УКРАЇНСЬКО-РУСЬКИЙ АРХИВ

ВИДАЄ

ІСТОРИЧНО-ФІЛЬОСОФІЧНА СЕКЦІЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА

Т. IX.

МАТЕРІЯЛИ ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНЇ І ВІРШІ

I.

У ЛЬВОВІ, 1913.

З друкарнї Наукового Товариства ім. Шевченка.

МАТЕРІЯЛИ

ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ І ВІРШІ

ТЕКСТИ Й ЗАМІТКИ

видає

МИХАЙЛО ВОЗНЯК

I.

У ЛЬВОВІ, 1913.

Накладом Наукового Товариства ім. Шевченка.

Українські пісні
збірника бібліотеки Чарторийских ч. 2337.

Справи польсько-українських культурних відносин у минувшині доторкає велике число наукових статий і праць в українській, польській, великоруській і инших мовах. Ще більше необробленого матеріялу опублїковано до вияснення сього питання. Всеж таки на підставі сих праць і сього матеріялу нині не можливо ще дати повний і вірний огляд згаданих відносин; неодно питанне жде свойого дослідника й богато матеріялу прийдеть ся ще видобути на денне світло. Тай у дотеперішнїх статях і працях на сю тему неодин погляд потребує критичної провірки, хочби питанне поширення і авторства старої української пісні і вірші, що до чого дотеперішні дослідники приписали рішучо за велику, просто мало правдоподібну участь Поляків авторів.

Се питанне вимагає невідложної осібної праці, де були би розглянені критично дотеперішні арґументи й наведені їм противні. Не місце на се ось тут. Найважнійший арґумент за авторством Поляків деяких старих пісень і вірш припадковий і тїсно звязаний з кровавою історичною долею наших земель. Річ у тім, що найранші рукописні і друковані закріплення українських пісень і вірш на папір мають місце в польських брошурах і рукописних збірках.

Що тикаєть ся друків, найстарший досї відомий польский друк з українською піснею про козака та Кулину походить з 1625 р. Се брошура Івана Дзвоновского: „Seymu Walnego Domowego Artykułow szesc“, де на кінці подана вірша „Konterfekt cudowny y siła Kozaka Płachty, Ukraińca, ktory był przyciągnął z Şaydacznym kozakiem do Morawy we dwudziestu tysięcy Ko-

zakow wybornych y dzielnych Mołodcow przeciw ludziom niechrzescianskim w roku 1620“ та „Piesń Kozaka Płachty“. Проф. Брікнер звернув увагу д-ра Франка на сю брошуру й др. Франко займив ся згаданою віршею і піснею про козака та Кулину в розвідці „Козак Плахта. Українська народня пісня друкована в польській брошурі з р. 1625“ в 47 т. „Записок Наук. Тов. ім. Шевч.“ Тут і подано фотоґрафічну знимку сторінок брошури з піснею.[1]) Вдруге займив ся сею піснею др. Франко в XVI розділї „Студий над українськими народнїми піснями“ (Записки, т. LXXVIII, відбитка, стор. 110—114).

Дзвоновский надрукував текст як пісню козака Плахти, отже признавав ся, що пісня не була його власним твором. На думку д-ра Франка Дзвоновский записав текст пісні з уст козака Плахти, вояка козацького полку Лісовчиків, які в 1620 р. в часї походу до Чехії і Моравії стояли якийсь час постоєм коло Кракова. Одначе є свідоцтво ще давнїйшої популярности сеї пісні. В 1622 р. вийшла драматична штука невідомого автора „Mięsopust albo tragicomoedia na dni mięsopustne“. В передмові стоїть, що штуку грали вже давнїйше та що вона дуже популярна. При кінці другого акту співає Лапікуфель „Hoj, kozaczejku, paneż mój“.[2]) Тому найправдоподібнїйше надрукував Дзвоновский пісню про козака та Кулину задля її популярности, як зробив і укладчик „Prażonki“ з 1640 р.

Текст сеї брошури відомий тільки з виривків, які навів Мацейовский, хотячи змалювати „вірний образ житя лицаря самітника“, розуміеть ся, українського козака.[3]) Як невеличкі

---

[1]) „Pisma Jana Dzwonowskiego (1608—1625)“ видав у Кракові 1910 р. Кароль Бадецкий у виданню Академії „Biblioteka pisarzów polskich“ ч. 58. Передрук української пісні не вдоволяючий.

[2]) St. Windakiewicz, Teatr ludowy w dawnej Polsce (Rozprawy Akad. Um. wydz. filol., ser. II, t. XXI, стор. 158—159).

[3]) W. A. Maciejowski, Polska aż do pierwszej połowy XVII wieku pod względem obyczajów i zwyczajów, т. II (Сптб. і Варшава, 1842), стор. 116. Виривки на стор. 117. Характеристика пісні в замітцї на стор. 116 підносить, що пісня „złą ruszczyzną napisana, mając w sobie dużo wyrazów, częścią na Rusi, częścią li tylko w państwie moskiewskiem niegdys używanych, i tem samem okazując, że albo z różnych piosnek sklejoną albo też wymyśloną została“.

виїмки Мацейовского, всеж таки в них іще більше польонїзмів, ніж в текстї Дзвоновского. Очивидно, для укладчика „Prażonki“ українська мова піснї була ще більшою новиною, ніж для Дзвоновского. Судячи по згаданих виривках, оба тексти й ріжнять ся тільки нерівною скількістю польонїзмів; тому жерелом для „Prażonki“ могла послужити брошура Дзвоновского з 1625 р. Проф. Брікнер навіть припускає, „що на кілька літ перед „Mięsopust-ом“ 1622 р. появила ся пісня про Кулину друком і здобула собі небавком велику популярність“. Звідси передруковано її в обох згаданих виданнях.[1]) Далї висловлює проф. Брікнер думку, що „се пісня автора Поляка, не українська народня“, але розгляд сеї справи ось тут являєть ся за далеким епізодом наміченої теми. Тут зазначу тільки, що з сим поглядом знаменитого знавця старої польської літератури згодити ся менї не позволяють навіть арґументи шановного автора.

Між иншим на основі дуже штучної будови строфи доказує проф. Брікнер, „що „Кулина“ вийшла зпід пера віршописця, виробленого на танцях і падванах, а не з народнїх уст“. Що пісня про козака та Кулину не є народнїм твором, про се на мою думку не можна й спорити, хоч загалом в такім разї треба мати на увазі дві річи: перше, що кождий твір устної словесности в своїм первопочинї є індівідуальним, не коллективним твором, друге, що велика частина так званих творів устної словесности се колишнї лїтературні твори. Одначе ріжницю між українськими танцями та падванами відмітив дуже влучно иншим разом проф. Брікнер. В замітцї „Pieśni ruskie“ в 2 зош. за 1913 р. „Pamiętnika Literack-ого“ опублїкував проф. Брікнер з друку кінця 17 в. „Piękna y Wesoła Uciecha przy dobrey myśli, w ktorey się zamykayą Pieśni, Tańce, Padwany, Balety“, отсї українські тексти:

А 3а (ст. 217) Da biedasz moia, da nie małaiada (sic) niesta-[raia maty;

А 3б (ст. 217—8) Tiaszkaiasz moia biedunka,
Pobiiet mene matunka;

---

[1]) Al. Brückner, Pieśni polsko-ruskie (Pamiętnik Literacki, з. II і III, Львів, 1911, стор. 187). В першім виданню „Prażonki“ з 1615 нема піснї про козака та Кулину.

A 4a (ст. 218) Pod lipoiu stoiała,
Z milenkim rozmawiała (Пісня відома з брошури Боздаржевского[1]);
A 4б (ст. 218—9) Dazrownay (sic), Boże, gory, doliny rowneyko;
B 1a (ст. 219) O iak mi tiażenko, o iak mi nudnenko, miły [doma nie nocuie.

До передруку додана замітка: „Друк, як усї подібні сучасні, дуже лихий, але похибки легко справити. Самі піснї відзначають ся, як усї українські (ruskie), реалїзмом, нема в них сеї афектацїї, сентиментів, мітольоґії, високопарних а нещирих фраз, яких повно в польській лїрицї тих самих збірок; є вони більше людові і тому вже заслужили на передрук“.[2]) А я додам, що з тої самої причини не є українські піснї творами віршописців, яких продуктами виповнені згадані збірки.

Другий аркуш одної з таких збірок був власністю професора Головної Школи в Варшаві і біблїотекаря ґр. Замойских Йосифа Пржиборовского. Заголовок сеї збірки вповнї правдоподібно: Nowe Pieśni Dworskie. В сїм аркуші є 17 текстів від 13 до 29; з того чч. 24, 25 і 27 українські піснї. Варшавський біблїофіл Жигмонт Вольский зробив з згаданого аркуша невеличке число лїтоґрафічних знимок; одна з них попала в руки проф. Е. Карського, що й опублїкував з повною точністю в 4 зош. за 1905 р. „Русскаго Филологическаго Вѣстника“ „Три малорусскихъ пѣсни изъ польскаго сборника XVII в.“ (стор. 400—402). Мова тут про отсї тексти:

1. Da poydu ia, poydu da po podsyneyku stychonka stupaiucy;

2. Da zrownay, Boże, gory, doliny ruwneyko;

3. Przestań, Jaśiu, z weczora hodity. В останнїм текстї спеціяльно більше польонїзмів, нїж у двох перших. Сї самі три тексти наведені в цїлости також у цитованій працї проф. Брікнера „Pieśni polsko-ruskie“ (стор. 185—186).

В відомій „Bibliote-цї zapomnianych poetów i prozaików polskich“ Вержбовского вийшли як 19 зош. „Piesni, tance y pad-

[1]) Заголовок збірки: Wesoła ochota przy dobrej myśli. Pieśni, Tańce, Padwany; Balety pieszczonej młodości gwoli. Початок український, далї текст переходить у польський, вкінцї знов український.

[2]) Pamiętnik Literacki, 1913, з. 2, стор. 219.

wany kwoli zabawom uczćiwym Szlachetney Młodźi. Teraz nowo wydane y barzo ućieszne". Є тут і один український текст; як скрізь від брошури Дзвоновского почавши, так і сей у страшно попсованім виді, що на мою думку не промовляє також за авторством Поляка.[1])

Збірок такого роду було більше. Ледви чи всї вони заховали ся до наших часів. Евген Геленїюш (Івановський) знає про подібну книжку з 1740 р. Вона нинї дуже рідка. Заголовок її „Lutnia zgodna rezonacya głosów, takt w takt wystrojona światowym graczom podana dla dystrakcyi melancholicznego czytelnika". Знаходить ся тут богато давнїх пісень, нових польських і українських (Ukraińskich), бо „нераз в старих польських книжках поміщувано з польськими також українські (rusińskie) піснї". „Tylko światowe piosenki ruskie ludowe powszechnie znane

---

[1]) Український текст на стор 49—50. Подаю його ось тут, бо нинї вже й передрук Вержбовского бібліографічна рідкість, а в розвідцї проф. Брікнера вона не наведена в цїлости. Ось сей текст:

Czem, czem, czem, czemu boso chodysz,
Czem, czem, czem, czemu nie zarobisz?
Prynese koli bies lisowczyki,
Zaroblu sebe na czerewiki.
Nie żdaj ty na lisowczyki,
Dam ja tebe na czerewiki.
Ne choczu tebe, wolu lisaka
Z ostrohami, krasnoho kozaka.
Prydy do mene robity,
Boso nie budes(z) chodyty.
Ne prydu, koli szyst hroszy dajesz,
A czerewiki drohe dajesz.
Koli ne choczesz robity,
To boso musisz chodyty.
Dytko te prosyt z czerewikami,
Maju ja chodaki z chołosenkami.
Boh ne budet tebe sproszynie (sic),
Koli obujesz chołoszynie.
Nicoho, tak powiedała maty,
Iż w chołoszeńkach harast skakaty.

Як видно, форма піснї діяльоґічна Перший друк брошури з сею піснею відносить проф. Брікнер до часу перед 1617 р. Питаннє тільки, чи вона була в першім виданню?

w książce pod tytułem „Lutnia“ są umieszczone“.[1]) Автор наводить початки таких українських пісень з сього збірника:

1. Susid żyto sije;
2. I szumyt i hude;
3. Stojała na kołodci,
   Morhała na mołodci;
4. Handziu, Handziu, traściaw (sic) w mamu.[2])

Чи окрім сих пісень є ще инші українські пісні, чи нема евентуально відси якого тексту між иншими українськими піснями та віршами книжки Геленїюша, автор не говорить сього.[3]) Вносить навіть деяку непевність в заголовок книжки, називаючи її рівнож „Zbiór pieśni czyli Lutnia“ та вірно підчеркуючи так велику рідкість її, що бібліографи не знають

---

[1]) E. Helenijusz, Wspomnienia lat minionych, т. II, Краків, 1876, стор. 680

[2]) Тамже, стор. 680—681.

[3]) Надруковані тут іще такі українські тексти (крім строго духовних):

1. Kolenda ukraińska. Pryszły pastyry do Ierusałym (стор. 639—40);
2. Пісня про Потоцького, зложена Поляком: Na szerokim poli ubytyj orel biły (стор. 665);
3. Пісня про Ничипора: Buw Nyczypor, harny mołodeć (стор. 668—9);
4. Piosenki ukraińskie. Hej, ja kozak, zowut' Wola (ст. 670—1);
5. Piosenki ukraińskie. Oj, u poli dwi topoli; witer ich chytaje (стор. 686);
6. Oj, łyszko, łyszko meni,
7. Cyt, serdenko, cyt, mowczy (стор. 686—7);
8. Tam na (sic, za) horoju za kamiannoju (стор. 687);
9. Ревуха. Batku Rewucho, szczo teper budem robyty (стор. 690—92).
10. Piosnki ukraińskie. Bidnu połowyły (стор. 692—3);
11. Wy hałoczki, czerńiatoczki, podejmite sia w horu (ст. 693);
12. Oj, dawno, dawno ja u bateńka buła (стор. 693);
13. W misti na rynoczku na wysokim zamku (про Каньовського, стор. 694 - 5);
14. Nim zejdesz, diwcza, z mojej mohyły (стор. 695);
15. Stała w seli nowyna,
    Kłyczut' wójta do dwora (стор. 695—6);
16. Burłaka. Burłak stoit' pid werboju (стор. 697);
17. Biła huś. Iszow Nimeć po nad Łuhom (стор. 697—8);
18. Oj, wyjdu ja na ułyciu, hulaju, hulaju (стор. 698).

ї[1]), бо дармо хто шукав би сеї брошури в бібліоґрафії Естрайхера. З 70 рр. 18 в. стали появляти ся численні збірки великоруських пісень, а в них здобувала собі менший чи більший захист і українська пісня. По рік 1819 включно начислив проф. Сперанский 26 співаників, в яких є і українські пісні.[2])

Рівнож від 17 в. попадають українські пісні в польські і великоруські рукописні співаники та збірки. На жаль, науковий інтерес до змісту сих співаників і збірок зродив ся пізно, коли вже значна частина таких памятників загинула як маловартна безповоротно. Перші українські фолькльористи в Галичині користали також з матеріялу рукописних співаників, а в важну збірку Вацлава Залеского з 1833 р. „Pieśni ruskie i polskie ludu galicyjskiego“ ввійшло богато текстів з таких співаників і збірок.[3]) То само треба сказати про приготовану гуртком Маркіяна Шашкевича двотомову збірку, видану Жеґотою Павлїм в 1839 і 1840 р. п. з. „Pieśni ludu ruskiego w Galicyi“. Як досї не віднайдений старий співаник, про який згадує у своїй кореспонденції Микола Гоголь, так рівнож досі відомі тільки два старі співаники з досить значного числа таких, що були в руках Шашкевича, Ількевича й инших товаришів.[4])

[1]) Helenijusz, Wspomnienia, стор. 681.

[2]) М. Сперанскій, Малорусская пѣсня въ старинныхъ русскихъ печатныхъ пѣсенникахъ (Этнографическое Обозрѣніе, 1902, № 2—3, стор. 133—136). Тут треба ще зачислити двотомове виданнє збірника Прача з 1815 р., в якім є 15 українських пісень.

[3]) Др. Франко начислює у збірцї Залеского 75 українських пісень, які на його думку взяті з рукописних співаників. Вичисленнє сих пісень в розвідцї: „Король Балаґулів“ Антін Шашкевич і його українські вірші (Записки Наук. Тов. ім. Шев. т. LVII, стор. 4—6).

[4]) „Два замѣчательныхъ карпато-русскихъ сборника XVIII-го в., принадлежащихъ Университету св. Владиміра“ описав в 1909 р. в київських „Университетскихъ Извѣстіяхъ“ (й осібно, стор. 95) др. Ю. Яворський. В додатку надруковано між иншим і тексти українських пісень обох збірників, переданих у київську університетську бібліотеку Як. Головацьким. Пісні і вірші, які з відписи Шашкевича опублїкував я в замітці „З фолькльорних занять Маркіяна Шашкевича“ (Записки, т. CIX, стор. 141—148), показують, що Маркіян знав більше таких співаників. Не віднайдено досї і співаника, чи може якої иншої рукописи, що була в руках Григорія Ількевича. В 1 т. збірки, яку видав Павлї, в приписці до відомої вірші Йосифа Шумлянського, затитулованої тут „Odsiecz

Дещо пісенного та віршевого матеріялу з рукописних співаників і збірників влучив Як. Головацький до чотиротомового видання „Народныя пѣсни Галицкой и Угорской Руси“.

Характер старих співаників є того роду, що вони рідко коли складають ся з самих світських текстів, звичайно світські пісні і вірші списані в них суміш з духовними віршами та кантами, українськими та польськими, часом і занесеними великоруськими. Справжнїй науковий інтерес до тих памяток культурного житя старої України пробудив ся разом з повстаннєм спеціяльного орґану для українознавства, а таким була „Кіевская Старина“. Тут знайшло місце богато заміток і статий з сього поля, між иншим Науменка, Неймана, д-ра Франка та Янчука. З українських наукових видань у Галичинї пильну увагу звернуло на стару віршу та пісню „Житє і Слово“ завдяки д-рови Франкови та Драгоманову. Богато цінного матеріялу в сім напрямі принесли „Записки Наукового Товариства ім. Шевченка“; тут продовжав др. Франко ще з більшим завзятєм своє зацікавленнє сею мало дослїдженою сторінкою нашого старого культурного житя, тут опублікували цїлий ряд давнїх світських українських пісень і вірш проф. М. Грушевський, Вол. Гнатюк, проф. Перетц. Останнїй присвятив сїй справі богато цїнних праць в „Запискахъ Историко-филологическаго факультета Императорскаго С.-Петербургскаго Университета“ тай „Извѣстіяхъ Отдѣленія рус. яз. и слов. Имп. Акад. Наукъ“. Синтетично використовували сей матеріял у працях Павло Житецький, др. Франко та проф. Перетц.

Ширше про працї над старими співаниками та віршевою творчістю згадав я у статї „З культурного житя України XVII—XVIII вв.“ в CVIII т. „Записок“ В часї писання її ще не вийшла друком цитована висше цїнна праця проф. Брікнера „Pieśni polsko-ruskie“, тому не міг я згадати за неї. Праця проф. Брікнера складаєть ся з шістьох роздїлів: про похід польської світської пісні на українські землі, про світську українську

Wiednia i bitwa pod Parkanami (Roku 1683)“ стоїть при кінцї таке: „Duma zaś niniejsza, opisująca owe wojenne zdarzenia, znalezioną została w starym rękopisie z r. 1690 w obwodzie kołomyjskim przez gorliwego badacza starożytności narodowych: Mirosława z Horodenki“ (стор. 150). Се псевдонім Гр. Ількевича.

лірику в польських друках, про пісню про козака та Кулину, про польські рукописи з українськими віршами, про стан справи з публікованнєм такого матеріялу, а вкінці йде опис і коротші або ширші виписки з співаника бібліотеки Чарторийских ч. 2337. В додатку опубліковані дві історичні вірші: про Хотин і пасквіль на Адама Кисіля. Богатство нового матеріялу дуже цїнне.

На згаданий співаник у бібліотеці Чарторийских звернув проф. Брікнер увагу українських учених уже давнїйше в однїй своїй рецензії. Тому, що нїхто не скористав з вказівки, займив ся сам автор сим співаником в шестім роздїлі статї. Одначе проф. Брікнер текстів вповнї не наводить з виїмкою кільканайцятьох текстів, тільки робить виписки. Тому я зважив ся опублїкувати всї українські тексти сього старого співаника в цїлости[1]). Завдяки ввічливій учинности Заряду Бібліотеки Музею кн. Чарторийских і Дир. Бібліотеки Оссолїньских у Львові д-ра В. Кентржиньского я міг вистудіювати рукопись у Львові.

Всї піснї співаника світські, а на скільки українські, в дуже попсованім видї. Розклад на рядки звичайно мій. Подаю тексти в сім видї, який мають у рукописи. Думаю, що тільки таке опублїкованнє сих попсованих текстів дасть змогу потім займити ся язиковою стороною текстів з їх польонїзмами й білорусизмами та пробою відбудови первісних текстів в порівнанню з иншими їх варіянтами.

Рукописних записий XVII в. українських пісень і вірш не богато опублїковано. Одну віршу й одну пісню з другої чверти XVII в. оголосив друком др. Щурат[2]), а з рукописи другої половини XVII в. опублікував проф. Перетц „Dumę kozacką o Beresteckiem zwycięstwie 1651 31 July“[3]) та пісню про попа-пияницю „Sered pola szyrokoho cerkowka stała“.[4]) Дуже

---

[1]) З рецензії проф. Брікнера здавна мав я винотоване число рукописи, тільки инші занятя не позволили менї скорше займити ся нею.

[2]) З незнаної польської рукописи XVII в. (Записки, т. LXXIV, стор. 132—3).

[3]) Историко-литературныя изслѣдованія и матеріалы, т. I, ч. 1, стор. 94—97.

[4]) Тамже, стор. 106—107.

інтересна збірка кінця XVII в. езуїта Домініка Рудницького, опублїкована проф. Перетцом в „Замѣткахъ и матеріалахъ для исторіи пѣсни въ Россіи“ [1]) Є тут 15 українських пісень. До кінця XVII в. або самого початку XVIII в. відносить проф. Перетц збірник біблїотеки синодальної школи церковного співу в Москві, звідки надрукував 12 українських текстів в другім роздїлї праці „Новыя данныя для исторіи старинной украинской лирики“.[2]) Инші опублїковані тексти походять з записий XVIII в.

Тому на тим більшу увагу заслугує збірка українських пісень в співанику бібліотеки Чарторийских. З того, що як 22 пісня рукописи подана відома вірша епископа Шумлянського, можна здогадувати ся, що короткий час по даті зложення пісні се можлива найстарша границя повстання збірки. По всякій правдоподібности списана збірка при кінці XVII в. Вона й найбогатша, бо переховала в собі 68, що правда, декуди дуже попсованих українських пісень.

(стор. 9) 1. Piesn ruska.

Oy, na ryce na Samaroch sila (sic) porom nosit,
Oy, ne odyn kozaczenko chetmanunka prosit.
Pustyz mene, chetmanunku Samora, do domu,
Oy, Boze muy, rozyhrau sie konik po do mnoyo (sic).
Oy, ne kazaw hetmanunko Samora puskaty,
Kazaw ze un asawule harmaty kowaty.
Ne kuyz mene, hetmanu(n)ku, k midanuy harmaty,
Prykuy mene, hetmanu(n)ku, g biłoy kyrawaty[3]) (sic).

Piesni Ruskie.

2. Piesn: 1.

(71.) Oy, chtoż mene bude w moiom żalu teszyti,
Chtoz zo mnoiu bude horki slozy piti,
Koli niet diwonki, kotoruiu lublu,
Bo dla nieie zytie moie i zdorowie zhublu.
Oy, hlan chto na Boha, a poteszy mene,
Skazy, szczo diwonka diłaie bez mene,

---

[1]) В 2 кн. за 1901 р. „Извѣстій Отд. рус. яз. и слов. И. А. Н“ [2]) В 1 кн. за 1907 р. тихже „Извѣстій“.
[3]) Може: kurowaty.

Czy spit, cży noczuie, czy s kim besieduie,
Czy tak tiaszko, iak ia, horenko horuie.
Szczasliwaz to buła hodinonka miła,
Koli mene od nieie wiedomost buła
Z dalokoho kraiu, iak by z za Dunaiu.
A teper ni maiu; zabuła mene, znaiu.
Oy, koli zabuła diwczynonka miła,
A swoie słowonko w nepamet pustiła,
(72) Tadze, moie serce, sama se osudisz.
Czy ia tomu winien, szczo ty w słowie błudisz?
Ia pomniu na Boha y na swoie słowa,
Iakaia tam buła naszaia umowa,
I słuzyti budu, pokul swieta stoit,
A chto mene hudit, Boha sie ne boit.
Sam Boh toie znaie, szczo komu dati maie,
Lichiie worohi procz porozhoniaie.
S toboiu mne miło hore horewati;
Day ze, Boze, chutko milenkuiu znati.

3. Piesn: 2.

Niewolunkaz moia z wami,
S choroszenkimi oczenkami,
Szczo mne spati ne daiete,
Tuhu sercu zadaiete.
Iaz ne mohu ny spatonki,
Szczo mne toszno do diwonki.
(73) Prynesi, Boże, hodinoiu,
Szczob se baczyu z diuczynoiu.
Diuczynonka choroszaia,
Bud na mene łaskawaia.
Lubi, choroszaia diwczyno,
Ne bud nudnosti pryczyno(w).
Lepszey buło ne uszczynati,
Niz lubiuszy, perestati.
Sam Boh tomu sudiia bude,
Chto koho perwiey zabude.

4. Piesn: 3.

Niewolunkaz moia z wami
I z ludzkimi mowunkami,
Szczo mne spati ne daiete,
Ludiom muzy dodaiete.
Iaz ne mohu ny spatonki,
Ne wizu szczo hodinonki,
(74) Hde se z miłym powidati[1]),
Skolko słowok pohadati[2]),
Bo ludi use rozumieiut
I howoryti umieiut.
Zaraz mene obmoulaiut
I do miłoho ud(a)iut.
Chot ia o toie ne dbaiu,
Kolib chotieła, inszoho maiu,
Tolko soroma boiu se,
Ludiom na smiech ne daiu se.

[1]) Потім „і" поправлено на „у". [2]) Так само.

Bud ze łaskaw, moy milenki,
Ne zabuway diuczynonki.

Szczasliwa tobie doroha,
Kaze diuczyna neboha.

5. Piesn: 4.

Wspomozy, Boze, moie serdenko,
Nechay ne tuzyt welmi tiażenko,
(75) Nechay ne tuzyt, szczo od woroha
Terpit bidnoie proboh dla Boha.
Czoho ty, serce, z mysloiu błudisz,
Iak bys ne znało, koho ty lubisz.
Ia toie znaiu, szczo tobie miło,
Toioz bo mene welmi suszyło.
Znaiut y ludi, biesu ich doli,
Iak bych ne lubiat ludi nykoli.
Iakiie diwa szczo chto mił komu,
Sobie ia lublu, ne komu innomu.
Nechay howoret, iak sobie znaiut,
Koli innoie zurby ne maiut,
A ia na toie krychy ne dbaiu,
Bo szczo tiaszszoho na sercu maiu.
Oy, iaz bo welmi tiażko[1]) kochaiu,
Oy, koli luby, toho ne znaiu.
Szczo za dolenka moia takaia,
Czy mene zhudyła inna iakaia.
(76) Pered toboiu, luba diwczyno,
Nudnosti moyho serca pryczyno,
Zyi zdorowonka[2]), iak sobie znaiesz,
Nech[3]) zdorow bude, koho kochaiesz.

6. Piesn: 5.

Sam ia ne znaiu, szczo diłati maiu, szczo miłoie ne wizu,
Oy, day ze, Boze w borzenkom[4]) czasie, szczob była poblizu.
Sam ia poiedu, miłuiu naidu, po sadunku chodiaczy,
Az moia milenkaia, slozki roniaia, dumonki spiewaiuczy.
Hołowonkaz moia biednaia, komu se ia podobaiu,
Chtoz pozałuie zurbonki moie, szczo miły ne bywaie.

---

[1]) Первісно: tiaszko. [2]) Зразу: zdorowa.
[3]) Зразу: nechay. [4]) Зразу: borzonkom.

Buway, milenki, otry slozonki, potiesz serdonko[1]) moio[2]),
Szczob ne tuzyło, tebe lubiło, wozmiz mene z soboiu.

7. Piesn: 6

Och, ieho ma. Ne welika suma ta ne zoydet z uma. Och,
[ieho ma.
Och, ieho ma. Pod okonkom sezu[3]), biełyi kuzel predu Och,
[ieho ma.
Och, ieho ma. Az no idet mołodec, miiaiet moy dworec. Och,
[ieho ma.
(77) Och, ioho[4]) ma. Ny szaponki ne zniaw, pomohaybo ne daw.
[Och, ieho ma.
Och, ioho[4]) ma. Czy lubiti ieho, czy liszyty ieho. Och, ieho ma.
Och, ieho ma. Day lubiwszy ieho, ne miety druhoho.[5]) Och,
[ieho ma.
Och, ieho ma. Day lubiwszy ieho, ne uyti soroma. Och,
[ieho ma.
Och, ieho ma. Day ni mał ny welik, seredniy czołowiek.
[Och, ieho ma.
Och, ieho ma. Day milenki rumian, choroszonko[6]) ubran.
[Och, ieho ma.
Och, ieho[7]) ma. Ne weliki (sic) suma, day ne zoydet z uma.
[Och, ieho ma.
Och, ieho ma. Ne welika napast, day spatonki ne dast. Och,
[ieho ma. Och, ieho ma.

8. Piesn: 7.

Nychto enne[8]) ne pohadaie,
Chto swoho miłoho maie.
Moyho netu hołubonka,
Bidnaia moia hołowonka.
Szczo diłati, ne płakati,
Na woroha day narekati,

(78) Szczo odnieli mołoyczyna,
Choroszoho czeladina.
Bisa oni sami maiut,
Chot mene rozłuczaiut.
Mne niczoho, im druhoie,
Ne zabyway, serce moie.

---

[1]) Зразу: serdenko.
[2]) „moio" дописано пізнїйше; так само „wozmiz" до кінця, зразу було також переч.: welmi milenko.
[3]) Зразу: sizu. [4]) Зразу: ieho. [5]) Зразу: iekoho.
[6]) Зразу: choroszenko. [7]) Справлене на: ieho.
[8]) mene або ynnyj.

Oy, werni se, ohlany sia,
Pryied, poradmy sie,
Iak worohom odpor dati,
Szczo maiu z nimi diłati,
Bo zzuryli hołowunku
Newinnomu diuczynonku.
I sam im dopo(mo)haiesz,
Na Boha ne pamientaiesz.
Czy ia upiła, czy ia uieła,
Oczy chorosze schodiła,
Na serdenku tuhu maiu,
Slozenkami sie obliwaiu.
(79) Dobro radiat, szczo(b) zabyti,
Neszczyroho ne lubiti.
Trudno w sercu ukoiti,
Szczob i tebe ne lubiti,
Trudno w sercu roskazati,
Szczob o tobie ne dumati.
A chot wizu neszczyroho,
Ne perepru serca moho.

9. Piesn: 8.

Oy, poydu ia u les tuzycza[1]) mizy hory y doliny,
Smutnenki chozu, tiazenko tuzu da bez moie diwczyny.
Myslu posyłaty, oy, czy sam iachati da do moie diwonki,
Darmo zuru se, sam ze ia kinu se do moie lubonki.
Woronyi koniu, nesi stupoiu, rownay hory y doliny,
Prynesi mene chot o pounoczy da do moie diuczyny.
Stanu u poroha, da proszu Boha, szczob miłuiu obaczyw,
Az no ma milenka sedit u wokonka iak iasna zorenka.
Sedeczy hadaie, o mne ne wiedaie, z wietrykom rozmoulaie:
Wietre s pounoczy, skazy, seie noczy szczo moy miłyi hadaie.
(80) Oy, koli hadaie, nechay sam buwaie, mene ne zabuwaie,
Oy, koli zabude, Boh sudioiu bude y Przeczystaia Maty.
Wszak my prysehali, ruczonki dali tebe (sic) ne zabuwati.
Iak ne prystupaiu, ruczonku daiu, miłaia, ne zury se,
Oy, ne zurysia, na mene ohlani sia, taki ty moia budesz.

10. Piesn: 9.

Lubi men(e), diuczynonko,
Lubi mene, hołubonko,
Lubi mene, serce moie,
Tolko ty mene ne czaruyi (sic).
Oy, ia czarok ne znaiu,
Czarowati ne umieiu,
Lubiti ne smieiu.
Oy, usez moiie czaronki
Czornyie oczy i browonki.
Poday, chłopcze, łuczonka,
Chot bolit ruczonka,
Zawiedu ia dwie strełonki
Za zdrowie diuczynonki.
Szczo na strełonki pohlanie,
To na mene uspominaie:
Oy, ty miłyi, odiezdzaiesz,

[1]) tużaczy.

Komu mene pokidaiesz?
Oy, czy Bohu, czy matonce,
Szczo diłaty sirotonce?
Oy, kozacze, lubcze moy,
Wywiedion koniczok twoy.
Nechay ze on ziest obroczok,
Nechay napasu swoich oczok.
(81) Oy, koniu moy woronenki,
Bud ze ty tak szczasliwenki,
Koli maiesz w nozenkach moc,
Bezy do miłoie na usiu nocz.
Oy, prybiehszy k worotonkom,
Zakołatay kopytonkom.
Czy spisz, miła, czy hadaiesz,
Czy wze pana zabuwaiesz?
Oy, ne tolkoz bo ia spała,
Kolko o panu hadała.
Oy, koniu ty moy siwenki,
Behay ze ty do staienki,
Budesz tam mieti szczo iesti,
Skazu szczo panu powiesti.[1])
Oy, poydu ie[2]) do staienki,
Zarzeł konik siwienki,
Ten twoho pana, neboze.
Prynesi ieho, mocny Boze.
(82) Biechay (sic) ty, koniu, [z hostiny,
Zawezy panu nowiny,
Szczo ia ieho ne zabudu,
Pokul ono zywa budu.
Oy, prybieh konik siwenki,
Spytaiet pan mołodenki:
Szczo uskuraw, koniu neboze,
Potiesz mene, m(o)cny Boze.
O panonku, ne zury sie,
Iak ti kazu, utieszy sie,
Szczo ona te ne zabude,
Pokul ono zywa bude.

11. Piesn: 10.

Oy, letieła hołubonka z Ukrainy,
Poroniła siwo pierie na dołini.
Ne zal ze mne siwoho pieria na doline,
Iak zal ze mne oyca i matonki na Ukraine.
(83) Pokin, dywka, oyca y matku, usiu rodinu,
Ied zo mnoiu kozaczonkom na Ukrainu.
Iak ia maiu oyca y matku pokidati,
Budet mene usia rodina proklinaty.[3])
Czy na toie mene matka hodowała,
Szczob ia oyca y matku swoiu pokidała.
Na Ukraine szczuka ryba z szafranom,
Budisz zyti z[4]) kozakom iak za panom.
Na Ukraine szczuka, ryby yz wodoiu,
Budesz zyti za kozakom z bidoiu.
Ne zabudesz.
Oy, pryiechau moy milenki day z woynonki,
Zakołataw w okonko day do izbonki.

---

[1]) Потім „powiesti" переч. і написано: szczo powesty.
[2]) ia. [3]) Зразу: proklinati. [4]) Зразу: za.

Czy spisz, miła, czy hadaiesz, Boh s toboiu,
Koli ne spisz, moia miła, mow so mnoiu.
Iak ia maiu s toboiu howoryti,
Nelub lezyt podle mene iak zabityi.
(84) Odsun ze se, moia miła, od neluba,
Zabii ieho s toho łuka iak hołubą.
Iak ty maiesz, oy, neluba zabiwati,
S kim ia budu ditki swoie hodowati?
Z Bohom, moia miła, i zo mnoiu,
Ne zury se, serce moie, Boh s toboiu.

Пор Wacław z Oleska, Pieśni polskie i ruskie ludu galicyjskiego, Львів, 1833, стор. 391—392; Вол. Гнатюк, Хоценський співанник Левицьких (Записки Наук. Тов. ім. Шевч., XC', стор. 115).

12. Piesn: 11.

Annusiu serdenko, moie ty kochanie,
Day że mne ruczonku czerez dylowanie.
Annusiu serdenko, palisz moiu duszu,
Sered noczy o pounoczy do tebe pryti muszu.
Annusiu serdenko, choro(s)zoie zielie,
Day ze mne ruczonku, budesz mieti spasienie.
Czeres (sic) sad na posad iestonki nosiła,
Czomu ko mne ne pryszow, ieszczem te prosiła.

13. Piesn: 12.

(85) Oy, lubiu ia choroszuiu diwonku. Ticha woda, bystrenkiy [Dunaiu.
Oy, ia ieho (!) lublu, ona mene ne lubiła. Ticha woda, by-[stronkiy Dunaiu.
Proszu ia baboni, szczob (szczob) zielieyka dała. Oy, ticha [wodo, bystryi Dunaiu.
Zakazała babonka ziele nad Dunaiom. Ticha woda, bystryi [Dunaiu.
Kazała ieho rwati, s konia ne sedeti. Czuy, koniczenku, o polu [dorozenku.
Ia zielieyka narwaw, s konika ne siedaw. Czuy, koniu, o polu [dorozenku.
Pryiedu do domu, diwka zamuz poszła. Tiaszkostiz moia, [welmi nemałaia.

Za susieda moho welmi bliskoho. Tiaszkostiz moia, welmi [nemałaia.

Czerez moie podworie po wodu chodiła. Tiaszkostiz moia, [welmi nemałaia.

(86) A u moiom sadonku tresoczki łomiła. Oy, tiaszkostiz moia, [welmi nemałaia.

Na moim serdonku ohnik paliła. Tiaszkostiz moia, welmi ne-[małaia.

14. Piesn: 13.

Oy, uczyniła diwonka, uczyniła,
Z belenkim liczkom i s choroszymi oczunkami.
Oy, boday ty tak znaw z tey seni[1]) do chaty,
Oy, iak ze ia znaiu, czym (czym) tebe czarowati.
U mene czaronki choroszyie oczonki,
U mene ziele(y)ko rumianoie liczonko.
Oy, tekut reczonki s krynicy do ieziora,
Dumała, dumała diwonka s poranku do wieczora:
Hey, czy zamuz poyti, czy diuczynoiu byti,
Biedna hołowonka, nekomu poraditi.
Ey, zamuż poszowszy, muz, nie ia, newolenka,
Niżli na potom ludzkuiu obmowunku.
Ey, wydu k Dunaiu, nad berezonkom stanu,
Boh toie (87) wiedaie, komu se ia dostanu.
Oy, koli dobromu, to chwała tobie, Boze,
Oy, koli lichomu, boroni mene, Boze.

15. Piesn: 14.

Byłoż mene spierwa[2]) ne lubity,
Byłoż mene zalu ne czyniti.
Teper odiezdzaiesz,
Mene pokidaiesz.
Oy, iak sobie, moy panonku, znaiesz,
Koli mene uzo (sic) pokidaiesz.
Ia o toie ne dbaiu,
Bo inszoho maiu.
Nasti, Nasti, welika napasti, szczo za zielie dała,

---

[1]) Зразу: i(z) seni do chaty. [2]) Попр. на: spierwszoy.

Szczo oczarowała.
Oy, Nastonka welmi prysehała,
Szczo ia tobie zielia ne dawała.
(88) U mene czaronki
Czornyie oczonki,
U mene zielenko[1])
Biełoie liczonko.
Boday tyie use ludi propali,
Boday oni day szczastie ny mali.
Mene rozłuczyli
I sami ne mieli

16. Piesn: 15.

Chodit diuczyna po pokoiowi,
Welmi se żuryt po zołnierowi,
Ruczonki łomit, slozonki ronit,
Chtož moie serdenko w zalu ukoit.
Oy, iak by chto znau, iak ze mi nudno,
Szczo mne z miłym howoryti trudno.
Ey, trudno, trudniey że bude,
Koli icho dowho[2]) ne bude.
Lubilismy sie (89) poutora roka,
Pokul ne znali worohi z boka.
Oy, iak poznali, rozklewietali,
Boday od Boha szczastia ne mali.

17. Piesn: 16.[3])

Oy, iszow zołnier od obozunka,
Wiesti wezie diwczyne od miłoho, wiesti.
Ona k nemu wyszła, stała se ieho pytati:
Szczo, zołnieronku, od obozu czuwaty?[4])
Oy, kaza(ł) ti sie twoy milenki kłaniati.
O ty, diuczyno, czyrwonoia (sic) kalino,
Czom ze se tobie liczonko izmieniło?
Oy, zmieniło sie y s toho dobryie znaki,

---

[1]) Зразу: zieleyko. [2]) Зразу: uho (?) do mne.
[3]) По 16 йде 18 [4]) Зразу: czuwati.

Choczet mie mati za neluboho oddati.
Daway ze ty mene do obozunku znati.
Oy, zbieruz bo ia sto koniczenkow, luda,
Oy, zabiuz bo ia day twoho neluba.

(90) 18. Piesn: 18.

Szczasliwaia dorożenka, kudy miłyi pryizdzaie,
Neszczasnaia hodinonka, koli mene pokidaie.
Słowa ieho uspominati, muszu horenko płakati,
Na osobu uspominaty, muszu serdenkom wzdychaty.
Wzaiemnosti ne widaiu, ludzkim mowom ne wieraiu,
Bo woh[1]) (sic) łude se kochaiut i szczyrosti ne znaiut.
Taki o toie ne dbaiu, iak kochała, tak kochaiu,
Odno (sic) nerownoie osobie, muszu dat(y) pokoy sobie.

19. Piesn: 19.

Dolenkoz moia lichaia,
Hołoukoż moia biednaia,
Ludi o mne hadaiut
Y pokoiu mne ne daiut.
(91) Chot ia niczoho ne znaiu,
Boh mia, y dumati ne dumaiu,

Taki oni rozumieiut,
Howoryti lichoie umieiut.
Na sebe niczoho ne znaiut,
Tolko o ludiach hadaiut,
A ia, oddawszy sie Bohu,
Perebudu usiu worohu.

20. Piesn: 20.

Oy, ieszcze kardasz, ieszcze kardasz ne uradiw sia,
A na woynu pochwaliw sia.
Oy, bre more, kardaszu, młodenki kozaczonku, bre, bre.
Synka matka, synka matka nauczała:
Oy, synku kardaszku, oy, koli poiediesz day na woynonku,
Ta na pered se ne wydaway,
Na zade se ne zastaway. Bre, bre more.
(92) Kardasz matki day ne słuchaw,
Day na pered se wydawał,
Day y na zade se zostawał. Bre, bre more.
Oy, hde se uziau inderbasza,
Zabiw konia s pod kardasza
Mołodoho,
Koniczenka woronoho. Bre, bre more.

---

[1]) wsi.

Oy, zoydimo se do radonki kozackoie,
Do radonki mołodeckiie,
Do radonki reiestrowyie. Bre, bre more.
Oy, skinma se po szostakowi,
Kupim konia kardaszowi
Mołodomu,
Koniczenka woronoho. Bre, bre more.

21. Piesn: 21.

Hey, pasła diwka kaczku
Pry zielonem maczku,
Hey, pasuczy zahubiła,
Iduczy zabłudiła.
(93) Hey, odbłudiła se u pole,
Aż tam milenki ore,
Hey, ni ore, day ni płu yt,
Po swoioy diuczynie tużyt.
Hey, pomohayboh s boża[1]),
Czy zdorowenkas hoże,
Hey, Boh miaz, bo ia ne znaiu,
Iako se teper maiu.

22. Piesn: 22.

Posłuchayte, posłuchayte, szczo was zywo,
Iako woysko woienliwo
Nas mołoycow omyliło
I w nesławu wprowadyło.
Zal se, Boze, na hetmana
Samuyłowicza Iwana,
Szczo zakazaw nam chrestiianom
Poyti protiw bisurmanow.
Turkom pryiazn w tom pokazaw,
A kozacku sławu zmazaw,
Kotru[2]) w polach batki naszy
Zdobywali biuczy baszy.
(94) Otoż baczysz, szczo se stało
I bes tebe sie nadało

[1]) Зразу: s poza.
[2]) Се первісна лекція справлена на: kotry.

Korolowi i Polakom,
    Kawalerom i iunakom.
Wyszliz Turki wsimi siły,
    Szczob cesara z nimi bili.
Korol ne w moczy, posiłkuie.
    Turkom bitwu oznaymuie.
Oy, w niedelu, oy, w nedelu welmi rano
    W surmy y w truby zayhrano,
Od korola zawołano,
    Tiaszko z armat ohnia dano.
Nutez, Lachy, nutez, Lachi, zo mnoiu,
    Skocztie szczyre z ochotoiu.
Budut Turki utekati,
    A my ich budemo rubati.
Oy, od rana aż do noczy,
    Ne odin tam zamknet oczy
I na krwawym polu zostaw,
    Na wieki se (z) swietom rostaw.
(95) Tam zdobyczy nemałyie
    Brali Lachi zołotyie,
A namietow se zostało
    I Wiednianom se dostało.
Diła Niemcy wse zabrali,
    Korolowi diakowali:
Korolu nasz, odkupiu[1]) ies,
    Na inszyi swiet narodyw[2]) ies.
Korol se tym welmi tieszył
    I spod Wiednia z woyskom spieszył,
Kozdomu se mile stawił,
    Nyhde se z woyskom ne bawił.
Ależ Turki zdradu knuiut,
    Pod Parkany se hotuiut,
Nespodewanie nastupuiut,
    U czetwer Laszonka woiuiut.
Aż no korol peredmowu
    Uczynił takowu:
Moy[3]) Lachi, ne diwuyte se,

---

[1]) Властиво: odkupiy. [2]) Зразу: narodiw.
[3]) Зразу: Moi.

(96) A u subotu hotuyte se.[1])
Skoroz toie wymawlaie,
Sam na konika usedaie,
Boha o pomocz prochaie:
Boże, Boże, dopomożi
Winθoie[2]) (?) biet (?), mocny Boże,
Subotonku ofiaruiem,
Postiti w niu obiecuiem.

Пор. др. Ів. Франко, Вірша єпископа Й. Шумлянського про події 1683—1686 рр. (Записки Наук. Тов. ім. Шевч. т. XXXIX, Misc. стор. 1—5).

23. Piesn: 23.

Oy, czohoz ty, diwczyno, dumaiesz,
Czy dla toho, szczo swoho ne maiesz?
Oy, ne dumay, day pokoy,
Serdenko swoio uspokoy,
Oy, pryiedie borzdenko miły twoy.
Kotoraia nedela minuła,
Iak ia o swoiom miłenkim czuła?
(97) Oy, uzez bo mne toszuenko,
Szczo net ieho blizienko,
Szczo odiechaw od mene daleko.
Wolełabym nikoli ne żnati (sic),
Niż poznawszy, z nim se rostatj[3]),
Chotiełaz by perełomit,
Szczob ieho ne lubit.
Oy, trudnoż bo lubiwszy zabyt.
Tobie, Boże, ia ieho oddaiu,
Wszak widaiesz, koho ia kochaiu.
Oy, day, Boze, ohledat,
W dobrym zdorowiu pryustat,
Na toy czas ia weso(o)łaia budu.

24. Piesn: 24.

Wspomożу, Boże, moie serdenko,
Szczob ne wzdychało welmi tiażenkó,

[1]) В рук. властиво hote, зглядно недостає другої чертки з букви: u.
[2]) Се місце нечитке в рукописи; проф. Брікнер читає: windoje.
[3]) Зразу: rostati.

Nechay ne płacze, szczo od woroha
(98) Terpit proboh bidnoie dla Boha.
Odymiz, Boze, lichiie doli,
Wynesi borzdo z toie nedoli,
Bo zyt ne budu, sama toie znaiu,
Sama se szczoden proklinaiu.
Oy, hdez ty zbiehła, smertonki (sic), nyne,
Czomu moie zdorowie ne hine.
Czom oczu moich ne zawiera(s)iesz?
A ty milenki, szczo pohladaiesz
Na moi slozki welmi czastenko.
Sama to znaio (sic) twoie serdenko,
Szczo mne miłszaia smerti (sic) bez muki.
Wolełab zaraz w tiaszkiie ruki,
Niż na woroha szczo raz pohledaty[1]),
Szczo raz na nieho tiaszko wzdychati.
Wspomozy, Boże, moie serdenko,
Szczob ne wzdychało welmi tiazenko.
Baczu, szczo miło (sic) o mene ne dbaie,
Tak mi sie widit, szczo inszuiu maie.
(99) Zoszli, Boze, hradowuiu tuczu,
Ubiż borzdo moiu rozłucznicu.
Nechay on znaie, za szczo Boh zabiw,
Za moiu prawdu, szczo mene zdradyw.[2])
Oy, kolib zabył, w tom mene potieszyt.
Nechay moy miłyi z ynnoie ne tieszyt.
Ia bym za toie dała chwału Bohu,
Szczob mene w tom potieszyw nebohu.

25. Duma

Oy, ne stoiu pod okno(m),
Ne kiwaiu kołpakom,
Kołpaczonka ne wnesesz,
Sam mołody ne teczesz.
Siuda wil, tuda wil,
Do miłoie dewet mil,
Desiataia doroha
Do samaho poroha.

---

1) Зразу: pohledati. 2) Зразу: zdradiw.

Zaswieti łuczynu,
Osmotry diwczynu.
Oy, u koho se udała (se),
Oy, u koho se udała,
Czy u popa, czy u dieka,
Czy u dobroho iunaka?
(100) Ne wdała se ny w popa, ny w dieka,
Tulko u dobroho iunaka.

26. Piesn: 25.

Nychto mne (sic) ne pohadaie,
Chto swoyho miłoho maie.
Moyho nietu hołubonka,
Biedna moia day hołowunka.
Szczo diłati, ne płakati,
Na woroha day narekati,
Szczo odneli mołoyczyna,
Choroszeho day czeladina.
Bisaz oni sami maiut,
Chotiaz mene rozłuczaiut,
Mne niczoho, im druhoie,
Ne zabyway, serce moie.
Oy, werni sie, ohlani se,
Pryied ko mne, day poradmy se,
Iak worohom odpor dati,
(101) Szczo maiu z nimi diłati.
Toz widisz, szczo newinnaia,
Dolaz mola day neszczasnäia.
Czy ia upieła, czy ia upiła,
Czy chorosze uchodiła,
Za toboiu, moy milenki,
Leta swoie day potratiła[1]).
Na serdenku tuhu maiu,
Slozkami se obliwaiu.
Dobre radiat, szczob zabyti,
Neszczyroho ne lubiti.
Trudno w sercu ukoiti,
Szczob ieho ne lubiti.

[1]) Сі два рядки на марґінесі.

Trudno sercu roskazati,
Szczob o tobie ne dumati.
A chot wiżu neszczyroho,
Ne perepru serca moho.

27. Piesn: 26.

Diwczy moie mołodoie,
Choroszo oko twoie
Pod dubinoiu pod zielenoiu.
Oy, dla twoho biłoho lica
Utratiw ia konia.
Pod dubinoiu pod zelenoiu.
(102) Oy, dla twoich biłych ru-
[czok
(Zołoty) Utratiw ia złoty łuczok.
Pod dubinoiu pod zelenoiu.
Dla twoich choroszych oczy[1])
Ne spau ia czotyry noczy.
Pod dubinoiu pod zielenoiu.
Oy, dla twoie krasnyie urody
Skakaw neraz czerez wody.
Pod dubinoiu pod zielenoiu.
Nedaleko kier z dembiny,
Poszli panny po maliny.
Pod dubinoiu pod zelenoiu.
Odna druhuiu zapytała:
A czy mnoho nazbierała?
Pod dubinoiu pod zelenoiu.
Nemnohoż ia nazbierała,
Na miłoho pohledała.
Pod dubinoiu pod zelenoiu.
Nedaleko reczki
Poszli panny po poreczki.
Pod dubinoiu pod zelenoiu.
Adna druhuiu zapytała:
Czy mnoho nazbierała?
Pod dubinoiu pod zelenoiu.
(103) Nemnohoż ia nazbirała,
Bo na miłoho zdała.
Pod dubinoiu pod zelenoiu.
Oy, nedaleko woda, wody,
Poszli panny po iahody.
Pod dubinoiu pod zielenoiu.
Odna druhoie zapytała:
Czy mnoho nazbierała?
Pod dubinoiu pod zielenoiu.
Nemnohoż ia nazbierała,
Bo z milenkim rozmoulała.
Pod dubunoiu (sic) pod zelenoiu.

28. Piesn: 27.

Zora zachodit, wieczor blizienko,
Ne s kim howoryti, biedna hołowenko
Ach, moy spodaru, luby[2]), milenki,
Prydi do mene, ne masz matonki.
Oy, prydi, prydi, ne czyni zalu,
Iahoda moia, dorohy krysztalu.
Rozmowlu s toboiu słowko werneho[3]),
(104) Iahodo moia, krasna wiszenko,

---

[1]) Зразу: oczok. [2]) Зразу: lubi. [3]) wernenko.

Wypuszczu tebe welmi ranenko,
Iak słonce wzyde, moy hołubenko.
Oy, wypustiwszy, day zapłakała,
Wziawszy za ruczonku, pocałowała.
Po polu chozu, hołosok rozwozu,
Pohukiwaiu, tiaszko wzdychaiu.
Ne hukay, hołubok, u twoy hołuboczyk,
Poletiew że on u wiszniowy sad(i)oczek.
Siw nad rekoiu uwies belone(n)ki,
Pohukiwaie swoie hołubonki.
Pryleti, hołobonku (sic), do mene borzdenko
Potieszy moie smutnoie serdenko.
Ia swoiey hołubonki ne nahlezu se,
Ne hledi chto, proszu, porozimiewaiu se.
Ne chodi tudy, kudy ia chozu,
Ia tobie stezenku perehorozu.
(105) Ne lubi toho, koho ia lublu,
Ia tobie kamieniem hołowu probiu.

29. Piesn: 28.

Kotyt se kryształ po sienożaty[1]),
Choczet Laszenko Rusonku wziati.
Oy, ty Laszenko, a ty Rusenka,
Prypała do tebe moia duszenka.
Letieli husi z Biełoie Rusi,
Oy, zamutili wodu Marusi.
Oy, hyla, hyla, hosonki (sic) na staw,
Dobranocz, diwczyna, ieszcze ia ne spaw.
O, koli ne spaw, ne budesz spati,
Za hodinonku bude switati.
Oy, mati, mati, szerszen u chati,
(106) Iak budet, tak budet, ne daie spati.
Bi(j) ieho, doniu, chot kociuboiu.
Boiu se mati, szczob se ne kaiati.

30. Piesn: 29.

Wczore (sic) była sobotonka,
A sehodne day nedelonka,

[1]) Зразу: sienożati.

Na kozaku koszulenka,
Chot tonenka, day ne belenka.
Oy, ne maie kozak sestry. day ni rodiny,
Oy, nekomu kozakowi wyprati rubatki.
Lichoz tobie, kozaczenku[1]), molodomu tay ne udawszy sie,
Sedit twoia milenkaia, oy, z ynszymi obniawszy sie.
Nechay sedyt, nechay sedyt, czey ona day nasedyt se.
Pryłetel do domonku day na hołowu day rozbolił sia.
Bolit mene hołowunka, bolyt mene ponisaczaie (sic)[2]),
Ne uidała hołubonka, nini den ni wczora.
Oy, sam ia ne znaiu, day szczo diłati,
Se odbiwszy ruki, nohi, day pokinuti.
Znaiu, oy, boday tebe day nedola pobiła,
Oy, czy ia tebe molodenka lubiła?
(107) Czy ia była ne dewczyna, czy iaż była day ne krasnaia?
Dali mene za neluba, dolaz moia day neszczasnaia.
Oy, boday tebe day tiaszkiy piorun zabiw,
Oy, szczo ty mene mołodenkuiu zdradiw.

31. Piesn: 30.

Zołnier idie na Ukrainu, diwczynonce pokłoniaie sie.
Ona k niemu ni słowunka, slozonkami se obliwaie sie.
Ne zury se, diwczynonko, szczo ia idu na Ukrainu,
Ne utieszu worozonka, oy, ia tebe day ne pokinu (ia).
Tiesiez (sic), miła, piesienkami day dumonkami,
Pokul mene Boh prynese z Ukrainy day s podarkami.
Zelenoie zytko zaty, konoplc brati,
Prosi Boha, diuczynonko, choczu ia tebe uziati.
Oy, u polu tieczet ryczka ny pereyti, ny perebrysti,
P(o)rosiz Boha, diwczynonka. (108) szczob da na woynie ne za-[hinuti.
Oy, letieła zezulonka z Ukrainy pozyuiuszy (se),
Pryiezdzay ze, moy milenki, z Ukrainy, ne zeniuszy se.
Oy, łuhom, oy, łuhom, zelenoiu dubrowoiu,
Nakazaw ia do miłoho choc czornoiu day woronuiu.
Nechay hołubonko day do mene prybude,
Uziełaz mene tuzonka, a slozonki (w) mene ne bude.

---

[1]) Справлено: kozaczonku. [2]) poniższe czoła.

32. Piesn: 31.

Czohož moie serdenko tiazenko wzdychaie,
Liboz ono na sebe weliki žal maie.
Czohož moi oczunki smutnenkiie płaczut,
Liboz ony na sebe welikiy zal bączat.
Oy, sniw ze sie mne son welmi diwnisienki,
Iak by mene, iak by mene zdradiw, ach moy milusienki.
Iaz bo se toho day ne spodewała,
(109) Szczob iakuiu zdradonku od miłoho znała.
Oy, u polu werbonka day ne pochiłaia,
Ne buy se, Annusiu, ne pokinu ia.
Oy, chot ia poiedu, taki ia wernu sia,
A dla twoho imienia day szczo ty Hanusia.

33. Piesn: 32.

Oy, wzełaz mene welikaia tuha,
Szczo ia ne wizu swoho miło(ho) druha.
Poszłab ia za nim i sledu ne znaiu,
Szczoz ia czyniti biednaia maiu?
Tiaszkoz to moiemu sercu wzdychati,
Szczo ia ne muhu (sic) szczo dnia widati.
Oy, ustanu rano, lahu poznenko,
Tebez ia ne wizu, moie serdenko.
Lahu poznenko, a na zory ustanu,
Na milenkoho nikoli ne zhlanu.
Iak ne tuzyti, dawno ne widawszy,
(110) Ieho lubosti po usiom doznawszy.
Skarzyt sia muszu, hey, na miłoho,
Oy, szczom tak dawno ne widała ieho.
Tohdi sie serce z zalu rozwiaze,
Koli z milenkim utoryti (sic) kaze.
A ty milenki, day koli pobłudisz,
Sam ze se z swoim rozumom osudisz.
Budesz innuiu, ne mene lubiti,
Skazu tobie prawdu, bude Boh suditi.

34. Piesn: 33.

Oy, lubiw že ia Marynu, day i wsiu zimu,
Koli wesna pryszła, Marynu pokinuw.

Oy, howoryła Maryna, podpiwszy:
Ne pokiday, kozaczenku, welmi polubiwszy.
Oy, ia Marynu wiek ne pokinu,
Oy, ia za Marynu day i sam zahinu.
Oy, ty, Maryno, ne naszoho pouku,
Na Marynie soroczenka (111) z czerwonoho szowku.
Oy, ty, Maryno, chorosza dewczyna,
I sedisz i chodisz, hlediet na to miło.
Oy, poszła Maryna u duby po huby,
Oy, striłaz Maryná starenkoiu (sic) mati,
Poczała Marynu prawdonki (prawdonki) pytati:
Oy, ty, Maryna, choroszaia diwczyno,
Czy ty moyho syna welmi polubiła,
W zelenyi hay zabłudiła?
Kolib ia twoyho syna welmi ne lubiła,
Tob ia w hay zelenyi ne chodiła.

(112) 35. Piesn: 35.[1])

Oy, koli ia tobie da neluba była,
Byłoż mene ne lubity.
Ty do mene chodysz,
Z rozumonku zwodysz,
Z inszoiu rozmowlaiesz.
Oy, biedonkaż moia da nienowy horszcok day ne kipił yz wodoiu.
Oy, horszaia bida, day ne moy milenki ne howoryt zo mnoiu.
Oy, ia za nim chożu,
Koniczonka wożu,
Nemoczy k serdenku prylehaiu.
Boday toho syn Boży ne mnożyw,
Kto tyie lubosty złozyw.
Złozyło lubosty biłoie pachole,
Pered pannami stoie.
Oy, listonki pisze,
Tiażenko wzdysze,
Lubosty wspominaie.
(113) Oy, tyie lubosty
Horszyie nemoczy.

---

[1]) Пісня 34 польська.

Oy, wolu ia chyrety, bolety,
Niż tyie lubosty miety.
Chyrewszy, holewszy taki perebudu
Lubosty ne zabudu.
Oy, tyie lubosty,
Horszeie nemoczy,
K serdenku prylehaye.
Pusty mene, maty,
Mizy ludy pohulaty,
Nechay ia pohlazu,
Nechay ia obaczu,
Z kim moy miły howoryt?
Oy, koli z toioiu,
Szczo ia ioy ne znaiu,
Spodobi yeho, Boże,
A koli z toioiu,
Day z towaryszkoiu,
Pobi(j) ioho, Boże.

36. Piesn: 36.

Oy, ulicy, oy, studnicy, mnie po tobie ne chodyty,
Czerniawoie, bielawoie za ruczenku ne wodyty.
Oy, chot ona czerniawaia takiż ona chytlawaia,
Szczo diwczyna bielenkaia, otoż moia kochannaia.
Oy, stanuz ia na kamieniu bielenkimi day nożenkami,
Obierni sie, diwczynonko, z czornimi oczenkami.
Szkoda moiey postelonki, szkoda moiey młodosty,
Pohubiła leta swoie z lichyui rabom day u nelubosty.
O, ia u lise ne buła, a u siebie nie kochała sia,
Szkoda moiey mołodosty, szczo hultaiowi dostała sia.
(114) Nie z(d)rodili iahodonki, nie zrodili połuniczonki,
Minuli se żarty moie y poznyie wieczorniczenki.
Y zrodili sie iahodonki, zrodili sie siuniczonki,
Ożenił sie moy milenki, a ia poydu u czerniczonki.
Oy, na łotok woda rynie, a ku lesu ne powernet se,
Choc oczonko uzhlane, a serdenko ne prywiernie se.
Oy, moy milenki, moie serdenko, pohowory ze mnoiu.

37. Piesn: 37.

Postuy, proszu, holubonku, rozmowlu z toboiu,
Koli bude wola Boża, zyt budem z soboiu.
Oy, iak że mi, miy panonku, z toboiu stoiaty,
Maiuż bo ia-worozenki, szczo budut brechaty.
A szcze k tomu, moy panonku, teper odiezdzaiesz,
Zmowlat moi worożenki, szczo o mia nie dbaiesz.
Oy, chotiay że ia poiedu, tebe ne zabudu,
Na złost naszym worożenkom spominaty budu.
Pobij, Boże, worożenki, szczo nam zyczat licho,
My z soboiu, hołubonku, lubomo (sic) se ticho.
Tot czas swoim worozenkom zawiażem hubu,
Koli z toboiu, lubonku, stanemo do szlubu.

38. Piesn: 38.

(115) Sedyt kozak na koniku day w kobzenku hraie,
Sam sobie prypiewaie:
Oy, wy, bratia mołoycy,
Nakazyte diwonce,
Mołodoi hałonce.
Niechay ona ne tuzyt,
Swoiey krasy ne tratit,
Bo ia ieie ozmu.
A u swetlicy pry skamnicy w cymbałonki biiut,
A użoz moiu dewczynonku do szlubu wedut.
Odin wede za ruczonku, a druhomu żal,
A tretemu serce kraiet, szczo lubiw, da ne wziaw.
Nie żal że mnie podateczku, szczo ia darowaw,
Iak żal mne koniczenka, szczo ia zmordowaw.

39. Piesn: 39.

Dolenkaż moia lichaia,
Hołowkaż moia bidnaia,
Ludenki o mne hadaiut,
Pokoiu mne ne daiut.
Chot ia niczoho nie znaiu,
Boh mia, y dumat ne dumaiu,
(116) Taki ony rozumieiut,
Howoryt licho umeiut.

Na sebe niczoho ne znaiut,
Tylko o ludiach hadaiut,
A ia oddawszy sie Bohu,
Perebudu use worohu!

40. Piesn: 40.

Zabłudyw bieł mołodec u tiomnionkom lesie,
U tomnionkom lesie, u czastoy bukowinie.
Prybłudyw sie bieł mołodec k zielonomu dubie,
Aż na dubie zeżula, a na druhym druhaia.
Oy, zeżula matonko, oy, wywid mene z lisu,
Oy, wywid mene z lisu, z czastoy bukowiny.
Oy, ia wiek swoy kukaiu, z lisa nie buwaiu,
Dorozenki nie znaiu da ny małoye styszki.
Zapłakaw bieł mołodec u tiomnonkom lesie, u czastoy bukowinie:
Hołoważ moia biedna, holowa mołodeckaia.

41. Duma: (1).

Oy, ia mołodaia hgdzie rozum podzieła,
Za zołniera za złodzieia samam zachotieła.
Oy, ia rozum mieła, szczo z nim budu zyty,
Biedna moia hołowonko, szczo maiu czynity.
Oy, pożal sie, Boże, moiey mołodosty,
Pohubiłam leta swoie, zyiuczy w żałosty.
(117) Krasa, mołodosc moia, hgdzie sie ty podieła,
Żurbaż mene, niedolenka lichaia yzieła.
Oy, poydu ia w pole, zytko sie płowieie,
Dobra moia hołowonka, szczo nie oszaleie.
Oy, zatiekli oczy rudoiu wodoiu,
Ży(j) że sobie, moy milenki, zo wsieiu biedoiu.

42. Duma: 2.

Oy, stoiała kalinonka w łuzie, w łuzie,
Każuć moho milenkoho w tuzie, w tuzię.
Oy, wymu ia kalinonku z łuha, z łuha,
Miniec moho milenkoho tuha, tuha.
Oy, waryła dewczynonka łobodycu
Y posłała milenkoho po wodycu.

Oy, biehom że, moy milenki, biehom, biehom,
Bo prypadec dorożenka sniehom, sniehom.
Oy, szczwałom że, moy milenki, szczwałom, szczwałom,
Bo prypadec dorozenka kałom, kałom.
Oy, swistom że, moy milenki, swistom, swistom,
Bo prypadec dorozenka listom, listom.
(118) Oy, iaz toho da listonka nie boiu sie,
A z toboiu, serce moie, nastoiu sie.
Oy, biehay że, moy milenki, yz wodoiu,
Miła moia rozmowonka yz toboiu.

43. Duma: 3.

Oy, rozwiazaw sie moy czerewiczek na nozie,
Oy, zażurył sie moy milenki w dorozie.
Oy, zawieżu ia swoy czerowiczek na nozie,
Rozweselic sie moy milenki, w dorozie.
Oy, poslużbo ia sze(s)c koniczenkow, siodmy woz,
A osmoho wozniczenku, szczop (!) prywioz.
Rownay ze, Boże, hory, doliny rownienko,
Pryniesi, Boże, koho ia lublu, borzdienko.
Oy, choc y rano, choc y nie ranenko, nie dbaiu,
Ia swoho hołubonka (po) hołosenku poznaiu.
Oy, pryletieło stado hołubow na moy dwor,
Oy, szczo bielenki, to moy milenki samowtor.

44. Duma: 4.

Oy, stoż ia maiu biednaia diełaty,
Iak że ia maiu nieluba lubenkom zwaty?
(119) Zwawszy lubonkom, serce omdlewa,
Zwawszy nielubom, ludzka obmowa.
Stanu ia w okonce, aż zezulenka,
Kukuiet ona w moich hołowenkach.
Kukuy że, kukuy, moia zeżulenka,
Poradz ze ty mnie, moia matenka,
Iak ze ia maiu na swiete zyty,
Iak maiu mołoda wiek korotyty?
Iak że ia maiu tobie radyty,

Koli nie maiesz nikoho, z kim zyty?
Oy, ty nieboho, radz sie druhoho,
Sztob tobie pomoh (z) nieszczastia toho.
Zora zoraie, a ia z nim lahu,.
Choc maiu na moim serdenku smahu.
Zora switaie, ia obernu sie,
Smacznymi slozami oblewaiu sie.
A on nie znaie, czasto pytaie:
Czoho serdenko ciaszko wzdychaie?
Albo nie znaiesz, czoho pytaiesz,
Siewszy na nobi (sic) mało nadobi.
(120) Boday ni złosty, iak placzu (sic) toho,
Och, ia żałuiu nieszczast(i)a swoho.
Oy, chotby ia mieła skarb nieprzebrany,
Choc ia zasiadu obok yz pany,
Wsio mnie nie miło, wsio mnie nie smaczno,
Az po moim liczenku znaczno.
Day że mi, Boże, nie daty znaty,
Hgdzie moy milenki bude prebywaty,
Umieła bym sie z nim poznawaty,
Iak swoho luba lubonkom zwaty,
Każu lubomo (sic) łoszko tesno zrobity,
Szczoby sie od nieho ńie odkotyty.
Teper łozyszcze ze wsioho lysa,
Wykinu nieluba yz nim do bisa.
Smertenko, matenko, wezmiz ty menie,
Nie biery ioho dla wsioho dieła,
Bo lude skazuć, szto ia dała zieła.
Ludeb skazali szto inszoho.
Niechay że piersza ia umieraiu,
Chot na serdenku żal uznawaiu.

45. Piesn.

Oy, listonkom dorozenka zapała, zapała,
Dawnoz swoho milenkoho widała, widała.
Oy, prylety, hołubonku, do mene, do mene,
(121) Stesknilo sie moie serdenko bez tebe, bez tebe.
Ia do toho day do seho słowunkom, słowunkom,
A do tebe, hołubonku, serdenkom, serdenkom.

Pryletely dwa hołuby na moy dwor, na moy dwor,
Wderiły skrylunkami w moy pokoy, w m(oy) pokoy.
Oy, czohoz ty, hołubonku, hukaiesz hukajesz,
Czy nad mene milszoy szukaiesz, szukaiesz?
Oy, ne hukay, holubonku, ne (h)ukay,
A nad mene milszoie ne szukay, ne szukay.
Oy, Bozesz moy, Boze, diiet my sie wse nehoże,
Kolisz ty mene zabudesz, Boze, chtosz mene tay wspomoze.
Druzyna odiezdzaie, pryiatel odstupaie,
Oy, nichtosz myni tay bidnoykomu poradoyki tay ne dodaie.

Пор. Вол. Гнатюк, Хоц. спів. Лев. стор. 125.

(122) 46. Duma: 5.[1])

(123) Oy, ne kazyz ty, dywczyno, na mene,
Sczo ya noczował noczenku v tebe.
Oy, skazysz ty, dywczyno, na toho,
Sczo ne znaie nikoli nyczoho.
Oy, zostaway ze se, dywczyno, zdorowa,
Oy, prypałaz bo mni na Vkrainu doroha.
Oy, czy ne budesz ty, dywczyno, tuzyty,
Koli ya poiedu na Vk(r)ainu słuzyty.
Oy, ne budu, serdenko, ne budu,
Ty za worotonka, ya tebe zabudu.
Oy, ne spodiwał se twoy słuzenka po tobi,
Oy, rozumił ze vn, sczo ty budesz w załobi.
Na sczoz ya po nim w załoboncy chodyt maiu,
Iak vn mene lubyt, toho, Buh mia, ne znaiu.
Dywczynonko moia, Bohu ia prysiahaiu,
Sczo na cyłom swity tak miłoi ne maiu.

47. Ruska.

(124) Anusiu serdenko, palisz moiu duszu,
Sered noczy o pułnocy do tebe pryty muszu.
Treba tobi, moy panonku, welmy diakowaty,
Sczo dla mene newczasonku choczes podeymaty.
(124) Za sczasliwost newczasonki tey sobi maiu,
Koli twoi Anusienki nozki obeymaiu.
Panusenku hołubonku, czy maiu wiryty,
Sczo twoie serdenko chocet mni słuzyty?

[1]) Відмінним почерком.

Anusienku hołubonko, Bohu prysiahaiu,
Czerez vsi hodynonki o tobi hadaiu.
Tyie v mene, hołubonko, bołszye tuzosty,
Ne spodywaiuczy se od tebe wzaiemnosty.
Proszuz tebe, moy panonku, ne dywuy se tomu,
Koli moie serdenko nalezyt ynszomu.
Ne choczuz ya serdenka od lubonka braty,
Tulko choczu w łasce twoiey wsiohdy probywaty.
Ne mohuz ya, moy panonku, po wez den zabyty
Twoiey łaski, kotoruius dla mene chotył mity.
Vzesz twoi, Anusienku, nozki obeymaiu,
W dalekuiu storononku sam se oddalaiu.
Bud łaskawa, Anusienku, na służonku swoho,
Kotory ty służyt bude do zytia swoioho.
Nesy, Boze, moi panonku, w dobru hodynonku,
Day tie, Boze, prywitaty z choroszo(w) zononko(w).

(141) 48. Piesn: 8.

Czoho moie serdęko tiazęko wzdychaie,
Alboz ono na sobi weliki zal maie.
Czohosz moie oczęki smutnenkyi płaczut,
Alboz ony na sobie weliki zal baczut.
Oy, snił se mni sen welmi dıwniusienki,
Iak by mene zdradiw, ach, moy milesęki.
Oy, iaz bo se toho y ne spodywała,
(142) Szczob iakuyu zdradonku od miłoho miela.
Oy, v polu werbonka day ne pochiłaia,
Ne buy se, dywczyno, y ne pokinuz ia.
Oy, chot ze ya odiedu, takiz ia wernu sia
I dla twoho, dywczyno(n)ko, oy, sczo ty Marusia.

49. Piesn: 9.

Sczasliwaia dorozenka, oy, kudy ty pryiezdzaiesz,
Nesczasnaia hodynonka, koli mene pokidaiesz.
Ludenkiz o mni hadaiut y pokoyu mni ne daiut,
Takiz oni rozumieiut y howoryti vmieyut.
A yaz na toie ne dbaiu,
Iak kochała, tak kochaiu,
I oddawszy seya Bohu,
Perebudu wsych worohuw.

50. Piesn: 10.

Newolasz moia welmi tiazenka. czom ia doli ne maiu,
Ne mohu znaty, w kotoruiu[1]) (sic) milenki obertaiet sia kraiu.
Serdenkoz moie w zalu sie kraie, slozmi sia zaliwaie,
Koli spomenu, gdez moy milenki, och, tiazenko wzdychaiu;
W kotoruy storoni, sczo poroblaie, czy inczuiu ne kochaie,
Iesli nie mene, scom ioho lubiła, uzo ne zabywaiu (sic)?
Oy, prybud, prybud, moy hołubonku, tam, de twoia miłaia,
Prybut chutenko, twoia milenka nech bude wesełenka.
(143) Nech se ne tysut moii worohy, sczo kazut, pokidaiesz,
Sczo bez dołhy czas, moy hołubonku, do mene ne bywai(e)sz.
Prynesy(e), Boze, nepryiatele, ne budut sia smiiaty,
A my sia budem na peresadu worozenkom kochaty.

51. Piesn: 11.

Oy, miełaz bo ia towarysonka, teper ioho ne maiu,
Koliz ia sobi iocho zchadaiu, tiazenko wzdychaiu.
Oy, poyduz bo ia do okononka, stanu ia wygladaty,
Oy, czom ne widno, serdenku nudno, com ioho ne widaty?
Oy, de sez podiw, moy hołubonku, od mene mołodoy,
Czom ze ty mene z soboiu ne wziau dyuczynonki biednoy?
Wsi hołubonki, wsi diuczynonki, tysit sia z hołubami,
A ia bidnaia y dyuczynonka horkimi slozonkami.

52. Piesn 11 (sic).

Posłuchayte pilno, pros(z)u,
Dla koho ya wam hołoszu,
Załost moia, kotur[2]) (sic) maiu,
Sama skazat, ach, ne znaiu.
Bo wymouit trudno toho,
Koli zbudet kto miłoho,
Iak mne tiazko, sczom pozbyła,
Lebz (sic) nechay bym ia ne zyła.

A ia odnak pamiat tuiu
Ko swym miłym zostawuiu,
Kotoraia bude potol trwaty,
Pokol zbyre zemla maty
Z toho swieta mołoduiu.
Wze na toy czas ne vczuiu.
(144) Ach, miłosty, kotoraia buła,
Czos me (z) swietom rozłuczyła?

35. Piesn: 12.

Kazała mni dywczynonka y do sebe pryti,
Koli bude hodynonka siomaia na noc byti.

---

[1]) w kotorum [2]) kotru.

Oy, ia prysou do yei, ona spit, ne czuie,
Nechay sobi z miłym Bohom zdorowa noczuie.
Dyuczynonko hołubonko, pustys mia do sebe,
Alboz ty mni dorozenku vkazy od sebe.
Iak ia tebe ne znała, tak ne chocu znaty,
Oy, ne buduz bo ia tobi dorohi kazaty.
Zal se, Boze, neboraka, sczo darmo prychodyu,
Sukmanonku pokalał, czobotonki zbrodyu.

54. Piesn: 13.

Spomozy, Boze, moie serdenko,
Nechay ne płace sczo den horenko,
Nechay ne tuzyt, sczo od woroha
Terpit biednaia sczo den dla Boha.
Iz sczo za zytie, koli neluba,
Tiaszkoz, moiemu serdenku zhuba.
Nechay z milenkim den perebudu,
Mocho (sic) nesciastia czy ne zabudu.
(145) Dez ty zabiechła (sic), smiertenko, ninie,
Czomu zdorowie moie ne chyne?
Czom moich oczek ne zawieraiesz?
Lubo ia maiu, sczo pogladaiesz
Na moie slozki welmi horenko.
Samoz to znaiesz, moie serdenko.
Wolíłab zazyt tiazkoi muki,
Sczo mne milszaya smiert bez muki,
Niz nesczasnaia toho dozdaty,
Z nelubym sercom wiek korotaty.
Oy, chore (sic) moie, schnu ia gliadiaczy,
Koli ne mohu sczo den wydaty.
Na sczo widaty maiesz czastenko,
Koli pływaie twoie serdenko
W sloskach horenkich, lepiey zabyty,
Mene mołoduiu ne zawodyty.
Buh bude na pomoc koznu chodynu (sic),
Ia tebe słoukom dobrym ne minu.
Zyy zdorou yz tym, sczo nalichaie (sic),
Moie serdenko insoho maie.

(146) 55. Piesn: 15.[1])

Pryszou do mene luby towarysz:
Szczo ty, diuczynonko, na weczeru warysz?
Waru ia, waru krup day rosadu
Moim worozenkom na peresadu.
Treszkay sie, pukay sie, dydczy woroze,
A moy milenki, Boh mia, w dorozie.
Skazaliz bo mni dobryye lude,
Sczo moy milenki na nedielu bude.
Oy, bude, bude do mohu (sic) boku,
Choczet mie wziaty vze w siem roku.

56. Piesn: 16.

Tiekut ryczenki, szumiat dubrowy,
Buh toie wiedaie, moy czy zdorowy.
(147) Ani stezenki ni dorozenki,
Oy, posłaz by ya do susiedonki,
Sczob wona mene day poradiła,
Chde (sic) ya milenkoho swoioho obaczyła.
Dumko, dumonko, czym poszybaiesz,
Czemuz bo ty mnie wiesty ne daiesz,
Chde moy milenki bude noczowaty?
Tohdyb ia biehła na wsie noczononki,
Na usie[2]) noczenku k moiomu hołubonku.
Na uschodu słonca zora switaie,
Woroh sercu memu tuhu zadaie.
Da uzez wisenki czas osczypaty,
Moim worozenkom czas perestaty.
Treskay sie, pukay sie, dydczy woroze,
Iak chniew (sic), tak łaska twoia ne zmoze.
Koho ya lublu, lubity budu,
Lubiaczy yoho, wse perebudu. Amen.

57. Piesn: 17.

Oy, yszoł ia mimo twoy dwor, tay dywczynonko moia,
Oy, zaczuł ya twoy hołosok, tay hołubonko moia.

---

[1]) 14 польська. [2]) Na usiu.

Tebe matonka łaie tay i mene proklinaie,
(148) Tebe matonka łaie, mene złe wspominaie.
Ne zuryŝz sie, dywczynonko, perebudesz ty toie,
A ia budu twoy słuzenka za vtrapienie twoie.
Mnoho maiuczy bydonki perebywaty licho,
Koli mnoho hryzotonki od mey matonki tycho.
Dywczynonko milenkaia, toiesz y mene suszyt,
Koli tobi me serdenko tay w̄ obmowon̄kach słuzyt.
Tut starszyi zabraniaiut, tut do tebe oskarzaiut,
Iak bym ty newierne słuzył, boday by mie Buh ne mnozył.

58. Piesn: 18.

Oy, dobranocz, tay czy czuiesz,
Oy, s kim ze ty siuiu noczenku noczuiesz?
Ne spluz bo ia tay horuiu,
Koli tebe blisko sebe, o, ne czuiu.
Ne zabyway ze ty mene,
Prybyway ze, moy milenki, tay do mene.
Iak do tebe prybywaty,
Budut tebe worozenki obmawlaty.
Iaz o toie tay ne dbaiu,
Koli tebe, waszeci, serce moie, prywitaiu.

59. Piesn: 19.

(149) Oy, ty lise, oy, ty lise nedobore,
Proszusz tebe, iak sam sebe,
Pustysz mene czeresz (sic) sebe
Z malenkoiu otawoiu,
Z welikoiu zdobyczeiu,
Z choroszeiu Turkineiu.
Oy, ne puhay, oy, ne puhay, puhaczenku,
Oy, ne puchay (sic), puhaczenku,
W tym zelonym bayraczenku.
Oy, iak ze mni, oy, iak ze mni ne puhaty,
Z malenkimi dytonkami, z welikimi syrotami.

(151) 60. Piesn: 23.[1])

Ze moy milenki, moy choroszenki konika sidłaie,
Na Vkrainonku po druzynonku sam sia wyprawlaie.

[1]) Пісні 20, 21, 22 польські.

Ia postelenku swomu hołubonku miachko peresłała,
Wstała, ranęnko, sczop sia chutenko z miłym powidała.
Nocno naspanie, den rozmyslanie, a serce sia smutyt,
Prydy, milenki, moy choroszenki, choc nasz (sic) lude vdiat (sic).
Wychoworyty (sic), swietu mutyty, ia o to ne dbaiu,
Bo chorozszoho y rozumnocho (sic) sobi drucha (sic) maiu.

61. Piesn: 24.

A sczosz za zyty, koli ne lubo,
Tiaszkasz moiemu serdenku zchuba (sic),
(153) Koli ne wizu, kochom (sic) lubiła,
Tiaszkosty serca swoie rozłuczyła.
Iak rozłuczone serce zostało,
Niczyiey potychy ni w czym nie znało.
Owszem zo wszych storon worohy zyły,
Sczo peret tymi pryiatelmi były.
A ty, moy Boze, ne kar za toie,
Ieno sie zmiłuy nad syrotoiu.
Dopusty smerty, wsioho pozbude,
A (z) swoim sercom złuczono bude.

62.[1])

Krasna v pani vroda,
Choroszaia, mołoda,
A yey muz star, nedusz, pudimo[2]) do chaty,
Sczob wesoła pani buła, budem zabawlaty.
Pomahay Boh, boroda,
A hde zunka mołoda?
Lesz tycho na licho, bo welmi stohnaiesz,
Weselıty mołoduiu nam pereszkazaiesz.
Koli choczesz stohnaty, wolisz wyty z s chaty,
Tam, didu, na bidu budesz narikaty.
My za twoiu duszu Boha budemo prochaty.
(154) Z dida dusza wychodyt,
Krasna pani prychodyt.

---

[1]) Вписано на незаписуваній зразу половині сторони иншою рукою.
[2]) Чи: prodimo.

Choroszaia vdowa pozbyła staroho.
Lubyz teper, molodaia zunko, molodoho. Amen.

(161) 63. Piesn: 33.[1])

Dywczynonko hołubonko, biło liczko maiesz,
Odno, ze mnye mołodomu tuchu (sic) zadawaiesz.
Dywczynonko hołubonko, czorny oczy maiesz,
Odno, ze mnie mołodomu tuchu zadawaiesz.
Dywczynonko hołubonko, vpałas mi w mysli,
Oy, sczo ze ya myw ynszych, y wysly (sic) my z mysli.
Oy, ne chody koło wody, na beresie (sic) pudu,
Nyechay tebe kozak lubyt, ya tebe ne budu.
Oy, ne chody koło wody, yd do moyei chaty,
Kuplu toby garnec medu y horyłki kwarty (sic).
(162) Hulay, hulay, diwczynonko, ne day sye zwodyty,
Kozak duma, zwede z uma, ne bude lubity.
Oy, koli ya toby ta neluba buła, byłoz mene ne lubyty.

(167) 64. Piesn ruska.

Oy, chozuz ya nad berehom, trawonka se zeleneye,
Mysliu sobie, sczo bez doli sczaste moye ne krasneye.
Mołodyie moye lita wede diwka nesczasnaya,
W smutku, w tuze, w narykaniu. azem lidwo sczo zywaia.
Hodynami zyrok stanie, nesczasny den proklinayu,
Koli sobie uwazzayo (sic), sczo bidnu doliu ymayu.

65. Pies(n) ruska.

Czy ia tobe ne kazała (на тім уриваєть ся).
(168) Na berzęku (sic) stoiała,
Biełу nozęnki vmywała.
Moie nozenki bilenki,
Komuz budete milenki?
Iesli lubomu, prywerny chutenko,
A nelubomu, oddali serdenko.
Na berezenku stoiała, stoiała,
Swoho miłocho czekała:
Oy, prybud, prybut chutenko,
Rozwe(se)li smutne serdenko,

---

[1]) Пісні 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32 польські.

Sco po wsze czasy bywało,
Az tebe. miły, dozdała.
Czołom, milenki, cz(y) zdorow,
Czy wzo (sic) ty mene ne zabyw?
A ia po tobi tuzyła,
Sczo widomos(t)y ne myła.
Dobra chwylenka prypała,
Sczo milenkocho widała.
Czołom, lubonko, ne dumay,
Mene wernocho (sic) ne zabyway.
Oy, ia o tobe duma(na)ła,
Vsy noczonki ne spała. Koniec.

66.

Czy ia tobe ne kazała, czy ne ochoryła (sic),
Ne yty było na Samaryn, scob ia ne tuzyła.
Oy, dzen, dzen nay wez den, oy, chuc, chuc na wsio nocz.
Czy ia tobe ne mowiła, ne bery Wołoski,
A Wołoski biły nuszki, czerwone panczoski.
Oy, dzen, dzen nay wez den, oy, chuc, chuc na wsiuchu (sic) nocz.
Czy wsy tyjy sady czwitut, szco rozwiwaiut se,
(169) Czy wse tyie wenczeiut sze, sczo zalycaiut se?
Oy, dzen, dzen na wesz den, oy, chuc, chuc na wsiuyiu nocz.
Czy ia tobe ne muwiła, ty pochanski (sic) synu,
Ne weru ya twey lubosty, naradysz nowinu.
Oy, dzen, dzen na uwes den, oy, chuc, chuc na wsiuiu nucz. Amen.[1])

67.

Oy, chodyła diwczynonka po berezenkowi,
Vkazała biłu nusku (sic) day kozaczonkowi.
Ia no[2]) (sic) od(n)em berezenku, ty na druchym (sic) stoisz,
Perepłyn ze, kozaczonku, iesli se ne boysz.
A kozak neborak ruskocho (sic) sumnena,
Ne boiau sa zymnoy wody any vtoplenia.
A diwka złodiyka kozakom zwodiła,
Iak kozaka obaczyła, z oczu mu se skryła.
Postoy, diwko, ne wtykay, ia tebe dochoniu (sic),
A vz(i)awszy za ruczenku, powedu iak swoiu. Koniec.

---

[1]) Зразу: Koniec. [2]) na.

68.[1])

Da ne masz moho chomuta, ne masz moho łamca (sic),
Ne masz moho milenkoho, ne masz y kochanca.
Hniewała sie dzieuczyna, ia nie uiedau o tym,
O, moy miły hniewoszu, day sczoz było potym?
Serce psujesz humoronkom, a oczy slozami,
Oy, czomuz ty welmy bas sie (sic), nie pustysz z witrami?
Buynosc moia day zartunki z toboiu bywali,
Niechay skazut dni, noczunki, kotory, oh, nie spali.
Oy, miłaia rozmowunka nam była z soboiu,
Czy ia koli poswaryu sie, czy hniewau z toboiu?
Odiezdzaiu, w sercu maju day załosc po tobie,
Błohosłau ze moie serce, a ia wzaiem tobie. R. Szpik (?).

---

1) На окладинції.

Нові тексти різдвяних і великодних вірш-орацій.

Початки звичаю виголошувати на Різдво та Великдень привітні вірші прийшли на Україну з заходу разом з учителями, які в західній Европі добували освіту. Сей звичай на українській території, передусім у нинїшнїй Галичинї, треба датувати дещо скорше, ніж маємо друкований його памятник у львівськім друцї 1616 р. Памви Беринди п. з. „На Рождество Господа Бога и Спаса нашего Ісуса Христа вѣршѣ для утѣхи православнымъ Христіаномъ". Подати історію сього звичаю, змалювати ступневий розвій різдвяної і великодної вірші що до її будови, мови, тону та змісту від нескладних початкових віршованих виробів до гарних формою і змістом гумористичних вірш, які звязують історики нашої лїтератури з народженнєм нового періоду, було би пожадане і для історії нашого минулого побутового житя і кинуло би тут і там ясний промінчик у мало дослїджену історію нашої старої лїтератури, передусім віршевої, гумористичної.

Здаєть ся, що до такої історії ще досить далеко. Передусім не зібраний потрібний матеріял на українськім ґрунтї, а по друге навіть зібраного матеріялу не розслїджено в звязи з аналоґічними появами у західно-европейських народів. Думаю, що з сих двох причин головно (є ще й инші) повстало так богато суперечних і ріжних думок у статях і замітках про різдвяні і великодні вірші. Бажаючи бодай новим матеріялом прислужити ся на разї нашим дослїдникам, подаю отсе тексти збірки різдвяних і великодних вірш-орацій з ру-

кописий колекції А. Петрушевича в бібліотеці „Народного Дому“ у Львові.

Тексти під чч. 1—17, 33—45 походять з рукописи № 213, під чч. 18—28, 46—55 з рукописи № 212, під чч. 29—31, 56 з рукописи № 102, а тексти під ч. 57 і 58 з рукописи № 233. Вірша під ч. 34 має дату: 19 січня 1730.[1]) Цілий збірник № 213 не пізнійший половини XVIII в. Частина вірш зі збірника № 212 се останки довшого діяльоґу. При числах 46—48 виразно зазначено „отрокъ“, а текст під ч. 53 кінчить ся ось як:

Отожъ той Актъ вамъ нынѣ залицаемъ,
Абистеся забавили, о тое васъ упрашаемъ.
А затимъ нынѣ прошу, перебачайте,
А ви, музици, весело заспѣвайте.

Не позбавлена цікавости й згадка про виступ „на теятру“ (ч. 43).

Тексти під ч. 32 і 59 вибрані з двох рукописий, описаних далї в додатку до статї „З культурного житя старої України“; вірша на Різдво походить з співаника № 10 (16), а вірша на Великдень з співаника № 9 (56б).

Текст під ч. 17 тільки з боку підходить до вірш, які зібрані ось тут разом, а які також дещо інтересного дають для історика нашої мови.

Що тикаєть ся видання отсих текстів, розвязую титли та вводжу настрічні букви в рядки, не зазначуючи навіть того ніякими скобками, як поступив я з анальоґічними текстами в XCVI т. „Записок“. Відповідно до такої вихідної точки заступлені букви: ꙗ через я, ꙋ й оу через у, ѡ через о, а ѿ через от, а так само управильнюю уживанне великих і малих букв. Інтерпункція моя. Свої доповненя або зайве означую скобками. Всякі инші відступлення від тексту оріґіналу зазначую у примітках.

---

[1]) З школярської рукописи XVIII в., переданої д. Б. Заклинським для бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка, надрукував др. Франко „Псальмъ на рождество Ісусъ Христово“, зложений 1738 р. в праці „До історії українського вертепа XVIII в.“ (стор. 76—79).

№ 1.

(15 обор.) От юж и я пан Іван
Васкочилем на столець як птах.
Не протвтеся, панове, що я попод окна вашѣ хожу,
Бо я у писмѣ по колѣна[1]) брожу.
Знаю я, що то за книга
Торколой, знаю, що псалтира,
И всѣх книг много я знаю,
На котрих так часто хиба в рок читаю.
Але ви на нас, жоночки, скупии,
Подут вас потѣшати в пеклѣ аггели глухие.
Таку собѣ роскош будете мати,
Една до другои смолою[2]) перепливати.
Мовил минѣ един чловекъ: ци не лѣпше би тобѣ ся, небораче
[нищий, най(ми)ти йти служити,
Нѣжли у вечѣр и рано попод окна ся волочити?
И я тобѣ буду по пѣвъ горшка кулешу варити,
А що слушна, и грѣшми платити.
Тилко ти перестан тои школи заживати,
Можеш и лѣпшим юристою зостати.
Але, панове, чомус наш дяк зубами скрегоче[3]),
Подобно он пити ис кулака хоче.

№ 2.

(16) По(ма)гай Богъ, вшм., албо вечер добрий,
На ходого пахолка будте, вшм., щодрий.
Бом усе стратил у турецко(й) войнѣ.
Видите усѣ добре, жем не прийшов вб(р)анний.
Порадте, панове, где бися затягнути служити,
Колибъ с ким цнотливим, хочби и конѣ водити.
Пришлаго дня хлепцѣ мя здибли, мовят: ходи до школи,
А если що маеш, проишъ, пойдешъ от нас[4]) голий.
Я розумѣвъ, же они мовят, будеш пасти[5]) воли,
И так з лихом зайшовъ аж до нхъ школи.
Ажъ якис в кафтанику[6]) дяков кревний еще без уса,
А пѣдиж, який франтъ лихий, власная покуса,

---

[1]) В рукоп. po kolina. [2]) В рукоп. смоłою.
[3]) В рукоп. скreнoче. [4]) В рукоп. nas.
[5]) В рукоп. pasty. [6]) В рукоп. каfтанику.

Провадит ми якус би слѣпому слацѣну,
А я на тое нѣ мишлю, нѣ ухом не шуну.
А онъ мовит до мене с фуріею: мовже с фуком[1]),
А з едного боку[2]) кулаком, а з другого стусом.
Потим крикне на хлопцѣ: а дайтеж му з маслом[3]) кашу,
А я мовлю: чорти драли матѣр вашу.
Написавъ ми першу лацѣну: курпѣса, ходак, робакъ,
А я знаю и без лацѣни[4]), що то ест такъ.
Знову питае мя: лемѣш, чересло, лопата[5]), весло,
А я неборак мишлю, коби лемѣшка и масло.[6])
Буду добре памятати, як мя шановали,
Бодай ся усѣ тоти поганцѣ з дяком такого дождали.
За рѣк я(к) бов(ем) тои лацѣни мишлюся навчити
Албо и того, що умѣе[7]) добре конѣ и кобили водити.
И ви, панове, если бисте котрий доброго слуги потребовали,
Певне бисте не найшли, хоч бисте из свѣчкою по всему свѣту [шукали.
А мовтежъ, котрий би слуги щирого потребовал,
То зараз зо мною бися пилно сторговалъ.
Албо проходѣмся далекъ на господу[8]),
Тамже из собою при горѣвцѣ учинимо (з собою) згоду.

№ 3.

От юж и я, панове, щом ся бил забавилъ,
Алем ся пред особи вашѣ барзо пилне ставил.
О школних речах рад бим вам повѣсти,
Але вам здоровя кажучи, хочет ми ся исти.
О тое вас напоминаю, корчми не забувайте,
Если Дудка у церквѣ ест, то з собою его затягайте.
Бо то утѣха цѣла, коли музики учитъ,
А пришовши до церкви, то свѣчки не купит.
А котрий хочъ купит, з годину гадае по тихо
И мислячи, мовит: либой мя до тои церкви занесло лихо.
А вжеж до тои церкви нѣколи не буду ходити,
Волѣвъ бим бувъ и за той шелюг тютюну купити.

---

[1]) В рукоп. с fuком. [2]) В рукоп. боku.
[3]) В рукоп. masłom· [4]) В рукоп. лацѣny.
[5]) В рукоп. лората. [6]) В рукоп. masło.
[7]) В рукоп. uмѣе. [8]) В рукоп. rospodu.

Бо тютюном неодин от сердца пляґу[1]) изганяе,
А коли пол наще власне, як и кусня хлѣба в губѣ не мае.
(17) Але я тую рѣчь на инший час зоставую,
А о школних речах вш. ознаймую.
Такая ми ся пригода стала,
Котрая еще на мене нѣґди не бивала.[2])
Справилем бил собѣ хороший даламан,
А коли ся бувало в него уберу, то хожу як пан.[3])
Локот по шелюгу, а еще тонкимъ едвабомъ ушита,
Куда бися зкрузь ню подивив, то рѣдким вѣтро(м) подшита.
Петлицѣ з ледом, в морозом оздоблено,
А сподокъ дрижаном слѣчне украшено.
Котрий мя даламан и кравцѣ много коштовали,
Также мя ести в тим даламанѣ часто видали.
Але вже есте мнѣ чомус и хлѣба не хотѣли давати,
Неодин ми мовилъ: ой, маеш ти дорогие шати.
А я той даламан под пѣчъ бил сховалъ,
Злодѣй, подкопавшися, даламан укравъ.
Ужеж би я о той даламан не дбавъ,
Тилко бѣда, що Господь нам у школѣ зимно давъ.
Въ едной шатѣ трудно ся загрѣти,
Бо дяк в печи лежит и нам нѣґде ся[4]) подѣти.
По старому чомус мя щастя завжди навѣжае,
А на урочистое свято все мя спотикае.
Так мя тепер една бялоґлова[5]) ошукала,
Щом си бил потравъ приготовил, то порозливала:
Борщъ из гвоздиками, бураки з лоем,
Сухарѣ поцвилѣ, горох с пастернакомъ,
Мясо тлустое с тертим макомъ
И много било розних присмаковъ.
(обор.) Прийду с церкве, хочу тих потравъ зажити,
Аж она мовит: не садися, пане брате, нѣщо на стѣвъ положити.
Такъ то нам бѣдним нищим щастя не маш,
В карти грати не вмѣю, мушу мовити: паш.
Просим вас, п(анове), ласкави на нас бувайте,
А чия би ласка, и цѣлий хлѣбъ дайте.

---

[1]) В рукоп. plagu. [2]) В рукоп. нѣgdy ne bywała.
[3]) В рукоп. Pan. [4]) В рукоп. нѣgдесы.
[5]) В рукоп. бıаlоgłова.

№ 4. Отрокомъ.

Великий и незносний плачъ во Вифлеемѣ стался[1]),
Гди Ірод на Христа Збавителя ступовал.[2]).
Росказалъ жолнѣром своим ити у повѣти,
Шукати Христа и губити маленкие дѣти.
Где тия немилостивие тиранове,
Росказаню его чинячи задосит поганове,
Жадной и найменшой дитинцѣ не фолґовали[3]),
Але всѣхъ заровно сроґою[4]) смертю карали.
Едних копіами пробивали, а других стинали,
Инших рощибали и конми топтали.
Там матки бѣднии свои шии подставляли,
За дѣточки свои оних катовъ слезне прохали.
Лечъ тиранове на прозбу их не уважали,
От персий матернихъ дѣти маленкие отривали.
дї тисящъ згубили маленких дѣтокъ,
А в двух лѣтех будучих и пултора лѣтокъ.

№ 5.

(18) Потежност вижу преславную,
От вѣка нѣґди[5]) невиданную.
Из убогого хлѣва, яскинѣ
Богъ возлюбилъ собѣ нынѣ.
І Марію, чистую Дѣвицу,
Вмѣсто херувимовъ столицу.
Подлие а нѣкчемние ясли,
С котрих ся нѣмие быдлята пасли,
Учинилъ собѣ умѣстилище
И ровное небу освятилище.
Все то сам Христос, як хочет, справуе,
Небом и землею, як хочет, керуе.
Его теж хвалячи, величаймо,
А пѣснь ему вдячную щире заспѣваймо.

№ 6.

Звичаи тии з давних школяров бували,
Же по вѣршахъ коляди ся упоминали.

---

[1]) В рукоп. stałcia. [2]) В рукоп. stupował.
[3]) В рук. фолgовали. [4]) В рук. сроgою. [5]) В рук. нѣgdy.

Чого и ми не хотячи понехати,
Мусимся к милостям вашим утѣкати,
Бисте нас чимколвекъ подаривали,
Бисмо охотне за ва(с) Бога прохали.
И будем у церквѣ голосно спѣвати,
Аж стѣни церковнии будутся розлѣгати.

№ 7.

(обор.) Любо то я мало що вмѣю,
А предця, щом витовкъ, то и розумѣю.
Южъ бим я и много дотихчас того писма знавъ,
Коли би ми дякъ частенко исти дававъ.
Але часом два рази або раз
И длятого ми в серцу на дяка уразъ.
И так з лиха голова дурѣе,
Хочъ нерада душа, та говѣе.
И через непоневолние пости
Посхли у минѣ жили и кости.
Правда, часом рад дяк щире дати,
Тилко бѣда, же нѣ вѣтки взяти.
Бо з вѣршем з двадцят хат обѣгну, мало що достану,
А прийшовши до школи, ледво дяка в души живого зостану.
Бо яки(й) такий бѣжит з губою як с холявою до горщати,
Ажъ на остатку нѣщо и минѣ посербати.
И так они у мене з горщатокъ дерутъ,
Власне якъ пси[1]) стерво и рвутъ.
Але коли би Богъ давъ весни дочекати,
Мушуся с тими поганцями пожегнати.
А коли ся буду з ними розлучати,
Буду васъ усѣхъ парафіан на бенкет прохати.

№ 8.[2])

(19) Пане отче и пань матусю[3]),
Щом ся навчила, повѣсти мушу.
Христос Богъ нас нынѣ ся раждаетъ,
Царство небесное нам обѣщаетъ.
Котрого я вам зичу доступити
И в нем на вѣки Бога хвалити.

---

[1]) В рукоп. ψи. [2]) Corka. [3]) В рукоп. Matusiu.

№ 9.[1])

Пане отче, родичу мой зацний,
Я найнижший подножокъ твой власний
Пред тобою нынѣ упадаю
І святи хвалебними поздоровляю,
Котріе в радости опроважай,
А мене в ласцѣ своей май (албо ховай).

№ 10.

Христос раждается,
Твар обновляется,
Аггели спѣвают,
Вѣрних побужаютъ,
Аби ви спол[2]) з ними
Рожденаго хвалили.

№ 11.

Веселится свѣтъ увес
Богу рожденному днес.
И ми теж веселѣмся,
Рожденному поклонѣмся.

№ 12.

(об.) Нынѣ ся родит Спаситель,
Всему свѣту откупитель,
С Пречистой Маріи Панни[3])
В темной бидлячой стайни,
Где царѣ к нему приходят
И трои дари приносятъ,
Смирну, злото и ливан.
Он вдячне принял яко пан,
Дарми тих царей не гордилъ,
А за то им нагородилъ,
Царство вѣчное даровалъ,
Котрое с початку зготовалъ.

№ 13.

Христос раждается, я вам колядую,
А рождеством Христовим пенкне вѣ(н)чую.[4])
Рад бим вам щоколвекъ заспѣвати,
Але бо в нашой школѣ мало що доброго чувати.
Хвала Богу, маемся все хандого,
Ест що исти и пити, иногдѣ нѣчого.
Але вижу, же ви собѣ подвеселили,
З ласки Божой наилися и напили.
О, небораке, на другом и пояс трѣщитъ,
Абож немалий в собѣ брух тягар тѣщит.

---

[1]) Syn. [2]) В рукоп. pol. [3]) В рукоп. Panny.
[4]) В рукоп. pięknе, а над ч надписано ш.

Натасовался другий галушокъ як соли мажку,
(20) Шлюбую, не завѣз би и верхоблюд у васажку.
Другий с ковбасами тѣсно намостилъ,
Власне як тепер з Ґданска[1]) пригостилъ.
В другой тепер стоиг брух за камѣн лою,
Ба коли би еще трохи облѣпив смолою,
Не пробила[2]) би дѣловая куля,
Хочай би була як волоская дуля.
Не перестерѣгавъ другий и полѣтики,
Але разом у рот клавъ мяса по три штуки.
Оний ся ради того дочекали,
Сербаючи з миски, и не отдихали.
Досиг, мовит, ти бѣду було терпѣти,
Треба калацѣю давную спомнѣти,
Бо через той пост на дзуру люде пропали.
Коли би люде болше идали!
Ба и сигости позбили от нещасного дчуру,
Власне якби бувъ въ Москвѣ на калавуру.
А тепер з ласки Божой, дочекавши свят,
Як предтим, мориги тѣло опят.
Другий мовит, богме, буду исти, аж роспережуся,
Бо яж нѣкого, анѣ попа не стережуся.
Всѣ дни заспол як пятниця, так недѣля
Годится исти и пахати усякого зѣля.
Вложил на себе другий шумную мисюрку,
Але в тоей знайшов би негодную звѣрку.
(обор.) Укохавъ як сорочое гнѣздо чуприну,
Глянтеж на мою як на медвежу шкуратину.
Пойдѣте ви, п(анове), свои сѣножати косити,
Час би юж школние звѣрки на отаву пустити.
Ба бѣда з ними, вже чомус и подичѣли,
Ба и до обори ходити не схотѣли.
А коли ся збѣгают от тут як в лѣсок у чуприну,
То юж несут добре знати на злую годину.
Як же почнут бѣгати так, як по дубинѣ,
А бѣгаючи рикают писками як свинѣ.

---

[1]) В рукоп. Gdanska.
[2]) В рукоп. бробила.

Такая роскош наша, вуши нас идят, гниди помагают,
А̊ блихи як козаки вскакаютъ.
Панове, якъ мя вкусила вош една у груди,
Азъ мя заболѣло всюди.
Але по старому неласкавим на нас глядите окомъ,
Дяковъ держите власне як нарокомъ.
Приходят свята албо вже и настали,
Принамнѣ бисте нам хоч по грошу дали.
Сами ся, вижу, добре шануете,
Един другому порося на свята даруете.
Носите вечерѣ от кума до кума,
А гди би до школи хто принѣс, нема у вас розума.
Але вам гди ся трафит, нас не забувайте,
Книшами и перогами и нас осѣдлайте.
Жонкам своим наказуйте, би нас на умѣ пилно мали,
Подчас и молоком з банки доливали.
И ми будем за вас Бога щире просити,
А поживившися кашѣ з молоком, каждому послужити.

№ 14.

(43 обор.) Христос воскрес, ба, правда, народився,
Не дивуйтеся, п(анове), щом помилився,
Бо часом чловеку фрасунок голову сушитъ,
Розумъ заворочает, здоровя мучитъ.
Спомнѣлем собѣ, яких то бѣд школа приймует
И хто в ней для науки пензи коштуе.
Ба чомус[1]) моя чуприна як кручъ в гору встала,
Тфу, пек, либой на вѣтер, бодай пропала.
Ба чомус ми ся и черево одуло,
Либой тут празник у когос почуло.
(44) Ой, смѣйтеся, як хочете, бо вам, вижу, смѣхъ,
А коли би котрий давъ сѣрачину хоч як мѣх.
А хочай би котрий давъ шеляжину,
А чей би собѣ припрятав хоч на злую сукманину.
Приходят свята албо ю(ж) настали,
Принаймнѣ бисте нам хочъ по грошу дали.
Такий же бабам под час шлют и пироги,
А до нашой школи либой не знают дороги.

---

[1]) В рукоп. чоmuс.

А нуно ґди ся вам трафиг с пирогами, и нас не забувайте,
А дороги до нашеи школи добре ся питайте.
И еще вам щос хотѣлем уповѣсти до скутку,
Тилко ви то майте у своим розсудку.
Мав ем шату дорогую, щом еи сѣм лѣтъ латавъ,
Якъ жем пришов до вашего мѣста, том еи подравъ.
И мав ем штани, щом их пул року латавъ,
И так наш пан дяк прибравъ та их у мене украв.
Я неборак у штанах добрих хотѣвъ пѣйти на вечѣрн(и)цѣ,
А наш пан дяк, приоздобившися у моих штанах, пойшов до [молодицѣ.[1])
И юж вижу, же межи вами тяжко ся зарaтовати,
Хиба мушу в йншѣ краи вандровати.
Ось дивѣтся, п(анове), який на минѣ кожух,
Власне як у Спасовъ пост подраний лопухъ.
Надувся як доробило, що в нем сидят квочки,
Власне як в ямѣ ис пѣрям бочки.
Егей виправа, виправа власне як лубъ,
Тилко, що не до строю краяно, власне як чернечий кублук.
И от з лихом ему, якъ лѣзе до купи,
Власне як руно козяче, коли вкинут до ступи.
(обор.) Але потреба би его полатати,
Коли би тилко едвабу достати.
Бо шкода би его шити нитками, хиба купити валовини,
Сфримарчивъ бим его межи купцями, не бавивши и години
И усѣх бим вас на могорич великий запросивъ.
Хочъ бим цѣлий лабецъ з него пропивъ,
Не жаловав бим вас пошановати
И ведлуг приятелства уконтентовати: Дух.

№ 15.

Христос воскрес, щаслива година,
Благословеная ковбаса и солонина.
А порося до сокола бися ровнало,
Бо коби крила мало, то би попѣд небеса лѣтало.
Так ем того дознавъ,
Ґдим печеню и ковбасу и порося добре затинав.

---

[1]) В рукоп. mołodyci.

И так мя тая ковбаса розибрала,
Ажъ мя матуся водою отливала.
И мовит: синку, еще борщику извару,
А по хребту добре кием у ребру.
Вчорам билъ пойшов тилко под едно окно спѣвати,
А отой чоловѣкъ почав на мене з собаками гукати:
А улю, люлю, ловѣт котюжого сина,
Коби поймати, добра у него чуприна.
А я неборакъ широко ногами ступаю,
А иншим нищим неборакам голосом подаю:
Утѣкайте подалеку тои хати,
Бо той чловекъ з псами[1]) и киемъ хочет нас забѣгати.
Я кричу, а он мя кіем стал загрѣвати,
(45) Мусѣлем, п(анове), на дорозѣ легчи отпочивати.
Ґвалтъ, ґвалтъ, люде добрѣ, ратуйте
Або мя старою солониною шмаруйте.
Прошу вас, панове, до доктора мя дайте,
А чей бим до зд(оро)вя пришовъ, кашѣ з молоком присилайте.

№ 16.

(48) Витай, Адаме, отче всего свѣта,
Витай, Створителю, во кончину лѣта.
С Пречистой Панни[2]) без отца рожденний,
Тис един от грѣховъ свобожденний.
Христос, сынъ Божий, рече ко Адаму,
Вступивши во адскую глубокую яму:
Давнос ся видѣлъ во раю со мною,
Смерть нас била розлучила с тобою.
Лечъ ти причина и всѣх смерти,
Для тебе умусѣлем на крижу[3]) умерти.
Рукою взялес овоц заказаний,
Рукою Божіею прето естес и скараний.
Тераз же Христос всталъ з своим бозствомъ,
Тебе, Адаме, оживилъ и(з) всѣмъ твоим мнозствомъ
И дает ти потом от руки своеи
И берет тя пилно до отчизни своеи.
О моцная твоя, звитяжцо, рука,
Ґдис спаслъ еси всякаго чловека.

---

[1]) В рукоп. ѱами. [2]) В рукоп. кгижȣ. [3]) В рукоп. Panny.

(ogop.) Ото и вш. Христа воскресшаго гойне хвалѣте,
Горливим сердцем умолѣте.
Тое я вам уповѣдаю,
А о коляду и грожу и прошу вас, припоминаю.

№ 17.

(69) Псаломъ[1]) утѣшний на рождество.

Гой, гой, сядмо вколо а весело
Заспѣваймо, вихваляймо
Бога рожденаго,
В яслех положенаго. 2.
Гой, гой, Панна Сына повивает
И панною пребивает.
Слѣчная Диянна
Мати есть и Панна. 2.
Гой, гой, архангели со аггели,
Херувими, серафими
Пѣс(нь) поют новую
Ему чистую.
Гой, гой, во вишних слава поюще,
На земл(и) мир гл(агол)юще.
Богъ вродился
И лежитъ в яскинѣ.
Гой, гой, старий Яцю, пий за працу,
Добрий хлопе, маешъ копе,
Знаешъ ти дорогу,
Веди нас ко Богу. 2.
Гой, гой, влѣзъ на вишъку, скинувъ кишъку,
Максимъ[2]) дае знати,
Що южъ отговѣвся,
Ґди Богъ уродився. 2.
Гой, гой, без сусѣда нѣтъ обѣда,
Поживѣмся, поспѣшѣмся.
Прийшол Богъ из неба,
Витатиж го треба.
Гой, гой, чим ся бавиш, мой товариш,
Треба пити, би купити,
Немаш мѣхоношѣ,
А взявъ к себѣ грошѣ. 2.

---

[1]) В рукоп. Ѱаломъ. [2]) В рукоп. Маѯимъ.

(об.) Гой, гой, тиж, Гаврилку, пий горѣлку,
А ти, Грицю, дай склянницю,
Наливайте меду,
Естъ гроший як леду. 2.
Гой, гой, я заправди люблю завжди[1])
Яко матку подостатку
У коршмѣ сидѣти,
Коли е що пити.
Гой, гой, нуно, Юрку, печи курку,
Прудко, Стецку, мели гречку,
Навар(и)мо кашѣ,
Будут исти нашѣ.
Гой, гой, лисий Ку́ба влѣзъ на дуба,
А ти, Бартку, озми картку,
У дуди заграйте,
Хвалу Богу дайте.
Гой, гой, Панько стоитъ та ся боитъ,
А у Стаха нема страха,
Ближше приступает,
А в сопѣлку грает. 2.
Гой, гой, кривий Хома сидѣв дома,
Завстидався, бо боявся,
Же нема що пити,
Треба всѣх просити. 2.
Гой, гой, хто не хоче пива пити,
Может он дома сидѣти,
А ми пиймо нинѣ
В щасливой годинѣ[2]). 2.

№ 18.

(к. 82) Вѣрши розніе.

Которіи смутныи, веселѣтес пристойне,
Неволници, праведници, тѣштес гойне.
Малии и великии, тутъ приступѣте,
Со всѣми тутъ купно коляду примѣте.

---

[1]) В рукоп. zawżdy.
[2]) Повнійший варіянт надрукував з „Хоцеиського співанника Левицьких“ Вол. Гнатюк у 91 т. „Записок“ (стор. 104—106).

Которій то Пан з високости посилаетъ,
Святих з годности, грѣшних с покути примаетъ.
Ми тижъ заразъ всѣх васъ вѣншуемъ
От Бога, которого днес проповѣдуемъ.
Тому згодне всѣ честь и хвалу отдавайте
И з найменшим поклоном Христа пана витайте.
Не одимѣтеся Христу Богу служити,
Аби и вас сподобилъ съ вишными жити.
А за остаток віелце вас упрошаемъ,
А святи хвалебными вас поздоровляемъ.

№ 19.

Кроль новий на свѣтъ юж ся випроважаетъ,
Богъ вѣчный в тѣлѣ людском ся раждаетъ.
Позволяетъ цесар моцній и можній,
Кроль незвитяжоній, крол валечный,
(В) вѣку своем нескончоный.
(обор.) Потужный естъ Панъ над всѣми хвалимій,
Богъ слави, кроль над кролми славимий.
Той над всѣми рѣчами, небомъ и землею владѣетъ.
Животом и смертію, як сам хощет, справуетъ.
Которій хтоколвекъ естъ таковогo стану,
Повиненъ поклон отдати таковому пану,
Пану так великому, певне и значному,
Пану всея твари и монарсѣ вдячному.
В дом сердечны толко пана всѣ примуйте
И подарки честьныи ему офѣру(й)те.
Того теди короля новорожденнаго
Жичу за оборонцу потежнаго,
Который нехай вамъ в замислах вашихъ допомагаетъ,
До кролевства, где святии, нехай васъ домѣщаетъ.
Тое вамъ оглашаемъ, бисте могли знати,
Поздоровляем вас хвалебними святи.

№ 20.

Радуйтеся, дѣти, въ малих лѣтех,
Ісуса шукайте въ бидлятех, яслех.
Іерусалиме, южъ ся весели,
А в палацъ свой монарху прими.

Шати жалосніе из себе скидай
И о монарсѣ всего свѣта повѣдай.
Неґдис[1]) пророкъ Захарія пророковалъ тобѣ
И вси пророци о пресвѣтломъ фебѣ.
Нынѣ юж ся оглядай, що ся южъ стало,
Чудо въ чудесех ся показало.
Чловеком стал панъ всего створеня
Народу людскому на избавленя.
Виходи каждій на гору високу,
Очи своя ясно възводи къ востоку.
Гляди, зо всѣх сторонъ пе(ле)ґримують[2]),
З далеких повѣтовъ монарху чують.
Перскіе послове вѣдомость дали,
Бо еще въ яслехъ Христа витали,
За возом небним въ Вифлеим ишли
И тамъ радость гойную нашли.

№ 21.

(84) **Вѣрши на Рождество Христово.**

Человеколюбецъ Господь умилосердися,
Для своего Створителя од Дѣви воплотися.
Архаггела до Панни чистѣ посилаетъ,
Котрій вдячне еи „радуйся“ повѣдаетъ.
Господь с тобою, Панно чистая, радуйся,
Духъ святій найде на тя, уготовися.
Од Иякова звѣзда восияетъ,
От Израиля Адово повстаетъ.
Ото и(с)кона Богъ бѣ и предвѣчности,
От манстату его святого учтивости.
Будь же на вѣкѣ похвален, нарожденній Пане,
Небесных и земнихъ хоровъ велможный Гетмане.
Слушную речъ заправди уважайте,
А Христово Рождество всюда прославляйте.

№ 22.

Невимовная радость свѣту ся зявила,
Ґди[3]) панна чистая сина повила.

---

[1]) В рук. неgдис. [2]) В рук. пеgримȣютъ. [3]) В рук. Gди.

Ґдижъ[1]) Богу отцу син(у) пред вѣкѣ рожденный,
З Маріи Панны нынѣ свобожденній.
(об.) Небеси и земли творецъ натури от сотвореня
Примуетъ для нашего волнаго зба(в)леня.
Одворивши небесные високіе двери,
На низкость южъ приходитъ аггелскіеми хори.
На которого пристя Христово весело спѣваютъ,
Слава во вишныхъ Богу оглашаютъ.
Того я вашецѣ жичу и сприяю,
До новорожденнаго Христа вам ся причиняю.
През апостоловъ вѣдомость дали,
Ґди[2]) над вертепом звѣзду показали.
Тому и ми поклонъ отдаваймо,
Христос раждается, всѣ заспѣваймо.

№ 23.

О свѣте нашъ прекрасный, кроль всего свѣта,
Вродился монарха во остатніе лѣта.
Чему ся винесли и Бога здумѣваютъ
И пѣснь в небѣ весело спѣваютъ,
Даючи славу Богу, нынѣ рожденному,
На том падолѣ земном, а непостижимому.
(85) Три цари от Персиди поклонъ ему отдают,
Ґди[2]) в (в)богом вертепѣ Спасителя оглядают.
Тому и ми нынѣ поклонъ отдаймо,
Христо(с) раждается, миле заспѣва(й)мо.

№ 24.

Посполитіе вѣщкове великих пановъ,
Стану воеводскаго, ксіонжонтъ[3]) и гетмановъ
Смотрат при нарожденю знаковъ, которих знаютъ,
Якое маетъ бити тсе дитятко[4]), повѣдаютъ.
Заволати було тих, би ся присмотрили,
Рождеству крола неба и землѣ би ся поклонили,
Оповѣдаючи, якое дитя бити маетъ,
Которое нынѣ всѣх нас обновляетъ.

---

[1]) В рукоп. Ꙅдижъ. [2]) В рукоп. Ꙅди.
[3]) В рукоп. ѯіонжонтъ. [4]) В рукоп. дит'ко, а над тим: тятко.

Маемо досить знаковъ, звѣзду од востока,
Которая слишати данна от пророка,
Музику аггелскую, нѣґди[1]) неслиханну,
Которая триу(м)фуетъ днес своему пану.
Ясно можетъ бити,
Же ся непростий чловекъ рачилъ народити,
З людзкою натурою, з бозкою злученны(й),
(об.) Нехъ будетъ от всѣх нас духовне упрошени(й);
Котораго небо и земля отгорнути не може,
Звѣздам оздобне оставивши ложе.
Приходитъ на землю кроль низкости,
Покой себѣ возлюбивши в панской чистоти.
Которого покою з упримости моей
Зичу вамъ гаживати въ обфитости своей.
Гойно свята фалебные жичу опровадити
И крещенію его всѣм ся сподобити.

№ 25.

Витай, Христе нашъ, нынѣ нарожденный,
Витаем тя, монархо, во яслех положенны(й).
Витай, гостю, з високости поволанный,
Витаем тя, после, от отца посланный.
Витаем тя, гетмане нашъ, с неволѣ вибавцо,
Витаем тя, аггелскій у всѣх чинов справцо.
Рачилес теразъ з неба иступити,
До нас упадлихъ рачилес пригостити.
Днес ого вдячного тепер гостя маемъ,
А рождеству его всѣ ся теразъ кланяемъ.
(86) Витаю тя, цару, днес новорожденный,
А (в) убогихъ яслехъ положеный.
Ци не лѣпше тобѣ в небѣ було жити,
Нѣжъли тутъ на зем(л)и морозъ терпѣти?
А знати то, же за нашу справу,
Що взялъ на себе дитячую поставу.
За що ми тобѣ офѣру даруемъ,
Сами ся в ласку твою офѣруемъ.
Просим, абис рачилъ то от нас приняти,
Поздоровляю вас фалебними святи.

---

[1]) В рукоп. нѣgди.

И тебе, Пречистая Панно, витаемъ,
А до ногъ твоихъ низко припадаем.
Просим, молися за нами до своего сына,
Бо з нем важна естъ твоя, Панно, причина.
Тое от мене вдячне примайте,
А мене малого в ласцѣ своей ховайте.

№ 26.

Ось южъ[1]) и я студентикъ ма-
До науки пилненкій, [ленкій,
(об.) З новиною ся ставлю,
Вашмосцѣ не забавлю,
Бо давно ся готовалъ,
Аби з вами розмовлялъ.
Тилко слуха(й)те пилно,
Повѣмъ вамъ неомилно:
Христос ся нынѣ народилъ
И всѣх нас увеселилъ.
Тое от мене примайте,
А мнѣ коляду давайте.

№ 27.

И я ту маленкій до всѣх волаю
Зо всеи сили, що в себѣ маю.
Але не такъ, якъ ви волаете
На всѣх горко, коли собѣ подпиваете.
Ото всѣ правдиваго Бога знайте,
А злих учинков переставайте.
Пѣснями новорожденнаго витайте,
А поклонъ ему яко Богу отдавайте.
За що вам всѣм обецуемъ даровати
Щасливе в покою вас заховати.

№ 28.

(87) Я отрок маленкій,
До школи пилненкій,
Не рад бим до ней ходити,
Але мя отецъ до ней каже гонити.
Матуся также не похлѣбуетъ,
Тилко мя неха(й) новорожденій ратуетъ.
Буду и я Христа новорожденнаго прохати,
Аби мнѣ рачилъ в науцѣ допомагати.
Пречистая Панно, рачъ мя ратовати,
До сына своего о причину могу тя прохати.

---

[1]) В рукоп. ωсѣжъ (?).

Всѣхъ Христом новорожденним поздоровляю,
А о коляду вас моцно всѣх упрошаю.

(к. 291). № 29.

Вѣршъ на рождество Христово. 1.

Що за монарха Вифлеом нинѣ резидуе,
Же му вшистокъ свѣтъ гойне аплявдуе?
Што котры моцъ над всѣмъ свѣтом мае,
Тен ся днес чловеком в подаяство дае.
Еднакъ панства и владзи бынаймнѣ не стратил,
Гдиж скарби такие на сей свѣтъ спровадилъ,
Котрими можетъ вес свѣт збогатити,
А под свою моцъ и панство подбити.
Нех же и вашмосцюв тими скарбами звитяжае,
Нех вас за поданих своих вѣрних мае.
Хтѣйте вашмосц тому пану голдовати,
Если хцете во его панствѣ кролевати.

№ 30.

Вѣршъ. 2.

Невимовная радостъ днес свѣту приходитъ,
Гди с Пречистои Панни Збавител ся родитъ,
Которого пророци здавна оглашали,
Того днес убогие ясли прияли.
Гдиж то в них Пречистая Панна положила,
А Евину клятву от нас отдалила,
Бисмо под тую клятву южъ не подпадали,
Але новонарожденнаго завше вихваляли,
(об.) Же нас от тои клятви рачилъ уборонити,
А невимовнои радости вес свѣтъ наполнити.
В которую и в(ашмосць) радость обфитуйте,
А менѣ коляди по грошу готуйте.

№ 31.

Вѣршъ. 3.

Значное веселя днес (ся) показало,
Предвѣчное слово чловеком ся стало,
Лежитъ Богъ в яслехъ межи ослами,
Звязаніи му руки...

№ 32.

Орацѣя на Рождество Христово для студентовъ.

Осей же я студентъ зе Львова,
Учивъ мене еденъ дякъ ....
Не девуйтеся, панови, що я недорѣкій,
Але в мене розумъ великій.
Якъ стану з вами по лацѣнѣ розмовляти
И мудрагелевати:
Авсбѣкумъ сагайдакумъ
Маркубѣзумъ тѣсакумъ.
А тепер моя лацѣна пропала,
Бо в нашѣ ся школѣ пригода стала.
Якъ розѣгралися воши и блущицѣ,
То попадали горшки ис полицѣ.
А нашъ дякъ злякався,
На школу подрався.
Якъ погримотитъ до него блощиця,
Вѣнъ мовивъ, що ему въ очехъ блищится.
Якъ его вкуситъ противъ...

(На сім текст вірші вриваеть ся).

№ 33.

(2а) Вѣршѣ на воскресеніе Христово.

Рицер то я добрий, бо палаш[1]) маю,
Бом барзо смѣливий, то добре знаю.
Ба порадте ви, панове[2]), у кого кон добрий, би его торговати,
А ежели би добрий, и безъ гроший взяти,
Бо ґдиж хочем войну мѣти.
Але безмал ци не лѣпше би верх печи сидѣти?
Правда, ґди би пѣч на кони[3]), а я верх печи воювавъ,
А окрухъ хлѣба в руках държачи, добре его утинавъ.
Ба порадте ви мене, панове[2]), як би лѣпше на свѣтѣ жити,
Ци бися оженити, ци бися писма учити.
Ужеж я до тих школ к҃ лѣт хожу
И у писмѣ от так по колѣна брожу.

---

1) В рукоп. pałasz.. 2) В рукоп. P (лат.).
3) В рукоп. Prawda, gdyby picz na kony.

И так я того писма щос знаю,
А зробивши возок, по г҃ пари котов упрага(ю).
Болше вас не буду забавляти,
Бо он ие тими дѣвчати буду розмовляти.
Бо люблю их, що заслинившися, хороше прядутъ
И минѣ полотна[1]) на штани дадутъ.
(обор.) Але я знаю, же имъ не тяжко збрехати
И минѣ полотна не схотят дати.
И вас болше не буду забавляти,
Тилко пилно хотѣт коляду дати.[2])

№ 34.

(13 к.) Вѣршѣ нищенскіе рознѣ мѣсяця Януарія ді҃ аѱл҃.

О витайтеж, панове, вижу вас не мало[3]),
А що то вас до церкви так много напхало?
Бо предтим вас тут рѣдко було видати,
А тепер як у мошка . . . . .[4]) у хатѣ.
Стойте, не тѣснѣте, дверий не ломѣте,
Прошу вас, для Бога, церкви не завалѣте.
О витайте, бабасю щебетухо, бачу, низко ся хиляеш,
Ци тим, що на арендѣ кватирку добре вихиляеш.
Он як еи ховае, аби еи не познати,
Але я вам на ню мушу палцем указати.
Бо я вам всѣм правду[5]) кажу и буду казати[6]),
Могли бисте мя хоч за якого пророка алб(о) фільозофа мати.[7])
Бом я билъ гетманом и керувалем обозомъ,
Спотикалемся с курми, лежачи под возом.[8])
Не дивно ми з гусми поединокъ отправити[9]),
Але умѣю и силцѣ на качки ставити.
Го, го, го и дѣвчат много.
О витайтеж, очий не зривайте на мене пенкного.[10]).

---

[1]) В рукоп. połotna. [2]) В рукоп. koladu datў.
[3]) В рукоп. mało. [4]) Виточковано в рукописи.
[5]) В рукоп. praвдȣ. [6]) В рукоп. kazати.
[7]) В рукоп. filozofa maty.
[8]) В рукоп. лежачу pod wozom. [9]) Первісно ѿтправлыти.
[10]) В рукоп. pięknoho.

Усѣ стоячи, позшиляли есте губочки,
А стрижете оченками якъ козочки.[1])
А до церкви лѣнуетес, не хочете ходити,
(обор.) Правда, бо вам страшно и поклони[2]) бити.
И такъ мовите: поклони бючи, кости в черевѣ трѣщат,
Ребра митус (sic) идут[3]), а ноги назад ся тѣщатъ.
Бо ми коли почнем у дзвони дзвонити,
В той час вам ся почнут молодцѣ снити.
А хоча котрая до церкви убѣгаетъ,
Не слухае набоженства, як ся отправляет.
До стѣлця пилно очима заглядае,
Якъ дяк с хлопцами на голоси спѣвае.
В церков Господ(н)а дурит клепачами,
А в танець пѣшовши, то музику[4]) шелюгами.
Он тота, що стоит у кутѣ якъ святиця,
А в танець як пойде, брикае якъ телиця.[5])
А сюда но ти, сюда, що стоишъ у куточку,
А ци тямиш, колис брала на великдень сорочку.[6])
Бо я до тебе на той час приспѣвъ
И тебем голую узрювъ на запѣчку
И не щобим мавъ, п(анове), с хати утѣкати,
Алем ся почавъ зо стр(а)ху до неи брати.
Скаржуся вам, п(анове), же не хотѣла бути по моей воли,
Але ми сказала, аби и не бути нѣколи.
И я теж у неи не хочу болше бути,
Тилко дай ми, Боже, еи забути.
Правда, час бися и минѣ оженити,
Тилко бѣда, же не маю чим за шлюбъ заплатити.
А ци не пошла би иншая котрая за мене,
Чей бися и тая не кпила[7]) з мене.
(14 к.) Правда, за мною би роскоши зажила,
Нѣґди би[8]) кавалка хлѣба до зубов не приложила.
Але ви, дѣвчата, не сварѣтся на мнѣ, не буду я жаднои брати,
Бо узявши дѣвку, то як с туром ся турбовати.

---

1) В рукоп. коzочки. 2) В рукоп. pokłony.
3) В рукоп. идȣд. 4) В рукоп. мȣzикȣ.
5) Первісно: телята. 6) В рукоп. сорочкu.
7) В рукоп. криłа. 8) В рукоп. нѣgdy by.

Волю я собѣ узяти молодицю[1]),
Буду обертати на всѣ боки як телицю.
Але ви, п(анове), на мене за уразу того не майте,
А предця з ласки своеи хочъ по шелюгу мнѣ дайте.
А я за вас буду Господа Бога просити,
Аби вам дал спокойне на сем свѣтѣ жити.
Тим мову свою скончаю,
А вас Христомъ воскре(с)шимъ поздоровляю.

№ 35.

Помагай Богъ вам, п(анове) мѣщане,
И тобѣ, рокови п(ане) Іване.
А ци знаеш, колим до тебе пришовъ хлѣба просити,
А ти мене хотѣвъ заправити ячмѣнь молотити?
А я тое зрозумѣвши, и хлѣба не чекавъ,
Алем с хати якъ опарений[2]) утѣкавъ, умикавъ.[3])
Прибѣгъ ем под другую хату и там не дали нѣчого,
Але и там сказали: го, го, го, маю я спѣвака такого.
Я бѣгаючи як шалений, бим голодним не зосталъ,
И ледвом аж на Хомином городѣ двѣ моркви доставъ
И абим чимколвек свой ґалдун[4]) напхавъ.
А певне не буду служити[5]),
Бо трудно ся з Богом бити,
Коли ся не хочет робити.
(обор.) Волю я, п(анове), дѣвчину якую за себе заживати,
А чей би и я где моглъ паном попом[6]) зоставати.
Правда, и першая небожка за мною роскоши заживала,
Завше семого дня[7]) пастернак з хрѣном идала.
Але я еи не хотѣвъ любити,
Бо не хочувала нѣчого робити.
Правда, она не пряха и я не косар,
Не потреба бо присмаки, хочби и поцвилий сухар.
Привандровав я до мѣста Козина,
Ажъ там школа перогами накривана.

---

[1]) В рукоп. mołodyцю. [2]) В рукоп. шпэгени".
[3]) В рукоп. umykaw. [4]) В рукоп. gałdun.
[5]) В рукоп. A pewne nebudu służyty.
[6]) В руком. popoм. [7]) В рукоп. дна.

А почавъ дожчъ на мене сметяний ити,
А я неборак почал рот подкладати.[1])
Аж зараз почал ити и пероговий градъ
И той пригодѣ барзо бувъ рад.[2])
Там то, п(анове), мѣсто снѣгу бринзя як снѣг з мѣха ся сиплет[3]),
А змежи неи масло плястрами[4]) ся ринет.
Там то доми з самих салъ муҏованѣ[5]),
А лоем замѣст вапна шмарованѣ,
Книшами, перогами побитѣ,
А паленицями з верху накритѣ.
Дверѣ с полтювъ, а ковбаси до неи защипки,
А мѣсто колодокъ пшеничнии галушки.
Там душа моя прагнег, там я ити маю,
Допоможи, Боже, о, що я гадаю.
Бо ви, господинки, на нас[6]) не барзо ласкави,
Не даете нам хлѣба анѣ жадноі страви.[7])
Але ви, п(анове) мужеве, лѣпший на нас респект (на нас)[8]) майте,
Коли приде нищий, хлѣба и страви давайте.
Бо як ви намъ стараня[9]) не будете давати,
То скоро по воскресенію будемо собѣ где инде мѣсця шукати.
А изѣвши паску,
Не стоимо о дѣвочу ласку.[10]).

№ 36.

От юж и я вандровний пахолокъ
Пришовъ ем до вас на той столокъ.
Барзо бим вам рад що приповѣсти,
Але здоровя вам кажучи, хоче ми ся исти,
Якъ то наша школа умѣе,
Же не един сидячи за столом, з голоду умлѣе.
Коли то я, п(анове), першого дня пришов до школи[11]),
Дали минѣ ести и пити до волѣ.
И зараз мене дякъ до себе узявъ,

---

[1]) В рукоп. podkładaty. [2]) В рукоп. rad.
[3]) В рукоп. ciple^т. [4]) В рукоп. masło plastramy.
[5]) В рукоп. муrованѣ. [6]) В рукоп. nas.
[7]) В рукоп. strawy. [8]) В рукоп. na nas respekt na nas.
[9]) В рукоп. starania. [10]) В рукоп. łasku.
[11]) В рукоп. школу.

Ажъ третого дня книжку у руки давъ.
И сказавъ минѣ першую лѣтеру азъ,
Коли мя затне по пацецѣ раз.
В. Г. Д. Ж.
Озмѣт его, хлопцѣ, и на столец положѣте.
Ѕ. З. І. И. К. Л. М. Н. О. П.
Хочу утечи, а хлопцѣ за мною якъ у пропѣй.
Р. С. Т. У.
Же у минѣ посѣкли[1]) кости и жили як ткацкое бердо.
Ѿ. Ц Ч. Ы.
Утѣкаючи, забивемся з гори.
Ь.
Упавъ ем у вир.
Ѡ. Я. Ю. Ѯ.
Кусали мя з заду якъ пси[2]).
Ажъ коли пришло до нещасной фити,
Тогдиж мя стали всѣ от тия поганцѣ оступом бити.
Що маю чинити, ци бися з ними бити, чили утѣкати,
Мусѣлемся за пѣчъ до школи сховати.
Віенцѣ[4]) я з вами не дешкерую,
А воскресеніемъ Христовим всѣх вас вѣнчую.

№ 37.

(39) Христос народился, ба правда, воскрес,
Не дивуйте, п(а)н(ство), щом збрехав як пес,
Бо чловек коли що в custom головѣ мае,
Хоч би наймудрѣший, то ся помиля(е).
А в ког(о) концепту не маш, и фортуна му блудитъ,
Хоч би найгоршиий простак, то ему мова служитъ.
Не заблудит язик и концепту му достает,
Всѣ его хвалят, всѣ ему признаютъ: добре он повѣдает.
Бувал и я колис мовний, ба колис и мудримъ,
Колим еще вѣвцѣ пас (з) своимъ братом рѣднимъ.
Мене бувало пастухи все на пораду берутъ,
Коли козу чужую зарѣзати ведут.
Котрой згубѣ ґди ґосподар[4]), якая причина, питав,
То я за них як юриста отповѣдав,

[1]) В рукоп. posikły. [2]) В рукоп. ѱи.
[3]) В рукоп. Віęцѣ. [4]) В рукоп. ȝди ȝосподар.

Мовячи, иж ми собѣ полягали спати,
А волкъ спрудка напавши, не дал нам скуру зняти.
Або тиж тая коза була юж старая,
Могла еи зѣсти колка якая.
Без вѣсти згибла, не знати, где ся дѣла,
Бо вчора ся з медведем сроґо[1]) била.
Як его за хорбаку зубами порвала[2]),
Аз ему скуру била обедрала.
Албо теж иншая еи коза изѣла,
Бо она жадною мѣрою згинути не мѣла.
Тилко бувало ходит, на иншую ся скрива поглядае,
Чому она згибла, ци хто еи знае?
Албо теж кози сами еи згубили,
Бо еи вчора всѣ судили.
А вна судови еще ся спротивляла,
Нехай же она нѣ на кого не дивуе, що собѣ достала.
Бо еще могла еи ягниця вбрикнути,
То она ся и о(д) того могла звернути.
Албо она з землѣ на дерево упала
И тамъ она собѣ голову зломала.
Албо еи могла напасти мотилиця,
Отож и намъ на бордюг скори половиця.
И так емъ слушний ґосподареви[4]) вивод давъ,
Жем нѣґди[5]) виннимъ не зоставъ.
Вѣвъцѣ теж пасучи, барзом роскошне вживал,
Як пампух у маслѣ завжди плавал.
Масла, сира, бриндзѣ достаток ставало,
Еще ми ся здавало, же и того барзо мало.
Пойшолем до школи учитися писма,
Бо мя натура до того знесла,
Розумѣючи, же напотим болш буду мати
Албо писма навчившися, и попом зостати.
Колиж я прийшол першаго дня до школи,
Дали минѣ исти и пити до волѣ.
А на другий ден еще мя лѣпше (мя) приймовали,
Всѣ нищѣ округ мене з горщати стояли.

---

1) В рукоп. cpogo. 2) В рукоп. з8бamy porwała.
3) В рукоп. згин8н8ти. 4) В рукоп. gocподареви.
5) В рукоп. нѣgди.

Едни до мене борщами за здоровя перепивают,
А другие кулаками под бок мя штурхают.
А я тилко ся поглядаю и мишлю, що маю чинити,
Чи втѣкати, ци с тими ся поганцями бити.
Аж коли ми написал дяк: Аз, буки,
Не було мѣнѣ над тое нѣґди[1]) горшой муки.
Ґдиж[2]) ми показав першую лѣтеру азъ,
Витне мя в челюст рукою разъ.
Потим показал другую лѣтеру буки
И зараз взял канчук в руки.
Потим иншѣи лѣтери почавъ споминати
И канчукомъ по хребту добре затинати.
И мовит мѣнѣ: мовъ за мною люде,
Бо еще ти горше лихо буде.
Як же то, п(анове), прийшло до нещасной фити,
Тогдиж мя взяли всѣ оступом бити.
Але богдай такой науки не зазнати,
Бо могут и остатную сернягу зняти.
Нарайте ми, панове, купця, богме, и тане продамъ,
Коби якому, то за сто золотих дамъ.
То, п(анове), хто хоче добре знати,
Же такой меди трудно и у Львовѣ достати,
Бо мнѣ привѣз з Ґданска[3]) тато,
Що еи тѣлько вдѣгаю на роковое свято.

(41 обор.) № 38.

Гой, гой, подпилем собѣ горѣлкою нынѣ добре,
Кто мя хочет слухати, повѣмъ ему охотне.
Хвала Богу, юж и свята прийшли, хто илъ паску,
А я еи не вѣдѣл, тилко свою Настку.
Але то ви хочете, як бачу, всѣ о том знати,
Хиба аж вам мушу палцем показати.[4])
Хвала Богу, тѣшимося, окрасити яйцѣ наступили,
Але бо ся и дѣвчятам личенка запалѣли.
Ци не хтят они лѣкаря албо доктора?
Я правдиве доктор прихалем з мѣста Надвѣрноѣ.

---

[1]) В рукоп. нѣgди. [2]) В рукоп. Gди.
[3]) В рукоп. g'дап'ска. [4]) В рукоп. palcem pokaзати.

Бретери добре мѣю, хто хоче зажити[1]),
Але перше хтѣте мя просити.
Правду мушу признать, паска мя минула,
(42) Бо тиж моя Гасенка ноги завернула.
Моя тиж Олена ходила вчора на губи,
Настрашилася лиса, закленула зуби.
И я, п(анове), о собѣ страх великий маю,
Коли бокъ правий на голой землѣ, а я лѣвий складаю.
Моя небожка мати, если знаете, стара Кулина
Два рази в рок до церкви ходила.
На рѣздво и на великденъ варила кашу с хрѣном,
Пастернакъ з росолом, з дубовим корѣніом.
И я часом тоей потрави заживалемъ,
Алеж и голос добрий малемъ.
О, тепер то я, п(анове), охрип, бом на горѣ спѣвал,
Чути мя било по самий Ярославъ.
Ещем ся бил горячой браги напил
И о(д) того часу голос емъ утратил.
Ци чувалисте, п(анове), що я еще вмѣю,
Як пойду до корчми, то голос маю.
А в церквѣ не питай, щоби спѣвати,
Ци не волю я поможе пекарки хлѣба прохати.
(обор.) И ви теж, панни, ласкави на мене бувайте,
Паски, перепѣчки з хрѣномъ давайте.
Христос воскрес, дяки, заспѣвайте,
А ви, дѣвчата, за тую вѣршъ писанку дайте.
И ви теж, панни, ласкави на мене бувайте,
Паски, передпѣчки, солонини з хрѣном давайте.
И я тиж на вас буду ласку мати,
Где буде музика грати, мушу вам давати знати.[2])

№ 39.

(43) Пасха священая ми найболше спѣвали,
А найменше от всѣх людей в школѣ исти мали.
Сподѣвалисмося от вас барзо великои ласки,
А ви сами ся обивши, не давъ нѣ один нѣ кусня паски.
Добре я, хлопцѣ, мовив: озмѣм пасок с половину,
А если ся на нас розгнѣвают, а ми пойдем с пасками у гостину

[1]) В рукоп. зажути. [2]) В рукоп. знаіу.

З радостю хлопцѣ всѣ на тое призволили,
Тилко бѣда, жесмо ся в церквѣ спѣванам забавили.
До котрих я, вискочивши, крикнув як гусакъ:
А постѣйтеж ви еще и я межи вами не простак.
Бо тутешнии люде жартовъ не знают,
Як тя с чим имут, добре тобѣ кожушинку полатают.
И так будут ти стусом гартовати кожух,
Обертаючи на оба боки, абис аж оглух.
Запамятав я, ещем невеликий бувъ,
Коли мене горѣвкою шмаровано, ещем не забув.
Правда, тогди три врочистіе свята приспѣвали,
Перогами школу нищіи укривали,
В которих исти повно ест и на горѣ,
Отпочивали пятничиіе сухарѣ.
От масла едни хрипну(т), заледво мовятъ,
А по обѣдѣ писанками у зуби дзвонят.[1])
По кутѣх теж повно передпѣчокъ,
Не зраховав би их хоч би наймудрѣший пророчокъ.
Около церкви ласка Божа и на цвинтару,
Ох, мой Боже, тогдишний и предвѣчний цару.
(обор.) Тилко пасок, солонини, колачов, як звѣзд в небѣ,
Не един в той час нищий учинил своей потребѣ,
Бо тогди люде били набожнѣ, церкве пилновали,
Нѣхто при пасцѣ якъ тепер не стояли.
Але ви тут инший способъ маете,
Кождий паску свою постерѣгаете.
Хотѣлем я билъ давни лѣта згадати
И пасок скилка до школи достати.
Але мя Хавтур, Богъ ему заплат, порадив,
Дай, мовит, той ручи покѣй, абис ся не зрадив.
Даст ли Богъ, в том року будем запевне знати,
Где в кстром краю будеся котрий обертати.
Але нѣкому не вповѣмо, будемо мовчати,
Аж даст Богъ зеленого маю дочекати.

№ 40. Отрокомъ.

(47 об.) Христос (воскрес), о том знайте
И его миле всѣ привитайте,

---
[1]) В рукоп. dzwoniat.

Бо я естем покоевнй того
И слугою естем его.
Той мя до вас нынѣ прислал,
До вас, бим о нем всѣ и повѣдалъ.
Предця и мнѣ ради будте
И писанок нам готуйте.
И моему торбоношу
Давайте хочъ по грошу,
Абисмо вас похвалили
И пред Христом залецили.
И виж[1]), панни, почувайте,
А мнѣ о писанки ся старайте,
Бо котрая писанку даст,
То сих мясниц замуж ся отдаст.
И я усѣхъ вѣншую,
Христа воскресшаго офірую.[2])

№ 41.

Камѣня з жалю вчора ся роспадало,
Ґди своего Творца зелживост познало.
Каменя томуж Пану услугуетъ,
Бо при гробѣ, где Творец, там ся знайдует.
Велик будучи камен, аггела на собѣ маетъ,
Который на нем будучи, на увес свѣт волаетъ.
Ґди Творец виходит, камен уступуетъ,
Бездушное створеня як Творца вотуетъ.
Вотуйтеж и вш., от сердца взичаю,
А воскресшим Христом всѣх вас поздоровляю.

№ 42.

Я естем пахолок небесназо двору,
Бо стоял (в) Пана своего пред гробомъ,
Бо невѣрних жидовъ била там страж,
А их стял за един раз.
А другие мусѣли от страху без замаху умирати[3]),
Ґди почал Христос з гроба уставати,

[1]) В рукоп. И вй. [2]) В рукоп. ѡфірѹю.
[3]) В рукоп. ѵмирати.

(48) Бо в той час блисканіе ясност солнечную просвѣтила (sic),
А невѣрних жидовъ темност ослѣпила,
Бо в той час молніи, громи великіе били,
А в пеклѣ адстіи сили ся крушили.
Я гроба барзо Пана своего пилновалъ,
Би хто от невѣрних жидовъ судар не вкралъ.
А тераз ступилем до вас всѣм вам повѣдати,
Где маете воскрешаго Христа шукати.
Идѣте зо мною, там его найдете
И поклон ему щире отдайте.
И мнѣ тераз на дорогу дайте[1]),
Хочъ по три[2]) грошѣ зараз складайте.

№ 43.

Во пресвѣтлую одежду слонце ся убрало,
На звитязтво Христово свѣтлост указало.
Юж ся не мѣнит, але високо играет,
По смутку на радост ясност обертает.
И весела мусѣлася ясност просвѣтити,
Ґди Господь Богъ зезволил до него вступити.
Нерад тому гостеви Люципер пекелний бил,
Бо визволеніи вязнѣ от мукъ визволилъ.
Триумфуймож со Христом, юж телец закланий,
Бо Христос юж воскреслъ, Панъ нам пожаданий.
Днес и немовятка мусят говорити,
Вдячную новину свѣту голосити.
С котрими и я на теятру (и я) виступил,
Ознаймуючи, иж всѣхъ вас Господь откупилъ
Изъ ада, а пресвѣтлий рай даруетъ во ход,
В том кажет кролевати от рода во род.
Нехай же триумфъ той кождий ся кохает,
Поюще міліодінно, вдячне витаетъ.

№ 44.

Юж днес пророк Давидъ радостно играетъ,
На меліодиной арфѣ в струни ударяет.[3])

---

[1]) В рукоп. teraz na dorohu dayte.
[2]) В рукоп. try. [3]) В рукоп. ударяет.

И всѣ пророци в духу ликуютъ,
Меліодино вдячную з псалмовъ[1]) вопіют.
Ото прерадостний и пожаданий день,
Иже сотворил Господь, возрадуемся в он.
(49) Ми и нынѣ пред ковчегом, котрий фѣґуровалъ[2]),
Нинѣшнее празденство Давидово оглядалъ.
Скуток своего пророцства длятого танцует
И з вѣрними пред Христом миле восклицает.
Процесию с пекелной темности отправуетъ
И звитязством Христовим всѣ триумфуютъ[3]),
Котрое през смерть Збавител наш справилъ,
Діавола и смерть стерлъ, а вѣрним живот даровалъ.
До неслиханнои радости их вироважаетъ,
До небесной отчизни, там их посажаетъ.
Юж у свѣтлости будут на вѣки пребивати,
Со аггели в небѣ триумфовати.
Тому и ми звитяжци всѣ упадаймо
И поклон ему любезно отдаймо.

№ 45.

Христос нынѣ воскрес, до ада вступил
И нас от пекла всѣхъ свободилъ.
Всѣ темние панства днес побѣдилъ,
Адама смертію своею свободил.
Славим твое воскресеніе, славим и твоя рани,
Славим крестъ царем, крѣпост на погани.
Кланяемся страстем твоим, Христе Боже,
Ти нас ратуй крестом твоим, той нам поможе.
Цѣлуем гроб з радостію, в котором твое тѣло
Три дни в гробѣ било, жадной сказы не мѣло.
И през рок нехай тя славим згодливе,
Нехай той ден славим и во пришлий рок щасливе.
(обор.) Прийми от нас пѣсни, вси тя хвалимъ
И вси вѣрние тя славословимъ.
Тое ви рачте миле прияти,
А мнѣ по писанцѣ дайте.

---

1) В рукоп. Ѱа^л^мовъ. 2) рукоп. fѣguровалъ.
3) В рукоп. триѹмфиютъ.

№ 46.

Вѣрши на въскресеніе Христово.

Огрокъ а̃.

Витай, Христе и Пане воскрешаго (?) из мертвих,
Же нас еси откупил от мукъ пекелнихъ
Билъ еси на крестѣ, жиди тя прибили,
Въ гробѣ Иосифъ съ Никодимом тебе положили.
Смутніе ѓмахи[1]) и ляменти. преч уступѣте,
А Христа воскресшаго из мертвих миле примѣте.
Емпирейскаго[2]) Бога витаем тя, Христе и Пане,
Будем тебе вихваляти, поки нас стане.
(об.) Теразъ триумфу и веселя, всѣ вѣрніи, заживайте
Тебе воскрешаго Пана своего в небѣ оглядати.
Всѣ ся елемента и ѓмахи[1]) сполнѣте,
Христу воскрешему из мертвих всѣ ся поклонѣте.
Пекелные мури, тепер ся крушите,
Христос въскресъ из мертвих, теразъ ся смутѣте.
Котрий билъ на крестѣ стродзе умордований,
Ахъ лѣтостей, у слупа билъ бичований.
Тепер тя, Пане, из гроба витаем
И радостно утѣхи тебѣ заспѣваем.
Триу(м)фалніе ѓмахи[1]), тепер ся падайте,
А монарху въскресшаго тепер вихваляйте.
Пелѣкана небеснаго радостію примуймо,
А чистое свое с(е)рдце ему офѣруймо.
Которій рану свою из боку нам показует,
Лечъ нещадне, але нам кров свою даруетъ.
Ми за такую ласку его под ноги упадаймо,
А во трох персонах Пана своего познаймо.
Там веселя и радости съ святими триумфовати,
Тебе там монарху, Христе Пане, в небѣ оглядати.

№ 47.

(Отрокъ в̃).

(88) Спод земних краевъ слонце виникаетъ,
Пресладшій Ісус вес свѣтъ освѣщаетъ.

---

[1]) В рукоп. ȣмахи. [2]) Перечеркнене.

До горнихъ краевъ очи ваши възноситъ,
Радостъ намъ земнимъ болшую приноситъ.
Триумфу его оспѣваймо, миле спѣваючи,
Христос въскресъ из мертвыхъ, миле викрикаючи.
И ми ему непрестанно поклонъ отдаймо,
А воскресеніе его вѣчне прославляймо.
Воскресеніе твое, Творче, ублажаем,
Триумфалніе пѣсни весело спѣваем.
Днес аггели в небѣ весело ликуютъ
И чловеци на земли весело празнуют.
Которій всталъ из мертвихъ и нас увеселил,
А в тие дни прес(т)вѣгліе пекло потлумил.
Тую потѣху вашей милости звѣствую,
С Христом воскрешим ликуйте, тим вас вѣншую.
Дни тіе святобливие вдячне одправляйте,
А другиx такіх в добром здоровю дочекайте.

№ 48.

(обор.) Отрокъ г҃.

Теперъ тижъ и я витаю, Пречистая Дѣво,
Зо всего сердца витаю тя, що живо.
Красуйся и ликуй, бось живого видѣла
Сына, которогос вчора въ гробѣ положила,
Абисмо воскресшаго в небѣ оглядали,
Съ отцем и духом святимъ триумфовали.
Того всѣмъ християном жичу и сприяю,
А воскресеніем Христовим всѣхъ поздоровляю.

№ 49.

Глубокіе моря, нынѣ ся смирайте,
О своей навалности тераз виливайте.
Смутная хмара южъ пречъ уступила,
А свою темностъ въ ясностъ премѣнила.
Мѣсто Іерусалимское, нынѣ виносися,
И горный сіоне, ликуй, веселися.
А ваша милостъ абисте других свят дочекали,
А нам волочебное красное давали.

№ 50.

(89) Аггелъ то показуетъ во своей оздобѣ,
Що за пожиток, чловекъ, справился тобѣ.
Христово из мертвихъ правдивое востаніе
И истинное естъ такое з(м)наменіе.
И шедши до гробу оные жени,
Которіи для страху били стривоженны,
Обачили молодца по правици в шатах бѣлих,
Длятого ся стали здумѣли.
Бо були шати бѣли яко цвѣтъ,
А обличе его яко волный свѣтъ,
А слѣди его по правици гроба Христова.
И мовитъ до женъ таковые слова:
Не лякайтеся и того ся боите
Ви, которіе при Пану своему стоите.
Из мертвих всталъ ведлуг слова своего,
Южъ тут во гробѣ не сподѣвайтеся его.
И то мѣсце, где его святое тѣло було
Положеніе, которие (!) страст терпѣло.
О[1]) востани(и) его певную вѣсть оз(мѣ)те
И шедше, всѣмъ апостолом проповѣдѣте.
(обор.) Тую радост вамъ оповѣдаю,
А воскресеніем Христовим всѣхъ васъ поздоровляю.

№ 51.

Витай, Христе нашъ, витай, утѣхо наша,
Витай, Спасителю, витай, откупителю.
Ти в Ноевом ковчезѣ билъ фѣґурований[2]),
Жесъ мавъ принести покой пожаданній,
Якъ соцецъ голубица принесла оливны(й),
Же усталъ на насъ гнѣвъ Божій противный.
Нынѣ южъ радост и я пожаданній,
Христосъ пекло збурилъ, триумф неслиханый.
Востанте, мертвіи, востанте, не спѣте,
Ис тми пекелной нынѣ виходѣте.
Учувши царъ Дав(и)дъ, на арфіи грае,
Же Христосъ с пекла людъ випроважаетъ.

---

[1]) В рукоп. Ѿ.   [2]) В рукоп. фіѯрованій.

О всемогущій Пане, нынѣ тя витаем,
А воскресенію твоему всѣ ся кланяем.
И я тоею радостію будучи знятий,
Поздоровляю вас хвалебними святи.

№ 52.

(90) Спѣваймо красную пѣснь: свѣтися, свѣтися,
Иерусалиме, слава бо Господня я (sic, на) тебѣ явися.
И ти, Сионе, возведи окрестъ очи свои,
Обачъ от всѣх сторонъ собраніе чада твои.
На Божій стражи[1]), Авакуме богогласный,
Стань, аггелскій глас возвѣсти намъ велегласній.
Днес спасенія всему миру явися,
А въскресеніемъ Христовымъ вся тваръ просвѣтися.
Веселѣтеся, християне, нынѣ духовне,
Другъ друга цѣлуючи весполъ любовне.
Христос воскр(е)съ из мертвихъ, смертію смерть поправ
И будучим во гробѣ вѣчный живот дарова(в).

№ 53.

При веселом дни гойне весело заживайте,
А празникъ фалебный сполне вихваляйте.
Ибо вѣмъ, жесте слишали, ижъ Христос из мертвих в(с)талъ,
А праотцовъ святихъ от пекла возвалъ.
Ґдижъ еще покажемо жидовскую раду,
Же на Христа такую вчинили зраду,
(обор.) Же его невинне на смерть осудили,
Своего Творца замордовавши, н(а) кр(и)жу прибили.
Іосифъ со Никодимомъ, znявши, во гробѣ положили,
А жидове окрутніе запечатовали и каменіемъ привалили.
Разумѣли, жеби его ученыци не украли,
Коло гробу Избавителева стр(а)ж(д)у поставили.
Але стражъ коло гробу от страху упали,
Гди розніе голоси и громи блискали.
Ижъ ґди[2]) жидове до гробу пришли,
Печати не рушено, а Христа не знайшли.

---

[1]) В рукоп. стражи^{н}. [2]) В рукоп. gди.

Але тылко во гробѣ просцѣрадло застали,
Стражъ переняйвши, повѣдати не казали.
А Марии до гробу ишли з аромати,
Ижъ хтѣли Христа Пана помазати.
Але ся апостолъ на гробѣ явилъ,
Же Христос от мертвихъ востал, тое ознаймил.
И казалъ им: идѣте до Галилею, шукайте,
А воскресеніе его всѣм оповѣдайте.
(к. 91) Предто и ми хочемо сказати,
Ижъ естъ Христос во гробѣ, будемо знати.
Огожъ той актъ вамъ нынѣ залицаем,
Абисг(е)ся забавили, о тое вас упрашаем.
А затимъ нынѣ, прошу, перебачайте,
А ви, музици, весело заспѣвайте.

№ 54.

В пятокъ обмешкалъ плачъ и жалость,
А нынѣ намъ веселя и радость.
В пяток луна в кровѣ ся обернула,
А нынѣ намъ свѣтлость небесная огорнула.
В пяток слонце огорнулъ нощный мракъ,
А нынѣ свѣтлости показался знакъ
В пяток раздралася церковная завѣса,
А нынѣ падеся през лютого бѣса.
В пятокъ падало камѣня и опоки,
А вынѣ в церквѣ текутъ славніе потоки.
В пятокъ жидове весели били,
А нынѣ смутны стали и поѓлупѣли.[1])
(обор.) Предтож ся намъ подобаетъ веселити,
Христос въскресъ из мертвихъ, весело виносити.
До которои радости вас призиваем
И свяги хвалебными всѣхъ поздоровляемъ.

№ 55.

О, якъ Богъ ден неделный улюбилъ,
Же его такои годности сподобилъ.
В неделю на низкость земли изшолъ
И чловека в ямѣ пекелной знайшол.

---

[1]) В рукоп. поgлȣпѣли.

В неделю Христос въ Иорданы ся окрестилъ
И главу змиеву во водѣ сокрушилъ.
В неделю Христос войшолъ во Ерусалимъ
И всѣ уч(е)ници его з нимъ.
В неделю Христос из мертвихъ воскресъ,
Слава множеству Божіихъ чудесъ.
В неделю Христос и Өому увѣрилъ,
А(ж) ґди[1]) онъ ему рану измѣр(илъ).
В неделю[2]) и духъ святый апостоли осѣни(лъ)
И на розные язики мови ихъ премѣнил.

№ 56.

Христос воскресъ... чи то, правда, народился,
Перебачте, панове, щомъ помилився,
Бо ми дякъ голову завернулъ
И, що Рождество Христово, нигдимъ не зналъ.
Але хвала Богу, же ми далъ Богъ святъ дочекати,
Хиба ся теразъ буду на кобасахъ отнимати.
Бо тиж ми ся барзо той постъ увѣрилъ
И нееденъ горщок кѣсилицѣм змѣрилъ.
Але то мушу за тое от себе отдегнати,
Нехай иде где инде господи шукати.
А тебе, милая кобасо, до себе приймаю,
А ежели хцешъ, то ти в Мошка господу даю.
От не такъ, панове, рачте ви до себе кѣсѣлъ прияти...

№ 57.

(67) Вѣршъ на Воскресеніе Христово.

Веселис юж днес, пророче Иоане и Крестителю,
Всего пекла и моцы его засмутителю.
А ото маетеся всѣ сполечне веселити,
Же для нас грѣшных рачил Христос з неба ступити.
Не погордѣлъ сим свѣтом мѣзерным,
Также и убогим чловеком неизним,
Але дал пречистіе свои руки на криж прибыти,
Хотячи нашу нищету от вѣчной муки свободити.
Ото вам буду с школными дѣтми спѣвати,
Веспол ис церковными лики торжествовати.

---

[1]) В рукоп. ꙅди. [2]) В рукоп. дн҃лю.

Христос воскрес из мертвих, смертію смерть поправ,
Сѣдячим в пеклѣ живот даровал.
А я з упримого сердца всим вѣншую,
За найболшій дарунок Христа офѣрую,
Бы вас рачил благословити
И з собою царства небеснаго домѣстити.

№ 58.

(82) Вѣршъ.

Днес веселая нам радост наступила,
Юж моцные замки земля отворила,
Маючи в собѣ давно святые отци замкненіе,
Днес Іисусом воскресшим на радост выпроваженіе.
Радуйся, Адаме, со праматерію Еѵвою,
Юж высвободены сут и пророци с тобою.
(83) З чого ся мы днесъ веселячы,
Христа воскресшого вам вѣншуючы,
Зычымо, абысте тут в щестю оплявали,
А по смерти в небѣ з Христом кролевали. Конец.

№ 59.

Вѣршу (sic) на воскресеніе Христово.

Христосъ нинѣ[1]) от гроба воскресъ
И всѣмъ намъ велію радостъ принесъ.
Аггели радостне: Христосъ воскресе, спѣваютъ,
Адама[2]) и Еву и вся пророки потѣшаютъ.
Отожъ придетъ нашъ Избавитель,
Который билъ Адама и Еву засмутилъ,
А теперъ ихъ радостію великою увеселилъ.
Тоейи[3]) вамъ радости жичу. Амѣн.

---

[1]) В рукоп. нвѣѣ. [2]) В рукоп. Адамъ.
[3]) В рукоп. Тойею.

З культурного житя старої України.

—■—

I.

Гарний огляд української літератури XVIII в., який дав П. Житецький у праці „Энеида Котляревскаго и древнѣйшій списокъ ея въ связи съ обзоромъ малорусской литературы XVIII вѣка", вже инні можна тут і там доповнити. Будуча синтеза нашого літературного руху в тих глухих часах випаде тим повнійшою, вкаже на тим ріжнороднійші літературні інтереси наших предків у тих часах, підчеркне тим більше богатство тем і зважe їх тим тіснійше з житєм народу, а бодай тільки творців поодиноких літературних продуктів, чим красше будуть розроблені літературні українські збірки XVIII в. та їх пізнійші копії. Попри річи духовного характеру значно рідше знайдуть ся й останки давньої світської літератури, на які поперед усього треба звернути пильну увагу як в огляду на їх значний історично-літературний інтерес і, хоч уже рідше, більшу чи меншу літературну стійність, так і з погляду на боротьбу в старій нашій літературі двох елементів, духовного та світського аж до часу рішучої перемоги останнього.

Споміж згаданих літературних збірок здобули собі широку популярність збірки старої української віршевої продукції, поміж якими нераз заблукаєть ся і так звана народня пісня по найбільшій части під заголовком світської псальми. Деяким питанням, звязаним з такими українськими збірниками, хочу присвятити ряд заміток. Сї замітки викликані переглядом і описом півтретя десятки рукописних співаників і пошукуванням за давньою друкованою анальогічною літературою, а являють ся вони безпосереднім продовженнєм попередніх моїх заміток

п. з. „З культурного житя України XVII - XVIII вв.“ в CVIII і CIX тт. „Записок Наук. Тов. ім. Шевченка“ (й осібно).

Описані співаники походять з ріжних жерел. Поперед усього зобовязаний я до щирої вдячности др. Ом. Калужняцькому, професорови черновецького університету, що ласкаво прислав мені до бібліотеки „Народного Дому“ у Львові до використання свою збірочку співаників. Рівнож щиру подяку складаю др. Ол. Сушкови за випозичення співаника, описаного під № 3, що його передасть до „Національного Музею“ у Львові, тай управителям бібліотек д. Ів. Кревецькому, др. Іл. Свєнціцкому й проф. Ф. Свистунови за раду й прислужну поміч при роздобуванню бажаних рукописий і стародруків.

Що тикаєть ся самого описування співаників, наперед подам їх короткий формальний опис, а потім змістовий. Описувані вони в такім порядку, як успів я їх роздобути для опису; через се хронольоґічний лад не видержаний у їх чергованню, зміняєть ся кількома наворотами.

№ 1. Співаник з колекції проф. Ом. Калужняцького. З початку недостає найменше трьох карток, як можна здогадувати ся з означення д҃. на першій картці в теперішнім стані. Вид кантичковий. Ініціяли, а часто заголовки писані киноварем. На відворотній стороні останньої картки пізнійшим письмом: Piesn swiatowa. Nacuszsie teusta smucą. Межи 75 і 76 к. вставлена картка відмінного пізнійшого письма з піснею св. Миколаєви „Йграймо, спѣваймо“. До співаника додана 21 картка сивого бібуластого грубого паперу й нового письма. Все разом у старій скіряній оправі. Заголовок додатку: Оглавленіе пѣсней въ Богогласникѹ обрѣтающыхся. Подані тут під нотами перші строфи сих пісень співаника, які знаходять ся у „Богогласнику“. Співаник походить з середини XVIII в. Найранша дата рік 1737. Згадуєть ся вона в пісні до Богородиці в Буцневі:

Року тисящнаго ѱлз исполнися,
Чудо изявися, Марія прославися
Въ Буцневой градѣ
Во Зачатія храмѣ
На престолѣ.

№ 2. Співаник без початку й кінця, XVIII в. Вид кантичковий.

№ 3. Вид кантичковий. По трьох перших картках нема найменше одної картки. На 3б. запись: Ja nizy napodpisie wyrazony.... Roku Panskiego 1758. По 4 к. недостає найменше трьох карток. На 11б на долї: Pomni, Panie, nadawida, moia suknia liezy wzyda. То само на ст. 6б на долї На 12а на долї: Wielebny w Bogu Mći X. Borzemsky (?). На 12б на долї Den dobry, diwczyno; се саме на 14б з гори. 14а на горі і на долї: Nawysokych dembach krukysie wywiodzo, A nagłupych chłopach sraly (перечеркнено) chodzo; перша половина також на 15а з гори. По 15 к. витято перед списанием співаника одну картку. 20б на долї: Roku 1767 (?). По 24б недостає карток. 30а на долї: **Сїи псалми Рака Бжаго Никити списася оу веси Кахановцѣ при храмѣ собор архист Хсва Михаила Року Бжїя аѱнз мсця февруарїя дня е.** I. Przedworsky. 31б з гори: **Добро сотворимъ. да благо намъ будетъ.** 32 з гори: Pierwsza cnota nadcnotami: trzymay ięzyk zazembami. 34б з гори: **Струбувати пера, ци добре пишет.** По 37 к. недостає карток. 40б з гори: Byl tu Fteodor Sumowsky zabakalarza R. P. 1766. 41б з гори: Te piesni pana Fteodora Sumowskiego. Кк. 45 48 пізнїйші. 58б на долї відсилка: **Истин**; отже далї недостає щонайменше одної картки. 70а поперек з краю: **тїи псалъми пана Трофима Черънявкъского.** 82б на долї в переверненім положенню: Te piesni Trofima Czerniawskiego... Anno 1786; ся записка значно пізнїйша. Останнї сім карток сильно наддерті з краю, так до доброї третини.

№ 4. 43 карток обсмалених по боках; співаник XVIII в., без початку та кінця, з богато повидираними картками в серединї. Тексти крайно попсовані; тому не подаю останків акростихів в описї.

№ 5. Співаник з колекції проф. Калужняцького. Вид кантичковий, 40 карток. З окладинок заховала ся тільки кінцева. З початку недостає 13 карток, як виходить з нумерації дї на першій картцї співаника в теперішнім станї. На 27б з долу в відверненім положенню проба пера: 15 Juny 1781 (?). 36а записка: **Їωанъ Бонъковъсъкий Р. Б. ѧѱп мсця ноемрїя Si Родомъ скраю подолъскаго змѣста въсътечка писах Рукою своею.**

№ 6. 27 карток обтятого кварта з сильно понаддираними рогами. Заголовки й ініціяли писані киноварем. Походить з останньої четвертини XVIII в.; вказує на се й акростихова вірша

в честь св. Петра та Павла пера Дмитра Левковського з початком: **Днєсь вси христїанє.** Текст пісні нічим майже не ріжнить ся від тексту пісні в „Богогласнику“.

№ 7. Перші чотири картки сильно понаддирані. По 4 картці недостає карток, також по 8 к. На 17 к. на долї запись: **Сїя книжочка Руднова Петрова, кто бывать на Бучовской Горѣ ѿ перваго днє Маја.** На 25б з долу: **Іωсифъ Єп^спъ.** Вид кантичковий, картки понаддирані, в богато місцях у серединї недостає карток. Співаник без початку й кінця,

№ 8. 21 к. кантичкового виду, оправлених у звичайне сільське полотно. Співаник без початку й кінця, кін. XVIII — поч. XIX в.

№ 9. Співаник кантичкового виду, без початку й кінця, кін. XVIII — поч. XIX в. По 16 к. видерта картка, також по 24 і 52 кк.

№ 10. Вид кантичковий, оправа деревляна. Датований співаник 1831 р.

№ 11. 35 к. зшитих і 3 осібно мал. 8⁰, з рр. 1819—1820.

№ 12. Як при № 25, з рр. 1821—1826.

№ 13. 6 к. 16⁰, з перших десятиліть XIX в.

№ 14. 26 к. 16⁰ зшитих разом, з уривком польського співаника, з рр. 1826—1836.

№ 15. Співаник збірки проф. Калужняцького. 17 к. поперечного кварта, зшитих разом. На верху напись: **Сїя книжица єсть Василїя Продана, Оученикъ** (sic) **зъ первой Гимназїалной классы въ Черновцахъ 16 Іанварїя 1825 Лѣта.**

№ 16. Мал. 8⁰. Оправа хребтом знищена. На відворотнім боцї першої окладинки записка: Teodor Ruzyłowycz upokoył sia dnia 10 Liutoho 1873. На першій картцї з записками стоїть: Teodor Rużyłowicz is Korczyna. 29 карток старшого письма з 20 або найдалї 30 рр. XIX в. і 15 карток з новійшими записами пісень другої половини XIX в. Кілька карток чисті або з господарськими записками. В текстї: **Язъ, азъ, азъ** — перша строфа під нотами. Низше примітка: **Перилисалъ на вѣчну памятку и сїю Пѣсню виложилъ Михаилъ Яворскїй зъ Урича, повѣта Скельского, бывшїй дякоучителемъ въ Мли(н)коватомъ въ року 1864.** Під текстом: **Буди восхвалєна** — є виразний рік 1833 почерком таким, як списані инші пісні старшого письма. Під текстом „**Размышляя**“ (25а) є під-

пис почерком тим, яким списаний на ст. 266 вірш „Слава будь Богу“, Іоаннъ Гол....

№ 17. Співаник першої половини XIX в. з дописаними картками в другій половині, а навіть при кінці XIX в. Оправа нова. На четвертій з черги картці записка: Такъ пише Федоръ Луцикъ з Ялинковатого, жеби Панъ богъ Федорови ружиловичови даровалъ еще многая лѣта на свѣті, а на той свѣтъ царствiе, же такихъ Набожныхъ пѣсный дае людямъ переписовати, бо в иншого такихъ Ручнихъ не мае, якъ ружиловичъ. Карток, записаних піснями, 61 старшого письма, а 5 пізнійшого. Деякі картки переставлені, а дещо недостае, що виказуе огляд змісту співаника. На останній картці записка: Михайло Мастило, Дякъ села Ялинковат(о)го и учитель. Книга Пѣсный. Писавъ Грицъ Рѣжнôвъ.

№ 18. Угроруський співаник з 1845 р., як показуе виразна дата. Мае заголовок киноварем: Сїѧ Книга, именȣемаѧ Пѣснословъ, содержитъ къ (sic) себѣ пѣсни на празники Гд҃ки, Бг҃ни и ст҃тски чрез весь год' и принадлежать до Игнат(а) Ѧноша. Окрім заголовної картки е 37 к. 16^0 в ординарній оправі. Часом подибують ся гарні ініціяли, які писані киноварем. Перша строфа тексту „Ӏскапайте, горы“ під нотами.

№ 19. З рукописий Тимінського. 62 к. 16^0 оправлені. Рр. 1852 і 1853.

№ 20. Співаник без початку й кінця, 71 к. 16^0. Недостае карток і в богато місцях у середині. Писаний в останній четвертині XIX в., здаеть ся, цїлий 1885 р. Вказують на се записки. Під „Дивная новина“: Irta Czerkanik Ihnat 1885 г(о)да. Підпис йогож під „Днесъ оумираетъ“. Під „Радуйся, Маріе цвѣте“: Писалъ Церкуник Игнатъ Года 1885 Игнатъ обыватель Тернускій.

№ 21. Вид кишеневого молитовника, походить з кінця XVIII або поч. XIX стол. Деякі картки заступлені новими, що на них уже тексти скопіовані з друкованого „Богогласника“. Прим. вірша Вольського „Воспойте согласно“ мае на вставленій картці текст, скопіований з друку, а на дальшій первісній картці заховав ся кінець первісного виду:

На насъ во смертной годинѣ.
Даждь, благая Мати,
В небѣ оглядати
Сына твоего,

Бога нашего,
Которому честь и хвала
Съ тобою би не устала
Во вся вѣки.

№ 22. 29 к. кантичкового виду. Кін. XVIII — поч. XIX в.

№ 23. 88 к. кантичкового виду в грубих окладинках. На 36б на долї записка: **Сий пѣсни списалъ василий Климъ рокꙋ Божаго *ла҃ѿлд* про себе. А хто бы ихъ ѿ него ѿдалилъ, нигда бы го Бгъ не благословилъ.**

№ 24. Полїніована нотатка найновійшого письма. На твердій горішнїй окладцї заголовок: **Пѣсни Церковныѧ.**

№ 25. 39 к. кантичкового виду, XVIII стол. (друга половина). Оправа нова. Останнї чотири картки — пізнїйше письмо.

№ 1.

1а. Кінець Зарваницької пісні з акростихом: **(з Рогат)ина ѱалма.**

2а. Пісня про смерть: **Помысли, чл҃вѣче, прегоркїй часъ смрти.** Пор. М Грушевський, Сьпіванник з початку XVIII в. (Записки Н. Тов. ім. Шев. т. XV, ст. 38—39); Богогласникъ, 1790, ч. 232, 1825, ч. 233, 1850, ч. 229, 1886, ст. 475.

3а. Пісня про страшний суд: **Ѡ горе мнѣ грѣшномꙋ в' юдолѣ плачевъ предстати.**

4б. Пісня Богородицї: **Богородице, вѣрнымъ ѡборона.** Пор. мою статю: З культурного житя України XVII—XVIII вв., Львів, 1912, стор. 27, 75б.

5б. Молитовна пісня до Богородицї: **Бце Црце, || Пречистая Вл҃дчце.** Пор. М. Гр., Сьпіванник, Зап. XVII, ст. 75; Бог. 1790, ч. 139, 1825, ч. 140, 1850, ч. 140, 1886, ст. 310.

6б. Пісня Підкамінецькій Богородицї: **Пречистая Дво Мти з' рꙋского краю.** Пор. Naczatki zytyia Nebesnaho Na Zemły, ст. 245; Почаївська збірка славяно-українських і польських побожних пісень кінця 18 в. ч. 8; Бог. 1790, ч. 134, 1825, ч. 135, 1850, ч. 135, 1886, ст. 297; П. Шейнъ, Народныя бѣлорусскія пѣсни, ст. 411—417; Я. Головацький, Народныя пѣсни Галицкой и Угорской Руси, Москва, 1878, ч. III, ст. 283—4; Kolberg, Pokucie, II, ст. 263—4; Пѣсенникъ или собраніе пѣсней, поемыхъ во дни праздниковъ и нарочитыхъ святыхъ, равно пѣсней покаянныхъ, и надгробныхъ, Унґвар, 1902, ст. 321—3; П. Демуцький, Лира и ийи мотивы, Київ, 1903, стор. 16; Oskar Kolberg, Wołyń. Obrzędy, melodye, pieśni (виданнє Третяка), Краків, 1907, стор. 387—8;

Kantyczki, 1767, стор. 77—79; Холмскій народный календарь на 1885 годъ, Киів, 1884, стор. 174; Sadok Barącz, Cudowne obrazy Maiki Najświętszej w Polsce, Львів, 1891, стор. 225; той сам. Dzieje klasztoru WW. OO. Dominikanów w Podkamieniu, Тернопіль, 1870, стор. 160—1.

7б. Пісня Богородиці: **К Тебѣ, Бжїа Мти, прибѣгаемъ, ‖ Ратѹй насъ, Панно, ратѹй, погибаемъ.** Пор. З культ. житя Укр., стор. 27, 75а.

8б. Пісня Богородиці: **Чистаѧ Панно, Матко ѹтѣшенныхъ, ‖ Потѣшителко людей ѹтрапленныхъ.**

9б. Пісня Новосамбірській Богородиці: **Дивны твоѧ тайны чстаѧ ѧвисѧ.** Пор. Бог. 1790. ч. 133, 1825, ч. 134, 1850, ч. 133, 1886, ч. 139; Володимир Гнатюк, Угроруські духовні вірші, Львів, 1902, ст. 228; Пѣсенникъ, ст. 301—303; П. Демуцький, Лира, ст. 19 - 20.

10а. Пісня Богородиці: **Чѹднаѧ Помощнице, Пречстаѧ Мти.** Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 229.

10б. Молитовна пісня до Богородиці: **Ѡ Пречстаѧ Дво, Помощнице моѧ.** Пор. Бог. 1790, ч. 142, 1825, ч. 143, 1850, ч. 143, 1886, ст. 315; Пѣсенникъ, ст. 234—35 і 316—17; П. Демуцький, Лира, ст. 18—19.

11б. Молитовна пісня до Богородиці: **Источнице блгдти є. ‖ Пречстаѧ Дво Мати.** Пор. З культ. житя Укр., ст. 27, 73б. Акростих: Іоан. Мас.

12б. Пісня Тиврівській Богородиці: **Пречстаѧ Дво Мати, словесныхъ раю, ‖ И ѹ веси ѹ Тивровѣ, краинскомъ краю.**

13а. **Пѣснь Ржствѹ Пречстѣй Двѣ Мр Бци. На седми дарѣхъ Дха Ста ѡснованна, ‖ Црскаѧ дщи Марїѧ, Пречстаѧ Панна.**

14а. **Пѣснь Введенїю въ црковъ Пречст. Бци. Вострѹбѣте, воскликнѣте, ‖ Мтръ Бжїю созовѣте.** Пор. Бог. 1790, ч. 92, 1825, ч. 92, 1850, ч. 98, 1886, ст. 214; Пѣсенникъ, ст. 59—60.

14б. **Пѣснь Блговѣщенїю Пречстѣй Бци. Да прїйдетъ в всемѹ мирѹ радость.** Пор. Бог. 1790, ч. 98, 1825, ч. 98, 1850, ч. 105, 1886, ч. 111; Чубінський, Труды этнографической экспедиціи, т. III, ст. 11; П. Безсоновъ, Калѣки перехожіе, Москва, 1863, т. II, ст. 173—78; др. В. Щурат, Із студій

над Почаївським „Богогласником“, Львів, 1908, ст. 15–16; Пѣсенникъ, ст. 137—39. Акростих: Демиян.

15б. **Пѣснь Успенїю Пресвѣй Бци. Радуйтеся, аггловъ лики.** Пор. Бог. 1790, ч. 106, 1825, ч. 106, 1850, ч. 113, 1886, ст. 254; Чубінський, Труды, т. III, ст. 253—54; В. Гн., У. д. в., ст. 206—7; Пѣсенникъ, ст. 243—45.

16б. **Пѣснь Вторая. Достойно єстъ Дѣву величати, || Ѿ небесъ хвалу возвѣщати.**

17б. **Пѣснь Покрову Пресвѣй Бци. Ѿ Преслая Црце, миру Покрове, || Избавляй насъ ѿ вѣчныхъ мукъ пекелна рова.**

18а. Пісня Богородиці: **Устомъ моимъ, Мтко, твоимъ чудомъ хвалу нелѣтъ воздати, || Гды допѣро дражу зѣло языкъ пѣнїямъ утверждати.**

19а. Пісня Богородиці в Буцневі: **Со горныхъ высотъ предста долнымъ || Благодать изобилна болнымъ.** Акростих: С Подгаец Великих.

20б. **Пѣснь Ржству стго Іωана Кртля. Искапайте, горы, днесь сладость.** Пор. Бог. 1790, ч. 198, 1825, ч. 199, 1850, ч. 201, 1886, ст. 426; Пѣсенникъ, ст. 210—12.

22а. **Пѣснь Стому Николаю. Ѿ стѣйшїй Ѿче, Стлемъ славо.** Пор. З культур. життя Укр., ст. 24, 37а; П. Демуцький, ст. 24—25.

23а. **Пѣснь Вторая. Дивный во дѣлехъ Стль великїй.** Пор. З культ. життя Укр. ст. 24, 33а.

23б. **Пѣснь Стаго Василїя Великаго. Излїяйся ѿ устъ твоихъ, Ѿче прехвалне.** Пор. З культ. життя Укр. ст. 24, 32а.

24б. **Пѣснь Стому Великомчнику Димитрїю. Ликуите, свѣтло празднующе.** Пор. М. Гр. Зап. XVII, ст. 75—76; Пѣсенникъ, ст. 49—50.

25б. **Пѣснь Стой Великомчници Параскевїи. Радостнымъ срдцемъ возвышшаемъ гласъ.** Пор. Бог. 1790, ч. 153, 1825, ч. 154, 1850, ч. 156, 1886, ст. 337; Вол. Гнатюк. Лірники, Львів, 1896, ст. 41—42; П. Демуцький, Лира, ст. 32.

26а. **Пѣснь Стом Архаггл8 Михаил8. Михаиле, кто яко Бгъ, велми возопилесъ.** Пор. З культ. життя Укр. ст. 25, 58а; П. Демуцький, ст. 36—37.

27б. **Пѣсни на Ржство Хво. Пѣснь Перваѧ. Страны всего свѣта слышите, || Вси людїе внемлѣте.** Пор. Бог. 1790, ч. 12, 1825, ч. 12, 1850, ч. 14, 1886, ст. 32.

28а. Такаж: Новаꙗ радость свѣтꙋ сѧ з'ꙗвила. Пор. Бог. 1790, ч. 19, 1825, ч. 19, 1850, ч. 25, 1886, ст. 8; Чубінський, Труды, т. III, ст. 328, 380—81; Головацький, Народныя пѣсни, II, ст. 97—98; Пѣсенникъ, ст. 101; Kolberg, Wołyń, ст. 391.

29а. Такаж: Слава бꙋди во вышнихъ Бгꙋ. Пор. Бог. 1790, ч. 11, 1825, ч. 11, 1850, ч. 13, 1886, ст. 28; М. Грушевський, Кілька духовних віршів з Галичини, Зап. XIV, Misc. ст. 4.

29б. Такаж: Вси ꙗзыци, кꙋпно с' лици ‖ Агглскіи нн҃ѣ Млдница в' ꙗскинѣ. Пор. Бог. 1790, ч. 1, 1825, ч. 1, 1850, ч. 1, 1886, ст. 37.

30б. Такаж: Агглъ Пастыремъ мовилъ. Пор. М. Гр. Сьпіванник, Зап. XVII, ст. 62—63; В. Н. Перетцъ, Историко-литературныя изслѣдованія и матеріалы, Спб. 1900, I, 1, ст. 170—172, 173—174; Чубінський, Труды, т. III, ст. 327—328; Бог. 1886, ст. 47; В. Гн. У. д. в. ст. 24; Пѣсенникъ, ст. 94—95.

31б. Пѣснь на Бгоꙗвленіе Гсда Бга и Спса нашегѡ Іс Хрта. Іѡрданъ рѣко, ѹготовисѧ. Пор. Почаївська збірка кін. 18 в. ч. 13; Бог. 1790, ч. 28, 1825, ч. 28, 1850, ч. 33, 1886, ч. 35; М. Гр. Сьпіванник, Зап. XV, ст. 48; В. Гн. У. д. в. ст. 28; Пѣсенникъ, ст. 116—17.

32б. Пѣсни ѿ Стрстехъ Хвыхъ. Ѡ Двце Пречтаѧ. Пор. З культ. житя Укр. ст. 27, 76а.

34а. Такаж: Даждъ ми слово, слове Бжїй. Пор. М. Гр. Сьпіванник, Зап. XV, ст. 24; П. Безсоновъ, Калѣки перехожіе, II, ст. 229—30.

35б. Такаж: Радость на свѣтѣ панꙋетъ, ‖ Кды Пилатъ декретъ ферꙋетъ.

36б. Такаж: Ѡ все створенѧ по ꙋмершомъ Панꙋ. Пор. М. Гр. Сьпіванник, Зап. XVII, ст. 57—58; В. Гн. У. д. в. ст. 37—38.

37б. Пѣснь на Воскресеніе Іс Христово. Изыйдѣте, Агглов лики, ‖ Во стрѣтеніе влдки. Пор. Почаївська збірка кін. 18 в. ч. 118; Бог. 1790, ч. 52, 1825, ч. 52, 1850, ч. 56; 1886, ст. 119; П. Безсоновъ, Калѣки перехожіе, III, ст. 15—17; Чубінський, Труды, т. III, ст. 26.

38б. **Пѣснь на Вознесеніе Гдне. Вси ѧзыци, кꙋпно с' лици || Вострꙋбѣте и воскликнѣте.**

39а. **Пѣснь Вторая. Взыйде Бгъ ко небеси горѣ.** Пор. Почаївська збірка кін. 17 в. ч. 20; Бог. 1790, ч. 60, 1825, ч. 60, 1850, ч. 64, 1886, ч. 68; Пѣсенникъ, ст. 195—97; В. Гн. У. д. в. ст. 44.

40б. **Пѣснь на Сошествіе стго Дха. Источникъ двховный || Радост всѣмъ исполный.** Пор. 3 культ. житя Укр. ст. 25, 49а. Акростих: Іосиф Реутс.

41б. **Пѣснь Пренайсвѣйшой Еvхаристіи, то ест Тѣлꙋ Іс Хрстовꙋ. Твоя чест, хвала, нашъ вѣчный Пане.** Пор. 3 культ. житя Укр. ст 25, 61а.

43а. **Пѣснь Стомꙋ Пророкꙋ Іліи. Источниче блгги, ѡ Іліе, взятый || През Аггловъ двохъ крылатыхъ.** Пор. 3 культ. житя Укр. ст. 25, 50а.

44а. **Пѣснь ѡ Ѡпатрности Бжой. Кто тилко знаетъ, же Гдь на нбѣ.** Пор. 3 культ. житя Укр. ст. 28, 92а; Kolberg, Wołyń, ст. 388 - 9.

45б. **Пѣснь Вторая Вшелка моя потѣха и цѣла радости, || Ани ся бою лиха тилко звысокости.**

46б. Пісня про оплаканий стан бідного студента. **А кто на свѣтѣ без' долѣ вродитъ ся.** Пор. др. Ів. Франко, Карпаторуське письменство XVII—XVIII віків, Львів, 1900, ст. 67 - 69; Кіевская Старина, 1889, марець, ст. 741—744. Акростих: Александер Падалски.

49б. **Пѣснь ѡ Страшномъ Сꙋдѣ Хвомъ. Плачꙋся и ридаю, || Егда ѡнъ часъ помышляю.** Пор. Пѣсенникъ, стор. 151—153.

50б. **Пѣснь Престѣй Бгородици. Исполнися нбо и земля чꙋдесъ твоихъ, црце.** Пор. Бог. 1790 ч. 131, 1825, ч. 132, 1850, ч. 131, 1886, ст. 291; В Гн. У. д. в. ст. 213 - 14 і 229—30; Bar**ą**cz, Cudowne obrazy, ст. 254 - 5. Акростих: Іоан Волскій.

52а. Пісня Теребовельскій Богородиці: **Кія страшныя || Пѣсни ꙋжасныя.**

54а Пісня Богородиці: **Яко Бгомъ преизбраннꙋю, || Мтръ Двоу прекраснꙋю.** Пор. М. Гр. Сь пванник, Зап. XV, ст. 34—35; др. Ів. Франко, Карпатор. письм. ст. 71 - 72. Акростих: Яков И.

54б. **Пѣснь Покрову Пречстѣй Бгородицѣ. Благовѣстите днес радост всему миру.** Пор. З культ. житя Укр. ст. 22, 10б.

55б. Пісня на Зачате Богородиці: **Пріидѣте, крикнѣте на триумфъ согласно, || Сплѣвайте, плещайте днесь Маріи красно.** Акростих: Павел Запотоцки.

58а. Пісня Буцневській Богородиці: **Ахъ, удивися, зряще, ужаснися, члвѣче.** Пор. Бог. 1790, ч. 132. 1825, ч. 133, 1850, ч. 132, 1886, ст. 293; др. В. Щурат, Із студій, ст. 20–21; Barącz, Cudowne obrazy, ст. 39—40. Акростих: Антоній Добросинскій.

60а. Пісня Богородиці: **Избранная есть, Панно, ѿ всѣхъ родовъ земныхъ, || Преставикося ѿ земля до дворовъ небесныхъ.** Акростих: И. Яков.

60б. **Пѣснь Сладчайшему Існу. З' емпѣровъ горныхъ Бгъ ся являетъ.** Пор. З культ. житя Укр. ст. 25, 52б. Акростих: Зарваницкая Псалма.

63а. **Пѣснь ѡ млсти Бжой. Бже, кохаю тя, цѣлымъ срдцемъ кохаю тя.** Пор. Naczatki, ст 229; Бог. 1790, ч. 222, 1825, ч. 223, 1850, ч. 221, 1886, ст. 464.

64б. **Пѣснь Покаянная. Помышляю ѡкаянный азъ, || В'падаючи во грѣхи що разъ.** Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 252.

65б. **Пѣснь Стому Апстлу и Еvгглисту Іѡанну Бгослову. Іѡанна бгослова || И риторомъ сладка мова.** Пор. З культ. житя Укр. ст. 24, 42б; П. Демуцький, Лира, ст. 25—26.

66б. **Пѣснь Стому Апстлу Андрею. Во всю землю изыйде вѣщаніе твое славне.** Пор. Бог. 1790, ч. 162, 1825, ч. 163, 1850, ч. 164, 1886, ст. 354.

67б. **Пѣснь стой Великомчници Варварѣ. О Варваро Мчнице || В' наглой смрти помощнице.** Пор. Бог. 1790, ч. 165, 1825, ч. 166, 1850, ч. 167, 1886, ст. 364; Пѣсенникъ, ст. 71–72.

68б. **Пѣснь Преподобному Оцу Онуфрію. Онуфрій стый, в' старости рожденный, || О него шатанъ з' млада посрамленный.**

70а. **Пѣснь Сщенному Савѣ. Возвеселися, пустыни, цвѣтущи, || Играй, Іѡрданъ, струями текущи.**

71б. **Пѣснь Честному Крсту. Истинна радость Крест Хвъ.** Пор. З культ. житя Укр. ст. 24, 46а. Акростих: Іоан Волскій.

72б. **Пѣснь Стымъ Безсребрникоᵐ Коˢмѣ и Демїаⁿ. Днесь созывлюᵗ всю вселеннѹю.** Пор. Бог. 1790, ч. 155, 1825, ч. 156, 1850, ч. 157, 1886, ст. 341.

73б. **Пѣснь Набожнаѧ. Несплюжъ ѧ̈ цѣлѹ нощъ да встанѹ ранейко, || На Бг҃а моего раны поглѧнѹ смѹтнейко.** Пор. В. Гнатюк, Хоценський співанник Левицьких, Зап. XCI, ст. 107.

74а. **Пѣснь Престѣй Тройци. Троце стаѧ, Бж҃е ласкавый.** Пор. М. Гр. Сьпіванник, Зап. XV, ст. 30; Почаївська збірка кін. 18 в. ч. 14; Бог. 1790, ч. 29, 1825, ч. 29, 1850, ч. 34, 1886, ст. 65; В. Гн. У. д. в: ст. 29.

75а. **Пѣснь ѿ страшномъ Сѹдѣ Хрстовомъ. Йспомни, неспи срдцемъ затвердѣлыи, || Єще неплачешъ такъ закаменѣлый.**

75б. **Пѣснь Стомѹ Николаю. Под: Предвѣчный род. Ѧ̈ кто є҃. Николаѧ любитъ, || Ѧ̈ кто є҃. Николаю слѹжиᵗ.**[1] Пор. М. Гр. Сьпіванник, Зап. XV, ст. 35—36; Пѣсни набожныя, Львів, 1857, ст. 67; Шейнъ, Нар. бѣл. пѣсни, ст. 409; П. Безсоновъ, Калѣки перехожіе, I, ст. 757—762; Записки Юго-Западнаго Отдѣла Историческаго Русскаго Географическаго Общества, т. I, Матерьялы, ст. 30—31; Малый Богогласникъ, Львів, 1891, ст. 284: Пѣсенникъ, ст. 72—73; В. Варенцовъ, Сборникъ русскихъ духовныхъ стиховъ, Спб. 1860, ст. 207.

77а. **Пѣснь Престѣй Бцы. Ѹсыхающимъ спрагненѧ || Ѿ чистцоваго спаленѧ, || Мрїе.**

77б. **Пѣснь Стомѹ Перкомчнкѹ Ѧ̈рхидїаконѹ Стефанѹ. Страданїе мчника Стефана прославлѧймо.** Пор. Бог. 1790, ч. 178, 1825, ч. 179, 1850, ч. 181, 1886, ст. 388; Шейнъ, Нар. бѣл. пѣсни, ст. 409—410; Чубінський, Труды, т. I, ст. 180—81; Пѣсенникъ, ст. 112—13. Акростих: Стефан Дяченко.

78б. **Пѣснь Престомѹ Дхѹ. Ѹтѣшителю мирѹ, || Хранителю вѣрѹ.** Пор. Бог. 1790, ч. 62, 1825, ч. 62, 1850, ч. 66, 1886, ст. 138; Пѣсенникъ, ст. 199.

---

[1]) Сам текст пісні зачинаеть ся уже на 76 к. Межи 75 і 76 кк. вклеєна значно пізнїйше ще одна картка з піснею значно пізнїйшого письма: **Пѣснь Стомѹ Николаю. Йграймо** (в рукоп. **Йгрлумо**), **спѣваимо.** Акростих: Іоан афтор.

79а. Пѣснь Стомѹ Апстлѹ и Еvглистѹ Хвѹ Лѹцѣ. Что тѧ нарекѹ, Апстле стый, || Слѹжителю тайнъ, бось ты ест пречестный.

80а. Пѣснь Покаѧннаѧ. Зболестїю срдца конїю до Бга, || Настѹпѹетъ на мѧ нн҃ѣ смртнаѧ трикога.

80б. Пѣснь Сладчайшемѹ Ісѹ. Ты еси, Ісе, ты моѧ радости, || Ты ми веселїе, ты моѧ сладости.

81а. Пѣснь Тремъ Стителемъ. Восхвалимъ пѣснми днесь торжественно || И воскликнѣмо кѹпно пѣсненно.

82а. Пѣснь Покаѧннаѧ. Надѣѧ моѧ в' найвышшаго Пана, || Же злаѧ долѧ бѹдетъ ѡдогнана. Пор. М. Гр. Сьпіванник, Зап. XV, ст. 37—38.

83а. Пѣснь Стомѹ Архагглѹ Михаилѹ. Ликѹютъ вси на небеси || Архагглскїе словеси. Пор. Бог. 1790, ч. 157, 1825, ч. 158, 1850, ч 159, 1886, ч. 164; Почаївська збірка кін. 18 в. ч. 26; Чубінський, Труды, т. I, ст. 166; В. Гн. Лірники, ст. 46—47; В Гн. У. д. в. ст. 62.

83б. Пѣснь Прстѣй Бци. Цвѣтъ мысленный || И кринъ полный. Пор. М. Гр. Сьпіванник, Зап. XVII ст. 79—80; Холмскій нар. календарь на 1885 г. ст. 174.

84б. Пѣснь Втораѧ. Тивровъ град, гойне веселисѧ, || Благдть во тебѣ ѧвис. Акростих: Тівровско.

85б. Пѣснь на Нлю Крстопоклоннѹю. Влдка твари и Гсдь славы, || На крест пригвожденъ Панъ вшелѧкой хвалы.

86а. Пѣснь на Рождество Хрстово. Новый триѹмфъ ѧвисѧ, || Спсъ мирѹ народисѧ.

87а. Пѣснь Втораѧ. Видѣ Бгъ, видѣ Творецъ, же миръ погибаетъ. Пор. 3 культ. житя Укр. ст. 23, 17а; Kolberg, Wołyń, ст. 392.

87б. Пѣснь Третаѧ. Дѣва днесь Ха раждает || И пеленами там повивает.

88б. Пѣснь Престѣй Бци. Чистаѧ Бце, || Грѣшнымъ людемъ Помощнице. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 218.

89а. Пѣснь на Нлю Цвѣтоносную. Церко Сиѡнска, днесь веселисѧ. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 34.

90а. Пѣснь Воскресенїю Хрстовѹ. Воскресъ Іс ѿ гроба, радость велїѧ. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 182; Пѣсенникъ, ст. 190—91.

90б. **Пѣснь ѡ Стрстехъ Хрстовыхъ. Црю Хе, Пане милый.** Пор. З культ. життя Укр., ст. 22, 8а; П. Демуцький, Лира, ст. 3—4; Варенцовъ, Сборникъ р. д. стиховъ, ст. 233—4.

91а. **Пѣснь Вторая. Южъ ся жиди изобрали.** Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 36.

92а. **Пѣснь Престѣй Бци. Днесь хоць вмираетъ Ісова Мати, || Радость являетъ, нетреба плакати.**

92б. **Пѣснь Стомꙋ Николаю. Ѡ Престый Ѡче, скорый Помощниче.** Пор. З культ. життя Укр, ст. 24, 37а.

94а. **Пѣснь Стомꙋ Іѡаннꙋ Златоꙋстомꙋ. Златокованнꙋю трꙋбꙋ, в. восхвалимъ днес свѣрил пастырскꙋю.** Пор. Бог. 1790, ч. 160, 1825, ч. 161, 1850, ч. 162, 1886, ст. 350; Чубінський, Труды, т. I, ст. 179—80; П. Безсоновъ, Калѣки перехожіе, I, ст. 772—73.

94б. Piesn swiatowa. Nacuszsie teusta smucą.

№ 2.[1])

1а. Пісня Богородиці: **Мріе, Мти всего свѣта.**

2а. Пісня Ісусови: **Ісе Хсте || Нш҃ь млстивныче.**

3б. **Ѱалма, пѣваемая на похоронѣ. Плачꙋся и оужасаю.** Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 259; П. Безсоновъ, Калѣки перехожіе, III, ст. 65—68, великоруські варіянти 68—104; В. Варенцовъ, Сборникъ рус. дух. стиховъ, ст. 204—5.

7а. **Пѣсны на Рождество Хрство. Аггл҃ъ пастиремъ мовилъ,** Пор. № 1, 30б.

8б. **Аггли, знижайтеся, || Коземли зближайтеся.**

9б. **Бгь предвѣчный народился.** Пор. Бог. 1886, ст. 49; Пѣсенникъ, ст. 82—84; Чубінський, Труды, т. III, ст. 342, 383—384.

10б. **Вселенная веселися.** Пор. З культ. життя, ст. 21, 7б.

12а. **Дывная новина.** Пор. Бог. 1790, ч. 16, 1825, ч. 16, 1850, ч. 22, 1886, ст. 15; Пѣсенникъ, ст. 38—39; Головацький, Народныя пѣсни, II, ст. 98.

13а. **Ей Паненка милeнего Сынка нам породила.** Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 145.

---

[1]) Бібліотека Наук. Тов. ім. Шевченка (Н. Т. Ш.), ч. 365.

14б. **Пѣсн' ст: Архїдїакону Стефану. Страданїе Мчнка Стефана прославлѧймо.** Пор. № 1, 77б. Акростих: Стефан Даченко.

16б. **Пѣсн' ст: Василїю великому. Излїѧ'сѧ блгдат коустнахъ твоих. Ѡче.** Пор 3 культ. житя Укр., ст. 23, 31а; П. Демуцький, Лира, ст. 31; Лирники Валеріана Боржковского (Кіевская Старина, XXVI. ст. 692—3); А. Малинка, Лирникъ Евдокимъ Мыкитовычъ Мокровизъ (тамже, XLVI, ст. 438).

18б. **Пѣснь на Бгоѧвленїе Гсдне: Їѡрдан Рѣко оуготовисѧ.** Пор. № 1, 31б.

20а. **Пѣснь на Сртѣтенїе Гсне. Подобен Радуйсѧ, црце, нша застѹпнице. Свѣтло днес' ликѹйте, ѱалми восклицайте.** Пор. Бог. 1790, ч. 36, 1825, ч. 36, 1850, ч. 37, 1886, ст. 72; В. Гн. У. д. в. ст. 155; Пѣсенникъ, ст. 127—128.

21а. **Пѣснь на Неделю блудного сына. Горе мнѣ грѣшникѹ сѹщу.** Пор. Бог. 1790, ч. 33, 1825, ч. 33, 1850, ч. 38, 1886, ст. 74; Пѣсенникъ, ст. 145 – 146; Почаївська збірка кін. 18 в. ч. 29; П. Безсоновъ, Калѣки перехожіе, II, ст. 157—159; П. Демуцький, Лира, ст. 47.

22а. **Пѣснь на Неделю Сыропѹстнѹю. Подобен Фальшивая юност, зрадлива фортѹно. Нарѣкахъ сидѧщїе горка вавилона.** Пор. Бог. 1790, ч. 34, 1825, ч. 34, 1850. ч. 39, 1886, стор. 75; В. Гн. У. д. ст. 30; Пѣсенникъ, ст. 144—145.

23а. **Пѣсны Великопостнїе. Юже декретъ подписѹетъ.** Пор. Бог. 1790, ч. 41, 1825, ч. 41, 1850, ч. 46, 1886, ст. 92; М. Гр. Зап. XVII, ст. 55 - 57; В. Гн. У. д. в. ст. 168 і 170; Почаївська збірка кін. XVIII в. ч. 15; Холмскій нар. календарь на 1885 годъ, ст. 178.

25а. **Црю Хсте, Пане милїй.** Пор. № 1, 90б.

26а. **Южсѧ жиди изобрали.** Пор. № 1, 91а.

27б. **Ѡ дѣвце Пречстаѧ.** Пор. № 1, 32б.

29а. **Пѣсны на Блговѣщенїе Прест. Бци. Ликѹй днес', Сїѡне, возиграйте, горы.** Пор. Бог. 1790, ч. 100, 1825, ч. 100, 1850, ч. 107, 1886, ст. 231; М. Гр. Зап. XVII, стор. 70; В. Гн. У. д. в. ст. 140; П. Безсоновъ, Калѣки, II, ст. 12—13; Катавасія, Сербський Білгород, 1855; Пѣсенникъ, стор. 135—137.

31а. **Пріийде Ирхагглъ вназарет ко двѣ.** Пор. М. Гр. Зап. XV, ст. 36; П. Безсоновъ, Калѣки, II, ст. 6-7.

32а. **Посланъ быст Ирхагглъ Гавріина ко двѣ прчстой.** Пор. М. Гр. Зап. XVII, ст. 69—70; В. Гн. У. д. в. ст. 199—201; Пѣсенникъ, ст. 133-135.

33а. **Пѣснь на Вѣханіе Гсне, под: Іωрдан рѣко. Царко Сіωнская, южь веселися.** Пор. № 1, 89а.

34б. **Пѣсны на Воскрсніе Хсво, под: Оутробн двія. Воскресъ Іс ω гроба, радост восія.** Пор. № 1, 90а.

35б. **Изыйдѣте, агглове лики.** Пор. № 1, 37б.

37а. **Всталъ Панъ Хс змертвыхъ нннѣ.**

38а. Пісня св. Іванови: **Іωанна бгослова, || Й Риторове сладка мова.** Пор. № 1, 65б.

38б. **Пѣсны Стому Іерарху Хсву Ніколаю. Горы, сладость йскапайте.** Пор. М. Гр. Зап. XV, ст. 39; В. Гн. У. д. в. ст. 67—68.

39б. **Подобен: Радуйся, Црце. Радуйся, Ніколае, || Мы ктебѣ прибѣгаем.**

41а. **Пѣсн' на Вознесеніе Гсне. Под Радуйся ѕѣло, дшй сіωня. Взыйде Бгъ ко висотѣ горѣ.** Пор. № 1, 39а.

42а. **Пѣсны на Сошествіе Стаго Дха. Іточнйкъ духовній.** Пор. № 1, 40б. Акростих: Іосиф Реутс.

43б. **Подобен: Іωрданъ Рѣко, уготовйся. Творче и Бже, Пане ласкавій.** Пор. № 1, 74а.

44б. **Пѣсны стому Онуфрію пустиножит(елю). Се бѣгая удалйся й впустйню водворися.** Пор. Бог. 1790, ч. 192, 1825, ч. 193, 1850, ч. 195, 1886, ст. 419.

47а. **Подобен: Бце, вѣрнымъ ωборона. Онуфрій стый, встарости рожденный.**

49б. **Пѣснь на Рождество ст Іωана. Подов: Чстая Бце, грѣшнымъ людемъ помо. Стый великій Прорче.** Пор. В. Гн. У. д. в. стор. 64; Пѣсенникъ, ст. 124-125.

50б. **Пѣсн' ст: апстлом Петру й Павлу. Под: Фальшйвая юность. Органы, йграйте.** Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 65; Пѣсенникъ, ст. 217-219.

52а. **Пѣснь стому прорку Ілій. Іточниче благодати.** Пор. № 1, 43а.

53а. **Пѣснь на Преωбраженіе Гсдне. На Ѳаворѣ преωбразйся Іс Хс славно.** Пор. Бог. 1790, ч. 70, 1825, ч. 70,

1850, ч. 76, 1886, ст. 156; В. Гн. У. д. в. ст. 47; П. Безсоновъ, Калѣки, II, ст. 166–67; Пѣсенникъ, ст. 227–8.

54а. **Пѣснь на Оуспенїє Прстой Бци. Архаггли знєва прйшлй до бци.** Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 53 і 201; П. Безсоновъ, Калѣки, III, ст. 51–52; Пѣсенникъ, ст. 228–230.

55б. **Пѣсн' на Оусѣкновенїє Чест: Глав: ст: Іоанна. Памѧт' твоѧ првднаѧ ест сопохваламй.** Пор. З культ. житя Укр., ст. 24, 40а; П. Демуцький, Лира, ст. 30–31.

57б. **Пѣсны на Рождест: Прест Бци: под: Мессїѧш пришод. Радость велїѧ ннѣ ѩвйсѧ.** Пор. Бог. 1790, ч. 83, 1825. ч. 83, 1850, ч. 89, 1886, ст. 196; В. Гн. У. д. в. ст. 193.

58б. **Подобенъ: Архаггли знѣа пришлй ко Бци. Радуйтесѧ, вси людїє, дѣвасѧ раждаєть.** Пор. В. Гн. У. д. в. ст, 195—196; Пѣсенникъ, ст. 33—34.

59б. **Пѣсн' на Воздвиженїє Чест: Крста Гсднѧ. Ѡ треблаженое древо, нанемже црь славы.** Пор. М. Гр. Зап. XV, ст. 40.

60б. **Пѣсн' на Покров Прст Бци: Под: Бце, вѣрным оборона. Предста црца навйсоком тронѣ.** Пор. В. Гн. У. д. в. стор. 55; Пѣсенникъ, ст. 39–41.

62а. **Пѣснь ст: великомчнку Дїмйтрїю. Наторжество всй мйрно сотецѣмсѧ.** Акростих: Николаи А.

64а. **Пѣснь ст: вел: мч: Параскевїй. Подобен Днес' созйваєт всю вселенную. Радостнымь сердцемь всй воздвйзаймо гласъ.** Пор. № 1, 25б.

65а. **Пѣснь ст: Безсребрнйком Козмѣ й Дамїану. Днес' созйваєт всю вселенную.** Пор. № 1, 72б.

66б. **Пѣснь ст: Архїстратїгу Мїхайлу. Лйкують всй нанбси.** Пор. № 1, 83а.

67б. **Пѣснь ст: Іѡанну Златоустому: Ноемврїя: гі. Златокованную трубу, в. восхвалймь днес' свѣрйлъ пастйрскую.** Пор. № 1, 94а.

69а. Пісня св. Варварі: **Ѡ кол' благодатй, || Агнйце ты матй.**

70а. Пісня св. Миколаеви: **Дйвный водѣлех стйтель велйкїй.** Пор. № 1, 23а.

71а. **Пѣснь набожнаѧ. Ісполнйсѧ нбо й землѧ чудесъ твойхъ, црце.** Пор. № 1, 50б. Акростих: Іоан Волскій.

74б. **Пѣсны Прстой Бгородицѣ. Радѹйсѧ, Црце, || Нша застѹпнице.** Пор. М. Гр. Зап. XV, ст. 24; В. Гн. У. д. в. ст. 222; П. Безсоновъ, Калѣки, III, ст. 49 - 50.

75б. **Пречстаѧ Дво Мти рѹскаго краю.** Пор. № 1, 66.

77а. **Подобен: Се бѣгаѧ ѹдалисѧ. Неизглаголанна Тайна вомірѣ ꙗвисѧ.** Пор. З культ. житя Укр. ст. 25, 53а.

79б. **Дво Мти преблгаѧ.** Пор. М. Гр. Зап. XVII, ст. 51; В. Гн У. д. в. ст. 224; Пѣсенникъ, ст. 299—301.

81б. **Подобен: Радѹйсѧ, Црце, нша застѹпнице. Існе наймилшій, Црю млсрдный.**

82б. **Зволестію срдца вопію до Бга, || Настѹпѹет во мнѣ ннѣ смертнаѧ тривога.**

84а. **Помышлѧю ѡкаѧнный азъ.** Пор. № 1, 64б.

86а. **Подобен: Радѹйсѧ ѕѣло, дщи Сіѡ. Ты, Повче, гойне веселисѧ, || Благть в Тебѣ изыкисѧ.** Акростих: Трофим.

87а. **Хвалите Гсда сонбсъ. || Сотворшаго сей свѣтъ ѹвес.** Пор. Бог. 1790, ч. 77, 1825, ч. 77, 1850, ч. 83, 1886, ст. 169; В. Гн. У. д. в. ст. 51.

88б. **Ѱалма ѡ Страшномь Сѹдѣ. Горы, горы, дше моѧ.** Пор. В. Гн. У, д. в. ст. 73—76. Акростих: Гедеон Пазій.

91а. Пісня на Різдво Богородиці: **Рождество славно прсно дѣвіѧ.** Пор. Бог. 1790, ч. 79, 1825, ч. 79, 1850, ч. 85, 1886, ст. 187; Почаївська збірка кін. XVIII в. ч. 23; Чубінський, Труды, III, ст. 341 342.

93а. **Влдко мой и бже мо``, || Печалны`` ѹслыши вопль мой.** Пор. Бог. 1790, ч. 226, 1825, ч. 227, 1850, ч. 223, 1886, ст. 469.

№ 3.

1а. Кінець польської вірші.

1б. Пісня на Покрову Богородиці: **Воспойте согласно || Пѣснь новѹ прекрасно.** Пор. З культ. житя Укр., ст. 26, 69а. Акростих: Волский.

3а. **Ѱалма на воскресеніе Хско. Соторжествуйте вси купно ннѣ.** Пор. Бог. 1790, ч. 53, 1825, ч. 53, 1850, ч. 57, 1886, ст. 121; Почаївська збірка кін. XVIII в. ч. 19.

4а. **Пѣснь (Оуспенію). Изиидѣте арханъге(л)ские хори.** Пор. Бог. 1790, ч 107, 1825, ч. 107, 1850, ч. 114, 1886, ст. 256. Акростих: Іоан Во...

5а. Oczknisie, liechu, || Przerwi sen twardy. Пор. Kantyczki, 1767, ст. 407–408.

6а. Пісня na boze Narodzenie. Przybiezeli do betlieiem pastyrze. Пор. Kantyczki. Podług wydania 1785, т, II, ст. 61 - 62.

7а. Anioł pastyrzom muwił. Пор. Kantyczki, II, ст. 12—13.

8а. Piesn na boze narodzenie. Anioł pasterzom zwiastował.

9а. Dzieciątkosie narodziło. Пор. Kantyczki, II, ст. 11.

10а. Mesyiasz przsyszedł naswat (sic) prawdziwy.

12а. Здаєть ся, кінець „псалми набожної" з ст. 21а. Починаєть ся від: **Что плачъ Гереклита.**

13б. **Ти накрестѣ, Творче мой, каръзо оуранену** (sic), || **Ѿ безъбожних Геретиковъ копиемъ зводенный.** Акростих: Тимоѳей Рж.

15а. **Пѣснъ наускпенїе Пречтои Богородици. Троне вишъни", днес двигънися.** Пор. Бог. 1790, ч. 105, 1825, ч. 105, 1850, ч. 112, 1886, ст. 251. Акростих: Тростянец.

17а. **Гей, самъ жеꙗ не знаю, що такъ минѣ нѹдно.** Пор. В. Н. Перетцъ. Новыя данныя для исторіи старинной украинской лирики, Спб. 1907, ст. 6—7; Ю. А. Яворскій, Два замѣчательныхъ карпато-русскихъ сборника XVIII-го в., принадлежащихъ Университету Св. Владиміра, Київ, 1909, ст. 53–54.

18а. Piesn do obrazu Naysw(i)ę(t)szey Pa(n)ny Chełmskiey. Witay, nowa Jutrzęko kraiu Sarmackiego.

21а. **Ѱалма набожнаꙗ. Жити неѿбично всвѣтѣ неприлично.**

22а. **Воспойте небеса пѣснъ велегласно.**

22б. **Летѣлъ чорний жукъ.** Пор. З культ. життя Укр., ст. 28, 87а і ст. 67.

24б. Piesn Nayswię(t)szey Pa(n)nie. **Госпоже небесъ и землѝ Царице.** Так мала зачинати ся духовна вірша, але зараз на найближшій картці починаєть ся пісня Параскеві:

25а. **Радостним срдцем воздвизем глас.** Пор. № 2, 64а.

26а. **Гей, нетѣштесꙗ, короженки.** Пор. З культ. життя Укр., ст. 27, 78б і ст. 60.

26б. **Ходжу ꙗ, блуджу посеред ночи.**

27б. **Христос пан змертвих всталъ || И звитꙗзство ѡтрималъ.**

28б. **Юже декретъ подписуетъ.** Пор. № 2, 23а.

29б. **Радуйтеся, нєса, || Витайте всѝ Ісуса.**

30б. **Пѣснь оуспенію преcвтой Бгородицѝ. Чудо преcлавно.** Пор. З культ. житя Укр., ст. 26, 67б.

31б. **Пой и воcпои, || Коль благъ бгъ твой.**

33б. **Ѿ девице Пречcтая, || Мти благоcловеннная.** Пор. № 1, 32б.

35б. **Ізиидѣте Ярхаггскіе хори.** Пор. 4а. Акростих: Іоан Волскій.

37а. **Цвѣтъ миcленни днеc ся родитъ.** Пор. З культ. житя Укр., ст. 22, 14б.

38а. **Пѣснъ Стому Архистратигу Михаилу. Орлеѧсійонскій в. воеводо страшніи.**

39б. **Воcкресеніѧ днъ проcвѣтимся нн̃ѣ.** Акростих: Волскій Іоан.

41б. **Весело крикнѣмо, || Воскрешшаго хвалѣмо.** Пор. Чубінський, Труды, III, ст. 27.

42б. **Радуйтеся, аггловъ лики.** Пор. № 1, 15б.

44а. Jedyny muy boze, kto mi psuje szyky.

45а. Piesń do swiętego Mikołaia. Chwału ty choszczu wozdaty. Пор. Бог. 1850, ч. 178, 1886, ст. 383. Акростих: Chipaszkowsky (І. Пашковски).

48а. Piesn do Pana Jezusa Zarwanickiego. Mayte, człowecy, wiru ne suminnu. Акростих: Mastyborsky.

49а. **Пѣснь на Рождество Хво. Нова радостꙿ стала якѡ вꙿ нбѣ хвала.** Пор. Бог. 1790, ч. 22. 1825, ч. 22, 1850, ч. 28, 1886, ст. 25; В. Гн. У. д. в. с. 151—152; Чубінський, Труды, III, ст. 330-332; П. Безсоновъ, Калѣки, II, ст. 21 24; Пѣсенникъ, ст. 89—90; Kolberg, Wołyń, ст. 390—91.

49б. **Пѣснь на Рождество Хво. Слава во вышних Бгу, воспѣвайте, людіе.** Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 139.

51а. **Пѣснꙿ нарождество Христово. Мандат бжїй вꙿсето исꙿправляет.** Пор. З культ. житя Укр., ст. 34—35. Акростих: Мастиборский.

52а. **Пѣснь на Рождество Хво. Всѝ язици купꙿно сꙿлици агглскіе нбѣ.** Пор. № 1, 29б.

53б. **Пѣснь Стому Онуфрію. Пойте всѝ согласно, || Дающе пѣснꙿ красну.** Пор. Сборничокъ пѣсней набожныхъ, 1862, ст. 65.

55а. **Пѣсн' Стымъ Апслом' петрꙋ й павлꙋ. Радꙋетсѧ Римъ днеᶜ ликꙋѧ.**

56а. **Пѣснь наположеніе чтнїа Ризи. Нкствеⁿнїй источникъ днеᶜ намъ йз'ѧвися.** Акростих: Ян Масбовоский (чи не Мастиборский?).

57б. **Пѣснь Заᵖваницка Прᶜтой Бци. Мїре ѡкрестнїе страⁿни сїа всеѣ внемлй.** Пор. 3 культ. житя Укр., ст. 40—41. Акростих: Медзицки.

59а. **Пѣснь ѿстрашномъ сꙋдѣ. Ѡ горе мнѣ грѣшномꙋ воюдолъ плачеᵛ предстати.** Пор. Бог. 1790, ч. 36, 1825, ч. 36, 1850, ч. 41, 1886, ст. 79.

61а. **Пѣснъ Набожнаѧ. Хто тиⁿко знаетъ, що Господ наневѣ.** Пор. № 1, 44а.

62б. **Пѣснь свѣцка. Помагай Богъ ваᵐ, ваᵐ, || Да ци радисте наᵐ, наᵐ.**

63б. **Пѣснь свѣцка. Гей, нетѣштеса, ворожеⁿки.** Пор. 25а.

64б. **Пѣснь свѣцка. Сидитъ медвѣд' на колоᵈцѣ, шовкомъ вишиваеᵗ.**

65б. **Пѣснъ наѿведенїе Пртыѧ Бца. Архиерее Захаріе, прїими дѣвꙋ.** Пор. Бог. 1790, ч. 88, 1825, ч. 88, 1850, ч. 94, 1886, ст. 205; Пѣсенникъ, ст. 62 - 63. Акростих: Архангел Гавріилъ прiятъ

67б. **Пѣснъ Стимъ безсребникомъ. Днесᶜ созиваетъ всю в'селенꙋю.** Пор. № 2, 65а.

69а. **Пѣснъ Стомꙋ василїю. Излиѧйсѧ ѿ ꙋстъ твоихъ, ѽче преславне.** Пор. 3 культ. житя Укр. ст. 24, 32а.

70а. **Пѣснь Стомꙋ василїю великомꙋ. Излийайся благодатъ во ꙋстнахъ твоиˣ, ѽче.** Пор. №2, 16б.

71б. **Пѣснъ Іс8 Хртꙋ Распѧтомꙋ. Ахъ, ѧкъ жалъ тѧжкий невине въмерти.**

73а. **Пѣснъ нарождество Прᶜтой Богородици. Денъ радости в. нинѣ исполнися.**

74а. **Пѣснь на Сошествїе Стого Дха. Источникъ дꙋховний.** Пор. № 2, 42а. Акростих: Іосиф Ретс.

75б. **Пѣснъ свѣцка. Казавъ мѣнѣ батеⁿко погнати кози.** Пор. Голов. Нар. пѣсни, III, ст. 343.

76б. Psalma na narodzenie Pana Jezusa. W złobie lezy. Пор. Kantyczki, II, ст. 63 – 65.

78а. **Пѣснъ стомꙋ Николаю. Архиерее сте Николае сїаетъ.** (Чи не останок акростиха: Аволсоики?).

79б. **Фалъма Хрту Распятому Заръваницъка. Златокованніе трюби, днес вострубѣте.** Акростих: з Рогат(и)на **Фалма.**

82а. **Пѣснъ стому Іωану Богослову. Йωана богослова й риторовъ сладка мова.** Пор. № 2, 38а.

83б. **Пѣснъ катихизмова. Трца бгъ ωцъ, бгъ снъ, бгъ Дхъ стий.** Пор. Naczatki, ст. 221; Почаївська збірка кін. XVIII в. ч. 36.

87б. **Пѣснъ алеѯею члвѣку бжїю. Коханого гди в'тирала.** Пор. З культ. житя Укр. ст. 24, 39б.

88б. (**Пѣснь Благов)ѣщенїю прест'ѣй Бци. Да прийдетъ, в. въсему миру радостъ.** Пор. № 1, 14б. Акростих: Демия(н).

90а. **Пѣснъ ω страшном судѣ. Лакнущїй свѣте, чемъ нагрѣшнїе ѕѣло такъ чатуешъ?** Пор. Бог. 1790, ч. 214, 1825, ч. 215, 1850, ч. 215, 1886, ст. 454; П. Демуцький, Лира, ст. 48—49. Акростих: Лукаш Длонск(и).

93а. **Фалма ω страшномъ судѣ. Єгда дша ωтъ тѣла в. разлучается.** Пор. Бог. 1790, ч. 235, 1825, ч. 236, 1850, ч. 232, 1886, ст. 480.

№ 4.[1]

1а. Покаянна пісня: **Горѣ, горѣ, душе моя** без початку; починаєть ся від слів: **Плачи в. ω члвче, поки часъ маєшъ.** Пор. № 2, 88б. Останок акростиха: Пазх.

Пѣс. в. вонеделю стго поста. Плачи, дше Ізорыдай горе. Пор. Бог. 1790, ч. 37, 1825, ч. 37, 1850, ч. 42, 1886, ст. 77; В. Гн. У. д. в. ст. 72 і 91; Пѣсенникъ, ст. 146—148. Акростих: Паіїі, очивидно: Пазій.

1б. **Пѣснь анътонїю. Се бѣгаяй оудалихся.** Пор. № 2, 44б.

2а. **Пѣснь алеѯею. Коханаго гди втирала.** Пор. № 3, 87б.

2б. **Пѣснь вонеделю крестопоклону. Земъпѣру горныхъ бо(г)ся зъявляетъ.** Пор. № 1, 60б.

3б. **Пѣснь великопосна. Црю Хрсте справедливи.** Пор. З культ. житя Укр., ст. 22, 8б.

4а. **Пѣснь благовѣщенїю прто. Приде Архангелъ вназаретъ ко дви.** Пор. № 2, 31а.

---

[1]) Н. Т. Ш. 350.

4б. Пѣснь благовѣщенію. Да прїдетъ в. всем8 мир8 радос^т. Пор № 3, 88б. Акростих: Демиан.

5б. Пѣснь вѣханию. Рад8йся зѣло, дщи Сишня. Пор. Бог. 1790, ч. 44, 1825, ч. 44, 1850, ч. 49, 1886, ст. 99; В. Гн. У. д. в. ст. 32; П. Безсоновъ, Калѣки, II, ст. 169—172; Пѣсенникъ, ст. 188—189.

6а. Пѣснь воскресенїю Хв8. Їйсъ Хсъ змерт(в)ыхъ всталъ. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 179; Пѣсенникъ, ст. 191—193.

6б. Пѣснь воскресенїю Хв8. Воскресъ Їйсъ ѿгроба. Пор. № 2, 34б.

7а. Пѣснь вонеделю фтомин8. Хвалите Гсда сонбсъ. Пор. № 2, 87а.

8а. Пѣс вонеделю мироносици. Водом8 Давыдовѣ страшная совершаютсѧ.

9а. Пѣснь стом8 иwан8 богослов8. Їwана богослова. Пор. № 3, 82а.

9б. Пѣс вонедюлю ра^зслабленаго. Неизглаголаннаѧ тайна во мѣрѣ ѧвисѧ. Пор. № 2, 77а.

10б. Пѣснь Вознесению Хв8. Взыде вгъ вовысотѣ горѣ. Пор. № 2, 41а.

11б. Пѣснь вонеделю самарѧнкыни. Бдце, вѣрны^м wборона. Пор. № 1, 4б.

12а. Пѣснь вонеделю слѣпаго. Ѧко Бого^м предизбран^н8. Пор. № 1, 54а. Останок акростиха: Якоя.

12б. Пѣснь вонеделю стихъ wцъ в оникси. Їсточникъ Дховныи. Пор. № 3, 74а.

13а. Пѣснь насошествїе стго Дха вонеделю пѧдесѧт8ю. Ѡ ис8се, днѧ пѧдесѧтаго || Послалъ естъ намъ Дха ѿwца своего.

14а. Пѣснь вонеделю всѣх стихъ. Востыхъ Стаѧ Мти.

15а. Пѣснь вонеделю перв8ю. Дивни твоѧ та(й)ни. Пор. № 1, 9б.

15б. Пѣсн вонеделю в҃ю. Вселенныи свѣте, людие странныи. Пор. Naczatki, ст. 242; Почаївська збірка кін. XVIII в. ч. 7; Бог. 1790, ч. 111, 1825, ч. 112, 1850, ч. 120, 1886, ст. 269; Шейнъ, Народныя бѣлорусскія пѣсни, ст. 406—407.

16а. Пѣснь вонеделю г҃ю. Славни гра^д ч8десъ исполнисѧ. Акростих: Серафи.

17а Пѣснь вонеделю д҃ю. Чистаѧ бд҃це, ‖ Грѣшныᴹ людеᴹ Помощнице. Пор. № 1, 88б.

П·ѣ(с)нь стомꙋ Петрꙋ и Павлꙋ. Ѡрганы, Іграите. Пор. № 2, 50б.

17б. Пѣснь вонеделю е҃ю. Радꙋйсѧ, цр҃це, ‖ Наша засᵗтꙋпнице. Пор. № 2, 74б.

18б. Пѣснь пророкꙋ Ілию в. Їсточниче бг҃ти. Пор. № 2, 52а.

Пѣснь вонеделю ѕ҃ю бд҃ци. Прчᶜтаѧ Дв҃о Мт҃и рꙋскаго краю. Пор. № 2, 75б.

19б. Пѣснь вонеделю з҃ю. Прчᶜтаѧ Дв҃о Мт҃и, словеснии раю. Акростих: Паѵ. Далі видерто що найменше дві картки.

20а. Кінець якоїсь вірші.

Пѣснь вонеделю і҃. Їзли намѧ, Бж҃е сонебсе росꙋ. Пор. Бог. 1790, ч. 218, 1825, ч. 219, 1850, ч. 219, 1886, ст. 461; В. Гн. У. д. в. ст. 30–31.

20б. Пѣснь напреѡбраженние Гᶜдне. Надаворъ преѡбражсѧ Ї҃исъ Хс҃ъ славно. Пор. № 2, 53а.

21а. Пѣснь вонеделю а҃і или оуспенїю. Архагг҃ли знеба пришли до бци. Пор. № 2, 54а.

21б. Пѣснь оуспенїю бд҃ци. К (sic, А) паненка здꙋмѣшисѧ. Се продовження попередньої вірші.

22а. Пѣснь оуᶜпенїю бд҃ци. Радꙋйтесѧ Агг҃скиѧ лики. Пор. № 3, 42б.

23а. Пѣснь вонедел. в҃і или оусѣкновению. Же пришедши цр҃ю леᶜми дв҃ца рече. Се продовження якоїсь вірші.

23б. Пѣснь оусѣкновению. Памѧтъ твоѧ праведнаѧ. Пор. № 2, 55б.

24а. Пѣснь рожтвꙋ прᶜтой бд҃ци. Рожᶜтво славно прᶜно Дв҃и Мр҃ии. Пор. № 2, 91а.

24б. Пѣснь вонеделю г҃і бд҃ци. Хвалиᴹ тѧ бл҃жеще Прᶜта Дв҃це.

25б. Пѣснь вонеделю д҃і бдци. Достоино еᶜᵗ дв҃ꙋ величати.

26а. Пѣснь вонеделю е҃і бд҃ци. Послаᴴ быᶜᵗ Архаглъ Гавриль. Пор. № 2, 32а

26б. Пѣснь вонеделю ѕ҃і бд҃ци. Гл҃ю тебѣ, радꙋйсѧ ѡбрадована.

27б. Пѣснь вонеделю ӡі бдци. Ѡ прекраснаѧ црце, злата диѧна.

28а. Пѣснь вонеделю иі бдци. Истинный ѡбразъ тво, Мрие панно.

28б. Пѣснь Покровѣ Прстои Бдци. Исполнисѧ нбо іземлѧ чудсъ твоихъ, црце. Пор. № 2, 71а. Останок акростиха: Іоат.

29б. Пѣснь Покрову Прто Бдци. Фундованый храм твой честный, ѡ мти всепѣта(та)ѧ. Акростих: Францск.

30б. Пѣснь мчници Параскеви. Мчнице ста, панна всекраснаѧ.

Пѣснь Параскевии мчници. Радостним сердцем си воздвизаем глас. Пор. № 3, 25а.

31б. Пѣснь Параскевии мчници. Воснѧласъ ѧкоже слнце.

32а. Пѣснь Димитрию стому. Ѳисоломскаѧ свѣточ оукрасисѧ. Акростих: Ѳеодор.

32б. Пѣснь вонеделю ді. Весело спѣвайте, цолом оударѧйте. Пор. Бог. 1790, ч. 112, 1825, ч. 113, 1886, ст. 298; Пѣсни благовѣйныя, Почаїв, 1806, 62б; Почаївська збірка кін. XVIII в. ч. 1; Д. Мордовцевъ, Малорусскій литературный сборникъ, Саратовъ, 1859, ст. 188—94; П. Безсоновъ, Калѣки, І, ст. 684—685.

33б. Пѣснь вонеделю к бдци. Возвеселѣмсѧ, Ѧнесмутѣмсѧ.

34б. Пѣснь стому михаилу. Михаиле, кто ѧко бгъ велми возопѣлес. Пор. № 1, 26а.

35б. Пѣснь вонеделю ка или вознесению. Вси ѧзыци купно слонци возкликнѣте. Пор. № 3, 52а.

36а. Пѣснь воведению бдци. Воскликнѣте, вострубѣте. Пор. № 1, 14а.

36б. Пѣснь воведению бдци. Востих стаѧ Мти. Пор. 14а. По двох строфах вірша переходить в пісню Евстафієви з останком акростиха: нковскі Ян.

37б. Пѣснь вонеделю кв бдци. Там нагорѣ поднебом идут двѣ дшенки.

38а. Пѣснь стому анъдрею апостолу. Во всю землю ізыиде вѣщаніе твое. Пор. № 1, 66б.

39а. Пѣснь вонеделю кг архипастырскиѧ. Ѧгнице страчена. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 172; Пѣсенникъ, ст. 253—254.

40а. **Пѣснь николаю стом8. Ѡ, кто, кто Николаа любит.** Пор. № 1, 75б.

40б. **Пѣс стом8 Николаю. Горѣ сладость Іскапате.** Пор. № 2, 38б.

41б. **Пѣс Зачатию бдци. Востр8бѣте тр8бы гласом.** Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 51. Акростих: Вліи (Василій?) Іліцкі.

43а. **Пѣс стом8 Їωан8 Богос. Глас Гсднъ наводах вопѣетъ.** Пор. З культ. жатя Укр., стор. 23, 18а.

№ 5.[1])

1а. **Збирал(и)сѧ, в'зивал сѧ, ѧкъ би ѡглѧдати.**

1б. **Пѣснь н(а)рождеств(о) Хво. Всел(е)ннаѧ веселися.** Пор. № 2. 10б.

2б. **Пѣснь нар(о)ждество Хртво. Аггелъ пастирем мових.** Пор. № 1, 30б.

3б. **Пѣснъ н(а)ждтво Хрво подов(е)нъ злсвіе лежи. Вѧслех леж(и)т, хтжъ повѣжит.** Пор. З культ. жатя Укр., ст. 21, 4а. Акростих: Василій.

5а. **Пѣснь нарождество Хртво. Новаѧ радост' свѣт8сѧ зѧвила.** Пор. № 1, 28а.

6а. **Пѣснъ нарождество Хртово. Слава вов(и)ш'них Бг8 воспѣвайте, людіе.** Пор. № 3, 49б.

8б. **Пѣсн' нарождество Хрво. Див'наѧ новина, нинѣ Панна Сина.** Пор. № 2, 12а.

9б. Piesń nanarodzienie Pańskie. Anioł pastyzem muwił. Пор. Kantyczki, II, ст. 12—13.

10б. **Пѣснь ѡ страш(н)ом с8дѣ. Плачи, д8ше, и ридай горе.** Пор. № 4, 1а.

11б. **Пѣснь ѡ страшномъ с8дѣ. Егда дша ѿтѣла е. раз'л8чаетсѧ.** Пор. № 3, 93а.

13а. Світська вірша про хрестини: **Ѧ ми при шли з вжого дом8.** Пор. мою замітку „З фолькльорних занять Маркіяна Шашкевича“, Записки Н. Т. ім. Ш. CIX, ст. 145—146; Голов. Нар. п. II, 140—141.

14а. **Пѣсн' ѡ страшном с8дѣ. Ѡ горе мнѣ грѣшном8 с8щ8.** Пор. № 2, 21а.

---

[1]) Збірка проф. Калужияцького.

15а. Пѣсн' свѣцка. Охъ, якъ серд̃цу ненудѣти, || Коге любю некиидѣтй. Пор. З культ. житя Укр., ст. 28, 84б і ст. 65.

16а. Псал'ма свѣцка. Фляшкажъ моя потѣха, кѣлѣшокъ радостй. Пор. З фолькльорних занять, ст. 147—148.

17б. Пѣсн' свѣцка. Сидитъ медвѣд' на колод̃цѣ, шов'комъ вишиваетъ.

18б. Пѣсн' великоп(о)с'(т)на. Цару Хрсте, Пане милийй. Пор. № 1, 90б.

19б. Псал'ма нарождество Хртово. Весела свѣту новина. Пор. З культ. житя Укр., ст. 21, 6а; Д. Мордовцевъ, Малор. лит. сборникъ, ст. 347.

21б. Псал'ма наблаговѣщеніе. Да пр(н)ид(е)тъ в. всему миру радость. Пор. № 4, 4б. Акростих: Деміян.

22б. Псал'м' навѣханіе под иωр'данъ рѣко. Цер'ко сиωнская, южъ веселися. Пор. № 2, 33а.

24а. Псал'м' насшествѣе стго Дха. Источникъ духов'нїй. Пор. 4, 12б.

25а. Псал'мъ бци чудов'ной лисовецкой. Ликуйте нинѣ в'си || Волисов'цех веси Акростих. Лисовецка Мати.

26б. Пѣсн' ωраспятїю Хртовом. Скажи мѣнѣ, соловѣю, прав'ду, || Где я своего збавителя знайду. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 167 і 258.

28а. Псал'мъ свѣц'ка. Дайшовъ ляшокъ из'вар'шави. Пор. З культ. житя Укр. ст. 29, ст. 96а і ст. 71—72.

29б. Псал'мъ на Покровъ Прсто Бци. Воспо'те согласно. Пор. № 3, 1б. Акростих: Волский.

31а. Псал'мъ Стелю Хрву Николаю. Дикнїй водѣлех Святи(те)ль великїй. Пор. № 2, 70а.

32а. Псал'м' Стму Алексею. Коханаго, гди к'тирала, || Матка Сина жаловала. Пор. № 4, 2а.

33б. Псал'мъ Страстем Хрстовимъ. Цару Хрсте справедливїй. Пор. № 4, 3б.

35а. Псалмъ напокровъ Прсвято Бци. Благовѣстите д(н)есь радсть в'сему миру. Пор. № 1, 54б.

36а. Псал'мъ ω страшном Судѣ. При'детъ час, гди Гсдь наωблацех славно || Прїйдет в'сѣхъ судити сославою яв'но. Пор. Шейнъ, Нар. бѣлорусскія пѣсни, ст. 401—403; П. Бессоновъ, Калѣки, III, ст. 108—110.

37б. **Пѣсн' с(вя)той Великомѹчен(и)ци Вар'варѣ. Предстател'ницѹ восмер^гно^ голнѣ Вар'варѹ стѹ восхвали^м.** Пор. Бог. 1790, ч. 163, 1825, ч. 164, 1850, ч. 165, 1886, ст. 357. Акростих попсований: Пасецки Семиоевн.

№ 6.[1])

1а. Кінець похоронної пісні: **Источникъ слезы разливайтеся.** Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 87—89; Пѣсенникъ, ст. 326 - 328.

2а. **Пѣснь на погребѣ ѿ всесвѣтнаго свѣта.** Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 105 і 106; Пѣсенникъ, ст. 331—332.

3а. **Пѣснь на погребѣ. Прїйшолъ часъ мой того лѣта.** Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 107; Пѣсенникъ, ст. 330—331.

3б. **Пѣснь Сошествїю ст. Дха. Йсточник' дѹховный.** Пор. № 5, 24а. Акростих: Іосиф ус.

4а. **Пѣснь на Воздвиженїе чснаго кр^с^та. Зарваницка. Зъ Емпѣрок' горних' Бгъ ся з'являе^т.** Пор. № 4, 2б. Акростих переплутаний: Зарванца Ѱамла (Зарваницка Ѱалма).

5а. **Пѣснь Воскресенїю Гсдню. Воскресъ Їс ѿ гроба.** Пор. № 4, 6б

6а. **Пѣснь Во Ндлю Өоминѹ. По^д: Воскрсъ Їс ѿ гроба. По востанїи твоем' преславно^м, Хрсте, явлейся.** Пор. Пѣсенникъ, ст. 193—195; В. Гн. У. д. в. ст. 43—44.

6б. **Пѣснь во Ндлю Сыропѹснѹю. Плакалъ ся адамъ пре^д Рае^м.** Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 59; Пѣсенникъ, ст. 153—154; П. Безсоновъ, Калѣки, Москва, 1869, ст. 236—262.

7а. **Пѣснь Благовѣщенїю Прстой Бци. Да прїйде^т, в. всемѹ мирѹ радо^{ст}.** Пор. № 5, 21б.

8а. **Пѣснь Бгоявленїю Гсдню. Їѡрданъ рѣко, ѹготовися.** Пор. № 2, 18б.

8б. **Пѣснь Престой Бци. Дво мати преклагая.** Пор. № 2, 79б.

9б. **Пѣснь Престой Бци. Бѹдй восхваленна ѿ всѣ^х родов' земны^х.** Пор. В. Гн. ст. 219.

10а. **Пѣснь Стомѹ Дѹхѹ. Ѹтѣшителю мирѹ.** Пор. № 1, 78б.

---

[1]) Н. Т. Ш. 345.

10б. Пѣснь на Покровъ Пртой Бцы. Воспойте согласно пѣснь нову прекрасно. Пор. № 5, 29б.

11б. Пѣснь ѿ Ядамѣ и Евѣ. Размышлялъ себѣ Ядам. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 60.

12б. Пѣснь ст. Пророку Илїи. Под: Похвалу принесу. Галадїйскїй славный Прорче жителю. Пор. Бог. 1790, ч. 202, 1825, ч. 207, 1850, ч. 205, 1886, ст. 436.

13а. Пѣснь стым Япслом Петру и Павлу. Под: Ликуй днес, Сїѡне. Днесь вси Хрїстїане радосно ликуютъ. Пор. Бог. 1790, ч. 200, 1825, ч. 201, 1850, ч. 203, 1886, ст. 431; Пѣсенникъ, ст. 220—223. Акростих: Димітр Левковски.

14б. Пѣснь на Преѡбраженїе Гсдне под: Ѿ(т) оутробы Дѣвы. На Ѳаворѣ преѡбразся Іс Хсъ славно. Пор. № 4, 20б.

15а. Пѣснь на Оуспенїе Пртой Бцы. Под: Правды весна. Ярхангелы звѣа прїйшли до Бцы. Пор. № 4, 21а.

15б. Пѣснь Рождству пс(с)той Бцы. Под Нбо и зем. Рождество славно прсно Дѣвы. Пор. № 4, 24а.

16б. Пѣснь на Воздвиженїе чснаго крста. Под: Изліяся благо(дать). Златокованную трубу днес вострубите. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 47. Останок акростиха: з Рогатна лм (З Рогатина Ψалма).

17б. Пѣснь Воведенїю Пртой Бцы. Под: Радуйся. црце. Свѣтлая Горлице, оутренная денница. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 52; Пѣсенникъ, ст. 67—68.

18а. Пѣснь Воведенїю Пртой Бцы. Ковчегъ слова, в, злата кадилница.

18а. Пѣснь Стлю Николаю. Под: Радуйся, Марѣе. Радуйся. Николае, мы к тебѣ прибѣгаем.

19а. Пѣснь Стлю Николаю. Под: Предвѣчный. Ѿ кто, кто николая любит. Пор. № 4, 40а.

20а. Пѣснь на Погребѣ. Прїйшол час мой того лѣта. Пор. 3а.

20б. Пѣснь Стому Ярхангелу Михаилу. Под: На Ѳаворѣ. Михаиле, кто яко Бгъ велми возопилес. Пор. № 4, 34б.

21а. Пѣснь свѣцкая (про козака и Кулину). Ѿй ѣхалъ козакъ на оукраину. Пор. др. Іван Франко, Студії над українськими народніми піснями, Львів, 1913, ст. 110—114; Ю. А. Яворскій, Два замѣчательныхъ карпато русскихъ сбор-

ника XVIII-го в., принадлежащихъ Университету св. Владиміра, Київ, 1909, ст. 40—44.

21б. Пѣснь Рождеств8 Хрств8. Ей паненка миленего сына нам' породила. Пор. № 2, 13а.

22а. Пѣснь Рождеств8 Хрств8. Предвѣчный родился под лѣтам'. Пор. Бог. 1790, ч. 17, 1825, ч. 17, 1850, ч. 23, 1886, ст. 13; Почаївська збірка кін. XVIII в. ч. 12; М. Гр. Зап. XVII, ст. 66; Чубінський, Труды, III, ст. 370; В. Перетцъ, Историко-литературныя изслѣдованія и матеріалы, I, 1, ст. 368—369; П. Безсоновъ, Калѣки, II, ст. 79—81; Пѣсенникъ, ст. 90—92.

23а. Пѣснь Богоявленїю Гдню. Под: Воскрес Іс ѿ гроба. Крещается Владка въ Іѡрдани. Пор. М. Гр. Зап. XIV, ст. 11 (Misc.) і XV, ст. 48; В. Гн. У. д. в. ст. 26.

23б. Пѣснь (на) Богоявленїю Гдню. Іѡрда́нъ рѣко́, оуготовїся. Пор. 8а.

24а. Пѣсн' Благ(о)вѣщенїю Прс(той Бци). Лик8й днес, сїѡне. Пор. № 2, 29а.

25а. Пѣснь Рождеств8 Хрт8. Богъ предвѣчный народилъ ся. Пор. № 2, 9б.

25б. Пѣснь Стю Васи́лїю. Излийся благодать ѿ 8стъ твоихъ, ѿче. Пор. № 3, 70а

26а. Пѣснь Стрѣтенїю Гдню. Под: Рад8й ся, царце. Свѣтло днес лик8йте. Пор. № 2, 20а.

26б Пѣснь на погребѣ младе́нца. Ѿ Бже ласкавый, ѿче безъконечный. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 92 і 93.

№ 7.[1])

1а. Пісня св. Варварі. Ѿ Варва́ро М8ченице. Без перших чотирох строф. Пор. № 1, 67б.

1б. Пѣснъ Прес Бци. Дѣво мати преблагая. Пор. № 6, 8б.

3б. Пѣснъ Нарождество Хстово. Нова радостъ стала. Пор. № 3, 49а.

5а. Зарваницька „Ψалма"; задержані строфи в акростихом останнього слова. Пор. № 6, 4а.

6б. Чловекъ еденъ богачъ былъ.

9а. Пісня про терпіння Христа без початку.

---

[1]) Н. Т. Ш. 364.

15б. Пресвятое рождество твое на ве(сь) свѣтъся звило.

16а. Пѣснь ѡ адамѣ й ѡ евѣ, колй враю былй. Поженже, ево. былдо || До вор8 накадило.

18а. Пѣс'нъ Бци. Б8ди возхвалена Ѿвсѣх родов земныхъ. Пор. № 6, 9б. Останок акростиха: Бачисн.

19б. Пѣснъ набожна. Чем8 церква, чемъ Хрис̑тва, чемъ ламе(н)т8ешъ.

21а. Пѣснъ. Величай, д8ше моя, Пречист8ю Па(н)н8. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 198.

22а. Пѣснъ Прес̑той Бци. Дивна твоя та́йни, чистая, явися. Пор. № 4, 15а.

23б. Пѣснъ Богородици. Рад8йся, царице, наша заст8пнїце. Пор. № 4, 17б.

24б. Пѣснъ Бци. Чистая пано. сличная царице.

26а. Пѣс̑ на ѡ҆брѣзанїе Гдне. Возвеселися, церковъ сїѡн'ская, || Лик8й радосно Іер8салимская.

28б. Пѣснь. Аггели, знижайтеся.

29б. Пѣснъ нарождество Хс̑во. Новая радостъ свѣт8ся звила. Пор. № 5, 5а.

30б. Пѣснъ Пресвятой Бци (въ) Тивровѣ. Тивровѣ гойне веселися.

31а. Пѣснъ святом8 Д8х8. Оутѣш(ит)елю мир8. Пор. № 6, 10а.

32б. Пѣснъ стом8 Д8х8. Іточникъ д8ховний. Пор. № 6, 3б.

33б. Пѣснь Пресвятыя Богородици. Ємъпѣретъ свѣтлѣйший.

34б. Пѣснъ Ѿм8ц Х(р)истовои. Повѣчемѣ (sic), соловѣю, правд8. № 5, 26б.

36а. Ѿгалилея Хсъ коніѡрдан8. Пор. М. Гр. Зап. XIV (Misc.) ст. 11; В. Гн. У. д. в. ст. 153.

37а. Рад8йся ѕѣло, дщѣ сиѡна. Пор. № 4, 5б.

38б. Пѣсн' свѣцка. Дандет' козакъ з8краины. Пор. В. Гн. Хоцен. співан. Лев. Зап. XCI, ст. 114—115.

40а. Пѣснъ великопосна. Прїйде часъ, гдѣ Господь наѡблацихъ славне. Пор. № 5, 36а.

42а. Пѣснъ нарождество Христ(о)во. Щасливие часи вѣкомъ нн̑ѣ южъ настали.

44б. Пѣснъ Стом8 Василию. Ізлияйся благодатъ во8снахъ твоихъ, Ѿче. Пор. № 6, 25б.

46а. **Пѣснъ Апостолу петру и павлу. Прїсту** (sic), **вирнїй хртїянъ соборы.**

46б. **Ой, повѣч же мѣ, соловѣю, правду.** Пор. В. Н. Перетцъ, Новыя данныя, ст. 9–10.

№ 8.[1])

1а. Piesn (на Різдво). Do nug twoich się zbliżamy. Пор. Kantyczki, III, ст. 17—20.

2а. Кінець пісні на тему смерти.

2б. Piesn. Dusza sciałemsia przemowiała. Łaknusczy swite, czem nahrisni ziło (o)czatuesz? Пор. № 3, 90а. **Акростих: Łukasz Dłonski.**

4б. Prydet hodyna. Пор. Почаївська збірка кін. XVIII в. ч. 37; Naczatki, ст. 234; Я. Головацький, Нар. пѣсни, III, ст. 281–283; А. Малинка, Лирникъ Евдокимъ Мыкитовычъ Мокровинъ (Кіевская Старина, XLVI, ст. 440—41).

6а. Piesn o Panu Jezusi Turynieckim. Trą Boha wysnaho || Isusa sładkaho. **Акростих**: Tarnawski.

7б. Bidaz moyey hoł(ow)oyci, oy, oy.

8б. Obłudne nocy y dni opłakane.

9б. Ach, mni zal nepomału. Пор. З культ. житя Укр. ст. 69, ч. 14.

10а. Co za awatarz (sic) stego ludzie maio (sic).

10б. A wy ludzie dobry.

11б. Boh naturu 2 chosczet yzbawyty. Пор. Бог. 1790. ч. 2, 1825, ч. 2, 1850, ч. 2, 1886, ст. 6; Пѣсенникъ, ст. 84–85.

13а. Piesn Poczaiowska nayswię. Pa(n)ny. Wsełenoy swita. Пор. № 4, 15б.

14б. O preswiataia diwo, pomoscznycze moia. Пор. № 1, 10б,

15а. O hore mni Hrisznyku suszu (sic). Пор. № 5, 14а.

16б. Nawuiicy gromada.

17а. Stą Vndrak (?) przygnała wieprzukuw pare.

20б. Sczasływie czaszy (sic).

№ 9.

1а. Кінець пісні Богородиці.

Пѣснь ѡтцем ѡнуфрїю натой подобенъ пречстая. Помощника кто (и)ищеши, имаши вскорѣ. Пор. Naczatki, ст.

[1]) Н. Т. Ш. 378.

247—250; Бог. 1790, ч. 193, 1825, ч. 194, 1850, ч. 196, 1886, ст. 421; Пѣсенникъ, ст. 207—209.

3а. **Пѣснь прстой бгородици. Ѡ престаѧ дѣво, помощнице моѧ.** Пор. № 8, 14б.

4а. **Псал'ма прсвѧтой бродци. Богомъ избраннаѧ мти, дво Ѡроковице.** Пор. М. Гр. Зап. XV, ст. 43; Бог. 1790, ч. 141, 1825, ч. 142, 1850, ч. 142, 1886, ст. 314; Чубінський, Труды. I, ст. 163; В. Перетцъ, Историко-литературныя изслѣдованія и матеріалы, I, 1, ст. 384-385; др. Іл. Свєнціцкий, Рукописи львівських збірок, I (Львів, 1906), ст. 66.

5а. **Пѣснь ѡбѣдномъ сиротѣ. Великий мой жалю, почто мѧ смꙋщаешъ?** Пор. Записки Юго-Западнаго Отдѣла И. Р. Г. Общ. I, Матерьялы, ст. 29—30. Акростих: Васили.

6б. **Пѣснь (о) сиротѣ бѣдн(н)омꙋ. Размишлѧю ѡкаѧнїй й ꙋнивлю.** Акростих: Роман Корецк(ий).

7б. **Пѣснь свѣтоваѧ. Благодаримъ тѧ, создателю всего свѣта.** Акростих: Базили.

9б. **Пѣснь набожн(н)аѧ. Днесь ꙋмираетъ исꙋсова мати.**

10а. **Ѡблꙋдне ноци и днѣ ѡплакане.** Пор. № 8, 8б.

11б. **Пѣснь пока(ѧ)нна. Гей, доколѣ нещасливий восѣтѣ живꙋ.** Акростих попсований: Геѡроуии (Георгий).

13б. **Щастїе щастиемъ, бедное мое.**

14а. **Ѡй, вишенька, черешенька ‖ Наробила лишенька.**

15а. **Поїхавъ мой милий пожꙋрахвий** (sic).

15б. **Кажꙋтъ люде, що ѧ ꙋмърꙋ. Вѣчний мой жалю и тꙋга намоемъ серъденькꙋ.**

17а. Кінець пісні св. Тріиці.

Пѣснь великопостнаѧ. Царꙋ Хрсте, пане милий. Пор. № 5, 33б.

19а. **Пѣснь великопостнаѧ. Царꙋ Хрсте, пане милий.** Пор. № 5, 18б.

20а. **Пѣснь великопостнаѧ. Родъ жидовский затворений.** Пор. В. Гн. Лїрники, ст. 25—26; Чубінський, Труды, т. III, ст. 20; Записки Юго-Зап. Огд. за 1873 годъ, Матерьялы, стор. 28; Боржковскій, Лирники, ст. 693—94.

21а. **Пѣснь навгомвленїе хрстово. Воньми, небо и землѧ, играй славно.** Пор. Бог. 1790, ч. 25, 1825, ч. 25, 1850, ч. 30, 1886, ст. 59; Пѣсенникъ, ст. 118—119; П. Демуцький, Лира, ст. 12—13.

22а. Таходикъ черчикъ понадводою.

23а. Пѣснь острашномъ сѹдѣ. Помишлаю день и часъ страшний.

24а. Псал'ма навоствиженїе крста. Воспойте вси днесь пѣснь нову. Початок акростиха: Вас.

25а. Пісня на Великдень без початку „Єрусалиме, свѣтелъ надъ звѣзды днесь буди“. Пор. З культ. житя Укр., ст. 29, 102а; Холмскій нар. календарь на 1885 г. ст. 178—9.

28а. Пѣснь стому Василию. Йзліаса благодать воустнахъ твоихъ, ѿче. Пор. № 7, 44б.

30а. Пѣснь на Вознесеніе Хростово (sic). Єлеѡнъ гора нинѣ свѣтит(с)ѧ. Пор. Бог. 1790, ч. 58, 1825, ч. 58, 1850, ч. 62, 1886, ст. 131. Акростих: Евстафій.

31б. Пѣснь престой Бци Чудовной. Ѡ все пѣтаа мати. Пор. Бог. 1790, ч. 129, 1825, ч. 130, 1850, ч. 129, 1886, ст. 287; Пѣсенникъ, ст. 323; Barącz, Cudowne obrazy, ст. 16; Холмскій нар. кал. на 1885 г. ст. 175.

32а. Пѣснь свѣтовая. Возри всякъ насмерть ѡбразъ сухой.

33б. Пѣснь ѡнуфрїю. Ѡ преподобне и преблаженне. Пор. З культ. житя Укр. ст. 25, 51б; П. Демуцький, Ліра, ст. 33—34.

35а. Пѣснь свѣтовая. Я хтожъ насвѣтѣ бездолѣ вродил'ся. Пор. № 1, 46б.

37а. Пѣснь Оуспкновенїю. Памятъ твоя праведная естъ спохваллами. Пор. № 4, 23б.

39б. Пѣснь свѣтова. Яхъ мнѣ тескно, жал' немали. Пор. В. Гн. У. д. в., ст. 70; др. Ів. Франко, Карпатор. письм. ст. 143—144; В. Перетцъ, Историко-литературныя изслѣдованія и матеріалы, I—2, ст. 161—162.

41б. Пѣснь свѣтова. Я що в'свѣтѣ зазрада великая стала.

42б. Мѣзерїя насемъ свѣтѣ мене спогонила.

43б. Пѣснь покаянию. Вострубѣте, судня градетъ.

45а. Пѣснь стому апостолу андрею перъвозван. Званити первїй бисть зрибанка.

46б. Пѣснь навознесенїе Гсдне. Гдь вознесеся нанебеса нынѣ. Пор. Бог. 1790, ч. 59, 1825, ч. 59, 1850, ч. 63, 1886, ст. 132; Пѣсенникъ, ст. 197—198.

48а. Пѣснь великомученици Пареский. Радостнимъ срдцемъ возвѣщаемъ гласъ. Пор. № 4, 30б.

49а. Пѣснь алеѯею человѣку бжїю. Коχоннаго (sic) гди в'терала. Пор. № 5, 32а.

50б. Пѣснь свѣтова. Що я кому виноватъ, защо погиблю. Пор. Голов. Нар. п. I, ст. 357—358.

51б. Пѣснь нарождество Хр͠стово. Цвѣтъ мисленїй днесь ся родитъ. Пор. № 3, 37а.

52б. Пѣснь великомученици Варварѣ. Предстателницу восмертной годинѣ. Пор. № 5, 37б.

55а. Пѣснь сошествїю стго дх͠а Йсточникъ дχов'нїй. Пор. № 7, 32б.

56б. Вѣршу (sic) навоскресенїе Хр͠сово. Хр͠стсъ нинѣ (sic) Ѿгроба воскресъ || И всѣмъ намъ велїю радостъ принесъ. Пор. ст. 84.

Пѣснь покаянїю. Яχъ, ушли мои лѣта. Пор. Бог. 1790, ч. 227, 1825, ч. 228, 1850, ч. 224, 1886, ст. 471; В. Гн. Лїрники, ст. 65 - 67; Головацький, Нар. пѣсни, III, ст. 285—286; П. Демуцький, Лира, ст. 44—46.

58б. Пѣснь прсͨтой брци. Извлаки всѣχъ Ѿгегини (sic). Пор. М. Гр. Зап. XIV (Misc), ст. 12. Початок акростиха: Іо.

№ 10.[1])

1б. Ѿрацѣя на Рождес'тво Хрво для Студентовъ. Ѿсей же я студентъ зе лвова. Пор. ст. 65.

2а. Пѣс'нь а͠. на Рождество Хтво. Весела свѣту новына. Пор. № 5, 19б.

5б. Пѣснь в͠. на Рождество Хстрко (!). Предвѣчнїй родился подлѣти. Пор. № 6, 22а.

8а. Пѣснь г͠. на Рождество Хртво. Новая радость свѣту ся з'явила. Пор. № 7, 29б.

9а. Пѣснь д͠. на Рождество Хртво. Щаслывѣи часи, лѣта нн͠ѣ южъ настали.

12а. Пѣс'нь е͠. на Бгоявленїе Гн͠е. Їωрдань рѣко, уготови ся. Пор. № 6, 23б.

13б. Пѣс'нь ѕ͠. на Бгояв'ленїе Гдн͠е. Тонъ Вос'трубите. Їωрдане, уготовися. Пор. Бог. 1790, ч. 27, 1825, ч. 27, 1850

[1]) Н. Т. Ш. 363.

ч. 32, 1886, ст. 64; Пѣсенникъ ст. 119—121. Акростих: Іоан Волски.

16а. Пѣснь ӡ҃. на Богоявленіе Гд҃не. Глаголъ Гд҃ень на водахъ глашаетъ. Пор. № 4, 43а.

19б. Пѣснь и҃. на Введеніе Пр҃стыя Бдцы. Вострубите, воскликните. Пор. № 4, 36а.

21б. Пѣснь ѳ҃. на Рождество Хр҃тво. Бг҃ъ натуру, Богъ натуру. Пор. № 8, 11б

25а. Пѣснь і҃. на Рождество Іис҃ъ Хрво. Небо и земля, нб҃о, земля нн҃ѣ торжествуютъ. Пор. М. Гр. Зап. XVII, ст. 60; Бог. 1790, ч. 5, 1825, ч. 5, 1850, ч. 7, 1886, ст. 3; Пѣсенникъ, ст. 100—101; Чубінецкий. Труды, т. III, ст. 375—376; Холмскій нар. календарь на 1885 г. ст. 173.

26б. Пѣснь аі҃. на Рождество Хрт҃во. Дивная новинна, нынѣ пана сн҃а. Пор. № 5, 8б.

28а. Пѣснь ві҃. на Рождество Хрт҃во. Богъ предвѣчній народился. Пор. № 6, 25а.

32а. Пѣснь гі҃. на Рождест'во Хрт҃во. Нуте, нуте, братя сусѣди, ‖ Покиньмо нуж'ди, забудьмо бѣди.

34б. Пѣснь ді҃. на Рождество Хв҃о. В'(к)яслахъ лежитъ, хтожъ побѣжитъ. Пор. № 5, 3б. Акростих попсований: Васалии.

37а Пѣснь еі҃. на Рождество Хр҃тво. Бг҃ъ раждается, хтожто можетъ знати. Пор. Бог. 1886, ст. 57; М. Гр. Зап. XIV (Misc.) ст. 5.

38б. Пѣснь ѕі҃. (на) Рождество Хрво. Херувими ст҃ъ, Архангели, зратъ. Пор. Пѣсни набож. 1857, ст. 36; М. Гр. Зап. XIV (Misc) ст. 6. Останок акростиха: Хнитшковски (І. Пашковски?).

43а. Пѣснь ӡі҃. (!) на Рождество Хр҃тко. Показалася надъ вертепомъ пресвѣтлая деница. Акростих: Провоп(в)ій.

45а. Пѣснь иі҃. на Р(о)ждество Хв҃о. Возвеселим'ся в'си купно нынѣ. Пор. З культ. житя Укр., ст. 23, 15б.

47а. Пѣснь ѳі҃. на Рождтво Хрт҃во. Агг҃лъ пастиремъ мовилъ. Пор. № 5, 2б.

49а. Богъ пред(в)ѣчный народилъ ся. Пор. 28а.

71а. I-sza Piesn Bozego Narodzenia. Anioł pastyrzom muwił. Пор. Kantyczki, II, ст. 12—13.

72а. II. W złobie lezy, ktoz pobiezy. Пор. Kantyczki, II, ст. 63—65.

73б. III. Piesn. Przybiezeli do Betlehem pastyrzy. Пор. Kantyczki, II, ст. 61 - 62.

75а. IV. Piesn. A wczora z wieczora (z) niebieskiego Dwora. Пор. Kantyczki, II, ст. 56—57.

76б. V. Piesn. Pasli pasterze woły. Пор. Kantyczki, II, ст. 51—52.

77б. VI. Piesn. Do nog twoich upadamy. Пор. Kantyczki, III, ст. 17—20.

80б. VII. W tey kolendzie, kto tam będzie. Пор. Kantyczki, III, ст. 52 - 53.

82а. VIII. Przyskocze ia do tey szopu (sic) z cicha. Пор. Kantyczki, II, ст. 62—63.

83б. IX. Piesn. A coz to, Dziecino, będziem czynili. Пор. Kantyczki, II, ст. 70—71.

№ 11.[1])

1а. **Пѣснь на рожде(с)тво Хт҃во. До н8гъ твоихъ 8падами.** Пор. № 10, 77б.

4а. **Пѣснь на Бж҃и народзенїе. Гей, в'дзинъ народзенїе сн҃а Єдинего.** Пор. Kantyczki, III, ст. 21—22.

5б. **Пѣснь на рожд҃во хв҃о. Видѣ вг҃ъ, видѣ творицъ.** Пор. № 1, 87а.

6б. **Пѣснь на рож҃во хв҃о. Ск҃ѣныѧ всезлатаѧ.** Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 25; Пѣсенникъ, ст. 96—97; Чубінськнй, Труды, т. III, ст. 340—341; Холмскій нар. календарь на 1885 годъ, ст. 173.

7б. **Пѣснь на с(т)рѣт҃еные Гд҃не. Прыносытъ дѣва младенца** Пор. Бог. 1790, ч. 30, 1825, ч. 30, 1850, ч. 35, 1886, ст. 69; Пѣсенникъ, ст. 126—127.

8б. Pies(ń) na obwiastowanie P. M. Da pryidet wsemu miru radost. Пор. № 6, 7а. Акростих: Diemyian.

9б. Pisn wilikoposna. Podoben car. Rod zydowskyy zatworeniy. Пор. № 9, 20а.

10а. Piesn do Pana Iezusa Milatynskiego. O Iezu, sama dobroći

---

[1]) Н. Т. Ш. 357.

11а. Пѣснь о смерты напогребѣ. Ѿ в'се з' свѣтнаго свѣта || Мымо идӯтъ наша лѣта. Пор. № 6, 2а.

12а. Подобенъ гласъ а҃. Подобенъ гласа а҃. (sic). Подобенъ гласъ г҃.

12б. Пѣснь Пре҃стой Бц҃и. Возведи ѡ҃чи, ѡ҃ дш҃е моя.

13б. Pisn Prypodobnomu Onufry. Pomocznyka kto iszczeszy. Пор. № 9, 1а.

15а. Лѣстъ з' Нї́еба.

18а. Piesń na woskresenie Chrystowo Woskres Isus ot hroba.

19б. Piśń narozdestwo Presw(i)atoy Бц҃и. Rozdestwo sławno. Пор. № 6, 15б.

20б. Piesn Presw(i)atoy Bohorodycy. Matko boza, twoe państwo nad zemłeiu. Акростих: Marija.

21а. Pisn Preswiato(j) bohorodycy. Czystaia Diewo Carycy, || Hrieszným ludem pomoszcznyca. Пор. № 4, 17а.

21б. Piesn Pokutna o duszach. Isusy w horodcu umliwałyj || Y krywawy pot wyływałey. Пор. польський текст у почаївській збірці кін. XVIII в. ч. 42.

23а. Piesn na Bozy narodzenie. Przybiezyli dobytliem pastyrzy. Пор. № 10, 73б.

24а. Piesn nabozy narodzenie. W żłobie liezy. Пор. № 10, 72а.

25б. Kazanie swieckoe.

28б. Piśń Światomu Nykołaiu. Bolszaho nist na zemły trona. Пор. З культ. життя Укр. ст. 21, 26; П. Демуцький, Лира, ст. 23; А. Малинка, Лирникъ Евдокимъ Мыкитовычъ Мокровизъ (К. Ст. XLVI, ст. 436—7). Акростих: Bardynski.

30а. Piesn 2 swiatomu Nykołaiu. Агг҃елъ хоры, возиграйте. Акростих: Авктор Е.

31а. Piesn zaduszy wczyscu zostaiący. Nadzieia ludziom zyioncym.

33б. Piesn wyłykopostna. Uze dekryt podpysuiet. Пор. № 3, 28б.

33б Piesn 2. Wyłykoposnaia. Ohn horaszczy na sercu moiem. Пор. Бог. 1790, ч. 47, 1825, ч. 47, 1850, ч 51, 1886, ст. 104.

35а. Пѣснь в'ст҃ый ве҃л Четвертокъ. Царю Хр҃ты, панны мылый. Пор. № 9, 19а.

№ 12.[1])

1а. Польська пісня Богородиці без початку.

2б. **Пѣснь с. ныколаю. Нота нова ра. Ѡ свѧтѣйшый ѿче.** Пор. № 1, 22а.

3а. **Пѣснь на Сошест'віе Стаго Дха. Источнык'ъ двхов'ный.** Пор. № 9, 55а.

4а. **Пѣснь на Бгоѧвленїе Гдне. Глаголъ Гднь наводахъ глашаетъ.** Пор. № 10, 16а.

5б. **Пѣснь на рождєво Хво.** Cwiet mysłennyy dneś sia rodyt. Пор. № 9, 51б.

6а. Pisn o strasznom Sudi. Płaczu sia ia i uzasaiu. Пор. № 2, 3б.

7а. Pisn na Bohoiawłenye Hospodne. Iordan Riko, uhotowy sia. Пор. № 10, 12а.

7б. Pieśń Na tiło Chrystowo. Twoia czest, sława wikow, hospody. Пор. № 1, 41б.

8б. Piesn Strasznaho Maistatu Bożoho. Nebo Izemlia, swit Iwody.

9б. Piesn Wyłykoposna. Caru chrysty, pany Myłyy. Пор. № 11, 35а.

10б. **Пѣснь Велыкопосна. Родъ жидов'скый затвореный.** Пор. № 11, 9б.

11а. **Пѣснь Стомв Ныколаю. Ѡ кто в. Ныколаѧ любытъ.** Пор. № 6, 19а.

11б. **Пѣснь на Воскресные Хрство. Мыръ восвѣтѣ южъ днсь сѧ исполнил.** Акростих: Мастыборскѣ.

12б. **Пѣснь на рождтво Ст. Їωана. Всемырныѧ радосты церковъ їсполныся.** Акростих: Васілії.

14а. **Крат'кое соб'ранїе ѿ Гдьстѣй Пас'цѣ.**

14б. **Сонъ Пртой Бцы.** Пор. Вас. Дѣдичь, Христовъ листъ, Унґвар, 1905, ст 15—16; пр. Іван Франко, Апокріфи і леґенди з українських рукописів, IV, ст. 79—80 і 458—460.

15а. Nauka na Wozdwyzenyie czestnaho Xa.

19а. **Пѣснь в. Сладчайшемв Ісв. Пох'валв пренесв сладкомв Ісв.** Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 191; Пѣсенникъ, ст. 251—252.

20а. **Пѣснь в. Ст. Іωанв Бгословв. Іωана Бгослова и рыторомъ сладка мова.** Пор. № 4, 9а.

---

[1]) Н. Т. Ш. 358.

21а. Пѣснь г. прєтєй Бцы. Пречыстаѧ Дво маты Словенского раю.

22а. Piśń Ioanu bohosłowu. Ioana bohosłowa. Пор. 20а.

23б. Pieśn 5 na pokrow П. Бцы. Błahowistwuiem dneś radość. Пор. № 5, 35а.

24б. Pisn 4 narozdestwo Ха. Nowaia radost świetu sia ziawyła. Пор. № 10, 8а.

26а. Pisn 5 na rozdestwo Chrystowo. Prewicznyy rodył sia pod lity. Пор. № 10, 15б.

27а. Пѣснь 6 напреѡбраженые (sic) Гдне. Нота Нова рад. На горѣ преокразыся. Пор. № 6, 14б.

27б. Пѣснь наоуспеные пресвтыѧ Бцы Троны выш'ный, д'несь д'выгныся. Пор. № 3, 15а. Акростих: Тростянец.

29б. Пѣснь на Воз'двыженіе ч. Креста. Крестнымъ древомъ распятого. Пор. Бог. 1790, ч. 71, 1825, ч. 71, 1850, ч. 77, 1886, ст. 157; Пѣсенникъ, ст. 164—166. Почаїск акростиха: Кле...

30а. Пѣснь четверта д. Як(т)ъ скрухи до Ісуса слачайшого. Бжи, доброцѣ нѣгди ніепшибран'ни. Пор. Почаївська збірка кін. XVIII в. ч. 35.

31б. Пѣснь до престїя Бци. Ѽ всепѣтая мти, ‖ Ѽ, гди на судъ кажуть стати. Пор. Naczatki, ст. 241; Почаївська збірка кін. XVIII в. ч. 40; Пѣснесловецъ, 1870, ст. 423; Малый Богогласникъ, 1891, ст. 318.

32а. Пѣсънь набожна. Низки ти поклонъ, Божи мой, ѿдаю. Пор. Naczatki, ст. 238; Почаївська збірка кін. XVIII в. ч. 39.

№ 13.[1])

1а. Милосердній ісуси слачайши. Пор. Бог. 1850, ч. 241, 1886, ст. 497.

2б. Пса с. Вѣцентему. Подокна нота Тройца Бгк ѿтецъ. Лудцѣ втрапѣконіхъ.

3б. Pisn nabozna swiatowa. Єще слнце незаходи, спати положуся. Пор. В. Варенцовъ, Сборникъ р. д. ст., ст. 248.

4а. Пісня про смерть. Душе нензная, кому ся достанишъ.

---

[1]) Н. Т. Ш. 362

5б. **Цвѣтъ мис'ленни днесса родитъ.** Пор. № 12, 5б.

6б. O preswiataia Diwo, pomosznycy moia. Пор. № 9, 3a.

№ 14.[1])

1a. **Пѣснь Катыхызмова. Тройца Бгъ ѿцъ, Бгъ снъ, Бгъ дхъ стый** Пор. № 3, 83б.

5б. **Пѣс'нь покаяна под ѡгоры. Гды въ жывотъ мой воз'рѹ глѹбоко.** Пор. Naczatki, ст. 232; Почаївська збірка кін. XVIII в. ч. 38.

7б. **Пѣснь ѿ смерты, сѹдѣ. пеклѣ и нбѣ. Прыйдетъ годына для всѣхъ єдїна.** Пор. № 8, 4б.

9a. **Пѣснь Престѣй Бцѣ Почаевской. Пасли пастыры овцы на горѣ.** Пор. Зоря, Львів, 1880, ст. 121; П. Безсоновъ, Калѣки, I, ст. 686—688; Kolberg, Pokucie, II, ст. 264—267; Чубінський, Труды, т. V, ст. 160; польський текст у почаївській збірці кін. XVIII в. ч. 48; А. Малинка, Лирникъ Евдокимъ Мыкитовычъ Мокровиэъ (Кіевская Старина, т. XLVI (1894), ст. 435—6); йогож, Лирникъ Ананій Гомынюкъ (тамже, т. LXIII (1898), Документы, ст. 2—4); Холмскій нар. календарь на 1885 годъ, ст. 176.

11б. **Пѣснь в. ѿ томже ѡбразѣ. Вселенная вся страны земляны.** Пор. № 8, 13а.

13a. **Пѣснь ѿ Рас'пятїю Їса Ха. Їсъ Хртосъ в'крыжованный.** Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 171; П. Безсоновъ, Калѣки, II, ст. 180—181.

14a. **Пѣснь П. Бцы Под'камынецко(й). Пречыстая Дво Мты Рѹскаго краю.** Пор. № 4, 18б.

15a. **Пѣснь накоКресенїє Хрво. Їерѹсалымы свѣтыся ннѣ над звѣзди.** Пор. № 9, 25а. Акростих: Іоан Гешицкі.

17б. **Пѣснь Їсѹсѹ сладчашемѹ. Мылосер'днїй Їсы сладчайшїй.** Пор. Пор. № 13, 1а.

19a. Pisn akt(u) skruchi. Bozy, (w) dobroci nigdy 'niprzybrany.

20б. **Пѣснь Пресвтѣй Бцы. Ѡ в'се пѣтая Мты, || Ѡ гды на сѹдъ кажѹтъ статы.** Пор. № 12, 31б.

21a. **Пѣснь набожна. Ныз'ки ты поклонъ, Бжы мой, ѿдаю.** Пор. № 12, 32а.

---

[1]) Н. Т. Ш. 359.

23а Пѣс'нь къ Пресвтой Бцы. Ѡ пресвтая Дво, помощницы моя. Пор. № 13, 6б.

24а. Пѣс'нь набожна. Днесь пора и той часъ, ‖ Ѡхоты дай для насъ. Пор. Головацький, Нар. пѣсни, II, ст. 493. Текст мало чим ріжнить ся від тексту Головацького; нема тут передостанньої строфи.

24б. Пѣснь свѣцкая. Видится прав'да, к'си гречнїи люди.

25а. Пѣснь погребова. Прийшовъ часъ мой того лѣта. Пор. № 6, 20а.

26а. Пѣснь свѣцкая. Бѣдажъ моей головонцѣ.

№ 15.

1б. Пѣснь рождеств8 Хрстов8. Новая радость свѣт8 ся ꙗвила. Пор. № 12. 24б.

2а. Пѣснь великопостная. Царю Хрсте справедливїй. Пор. № 9, 17а.

2б. Пѣснь ѡ распятїю Хртовомъ. Оуже декретъ подпис8етъ. Пор. № 11, 32б.

3б. Пѣснь великопостная. Ѡ все створенїе по оумершомъ Пан8. Пор. № 1, 36б.

4а. Пѣснь на воскресенїе Хрстове. Марм8рокїе и каменїе ѡпоки пад8тся, ‖ Пекелна врата, стала тамъ варта и сѣни тряс8тся. Акростих: Мастиборский.

Пѣснь на воскресенїе Хрстове. Изїйдѣте, аггловъ лики. Пор. № 2, 35б.

5а. Пѣснь Пок8тна. Д8ше, ꙗкъ ти барзо гойна, ‖ Я до грѣховъ и надер поволна. Пор. М. Гр. Зап. XV, ст. 42.

5б. Пѣснь пречистом8 Крст8. Истинна радост' Крстъ Хрстовъ. Пор. № 1, 71б. Акростих: Іоан Волский.

6а. Пѣснь в. Крест8. Древо райское новопроцвѣтаетъ, ‖ Во мѣсто смерти животъ намъ раждаетъ.

6б. Пѣснь на воскресенїе Хртове. Гори и холми, весело играйте. ‖ Древа д8бравнїи, цвѣта исп8щайте. Акростих: Григорѣй Кровѣцкій.

7а. Пѣснь престой Богородици. Воспойте согласно. Пор. № 6, 10б. Акростих: Волский.

8а. Пѣснь на рождество Хртово. Веселая свѣтȣ новина. Пор. № 10, 2а.

8б. Пѣснь рождествȣ Хрстовȣ. Цвѣтъ мисленній днесь ся родитъ. Пор. № 13, 5б.

Пѣснь на рождество Хрстово. Нинѣ, Адаме, возвеселийся. Пор. 3 культ. житя Укр., ст. 22, 13б.

9б. Пѣснь рождествȣ Хрстовȣ. Щасливіе часи вѣка нинѣ южъ настали, || Которого пришествія изъ давна чекали.

Пѣснь на рождество Хртово. Шедше тріе цари. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 148.

10а. Пѣснь на крещеніе Їωрданское. Иωрданъ рѣко, оуготовися. Пор. № 12, 7а.

10б. Пѣснь Страстемъ Хрстовимъ. Яхъ, якъ жаль тяжкій невинно оумерти, || Тяжко терпѣти безъ винной смерти.

11б. Пѣснь (на) введеніе престой Брдци. Вострȣбѣте, воскликнѣте. Пор. № 10, 19б.

12а. Єрамя. Дивни твоя тайни, Чистая, явися. Пор № 7, 22а.

Пѣснь престой Брдци. Вселенная, торжествȣй днесь. Пор. Бог. 1790, ч. 95, 1825, ч. 95, 1850, ч. 101, 1886, ст. 223; Почаївська збірка кін. XVIII в. ч. 24; Пѣсенникъ, ст. 80—82. Акростих: Волс.

12б. Пѣснь стомȣ Дхȣ. Оутѣшителю мірȣ. Пор. № 7, 31а.

13а. Пѣснь вторая стомȣ Дхȣ. Источникъ дȣховній. Пор. № 12, 3а. Акростих: Іосиф Рус.

14а. Пѣснь Заблȣждшаго Сына. Ахъ, мнѣ тяжко, жаль не малій, || Скорби многи мя ѡбняли. Пор. № 9, 39б. Акростих попсований: Алия Мачински.

15а. Пѣснь на воскресеніе Хрстово. Сооторжествȣйте всѣ кȣпно нинѣ. Пор. № 3, 3а.

15б. Пѣснь на воскресеніе Хрстово. Хрстос Панъ зъ мертвихъ всталъ || И звитязстко ѿримал.

16б. Пѣснь на воскресеніе Хрстово. Милостивій Бгъ и человѣкъ, || Которійся въ тѣло ѡблѣкъ. Акростих: Мастиборк.

17а. Пѣснь д҃. на воскресеніе Хрстово. Играй, новій Іерусалиме. Пор. Бог. 1790, ч. 50, 1825, ч. 50, 1850, ч. 54, 1886, ст. 114. Акростих: Іоан Мастиборскій.

17а. Пѣснь е҃. Іерусалиме, триоумфуй нинѣ радость велію. Пор. Бог. 1790, ч. 55, 1825, ч. 55, 1850, ч. 59, 1886, ст. 124. Акростих: Іоан.

№ 16.[1]

1а. Пѣснь Рождеству Хву. Богъ предвѣчный. Пор. № 10, 28а.

1б. Пѣснь Рождеству Хву. Предвѣчный родилъ ся. Пор. № 12, 26а.

2а. Пѣснь Рождеству Хву. Ангелъ пастырем мовилъ. Пор. № 10, 47а.

2б. Пѣснь Стлю Василію. Изливай ся благодать. Пор. № 9, 28а.

3б. Пѣснь Богоявленію Гсдню. Под: Воскресъ Ісъ ѿ гроба. Крещает' ся Влка. Пор. № 6, 23а.

4а. Пѣснь Богоявленію Гсдню. Іѡрданъ рѣко, оуготови ся. Пор. № 15, 10а.

5а. Пѣснь Срѣтенію Гсдню. Под: Радуй ся, Царице. Свѣтло днес ликуйте. Пор. № 6, 26а

5б. Пѣсн' ѡ Страшномъ судѣ. Горѣ, горѣ, душе моя. Пор. № 4, 1а. Акростих: Гедеон Пази(й).

6б. Пѣснь Во Ндлю Мясопусную. Плачи, дше, рыдай горе. Пор. № 5, 10б.

7а. Пѣснь Благовѣщенію Прстой Бци. Под: Днес вси Благовѣщенію. Ликуй днес. Сиѡне. Пор. № 6, 24а.

8б. Пѣснь Вѣханію Гсдню. Под: Взыйде Бгъ ко высокой. Радуй ся ѕѣло, дщи Сіѡня. Пор. № 7, 37а.

9б. Пѣснь Вознесенію Гсдню. Под: Радуй ся ѕѣло, дщи. Взыйде Бгъ ко высокой горѣ. Пор. № 4, 10б.

11а. Пѣснь Стому Дху. Утѣшителю миру. Пор. № 15, 12б.

11б. Пѣсн' С. Апслом Петру и Павлу. Под: Фалшивая юност. Ѻрганы, играйте. Пор. № 4, 17а.

---

[1]) Н. Т. Ш. 165.

12б. Пѣсн' на Преѡбраженїе Гсдне. Под: Михаиле, кто ꙗ. На Ѳаворѣ преѡбраз'сѧ. Пор. № 12, 27а.

13а. Пѣснь Ст. Архистратигꙋ Михаилꙋ. Под: Надаворѣ преѡб. Михаиле, кто ꙗко Бгъ. Пор. № 6, 20 б.

14б. Пѣснь Воведенїю Престой Бцы. Под: Радꙋй сѧ, Царице. Свѣтлаѧ Зорнице. Пор. № 6, 17б.

15б. Пѣсн' Стлю Николаю. Ѡ кто, кто николаꙗ любит. Пор. № 12, 11а.

16б. Пѣсн' Стлю Николаю. Под: Радꙋй сѧ, Марїе. Радꙋй сѧ, Николае.

17б. Пѣснь Стлю Николаю. По(д) Ща. Болшаго нѣсть на земли трона. Пор. № 11, 28б.

18б. Пѣснь на Ꙋспенїе Прстой Бцы. Под: Правды весна. А(рхангели) знба прїшли до Бцы. Пор. № 6, 15а.

20б. Пѣснь Оуспенїю п. Бцы. Под: Їѡрдан' рѣко, оуговисѧ. Днес оумирает Їсcова Мати.

21а. Пѣсн' Прстой Бцы. Бꙋди возхваленна. Пор. № 7, 18а. Акростих: Бачински.

21б. Пѣсн' Прстой Бцы. Радꙋй сѧ, Црце. Пор. № 7, 23б.

23а. Пѣсн' на Погребѣ. Ѡ все сꙋетнаго свѣта. Пор. № 11, 11а.

24а. Пѣснь на Погребѣ. Источникы слез' разливайтесѧ. Пор. № 6, 1а. Акростих: Іоан Вюсянік.

25а. Пѣсн' ѡ Адамѣ и Еvѣ. Размышлѧл' себѣ Адамъ. Пор. № 6, 11б.

26б. Пѣснъ. Слава будь Богу въ Тройци единому.

27а. Пѣснь ѡ Марности сего свѣта. Фалшиваѧ юност. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 89 і 264; Зап. XXI (Misc.) ст. 8—9; Головацький, Нар. пѣсни, II, ст. 570—571; В. Перетцъ, Очерки по исторіи поэтическаго стиля въ Россіи, Спб. 1905, I—IV, ст. 52.

27б. Пѣснь на Погребѣ. Пришол' час. Пор. № 14, 25а.

28а. Пѣснь ѡ Смерти Хсвой. Повѣжъ же ми, соловѣе. Пор. № 7, 34б.

29а. Пѣсн' Рождествꙋ Хвꙋ. Вѣдѣ Бгъ. Пор. № 11, 5б.

30а. Остання строфа пісні на Різдво Христа:

Їродъ пойдетъ ажъ до адꙋ
Лꙋцѣперꙋ напорадꙋ.

Мы же стого веселѣм'сѧ,
Хрт҄ꙋ (Богꙋ) поклонѣмсѧ. Ямѣнь.

Пѣснь на Рождество Хры(с)тово. Богъ предвѣчній народыл' сѧ. Пор. 1а.

32а. Пѣснь Соловѣꙗ. Соловѣю маленькій, ‖ Маешъ голосъ тоненкій.

33б. Колѧда на Рж҄с Хр҄ско. Въ галиц'кой зем'ли новаѧ зорѧ зыйшла зъ заморѧ. Вірш Луки Данкевича з „Зорі Галицкої“ за 1849 р. ст. 10—11.

35а. Пѣснь о смерти. Кон'чина приходитъ, свѣтови не быти.

36а. Пѣснь ѿ Ядамѣ й Євѣ. Гди Богъ Ядама сотвори҄л рꙋкама. Пор. М. Гр. Зап. XVII, ст. 77; Жите і Слово, 1894, II, ст. 216; В. Гн. У. д. в. ст. 61 і 244; В. Перетцъ, Историко-литературныя изслѣдованія и матеріялы, I, 1, ст. 112—120; П. Демуцький, Лира, ст. 7.

37а. Пѣснь ѡ смерти. Тож'ми немило й невесело. Початок; сеж і на відворотній стороні.

кк. 38—40 чисті.

41а. Пѣснь ѡ смер'ти. Тож'ми не мило тай невесело.

кк. 42 і 43 чисті.

44а. Пѣснь ѿ страшномъ сꙋдѣ, Небѣ и Пеклѣ и ѿ Янтихристѣ. Язъ, азъ, азъ, пріійде страшній часъ.

№ 17.[1])

1а. Пѣснь ѡ смерти. Источ'ники слезъ, разливайтесѧ. Пор. № 16, 24а.

Далї одна картка чиста, друга з записками, а третя з уривками катихизму.

5а. Пѣснь свѣцкаꙗ. Теразъ свѣтъ, свѣтъ, свѣтъ, великаꙗ з(рада). Пор. М. Гр. Зап. XIV (Misc.) ст. 15.

5б. Пѣснь Катехизмова. Тр҄ца Бг҄ъ ѿц҄ъ. Пор. № 14, 1а.

7а. Пѣснь Рождествꙋ Хрт҄вꙋ. Хрт҄съ Спаситель є҃. ‖ Вовсѣмъ вѣрнымъ є҃. православнымъ просвѣтитель. Пор. М. Гр. Зап. XVII, ст. 64; Шейнъ, Нар. бѣлор. пѣсни, ст. 398.

7б. Гласъ а҃. Ішовъ чернéць йзъ манастырꙋ.

Гласъ в҃. Стрѣ'тилъ єго вътóрый чернéць.

---

[1]) Н. Т. Ш. 188.

Гласъ г҃. Ѡкꙋ́ды ты́, бра́те че́рче, гра́де́шъ.

Гласъ д҃. Ѡкостантина гра́да пола.

Гласъ є҃. Сѧ́д'ме собѣ́', бра́те че́рче, та побесѣдꙋ́ймо. Окрім того „**Спасителнаѧ жертва**“.

8б. **Пѣснь Рождествꙋ Ї҃съ Хр҃товꙋ. Возсїѧвый надъ солнце во Вертепѣ нынѣ.** Пор. Бог. 1790, ч. 21, 1825, ч. 21, 1850, ч. 27, 1886, ст. 46; Чубінський, Труды, III, ст. 348, 384; Собраніе колядъ, Унґвар, ст. 48—49.

9а. **Пѣснь а҃. Рождествꙋ Хртовꙋ. Тонъ на: Т(роне) вишній. (Цвѣ)тъ мысленній днесь сѧ родитъ.** Пор. № 15, 8б.

9б. **Пѣснь в҃. на Рождество Ї҃съ Хр҃тово вмѣсто кол. Дивнаѧ новина.** Пор. № 10, 26б.

Далі належить тут картка, що вклеєна при оправі аж по 29к. Містить вона:

30а. Пісню на Рiздво Хр. **Превѣчный роднлсѧ подлѣти.** Пор. № 16, 1б.

30б. **Пѣснь д҃. на Рождество Ї҃съ Хртово. Даръ нынѣ пребогатый ѿ небесъ прїйде.** Пор. Бог. 1790, ч. 18, 1825, ч. 18, 1850, ч. 24, 1886, ст. 27; Чубінський, Труды, III, ст. 326—327, 333, 383; Собраніе колядъ, Унґвар, ст. 33—34.

10а. **Пѣснь є҃. Рождествꙋ Ї҃съ Хр҃товꙋ. Новаѧ радость свѣтꙋ сѧ з'явила.** Пор. № 15, 1б.

Пѣснь ѕ҃. Рождествꙋ Ї҃съ Хр҃товꙋ. Нова радость стала. Пор. № 7, 3б.

10б. **Пѣснь з҃. Рождествꙋ Ї҃съ Хр҃товꙋ. Ѡ Хр҃те царю, благїй шафарю. в҃.**

11а. **Пѣснь и҃. Рождествꙋ Хр҃товꙋ. Вяслехъ лежитъ.** Пор. № 10, 34б. Акростих: Василій.

11б. **Пѣснь ѳ҃. Рождествꙋ Хр҃товꙋ. Бг҃ъ предвѣчный народился.** Пор. № 16, 30а.

12а. **Пѣснь а҃. на Бг҃оѧвленїе Г҃дне. ї҃. Глаголъ Господень.** Пор. № 12, 4а.

12б. **Пѣснь в҃. на Бг҃оявленїе Г҃дне. аї҃. Тонъ на: Востръбите, воскликните. Їѡрдане, оу҃готовися.** Пор. № 10, 13б. Акростих: Іоан Волски.

13б. **Пѣснь г҃. на Бг҃оѧвленїе Г҃дне. вї҃. Їѡрданъ Рѣко, оу҃готовисѧ.** Пор. № 16, 4а.

14а. **Пѣснь д҃. на Бг҃оѧвленїе Г҃дне, гї҃. пѣваемаѧ на тоиже тонъ. Тройце ст҃аѧ, Бж҃е ласкавый.** Пор. № 2, 43б.

14б. Пѣснь а҃. на С(т)рѣтеніе Гсдне, д҃і. Предивное торжество. Пор. Бог. 1790, ч. 31, 1825, ч. 31, 1850, ч. 36, 1886, ст. 71; Пѣсенникъ, ст. 130—132.

15б. Пѣснь в҃. на Сгрѣтеніе Гсдне, е҃і. Тонъ на: Бгомъ избранная мати Дѣво. Свѣтло днесь ликуимо. Пор. № 16, 5а.

Пѣснь а҃. на Неделю ѿ блудномъ сы(ну), ѕ҃і. Ѡ горе мнѣ грѣшнику сущу. Пор. № 8, 15а.

16б. Пѣснь а҃. ѡ Страшномъ Судѣ, з҃і. Тонъ на: Ѡ горе мнѣ грѣшнику сущу. Плачи, душе, слезъ излій море. Пор. № 16, 6б.

17б. Пѣснь на недѣлю Сыропустную, и҃і. Плачъ Адама праоц҃а из' Рая изгнаннагѡ. Оуви, ѿкуду ѿпадохъ бѣдный. Пор. Бог. 1790, ч. 38, 1825, ч. 38, 1850, ч. 43, 1886, ст. 84; В. Гн. У. д. в. ст. 59.

18б. Пѣснь на Нд҃лю а҃. Великопостную ѿ Страстехъ Хрстовыхъ, ѳ҃і. Царю Хрсте незлобивій. Пор. № 12, 9б.

19а. Пѣснь на Недѣлю в҃. Великопостную ѿ Страстехъ Хрстовыхъ, к҃. Хрїсте царю справедливій. Пор. № 15, 2а.

20б. Пѣснь на Недѣлю г҃. Великопостную ѿ Страстехъ Хрстовыхъ, ка҃. Оуже декретъ подписуетъ. Пор. № 15, 2б.

21б. Пѣснь на Недѣлю є҃. Великопостную ѿ Страстехъ Інсъ Хрстовыхъ, кв҃. Тонъ: Болша нѣстъ земнаго трона. И ктожъ такъ запаматалій. Пор. Бог. 1790, ч. 43, 1825, ч. 43, 1850, ч. 48, 1886, ст. 97. Акростих: Іоан Моравски.

22а. Пѣснь на В'ѣханіе Гсдне, кг҃. Радуйся зѣло, дщи сїона. Пор. № 16, 8б.

23а. Пѣснь на Воскресеніе Хрстово, кд҃. Изыйдѣте, агг҃ловъ лики. Пор. № 15, 4а.

23б. Пѣснь на Вознесеніе Гсдне. ке҃. Тонъ на: Радуйся ѕѣло, дщи сїѡна. Взыйде Бгъ к' Елеонстей горѣ. Пор. № 16, 9б.

24б. Пѣснь а҃. на Сошествїе Стаго дха, кѕ҃. Источникъ духовный. Пор. № 15, 13а.

25а. Пѣснь в҃. на Сошествїе стаго дха, кз҃. Оутѣшителю миру. Пор. № 16, 11а.

25б. Пѣснь а҃. ѡ Престой Еухарїстїи Тѣла, ки҃. Твоя честь, слава. Пор. 12, 7б.

26а. Пѣснь на Преѡбраженіе Гсдне, кд҃. Тонъ на: Нова радость стала. Нагорѣ преѡбразися. Пор. № 16, 12б.

26б. Пѣснь на Воздвиженіе крста, л҃. Тонъ на: Ахъ оудивися. Древо трїсвятое, вѣсомъ оужасное. Пор. Бог. 1790, ч. 72, 1825, ч. 72, 1850, ч. 78, 1886, ст. 159; В. Гн. Лірники, ст. 27–28; П. Демуцький, Лира, ст. 13—14. Акростих: Дімітри.

27а. Пѣснь Псаломническая, ла҃. Хвалите Господа со небесъ. Пор. № 4, 7а.

28а. Пѣснь ѿ Промыслѣ Бжїемъ, лв҃. Кто тилко знаетъ, же Гсдь на нбѣ. Пор. № 3, 61а.

29а. Пѣснь ѡ повѣтрю моровомъ, лг҃. Чистая панно, матко оутѣшонна.

29б. Часть в҃. Пѣснь а҃. на Рождество престыя Бцы, лд҃. Рождество славно. Пор. № 11, 19б.

30 к. по 9 к.

31а. Пѣснь в҃. на Рождество Престыя Бцы, ле҃. Тонъ на: Бѣтай, свїента въ нїебо взїента. Свѣтло небо со аггелы весели ся днесь. Пор. Бог. 1790, ч. 81, 1825, ч. 81, 1850, ч. 87, 1886, ст. 191. Акростих: Сопатицкій.

32а. Пѣснь на Покровъ престыя Бцы, лѕ҃. Благовѣствуетъ днесь радость всему мїру. Пор. № 12, 23б.

32б. Пѣснь а҃. на Воведеніе Престыя Бдцы, лз҃. Архїерее Захаріе, прїйми дѣвицу. Пор. № 3, 65б. Акростих: Архангел пріять.

33а. Пѣснь в҃. на Воведеніе Престыя Бцы, ли҃. Вострубите, воскликните. Пор. № 15, 11б.

33б. Пѣснь а҃. на Блговѣщеніе Прстыя Бдцы, лѳ҃. Да прїйдетъ, да прїйдетъ в. всему мїру радость. Пор. № 11, 8б. Акростих попсований: Демиин.

34а. Пѣснь в҃. на Благовѣщеніе Престыя Бдцы, м҃. Ликуй днесь, Сїѡне. Пор. № 16, 7а.

34б. Пѣснь а҃. на Сострадание Престыя Бдцы, ма҃. Ѡ Дѣвице всечестная. Пор. № 3, 33б.

35а. Пѣснь на Оуспеніе престыя Бцы, мв҃. Троне вышныій(ні)й. Пор. № 12, 27б. Акростих: Тростянец.

36а. Пѣснь Чудотворной почаевской (Бци), мг҃. Вселенныя вся страны. Пор. № 14, 11б.

36б. Пѣснь в҃. Прест҃ѣй Бцѣ ѿ Преславной побѣдѣ ея над' турками, бывшей Року Бжїя ѱахое Мсца Іюлїя к҃. дня, мд҃. Весело спѣвайте. Пор. № 4, 32б.

37а. Пѣснь Пресвятѣй Бцы, ме҃. Пречистая дѣво мати Рускаго краю. Пор. Бог. 1790, ч. 115, 1825, ч. 116, 1850, ч. 121, 1886, ст. 270; Почаївська збірка кін. XVIII в. ч. 4; Гора Почаевская, 1762, ч. 2; П. Безсоновъ, Калѣки, I, ст. 688—690; Холмскій нар. календарь на 1885 годъ, ст. 177.

38а. Пѣснь пресвятѣй Бцѣ Ч. П, мѕ҃. Нынѣ прославися почаевска скала. Пор. Бог. 1790, ч. 117, 1825, ч. 118; Почаївська збірка кін. XVIII в. ч. 6.

39а. Пѣснь прстѣй Двѣ Бцѣ, мз҃. Ахъ оудивися. Пор. № 1, 58а. Останок акростиха: Антон.

39б. Пѣснь Прстѣй Дѣвѣ Бдцѣ, мй. Тонъ на: Нова радость стала. Дивни твоя тайна. Пор. № 15, 12а.

Пѣснь Прстѣй Дѣвѣ Бгородицѣ Подкаменецкой, мѳ҃. Пречистая Дѣво Мати рускаго краю. Пор. № 14, 14а.

40а. Пѣснь молитвеная Дѣвѣ Бцѣ, н҃. Всѣхъ Царице Владычице. Пор. Бог. 1790, ч. 136, 1825, ч. 137, 1850, ч. 138, 1886, ст. 303; Пѣсни благовѣйныя, 1806, 25б. Акростих: Василій.

Дальша картка оправлена по 44 к.

45а. Пѣснь млтвенная Дѣвѣ Бцѣ, на҃. Богомъ избранная мати, отроковице. Пор. № 9, 4а.

45б. Часть, г҃. Пѣсни благовѣнныя. Пѣснь Стому великомученику димитрїю, нв҃. Тонъ на: Троне вышнїй. Что воздами Хрсту Бгу. Пор. Бог. 1790, ч. 150, 1825, ч. 151, 1850, ч. 152, 1886, ст. 328; Пѣсенникъ, ст. 46—49.

41б. Пѣснь а҃. на С. С. Архїстратига Мїхаила, нг҃. Вышнихъ хоровъ Началниче. Пор. Бог. 1790, ч. 156, 1825, ч. 157, 1850, ч. 158, 1886, ст. 343; Пѣсенникъ, ст. 54—56.

42а. Пѣснь в҃. на Соборъ С. Архїстратига М., нд҃. Ликуютъ вси нанебесехъ. Пор. № 2, 66б.

42б. Пѣснь г҃. на С. С. Архїстратига Мїхаила, не҃. Мїхаиле, кто яко Бгъ. Пор. № 16, 13а.

43а. Пѣснь д҃. на соборъ стаго Архаггела Мїхаила, нѕ҃. Хвалимтя вси згодне, зъбраннїй воеводо. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 245; Пѣсенникъ, ст. 57—59.

Пѣснь Стѣй Великомчницѣ Варварѣ, нз҃. Тонъ на: Їоанна Бгослова. Ѿ Варваро мученице. Пор. № 7, 1а.

43б. **Пѣснь а҃. Ст҃тителю Хр҇стову Николаю, нг҃. Дивный всему мїру благодѣтелю.** Пср. Бог. 1790, ч. 168, 1825, ч. 169, 1850, ч. 170, 1886, ст. 370. Акростих: Я. Кулчицки.

44б. **Пѣснь в҃. Ст҃тителю Хр҇стову Николаю, нд҃. Три крати блаженъ, пастырю.** Пор. 3 культ. житя Укр. ст. 21, 3а.

Далі недостає одної картки, а найближша вправлена по 51 к.

52а. Остання строфа пісні св. Миколаєвя: **Дивный во дѣлѣхъ святытель великїй.** Пор. № 5, 31а.

Пѣснь е҃. Ст҃тителю Хр҇стову Николаю, ѯв҃. Горы, холми, дубравы, листкїє, цвѣты. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 67.

52б. **Пѣснь ѕ҃ Ст҃тителю Хр҇стову Николаю, ѯг҃. Ѡй хто, хто Николая любитъ.** Пор. № 16, 15б.

46а. **Пѣснь Ст҃ому Первомученику Стефану. Страданїе мученика Стефана прославляймо, ѯд҃.** Пор. № 2. 14б. Акростих: Стефан Дяченко.

46б. **Пѣснь Ст҃тителю Хр҇стову Васїлїю, ѯе҃. Васїлїа великаго, пастыря Кесарїйскаго.** Пор. Бог. 1790, ч. 180, 1825, ч 181, 1850, ч. 183, 1886, ст. 393. Акростих: Васілій.

47а. **Пѣснь Ст҃ымъ Трїемъ Ст҃тителемъ, ѯѕ҃. Тонъ на: Вострубите. Воскликните. Торжественно воскликните.** Пор. Бог. 1790, ч. 184, 1825, ч. 185, 1850, ч. 187, 1886, ст. 400. Акростих: Тарнавски.

47б. **Пѣснь прп҃ному Оц҃у Алеѯїю человѣку Бж҃їю, ѯз҃. Тонъ на: Уже декретъ подписуетъ. Коханнаго ся ѿстала.** Пор. № 9, 49а.

48а. **Пѣснь Ст҃ому Апостолу и Еѵ҃глїсту Їѡанну Богослову, ѯи҃. Їѡанна богослова.** Пор. № 12, 20а.

48б. **Пѣснь на Рождество Ст҃аго Крестителя Їѡанна, ѯѳ҃. Всемирнаго днесь начало.** Пор. Бог. 1790, ч. 197, 1825, ч. 198. 1850, ч. 200, 1886, ст. 423.

49а. **Пѣснь а҃. Ст҃ымъ Ап҇ломъ Петру и Павлу, о҃. Пресвѣтлыя князи церковныхъ соборовъ.** Пор. Бог. 1790, ч. 199, 1825, ч. 200, 1850, ч. 202, 1886, ст. 428.

50а. **Пѣснь Ст҃ому Прр҃ку Илїи Ѳесвїтянину, оа҃. Галаадскїй славне пророче.** Пор. № 6, 12б.

50б. **Пѣснь на Усѣкновенїе честныя главы С. Їѡанна Пророка, Пред҇течи и Кр҇стеля Г҇дня, ов҃. Тонъ на: Ахъ, удивися. Ѿнебесъ посланна.** Пор. Бог. 1790, ч. 204, 1825, ч. 205, 1850, ч. 207, 1886, ст. 438. Акростих: Отец Висл.

51а. **Пѣснь ѡ҃ любви къ Бг҃у, о҃г. Боже, кохаютѧ, цѣлымъ серд҃цемъ кохаютѧ.** Пор. № 1, 63а.

53а. **Пѣснь покаѧнная Ѿстѹпника Ѿвѣры̀ од҃. Плачите сердца моего зѣницы.** Пор. Бог. 1790, ч. 216, 1825, ч. 217, 1850, ч. 217, 1886, ст. 458; В. Гн. У. д. в. ст. 31 і 57.

53б. **Пѣснь а҃. ѡ҃ смерти, о҃е. Ах҃ъ, смотри, кто живъ.** Пор. Бог. 1790, ч. 233, 1825, ч. 234, 1850, ч. 230, 1886, ст. 476. Акростих: Андрѣевски.

54а. **Пѣснь в҃. ѡ҃ смерти, о҃ѕ. Єгда дѹша ѿтѣла.** Пор. № 5, 11б.

55а. **Пѣснь г҃. ѡ҃ смерти, о҃з. Кажѹтъ люде, же ѧ оумрѹ.** Пор. Бог. 1790, ч. 236, 1825, ч. 237, 1850, ч. 233, 1886, ст. 482; Головацький, Нар. пѣсни, III, ст. 286—288; Пѣсенникъ, ст. 337–338.

. **Пѣснь ѡ҃дѹшахъ в҆ мѹкахъ чистелныхъ сѹщихъ, о҃и. Помѧните. помолитесѧ ко Господѹ.** Пор. Бог. 1790, ч. 237, 1825, ч. 238, 1850, ч. 234, 1886, ст. 484. Акростих: Пашковскій.

56б. **Пѣснь нав҆ѣханіе Г҃сподне. Ц҃рковъ Сіѡнска.** Пор. № 5, 22б.

56а. **Пѣснь С҃тителю Хр҃стовѹ Ніколаю. Болшаго нѣсть земнаго трона.** Пор. № 16, 17б. Акростих попсований: Бардинскѡ.

57б. **Пѣснь ѡ҃ ѕлой вѣчности. Памѧтайте, Хрїстїане, ‖ Що сѧ зъвами потомъ стане.** Пор. Бог. 1790, ч. 241, 1825, ч. 242, 1850, ч. 238, 1886, ст. 493; Пѣсни благовѣйныя, 1806, 111б; Пѣсенникъ, ст. 346–350; Головацький, Нар. пѣсни, III, ст. 278—281.

58б. **Пѣснь в҃. ѡ҃ смерти. Прїйдетъ година.** Пор. № 14, 7б.

59б. **Пѣснь Покаѧнная. Тонъ: ѡ҃ горе мнѣ. Гды въ животъ мой возрю̀ глѹбоко.** Пор. № 14, 5б.

60б. **Пѣснь свѣцкаѧ. Фалшиваѧ юность.** Пор. № 16, 27а.

Пѣснь свѣцкаѧ. Ѡ кто насвѣтѣ без҆ долѣ родитсѧ. Пор. № 9, 35а.

61б. **Пѣснь свѣцкаѧ. Ѩвиласѧ еси, великомѹченице згорѣлице!**

62а. **Пѣснь на Погребѣ. Ѡгъ (sic), Смерте, Смерте, чомѹсь такъ страшлива?** Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 96–97; Пѣсенникъ, ст. 332—335.

63а. **Пѣснь стомꙋ Васил̾їю. Излиıася благодать.** Пор. № 16, 26.

63б. **Пѣснь Благовѣщенїю. Посланъ бысть Арх҃лъ Гавріилъ.** Пор. № 4, 26а.

65а. Wzłobie lezy. Пор. Kantyczki, II, ст. 63—65.

66б. Dywnyi w diłach s. wełykiy. Пор. 52а.

67б. W złobie lezy. Пор. 65а.

68а. Bolszaho nisc zemnaho trona. Пор. 57а.

68б. **Пѣснь ѿ смерти и ѿ мꙋкаⷯ пекелныхъ. Тожъ ми не мило й невесело.**

№ 18.[1])

2а. **Пѣснь а҃. на Роⷤдеⷭтво Іс҃ъ Хв҃о. Богъ пред'вѣчный народился.** Пор. № 17, 11б.

2б. **Пѣснь в҃. на Роⷤ. Іс҃ъ Хв҃о. Предвѣчный родился подлѣты.** Пор. № 17, 30а.

3б. **Пѣснь г҃. Рожⷣ. Хрⷭтовꙋ. Агг҃лъ пастырем мовил.** Пор. № 16, 2а.

4а. **Пѣснь д҃. Рождеⷭтвꙋ. Крикнѣте аг҃гли.** Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 147—148; Чубінський, Труды, III, ст. 340.

5а. **Пѣснь Є. Василїю. Йзлїайся благдать.** Пор. № 17, 63а.

6а. **Пѣснь на Богоıа(в)ле(нїе) Господне. Іѡрдан рѣко, оуготовися.** Пор. № 17, 13б.

6б. **Пѣсн' Богоявленїю. Глаголъ Гⷭпден'.** Пор. № 17, 12а.

7а. **Пѣснь на Стрѣтенїе Гⷭдне. Свѣтло днесь ликꙋет.** Пор. № 17, 15б.

7б. **Пѣснь Бл҃говѣщенїю Престой Бⷣци. Послан' быⷭⷮ Арх҃ггл Гаⷡриилъ.** Пор. № 17, 63б.

9а. **Пѣснь на Вѣхⷶнїе. Радꙋйся ѕѣло, дщи сиѡня.** Пор. № 17, 22а.

10а. **Пѣснь на Воскрⷭнїе Іс҃ъ Хрⷭтово. Іис҃ъ Хрⷭтосъ змертвых встал.** Пор. № 4, 6а.

10б. **Пѣснь на Вознесенїе Іс҃ъ Хрⷭтово. Взыйде Бг҃ъ ко высокой горѣ.** Пор. № 17. 23б.

12а. **Пѣснь Сошествїю ст҃аго Дх҃а. Источникъ дꙋховный.** Пор. № 17. 24б.

13а. **Пѣснь Соше. Ст҃го Дх҃а. Оутѣшителю мїрꙋ.** Пор. № 17, 25а.

[1]) Н. Т. Ш. 352.

13б. Пѣснь Стым Апслом Петрꙋ и Павлꙋ Под: Фалши. Органы, играйте. Пор. № 16. 11б.

14а. Пѣснь с. Прокꙋ Илїю. Изполненный блгодати. Пор. № 4, 18б.

14б. Пѣснь Успенїю Престой Бдци. Архаггли з'нба прїйшли до Бдци. Пор. № 16, 18б.

15б. Пѣснь в. Успенїю Пр-стой Бдци. Под: Їωрдан' рѣко. Днесь оумирает' Їсова Мти.

16а. Пѣснь на Преωбраженїе Господне. Под: Архан з'нба. Надаворѣ преωбражся. Пор. № 17, 26а.

16б. Пѣснь в. Преωбраженїю. Под: Излїяйся бл. Велїим гласом' и оужасом'. Пор. 3 культ. житя Укр., ст. 24, 41б. Акростих попсований: Васиая.

17б. Пѣснь на Оусѣкновенїе Чстныя главы Їω. Прд. Под: Бдце вѣр. Человѣк' небесный. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 248; Пѣсенникъ, ст. 249—250.

18а. Пѣснь на Рождество Престой Бдци. Под: нбо и земля. Рождество славно. Пор. № 17, 29б.

19б. Пѣсн' на Воздвиженїе Чстнаго Крста. Под: Излїайся. Взлатокованнꙋю трꙋбꙋ. Пор. № 6, 16б.

21а. Пѣснь в. Воздвиженїю. Земпѣров горных бог' ся ꙗвляет'. Пор. № 6, 4а.

22а. Пѣснь на Покров' Престыя Бдцы. Преста црца на высоком тронꙋ. Пор. № 2, 60б.

23а. Пѣснь в. Покровꙋ Пр-стой Бдци. Богородице, вѣрным ωборона. Пор. 4, 11б.

24а. Пѣснь Стомꙋ Архлꙋ Михаилꙋ. Хвалим тя вси згодне. Пор. № 17, 43а.

25б. Пѣснь в. С. Михаилꙋ Арх. Михаиле, кто ꙗко бгъ, велми возопил' есь. Пор. № 17, 42б.

27а. Пѣснь на Введенїе Пр-стыя Бдцы самоподобна. Кая проницает'. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 196; Пѣсенникъ, ст. 65—67.

27б. Пѣснь Вовеленїю Пр-стой Бдцы. Нота. Ez nagy Szenceség valoban. Воскликнѣте, вострꙋбѣте. Пор. № 17, 33а.

28б. Пѣснь Благовѣщенїю Пр-стой Бдцы. Подобенъ: Рождство славное. Ликꙋй днесь, Сїωне. Пор. № 17, 34а.

30а. Пѣснь Въ Ндлю Блꙋднаго. Под: Фалшивая юност'. Нарѣкках сидяща горка Вавилона. Пор. № 2, 22а.

30б. **Пѣснь С. Апсл8 Андрею.** Под: **Іωана бгслова. Апсла первозванна, россійскаго ф8ндатора.**

31б. **Пѣснь Прстой Богородицы. Дво мати преблагая.** Пор. № 1, 16.

32б. **Пѣ(с)нь Прстой Бдцы. Рад8йся, црце, нша заст8пнице.** Пор. № 16, 21б.

33а. **Пѣснь Богоявленію Гсдню.** Под: **Воскрс Ісъ ѿ гроба. Крещается Влдка во Іωрдани.** Пор. № 16, 36.

33б. **На рождество С. Йωана предич. Іскапайте, горы.** Пор. № 1, 20б.

35б. **Верховнымъ Аплoмъ Петр8 и Павл8 на подобенъ: Лик8й днесь, Сіωне, Благовѣщенію. Днесь вси хрстіане радостно лик8ютъ.** Пор. № 6, 13а. Акростих: Димітр Левковский.

38а. **На Оуспеніе Пресв. Бцы. Троне вышній.** Пор. № 17, 35а. Дві строфи і початок третьої з початком акростиха: Тро.

№ 19.[1])

1б. Рицар і смерть. **Б8к некоторій рицар велможни".**

10б. **Пѣснь Іс8 сладком8. Іс8се мой прелюбезни", серд8 сладосте.** Пор. Бог. 1790, ч. 242, 1825, ч. 243, 1850, ч. 239, 1886, ст. 495; Шейнъ, Народ. бѣлор. пѣсни, ст. 403; П. Демуцький, Лира, ст. 10.

11б. **Пѣснь Оуспенію Бцѣ. Божія Матер сіяет.** Пор З культ. житя Укр. ст. 22, 10а; Barącz, Cudowne obrazy, ст. 19—20. Пісня тут приложена до почаївської Богородиці.

12б. **Пѣснь Оуспенію Прстѣ Бдцѣ. Троней** (sic) **вишней, днес двигнеся.** Пор. № 18, 38а. Акростих: Тростянец.

14б. **Пѣснь П. Бцѣ Ч8дотворной Поча.** (властиво Підкаменецькій). **Причистая Дѣво Мати р8ского краю.** Пор. № 17, 39б.

16а. **Пѣснѣ соловѣя. Ахъ, воспой 2, соловѣй, ахъ, воспой, молодой.** Ю. А. Яворскій, Великорусскія пѣсни въ старинныхъ карпато-русскихъ записяхъ, Спб. 1912, ст. 58—61.

16б. **Пѣснь Рождеств8 Хств8. Крикнѣте, ангели, на нибеси вгласно.** Пор. № 18, 4а.

---

[1]) Н. Т. Ш. 343.

18а. **Пѣснь нарождество Хво. Небо и землѧ нинѣ торжествѹют.** Пор. № 10, 25а.

19а. **Пѣснѣ ѡблѹдном сынѣ. Ѿ горе менѣ грѣшномѹ сѹщѹ.** Пор. № 17, 15б.

20а. **Пѣснь ѡсмерти и страшном сѹдѣ. Лакнѹщей свѣте, чемъ на грѣшнеки так зѣло чатѹеш?** Пор. № 8, 2б. Акростих попсований: Лукаш Дланеки.

23б. **Пѣснь осмерти и страшном сѹдѣ. Єгда дѹша ѿ тѣла разлѹчаетсѧ.** Пор. № 17, 54а.

24б. **Пѣснь осмерти и страшном сѹдѣ. Кажѹт люди, що ѧ ѹмрѹ, а ѧ хощѹ жити.** Пор. № 17, 55а.

25а. **Пѣснь забавна о адамѣ и Євѣ. Сѣде Адам прѧмо раѧ.** Пор. Чубінський, Труды, т. I, ст. 147—148.

26а. **Пѣсн рождествѹ Хрстовѹ. Цвѣтъ месленни днес сѧ родит.** Пор. № 17, 9а.

27б. **Пѣснь мѣз(е)рномѹ челоќкѹ. Й мнѣ тѧжки жалъ немалий.** Пор. № 15, 14а. Акростих: Илия Бѣченски.

29а. **Пѣснь мѣз(е)рномѹ человѣкѹ. Фалшивлѧ юност, зрадлива ф(о)ртѹна.** Пор. № 17, 60б.

30а. **Пѣсн напокров П. Бци. Благовѣстете днес радост всемѹ мирѹ.** Пор. № 17, 32а.

31а. **Пѣснь о Іосифѣ Прекрасномѹ. Комѹ повѣм печал мою?** Пор. Варенцовъ, Сборникъ, ст. 136—7; Кіев. Стар. т. 63, Докум. ст. 6—8.

32а. **Пѣсн Ӑрхидиѧконѹ Стефанѹ. Страданїе Мѹченика Стефана восхвалѧймо.** Пор. № 18, 46а. Акростих попсований: Стефан Дячо.

33б. **Пѣ(с)нь С. Іерархѹ Николаю. Трѹби глас поднесѣм.** Пор. Бог. 1790, ч. 170, 1825, ч. 171, 1850, ч. 172, 1886, ст. 373. Акростих: Теодор М.

35а. **Пѣснь С. Йѡана Богослова. Іѡанна Богослова и ритора сладка мова.** Пор № 17, 48а.

36а. **Пѣсн Євангелиста Богослова. Спервих весней дней ѧкъ пл вселилисѧ.** Пор. Пѣсни благовѣйныя, 1806, 114а.

37б. **Пѣснь мѣзерномѹ человѣкѹ. Щастие щастием бѣдное, злое.**

38б. **Пѣснь Страстем Хстовм. Царю Хрсте справедлївїй.** Пор. № 17, 19а.

40а. Пѣснъ Страстм Хсвмъ. Родъ Жидовс(к)ий затворенни". Пор. № 12, 10б.

41б. Пѣсн свѣцска. Ахъ, фортѹно нещаснаѧ, що ти вѣробляєш? Пор. Wacław z Oleska, Pieśni polskie i ruskie ludu galicyjskiego, Львів, 1833, ст. 378; Головацький, Нар. пѣсни, I, ст. 375.

43б. Пѣснь свѣтóва. Я оучених горобец наприпѣчкѹ жнива. Пор. З фолькл. зап. М. Шашк. Зап. CIX, ст. 146—147; Wacław z Oleska, Pieśni, ст. 406–408; Голов. Нар. п. II, ст. 507—508.

45б. Пѣснь С. В. Варварѣ. Ѡ кол благодат(и), Агнца ти мати.

46б. Пѣснь С. В. Деміт́рію. Цвѣте красни" и пахнючей.

48а. Пѣснь С. А. Петрѹ и Павлѹ. Органе, грайте, ‖ Петра вѣхвалѧйте. Пор. № 18, 13б.

49а. Пѣснь ѡ смерті. Господи, Господи, ах, когда би ѧ знав.

49б. Пѣснь на Воскрїсение Хстово. Ієрѹсалиме, свѣтисѧ нинѣ надзвѣздами. Пор. № 14, 15а. Останок акростиха: Іоан Ґеш.

51б. Пѣсн набогоѧвленїе Господне. Вонми, небо и землє, грай славно. Пор. № 9, 21а.

52б. Пѣснь набогоѧвленїе Господне. Іордан рѣков (sic), оуготовисѧ. Пор. № 18, 6а.

53б. Пѣснь насошествїе С. Д. Істочнєк дѹховни". Пор. № 18, 12а.

54б. Пѣсн Архистратига Михаила. Вонми днес, небо, внѹши, землѧ. Пор. Пѣсни благовѣйныя, 1806, 83б; Пѣсни набож. 1857, ст. 70; Пѣсенникъ, ст. 56—58.

55б. Трепетн(и)к о премѹдрости Соломона царѧ.

62а. Пѣснь кѹмарѧ. Стѹкнѹло, пѹкнѹло вл̃ѣсѣ. Пор. Др. Ів. Франко, Студії над українськими народніми піснями, ст. 200—230 і 517—521.

На останній стороні:

Червонаѧ рѹжа, білі" цвѣт,
Не бѹла ѧ добра цілий свѣт.

Не бꙋла м доброа, не (не) бꙋдꙋ,
Любїла м хлопцѣ, щей бꙋдꙋ,
Щей бꙋдꙋ.
На то мене мати вродила,
Єщо аби м хлопцѣ любїла...

№ 20.[1])

1а. 21. Пѣснь в҃. Велико Постнаѧ. Тонъ Подъ Прїйдит(е), восхвалимъ. Витати мы пришли, ѿ свѧтый Кр҇тъ.

3а. 22. Пѣснь г҃. великопостнаѧ. Христїѧне, плачите, || Смꙋтно вси пристꙋпите. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 162—163.

4а. 23. Пѣснь д҃. Великѡпостнаѧ на великїй Четвергъ. Єгда на вечери І҃съ глаголъ подалъ.

5б. 24. Пѣснь є҃. подъ св҃. кртомъ. Ѡ Мр҃е Дѣво Чиста.

6б. 25. Пѣснь ѕ҃. подъ Кр҇томъ. Ѡ І҃сс е пораненый. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 176; Пѣсенникъ, ст. 178.

7а. Від 11 строфи пісня про жите у небі „Радуйтесѧ, вѣрны дусѣ“ починаеть ся від слів: Бꙋде тамъ радость велика. Пор. Пѣсенникъ, ст. 344—346.

8а. 28. Пѣснь къ Пр҇тѣй Тр҃ци. Еситѧ хоры, небес дворы. Пор. Бог. 1790, ч. 64, 1825, ч. 64, 1850, ч. 68, 1886, ст. 143; Пѣсенникъ, ст. 360—361.

8б. 29. Пѣснь къ Пр҇тꙋй Мр҃їи на сꙋботꙋ по полꙋдню. Сꙋбота день Мт҃ки Бж҃ой. Пор. Новыи Побожныи Пѣсни Отпустныи до Пресвятой Дѣвѣ Маріи Матери Божой къ употребленіемъ Царицимъ во Повчу, Биксадъ и Бороняву на памятку уложеныи черезъ Владислава Волькенберга въ Сотмарѣ, Перемишль, ст. 24—26.

10а. Без початку: „Богъ предвѣчный“. Пор. № 18, 2а.

10б. 32. Пѣснь в҃. Рождествꙋ Хр҇товꙋ. Тонъ подобенъ на Бог предвѣчный. Божїй сынъ днесъ народилсѧ. Пор. Пѣсенникъ, ст. 85—87.

12б. 33. Пѣснь г҃. Рожд҇вꙋ Хртовꙋ. Тонъ подобенъ само собою. Вѣдѣ Богъ, вѣдѣ творецъ, же миръ погибаетъ. Пор. № 16, 29а.

---

[1]) Н. Т. Ш. 355.

13б. 34. Пѣснь д҃. Рождествꙋ Хртовꙋ. Тонъ подобен само собою. Се схождꙋ Ангелъ ковамъ съ небесъ, пастыре, пастыре. Пор. Пѣсенникъ, ст. 97—98.

14а. Пѣснь є҃. Рождествꙋ Хрстовꙋ. Тонъ пд само собою. Небо и земля, в, нынѣ торжествꙋютъ. Пор. № 19, 18а.

14б. 35. Пѣснь ѕ҃. Рождствꙋ Хрствꙋ. Небойтеся, пастыре, пастыре.

15а. 36. Пѣснь з҃. Родствꙋ Хрстовꙋ. Тонъ под само собою. О днесь рожденый, Іссе сладкій.

15б. 37. Пѣснь и҃. Ржлствꙋ Хрстовꙋ. Тонъ пдобенъ пд: О, кто, кто Никол(а)я люб(и)тъ. Предвѣчный родилъся по(д)лѣты. Пор. № 18, 2б.

16а. 38. Пѣснь і҃. Рдсвꙋ Хрстовꙋ. Дивная новина, нынѣ дѣва сына. Пор. № 17, 9б.

16б. 39. Пѣснь і҃а. Рождествꙋ Хртовꙋ. Нова радость стала. Пор. № 17, 10а.

17а. 40. Пѣснь Василїю Великомꙋ. Тонъ само собою подбнъ. Излїйся благодать во ꙋстнахъ твоихъ, Отче. Пор. № 18, 5а.

18а. 41. Пѣснь на Бгоявленѣе Гсдне. Іордан Рѣко, ꙋготовися. Пор. № 19, 52б.

18б. 42. Пѣснь в҃. на Бгоявленїе Гсдне. Тройце стая. Пор. № 17, 14а.

19а. Від „Оуволи мнѣ, любимый сынꙋ“ починаєть ся пісня „О Дѣвице всечестная“. Пор. № 17, 34б.

19б. 45. Пѣснь а҃. на Воскрсенїе Хрстово. Хрстосъ Господь воскресъ. Пор. Бог. 1790, ч. 54, 1825, ч. 54, 1850, ч. 58, 1886, ст. 123; П. Демуцький, Лира, ст. 6.

20б. 46. Пѣснь в҃. на Воскресенїе Хрстово. Воскресъ Іссъ отъ гроба. Пор. № 6, 5а.

21а. 47. Пѣснъ Благовѣщенїю Прстой Бдци, подобенъ: Рождество славное прсно двы. Да прийдетъ в҃. всемꙋ Мрꙋ радость. Пор. № 17, 33б.

21б. Пѣснь в҃. Прстѣй Бдици. О всепѣтая Мти. Пор. № 9, 31б.

22а. 48. Пѣснь Ѱаломническа повся недѣли. Хвалите Гсд(д)а сонебесъ. Пор. № 17, 27а.

23а. 49. Пѣснь Прстѣй Бдици. Архангеловъ всѣхъ радосте. Останок акростиха: Алексси.

24а. 50. Пѣснь в҃. Пр͠стой Бд͠ици. Дѣво, дѣво пречистаѧ, ‖ Мати благословенна.

25а. 51. На празн҃к С҃С. Петра и Павла А҃пс. Тропар, кондак і т. д.

25б. 52. Пѣс(н)ь а҃. (о) ст҃омъ Петрѣ и҃ Павлѣ: тонъ подоб҃нъ пд предомнов҃ъ сїѧе кр҃. Хр҃. Се крѣпкѡ молилсѧ Іс҃съ въ заградѣ.

27б. Пѣснь в҃. (о) ст҃ымъ Петрѣ и Пл҃ѣ, тонъ подобенъ: Фалшивалъ (sic) ю҃ношъ (sic). Ѡрганы, играйте. Пор. № 19, 48а.

28а. 54. Пѣснь а҃. св҃. Пророкꙋ Ілию, под(о)бенъ: Патрїарси торжества. И҃сполненый благодати. Пор. № 18, 14а.

29а. 55. Пѣсн в҃. св. Пр҃рк. Илїю само подобен собою. Галадїскїй славный Пророче. Пор. № 17, 50а.

30а. 56. Пѣснь на Пр͠еображенїе Г͠дне, под: нова радость стала или А҃р҃ргли зъ неба прїйшли наспенїе. На Ѳаворѣ преобразсѧ Хр͠тосъ Гд҃ъ славно. Пор. № 18, 16а.

31а. 57. Пѣснь а҃. Оу҃спенїю Пр͠стой Бц҃и, подоб҃нъ на: Їордан Рѣко, оу҃готовисѧ. Днесъ оу҃мираетъ І҃сова Мати.

31б. Пѣснь в҃. Оу҃сп҃. Пр͠тй Брд҃. А҃р҃рглы зъ неба прїйшли до богородицы. Пор. № 18, 14б.

32б. 59. Пѣснь а҃. Ржд͠вꙋ Пр͠ти Бц҃и. Рождество славно присно дѣваѧ. Пор. № 18, 18а.

33б. 60. Пѣснь в҃. Ржд͠твꙋ Пр͠ Бдц҃и. Радꙋй сѧ, царице, неба владычице. Пор. Пѣсни въ честь пресвятыя Дѣвы Богородицы, изданныя въ употребленіе посѣщающихъ отпусты, Унґвар, 1889, ст. 12—14; Пѣсенникъ, ст. 275—278.

34б. 61. Пѣснь г҃. Р͠ждтвꙋ Пр͠той Бц҃и, тн҃ъ подобен пдъ: радꙋйсѧ, царице, неба влдчце. Радꙋйсѧ, Царице, наша застꙋпнице. Пор. № 18, 32б.

36а. 62. Пѣснь г҃. на Оу҃спенїе Пр͠тй Бц҃и, тонъ пд҃объ: котвоей ст҃ой иконѣ прб. Здалекой сме краины. Пор. Пѣсенникъ, ст. 318—319.

37а. 63. Пѣснь а҃. на оу҃сѣкновн҃е ч. гл҃. Їна, подобен: скиниѧ все злата на Р. Хр. Человѣкъ небесный земный А҃нгелъ стаетъ. Пор. № 18, 17б.

38а. 64. Пѣснь д҃. Пр͠той Бд҃ици. Бꙋди восхвалена ѿтъ всѣхъ родовъ земныхъ. Пор. № 16, 21а. Акростих: Бачинкс.

38б. 65. Пѣснь і҃. къ Пр҇тѣй Бцы. Радосно ликꙋйме, ‖ Марїю хвалиме.

39б. 66. Пѣснь ѕ҃. Пр҇тѣй Бцы, тонъ пд: омарїе, мати всѣхъ. Ѡ марїе, драгый цвѣтъ.

40б. 67. Пѣсн з҃ Пр҇тѣй Бдици. Подобенъ: бꙋди восхвалена отвсѣхъ. Радꙋйсѧ, Марїе, цвѣте прекра(сны)й.

41б. 68. Пѣсн и҃. къ Пртѣй Бцы. Ѡ Марїе, дра ый квѣтъ. Пор. Пѣсенникъ, ст. 303—305.

43а. 69. Пѣснь ѳ҃. Рожд҇вꙋ Пр҃. Бцы, тонъ пдбъ подъ: ѡ мрѣ, дрги̏ цвтъ. Ѡ марїе, свѣтла зоре.

44а. 70. Пѣснь і҃. Ржд҇вꙋ Пртй Бцы, подбнъ само собою. Небесна царице, ласкава го(л)рлице Мрѣ.

44б. 71. Пѣснь ӏа҃. Рд҇твꙋ Пр҇ Бцы, подобнъ подъ: Радꙋй сѧ, црце, неба. Дивна твоѧ тайна чистаѧ ꙗвисѧ. Пор. № 17, 39б.

45б. 72. Пѣснь ӏв҃. Пр҇тѣй Бцы, тонъ подбнъ само собою. Радꙋйсѧ, Црице, прекрасна Двице. Пор. Пѣсни, ст. 9—11; Пѣсенникъ, ст. 293—295.

46б. 73. Пѣсн ӏг҃. Пр҇тѣй Бцы. Спѣвайте весело краснꙋ пѣснь Марїи. Пор. Пѣсенникъ, ст. 286—289.

48а. 74. Пѣснь ӏд҃. Рд҇твꙋ Пр҇т Бцы, подбнъ само собою. Ты Марїе, наша панно. Пор. Пѣсенникъ, ст. 279—281.

49а. 75. Пѣснь ӏе҃. Рж҇вꙋ Пр҇т. Бцы, тонъ подбнъ: котвоей стой иконѣ. Красна Гора бѣксац(а)каѧ.

49б. 76. Пѣснь Пр҇тѣй Бцы, подбнъ: небесъ царице, мрѣ помощъ. Пречиста Дво, мати Бжаѧ.

50а. 77. Пѣснь Пр҇тѣй Бцы, подобнъ само собою. Прибѣгаемъ къ тебѣ. Пор. Пѣсенникъ, ст. 291—293.

51б. 78. Пѣснь Пр҇тѣй Бцы, тонъ подобнъ само всобѣ. Ѡ Марїе, родице Бжаѧ.

52б. Ржд҇вꙋ Пр҇тѣй Богородицы: тропар. Далї образець розпятя.

53а. Тропар Воздвиженню. 79. Пѣснь а҃. на Вздвженїе ч҃. кр҇, подобенъ само всобѣ. Предомновъ сїѧетъ Кр҇тъ Хр҇товъ прч҇ный. Пор. Пѣсенникъ, ст. 166—169.

54а. 80. Пѣснь в҃. Вздвїю Чстнаго Кр҇та, подбнъ тонъ: марїе, помочъ. Красота Кр҇та нынѣ сїѧетъ.

54б. 81. Пѣснь г҃. (на) Взвиженіе Чс҃. Кр҃т., тонъ подбъ само всобѣ. Похвалу принесу слаткому Ісу. Пор. № 12, 19а.

55а. 82. Пѣснь первому Адаму, тонъ пдбнъ подъ: призри, омарѣ(е). Призри, ѡ Боже мой, на мене грѣшнаго.

56а. 83. Пѣснь а҃. Воведенію Пр҃тѧ Бц҃и, тонъ само подобенъ. Каѧ проницаетъ, || Въ цр҃ковъ въступаетъ. Пор. № 18, 27а.

56б. 84. Пѣснь в҃. Введ(ен)ію Пр҃тй Бц҃и. Воскликните, возтрубите. Пор. № 18, 27б.

57б. 85. Пѣснь с҃моу Мх҃илу, тонъ подобнъ само собою. Михаилъ кто ıакого (sic) во Богъ велми возопѣлъ еси. Пор. № 18, 25б.

58б. 86. Пѣснь Пр҃тѣй Бд҃ци само подбна. Радуйсѧ, вселенныѧ похвало. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 240; Пѣсенникъ, ст. 283—284.

59б. Чинъ Па҃раста҃са.

67а. Пѣснь а҃. (погрѣбъ пѣснь) на погрѣбъ. Каждый человѣче, слухай оуважно. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 110.

67б. Пѣснь в҃. смертна на҃ погр(ѣ)бъ пдъ само собою. Источникъ слезы, разливайтесѧ. Пор. № 17, 1а.

69а. Пѣснь Адаму, тонъ: ѡ дѣвице пречистаѧ. Плакалсѧ Адамъ предраемъ. Пор. № 6, 6б.

69б. 90. Пѣснь в҃. Адаму, тонъ: Хр҃тиане, прибѣгайте. Ходилъ Адамъ пораю.

71а. 91. Пѣснь Пр҃тѣй Бд҃ци, тон под само собою. Звѣзда слична и ıасна, ѿ повчанска Мрѧ.

72а. Пѣснъ навоскресеніе Гд҃а нашего Іс҃а Хс҃та, тонъ: благодаримъ Бога. Ієрусалиме, свѣтисѧ надъ звѣзды. Пор. № 19, 49б.

№ 21.[1])

1а. Пѣснь в҃. Рж҃тву Хр҃тову. Нынѣ, Адаме, возвеселисѧ. Пор. № 15, 8б.[2])

---

[1]) Н. Т. Ш. 356.

[2]) Якъ виходить з поданого далі „Оглавленія пѣсней въ книжцѣ“, недостає в початку одного тексту: „Предвѣчній род(илъ ся подъ лѣты)“.

2б. Пѣснь ѓа. рождествꙋ Хсвꙋ. Крае: Василїй. Виѳлеєхъ лежитъ, ктожъ побѣжитъ спѣвати маленкомꙋ. Пор. № 17, 11а.

4а. Пѣснь д҃. Ржствꙋ Хсвꙋ. Шедше трїе цри ко Хртꙋ со дари. Пор. № 15, 9б.

4б. Пѣснь є҃. Рждествꙋ Хсвꙋ. Вселенная веселїся. Пор. № 5, 1б.

5а. Пѣснь ѕ҃. Рождествꙋ Хсвꙋ. Весела свѣтꙋ новина. Пор. № 15, 8а.

6б. Пѣснь з҃. Рождествꙋ Хсвꙋ. Видѣ бгъ, видѣ твовецъ, же міръ погибаетъ. Пор. № 20, 12б.

8а. Пѣснь и҃. Рождествꙋ Хсвꙋ. Агглъ пастиремъ мовилъ. Пор. № 18, 3б.

9а. Пѣснь ѳ҃. рождествꙋ Хсвꙋ. Слава бꙋди во вышныхъ бгꙋ. Пор. № 1, 29а.

9б. Пѣснь і҃. Рождествꙋ Хсвꙋ. Нбо и земля, в., ннѣ ликовствꙋет. Пор. № 20, 14а.

10б. Пѣснь Ржствꙋ Хсвꙋ аі. Всй ꙗзицы, кꙋпно слицы. Пор. № 4; 35б.

11б. Пѣснь ві. Рождествꙋ Хсвꙋ подобенъ: рождество славно. Цвѣтъ мисленїй днесься родитъ. Пор. № 19, 26а.

12б. Пѣснь гі. Рождествꙋ Хсвꙋ. Хрсто́съ родися, бгъ воплотися. Пор. Бог. 1790, ч. 14, 1825, ч. 14, 1850, ч. 16, 1886, ст. 16.

13а. Пѣснь ді. Рождествꙋ Хсвꙋ. Показася над' Вертепомъ пресвѣтлая денница. Кра: Прокопїй.

14а. Пѣснь еі. Рождествꙋ Їисꙋсъ Хрстовꙋ. Ясная зоря, вишедши з моря.

15а. Пѣснь ѕі. Рождествꙋ Хрстово (sic). Воспойте днесь согласно. Пор. № 15, 7а.

17б. Пѣснь зі. Рожствꙋ Хрстовꙋ. Днесь всы возиграйте, в'длани восплещайте. Краегранесїй: Дроздовскїй. Пор. Пѣсни благовѣйныя, 30а.

19б. Пѣснь на Рождество иі. Радость ся нам з'являетъ. Пор. Пѣсни благовѣйныя, 32а; Бог. 1850, ч. 3, 1886, ст. 56; Пѣсенникъ, ст. 98–99.

21а. Пѣснь на Ѡбрѣзанїѧ Гсднѧ по Краегранесїю Дроздовскїй. Днесь играй, ветхїй человѣче, съ нами. Пор. Пѣсни благовѣйныя, 1806, 64б.

22а. Пѣснь стителю Хрстов8 Василїю Архїепкп8 Кесарїи Каппадокїйскїѧ сложена Рок8 Бжїѧ аѱпѕ. Краегра: Дроздовскїй. Да гримитъ Нево, играюще днесь, днесь. Пор. Пѣсни благ. 66а; Бог. 1886, ст. 397.

24б. Пѣснь Стом8 первомч: Архи: Стефан8. Виждь, всѧк православѣрный человѣче. Пор. П. благ. 101а.

25б. Умнъ при Гробѣ Гсднемъ. Благообразнїй Іѡсифъ.

26б. Пѣснь С: Первомчнк8 и архїдїакон8 Стефан8. Краегра: Стефанъ Дѧченкѡ. Страданїе мчнка стефана прославлѧймо. Пор. № 19, 32а.

27б. Пѣснь престѣй Бдцѣ при гробѣ гсднем. Матеръ Бога иста и Дѣва пречиста. Пор. П. благ. 39б.

28б. Пѣснь авлѧ С. Василїю вели. Излиѧсѧ ѿ оустъ твоихъ, ѿче преславне. Пор. № 1, 23б.

29а. Пѣснь враѧ С: Василїю великом8. Излиѧсѧ блгодать во оустнахъ твоихъ, ѿче. Пор. № 20, 17а.

30б. Пѣснь в' памѧт' Стихъ трїехъ Стителей Василїѧ великаго, Григорїа Бгослова и Іоанна Злато8стаго. Кими днесь пою гласи. Пор. П. благ. 70а.

32а. Пѣсны Бгоѧвленїю Гсдню. Іѡрданъ рѣко, оуготовисѧ. Пор. № 20, 18а.

33а. Пѣснь вторая бгоѧвленїю Хсв8. Гласъ гсднь на водахъ вопїетъ. Пор. № 18, 66.

34а. Пѣснь гтая бгоѧвленїю гсдню, подобенъ, слава б8ди во вышныхъ бг8. Зав8лоне, готовисѧ.

34б. Пѣснь д. бгоѧвленїю Хсв8. Вон'ми, нбо, землѧ, играй славно. Пор. № 19, 51б.

35а. Пѣснь е. бгоѧвленїю Гсдню. Крщается Хрстосъ днсь.

35б. Краегра Івасенко. Пѣснь ѕ. Бгоѧвленїю Гсдню. Подобенъ, Рождество славно. Іѡрданъ рѣка течетъ трепещ8щи.

36б. Пѣснь з. на Бгоѧвленїе Гсдне, по краегранесїи Дроздовскїй. Днесь морѧ играйте. Пор. П. благ. 33б.

38а. а. Пѣснь Срѣтенїю Гсдню, по Крае: Силвестер, А. Пор. П. благ. 56б.

40б. в҃. Пѣ́снь Срѣтенїю. Принóситсѧ днсь воцр҃ковъ дв҃ою млдцъ. Пор. № 11, 7б.

41б. Кра́егра: Демиѧнъ. Пѣ́снь а҃. бл҃говѣщенїю бцы. Да прїйдетъ, в҃, всемꙋ мíрꙋ рáдость. Пор. № 20, 21а.

42а. Крае: Венедиктъ. Пѣ́снь, в҃. Благовѣщенїю Бдци. Возбрáнной дв҃о мт҃ы. Пор. Бог. 1790, ч. 99, 1825, ч. 99, 1850, ч. 106, 1886, ст. 229.

43а. Пѣ́снь г҃. Бл҃говѣщенїю Бдци, по Крае: Дроздовскїй. Днéс' прїйдите, дѣвꙋ прославите. Пор. П. благ. 53а; Бог. 1886, ст. 233.

46б. Пѣ́снь а҃. Страстéмъ Хрстóвымъ. Црю Хрстѐ, пáне милїй. Пор. № 17, 18б.

47а. Пѣ́снь, в҃., страстéмъ Хрстóвымъ. Црю Хрстѐ, пáне милий. Пор. № 19, 38б.

48а. Пѣ́снь, г҃, страстéмъ Хрстóвымъ. Іисъ Хрстóсъ крижовáннїй. Пор. № 14, 13а.

48б. Пѣ́снь, д҃, стрстéмъ Хсвымъ, подъ вселеннаѧ всѧ. Ахъ, ꙗкъ жáль тѧ́жкїй невинне вмéрти.

49а. Пѣ́снь, е҃. Стрстéмъ Хсвымъ, Кра: Клебано(вка). Крстнымъ дрéвомъ распѧтаго. Пор. № 12, 29б.

50а. Пѣ́снь, ѕ҃, Стрстемъ Хвимъ. Ѡгнь горѧщїй на срдцꙋ моемъ не мóжетъ изгáсти. Пор. № 11, 33б.

51а. Крае Іωанъ Моравски. Пѣ́снь, з҃. Страстемъ Хрстовимъ, Подóбенъ Бóлшаго нѣ́сть на земли. І ктóжъ тáкъ запамѧтáлїй. Пор. № 17, 21б.

52а. Кра: Іωан Волскї(й). Пѣ́снь Іисꙋ Хрстꙋ и Распѧтомꙋ под страдáнїе мчнка стефáна прославлѧ. Іисе црꙋ распѧтїй на крстѣ древѧномъ. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 38.

53а. Пѣ́снь, ѳ҃, Іисꙋ Хрстꙋ распѧтомꙋ в'торꙋню. Милосéрднїй Іисе сладчáйшїй. Пор. № 14, 17б.

53б. Пѣ́снь, і҃, Іисꙋ Хрстꙋ распѧтомꙋ в'попóвцахъ. Тецѣ'те, црїе и кнѧзи, патрїѧ́рси со вл҃дки. Крае: Теωдωръ.

54б. Пѣ́снь, аі҃, Іисꙋ Хрстꙋ Распѧтомꙋ в'зборóвѣ. Ахъ, ꙗкъ чꙋдъ великїй взборóвѣ ннѣ.

55б. Пѣ́снь, ві҃, Іисꙋ Хртꙋ Распѧтомꙋ Збо(ро)ва. Милосерднѣйшїй бгъ престѣйшїй в'едином словѣ. Кра: Мастиборски. Пор. Бог. 1790, ч. 75, 1825, ч. 75, 1850, ч. 81, 1886, ст. 164.

56а. Пѣснь г҃і. Страсте^м Хр^стовимъ. Всемилосердный ѡ Хрїстѐ сладча́йшїй. Пор. П. благ. 35а.

57б. Пѣснь прп^дв: А҆ле́ѯїю чл҃вѣкꙋ Бж҃їю, по Краегране́сїю СИЛВЕСТЕРЪ. Созда́телю Боже. Пор. П. благ. 73б; Бог. 1886, ст. 404.

58б. Пѣснь Ст҃омꙋ Сщ҃енномч҃нкꙋ А҆нти́пѣ, по Краегране́сїю ІЕРОМОНАХ. И҆збра́нный сосꙋ^д Христо́съ (sic) А҆нти́па вѣ́рный. Пор. II. благ. 75б.

60а. Пѣснь Ст҃о́мꙋ великомч҃нкꙋ Геѡ́ргїю, по краегране́сїи Дроздовскїй. Дне́сь возигра́йте и҆ восклика́йте. Пор. II. благ. 72б.

63а. По Краегране́сїю Дроздовски. Пѣснь на Воскресе́нїе Хр^стово. Да прїйде^т но́вая радость мїрꙋ днесь. Пор. II. благ. 43а.

64а. Пѣснь в҃. воскресе́нїю Іи҃съ Хр^стовꙋ. А҆вто^р но́вы", А҆да^м вторы". Пор. П. благ. 44б. По краегране́сїи А҆вторъ.

65а. Пѣснь Воскресе́нїю Хр^стовꙋ. По кра: Христосъ воскресе измертви^х. Хваленъ Богъ бꙋди во вѣкъ вѣка. Пор. II. благ. 45б; Бог. 1886, ст. 182.

66б. По краегране́сїи ПАСХА ВѢРНИХЪ. Пѣснь на Воскресе́нїе Хр^стово. По воста́нїи Христо́съ Спаситель. Пор. II. благ. 47б.

68б. Пѣснь, а҃, во^скрнїю Хр^сто́вꙋ, Кра: И҆ОАНЪ Ма́стико́рскїй. И҆гра́й, но́вїй і҆ерꙋсалі́ме. Пор. № 15, 17а.

69б. Кра: ЇОАНЪ ДЕШИЦКЇЙ. Пѣснь, в҃. на воскр^нїе І҆и҃съ Х^сво. І҆ерꙋсали́ме, свѣти́ся ни́нѣ на^д ѕвѣ́зди. Пор. № 20, 72а.

71а. Пѣснь, г҃, на воскр^нїе і҆и҃съ Хр^сто́во. И҆зи́йдѣте а҆гг҃ловъ ли́ки. Пор. № 17, 23а.

71б. Кра: Мастиборски. Пѣснь, д҃, на воскр^нїе І҆и҃съ Х^сво. Мармꙋро́вїе и҆ ка́менїе ѿпоки падꙋ́тся.

72б. Пѣснь, е҃, на воскр^нїе Іи҃съ Хр^сто́во. Кра: Ї҆ѡанъ Пашковски. І҆сти́нно дв҃дъ ѱа́лмі́ста ‖ Пропов҃ѣдь своима ѹ҆ста.

73б. Пѣснь Покаянїя краегра^с: Вера. Вплѣнь пло́ть дꙋхъ мо́й веде́тъ во мнѣ. Пор. II. благ. 102б.

75а. в҃. Пѣснь покаянна. Кто̀ мнѣ̀ пла́чъ зѣлнїй и҆ вопль бе́змѣ^рнїй може^т ѹ҆толи́ти. Пор. П. благ. 104а.

76б. г҃. Пѣ́снь пока́анна краегра^н: ПОПРЯВСА. Припомани, человѣ́че, собѣ. Пор. II. благ. 105б.

77б. д҃. Пѣ́снь покаѧнна. Оусѹ́мнѣлемса, ѝзъзѹмѣлемса. Пор. II. благ. 106б.

79а. є҃. Пѣ́снь Пока́анна ѡ̑ истлѣ́нїи тѣлесѐ. Станѣ^м при гро́бѣ, оу́зри́^м тлѣ́нїє. Пор. II. благ. 108а.

80а. Гимнъ Возбѹждаю́щїй дѹ́шѹ ко спасе́нїю, по́й съ сла́дкопѣ́нїемъ. Дѹшѐ моѧ, дѹшѐ моѧ, воста́ни.

81а. Пѣ́снь ѡ̑ сме́рти. Прїйдетъ годи́на. Пор. № 17, 58б.

82б. Пѣ́снь, а҃, Вознесе́нїю Гсднѧ, по краегране́сїи ПЯХОМСКИЙ. Пѹсти́ннїе пти́ци и̑ вы̀ всѝ го́рлицы.

83б. Пѣ́снь ѡ̑ дѹша́хъ в' мѹ́кахъ чисти́телнихъ сѹ́щихъ. Помани́те, помоли́тесѧ. Пор. № 17, 55а. Акростих: Пашковскій.

86б. Пѣ́снь, а҃, Сошѐствїю стаго дха. По краегране́сїи: Іосифъ Ревоутс. Істо́чникъ дхо́внїй. Пор. № 20, 53б.

87а. Пѣ́снь, в҃, сто́й, троцы. Прїйдите днсь, но́вїй і́иль ве́сь. Краегра^н: поетъ, тво́рца.

88а. Пѣ́снь, г҃, стаго дха сошѐствїю. Ѹтѣши́телю мі́рѹ. Пор. № 18, 13а.

88б. Пѣ́снь, д҃, Сто́й троцы. Всѝ тѧ̀ хо́ри. Пор. № 20, 8а. Тільки перша строфа.

Пѣ́снь нравоѹчи́телнаѧ, по ско́ро. Съ перкихъ веснѝ дней. Пор. № 19, 36а.

91б. Пѣ́снь Бжїемѹ тѣ́лѹ. Твоѧ̀ чсть, хва́ла, на́шъ вѣ́чнїй па́не. Пор. № 17, 25б.

92б. Пѣ́снь престо́й бдци сострада́нїю. Бгомъ и̑збра́нна мти и̑ па́нна.

93а. Пѣ́снь Моли́твеннаѧ къ П. Дѣ́вѣ Бдцѣ. Ѽ Пресвѧта́ѧ ца́рице, Помо́щнице моѧ̀. Пор. № 14, 23а.

94а. Пѣ́снь, а҃, прпдбномѹ Ѡ̑цѹ на^ш: ѻ̑нѹ́фрїю. Ѽ прпдбне и̑ преблаже́нне. Пор. № 9, 33б.

94б. Пѣ́снь на Собо́ръ Стаго Сла́внагѡ Проро́ка Предтѝча и̑ Крести́телѧ Іѡа́ннна (sic). По краегране́сїю Па́рохъ Ѻ̑ни́шковски. Прїйди́те, всѝ ѩ̑зици. Пор. II. благ. 68а.

97а. Пѣ́снь, а҃, ст. а̑пстоⷨ петрѹ̀ и̑ па́влѹ. Ѻ̑рга́ни, гра́йте. Пор. № 20, 27б.

976. По краегране́сїи ІѠА́НЪ Плѣсовскій. Играй всецѣ́ло вся́ Ри́мская страна. П. благ. 70а; Пѣсн. 1870, ст. 85.

996. Пѣ́снь, а҃, ст: пророкꙋ илїи десвїтя́нинꙋ. Прекра́снїе крїны, ѕѣло̀ || Воспо́йте пѣ́снь сїю смѣ́ло.

100а. Конце́ртъ Престѣ́й Бдцѣ Берди́чевской На́родно Оу҆вѣнча́ннѣй. Бо́жїя Ма́терь сїя́етъ. Пор. № 19, 116.

1016. Пѣ́снь, а҃, Преѡ҆браже́нїю гдню, под: страда́нїе мчника стефа́на про. Надаво́рѣ преѡбрази́лся ї и҆съ хс҃ъ сла́вно. Пор. № 20, 30а.

102а. Пѣ́снь покая́нная. А҆́хъ! доко́лѣ ѡ҆кая́нный на свѣтѣ жию? Пор. Бог. 1790, ч. 217, 1825, ч. 218, 1850, ч. 218, 1886, ст. 460.

1036. Пѣ́снь, а҃, Оу҆спе́нїю престїя Бцы, По краегран Тростянецъ. Тро́не вишный, дне́сь двигни́ся. Пор. № 19, 126.

1046. Пѣ́снь Престѣ́й Дв҃ѣ Бдцѣ Чꙋдотво́рной въ Ба́рѣ гра́дѣ. Ѿ Всепѣ́тая Мати. Пор. № 20, 216.

1056. Пѣ́снь Преподо́бномꙋ Ѻ҆́цꙋ А҆лезїю, Человѣ́кꙋ, Бо́жїю. Тонъ на: Оу҆же де́кретъ под(п)исꙋетъ. Коха́ного ся ѿста́ла. Пор. № 17, 476.

1066. Пѣ́снь ѡ҆ сме́рти. Тво́рецъ А҆ндрѣе́вски по краегране́сїю. А҆́хъ! смотрѝ, ктѡ̀ живъ, на прежд́ный мо́й вѣкъ. Пор. № 17, 536.

1096. Пѣснь, а҃, Оу҆сѣкнове́нїю чстнїя главѝ ст: ї ѡа́на под: страда́нїе мчника стефа́на прославля́ мо. Па́мять твоя́ пра́ведная е҆стъ со поҳва́лами. Пор. № 9, 37а.

1106. Пѣ́снь Ст҃о́мꙋ А҆рхїстрати́гꙋ Мїха́илꙋ. Во́нми дне́сь, Не́бо, внꙋши, земля́. Пор. № 19, 546.

1116. Пѣ́снь, а҃, Рж҃ствꙋ̀ престыя вцы. Ржство̀ сла́вно прсно двїя. Пор. № 20, 326.

112а. Пѣ́снь, в҃, Ржствꙋ̀ престїя бдци. Де́нь ра́дости, в҃, ни́нѣ и҆споли́ися.

1126. Пѣ́снь на Введе́нїе престыя бдци, по Краегране́сїи Дроздо́вскїй. Днесъ прїйдите, воскликните. Пор. П. благ. 52а; Бог. 1886, ст. 208.

1136. Пѣ́снь ѡ҆ ѕло́й вѣ́чности. Памята́йте, Хрїстїа́не. Пор. № 17, 576.

1166, Пѣснь, а҃, чстномꙋ крстꙋ̀ гдню. По краегране́сїи Дїмїтри. Дре́во трїсто́е, вѣ́сомъ оу҆жа́сное. Пор. № 17, 266.

117а. Пѣ́снь, в҃, чстному крсту гсдню. Воспо́йте всѝ дне́сь пѣ́снь но́ву. Краегранесі́й Василі́й.

117б. Пѣ́снь Престѣ́й Бдцѣ Подкаменѣцкой. Пречистаѧ Дво Ма́ти ру́ского кра́ю. Пор. № 19, 14б.

119а. Пѣ́снь ѡ ѡбщемъ судѣ ме́ртвыхъ. А́хъ, порà прихо́дитъ, тре́ба оумирати! Пор. Бог. 1790, ч. 239, 1825, ч. 240, 1850, ч 236, 1886, ст. 489; В. Гн. У. д. в. ст. 86; В. Гн. Лірники, ст. 70—72; Записки Юго-Зап. отд. И. Р. Г. О. I, Матерьялы, ст. 31 - 32.

120б. Пѣ́снь, а҃, Стому Іѡа́нну бгосло́ву. Іѡа́на бгосло́ва. Пор. № 19, 35а.

121а. Пѣснь на Рождествò С. Іѡа́на Предте́чи и҆ Крести́телѧ Господнѧ. Всемі́рнаго дне́сь нача́ло. Пор. № 17, 48б.

123а. Умнъ. Внійди, внійди, Іере́ю.

123б. Пѣснь: а҃, на покро́въ престыѧ бдцы. Ѿ всеѧ стра́нны всѝ хрістіѧни. Пор. З культ. житя Укр., ст. 26, 71б.

124а. Пѣснь, в҃, покро́ву престыѧ бдцы. Блговѣстѝте днесь ра́дость всему мі́ру. Пор. № 19, 30а.

125а. Пѣснь, г҃, на Покро́въ П. Бдцы. Воспойте согла́снѡ. Пор. № 21, 15а.

126а. По краегранесіи СІМОНЪ. Пѣснь прдбной Параске́віи под Сѐ бѣга́ѧ оудал. Снидѣтсѧ вси празднолюбци.

127а. Пѣснь Ст Великому Дімітр, краегранесіе Руденскій. Ро́ди всѝ дне́сь возгласи́те.

128б. Пѣснь Ст. А҆рхістрат: Міхаи́лу: Мастибор(скій). Михаи́ле, Гетма́не оужа́сній.

129б. Пѣснь ст Чудотвор Ніколаю. Краегранесі́й: Пашковски іре́й. Хвалу тѝ хощу воздати. Пор. № 3, 44а.

131б. Пѣснь, в҃, ст. Ніколаю. Хтò патро́на потребує. Краегранесі́й: Пашковски.

133б. г҃. Пѣснь стителю Николаю в' Ѡлеѯін. Что̀ сѐ но́во грядутъ на всѣ шлѧхи || Русь, Полѧки?

134а. Пѣснь дтаѧ стителю Ніќѡлаю. Сла́вного въ чудесѣхъ па́стира восхвалимъ. Пор. Бог. 1850, ч. 179, 1886, ст. 385.

134б. Пѣснь престѣй бдцѣ поча́евской Под Вселеннія всѧ рѡку ахое. Па́сли па́стирѣ ѡвци на горѣ. Пор. № 14, 9а.

136а. Пѣснь стѣй великомчнице Екатерінѣ. По краегране́сіи СИЛВЕСтеръ. Сотор жествуйте днесь, Ангеловъ хо́ри. Пор. П. благ. 84б.

137а. Пѣснь НИКОЛАЮ по краєгранесіи. Пѣснь Святителю днесъ похвалнꙋ воздадѣмъ. Пор. II. благ. 89а.

138б. Ѡглавленіє пѣсней въ книжцѣ сей обрѣтающихся.

140а. Пѣснь на Рождество Іисъ Христово. Агглъ чреди пасꙋщимъ || Возвѣсти чꙋвающимъ.

140б. Пѣснь в. на Ржство Хрстово. Богъ предвѣчный народился. Пор. № 20, 10а.

141б. Пѣснь г. на Ржство Хрстово. В'нейже Рахилъ плачетъ ѡ Отрочатехъ ѿ Ирωда ызвїенныхъ. Пѣвецъ ю оутѣшаетъ. Пѣвец'. Не плачь, Рахили. Пор. Бог. 1790, ч. 4, 1825, ч. 4, 1850, ч. 6, 1886, ст. 47; М. Гр. Зап. XV, ст. 19; В. Перетцъ, Историко-литературныя изслѣдованія и матеріалы, I, 1, ст. 360—362 і 364—365; П. Безсоновъ, Калѣки перехожіе, II, ст. 104—105.

143а. Пѣснь Катехизмова. Троица Бгъ Оцъ, Бгъ Снъ, Бгъ Дхъ стый. Пор. № 17, 5б. Дві перші строфи. Далї кілька карток чистих.

№ 22.[1])

1а. а. Пѣснь Пресвй Двѣ Бдцѣ Подкаменецкωй. Пречистая Дво Мти Рꙋскогω краю. Пор. № 21, 117б.

3а. в. Пѣснь Прстѣй Бдцѣ Чꙋд. П(о)чаевской. Пасли пастиры ѡв'цы на гωрѣ. Пор. № 21, 134б.

9а. г. Пѣснь Мл̃твенная ко Престой Двѣ богородицѣ. Ѡ пресвятая Царице, помощнице моя. Пор. № 21, 93а.

11а. д. Пѣснь на Соборъ Архїстратїга Мїхаила и прочихъ небесныхъ силъ безплотныхъ. Вон'ми днесь, небω, внꙋшай, земля. Пор. № 21, 110б.

12б. є. Пѣснь Стителю Хрстовꙋ Нїкωлаю. Творецъ Бардин'скій по краегранесїю. Бол'шагω нѣсть на зем'ли Трωна. Пор. № 17, 68а.

15а. ѕ. Пѣснь ѡ Страшномъ Сꙋдѣ Божомъ. Ахъ, свѣте прекраснїй, то естесь ѡблꙋднїй.

16б. з. Пѣснь ѡ страшномъ сꙋдѣ Божомъ. Прїйдетъ година. Пор. № 21, 81а.

19б. и. Жаль надъ злѣ иждивеннымъ временемъ житїя. Ахъ, оушлижъ моя лѣта. Пор. № 9, 56б.

---

[1]) Н. Т. Ш. 368.

25а. Пѣснь ѡ смерти. Творецъ Дімитрій краеграненіе. Душе, не знаешъ, комуся достанешъ.

27а—29б. ї. Пѣснь ѡ душахъ в' мукахъ чистителнихъ сущихъ. Поманите. Пор. № 21, 83б. Початок акростиха: Пашко(вскій).

№ 23.[1])

1а. Пѣсни геѡргию, то... Правды наста свѣту весна.

2а. Пѣснъ нарожде... Бгъ предвѣчный народился. Пор. № 21, 140б.

3а. Пѣснъ нарождество Христово в. Дивная новина. Пор. № 20, 16а.

3б. Пѣснъ, г, нарождество. Предвѣчный родился под лѣто. Пор. № 20, 15б.

5а. Пѣснъ нарождество Христово, д. Крикнѣте, ангели, нанебеси согласно. Пор. № 19, 16б.

6а. Пѣснъ нарождество Христово. є. Новая радость свѣтуся изявила. Пор. № 17, 10а.

6б. Пѣснь нарождество Христово, ѕ. Бденъ Божаго нарождена. Пор. Kantyczki, II, ст. 21—22.

8а. Пѣснь нарождество Христово, з. Нова радость стала. Пор. № 20, 16б.

8б. Ангелъ пастыремъ мовилъ. Пор. № 21, 8а.

9б. Пѣснь. Вселенная веселися. Пор. № 21, 4б.

10б. Пѣснъ стефану, ї. Благий рабе и вѣрный стефане. (Чи не остановок акростиха: БѠРѠОуГ?).

11б. Пѣснъ Василию, аї. Изліяся благодать ѿустъ твоихъ, ѡ(т)че. Пор. № 21, 29а.

12б. Пѣснь Богоявленію. Іѡр'данъ рѣко, уготовися. Пор. № 21, 32а.

14а. Пѣснъ крещенію Гсню, тонъ воскресъ Ісусъ ѿгро. Крещается вълка воуѡрдани. Пор. № 18, 33а.

14б. Пѣснь иѡану крестителю. Веселися, красная пустыни. Пор. З культ. житя Укр. ст. 24, 43б.

15б. Пѣс(н)ъ настрѣтеніе, тонъ іѡр'данъ, радуйся. Свѣтло днесь ликуйте. Пор. № 18, 7а.

17а. Пѣснъ, ѕі, внеделю мясопусну. Плачи, душе, рыдай горе. Пор. № 17, 16б.

---

[1]) Н. Т. Ш. 369.

18а. Пѣснь внедѣлю сыропꙋснꙋ, зї. Плакалсѧ Ядамь предраемь. Пор. № 20, 69а.

19а. Пѣснъ ѿ блꙋдномь снꙋ, тонь, фал'шивая юност'. На рѣкахь сидѧще горка Бавилона. Пор. № 18, 30а.

20а. Пѣснь ѿблꙋдномь снꙋ. Бце, вѣрнымь. Горе мнѣ грѣшникꙋ сꙋщю. Пор. № 19, 19а.

21а. Пѣснь в'недѣлю крестопо(к)лонꙋ, тонь ѿдѣвице. Кресть гсднь оублажаемь. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 31.

22б. Пѣснъ внедѣлю похвалнꙋ. Похвалꙋ принесꙋ. Пор. № 20, 54б.

23б. Пѣснъ Ялексѣю. Коханнаго гды в'тирала. Пор. № 21, 105б.

24б. Пѣснъ Благовѣщенїю Бцы. Посланъ бысть сонебесь Ярхангель гаврїил' ко двѣ пречистой. Пор. № 18, 7б.

26б. Пѣснъ Благовѣщенїю. Да прийдетъ, в, всемꙋ мирꙋ радость. Пор. № 21, 41б.

27б. Пѣснъ наблаговѣщение, тонъ рождество славно. Ликꙋй днесь, сиѡне, возиграйте, горы. Пор. № 18, 28б.

28а. Пѣснъ наблаговѣщение, тонь рождество славно. Янгель предстатель сонебесь возвѣщаеть.

28б. Пѣснь внедѣлю цвѣтнꙋ, тонь їѡрдань. Днесь благодать нась собираеть. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 164; Пѣсенникъ, ст. 189.

29б. Пѣснь внедѣлю цвѣтнꙋ, тонь взыйде. Радꙋйсѧ зѣло, тщи сиѡнѧ. Пор. № 18, 9а.

30б. Пѣснъ страстемь Христовымъ. Царю Христе, пане милый. Пор. № 21, 46б.

31б. Юже декретъ подписꙋеть. Пор. № 17, 20б.

33б. Пѣснъ великопостна Бци. Ѿ дѣвице пречистаѧ. Пор. № 20, 19а.

35б. Пѣснъ навоскресенїе Хстово. Воскресь ись ѿгроба, радость восиѧ. Пор. № 20, 20б.

37а. Пѣснъ навоскресение Хрстово. Їсъ Хрстось изъмертвыхь оусталь. Пор. № 18, 10а.

38а. Пѣснъ внедѣлю Ѳомовꙋ, тонъ воскрес' ісъ. По востанїи твоемь, Хрсте, преславно. Пор. № 6, 6а.

39а. Пѣснъ навознесение Гсде, ле. Взыйде Бгъ ковысокой горѣ. Пор. № 18, 10б.

40б. Пѣснъ Їѡаннꙋ Богословꙋ, лѕ. Їѡанна Богослова. Пор. № 21, 120б.

41б. Пѣснъ геѡргїю, лз҃, тонъ Бц҃е вѣрным'. Вомѫченицехъ славне геѡргие. Акростих: Василий Поп(о)вич(ай).

43б. Пѣснъ насошествие ст. дх҃а, ли. Источникъ дх҃ный. Пор. № 21, 86б.

44б. Пѣснъ насошествие ст. дх҃а, тонъ їѡрданъ. Тройце ст҃ая, Бж҃е ласкавый. Пор. № 20, 18б.

45б. Пѣснъ нарождество иѡана, м҃. Ст҃ый великїй пророче. Пор. № 2, 49б.

46б. Пѣснъ Петрѹ и павлѹ, м҃а. Ѡргаⷩы, грайте. Пор. № 21, 97а.

47а. Пѣснъ илию, тонъ иѡанна богослова. Источнице благодати. Пор. № 20, 28а.

48а. Пѣснъ напреѡбраженїе, мг҃, тон' михаиле. Надаворѣ преѡбразился и҃съ Хрⷭтосъ славно. Пор. № 21, 101б.

48б. Пѣснъ наѹспение Бц҃и, мд҃. Архангели изнеба пришли до Бц҃и. Пор. № 20, 31б.

50б. Пѣснъ наоусѣкновение главы иѡ(а)на. Памнѧть твоѧ праведнаѧ есть сопохвалами. Пор. № 21, 109б.

52б. Пѣснъ иѡанѹ Златоѹстомѹ. Златокованѹю трѹбѹ, в҃, восхвалимъ днесь. Пор. 2, 67б.

53б. Пѣснъ Апостолѹ Андрею, мз҃. Вовсю землю изыйдеть вѣщание твое славне. Пор. № 4, 38а.

54б. Пѣснъ Апостолѹ андрею, тон' иѡана богос. Апостола первозванна, росийскаго фѹндатора.

55б. Пѣснъ нарождество бц҃и, мѳ҃. Рождество славно присно дѣвыѧ. Пор. № 21, 111б.

57б. Пѣснъ навоздвижение Крⷭта. Земпѣрей горныхъ Бг҃ъ сѧ зѧвлѧеть. Пор. № 7, 5а і № 18, 21а..

59а. Пѣснъ напокров'ѹ, тонъ Бц҃е, вѣрнымъ ѡ҃. Преста царица навысокомъ тронѣ. Пор. № 18, 22а.

60а. Пѣснъ михаилѹ, н҃а. Михаиле, кто ѧко Бг҃ъ, велми возопил' есь. Пор. № 20, 57б.

61б. Пѣснъ михаилѹ. Постань, монархо, звысокого тронѹ. (Чи не акростих: ПОТЯП Толстый?).

62б. Пѣснъ Михаилѹ. Хвалимтѧ всѣ згодне. Пор. № 18, 24а.

63а. Пѣснъ димитрию, архангели тонъ. Хто неславить и нехвалить димитрїѧ вѣры.

63б. Пѣснъ Димитрію. Ликуйте всѣ свѣтло празнующе. Пор. № 1, 24б.

64б. Пѣснь на воведеніе Бгцы. Кая проницаетъ, || Воцерковь ступаеть. Пор. № 20, 56а. Акростих: КИОТ Херовимомъ.

65б. Пѣснъ на воведеніе Бцы. Величай, дше моя, пречистую панну. Пор. № 7, 21а.

66а. Пѣснъ на воведеніе престыя Бцы. Архіерее Захаріе, пріими дѣвицу. Пор. № 17. 32б. Акростих: Архангел приять.

67а. Пѣснъ на воведеніе пресвятыя Бцы. Вострубите, воскликните. Пор. № 20, 56б.

68а. Пѣснъ на рождество Христово. Бгъ на тўрў. Пор. № 10, 21б.

69а. Пѣснъ Параскевіи, тонь рождество славно. Радостнымъ серцемъ всѣ воз'двизаймо гласъ. Пор. № 9, 48а.

69б. Пѣснъ варварѣ, тонъ іωана богослова. Ѡ варваро мученице. Пор. № 17, 43а.

71а. Пѣснъ ωнуфрію. Всегдѣ, оудалися. Пор. № 4, 1б.

72б. Пѣснь на вознесеніе Гсдне. Гсдъ вознесеся на небеса нынѣ. Пор. № 9, 46б. Акростих: Гора елеонская.

73б. Пѣснъ святому николаю. Болшаго нѣсть наземли трона. Пор. № 22, 12б.

74б. Пѣснъ святому николаю. Ѡ кто, кто николая любить. Пор. № 17, 52б.

76а. Пѣснъ стому николаю. Горы, сладость искапайте. Пор. № 4, 40б.

77а. Пѣснъ святому николаю. Николае святителю. Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 249.

77б. Пѣснъ святому николаю. Дивный воздѣлѣх' святитель великій. Пор. № 17, 66б.

78б. Пѣснъ науспеніе Бци. Троне вышный, днесь двигнися. Пор. № 21, 103б. Акростих: Тростянец.

80а. Пѣснъ на оуспеніе Бци. Торжественно днесь всѣ возкликнѣте. Пор. В. Гн. У. д. в. ст 203.

81а. Пѣснъ на оусѣкновеніе главы іωана. Іωанъ предитеча пророкомь славный. Акростих: ИЛИЙШ.

81б. Пѣснъ на рождество пресвятыя Бци. Радуйтеся, всѣ людіе, дѣва ся раждаеть. Пор. № 2, 58б.

83а. Пѣснъ ω адамѣ. Ходилъ адамъ по раю.

84а. **Пѣснь Кресту. Ѡ древо треблаженое.** Пор. В. Гн. У. д. в. ст. 190.

85а. **Пѣснь насошествіе святаго дха. Оутѣшителю миру.** Пор. № 21, 88а.

85б. **Пѣснь страстемъ Христовымъ. Оуже декреть подписуе.** Пор. 31б.

87а. **Пѣснь напричастіе. Небо, земля и вся зорѣ.** Пор. Пѣсни набожніи, 1857, ст. 53.

88б. **Пѣснь Бци. Ѡ мати, дво стая.**

№ 24.[1])

ст. 2. **Пѣснь I. Нарождество Христово. Се сходжду ангелъ конамъ со небесъ.**

Пѣснь в. Вѣдѣлъ Богъ, Вѣдѣ Богъ створеніе, же миръ погибаютъ. Пор. № 21, 6б.

ст. 5. **Пѣснь 3. Свята Василія великаго. Излияся Благодати воустнахъ твоихъ, Ѿче.** Пор. № 23, 11б.

ст. 8. **Пѣснь 4. набогоявленіе Господне. Іорданъ рѣко, уготовися.** Пор. № 23, 12б.

ст. 11. **Пѣснь. 5. Богородична. Призри, омарѣе, на твой прекрасны людъ.** Пор. Пѣсенникъ, ст. 284—286.

ст. 17. **Пѣснь къ Кресту 6. Християне, плачите, ‖ Глубоко ся смутѣте.**

ст. 18. **Пѣснь къ Кресту. Царю Христе незлобивый.** Пор. № 23, 30б.

ст. 22. **Пѣснь нарожд. Хрво. в. день. т. призри. Погланъ** (sic) **на ту панну.** Пор. Вас. Дідич, Христовъ листъ, Унґвар, 1905. ст. 39—40.

ст. 26. **Пѣснь о руский путь. Оуска всѣмъ есть то дорога.** Пор. В. Дідич, Хр. листъ, ст. 50—53; Пѣсенникъ, ст. 350—352.

ст. 31. **Пѣснь на Благовѣщеніе. Радуйся, царице, наша заступнице.** Пор. № 20, 34б.

ст. 35. **Пѣснь Георгію. П. Радуйся, царице. Истинная весна, Георгіе, наста.**

ст. 37. **Пѣснь на вознесеніе Гдне. Господь вознесеся на небеса (Боже) нынѣ.** Пор. № 23, 72б.

---

[1]) Н. Т. Ш. 348.

ст. 39. Пѣснь насошествѣє сѧтаго дѹха. Источникъ дѹховный. Пор. № 23, 43б.

ст. 42. Пѣснь с. апостоломъ Петрѹ и Павлѹ. Органы, играйте. Пор. № 23, 46б.

ст. 45. Пѣснь Илию Пророкѹ. Исполнена Благод(ат)и. Пор. № 23, 47а.

ст. 47. Пѣснь Марїи на горѣ Гошовѣ. Тонъ. Сердце Їсѹсово. О пресѧта дѣво, за христиѧнъ застѹпи. Пор. Пѣсенникъ, ст. 306—308; Пѣсни, Унґвар, 1889, ст. 6—8; В. Дїдич, Хр. листъ, ст. 77—78.

ст. 49. Пѣснь Богородици. Т. Прийдите, восхвалим Прибѣгаемъ ктебѣ, небесна царице. Пор. Пѣсни, ст. 14—16 Пѣсенникъ, ст. 260—263.

ст. 51. Пѣснь радосна. Радосно ликѹйме нарадость дѣвицы.

ст. 52. Пѣснь навоведенїе. Радѹйсѧ, Марїе обрадованнаѧ.

ст. 53. Пѣснь навъ веденїе. Войшла еси въдомъ Захарїинъ, мати.

ст. 54. Пѣснь предрождествомъ Христовымъ. Внишла въ вѣмфлѣемъ изъ Їосифомъ мати.

Пѣснь на стрїтенїе. Марѣѧ зїосифомъ законъ исполнила.

ст. 55. Пѣснь. Лѣта дванадесѧтъ Їсѹсъ Христосъ имѣлъ.

ст. 56. Пѣснь Болезна а҃. Їсѹсъ возаградѣ три разы оумлѣвалъ.

Пѣснь Болезна в҃. За насъ Їсѹсъ Христа ланцами стискали.

ст. 57. Пѣснь Болезна г҃. За нас Їсѹсъ вїнецъ оттерниѧ приѧлъ.

Пѣснь Болез(н)а д҃. Егда Їсѹсъ Христа на смерть осѹдили. Пор. В. Дїдич, Хр. листъ, ст. 55 - 60.

ст. 58. Пѣснь Болезна е҃. Самсѧ изволѧше накрестъ разпинати.

ст. 59. Пѣсни хвалителнї. Воскресъ Їсѹсъ славно тридневен от гроба.

ст. 60. Пѣснь (на Вознесенїе) Хво в҃. Вознесыйсѧ славно Господь нанебеса.

ст. 61. Пѣснь г҃. Апостолы дѹха отъ отца вжидали.

ст. 62. Пѣснь подобна: прийдите, воѵхвалим. Приступите, христиане, ид молѣтвѣ.

ст. 64. Пѣснь Хво (sic) д҃. Господь матерь свою стѣломъ вознесивый.

ст. 65. Пѣснь къ пресятой богородицѣ. Когда Ісѹсъ Христос нанебо збиралса.

ст. 70. Пѣснь о страшномъ сѹдѣ. Готѹйме, христиане. Пор. Пѣсенникъ, ст. 353—357; В. Дїдич, Хр. листъ, ст. 29—38.

ст. 82. Пѣснь Болезна. Величаемъ тебе, мати Ісѹсъ Христа.

ст. 85. Пѣснь Болезной Марїи. Оу пятницѹ дѹже рано.

ст. 89. Пѣснь. Приймми, матко, приймми сия, рѹжс, квѣты.

ст. 90. Пѣснь размысленїя о сѹдѣ. Призови, Ісѹсе, каждаго грѣшнаго.

ст. 95. Пѣснь под. ктебѣ прибѣгаемъ. Прийдите, взирайте на крестное древо.

ст. 100. Пѣснь. Прийдите, вѣрныи, лобзайте сятый крестъ.

ст. 106. Пѣснь наблаговѣщенїе. Т. призри. Небеса и земля, нынѣ торжествѹюте (sic).

ст. 109. Пѣснь о пять ран Христовыхъ. Приймми, Ісѹс Христе, кроткѹю молитвѹ.

ст. 112. Пѣснь ѿ (sic) смерти. Что ми немило и невесело.

ст. 113. Пѣснь о смерти. Ѿ (sic) смерте, смерте, ты еси едина. Пор. Пѣсенникъ, ст. 338 - 341.

ст. 115. Пѣснь ко пресятой Марїи. Дѣво чиста марѣе.

ст. 117—119. Пѣснь. Погадай же на смерть, якбы ѹмирати.

№ 25.[1])

1а. Пѣснь Престой Бц҃и Бц҃е Црц҃е, Прчс҇тая Влдчц҃е. Пор. № 1, 5б.

2а. Пѣснь Самборская ко Прсто Бц҃и. Дивни твоя тайни чистая явися. Пор. № 20, 44б.

---

[1]) Бібліотека Оссолїньских, ч. 3586.

3а. Пѣснъ свѣцка. Гей, доки, в, такъ тяшко здихати.

3б. Пѣснъ свѣцка. Ге", дѣвчино мила, мнѣ срдѝко з'вя̃лила.

4б. Пѣсн свѣцка. Я хътожъ ся насвѣтѣ бездолѣ оуродитъ. Акростих: Автор Е.

5б. Пісня св. Миколаеви. Аггл̃ъ хори, воспѣва"те. Акростих подвійний: Авктор Е. Левицки.

6а. Пѣснъ свѣцка. Я хъто наⷣгородитъ за такꙋ оутратꙋ.

7а. Пѣснь Ст̃омꙋ Їѡ̃анꙋ Златоꙋст(омꙋ). Злато кованнꙋю трꙋбꙋ, в̃. Пор. № 23, 52б.

8а. Пѣснь Воведенїю Прсто(й) Бц̃и. Патрїярси, триꙋмфꙋ"те. Пор. Бог. 1790, ч. 93, 1825, ч. 93, 1850, ч. 99, 1886, ст. 216; П. Безсоновъ, Калѣки перехожіе, II, ст. 1—3; Пѣсенникъ, ст. 61—62. Останок акростиха: Петр За(п)отоцки.

9б. Пѣснь престой Бц̃и на всяк час. Ликꙋй днес, сиѡ̃не. Пор. № 23, 27б.

11б. Пѣснь Бꙋцнєвска до Престо" Бц̃и.

(12а. Пѣснъ престо" Бц̃и в(ꙋ)цнѣвско"). Со горнихъ висот предста долним благдтъ. Акростих: С Подгаец великих.

13б. Ѱалма Іс Хт̃ꙋ чꙋдовномꙋ иванѣвскомꙋ. Неизреченное чꙋдо днес я̃звися.

15а. Piesn naboze narodzienie. Przybiezeli do betleem pastyrze.

16а. Пѣснъ Престой Бц̃и Б(ꙋ)цнѣвской. Под ѡ̃древо свто̃е. Яхъ, оудивися̃. Пор. № 17, 39а. Останок акростиха: Антоній Довски".

17б. Пѣснъ с. Николаю̃. Во Барꙋ, в, естъ триꙋ(м)фъ великїй.

18а. Piesn swiecka. Бѣднажъ моя̃ го(ло)конко. Пор. Пер. Ист. лит. изслѣд. I, 2, ст. 167; др. Франко, Карп. письм. ст. 149—150.

19а. Piesn swiecka. Teraz sie, wdzieczna iunono.

20а. Пѣснъ крещенїю. Глас Гд̃енъ наводах' копїет. Пор. № 21, 33а.

21а. Самся ѡсꙋждаю втом зномъ падолѣ.

21б. Да всяж моя потѣха цѣлой Радости.

22а. Пѣснь м. мчнкомъ. Водомꙋ дѣдовѣ страшная совершаютс̃я.

23б. Пѣснь Стому Михаилу. Под: Бце, вѣрним оборона. Повстан, Монархо, звисокого трону.

24б. Пѣснь Алеξею члвку Бжому. Коханаго гди втерала. Пор. № 23, 23б.

25б. Пѣснь Стой Уліяни Кіевско". Возридайте всй днес, Россійскія страни.

27б. Охъ, мой свѣте валечни", ‖ Чемужес такъ небезпечнїй.

28а. Пѣснь вч стом Димитрыю. Кто нехвалитъ, то" неславит Димитрія вѣри.

29а. Пѣснь набожная. Изглубины срдца зовет Голубица.

30б. Пѣснь стлю Васілію. Ізлияхся ѿ устъ твоихъ, Ѿче прехвалне. Пор. № 21, 28б.

31б. Пѣснь престой Бци. Пречистая Дво Мти Руского края. Пор. № 22, 1а.

33а. Пѣснь набожная, гдй дша стѣлом разлучается. Єгда дша ѿ тѣла, в, разлучается. Пор. № 19, 23б.

35а. Ступилъ донас звисокости.

Пѣснъ 2. Ликующе, возигра"мо днес. Пор. Бог. 1790, ч. 8, 1825, ч. 8, 1850, ч. 10, 1886, ст. 31. Акростих: Ликуй.

36а. Пѣснъ нарождество. Ннѣ, адаме, возвеселися. Пор. № 21, 1а.

37б. Пѣснъ нарождество Хво. Граде славнїи, вифлееме, лику" ннѣ й веселися. Акростих: Гавриил.

38б. Пѣснь свѣцкая. Славна була ведмедовъка. Пор. др. Ів. Франко, Студії, ст. 145—151 і 502—503.

39б. Dokoli, umnyi (sic) pernaty. Пор. З культ. житя Укр. ст. 28, 91б.

II.

В головному виповнюють описані отсе співаники так звані набожні пісні. Сей рід духовної вірші занесений до нас без сумніву з західної Европи, головно з Польщі, і не має нічого спільного з церковними співами грецької церкви, хиба що останні послужили декуди жерелами для сих набожних пісень, що оригінально повстали в нас по занесеним з заходу зразкам.

Початки української набожної пісні майже не тикані досі в наукових дослідах. До цінних вісток проф. Перетца в його першім томі „Историко-литературныхъ изслѣдованій и матеріа-

ловъ“ і в инших статях хочу додати тут дещо нового. В рукописнім відділї „Національного Музею“ у Львові переховуеть ся під ч. 333 „Тріодь“, folio, в якій на трьох картках з початку й однїй кінцевій містять ся зразки нашої набожної пісні з другої половини XVII в. Зараз на першій сторонї під двома віршованими текстами подана записка (титли скрізь розвязую, надстрічні букви вношу в рядки): Тие пѣсни набожние внесение в богоспасаемий град Старую Сол и начертанние многогрѣшним Ѳеодором Рясновским, родичом з Дунаева спод Рогатина, з мѣста маетности арцибискупа лвовского в сию книгу, названную Триод, року ҂ахѯз мѣсяца ноемврия дї дня, якъ ставъ на кондицией зде.

У згаданім 1667 роцї вписані пісні з початками: Кроль з Емпѣру к нам приходит і Днес благодат явися. Навіть, коли не було би зазначено в надписи: „Пѣсни набожние на Рождество Христово“, вказували би на се їх тексти. Текст першої пісні виглядае так:

Кроль з Емпѣру к нам приходит,
Богъ от Дѣвы ѓди ся родит.
З небес ступив,
До нас ступивъ
На земние крае,

Теразъ земля триумфует,
Плач и ламент уступует.
Южъ спѣвваймо,
Викрикаймо
Пѣсни веселие.

Над вертепом звѣзда стала,
Бога в яслех показала:
Оглядаймо,
Привитаймо
Пана рожденного.

Ѓди приходят трие цари,
Офѣруют ему дари;
Поклякают,
Привитают
Кроля рожденного.

И ми взаем дари даймо,
Тую му пѣснь заспѣваймо:
Хвала цару,
Господару
Небесного трону.

Же нам дав свою корону,
Ѓди (з) своего ступил трону,
Где кролюе
И справуе
С хори аггелскіми

Где будемо кролевати,
Кроля з неба виславляти.
Триумфуймо,
Поступуймо
Всй веселим крокомъ.

Слова: „поступуймо вси веселим кроком“ промовляють за сим, що співали сю пісню колядники, найправдоподібнїйше ученики школи, ходячи з звіздою.

Другий текст отсей:

Днес благодат явися,
Богъ от Дѣви родися,
Рожденний пред лѣти, нынѣ во плоти
В безсловесних яслех возлег со скоти,
Имѣяй херовими
Во службу, серафими.
От пастир и волхвов восприят дари,
Болии над высокихъ надземние цари,
Образ раба восприем
Чловечим подобием.
Восприят естество человѣкъ хуждшее,
Да подаст во вѣчний живот лучше.
Изволившему того
Хвалу дадѣм за всяко благо,
Воление Богу всѣм вѣком,
Иж ся Богъ сталъ для нас человѣкомъ.

Ще старше письмо дальших двох текстів на відворотній стороні першої картки й на першій стороні другої картки. Почерк той сам, що записка: Року Божого ахѯа церковъ згорѣла і т. д. Перший текст з початком „Христос Спаситель“ не поправний. Се правдоподібно орація:

Христос Спаситель,
Вѣрним просвѣтитель,
Народилъ ся во Выфлеомѣ
З Дѣвици Маріи Пречистои.
Не згордѣлъ во вертепѣ ся родити
И во яслехъ лежати.
Ирод хотѣл его убити.
З востока царіе пришлися ему поклонити.
Принесли ему дары,
Злато яко вѣчному цареви,
Змирну яко несмертелному,
Во вѣки царствующему,
Ливан яко Богу и тридневному мерцеви.

Вѣнца несмертелности дознали,
А з Ирода ся насмѣяли.
Вѣрныи християне, прійдѣте,
Спасителя восхвалѣте,
Же ся[1]) от не насъ народилъ,
А с нами ся зединилъ,
Абы нас от тмы свободилъ.
Его же в небѣ аггели славят,
Небо его звѣздою показует,
Земля вертеп, пустини ясли приготова.[2])
Мы же Дѣвицу Марію Пречистую,
От нея розшагося...[2])
Пастиріе чудятся,
Вся твар радуется,

зовущи: Слава во вышных Богу и на земли мир во человѣцехъ благоволеніе.

Друга пісня має по кождій двострічній строфі дворядковий рефрен:

Дѣвая денес Христа раждаетъ
И пеленами днес повивает.
Звѣзда свѣтлая ясно свѣтила,
Ґды Панна Чистая Сына повила.
В малом вертепѣ во яслехъ лежитъ
Межи быдляти, из зимна дрижит. Звѣзда свѣтлая...

Ему быдлята услуги чинятъ,
Ґды Створителя своего видят.[3]) Звѣзда...

Царые пришли Христа витати
И поклонъ ему покорне дати. Звѣзда свѣт...

И мы вѣрніе Христа витаймо
И поклон ему покорне даймо. Звѣзда свѣтла...

Аггели в небѣ духовне поютъ
И пастиріе поклонъ отдают. Звѣзда...

Вифлеомъ мѣсто весело граетъ,
Же пророчество в нем ся виполняет. Звѣзда...

---

[1]) Зразу: Егоже. [2]) Щось певно пропущено.
[3]) В рукоп. видаᵀ.

Дѣвая денес красно спѣваетъ,
Царя царем Христа прославляетъ. Звѣзда. .

Даждъ в покою весело жити
И со аггели Бога хвалити.

Звѣзда свѣтлая ясно свѣтила,
Ґды Панна Чистая Сына повила.

На останній стороні Тріоди вписана „Пѣснъ набожная на рождество Христово“. „Писав рабъ (витерто) тую пѣснь року ҂ахѯ҃ѕ“. Ось вона:

От утробы дѣвыя Боѓъ произиде,
Вселитися на землю от небесъ прийде.

Во верътепѣ возлежа яко дѣтище,
Имѣяй на небеси престолъ, жилище.

Во яслех безсловесных возлеже младо,
Да згибшее ко себѣ обрѣте стадо.

Пеленами повитый всѣхъ одѣватель
Просия от утроби нашъ возсиятел.

Рожденому во гуслех нынѣ играймо,
В доброгласных кимъвалех пѣснь воклицаймо.

Слава во вышъных Богу пѣснъ заспѣваймо,
Рожденому на земъли поклон отдаймо.

Ввійшла ся вірша в Зарваницький співаник і має там девять строф.[1]) Приходить також у збірнику псальм (рукопись колекції Ундольського ч. 897), писанім при самім кінці XVII в. (80—90 рр.), можливо навіть до 1710 р.[2])

Трохи пізнійше вписані тексти різдвяних духовних вірш на третій картці. Перша з їх ряду „Пѣснь на рождество Христово в року ах҃п“:

Христос ся з Панни раждает,
Богъ человѣком ставает.
Утренка солнцу продкует,
Панна Христу услугует.
Аллилуя, аллилуя.

---

[1]) М. Грушевський, Сьпіванник з початку XVIII в. (Записки, т. XVII), ст. 65—66.

[2]) В. Н. Перетцъ, Новые труды по источниковѣдѣнію древне русской литературы и палеографіи (Київські „Университетскія Извѣстія“, 1911, кн. 11), ст. 74.

Небо весело ликует
И к вертепу пос(т)тупует
К тому малому дитятку,
К небесному пахолятку.
Алилуя, алилуя.
Звѣзда поселство справует,
С треми кролми путешествуетъ.
До станѣ го впроважает,
Где волъ з осломъ Пана грѣет.
Алилуя.
Додай же нам, Христе Пане,
Поки сего свѣта стане,
Абы тя Бога хвалили,
А с тобою вѣчне жили.
Алилуя, алилуя.

Текст Зарваницького співаника складаеть ся з вісьмох строф.[1])

Найближша пісня, здаеть ся, досї з друку не відома:

Пастиріе в ночй ґди пасли в҄ темности,
Реклъ до них аггелъ, становши (sic) в ясности:
Не лякайтеся, велико звѣствованя,
Веселе, кторе на ввес свѣтъ повстане.
Народился нам Пан в мѣстѣ дня того
В Вифлеомѣ, Ісус имя, маете его.
Леч го знайдете увиненно дитятко,
В яслех вложоно праве якъ ягнятко.
Чест Богу, хвала на високом тронѣ
И на земли мир у кождой сторонѣ.
Потим аггели якъ от них зникнули,
Пастиріе зараз во Вифлеом збѣгнули.
А Иосифъ старий колисавъ дитятко,
Лиляй же, лиляй, малое пахолятко.

Далї іде текст дуже популярної піснї, основаної на апокріфічних мотивах. Увійшла вона в усї почаївські і львівські видання „Богогласника“. Приходить у згаданім збірнику ко-

---

[1]) М. Грушевський, op. cit. ст. 64--65.

лекції Ундольського.[1]) В Зарваницькім співанику текст о одну строфу довший.[2]) Перед кінцевою строфою є тут іще отся:

Аггели с пастирми приходят,
Царіе подарки приносят,
Ладан, злато отдаютъ,
Пред ногами падают
Христови.

Найстарший досї відомий текст має отсей вид:

Предвѣчній родися пред лѣти,
Хотячи землю просвѣтити,
Да нас от тмы возведет
И ко свѣту приведет
Омрачних.

Новое лѣто зачинае,
Новый царъ царя низлагае.
Убого ся народилъ,
Богатого засмутилъ
Августа.

Ґды Панна породила Сына,
Падает в Ефесѣ Дианна,
В Римѣ теж храмина.
Веселися дружина
Христова.

Привикай[3]), Панно, повивати,
Не престай, старче, пилъновати
Створителя своего.
Знают Пана моего
Быдлята.

Сполнота изящъная была,
Ґды Панна Сына породила,
Цѣлую нощъ свѣтити,
Волю его чинити
Мусѣла.

А звѣзда понудила царей,
Бѣгучи к вертепу со дары.
Перше знайшли пастиріе,
Нѣжъ мудріе звѣздаріе
Ісуса.

Ирода лжива омилили,
Иншим ся путем возвратили,
Радуются неложно,
Же ходили непружно
В дорогу.

Смутятся вси Иродияне,
Крушатся в Египтѣ болване.
Аггелъ воину[4]) зсказует,
Же ся Ирод готует
На Христа.

А Ирод с того засмутился,
Же Христос з Панни народился,
Казалъ его питати,
По всей земли шукати
Для здради.

Поймуй же, Иосифе, Панну,
Из отрочатем бѣжи в ину страну.
Поки врази погибнутъ
И кончину воспріймутъ,
Пребуди.

А мы днес з того веселѣмъ ся,
Рождеству его поклонѣмъ ся,
Абы от грѣхъ свободилъ
И на земли покой, мир
Даровалъ.

---

1) В. Н. Перетцъ, Новые труды, ст. 74.
2) М. Грушевський, op. cit. ст. 66—67.
3) В рукоп. Привитай. 4) В рук. во″ну.

У своїй цінній студії про „Нашî колядыˮ (Львів, 1890) вказав др. Франко на жерело апокріфічних деталів в сїй пісні. Деякі отції церкви, головно пресвитер Епифаній у Слові про житє Марії Богородиці, оповіли леґенду про чуда, які стали ся на світї в часї Христового народження, а саме, що сеї ночи завалив ся в Римі поганський храм, який називав ся вічним, і разом з сим порозбивали ся в нїм усї ідоли. Появу в колядї Риму замісць Ефесу та перенесеннє місця акції леґенди до храму Діяни в Ефесї пояснив др. Франко сим, що автор пісні „вчинив се з огляду на звісний епізод Дїяній апостольських, де росказано про перше пробуваннє св. Павла в Ефесї і про аґітацію, підняту проти нього майстрами, що продавали срібні моделї храму“.[1]) Наведений висше текст коляди згадує не тільки, що „падает в Ефесѣ Дѣанна“, але й рівночасно „в Римѣ теж храмина“.[2]) З огляду на се треба, здаєть ся, для вияснення ефеської події ждати нової апокріфічної леґенди, як що розширеннє падання ідолів з Риму також на Ефес не є плодом довільної фантазії автора. Апокріфічні деталї з ефеською Діяною, з місячною повнотою в часї народження Христа та з поваленнєм египетських ідолів задержали ся і в текстї „Богогласника“, що задля великої популярности не підпав тут великим змінам, хоч все таки надрукований у роздїлї „иныхъ пѣсней на Рождество Іисусъ Христово вмѣсто не богоугодныхъ обычныхъ колядъ простымъ пѣвцемъ служащихъ“.

Слова останньої пісні, внесеної до згаданої Тріоди (№ 333 F):

Скочми за звѣздою
Зо всею дружиною,
Где свѣтлость луча сияет,

вказують, що пісні співали ся при ходженню з звіздою. Ось текст сеї коляди:

Аггелы, спѣвайте.
Чест Богу отдайте.
И мы с пастирми спѣшимо,
Уклонне Пана приймѣмо.
Пророци пророкли,
Чест Богу принесли,

[1]) Др. Ів. Франко, Нашî коляды, ст. 39.

[2]) Про обі події оповідаєть ся також і в текстї, який видав з Супрасльського співаника виленської Публичної Бібліотеки (№ 233) проф. В. Перетц. Пор. Историко-литературныя изслѣдованія и матеріалы I, 1 (Сптб. 1900), стор. 368.

Же ся рачилъ народити,
З нами на земли прожити.
Скочми за звѣздою
Зо всею дружиною,
Где свѣтлость луча сияет,
Нех наше сердце спѣвает:
Аллилуя, слава,
Чест Богу и хвала,
Же ся рачил народити,
З нами на земли прожити.
Ото днес спѣваймо,
Рожденнаго витаймо,
Же рачилъ нам даровати,
Слава во вышних спѣвати.

Стверджують думку про співанне сих пісень у часї ходження з звіздою і вірші-орациї на Різдво, списані на відворотній стороні другої картки. Записка з боку „Пѣсни на рождество Христово в року ахп“ вказує на час, коли вже були сї орациї вписані. Виголошували їх студенти, просячи о коляду, за що співали піснї. Тому тїсна звязь межи сими піснями й ораціями дає нагоду навести їх тут також:

Я малый пахолик
На высокий столик
Юж мушу вступити,
Всѣх вас увеселити.
Христос ся раждает,
Радост намъ подаетъ.
То вам ознаймую
И святы вѣншую.
То за даръ приймуйте,
Коляду даруйте.

Нынѣ нам радост ся зявила,
Панна Христа породила
Пречистая въ Вифлеомѣ
У бидлячом подлом домѣ.
Прето всѣ ся веселѣмо,
Христа Пана умолѣмо,
Абы далъ нам долго жити,
Свята в щастю проводити.
А преживши ту мешканя,
Зычу въ небѣ кроліованя.

Вшистко праве створення триумфуе
И дивное веселя охотне справуе,
Пристя Збавителя на свѣт дочекавши
И нарожденя его с Панни оглядавши.
Котрому аггелове як Богу спѣвают,
Покой и веселя вшистким оповѣдают.
Тогож веселя, и в(аш)м(о)с(ць), рачте заживати,
В добром здоровю тіи свята опроважати.
Як сынъ и служка уприйме жадаю,
Тым прехвалебным празникомъ поздоровляю.

Юж, дѣти маленкіе, юж ся собырайте,
Христа нарожденнаго в яселках витайте.
Который зоставивъши божство, до нас вступил
З неба на низкост, бы тя, чловече, навѣдил.
Смотриж, мѣзерный чловече, що то ся дѣе,
Тылко помысли о том, аж ты сердце млѣе.
Уважай же, мѣзерный, як Богъ щодробливый,
Непонятый в щедротах, барзо литостивый.
Неищерпаемое жродло щедрот мает,
Которое всѣм вѣрным гойне виливает.
Тым же способом рач, слухачу, выливати,
А Христос раждается, умилно спѣвати.

З XVII в. походять і записи двох різдвяних пісень на полях Типика в бібліотеці „Народного Дому“ у Львові ч. 5. Саму рукопись відносить др. Свенціцкий до кінця XVI в.[1]) Перша пісня вписана на третій картці. Записка на відворотній стороні другої картки з 1662 р. з тогож часу позволяє означити менше-більше час вписання. Свідчив би про се й характер пісні, згідний з характером горі наведених текстів. Ось вона:

О Мати Дѣво чистая,
Звѣздо в небѣ пресвѣтлая.
Та ест заря свѣтлѣйшая,
Над всѣх святых святѣйшая.

Засвѣтилася в темной ночи,
Додала нам всѣм помочи,
Родячися от Адама,
От потомка Авраамля.

Ис котрого поколѣня
Вышло правдивое сѣмня,
Панна, чистая Дѣвица,
Пречистая голубица.

Выбрана с початку свѣта,
А прозрѣла аж под лѣта
Не болѣзно превѣчно слово
През Духа святого.

Вѣрных своих охлани,
Двора небесная Пани,
Дай нам в небѣ кролевати,
З аггелами лыковати.
Аллилуя.

---

[1]) И. С. Свѣнцицкій, Церковно- и русско-славянскія рукописи публичной библіотеки Народного Дома во Львовѣ, Сптб. 1904, ст. 47.

Друга пісня вписана на 45 к.:

О Дѣво преизбранная,
Въ небѣ сущих прехвалная,
От тебе Богъ въплотися
И животъ всѣм явися,
С тобою небо прон'зеся
И въход (в) царство предадеся.

Простотою і не рідко красою відзначають ся сї найстарші наші різдвяні пісні. На основі описей найстарших співаників можна до XVII в., найдалї до початку XVIII в віднести такі з богогласникових текстів, як „Новая радость свѣту ся зявила", зложена зівсїм народнїм складом „Дивная новина", „Нова радость стала, яка не бывала". „Небо и земля нынѣ торжествуютъ", „Не плачъ, Рахили", згадуючи тільки про пісні, відомі з першого видання „Богогласника". Вичислені отсе пісні належать до найпопулярнїйших коляд межи нашим народом.

III.

Коли навіть загально розповсюднений звичай у Польщі співати набожні пісні по костелах не був би достаточною підставою для твердження про подібний звичай і в українських унїятів, можна навести на се письменні докази. На марґінесі Житій святих, рукописи колекції Ант. Петрушевича в біблїотеці „Народного Дому" у Львові ч. 2 з XVI в.[1]), на картці 89б списана десь на початку XVIII в. пісня, яку велить ся співати на мельодію пісні без сумніву XVII в. „О Дѣвице Пречистая", яка ввійшла до „Богогласника". Не відома за се досї „Пѣснь Адаму":

Рай прекрасній сотворенії,
Для Адама насажденній,
Всей роскоши наполненій.

Обѣщает ему дати
От древа овоцу брати,
Всей сладости заживати.

Тилко древа единаго,
Средѣ рая стоящаго
То не коснешися его.

Якъ запомниш моя слова,
Возмешъ овоцу от древа,
Въ той час тебѣ смерть готова.

---

[1]) Др. Іл. Свєнціцкий, Рукописи львівських збірок. Вип. I (Українсько-руський архив, т. I), Львів, 1906, ст 108.

Змый лукаво мовитъ Евѣ:
Что ви умом несмисленнѣм
Древо минасте даремнѣ?

Скоштуй яблка, все дознаешъ,
Мои слова спамятаешъ,
Якъ Богъ, все то ти дознаешъ.

Ева овоцъ скоштовала
И Адамови подала:
Сей овоцъ естъ твоя слава.

Адам забилъ глаголъ тайный,
Принялъ овоцъ заказанный,
В той час позналъ, же ест нагый.

Там Богъ Адама волае,
Адам ся в раю ховае,
Естем нагый, повѣдае.

Богъ Адама виганяе,
Дверѣ рая затворяе,
Твоя дни вли (sic, злп), повѣдае.

Адам сяде прямо рая,
Горко плачя и ридая,
Глас жалостный испущая.

Увы мнѣ, раю прекрасній,
Свѣте очий мо(и)хъ ясный.
Позбилемъ тя азъ нещасній.

Ахъ, ты Ево, израдлива,
По чтос мя раю избавила,
Южъ естъ и ты нещаслива.

Ева жалостно заплаче,
Змый зрадилъ мя, человѣче,
Близко древа лестно рече.

Будеш ясти, що ти дано,
Не брати, що заказано,
Богъ мовилъ тое явно.

По тексті йде замітка: „Сія пѣ(с)нь пѣта имат быти въ недѣлю сиропостія въ услышаніе всѣм людем по божественой леітургіи, яко то Адам за невоздержаніе улишися сладости райскія и взгнан(ан)ъ быст и не утоли Бога и не умилосердися Богъ. Тое и нам потреба памятати и о том побдѣти, яко преплывше рочній обход приближихомся ко подвигом душеспасителних постовъ“.

Є також свідоцтво, що по наших церквах лучено набожні пісні з акафістами. В згаданій колекції Петрушевича переховуєть ся під ч. 180 рукопись акафістів до святої Трійці і Ілії. „Акафістъ Троєци Пренайсвятѣйшой списася Р. Б. ҂аѱкѮ мѣсяца марта дня зі. при храмѣ святого Иліи во веси Терновцехъ“ „рукою Павла Свѣдзѣнского, поповича Тарнавского“[1]), а „акафистъ слав. прор. Іліи списася р. б. ҂аѱкѮ“.[2]) По першім акафісті слїдує отсей „Гимнъ Святой Троици“ (20аб):

[1]) Той сам, Рукописи львівських збірок. Вип. III (Українсько-руський архив, т. VII), Львів, 1911, ст. 155.
[2]) Тамже, ст. 157.

Тройце святая, Боже ласкавый,
Котрый себе днесъ нам показавый
Во трехъ персонахъ в боствѣ едином,
Отче со Сыномъ и Святымъ Духомъ,
Котрого для насъ з неба зослалесъ,
Нам людем твоим збавленя далесъ.
Благодарым тя и воспѣваемъ,
Смотреніем тя вси величаемъ,
Імже спаслъ миръ погибающъ
І грѣхъ потреби смертъ нам раждающъ.
На горнемъ мѣстѣ все содѣявый,
Сѣдящимъ во тмѣ свѣтъ восиявый,
Просвѣти и насъ, тебе славящихъ,
Во вѣки вѣкомъ тебе хвалящихъ,
Безначалнаго Бога и Отца,
Всемогущаго всѣх речей Творца.
Рачъ нам здарыти Творче небесный,
Отче со Духомъ, Боже единый,
Абысмо трвали вси непорочно
В той святой вѣрѣ единодушно.

Знов же другий акафіст попереджує „Гимнъ святому славному пророку Іліи Өезвитянину" (24аб):

Похвалу принесемъ кую
Өезвитянину Илию,
Пророку пречестну
Кую пѣснъ достойну
Воздадимъ?

Радуйся, Иліе пророче.
Земный аггеле и чловече,
Небесный, пречестнѣйшый,
Во чудесехъ славнѣйшій
Іліе.

Ты огнемъ от аггелъ повиванъ,
От родителъ сій чудъ узнанъ.
Благодарятъ Бога,
Яко милость многа
Его бысть

Ко тебѣ, пророче, явѣ.
Како воспоемъ достойнѣ
Тебе преведика,
Во чудесахъ толика
И славна?

О всепѣтый Иліе пророче,
Предъ пришествіем вторый пред-
Молимся мы, моли, [тече,
Всѣхъ насъ помяни
Предъ суднемъ.

Понеже естесь втораго
Пришествия Христоваго
Предитечем честнѣйшим
И пророком славнѣйшим,
Молися.

Молися судию и Богу,
Да дасть нам милость свою многу
Твоими молитвами
Жити зъ аггелами
Во вѣки.

Самі акафісти підгоняли перерібчики під лад набожної пісні і навіть народнїх пісень. З рукописного акафістника, писаного в Стародубі 1571 р., навів для прикладу др. Франко другий ікос з акафіста Хресту.[1]) Ритмічну прозу можна помітити також в инших акафістах, навіть друкованих, приміром в акафісті св. Варварі, що з додатком житя святої вийшов у Києві 1698 р.[2]) й пізнїйше мав іще кілька видань.

З кінця XVII в., найдалї з початку XVIII в. походить запись пісні Варварі на рукописнім євангелію кінця XVI або початку XVII в.[3]) в бібліотеці „Народного Дому“ ч. 71 (89б). Ось текст сеї пісні:

---

[1]) Др. Ів. Франко, Апокріфи і леґенди з українських рукописів, т I (Львів, 1896). ст. XXXII. Можна вказати рівнож на численні випадки ритмічної прози в XVII в. Ось як одна з богато прикладів записка на учительнім євангелію в бібліотеці „Народного Дому“ у Львові ч. 62 (148б): В лѣто от созданія мира з҃рм҃г, по плоти рождества Господня а҃хл҃е промышленіемъ Бога вышняго, въ Тройцы единаго, написася сия книга еѵангеліе учителное недѣлямъ през все лѣто и праздникомъ Господскым рукою многогрѣшнаго раба Божія Тимофтея презвитер(а) Высочан. Но молю вас со тщаніемъ, отци честніи и еже о Христѣ братія:

Читаючи исправляйте,
А по дару Духа святого талантъ, данный вам. роспложайте,
А порученное вамъ стадо Христово словесныя овца прикладомъ [духовнымъ ширей з головы своея духом Божеимъ усты своими [научайте,
А мене наче всѣхъ грѣшнаго и скврънаго во молитвах святихъ [своихъ не забывайте,
А Богъ мира да будет со вами во сей вѣкъ и во будущей. Аминъ.

[2]) Києво-печерське виданнє акафісту св. Варварі має віршований „Вѣнецъ от дванадесят звѣзд святой Варварѣ
От молитвъ къ ней о крайней доброй смерти дарѣ“
з початком „Варваро, родителемъ рожденная дѣво“. 12 чотиро-віршів і вкінцї чотирострічне поученнє, щоби сим способом вінчати св. Варвару.

[3]) И. С. Свѣнцицкій, Церковно и русско-славянскія рукописи, ст. 26.

Красная дѣво, красная дѣво, кров тя украшает,
Котрую тебѣ отецъ проливает.
Тис позволила, тис позволила за Христа пролити,
Своею кровию Христову нагородити[1]).
Где отецъ живот, где отец живот чадом звиклъ давати,
Тут и отец твой прагнул и отняти.
А ти, Варваро, а ти, Варваро, в живот уступуеш,
Земним бо вѣчный живот в небѣ готуешъ.
Святую Тройцу, святую Тройцу през три окна бачиш,
През окно, дѣво, видѣти дар рачиш.
Отца и матку латво оставуеш,
Облюб(ен)цеви себе офѣруеш,
Абис оному руку могла дати,
Позволилас ю отцеви отняти,
Бис руки дане(м) Христови служила,
Давши му руку, часто послюбила.
Отецъ от Христа гди тя оттягает,
Моцно тягнучи, руку отриваєт.
Алес и глави ему не боронила.
Главою собѣ Христа осудила.

---

[1]) Відміни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 17 Q такі: 4. Своею его кровю нагородити. 5. живот звыклъ чадом. 6. Тутъ отецъ. 8. на небѣ. 9. безъ три окна. 10. видѣти мя рачиш. Між 10 і 11:

А ґлы тя зъ неба окном оглядают,
Уподобивши, двер ти отваряют. 14. ей отцеви оттяти.
15—16. Быс, руку давши, Христови служила,
Давше му руку, чтос послюбила.

17. оттѣгает. 18. тягнувши, руку урываетъ. 19. главу... не боронила. 20. себѣ. Від стр 21 дальший текст такий:

Так Господеви главу преклапяеш,
Христови главу зым нагорожаешъ.
Нехай и живот отецъ отимует,
Христос ся тебѣ за живот царуетъ.
Справ, о Варваро, бысмо тамже мѣли,
Бы на нас врази наступит не мѣли.
А мы свой живот тебѣ офѣруем,
Вѣчный тобою живот обѣцуемъ.
Болезни наша латво улѣчаеш,
За облюбенца Христа врача маешъ.

Аггелы в небѣ со серафими спѣвают,
Тебе до кролевства небесного взивают.
Дай же, Варваро, жеб ми тое мѣли,
Жеб ми през тебе до кролевства войти смѣли.
А ти, Варваро, часто на небо зглядаеш,
Архистратига на помощ взиваеш.
А ти, Михайле, стой з мечем добитим,
Храни скарбъ, который ест храм твой знаме(ни)тий.
А ти, Варваро, невѣсто и дѣве (sic),
Аггелом тебе назват могу смѣле.
За людми ся завше Христу Богу молиш,
Всѣх за собою до царства уводишъ.

Повстали в XVII в. набожні пісні також у честь инших святих, головно від найдавнїйших часів дуже популярного на Україні св. Николая. Поширена між нашим народом пісня св. Николаеви „О кто, кто Николая любитъ“ се без сумнїву продукт нашої віршевої продукції XVII в. Історичний фон і національне почуте пробиваеть ся з отсих двох пісень св. Николаеви. Перша знаходить ся в цїкавім співанику колекції Ант. Петрушевича ч. 233 (ст. 10—12):

О Николáе чýдотворче
И всѣх врагов наших борче,
Во бѣдах всѣм предстателю,
Николáе святителю.

Сыротáмъ и вдóвамъ отче,
Вя́знемъ и болним дозорче,
Утапáющим во мóры
Ратунком стаеш воскорѣ. 2.

Прося́щимъ щéдрый дáтелю
И всѣмъ нам благодателю,
Тебé просим со слезáми,
Ты, пасты́ру, стань за нáми. 2.

В тепéрѣшных бѣдахъ нáшихъ
Полки враговъ всѣхъ роспроши,
Котрый на нас вою́ютъ,
В невóлю берутъ, мордуют.

Твое нам тѣло лѣкарством бывает,
Як вонный квѣток, леч не увядаетъ.
О Михаиле, стой з мечем добытым,
Храни скарб, котрым храм твой знаменитый.
Варвара тебѣ ґды отдала тѣло,
Аггелом еи могу назват смѣло.
Она без тѣла, аггел(е) в тебѣ тѣло,
Варварою тя назвать могу смѣло.
Нищету нашу скарбом спомагаеш,
Скарбъ непребраный Христа в небѣ маешъ.
Справ нам, Варваро, дайся упросити,
Абы скарб в небѣ могли мѣти.

Дитят, девицъ и мужа́токъ,
Забивает (sic) невиннятокъ.
Лежатъ трупи по дорогахъ,
В лѣсах, по́лях погибают. 2.

Котры́хъ и рвутъ, идят птаство,
Не поидят их робацтво,
Другіе з го́лоду ги́нутъ
И в сѣхъ нещастяхъ пли́нутъ.

Зми́луй же ся, Николае,
Не́хай твой люд не вмира́ет,
Молимо мы́ тебе́ отца,
Просимъ Христа, Бога Творца.

Нехай той гнѣвъ на пога́не
Пошле́, на всѣ Агаря́не,
Котрый тебе не зна́ютъ
И тебе не прославля́ютъ.

Будь похваленъ, святителю,
Мурликійскій учителю,
От насъ грѣшних людей твоихъ,
Да будет во нѣдрех твоихъ.

Рачъ, Николае, вислухати,
При храмѣ нас всѣхъ трима́ти.
Мы тя будемъ вихваля́ти,
Молби ти всѣ отдавати, 2.

Аллилуіа, алилуя, ал., ал.

Друга „Пѣснь Святому Николаю“ приходить у співанику „Національного Музею“ у Львові ч. 17 Q:

Веселя нам всѣм настало,
З небесных круг завитало
З Николаем мирликійским
И чудотворцем ликійскимъ.

Котрый слезы выливает,
Молбу Богу приношает
За всѣ вѣрны хрістияни,
Посрамивши Арияни.

Святителю мирликійскій,
Архиерею ликійскій,
На небѣ ты проквитаеш,
Врагов наших устрашаеш.

Гды тя маемъ поборника,
По Бозѣ вси заступника,
Тыс людем в мори помагал,
Спод меча вѣрних выймовал.

Агарян рач отпудити,
Нех тя можем умолити
В храмѣ твоем, святителю,
Нашъ скорый вспоможителю.

Принес к Богу за нас грѣшных
Молбу к нему в ден нынѣйшый,
А рач з нами ликовати,
В ден святый торжествовати.

Нехай же днес все створѣня
Просит у Христа збавлѣня
В церкви святой Николая.
И ты, Дѣво Пречистая,

Сына нам рач умолити,
З святителем упросити,
Котрого день нарочитих
Собор аггелъ и всѣх святых.

Ґды лик єрей целебрует,
Згодне з нами триумфует
В празник святого Николы,
Бы от нас напасти устали.

Бы рачил омофором
Константинополским взором
Покрыти нас в храмѣ его,
В коронѣ позбыти злого.

А ты, святый Владимерю,
Насъ хрістіян вѣрный царю,
З мученикы пресвѣтлими
И княжати росийскими,

З святым Романом, Давидом,
Нашим великим гетманом
Преподобным Антонв(н)ем
И святым Θеодосіем,

Нехай нас не карет мечем,
Простри глас, святый чловече,
Нех нас збавит всего злого
И повѣтря морового.

А по зестю души с тѣла
Просимо тя, бы там была,
Где ты з аггелы ликуеш,
Николае, торжествуешъ.

Одним словом уже в XVII в. поширені були на українських землях набожні пісні з усїх чотирох відділів, з яких у сто лїт пізнійше зложила ся програма „Богогласника“. Немалеважним доказом сього ствердження може бути описаний проф. Перетцом Супрасльський співаник. При піснях на Різдво Христа зазначено в співанику, що вони „изъ древнихъ Пѣснописцевъ или Пѣснопойничищъ выписанныя“.[1]) Рівнож „Пѣсни духовныя о страшномъ судѣ Христовомъ изъ древнихъ пѣснописцевъ или пѣснопойничищъ обще выписанныя“[2]); так само великопісні[3]), на Великдень і инші Господнї свята[4]), пісні в честь Богородиці[5]), святих[6]) і псальмові.[7]) З уваги, що співаник відносить проф. Перетц до 40 рр. XVIII в., думаю, що під давніми співаниками треба розуміти рукописи XVII в., виїмково самого початку XVIII столїтя.

IV.

Поміж набожними піснями того часу вдаряють нераз поетичним полетом і інтересним історичним кольоритом пісні до Богородиці. До наших дум зближена своїм складом „Пѣснъ людей, зостаючих в теперишом небезпеченствѣ от Турка“. З збірника колекції Ант. Петрушевича ч. 102 (285б) подаю ось тут цікавий текст пісні до Богородиці:

Прийми, всеблагая
Панно Пречистая,
Моления наша, пѣсни.
Просимо тебе,

Прийми насъ до себе,
Нехъ нам не буде в тѣсни
Врата небесная.
Ты есъ Пречистая,

---

[1]) В. Н. Перетцъ, Истор. лит. изслѣдованія, I, 2, ст. 12.
[2]) Тамже, ст. 16. [3]) Тамже, ст. 19.
[4]) Тамже, ст. 21. [5]) Тамже, ст. 23.
[6]) Тамже, ст. 27. [7]) Тамже, ст. 30.

Пророком нареченная.
Отвори дверѣ,
Дай жити в небѣ,
Матко милосердная.
Ты в небѣ кролюешъ,
В небѣ ликоствуешъ
Со святыми твоими.
Будъ литостива,
Матко милостива,
Над слугами своими.
Ты есъ нескверная,
Ти есъ нетлѣнная,
Тисъ Панно Пречистая.
На тя всю мою
Надѣю имѣю,
Царице небесная,
В тутейшом кролествѣ,
Ґдыжъ в небезпеченствѣ
Зостаешъ от поґана.
Сына умоли,
Покоем обдари,
Зотри Турка под ноги.
Котрыи воюютъ
В насъ, барзо мордуютъ,
Христианъ забиваютъ,
Церкви, монастирѣ,
Святые олтарѣ,
Огнем их попаляютъ.
Крести с церквий скидаютъ,
Под ноги гружаютъ.
Ах, людей забиваютъ.
В нашой сторонѣ,
Такъ теж в Божом домѣ
Жалосне ляментуютъ.
Юж от давных лѣтъ,
Якъ набоженства нѣтъ
И звоновъ также не чуютъ.
Такъ наша краина
На злого Турчина
Бога о помсту проситъ,
Ревне плачучи
И ляментуючи,
До Бога руки зноситъ.
Священници крилцѣ,
Законници бѣлци
Оружиемъ падоша.
Котрыи невиннiи,
Безъ жадной причины
Кровъ свою пролиаша.
Трупие рабъ твоих,
Такъ тежъ святых твоих
И преподобных,
Которыи ся стали
Покармом немалим
Окрутным звѣром земным.
Едных постинано,
А других забрано
В неволю турецкую.
Там их мордовано
И примушовано
На вѣру поганскую.
Пролѣй гнѣвъ твой сроґий
На поганы многи,
Котрыи нас ненавидят,
Положи их яко тросту
Пред лицем вѣтру,
Нехай ся з нас не бридятъ.
А намъ рачъ дати
В покою мешкати,
Бысмо тя выславляли,
Сына твоего,
Бога нашего
Во вѣки прославляли.
Потлумижъ поганы,
Вызволъ окованны
Твоих всѣхъ вѣрнихъ.
Пут(ешеств)ующих направи,
Недужных издрави,

Христианъ православных,
Звѣздо пресвѣтлая,
Панно Пречистая,
Царице небесная.
Отвори дверѣ,
Дай жити в небѣ,
Царице небесная.
Плачущих потѣши
И всѣхъ возвесели,
Помощнице чистая.

Возвыси рогъ нашъ,
Не забывай о насъ,
Панянко Пречистая.
А мы слуги твои
Православныи
Хвалити тя будем,
Имя твое,
Панно, пречистое
Во вѣки не забудем.

В такім тяжкім положенню одинокого ратунку надієть ся набожна пісня від Божої Матери. Прошенне до неї о поміч представляє текст співаника колекції Ант. Петрушевича ч. 233:

Ра́туй, Маріе, ратуй, погиба́емъ,
Тебе́ патронку на по́мощ взываемъ.
Прийди, потщи́ся, а зажій милости[1]),
Потлуми́ враги́, котрыи своеи злости

На нас керуютъ, уста́ отворя́ютъ
И всѣх клеврѣтъ пожерти желают.
Прійди зливанна, скоро нам на по́мощъ,
Отжени от нас всѣхъ непра́востей тощъ.

Тыс свѣтъ мірови зродила обфитый,
Сынъ твой и Богъ нашъ всѣмъ незакры́тый.
Тимъ свѣтом темност нашу просвѣщаешъ,
Ґды к нам з ратунком скорим прибѣгаешъ.

Ратуй, Ма́ріе, ратуй нас, вола́емъ,
Иной по́мощи над тебе не зна́емъ.
Ты нам помози́, над царство выбранна,
Тремас коронми укоронованна.

Рату́й, Маріе, ратуй, Влады́чице,
Кро́вомъ крыл твоих покрый нас, Царице.

---

[1]) Відміни тексту в співанику „Національного Музею“ ч. 175 такі: 3. зажый литости. 4. котры своя. 5. отвираютъ. 6. Твоих клевритовъ. 7. к нам. 9. зродилас. 10. а Богъ нашъ свѣт намъ незакрытый. 13. Ратуй, Царице. 14. Инъшои помощы. 15. над царствось выбрана. 16. укоронована. 17—20 vacant.

Ратуй нас, ратуй, низко упадаем,
Поклон и хва́лу тебѣ отдава́емъ.

Обі пісні не дають ніяких конкретних даних для означення часу, до якого відносять ся. Знищенне, зроблене Турками, не було новиною на українській землі. З увати, що в першій пісні є мова про довше замовкненне церковних звонів, здаеть ся, зміст пісні відносить ся до часу занятя Турками Каменця Подільського. Думати про се позволяє обставина, що в нашій набожній пісні дійсно відбило ся відгомоном подільське лихоліте. В співанику колекції Ант. Петрушевича ч. 233 є ось яка пісня до Богородиці:

Предста Царица на высоком тронѣ
В шатѣ солнечной и в свѣтлой коронѣ,
Руцѣ подемъши, Сына си объемши,
Молитвы пріемъши.

Цесаря Христа, ахъ, ми́ле блага́етъ
И омофором люд свой покрывает.
Покры́й нас, покрій, Панно, омофором
Под своим дворомъ.

Кро́лю Іоанну поспѣши в рицерствѣ
За своя́ люди и за своя́ церкви.
Не дай бесурманом, татарским ула́ном
И поганским паномъ.

На христіане нехъ не насту́пуютъ,
Отчи́зну нашу нехъ не отимуют,
Потлуми́ царя, турецкаго па́на
И в Тата́ръ пога́на.

Гетманом па́ном пода́й булаву,
Всему рицерству вѣкуистую сла́ву.
Рач намъ привернути подолскіе крайни
И христіан без мѣры.

Стан на молитву, Пречистая Панно,
Ей, причи́нися до҃ Сына, Діянно,
Изъиднай ласку у своего́ Сына,
Панно едина.

Аллилуіа, аллилуія, сла́ва,
Нех ти будет от нас честь и хва́ла.
Спаси нас от бѣд, Мати преблага́я,
Дѣво святая.

Инша пісня з сього самого співаника звертаеть ся з такими прошеннями до Богородиці:

Цары́це небу и земли Госпоже,
Свѣту покро́ве, вдячная всѣм ро́же.

Аггеломъ слава, Мати Царя́ Христа,
Утѣхо ва́ша, Маріе Пречиста.

Тис милосердіе и жродло милости,
Прето мы грѣшній в той земно́й низкости

До тебе́, Панно, мы всѣ прибѣга́емъ,
От тебе́ по́мощъ неха́й огляда́ем.

В ласцѣ твое́й вси, молимся, сподоби́,
Во скорбехъ призри́ о́ком си на люди́.

Утоли́ сле́зы вѣрныхъ си го́йніе,
Ублага́й стрѣлы, я́рости сро́гіе.

В смутной то земли́ христіанской сли́не,
Ґды тма христіан без сповѣди ги́не.

Зьви́ намъ, Панно, звыклую свою́ силу,
А причини́ся за нас своему Сы́ну,

Абы́ врагомъ стер гордіе си ро́ги,
А ти нас захова́й в ми́рѣ лѣта́ долги,

Аби́ врагъ упалъ вѣчне пред тобою,
А мы будемѣ сла́вити Господа с тобо́ю.

Правдоподібно в часах подільської трівоги повстала й отся „Пѣснь Пресвятой Богородици“, яку подаю з згадуваного співаника „Національного Музею“ у Львові ч. 17 Q:

Благаго Царя Мати,
Що ты маем воздати,
Сего приношу,
Усердно прошу,
Не дай нам погибати.

Не допущай же вмерти
В тяжкой хриховной (!) смерти,
Моли нам Сына,
Панно єдина,
Не можем врагов стерти.

Так нас опановали,
Справитися не дали,
Стягают луки,
Берут нас в руки,
Молчати заказуют.

Копѣем намѣрают,
До бою ся складают,
Меч наострили,
Путь заступили,
Сердце мѣ проразили.

Я тилко ся складаю,
А в небо поглядаю,
Укрипи мене,
Утверди мене,
Я к тебѣ прибѣгаю.

Не маюся кам(о) дѣти,
Не по(мо)жем (sic) рады мѣти,
Убивай же ся,
Закладай же ся,
Матко, за своими дѣтми.

Постави одеснную
И землю словесную
Учини чисту
И прозорчисту
Яко поднебесную.

Красная Дѣво моя,
Святая память твоя,
Потегла еси
В Гевсиманской веси,
На вѣки слава твоя.

На полях рукописного Варлаама й Йоасафа колекції Ант. Петрушевича ч. 7 списана пісня до Богородиції, але так сильно позатирана, що тільки в части можна її відчитати. З читких місць довідуємо ся, що в пісні представляєть ся Богородиці: „Видишъ, як многа Полща враговъ маетъ“, і просить ся її: „Дай щастя кролю, дай нашему пану, дай и гетману“, „нехай згинут тръвоги“ (66б). Повторює сі мотиви та згадує рівночасно за підбій Поділя Турками пісня до Камінецької Богородиці (17 Q), яку велить ся співати на мельодію „Богородице, вѣрнымъ оборона“:

Царица неба Сына предвѣчнаго,
Матко дѣвицства непокалянаго,
Относиш хвалу от люду вѣрнаго
Дня вшелякого.

Тыс собѣ народ людскій улюбивши,
На свою службу онъ приспособивши,
Обралас мѣсце, где благословити
Будут, хвалити.

Щасливыс прето земли волинских краю,
Котрый роскош потѣшного раю,
– Чистая Панна добр насъ набавила,
Ґды тут прибыла.

Образ свой святый в Полску высылаеш,
Пред геретицтвом с Каменца вступаеш,
Не позволяеш быты ис погани,
Там з бѣсурманы.

В Полгановѣ ґды мѣсце дедикуеш,
В которой церкви жити обѣцюеш.
Чуда рожные там нас освѣчали,
Котрых дознали.

Росия вшитка нехай ся радует,
А церков наша свѣтло триумфует,
Патронко наша, молим, нас борони
С каждой стороны.

И там в тых краяхъ быты особливе
Всмотрилас, где лзы выдаеш плачливе,
Прiймуеш от нас и благаеш Сына,
Панно едина.

Тримай в опецѣ Полску утрапленну,
От неприятел барзо понижену,
Нех геретици чти твои варуют,
Не наступуют.

Нехай ся боят обозовои нощи,
Ґды додаеш з неба кролеви помощи,
Градом огнистим рач их все карати,
Роги стирати.

Нам здравiе дай, потѣш утрапленых,
Затримай грѣшных, в грѣхах погруженных,
Нехъ милость твою днес оглядают,
Котрой жадают.

През Сына твоего ест нам откупленя,
Отдал от Полщи много утрапленя,
Справ нам, нех ласку от Бога днес маем,
Ґды тя взываем.

Збав нас, Царице, луципера злого,
Повѣтря, глада, меча поганского,
Дай нам при смерти грѣхов прощенiе
И избавленiе.

Благай, всѣхъ Матко, нам Сына своего,
Бысмо глас чули Ісуса слаткаго,
Справъ, бысмо вшитци годни неба были,
Тебе хвалити (!).

Інтересні передусім сі пісні Богородиці, що згадують за українське козацтво. І так патріотичну струнку бачимо в одній пісні співаника колекції Ант. Петрушевича ч. 233:

Кто не хвáлит, кто не слáвит рождества пречиста,
Той противник, ненавистник ей дѣвства чиста.[1])

Лечъ мы поем и спокóемъ усѣ величаемъ
И в небесех истно видимъ, ону Дѣву чáемъ.

Бо ест слáвна, свѣту явна Марія Пречиста,
Мати Бога нам дорóга заисте есть йста.

Изъ глубины нашея вины силно изчерпати
И в напасти не дажд впасти, о Божая Мати.

Царская дщер, царская Мати, царская невѣста,
Достойна ест вѣнцá слáвы Мáрія Пречиста.

В тебѣ уфност и надѣю, Панно, покладáемъ,
Ратуй, Панно, ратуй, Мати, до тебе волаем.

Ґдыж у той час, егдá он час изрещи́ не смѣемъ,
Егдá снійде напрáвити, Царице, не вмѣемъ.

Слéзне слéзю, вѣси стезю, настави нас, Мáти,
Подажд пóмощъ, вѣси немощ, дажд нам силу знати.

Даруй царю государу тишину покóя,
Бос Царыца, голубица, тáя ест власт твоя.

Реементу Малой Рóсій ты буди прави́ца,
Божія си́ла псной спрáви твоя нам, Деви́ца.

Іоанна намъ гетмáна укрѣпи, Цари́це,
Вѣрне рáдити, щасли́ве жити сподоби, Дѣвице.

Правдоподібно пісня згадує за Івана Мазепу й се в початках його гетьманования. В такім разі зложеннє пісні припадало би на останні літа XVII й перші роки XVIII столїтя.

---

[1]) Другий рядок усе повторюєть ся.

До пісень з патріотичною закраскою належить і пісня в честь Руднянської Богородиці, названої Материю Низу. Текст сеї пісні заховав рівнож горі згаданий співаник:

Нова́ утренка в Россах восія́ла,
Богом дѣланная едемская скала́,
Мати царя̑ всѣх в предвѣчном чудесы̑
В Руднянской веси́.

Пречъ юж, Емъфоне, з свѣтлими криницѣ,
Ґды с милостивной чистой Голубици
Чудъ превеликій гойне випливáе,
Хладъ всѣмъ подáе.

Котóрыхъ жрóдло з двору из новóго
Ви́рнувши, пришлó, даючи цѣлбы̑ мнóго —
Тут край россійскій — хромих, невидящих,
Такъ тежъ болящихъ.

Где и до ны́нѣ приходя́щимъ вѣрно
В замислнихъ прозбахъ дает изобилъно,
А тимъ щоденне в храмѣ си покрóвы
Чи́нитъ чудъ нóвый.

Не престаетъ нашей радости причи́на
Спасти́ вѣрное стадо своего Сына.
А на невѣрных дай царю державу
Стерти ихъ главу.

Дѣво, живущи, Низу естес Мати,
Не хтѣ(й) росийскій народ отпущáти,
Неха́й же в Руднѣ, поки Днѣпръ пли́не,
Имя́ твое слине.[1])

---

[1]) Є в сім співанику й друга пісня до Руднянської Богородиці, властиво отсей початок її:

В рóской корóнѣ чуд великій стался,
Же народ людскій барзо здивовался,
В котóром мѣсцу нѣgды не бывало,
В людской па́мяти нѣgды не сливáло.
В Руднянской веси Пречистая Панна
Ди́вними чудесы̑ сія́етъ преслáвна.
Образъ то единъ Панны пресвятои,
Дающъ нам всегдá чуд свой святый новый.
Якъ в новомъ двóру люд мнóгій сцѣля́ла,
Так... (далі недостає).

В Зарваницькім співанику є рівнож один текст з подібними прошеннями до святої Трійці. Починаєть ся пісня „Тройце святая, Боже ласкавий“ і співаєть ся, як „Іорданъ рѣко“ (доказ, що ся богогласникова пісня походить з XVII в.). Автор молить ся тут ось як:

Боже правдивий, рачъ намъ зослати
Духа святого, вѣрнымъ подати.
Родъ сей сохрани и вѣрних пановъ,
Погуби войска злих Агарановъ.
Укрѣпы князей на сопротивних,
Крестомъ Христовимъ всѣх благовѣрнихъ.
Ушикуй войска, додай помочи,
К тебѣ волаемъ во дни и в нощи.
(Да)й и патрона росской коронѣ,
Аби зостала въ своей обронѣ.
А царемъ нашим даруй здравие
На долгіе лѣта и спасеніе.
Гетману пану подай булаву,
Всему рыцерству вѣчную славу.
Нехъ постыдятся вся противници
Креста Христова, вся еретици
От лица его нехъ исчезают,
В пропастехъ земних всѣ погибают,
Во вѣки вѣкомъ в пеклѣ зостават,
Гдижъ Бога в Тройци не називают.[1])

---

[1]) М. Грушевський, op. cit. Зап. XV, ст. 30. Наче доповненнем сеї псальми стає пісня до Ісуса Христа з співаника „Національного Музею“ ч. 17 Q:

Творче и Боже, Пане ласкавый,
Во трех персонах нам показавый.
Кролю небесный, вѣрных подателю,
Духу правдивый, наш потѣшителю.
Показалесся голосом в небѣ,
Ратуй нас, ратуй в кождой той потребѣ.
Бос ты есг жродло и студня милости,
Ратуй нас, ратуй на той то нискости.
Якос нам послал Сына своего,
Который стер роги врага проклятого.
Отче и Сыне и Душе святый,
Рач же то дати, абы згиб враг проклятый,

З нагоди сього тексту завважує проф. Грушевський: „Молитва за „росску корону“, за „пана гетмана“ і „все рицерство“, — се показує виразно, що вона (псальма) зладжена десь між козачиною на Подніпрянщині; се теж може бути доказом, що псальма ся зладжена значно давнійше, бо треба було часу, аби вона замандрувала до Галичини“.[1]) Що тикаєть ся місця і часу походження, треба спостереження проф. Грушевського приложити також до головної части текстів співаника колекції Ант. Петрушевича ч. 233. Сим він передусім цікавий.

По польськи вийшла в Супраслі 1654 р. „Książka do nabożeństwa“, де подані молитви й набожні пісні, що звертають ся з прошеннем до Бога й Богородиці о ратунок перед нещастями від татарського нападу.[2]) Не могучи роздобути сеї книжечки, я і не в силї заняти ся справою евентуального впливу набожних пісень у сім польськім молитовнику на українські вірші. В Київі вийшло в 1681 р. „Молебное пѣніе при нашествіи варваръ“. Здаєть ся, сї дві дати означують менше більше час, коли в нас на Україні повстала більша скількість набожних пісень, повних грози від страшного гостя.

Повна побутового елементу й „Пѣснь ко Пресвятѣй Богородици подчас повѣтря“. Сього характеру не змінить навіть се, як показало би ся, що сей текст є перекладом з польської мови. Приходить він у співаванику „Національного Музею“ ч. 17 Q:

Чистая Дѣво, Царице,
Маріе Богородице,
Тебе в день и в нощи просим,
Руки свои вси подносим.

Будь причи́ною своє́ю,
Не гордъ прозбою нашею.
Внеси́ я Сыну свое́му,
Царю и Богу нашему.

Котрый яко лев, бѣгаюч(и), рыкает,
Твое створѣня пожерти желаетъ.
Покаж юж ласку, покаж, о Пане,
Гнѣв твой правдивый нехай юж устане.
Отдал же от нас тяшкіе войне (!),
Ужич гойних лѣт, а дай нам вѣк спокойный.
Не выпущай нас з своеи опекѣ,
Боже в Тр(р)ойци, на вѣчные вѣкѣ.

[1]) Тамже, ст. 8.
[2]) K. Estreicher, Bibliografia Polska, т. XX, ст. 345.

Призри́ с высо́ты, о Дѣво,
Новозижденная Евво́.
Простри́ нам руку помо́щи,
Сѣтуя во дне и в нощи.
Маріе, Матко милости,
Матко вшелякых литостій,
Борон нас от скона́ня зло́го,
Діа́вола прокля́того.
Маріе, Панно над панны,
Нех твой Сынъ, през тя блага́ный,
Вшитки вины нам отпустит,
До ла́ски своей припу́стит.
Жес Маткою, нех позна́ми,
Ґды ся ты молишъ за нами.
Нехай тя Сынъ твой выслухат,
Ку нам грѣшным склонит уха.
Маріе, Цо́рко Вышня́го,
Матко Царя небеснаго,
Борон нас от наглой смерти,
Не да́й повѣ́трея дозна́ти.
Отврат от нас глад, мор тяжкій,
Узыч здра́вя на час всякій.
Заховай нас крва́вой войны,
Рач нам дати вѣк спокойный.
Ото повѣ́тря мордует,
Не еден в здровю шванкует.
Пожерат смерть неужпта
И сло́ва ся не допигат.
Мѣстечка вси закопу́ют,
Дре́вом, страже́ю вару́ют.
Не присту́пуй, вара́ тобѣ́,
Небезпечно о той добѣ́.
Палят халу́пы, стрѣляют,
Заражо́ных вылу́чают.
В полю, в будах их заба́ва,
Не в час зи́мно, щупла стра́ва.
Еден ся дру́гаго хронит,
Дале́ко от не́го стронит,
Навет коха́вый пріятел,
В таком разѣ непрія́тел.
Ходя́чи за плотом кричат,
А пра́вѣ што з горла рычат:
Вынес, подай шту́ку хлѣ́ба,
Будеш мал заплату з неба.
Страхом великим стрвоже́ни,
Гла́дом, нендзо́ю стисне́ни
Яко быдло умирают,
В полях, лѣсах ся тулают.
Южъ и погребу не мают,
Тѣла звѣ́рѣ пожирают.
Албо ли теж и клю́ками,
Тягнут в дол та́кже жердя́ми.
Яке сердце пріятелей,
Побо́жных обыва́телей,
Смотря́чи на розшарпа́не,
Тѣла членков розры́ване.
А хоч тѣло на то прійдет,
О душу страх вѣ́чный идет,
Бо без святых Сакраментов
Сходит мно́го тых моме́нтов:
Сповѣди, напоми́наня.
Кто бы чинил розва́жаня
На дорогу далекую,
Жебы́ жегнал кто руко́ю!
Ісус Христе, буди с ними,
Бы не были́ потупле́ни.
Причина Дѣвы Маріи,
Также свято́й Роза́лѣи.
Роза́лѣе пусте́лнице,
Христова облюбе́нице,
До тебе́ ся утѣкаем,
Рату́нку твого жадаем.
Рато́валас Сици́лію,
Рату́й также и весь сію
От повѣ́тря морового
И припадку ґвалто́вного.
О Маріе, Матко Божа,
Дай ла́ску твою́ за стро́жа.

Ґды день прійдет остатечный,
Нехай маем покой вѣчный.
Панно, во вшем особли́за,
Скро́мна, ти́ха и терпли́ва,
Упрос наши вшитки вины,
Учин з грѣшвых Божіе сыны.
Живот в нас справ во всем чи-
Бы́смо мали вѣкуистый [стый,
И Ісуса оглядали,
С ним ся вѣчне радова́ло.

V.

Авторів наших набожних пісень в переважаючім числї не знаємо. Одначе значне число вірш полишило слїди їх авторства в акростихах. Залюбованнє до акростихів, здавна відоме в західній Европі, було розповсюднене також і в українських школах. Одначе все таки можна припускати, що першим аматорам акростихового закріплення свойого авторства могла дати понуку велика популярність набожних пісень на українськім ґрунтї. Вже в Зарваницькім співанику маємо два в цїлости заховані акростихи. Молитовна пісня до Богородицї „Яко Богомъ предизбранную“ дає акростих Яков Я[1]), ще скорше Яков И з уваги на нерідке писаннє Я через Ия. Пісня з акростихом Якова в співанику з початку 18 в. не одинока. Що сей автор зложив більше пісень у честь Богородицї і саме, як можна здогадувати ся. молитовного характеру, доказом сього й отсей текст з його акростихом з співаника збірки проф. Калужняцького (№ 1, 60аб):

Избранная естесь, Панно, от всѣхъ родовъ земныхъ,
Представи бо ся от земля до дворовъ небесныхъ
Благодать Сына твоего
И предаешъ в руцѣ его
Душу и тѣло.

Явися тебѣ архаггелъ, посланный от Бога,
По трехъ днехъ тебѣ. Царице, естъ в небо дорога.
Сынъ твой во свѣтлости прійде
И апостолы призове
От конецъ земли.

Ко славѣ вѣчной пріят тя своими руками.
Рачъ, Панно, молитися усердно за нами.

---

[1]) М. Грушевський, op. cit. Зап. XV, ст. 34—35.

Не дай насъ врагомъ истерти,
Борони нас наглой смерти,
Порфиро красна.

Облюбленница естесь Духа пресвятаго,
От него родила еси Сына единаго.
В Ге[illegible]имании почила,
Дѣвство свое сохранила
В рождествѣ своемъ

Возри на насъ, Владичице, з Емпѣру горнаго
И умоли за нами Бога истиннаго,
Бы насъ прiялъ до Сiону
И ударовалъ корону
В небѣ на вѣки.

Псальма Iсусови „Iсусе мой пренайсладшiй и Творче свѣта“ дає акростих: Иеродиякон Герасим Парфенович. З значними змінами ввійшла в „Богогласникъ“. Ось первісний текст псальми в порівнанню з текстом „Богогласника“ з співаника колекції А. Петрушевича ч. 169:

Исусе мой пренайсладший и Творче свѣта,
Еще хочай мало пожди моего обѣта.

Радъ не рад мушуся бавити в моемъ упадку,
Особливе небо трачу у недостатку.

Душу с тѣлом погубилем, живучи в мирѣ,
Искалях одежду крещения без мѣри.

Явно грѣшачи, на свѣтѣ все скверно живу,
К тебѣ з болестию серца, Iсусе, зову.

Овая бо наймилшая душевна сила,
Несподѣванная на мя нендза наспѣла.

Где приклоню главу мою, кого упрошу?
Единъ к тебѣ глас мой, Боже, жалосний вношу.

Руцѣ серца простираю, так теж и душу,
А[1]) во многих грѣсех бивши, просити тя мушу.

Сам всесилною рукою на путь направи
И от пути блудящаго к себѣ настави.

Море моихъ прегрѣшений рад бим избити,
През тебе, Бога моего, в радости жити.

[1]) В рукоп. Й.

А щом грѣшил з молодости през увес мой вѣкъ
Роспуст(н)ѣйше над бидлята, а не як человѣкъ,
Фрасунокъ ми естъ на души, а в тѣлѣ болест.
Еще чую в сердцу моем прикрую горест.
Несподѣваннаго часу мушу умерти,
Оборонцо мой и Боже мой, не дай мя пожерти
Веліорибови оному превсподному
И смокови пекелному и суровому.
Чтутъ тя, славят архаггели со человѣки,
Благословенъ, препрославленъ буди на вѣки.[1])

Ся псальма в „Богогласнику“ зівсїм перероблена. Як друга „воздыхателная“ пісня до Ісуса представляеть ся вона тут ось як:

Іисусе мой пресла́дкій и Тво́рче свѣ́та,
Еще хочъ ма́ло моего́ пожди́ обѣ́та.
Тма́ми ти покая́нія обѣща́хъ плоды́,
Но дото́ль есмь непло́дное дре́во, Го́споди.
Ду́шу съ тѣ́ломъ погуби́лемъ, живу́щи въ мі́рѣ,
И креще́нія оде́жду скаля́хъ безъ мѣ́ры.
Где приклоню́ мою́ главу́, кого́ упрошу́,
То́кмо къ тебѣ́ гласъ мой, Бо́же, жа́лостный вношу́.
Ру́цѣ се́рдца простира́ю, ку́пно и ду́шу,
Предъ тобо́ю ка́менную утро́бу крушу́.
Самъ всеси́льною руко́ю на путь мя пра́вый
Въ безпу́тіи золъ блудя́ща къ тебѣ́ наста́ви.
Мо́ре моихъ согрѣше́ній преглубокое,
Волъна́ми всегда́ смуща́етъ житіе́ мое́.
Чтомъ согрѣши́лъ от младе́нства чрезъ ю́ностный вѣкъ,
Па́че скота́ то содѣ́лахъ не якъ человѣ́къ.
Лѣ́та пли́нутъ, грѣхо́въ тя́жкихъ болшъ прилага́ю,
Спаси́ мя, Господи, спаси́, бо погиба́ю.
Уже́ при ко́рени дре́ва сѣки́ра смє́рти
Лежи́тъ, у́бо нечая́нно му́шу умерти.
Дре́во безъ плода́ (реклъ еси́) посѣка́ется
И на сожже́ніе въ вѣ́чный огнь вмета́ется.

[1]) Инший варіянт, мало відмінний, в Зарваницькім співанику, Зап. XVII, ст. 74.

Но, ахъ! еще не вели мнѣ отсюду ити,
Еда могу въ сіе лѣто плодъ сотворити.
Души, носящей печати твоего дара,
Не предаждь пожертой быти от Веліара,
Да тя славлю со аггели и человѣки:
Благословенъ, препрославленъ, Боже, на вѣки.

Ся пісня се одна з тих двох, яких авторство приписав Мирович Дмитрови Ростовському, нїби опираючи ся на передмові до вересневих Четій Міней.[1]) Правда, Ростовський складав також вірші, але й правда також, що в згаданій передмові ніде не приписує собі Ростовський сих двох пісний. Як горі наведена одна з них є твором Герасима Парфеновича, так автором другої є якийсь пізнїйший єромонах Димитрій, на що вказує акростих.

З попсованим акростихом „Петр Заотоцдв" стрічаєть ся у Зарваницькім співанику пісня на Воведенне Богородиції „Патриярси, триумфуйте".[3]) Все таки сей попсований акростих не тяжко відчитати: Запотоцки. Що автором сеї псальми був Петро Запотоцький, доказ на се маємо в співанику „Національного Музею" № 41 Q з заголовком: Кантики или Пѣсни Различнія собранни Празникомъ Господскимъ, Богородичнымъ и прочінмъ Святымъ Въ Станѣславовѣ. Начерта Року Божія ҂аѱчд Григорій Мѣл'ен'евѣчъ.

Тут „Пѣснь Воведенію Пресвятой Богородицы" (46а) заховала вповнї акростих автора:

1 **П**атріарси, триумфуйте,	**Е**va, ныпѣ веселися,
Съ пророки ликовствуйте[3])	Се Дѣва родися,
И вы Дѣвѣ днесь бодрствуйте.	10 На престолѣ посадися.
Приведутъ ся дѣви	**Т**а бо въ церковъ воведеся,
5 Ближняя ея	Іерею воздадеся,
Во слѣдъ ея	Предъто весь миръ спасеся.
Въ святая святыхъ.	**Р**уцѣ старецъ простираетъ,

[1]) Н. Мировичъ, Библіографическое и историко-литературное изслѣдованіе о Богогласникѣ, Вильна, 1876. ст. 59

[2]) М. Грушевський, op. cit. ст. 72—73.

[3]) Відміни тексту співаника бібліотеки Оссоліньских ч. 3586 (№ 25, 8а – 9б) такі: 2. Со. 3. И ви, дѣви, бодръствуйте. 7. Во. 9. Се Дѣвая днесь. 10. посад(ае)вся. 11. Та в церковь. 13. През

Чистую Дѣву привитáетъ,
Съ Давидомъ воспѣваетъ.
Захарія съ дѣвáми
Пріемъ Дѣву съ свѣщáми,
Днесь аггели поютъ с нами.
Архаггели викрикаютъ,
Чи́сту Дѣву привитáютъ,
Царицею називаютъ.
Прилѣтáютъ херовими,
Окружáютъ серафи́ми,
Поютъ глáси трисвятними.
О котóромъ пророци
Ясне здáвна всѣ питáли
И намъ тóе повѣдáли.
То днесь хóри аггелскіе
Поютъ пѣсни прекрáсніе,
От Давида писáніе.
О премудрій Соломóне,
Весели́ся нынѣ гóйне,
Бýдешъ жи́ти южъ спокóйне.
Церкóвъ ми́ру виставленна,
Злáтомъ вкóло обложенна,
Всéму ми́ру прославленна.
К ней прихóдитъ днесь Дѣвица,
Трилѣтствующа юни́ца,
Марія Дѣва Царица.
И мы вси днесь къ ней идѣмо,
Съ аггели вихвалѣмо,
Ни́зко ся ей поклонѣмо.

У „Богогласник“ увійшла вірша так перероблена, що з акростиха остали тільки сліди: Пет За(вс)цки:

Патріáрси, торжествýйте,
Отроковицы, бóдрствуйте,
Со порóки ликовствýйте.
Приведýтся дѣвы
Во слѣдъ ея́
Бли́жняя ея́
Во святáя святы́хъ.
Ева нынѣ весели́ся.
Непорóчна дщерь роди́ся,
На престóлѣ возложи́ся.
Та бо въ цéрковь воведéся,
Іерéю воздадéся,
Еюже міръ весь спасéся.
Захáріа со дѣвами
Пріéмлетъ ю со свѣщáми.
Возглашáютъ вси устнáми.
Архáггели торжествýютъ.
Богомáтерь привѣтствуютъ,
Цари́цею именýютъ.
Вся́же си́лы небéсныя
Поютъ пѣсни прекрáсныя,
От Давíда писанныя.
Соломóне премýдрѣйшій,
День сей есть ти пресвѣтлѣйшій

сію мир вес. 15. витает. 16. Со. 17. Со. 18. Пріемлет Дѣву со. 21. Чистую Панну витают. 23—25. vacant. 27. През Духа святаго знали. 29. Тріе днес. 30. красніе. 31. И здавна писаніе. 34. юж жити. 35. Церковъ сионская. 36. вколо украшенна. 37. Духом святимъ осѣненна. 38. приходит Царица. 39. Трилѣтствующая. 40. Марія и Богородица.

41—43. И ми вси прихожаймо,
Пречистую Дѣву вихваляймо,
Вдячними гласи викрикаймо.

В онъ же пра́здникъ всечéст-
[нѣйшій.
Цéрковь твоя́ совершéна,
Чи́стымъ зла́томъ укра́шена,
Ликовству́етъ просвѣщéва.
Къ ней прихо́дитъ днесь Дѣви́ца,
Трілѣтствующа Юница,
Небéсная Владычица.
И мы вси ю привита́ймо,
Непресіа́нно восхваля́ймо,
Со проро́комъ восклица́ймо.

VI.

Дальших аматорів акростихового закріплення свойого авторства приносить Камянський збірник з 1734 р. духовних вірш, описаний д-ром Франком. Вірша на Вознесіннє „Дхновеніемъ духа Христос даетъ нужднымъ“ дає акростих: Димитрий Рійницкий.[1]) Він зложив також віршу про страшний суд.[2]) Вірша на цвітну неділю у згаданім Камянськім співанику „Іерусалиме, воспрійми днесь Христа“ з акростихом „Іоан Буховецкі“[3]) стрічаєть ся і в співанику „Національного Музею“ у Львові № 17 Q, де „Пѣсънъ на Вѣханіе Господне“ має отсей вид:

Іерусалиме, прими Христа,
Котрого зродила Панна Чиста,
Весело спѣваючъ,
Осана выкрикаючъ,
Сыну Давидовъ.

Ото въходитъ на жребяти ослѣ,
Котрого приняли в Вифлеемѣ ясли,
Благословенъ грядый,
От небесъ пришедый
Насъ всѣхъ спасти.

Авраамъ весело нынѣ да играетъ,
Пришеды на ослѣ си́лу отдимуетъ,
Люципера злого
И всѣхъ слуговъ его
Поражаетъ.

---

[1]) Др. Ів. Франко, Карпато-руське письменство XVII—XVIII вв, Львів, 1900, ст. 136.

[2]) А. Петрушевич, Сводная галичско-русская лѣтопись, ч. II (Литературный сборникъ, Львів, 1889), ст. 103.

[3]) Др. Ів. Франко, Карпато-руське письменство, ст. 135.

На столици своей хощетъ посадити,
Дондеже вся враги маетъ положити
Подъ ноги своего
Сына наймилшаго
Отецъ предвѣчный.

Берѣте, людіе, древа палмовые,
Стелѣте подъ ноги нынѣ Христовые,
Шаты посътилайте,
Сердечнѣ витайте
Яко Спасителя.

Услыши, Адаме, въ темности связаный,
Бо пришолъ по тебе от вѣкъ обѣцянный
От небесъ за свѣтъ весъ,
Хцетъ отца укротити,
Самъ претеръпѣти.

Хоросъть улѣчившы, покору вказуетъ,
Жыдомъ запроданный самъ ся имъ являетъ:
Кого вы глядате,
Отого имате
Къ вамъ пришедшаго.

Остро самъ помивши, насъ юж розвязуетъ,
През свое вязѣня моцъ дябла стираетъ,
Хтячи самъ умерти,
Насъ з моци видеръти
От дябла злого.

Витайте, людіе, къ вамъ пришедшаго,
Очи невидущихъ просвѣщающаго.
Церко сионова,
Выкрикни: осана,
Царю покоръный.

Еврейскій сонмъ ослѣпленный,
Сей естъ к вамъ пришедый обѣцянный,
Не радъ ся забыти,
Аггелъ его познати,
Поклонъ отдати.

Царю, рачъ позрѣти, насъ выслухати.
А от насъ негодныхъ молитвы приняти.
Потри нашы враги
Подъ ноги воскорѣ,
Насъ благослови.

Ко тебѣ приходимъ, поклонъ даючи,
Покоръне обороны твоей жадаючи.
Бронь мору и войны.
От враговъ сохрани,
Хтячыхъ пожеръти.

Ісусъ Христос, и повторе просимъ,
Даждъ намъ рабомъ твоимъ, най гнѣвъ твой укротим,
Бысъме тя хвалили,
Покойне пожили
На том падолѣ,
А потомъ во горъномъ
Сионѣ прекрасномъ
По твоей воли.

Акростихи сього самого віршописця стрічають ся і в пісні на Вознесіннє „Иерусалим же град и святый Сіонъ" [1]) і в вірші на „неделю пятдесятную" з початком „Исусъ Спаситель нашъ апостолом сердца".[2])

Супрасльський співаник заховав віршу св. Димитрію „Дадѣше вѣнецъ небеса и земля воину Христову" з акростихом: Димитри Твардиевич жій на многіе лѣта". Приписка з боку „Року божія аψма дня кв октоврія"[3]) дае дату окінчення вірші. В сей самий збірник увійшла пісня Семена Пясецького в честь святої Варвари з початком „Предстательницу во смертной годинѣ Варвару святу восхвалимъ".[4]) Коли же до 1741 р. могла ся вірша увійти в збірники, можна час її написання посунути й дещо назад. Акростих Семена Пясецького в сїй вірші відчитав вперше др. Щурат з співаника другої половини XVIII стол. Миколи Гриневецького, що помер парохом Нагуевич з початку XIX в. Акростих не повний: Piasiecki Siemie(n).[5]) У „Бо-

[1]) Тамже, ст. 136. [2]) Тамже, ст. 137.
[3]) В. Н. Перетцъ, Истор. лит. изслѣдованія, I, 2, ст. 31.
[4]) Тамже, ст. 30.
[5]) Др. В. Щурат, Із студій над почаївським „Богогласником", Львів, 1908, ст. 18—19.

гогласнику“ акростих зівсім попсований: Пяски Сипеснс. Первісний текст мав акростих: Пясецки Семеон. Виходить се з зводного тексту двох уривків, що доповнюють себе в співаниках: Хоценськім Левицьких (Н. Т. Ш. ч. 367, ст. 167—70) й описанім під № 9 (52б 55а). В Хоценськім співанику має вірша надпись „Пѣснь святой Мученици Варварѣ“:

Предстател'ницу о смертной[1]) годинѣ Варвару святу восхвалимъ,
Юну дѣвицу и образъ житію, житіе чудно прославимъ.
Тожъ отчаяннымъ и от наглой смерти
Без сакраменту не дает умерти,
Явѣ предстател'ствуетъ.

Якъ цвѣтъ прекрасній, корене не власній, слѣчне в терню цвѣтуще,
Тако Варвара посредѣ невѣрныхъ отца невѣрна имуще.
В небѣ дѣвица всея страни тія,
Краснѣйша паче Варвары святыя,
Та всѣхъ превосхождаше.

Столпъ всего ради отецъ дѣлателемъ соорудити повелѣ,
Прекрасну дщеру якъ ока зѣницу на том затвори отолѣ.
Она же на томъ вел'ми ся втѣшаше,
От створенія Творца познаваше,
Чія рука вся созда.

Егда о ея красотѣ слышаху, мнози юношѣ приспѣли,
Благородніе царіе и князи юну дѣвицу хотѣли.
Отецъ к ней шедши, сіе глаголаше:
Кому з тых хощешъ? Она не хотяше
Житіе послюбити.

Цѣломудрная сіе услышавши, ко отцу рече: нех жію,
Бо егда ты мя бол'ше будеш принуждати, то сама себе убію.
Бол'ше не хощу того о мнѣ труду
И чадомъ твоимъ южъ да не буду,
А ты мнѣ милымъ отцемъ.

Коль ти прекрасну сотворю полату, дщери вѣщаше Діоскоръ,
Образы свѣтлы, слон'це и луну и всему миру во позоръ,

[1]) Відміни тексту вірші в № 9, 52б — 55а такі: 1. во смертной. 2. Юнну дѣвицу образъ в сѣмѣ. 3. Та отчаянимъ и во. 4. умерати. 5. предстател'ствуешъ. 6. коренне не вянетъ слѣчне в тернинѣ. 8—25 vacant. 26. сотвору. 27. Во образъ свѣт(л)ій

Да, в немъ живуще, помалу размыслитъ
И посягнути, за кого исхощет,
Самъ в дорогу идяше

Истинная ревность яко зѣло дерзость дѣвство жениху храняше,
Того любити, іже ю сотвори, и креститися хотяше
От нѣкоего Еврея крещенна,
Довол'ной вѣрѣ святой прилученна.
Мѣсто купца к ней пришолъ.

Егда от пути отецъ возвратися, ко дѣлателем притече,
Егда увидѣ три окна строенны, з великимъ гнѣвом к ним рече:
По что три окна, а не двѣ устроили?
Они рекоша: Егда мы не хтѣли,
Варвара нас принуди.

Молю тя, рече отецъ ко Варварѣ, по что три окнѣ сотвори?
Она охотнѣ вся ему о Бозѣ сокровенная отвори:
Бога, всѣхъ Творца, во Тройци узрѣлам,
В бани три окна здатим повелѣла,
Сіе да свѣдител'ствуетъ.

Егда услыша чудная словеса, же отецъ еи распалися,
Зѣло бѣжаше в каменну пещеру и тамо пред ним сокрися.
Онъ ю обрѣте, за власы приведе
И Гемону в руцѣ еи предаде,
Да приклонитъ его совѣту.

двохъ слонца и луни и всему свѣту во позоръ. 28. помалѣ. 29. и(з)волитъ. 31. Истинная ревностію зѣло мѣсто жениху. 33. иерея. 34. До волной вѣри святой поученна. 35. Вмѣсто купцу к ней пришедша. Межи 35—36:
Сердцемъ милости огнемъ распалися, ко дѣлателемъ приспѣла,
Егда увидѣ двѣ окна встроенна, а не три встроятъ узрѣла.
Они не хотяше, зѣло принуждаше,
Да устроятъ ей, якоже хотяше
Во образъ Тройци святой.
37. встроенна. 38. встроили. 41. окна. 42. охотне. 44. В банѣ. 46. словеса, зѣло на дщеръ разъярися. 47. Она, видящи отца распаленна, от лица его. 48. обрѣтши. 49. И ко Гемону. Межи 50—51:
Онъ ю хотяше краткими словеси ко отческой привести вѣри
И, егда видѣ непоколѣбиму, мукамъ пridаде без мѣри.

Непокоримый видячи и Гемонъ юну дѣвицу отолѣ
И всѣмъ зѣло нещадно дѣвицу бити лютымъ катом повелѣ.
Сам же окаянный главу отсѣкъ отецъ
И тако мукамъ предастъ жизни конец,
Богу духа предаде.

Невіднайдений досі співаник „Начало съ Богомъ пѣсней“, списаний одним з авторів богогласникових вірш Дмитром Левковським, відкриває автора ще одної пісні з Супрасльського співаника. Пісня на Успеннє Богородиці „Троне вышный, днесь двигнися“ дає акростих: Тростянец, „зане тамо сложена бысть“, як стоїть у „Богогласнику“. А в описи співаника Левковського зазначив Антін Петрушевич, що автор Свентовський з города Тростянця, віддаленого від Уманя 8 українських миль, зложив пісню на Успеннє Богородиці.[1])

І в богогласниковім тексті задержав ся апокріфічний деталь. В годині переставлення Богородиці з землі на небо

Мечь изощренній,
Врагомъ явленный,
Посѣкаетъ,
Устрашаетъ,
Тму прогоняетъ.

Одначе

Народъ злый не ужаснулся
Еврейскъ, одра прикоснулся,
Но вскорѣ посрамленный
Бысть, Аѳоній, рукъ лишенній,
Падъ ницъ слѣпо.

Про популярність пісні свідчить факт, що в „Богогласнику“ не підпала розмірно великим змінам.

Адамантъ в мягкій воскъ притворишъ,
Нѣжели мене от Христа отвратишъ,
Тако Варвара вѣщаше.

51—52:
Непокориву видяще и Гемонъ, зѣло душею поболѣ
И неприклонну ко отческой вѣри главу всѣкну(ти) повелѣ.
53. Самъ окаяний главу всѣче. 54. муки жизни приять. 55. духъ придаде.

[1]) А. Петрушевич, op. cit. ст. 103.

VII.

У порівнанню з дотеперішніми співаниками досить богатий акростиховими віршами співаник збірки проф. Ом. Калужняцького. Заховав ся тут вповні акростих у пісні до Богородиці в Буцневі „Ахъ, удивися“ (58а—60а). Автором сеі пісні Антін Добросинський:

Ахъ, удивися,
Зрящи ужаснися,
Человѣчѐ.
Яже Богъ избави
И сія сотвори
Во остатніе лѣта
Оплаканнаго свѣта
Преславно.
Нѣсть мощно изрещи,
Цѣлбы пріемлющи
Вѣрнін.
В Буцневой у веси
Чудо бяше с небеси,
Плачетъ Царица,
Слезна Дѣвица
Ко Сыну.
Тѣмъ к ней приходяще,
Цѣлбы пріемлюще
Вѣрніи.
Бѣсы бо проганяе,
Аки громъ устрашае,
Хромых исцѣляет,
Темныхъ просвѣщает
Изобилно.
О колика блага,
Милость твоя многа,
Царице.
В Буцневой во градѣ
Зачатія во храмѣ
Токи точиши,
Вѣрныхъ чистиши
. От грѣховъ.
Неизглаголанна
Благодать поданна
Совышше.
От небесъ Царица,
Пресвѣтлая денница
Паче солнца сіяетъ,
Чудеса изявляетъ
В мѣстечку Буцневой.
Іже бо небеса,
Внемлюще чудеса
Преславно,
Силы небесныя
И племена земная
От востока солнца,
Вся мирская конца
Восклицаютъ.
И мы восклицаймо
И ѱалмы спѣваймо
Царици.
Радуйся, Маріе,
Тебе славят царіе,
Сердѐчне волаютъ,
Зѣло, зѣло прославляют
Чудеса твоя.
Да заградятся
И да посрамятъ ся
Вси врази,
Не вѣрующіи
И не славящіи
Образа святаго
И чудотворнаго
Веси Буцневой.

65 **О** Буцнева веси,
Славна всюду еси
Зостала.
Аки в небѣ на тронѣ
Царица на престолѣ
Слезы изливаетъ,
За весъ миръ благает
Святу Тройцу.
Бодрствующе, стоймо,
Маріи воспоймо
Пѣснь нову:
Іноци в чистотѣ,
Іереи в лѣпотѣ,
Старци со младенци,
Старици со дѣвици
Пѣсненно, красно.
Року тисящнаго
ѱл҃з
Исполнися,
Чудо изявися,
Марія прославися
В Буцневои градѣ
Во Зачатія храмѣ
На престолѣ.
О Госпоже чистая,
Дѣвице Пречистая,
Слезне молимъ тя,
Успокой насъ войны,
А подажд часъ спокойный,
Покори вся враги
Христіяномъ под ноги,
Злыхъ бесурмяновъ.
Слава еси вѣрныхъ,
Царей правовѣрныхъ,
Царице.
Помощница намъ буди,
Соблюдай нас всѣхъ людій,
Нынѣ побѣди,
Бесурмянъ потлуми
На вѣки.
Имя тежъ святое
И многопѣтое
Прославися.
Во всемъ свѣтѣ естъ славна
Помощъ от Бога данна.
Полскому королю
Ударуй покою
На многи лѣта.
На тя надѣемъ ся
И не посрамимъ ся
Во вѣки.
Ты же с небесныя призри
На смиренныя, ущедри,
Не дажд (во) обладу
Пекелному аду
На вѣки.
Слезяще просимъ тя,
Усердне молимъ тя:
О Госпоже,
Буди за насъ причина
До своего Сына,
Да не погибнемъ лютѣ
Во суетномъ пути
Вѣка сего.
Кій языкъ изречетъ,
Чудеса изочтетъ
Бывшія.
Звѣзды небесныя,
Капля дождевныя,
Нѣст мощно исчести
И чудеса изрещи
Твоя, Царице.
Иконѣ же твоей,
Дѣво, чудотворной
Вси кланяемъ ся,
Просяще помощи
Во нашей немощи:
Ратуй насъ, Царице,
Спаси, Голубице,
От всякихъ бѣдъ.

В „Богогласнику“ прямо не пізнати первісного тексту Антона Добросинського.

4—7 рр.:

Еже Богъ изволи,
Содѣла в юдоли
Оплаканнаго свѣта
Во послѣдняя лѣта.

10—15 рр.:

Преславнія вещи
Чудесныя.
В мѣстечку Буцневѣ
Бысть позоръ сицевый:
Восплакася Царица,
Прослезися Дѣвица.

Дальші дві строфи такі:

Тамо притекають,
Милость обрѣтають
Прибѣгшіи.
Слѣпыхъ просвѣщаетъ,
Болныхъ исцѣляетъ,
Демони же прогонитъ,
От лукавства боронитъ
Всѣхъ вѣрнихъ.

О коль есть велика
Благость ти толика,
Богородице.
В скорбехъ помагаешъ,
Руку в помощь даешъ,
Страждущимъ сосѣтуешъ,
Болящим сболѣзнуешъ
Намъ земнимъ.

35 р. есть в Буцневѣй.

36 - 40 рр.:

Небесе Царица,
Матерь Владичица
Токи слезъ изливаетъ,
Спасителя благаетъ
За весь міръ.

Крім сього має текст „Богогласника“ ще три кінцеві строфи:

Дивящеся, стоймо,
Царицы воспоймо
Благодарно,
Иноцы в чистогѣ,
Клирицы в лѣпотѣ,
Старци со юнотами,
Матери со дѣвами
Пѣснь сію:
Госпоже благая,
Маріе Чистая,
Молим ти ся;
Смири враговъ роги

Рабомъ ти подъ ноги,
Сохрани глада, войни,
Времена же спокойни
Даруй намъ.
Еще тя благаемъ,
Низко припадаемъ,
Владичице:
Буди намъ причина
До своего Сына
На житейскомъ сем пути,
Да не погибнемъ лютѣ
В часъ смертный.

В первіснім тексті пісні згадуеть ся за чудо з 1737 р. Історики чудотворних ікон Богородиці подають, що Буцнївську копію Ченстохівського образу подарував місцевий ґубернатор Матвій Цивоньский Василіянам у Буцневі 1729 р. Чудотворним оголосив образ митрополит Атанасій Шептицький 1737 р. А що пісня згадує і про чуда з сього самого року, найлекше припустити, що зложена 1737 р. або недовго по сім.

Як автор пісні на Зачатє Богородиці „Прійдѣте, крикнѣте на триумфъ согласно“ (556-576) появляеть ся тут новий віршописець Павло Запотоцький:

Прійдѣте, крикнѣте на триумфъ согласно,
Спѣвайте, плещайте днесь Маріи красно.
Се бо Царица Во церковъ входитъ,
И Владичица Молитвы творитъ
От всѣхъ насъ.

Архаггели и аггели вси удивишася,
Начала и власти ей уклонишася.
Дѣвы идуще, А мы офѣру
Свѣщѣ носяще, Любовъ и вѣру
Принесѣмъ.

Видѣвъ Захарія во церковъ идущу,
Родителей Дѣвыя днес тамо грядущу,
Чистую Панну, В руцѣ пріймаетъ,
Слѣчну Діянну Богу отдаетъ
На службу.

Еще же небесныя силы приникаютъ,
Престоли Господствія Царицу витаютъ.
И херувими С небеснаго трону
Со серафими Дают корону
На главу.

Ликуйте, пророци, и вси возыграйте,
З Давидомъ Маріи на триумфъ заграйте.
Ото Дѣвица Предстоит Богу,
Якъ голубица Абысте многу
Мѣли радост.

Зачинай, Адаме, южъ веселися.
Избавитель миру хощет родитися

З Пречистой Панны Южъ ся народит
Намъ пожаданный И насъ свободит
От всѣхъ бѣдъ.

Аггеломъ питанна треми лѣти суще,
Богу молящася во церкви живуще,
Чистая Панна Ему предстала
Быст незмазанна, И одержала
Заплату.

Пророкъ Захарія о ней повѣдаетъ,
Дѣвица во чревѣ Сына зачинаетъ.
Ест то новина, Сама раждаетъ
Ґды Панна Сына И повиваетъ
Без мужа.

От нынѣ начнутъ тя вси роди блажити,
Когда тя увидятъ Матеръ Богу быти,
На тебѣ, Дѣво, Южъ исполнити,
Святое дѣло Маешъ повити
Іисуса.

Тебе Іезекіилъ враты именуетъ,
През тебе до неба путь намъ показуетъ
Даніилъ гору, Естес и Панна
Бо без покору За Матеръ данна
Іисусу.

О чудо веліе паче всѣхъ чудеси,
Когда, Дѣвая Сына со небеси,
Тебе пророци Здавна жадали,
И вси праотци Бы оглядали
Избавителя.

Церковъ Соломонова днес ся украшаетъ,
Когда в ней Дѣвая Сына зачинаетъ.
Днес патріярси Святителіе
Со іерарси, И вси людіе
Ликуютъ.

Когда Дѣвая во церковъ входила,
Тогда всѣхъ в отхлани отцевъ увеселила.
Псуютъ ся брамы И Ад рыдаетъ
И всѣ отхлани И умлѣваетъ
От жалю.

И мы вси, людіе, с того веселѣмъ ся,
Со страхомъ Пречистѣй Паннѣ поклонѣмъ ся,
Абысмо жили, Днес и во вѣки
Еи хвалили Со человѣки
Во вышнихъ.

Богогласникова вірша на Благовіщенне „Да пріидетъ всему міру радость“, якої авторську приналежність до Деміяна відчитав з акростиха в співанику Гриневецького др. Щурат[1]), представляє у співанику збірки проф. Калужняцького досі відомий найпоправнїйший текст (14б—15б):

Да пріидегъ 2. всему миру радость,
Ог небесъ 2. во Назаретъ сладость.
Аггелъ Гавріилъ Благовѣстити,
От небесъ прислѣ Чудо явити
Пречистѣй.

Емпѣрет 2. всѣх нас просвѣщаетъ,
От него 2. Гавріилъ вѣщаетъ
Маріи Паннѣ Небесной Царици
Непокаляннѣй, И Владичици
Пречистѣй.

Младенца раждати от Духа святаго
Гавріилъ вѣщаетъ во Тройци еднаго.
Зачнеши Сына, На радость миру,
Панно едина, Дѣво Емпѣру
Святаго.

Из отца 2. Духъ святый изыйде,
Который 2. ко тебѣ днесь прійде.
Радуйся, Панно, Благовѣствую
Слѣчная стамно, Радость новую
Тебѣ днесь.

Явственно 2. буди тебѣ нынѣ,
Изыйде Духъ святый крылѣ голубинѣ.
Твоя ложесна, На веселіе
Дѣво прекрасна, Во спасеніе
Всѣмъ вѣрнымъ.

---

[1]) Др. В. Щурат, op. cit. ст. 15—16.

На весъ свѣтъ 2. Дѣвѣ святой слава,
От нынѣ на вѣки да будетъ ей хвала
От всѣхъ христіянъ. На земномъ трону
Богъ даруетъ намъ В небѣ корону
На вѣки.

Як у співанику, про який мова, так і в „Богогласнику“ заховав ся акростих Стефана Дяченка в вірші первомученикови Стефанови „Страданіе мученика Стефана прославляймо“, хоч вірша ввійшла тут з змінами. Має акростих і пісня на Зелені свята „Источникъ духовный“, а саме: Іѡсиф Реутс, що правдоподібно треба читати: Ревтський. Вірша приходить в Супрасльськім співанику. З співаника бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка ч. 345, описаного під № 6, відчитав акростихове імя Йосиф др. Щурат.[1]) Текст співаника збірки проф. Калужняцького з відомих найпоправнійший (40б—41б):

Источникъ духовный
Радост[2]) всѣмъ исполный.
Страны сего свѣта, крикнѣте,
С апостолы пріймѣте
Росу благодати.

Облакъ раздѣляше,
Языки раждаше
Рыбаремъ огненная,
Еvреемъ ужасныя
И всѣмъ врагомъ страшныя.

Спасъ Избавитель
И Духъ утѣшитель,
Отецъ бо безначаленъ
И божествомъ Сынъ равенъ
И Духъ сопрестоленъ.

Истинный Духъ правый,
От Отца посланный,
Днесь вѣрныхъ всѣхъ просвѣтилъ,
Благодатію оросил
Параклитъ небесный.

Фестъ пресвѣтлый нынѣ
В Іерусалимской сѣни
Огнемъ покрывашеся,
Шумъ бурный являшеся
Во градѣ Давидовѣ.

Рцѣмъ купно и мы вси
Пророка словеси:
Боже, Духа твоего
Не отими святаго,
Молимъ ти ся, человѣколюбче.

---

[1]) Тамже, ст. 25—26. Співаник відносить др Щурат до початку XVIII стол. Тимчасом співаник походить з кінця XVIII в. Вказує на се й акростихова вірша Дмитра Левковського „Ликуй днес, Сіоне“. Автор пісні прийшов на світ щойно 1759 р. (А. Петрушевич, op. cit. ст. 102).

[2]) Відміни тексту співаника Ів. Пашковського (49а — 50а) такі: 2. Радост' днес. 3. всего. 4. Со апостоли прѣймѣте. 6. раздѣляетъ. 7. раждаетъ. 9. ужасная. 10. страшная. 14. божества.

Емпѣру святѣйшій,
Паче солнца свѣтлѣйшій
Промени огненными,
Языки ужасными,
Поюще гласъ трисвятый.

Умныя силы
Поютъ серафими
Богу во Тройци святъ, святъ,
Апостолская сердца зрят, [святъ,
Пріймѣте Духъ святъ.

Туюжъ и мы славу,
Исклонивши главу,
Богу во Тройци дадѣмо,
На колѣна впадѣмо
Единому Божеству.

Святый Боже Отче,
Святый крѣпкій Творче,
Святый безсмертный Царю,
Пріими от насъ чест и хвалу,
Дающе тебѣ на вѣки.

Навіть у богогласниковій перерібці заховали ся слова:

Истинно Духъ данный,
От Огца посланный.

Сей вислів дав Мировичеви основу до твердження, що його „ужив православний письменник у противвагу навчанню римо-католицької церкви о filioque“.[1]) Що до сього, можна сказати, що, як не рідкі є в богогласникових піснях апокріфічні налети, так міг у наведений спосіб висловити ся про походженне св. Духа також уніят, що не вспів ще присвоїти собі ріжниць греко-католицького віроісповідання від православного. Чи до сього самого автора належить пісня Тернопільскій Богородиці в „Богогласнику“ „Истинное чудо намъ взявися“ з акростихом „Іосиф“, не маю даних сказати про се щось певного.

VIII.

Одним з пліднійших акростихових віршописців XVIII в. був Іван Вольський. Досі відомі з „Богогласника“ чотири його пісні: на Богоявленне „Іордане, ўготовися“, на Воздвиженне „Истинна радость крестъ Христа“, на Покрову „Воспойте согласно“ й у честь Струмиловокамінецької Богородиці „Исполнися небо, земля чудесъ твоихъ, Царице“. Цікаво, що бого-

---

16. Истиний. 17. пославий. 18. Днес всѣхъ вѣрнихъ просвѣти. 23. Духомъ 25. Давидовим. 28. Бога 31. свѣтлѣший. 32. Паче слонца яснѣйший. 33—35 р. Пламении огненная,
Словеси ужасная,
Приймѣте Духъ святъ.
36. Умния сили. 39. сердца виждетъ. 40. Во единомъ божествѣ. 42. Приклонивши. 43. дадьмо. 44. впадьмо. 45. Поюще глас трисвятий. 48. цару. 49. от нас днесь хвалу.

[1]) Н. Мировичъ, op. cit. ст. 8.

гласниковий текст останньої з вичислених пісень має трохи відмінно зроблений акростих, нїж текст співаника збірки проф. Калужняцького (№ 1, 50б 52а):

Исполнися небо и земля чудесъ твоихъ, Царице,
Избранная яко луна, одѣянна во солнце.
На главѣ ей вѣнецъ,
На рукахъ младенецъ,
Прежде вѣкъ рожденный,
Из нея воплощенный,
З Маріи Дѣвици Сынъ ея возлюбленный.

О Пречистая Царице, на образъ твой взираемъ
Струмилой Камянецкой чудотворной, волаемъ:
Призри на насъ, Мати,
Не дай погибати
Во суетномъ свѣтѣ
Во лвовскомъ повѣтѣ,
Абысмо тя могли вси усердно воспѣти.

Архаггеломъ, херувимомъ Честнѣйшая Царице
И серафимомъ воистину славнѣйшая Дѣвице,
Ты в небѣ на тронѣ
В Тройческой коронѣ.
Днес во храмѣ твоемъ
Под ноги впадаемъ,
Тебе чудотворну на помощъ призиваемъ.

Не доумѣетъ ся всякъ языкъ достойно воспѣвати,
Яко звѣзды чудесъ твоихъ не удобъ изчитати.
Темныхъ просвѣщаешъ,
Хромыхъ исцѣляешъ,
Бѣсовъ проганяешъ,
Громомъ устрашаешъ,
Намъ всѣмъ вѣрнымъ своим во помощ предстаеш.

Восплещайте вси руками вѣрніи днесь Царици,
Воскликнѣте гласомъ радости пресвѣтлой Владичици:
О обрадованна
Маріе преславна,
Господ не тобою,

Даждъ намъ милость свою
Тебе выхваляти в мирѣ и в покою.

Ликуй, граде, и веселися, ґды Царица во тебѣ,
Избави(т) тя от всякихъ бѣдъ в каждой нашой потребѣ:
Оі лютыхъ Агарянъ,
Еретиковъ бесурмянъ,
Повѣтря и огня,
Якъ Мати Господня,
Заступница наша во скорбехъ неложна.

Сіешъ чудесы на земли яко солнце на небѣ,
Просвѣщаешъ сущихъ во грѣсехъ, притѣкающихъ к тебѣ.
Упроси намъ Сына,
О Матко едина,
Бы намъ милостивъ былъ
И грѣхи отпустилъ,
На правици своей на судѣ поставилъ.

Кто притѣкает ко образу (в) Каменцѣ Струмило,
Наполнися благодати и ласки ей пресвятои.
Слезы выливаетъ
И тваръ просвѣщаетъ,
Невѣрнымъ ужасна,
Якъ солнце естъ ясна
На престолѣ своемъ Дѣвица прекрасна.

Ісполняешъ благодати всегда во храмѣ твоемъ,
Вси вѣрніи христіяне ласки твоей дознаемъ.
Рацуйся, Царице,
Пресвѣтлая деннице.
Тебе Боіъ возлюбилъ,
С тебе ся воплотилъ,
Якъ Матеръ Божію Духъ святый осѣнилъ.

И мы ти днесь чудотворну Царицу ублажаемъ,
Со слезами и со плачемъ к тебѣ прибѣгаемъ.
Нынѣ насъ на земли
Радости исполни,
А на страшномъ судѣ
Милостива буди
Во вѣкъ вѣка аминь всѣхъ насъ не забуди.

Про Струмиловскамінецьку Богородицю оповідае Галятовський у „Новім Небі“; одначе все таки не можна згодити ся з думкою Мировича, що пісня мае свій початок при кінці XVII в., хоч і просить ся у пісні Богородицю, щоби помогла оминути „сопротиьныхъ лука“ та щоби „смирила Агарянъ“. Проти сеї думки говорив би факт, що в найстарших співаниках не стрічаемо вірш Вольського.

Поміченне про акростих Вольського в попередній пісні справджуеть ся і на тексті „Пѣсни Честному Кресту“ (71б, 72а):

Істинна[1]) радость крест Христовъ,
Царъ всему миру нам зыйшовъ.
За наши грѣхи
Притерпѣлъ муки,
На крестѣ простерый руки.

О кресте Христовъ пречестный,
На тебѣ Богъ былъ небесный,
И тя он носилъ
За наши грѣхи,
Богъ истинный на небеси.

Аггели тя окружают,
Патріярси поднимаютъ,
Царіе идут,
Чест ти воздают,
На помощъ тя призываютъ.

Над солнце просіялъ еси,
Кресте Христовъ, на небеси
И насъ на земли
Всѣхъ возвесели,
Бысмо вси спокойне жили.

Во истинну ты хранитель,
Всему миру просьѣтитель,
Кресте честнѣйшій,
Найвыборнѣйшій,
Над солнце естесь яснѣйшій.

Лѣствице, кресте пречестный,
До небеси утвержденный,
Утвердилесь миръ,
Ґды ся самъ крестилъ
Іеус Христос, Маріинъ Сынъ.

Сьѣтлостію осѣняешъ,
Бѣсовъ темныхъ проганяешъ
От всего мира.
Страшная сила
Твоя, кресте, побѣдила.

Кресте Христовъ прелюбимый,
Во сьѣтлостехъ невидимый,
Днесь намъ сіяешъ,
Всѣхъ просвѣщаешъ,
Бѣсовъ темныхъ проганяешъ

---

[1]) Відміни тексту співаника Ів. Пашковського (46а — 47а) такі: 1. Истина. 2. Царъ всего мира намъ зийшолъ. 3. нашѣ. 5. простеръ. 6. пречесний. 7. распятий. 8. обносимъ. 9. За наша. 12. подиймают. 20. всѣ. 21. истину. 23. чеснѣший. 24. надвиборнѣший. 25. слонце естес яснѣший. 26. Лѣствица. — пречесний. 27. До небесе утвержденний. 37. Во свѣтлости невидимъ. 38. сияетъ. 39. Всѣхъ просвѣщаетъ. 40. проганяетъ. 41. Истиное веселие. 42. Днес крест

Істинное веселіе
Днесь чудо превеліе.
На горѣ Голгоѳѣ
На лобномъ мѣстѣ
Богъ былъ распятый на [крестѣ.
И мы тя, кресте, лобзаемъ,
Радостне к тебѣ волаемъ,
Радуй ся, кресте,
К небеси мосте,
Православнымъ христіяномъ.

Цікаве попереднє заповідженнє Марії Ісусом часу її смерти, далї також молитва Марії на Оливній горі, перенесеннє апостолів облаками до Гетсеманії і спосіб принятя душі Богородиці в піснї на Успеннє „Изыдите вси архаггеловъ хори“. Що се рівнож продукт віршевої працї Вольського, доказом його акростих у текстї співаника, описаного під № 3 (34б – 36а):

Iзийдѣте, архаггелскіе хори,
До Гепсиманіи спѣшится вси воскорѣ,
Где Матеръ Цареву,
Небесную кролеву
Возносятъ ко горѣ.

О успеніи Сынъ ея извѣщаетъ,
Прежде триех днес самъ ко не(й) посилаетъ
Архаггела свята,
Би царская полата,
Во Сионъ била взята.

Апостоли облакомъ ся собрали
До Гепсиманіи, там Царици предстали,
З нею ся жегнаютъ,
Под ноги ей впадаютъ,
Слези з очей пущаютъ.

Не гору Елеонъ Царица восхождаетъ,
Ко Сыну и Богу молитву исполняетъ.
Зряще сіе древа,
Би матка царева,
Низко ся ей складяютъ.

На воздусѣ Цар со аггелскими вои
Грядетъ взяти душу Матере в руцѣ свои,

чудо. На Голгоѳѣ. На лобнѣмъ. лобизаемъ. Радостно. Небеси.

Самъ ей ассестуетъ,
В небѣ презентуетъ
Во горнемъ Сіонѣ.

Во триумфѣ в небо ей впроважаютъ,
Горніе князства под ноги ся скланяют, —
Престоли и сили
И вся, яже с ними,
Якъ Царицу витают.

Лѣствице неба патриярховъ, видѣнна
По смерти, в небѣ пребиваешъ нетлѣнна.
Просим тя, по смерти
Даждъ нам ко ней взийти,
В небѣ тя оглядати.

Свѣтлѣйша слонца твоя, Панно, корона,
От Тройцы святой на главѣ положона,
Богъ Отецъ вѣнчаетъ,
Сынъ тя прославляетъ,
Духъ святій просвѣщает.

Киоте святій воплощеннаго слова,
Ходотанце ко Богу тис готова,
Всѣхъ нас грѣшних гласи
Ко сыну принеси,
Просимъ тя усилно вси.

Ізбави, Панно, повѣтра, гладу, войни,
Всѣмъ христіяном даруй намъ вѣкъ спокойній,
Во мирѣ прожити,
Тя Матеръ блажити
Яко кривъ благоволний.

И паки просим тя, о Божая Мати,
Рачъ милостъ свою на всѣхъ нас показати,
А ми христіяне,
Поки свѣта стане,
Должни тя вихваляти. Амѣнь.

Рівнож маю змогу приписати Вольському ще одну віршу „Богогласника“, а саме пісню на Зачате „Вселенная, торжествуй днесь“. У співанику Василя Продана (№ 15, 12аб) виходить досить виразний акростих: Волс:

Вселенная, торжествуй днесь,
Небо и земля и миръ въвесъ.
От Йоакима и Анни
Плодъ съ небесе дарованній
Зачинаетъ, Слѣчну лѣлѣю,
Же раждаетъ Воскликнѣте,
Дѣву Марѣю, Прославѣте
Зачатіе ей.

О дивния днесь зримъ вещи,
Язикъ не можетъ изрещи.
Праведна Анна неплодна,
Поношенію свободна,
Зачинаетъ Ангелъ Царицу,
И раждаетъ Духа благаго
Отроковицу, Пресвятаго
Возлюбленницу.

Ликуйте днесь; вси пророци,
Патріарси, богоотци,
З суха жезла плодъ возсія
Пречистая Марія,
Би вси роди И хвалити,
Для свободи Якъ Царицу,
Будутъ блажити Владичицу
И Матеръ свѣта.

Свѣтло небо торжествуетъ,
Земля радость ознаймуетъ,
Егда Иоакимъ святій
Обрѣтъ жену у рай златій.
З новино(ю) У святинѣ
Веселою Аггелъ тому
Въ Ерусалимѣ Праведному
Мужу обявилъ.

І в богогласниковій перерібцї, задержалв ся деталї про се, що через зачатє Марії „Анна неплодна поношеній свободна пребываетъ“, а

Іоакімъ бо святый Новыною
Дѣйствіемъ благодати Зъ смутной пустынѣ
Зъ веселою Изыде нынѣ.

Не одинокі се докази, що й деякі вірші Вольського ввійшли до „Богогласника“ в такій степени перероблені, що нема майже сліду з акростихів. До двох випадків можна додати ще й первісний текст пісні на Покрову „Истинная Мати свѣта, Пречистая Панно“, який з співаника Івана Пашковського надрукував я у замітках „З культурного житя України XVII—XVIII вв.“ (ст. 36—37). Досить великим змінам підпав у „Богогласнику“ й текст вірші Вольського на Покрову. Старший текст виглядає так (№ 3, 1б—2б):

Воспойте согласно
Пѣснь нову прекрасно
Марѣи Дѣвици,
Нескверной царици,
Всея странни[1])
Християни,
Котора на тронѣ
Во горнем Сионѣ
Руцѣ подноситъ,
За весь миръ проситъ:
Прошу тя, Цару и Пане,
Пощади вся християне,
Помилуй ихъ.
Омофоръ свѣтяще,
Паче електра блищащій,
Которим царица,
Мати владичица
Покриваетъ,
Соблюдает
На земли вся люди
От всѣхъ бѣдъ и нужди,
Повѣтра, брани.
Вся християни
Вѣрнихъ воскорѣ
На земли, в морѣ
Избавляешъ.
Люта Голоферна
Тис глави сотерла,
Тис царем добраний
На враги щит данній.
Юдифъ славна,
Чиста Панна,
Побори вся враги
Королеви под ноги,
А християни
Прослави, Пани.
Даруй нам в мирѣ прожити,
Тя Богоматер блажити
Непрестанно.
Свѣтозарна деннице,
Свѣтлѣйша понад слонце,
Свѣтящъ не престаешъ,
Благодатъ подаешъ
От небеси.
Ми к тебѣ вси
Сердечне волаем,
На помощъ взиваем.
Пре(д)стателнице,
Ходотаице
Ко Творцу всѣхъ непреложно,
Маріе, Мати велми можна,
Не престаешъ.

---

[1]) Відміни тексту співаника Ів. Пашковського (69а — 70б) такі: 5. страни. 14. свѣтящий. 16. царице. 17. Владичице. 18—19. Покриваешъ, Соблюдаешъ. 25. и в мори. 28. главу. 40. Созарна.

Киоте благодати,
Пречистая Мати,
Вся (sic) слово вселися,
З тебе воплотися
Чудо красно
И ужасно.
Небес пространѣша,
Серафим славнѣша,
Аггелъ царице,
Ходотаице,
За нами Сина благаеш,
Якъ Матка гнѣвъ утоляешъ
Справедливий.
Избрана, святая
Порфиро красная,
Блажат тя вси роди,
Ти же насъ свободи
Вражиихъ рукъ,
Пекелних мукъ.
Упроси у Сина,
О Матко едина,
Даби в ден судний
Каждий син блудний
Билъ до Сиону прийнятий
Презъ тебе, чистая Мати,
Надеждо всѣхъ.
И ми днесь ко тебѣ
И в каждой потребѣ
Руцѣ вси подносим,
О помощъ тя просимъ.
Призри на насъ
Во смертний часъ.
Даждь, благая Мати,
В небѣ оглядати
Сына твоего,
Бога нашего,
Которому честь и слава
З тобою на вѣки данна
Буди.

---

41. над. 42. предстаешъ. 50. непреложна. 52. Не презри насъ. 55. В тя. 67. царская. 68. Блажимъ. 71. Адскихъ 74. Аби. 89. и хвала. 91. Буди, буди.

Відміни тексту співаника колекції Петрушевича в бібліотеці „Народного Дому“ у Львові ч 194 (10б – 12а) такі: 4. Небесной. 5. Вся страни. 8. горнемъ коровѣ (sic).

9 – 10. Руцѣ вси возносимъ.
О помощъ тя просимъ.

11. Прушу (sic) тя, царе. 13. васъ. 14. твой свѣтляще. 15. лектра блищаще. 16. Которомъ (sic) царице. 17. Влаiчице.

24—26. Даруй намъ в мирѣ прожити,
Тя Матеръ хвалити
На всяки часъ.

27. Лютаго. 28. Тись. 29. Тись... во брани. 30. дани. 35. християне. 36. панне (sic). Стр. 37—39 відповідають стр. 25—26 (стр 25 и в морѣ). Стр. 40 – 52 і 66—78 відповідає отся строфа:

Сионе благодати,
Пречистая Дѣво Мати.

Далі стр. 68 – 78 з такими змінами: 68. Блажим. 71. Адовихъ. 76. припяти. 77. тебе, Дѣво чистая... 78. На земли всѣхъ.

54 Пречистая Дѣво Мати. 55. В тя... 56 Слово воплотися. 61. Царицу. 62. Ходотаицу. 64. Яко. 65. Справедливи. 80. Во всякой потребѣ. 81. возносимъ. 84. смертни. 87. своего. 91 Буди, буди.

Сим способом досі є стверджених сім пісень Вольського в „Богогласнику“. Правдоподібно нові співаники побільшать се число. З вірш, що не ввійшли до „Богогласника“, а заховали акростих Вольського, відомі отсї. В 14 т. „Записок Наук. Тов. ім. Шевченка“ надрукував проф. Грушевський між кількома духовними віршами з Галичини з Яворівського співаника пісню „Избавы всѣхъ от геенны“ (Misc. ст. 12—13). В моїх замітках „З культурного житя України XVII—XVIII вв.“ опублїкований текст вірші св. Михайлови „Істини глас твой, Михаиле“ (ст. 37—38). Дві нові вірші Вольського маю нагоду подати ось тут. Перша на Великдень узята з співаника, описаного під № 3 (38б—40б):

Воскресенія день просвѣтимся нынѣ,
Воскресе Христос Богъ из гробной яскинѣ,
Смертію смерть поправій,
Намъ животъ даровавій
Нетлѣній.

О чудо ужасно, Богъ за нас вмираше,
Тридневно во гробѣ яко мертвъ лежаше.
Во триумфѣ востаетъ,
Вѣрнимъ рай отверзаетъ
Прекрасний.

Ликуйте, пророци, вси со Бого(м) отци,
Раздруши Христос Богъ пекелніе моци,
Крѣпост его велія,
Сокрушивій верія
Адова.

Свѣтися, новій Иерусалиме,
Слава бо Господня днес на тебѣ слине,
Веселися, Сионе,
Востаніе Господне
Празднуйте.

Красуйся, Маріе, Пречистая Панно,
Воскрес от гроба Христос, Синъ твой, славно.
Ликуй и веселися,
Славно бо прославися
Христос Богъ.

Іона пророкъ гробъ проображаше,
Тридневно во чревѣ китовом лежаше
Невреждено, бо святе,
Тако Христос воскресе
От гроба.

Изведи нс тми, от вѣйни смертнія,
Адама, Іеву от сосци святія.
Узи ихъ растерзаетъ,
Полки в раи проваждаетъ
Преславно.

Істиній Богъ нашъ животъ нам дарова
Живим и мертвим, воскресий от гроба.
Вѣрнимъ радость велія,
Слонце правди возсія
От земля.

Отче небесній, огнезрачний Боже,
Ктожъ тебе устнами вихвалити може,
Же нас Синъ твой откупил,
А Духъ святій просвѣтилъ
Славою.

Аггели сладцѣ пѣснъ нову спѣвают,
Христос воскресе, велми восклицаютъ,
А ми вси днес на земли
Веселими устнами
Спѣваймо.

Небо и земля, посолнечній свѣте,
Бога во Тройци святой на вѣки хвалѣте,
Отца Сотворителя,
Сына откупителя,
Духа святаго. (Finis bonus)

Друга „Пѣснь Іисусу Христу Распятому“, що з попсованим акростихом „Іоанн Восл“ надрукована в „Угроруських духовних віршах“ В. Гнатюка (Львів, 1902, ст. 38), представляеть ся у повнім виді ось як (№ 21, 52а—53а):

Іисусе Цару, распятій на крестѣ древяномъ,
Сокрушилесь мо(ц) бѣсомъ, радость христіаномъ.

О проклятій и невѣрній, злій роде еврейскій,
По что страждаетъ без милосты Іисусъ Назарейскій?
Анна, Пилатъ и Каяфа, декретъ феровали,
В слупа Христа бичовали и короновали.
Непремѣнно вси во злобѣ пакости дѣяху,
За сладкую воду желчемъ, оцтомъ наповаху.
Воина темна Логіна сего принудили,
Копіемъ бокъ отворили, кровъ воду сточили.
О каковій страхъ и ужасъ, земля потрясеся
И тма бяше по всей земли, каменъ распадеся.
Лечъ твердѣйшіи над камень еврейскіе сердца
Не познали Сотворителя, камень позна Творца.
Солнце во тму премѣнися, луна во кровъ бяше,
Егда агнецъ незлобивій на крестѣ вмираше.
Краснѣйшая паче солнца, егда Сына взрѣла
Южъ умершаго на крестѣ, от жалю умлѣла.
Іосифъ со Никодимомъ Христу послужили,
Тѣло его съ креста зняли, в гробѣ положили.
Источнице жизни нашея, потлуми погановъ,
Востаніемъ своимъ з гроба потѣшъ християновъ.

Як що повисший текст покриваеть ся з піснею о „страсти Господа нашего І. Х.“ в описї співаника Левковського, невідома була би тільки вірша, що приходить у „Начал-ї съ Богомъ пѣсней“, а саме: пісня на Різдво Христа з початком „Ісаія, ликуй“.[1])

IX.

Що тикаєть ся вірш иншого автора, відомого з „Богогласника“, Івана Мастиборського, в описї названого „Начала“ згадуєть ся про його пісні: св. Михайлови, Зборівському Ісусови й на Великдень. У „Богогласнику“ відомі досї отсї пісні Мастиборського: „Играй, Іерусалиме новый“ на Великдень, Зборівському Ісусови „Милосерднѣйшій Богъ пресвятѣйшій въ превѣчномъ Словѣ“ і дві молитовні „Источнице благодати“ й „Играй, свѣте, и веселися“. Пісня на Великдень увійшла

[1]) А. Петрушевич, op. cit. ст. 103.

в „Богогласник“ перероблено́ю; доказом сього отсей текст (№ 21, 68б—69б):

Играй, новій Іерусаліме,
Се бо на ввесь свѣтъ слава твоя слине.
Ты Сіоне, возвеселіся,
Чистая Панно, южъ не смутися.
Вси аггели, архаггели,
Херувимы і серафіми,
Воспѣвайте пѣснь новую
Хрвсту воскре(с)шему таковую,
Вопіюще, глаголюще: а(ллилуя).
О Маріе, южъ не плачи,
Бо Христосъ воскресъ о полночи.
Вси мертвіи от гроба восташа,
Когда и свѣтлость ихъ облисташа.
О евреи невѣрніи,
Ваша сердца камяніи,
Же ви в Христа не вѣруете,
Чему пѣсней не спѣваете,
Вопіюще, глаголюще: аллилуя?
Аггелъ сѣди на камены,
К нему прійдоша тріе жены,
Вопрошаху о Іисуса.
Реклъ имъ: идите до Емауса,
Тамо обрящете человѣка,
Которій естъ всѣхъ владыка.
Рцѣте ученикомъ сія,
Же Христосъ воскресъ, правдивій Месія,
Вопіюще, глаголюще: аллілуя.
На гробъ камень велій привалиша,
Кустодіею запечатлѣша,
Стражу тамо поставиша
И стрещи имъ повелѣша.
Мняху, же его ученицы
И пришедши озмутъ в нощи.
Іисусъ Христосъ воскресъ от гроба,
Панъ всего свѣта, наша оздоба,
Вопіюще, глаголюще: а(ллилуя).
Масти Маріи приношаху,

Со слезами вси вопіяху:
Христе, Сыне Божій во гробѣ,
Прійми дари наша к собѣ.
А Петръ скорѣе течаше
И приникъ во гробъ, сіе видяше.
Ризы его быша звиненни
И сударъ бѣ особъ положенни,
Вопіюще, глаголюще: аллілуя.
Боръ великій у евреовъ стался,
Когда во адѣ демонъ стрепетался.
Во отхлани свѣтъ облисташе,
Ґди Господь Богъ посредѣ ихъ сташе,
Адъ пекелній горко ридаше,
Пророкъ Давидъ, играя, скакаше,
Адамъ з Евою ся кланяютъ,
Христа Пана своего витают,
Вопіюще, глаголюще: аллілуя.
Собравшеся апостоли равно,
Бяху двери затворены тамо.
Іисусъ Христосъ посредѣ ихъ сташе,
Міръ вамъ буди, сіе глаголаше,
Показа имъ руцѣ и нозѣ
Острими гвозд'ми пробытіе сквозѣ.
Ученицы вси ся ужасаютъ
Христу воскресшему пѣснь нову спѣваютъ,
Вопіюще, глаголюще: аллилуя.
Кій языкъ южъ не удивится,
Зряще, вся тваръ днесь веселітся:
Солнце, мѣсяць, звѣзди небесныя,
Гори і холми, древа прекрасніе.
Вси людіе, днесь возиграйте,
Христа воскре(с)шаго вси вихваляйте,
Абы рачилъ животъ дароваты,
В небѣ вѣчне с нымъ царствоваты
Со аггели, архангели на вѣки. Аминь.

І Петрушевичів опис співаника Левковського й останок акростиха „Мас" в „Богогласнику" вказують на Мастиборського як на автора пісні Зборівському Ісусови „Милосерд-

нѣйшій Богъ". Зрештою можу подати сю віршу з повним акростихом Мастиборського (№ 21, 55б – 56а):

Малосерднѣйшій Богъ пресвятѣйшій въ единомъ словѣ.
Вси прибѣгайте, главы скланяйте в градѣ Зборовѣ.
Вразъ руцѣ подносѣте,
Іисусъ Христа просѣте,
Сына Божія.

Ахъ, незлобивій, крѣпко любимій Боже единій,
Тысь Бога Отца Сынъ естъ названній, Христе коханій[1]),
Ко кресту пригвозденій,
Барзо замордованій,
Убичованній.

Склоненная глава, предвѣчная слава предукрашена,
Терновымъ вѣнцемъ до мозгу его вся уязвлена,
Гвозд'ми пребыша нозѣ,
Так тежъ и руцѣ сквозѣ
Пресвятѣшіи.

Тисяща сѣмсотъ пятдесять пятій Христосъ распятій,
В дому дзіекана кровію сплиненій до церкви взятій,
На престолѣ сіяетъ,
От бѣсовъ очищаетъ
Усѣхъ христіянъ.

Бодрствуй, человече, зри, яко рече кровъ его свята,
Якъ бокъ вигненій и прободеній, ребра отверста.
Браму ты отверзаетъ,
До рукъ своихъ приймаетъ
Тебе грѣшника.

Російскіе страни, вел'можние паны, сіе слишите,
Же на позорѣ в церквѣ Зборовѣ Христа узрите,
Которій естъ чудовній,
В щедротахъ превиборній
Христосъ распятій.

---

[1]) Відміни тексту в співанику ч. 367 Б. Н. Т. ім. Ш. ст. 109—110 такі: 6. любивый. 7. выбраный, Боже коханый. 8 пригвожденный. 10. Убичованый. 11. Склоненна глава, предвѣчна слава предукрашенна. 12. уязвленна. 15. Пресвятѣйшіи. 17. сплыненый. 22. выгненный и прободенный. 23. ти отваряетъ. 26. Російсти страни, вел'можни пани. 29 превыбраный. 30. Христос коханый.

Скиптри цареви в его державн завше пособствуй,
А царствовавши, воинствовавши звитязтво даруй,
Даждъ во мірѣ прожіти,
Тя во Тро(й)ци хвалити
На вѣки вѣковъ.

З змінами проходить у „Богогласнику“ й молитовна пісня Мастиборського „Источнице благодати“ (№ 1, 11б—12б):

1 Источниче благодати,
Пречистая Дѣво Мати,
Миру рождшія[1]) Спасителя,
Избавителя.
Молимъ ти ся раби твои,
Прекланяемъ главы свои,
Молим тя вси слуги твои.
Избави 2. нас от всяких бѣд.
О дивная, преславная,
Всѣхъ Царице небесная.
Ты Царице всѣхъ аггеловъ
И архаггеловъ,
Херувимовъ и серафимовъ,
Ты славнѣйша у престола,
Над всѣхъ святыхъ вывыш-
Славою. 3. [шона
Апостолскій, пророческій
Хвалит тя ликъ святителскій,
Тебе хвалятъ всего круга
Солнце и луна
И вся звѣзды небесныя.
Тебе хвалят патріярси,
Тебе хвалят іерарси
В небесехъ. 3.
Нескверная, неблазная,
Нетлѣнная, Пречистая,
Милостива нам здѣ буди,
Всѣхъ насъ соблюди.
Страны всякія христіянскія
От глада, труса, потопа,
Огня, меча, супостата
Избави 2 всѣхъ нас
Христіянъ.
Матерними молитвами
Спастися грѣховъ даруй ми.
Вопію ти, помилуй мя,
Оборони мя.
З ада пекелна исхити мя,
Побѣди невидимыя
Полки враговъ душевныя
В часъ смерти. 3.
Свѣтозарна звѣздо ясна,
Ты бо скуиія небесна,
Теплая предстателница
И помощница.
Во день судный заступница,
Дажд нам одесную стати,
Бога в небѣ оглядати
На вѣки, на вѣки вѣковъ.
[Аминь.

31—32. Скиптри кролеве в его державѣ вси пособствуйте,
А кролевавши, воинствовавши звитяством даруйте.
33. мирѣ. 34. Бога в Тройци. 35. вѣком.

[1]) Відміна тексту співаника Ів. Пашковського (73б—74а) такі: 3. родший (sic). 13. Херовимовъ. 14. славнѣша. 15. вивишона. 19. славятъ. 20. слонце. 22 і 23. славятъ. 26. Нетлѣная. 32—33. Избави нас от всяких бѣд. 37. И оборони мя. 38. пекелная. 44. предстателнице. 45. Во ден судний ти. 49. На вѣки вѣкомъ. Амин.

Зложив Мастиборський також пісню у честь Зарваницького Ісуса (№ 3, 47аб):

Mayte, człowecy, wiru nesuminnu,
Tak też nadezdu (w) Maryinom synu[1]),
Kotoryi czudownym stał sia,
W sinożatach pokazał sia
Muzu Stefanu.

Strach prewełyki tohda yspołny sia,
Kohda krow z ruk, z noh y z boku jawysia.
Na prestoli postawłenny,
Czudesamy prosławłenny
U Zarwanycy.

Tym czełowikom błahodat zjawlaiet,
Tiłom, krowiju swoieju wytaiet,
Kotoryie prybihajut,
A na pomoszcz pryzywajut
Isusa Chrysta.

Borony wsich nas, Isuse sładczayszy,
Ot nahłoy smerty, naprasno naszedszy,
Ot powitra, hłada, trusa
Y bisowskaho pokusa
Wsich nas chrystyian.

Razum człoweczy nigdy ne widaiet,
Iak toy Syn Bozy czudesa zjawlaiet,
Slipych, chromych yscilaiet
Y ot bisow oczyszczaiet
Wsia chrystyiany.

S pokoroju ty serca nakłaniaiem
Y jako Bohu sławu wozsyłaiem.
Spasy, Boże, dneś wsia ludy
Y ot wsich bid nas sobludy,
Wsia chrystyiany.

Kymy iazycy welmy udywlał sia,
Ach, czudownomu Chrystu pokłaniał sia,
Bo toy nas yz tla wozwedy
Y ko otcu wsich prywede
Na wiki wikom.

---

[1]) В рукоп. sunu.

Яку віршу на Великдень відчитав А. Петрушевич з акростиха Мастиборського у співанику Левковського, нема даних се означити. В замітках „З культурного житя України XVII—XVIII вв.“ (ст. 35—36) надрукована вірша на Великдень, що не ввійшла до „Богогласника“, з початком „Миръ во свѣтѣ юж ся днесь исполнил“. Нині можу подати ще дві пісні з акростихами Мастиборського на Великдень. Одна з них заховала ся з повним акростихом (№ 21, 71б—72б):

Мармуровіе и камяніе опоки падутся,
Пекелна врата, стала тамъ варта, и стѣны трясутся.
В той часъ на крестѣ Богъ главу склонилъ,
До разбойника тіе слова мовилъ:
Днесь будеши в раи.

Стидѣся Юда, яко облуда еще в свѣтѣ ходилъ,
Потомъ зо встиду на свою бѣду на бзивѣ ся вдавілъ.
В той часъ присиѣли діаволи с пекла,
Порвали душу аки зо пса встекла,
Увергоша до аду.

Бо ідѝ южъ славно воскресъ тріднevно спод темной скали,
Мироносицы, шедше ко гробу, и міро си взяли.
Рекоша к себѣ: помажемъ тѣло,
Аггелъ блищася рано бо зѣло,
Сѣдяше на гробѣ.

Рекъ имъ: идѣте во Галилею и рцѣте Петровы,
Якъ соберутся вси ученицы, нехъ будут готовы
Пред пришествіемъ Пана своего,
Же по всемъ свѣтѣ южъ слава его
Нехъ на вѣки слинетъ.

---

[1]) Відміни тексту в № 15 (4а) такі: 2. сѣни. 5. Будешъ днес' со мною въ раи. 6. Встидѣся. 7. от встиду... въдавилъ. 8. діяволи. 9. Душу порвали яко. 10. Вергоша ю. 12. мира.
13—15. Аггелъ южъ рано на гробу стояше
И, къ нимъ рекше, сія глаголаше:
Нѣсть здѣ южъ, но воста.
16. Реклъ. 17. Да соберутся вси человѣци, щобъ били готови. 19. Бо южъ на вѣки днесь слава его. 20. слине. 21. Скиптри вручении убо Діани ис... 22. Прійди, сокруши глави зміеви своєю славою.

Скиотри цареви в его державн крестъ из хоренѓвою,
Трідневно воскресъ, радость намъ принесъ з гроба со славою.
Нехъ будетъ хвала ему на вѣки,
Пріиметъ до неба вся человѣки
Между святыхъ ликы.

В другій вірші на Великдень акростих Мастиборського не задержав ся вповні, все таки дуже виразний: Мастибок (№ 15, 16б):

Милостивій Богъ и человѣкъ,
Которій ся въ тѣло облѣкъ,
Южъ пекло сокруши
И врага побѣди
Крѣпостію.
Христосъ воскресъ, Алилуя,
Радость намъ принесъ, Алилуя.

Агнецъ Божій вземляй хрѣхи (!)
Онъ на крестѣ терпѣлъ муки,
Копіемъ пробиша,
Кровъ, воду сточиша
Зъ боку его.
Х. в. а. р. н. пр. а.

Стидѣшеся Іуда
И хождаше яко облуда,
Же Христа онъ предалъ
И въ руцѣ катомъ далъ
За сребники.
Х. в. а. р. н. п. а(л).

Богъ на крестѣ плотію билъ,
А душею враги прогонилъ,
Верія сокрушилъ,
Всѣ души вибавилъ
Изъ отхлани.
Х. в. а. р. н. п. а.

Кедри и всѣ древа дубраве,
Солнце, мѣсяцъ, звѣзды во славѣ,
Пойте, его хвалѣте
И во вѣки превозносѣте,
Вси людіе.
Хр(ис)тосъ воскресъ, алилуя,
Радост' намъ принесъ, алилуя.
[Конецъ.

Вкінці відома є також вірша з акростихом Мастиборського св. Михайлови. Неповний текст сеї вірші надрукував В. Гнатюк у замітці „Причинок до літератури нашого віршотворства“ (Записки Наук. Тов. ім. Шевченка, т. XXI, Misc, ст. 9), Повнїйший і поправнїйший текст має отсей вид (№ 21. 128б—129б):

1 **М**ихаиле, гетмане ужасній,
Над всѣхъ святихъ ти естес прекрасній,

23—25. Богу днесь хвала на вѣки данна,
Же его ласка естъ предибранна
На вѣки вѣковъ. Аминь.

Над тих торжествуешъ,[1])
Аггелскій хоръ кируешъ,
Во горній виборній Емпѣръ шествуешъ.

Аггелскія хори ся зближаютъ,
Михаилу свой уклонъ отдаютъ
Яко своему пану,
Небесному гетману,
Вѣдуще и чтуще власть ему дану.

Совокуплшеся днесь херувіми,
Срѣтаются днесь серафіми,
Міхаилъ з Гаvріиломъ,
Урінл з Рафаиломъ
Спѣшатся, двишатся (sic) вразъ ко престоломъ.

Тие слова Міхаилъ вѣщаетъ:
Кто яко Богъ, Люципра встрашаетъ:
Же онъ равній Богу бити хтѣлъ,
Втомъ стался Сатанаил,
Зверженній, зниженній во адскій предѣлъ.

Богъ бо вѣдалъ его мисли зліе,
Же Люциперъ мовилъ слова тіе:
Престолъ себѣ согижду,
Равенъ Вишнему буду.
За тое такъ злое слетѣл к аду.

Роди земніи, вси ся соберѣте,
Міхаилу свой уклонъ дадѣте,
Бо онъ на насъ взираетъ,
От бѣдъ, скорбей збавляет.
К помощи в день, нощи, всегда предстаеш.

---

[1]) Відміни тексту співаника Б. Н. Т. ім. Ш. ч. 367, стор. 205—207 такі: 3. Днес в небѣ тріумфуеш. 4. кеуеш. 5. Во горних. 6. Аггелскія полки ся злѣтают. 10. Видуще, ищуще власть ему дают. Третя і передостання строфа переставлені. 11. Совокупляются днесь херовими. 12. Стрѣгаются орав з серафими. 14. Рафаилъ з Уриилом. 15. Движатся, спѣшатся вси ко. 17. Люципер падает. 18. Бо он равен. 21. Богъ вѣдает. 24. Равенъ Богови. 25. влетѣл ко аду. 28. Бо онъ нас всѣх взывает. 30. По-

Скланяймо и ми пред образом глави,
Доступуймо великой слави.
Вси в небесном трону
Отримаемъ корону,
В милости, в радости пойдем к Сіону.

Кій язикъ тя можетъ исчитати
И чу(де)са твоя исказати?
Токмо къ тебѣ глаголемъ:
Будь въ день лютъ предстателемъ,
Соблюди, всѣмъ буди покровителемъ.

Жив Мастиборський у другій і третій четвертині XVIII в Підставу для орієнтації в часї його віршевої діяльности подають не тільки співаники, в які найранше успіли попасти його вірші, але й згадка про 1755 р. в піснї Зборівському Ісусови.

X.

Нарочно не згадав я при акростихових авторах співаника збірки проф. Калужняцького про ще одного, найцікавійшого для нас автора Олександра Падальського. Перший опублїкував „Пѣснь о свѣтѣ“ др. Франко з преінтересного рукописного збірника бібл. Оссолїньских ч. 2189 Теодора поповича Тухлянського в книжцї за січень, лютий і март „Кіевской Старины“ з 1889 р. Схарактеризував сю віршу лїтературної стійности др. Франко ось як: „Богато стихів сеї вірші майже зівсїм узяті з народнїх пісень, що головно й свідчить про се, що автор вірші був чоловіком близько знайомим з житєм народу, живучим разом з народом, і хоч досить на ті часи грамотним, але все таки далеким від властивого тодїшнїм грамотїям згірдного відношення до простого народу. Щира жура, що пробиваєть ся з усїх стихів його вірші і виявляєть ся просто, природно й без вишукання фраз, властивих на приклад польській поезії того часу, вказує нам в авторі чоловіка нещасливого, покривдженого долею, яким міг бути бідний руський священик у далекім гірськім селї „на вівсянім хлїбі“, що почував у душі

мощи в день, в нощи всегда предстает. 31. Складаймо мы. 32. Доступимо. 33. Вси враз. 35. В радости, в милости прійдем. 36. исказати. 37. исчитати. 40. Соблюди вся люди покровителемъ.

порив до висшого умового житя і не знаходив у своїм середовищі ніякої підмоги, а противно мусів тратити цїлий засіб своєї енерґії на дрібничкову боротьбу за істнованнє".[1]) Вдруге надрукував сю віршу др. Франко, описуючи згадану рукопись Теодора поповича Тухлянського з бібл. Оссолінських у „Карпаторуськім письменстві XVII—XVIII вв." (ст. 67—69) і подав відміни з копії, одержаної від о. М. Зубрицького, а зробленої також ў XVIII в.. десь у горах коло Турки. Остання копія має більше закраски місцевого гірського діялекту, ніж копія Теодора поповича Тухлянського.[2])

Маю три свіжі старі копії; з них текст співаника збірки проф. Калужняцького найпоправнїйший і найкрасший з усїх досї відомих (46б—49б):

А кто[1]) на свѣтѣ без долѣ вродитъ ся,
Тому свѣтъ марне якъ коло точитъ ся.
Лѣта марне плынутъ якъ быстрые рѣки,
Часы молодые якъ з дощу потоки.
Все то марне мѣняетъ.

Лѣпше быся было нѣкды не родити,
Нижли мѣзерному на семъ свѣтѣ жити,
Албо, вродившися, скоро в земли гнити,
Щобы бездолному на свѣтѣ не жити.
Нехай жалю не буде.

Ей, долежъ моя, где ты в той часъ была,
Коли моя мати мене породила,
Же мя теперъ в свѣтѣ нѣ в чомъ не ратуешъ?
Тилко той панует, кому ты голдуешъ,
А я бѣдный думаю.

Куды повернуся, не маю радости,
Тилко в очахъ слезы, а в сердцу жалости.

---

[1]) Кіевская Старина, т. XXIV, ст. 741—42.

[2]) Др. Ів. Франко, Карпаторуське письменство, ст. 67.

[3]) „Пѣснь свѣтовая" в № 9 (35а—37а) має такі відміни: 1. хтожъ... вродился. 2. марне свѣтъ якъ коломъ точился. 3. пливутъ марне. 5. минаетъ ся. 6. Лучше... нѣґди. 7. Нѣжли бездолному. 8. Ал'бо. 9. Щобъ недолго в свѣтѣ бездолному жити. 10. не будетъ. 11. долежъ моя, доле, гдеж ти той часъ була. 13. Що. 14. Тол'ко той гуляе, кому но ти служишъ. 15. А я бѣдн(и)й на свѣтѣ.

Выйду межи люде, стою та думаю,
Що люде гуляютъ якъ риба в Дунаю.
Ахъ, тяжкій мой жалю.

Самъ же я не знаю, що маю чинити,
Якъ мнѣ мѣзерному на семъ свѣтѣ жити,
Коли бы менѣ крыла орловые мѣти,
Полетѣлъ бымъ долѣ где своей глядѣти
На чужіе стороны.

Ахъ, свѣте марный, ты щастямъ керуешъ,
Еднаго мѣняешъ, другаго даруешъ.
Иншихъ людей садишъ в дорогие шаты,
А другіе водишъ в нестерпимыхъ латахъ,
Раны сердцу задаешъ.

Нѣкто человѣка в нещастю не знаетъ,
Коли онъ в кешени нѣчого не маетъ.
А хочай бы былъ и честнаго рода,
Якъ не машъ в кешени, запевне незгода,
Хочъ бы былъ наймудрѣйшій.

Дежъ ся человѣку в нещастю подѣти,
До кого онъ маетъ главу приклонити?
Хочъ иншій панует, а не поратуетъ,
Не тилко чужина, але и родина
При нещасной годинѣ.

Естъ такіи люде в свѣтѣ, що нендзы не знаютъ,
Вродившися в щастю, в томъ же умираютъ.
А иншіи з роду фортуны не маютъ,
Хочъ найболше жіютъ, роскоши не знаютъ
Ажъ до смерти своеи.

Рожные мовы о мѣзерномъ маютъ,
Котрыи на свѣтѣ нендзы не знаютъ.

---

16. Кудижъ бо я пойду, не маю. 17. Тол'ко. 18. меже... стану. 19. Же люде. 22. Якъ минѣ на свѣтѣ бездолному жити. 23. Колибъ минѣ. 24. Полетѣвъ би долѣ своей где. 25. У чужие. 26. красний ти.. киpуешъ. 27. Еднаго минаешъ, другому. 28. водишъ в дорогих шатахъ. 29. А другихъ води(шъ). 30. завдаешъ. 31—45. vacant. 46. Розни. 47. Которіе... нензи. 48. меже бога-

Коли прійдетъ вбогій где межи богаты,
Заразъ единъ з другимъ почнутся зглядати,
В каждомъ словѣ осудятъ.

Пойду я мѣзерный фортуны шукати,
В якой она странѣ, коли бы могъ знати.
Якъ в мене фортуна мѣзернаго буде,
В той часъ мене всюды будут знати люде,
Куды я повернуся.

А всежъ то фортуна тое справуетъ.
Кому она служитъ, той завше пануетъ.
Кто фортуну маетъ, кождый того знаетъ,
А на мѣзернаго якъ звѣръ поглядаетъ,
Еще ся наругаетъ.

Да щожъ за утѣха в свѣтѣ человѣку,
Коли марне тратитъ лѣта свого вѣку.
Чижъ то менѣ самъ Богъ тое順учаетъ,
Же ся надо мною такъ велми знучаетъ
Нещаслива година.

А еднаго нѣмашъ, що мнѣ жичливый,
Що бы мя порадилъ в нещасной годинѣ.
И самъ я не знаю, до кого я маю
Свой жаль уносити, бы мя могъ утѣшити
В тяжкимъ моемъ жалю.

Ласкавъ естъ Богъ в небѣ, усѣмъ тымъ керуетъ,
Чей ся надо мною хочай разъ змилуетъ.
Коли менѣ самъ Богъ исхощет що дати,
Не даст надо мною велми ся знучати
В нещасливой годинѣ.

Смутнежъ мое сердце нѣгды ся не втѣшитъ,
Тилко власне все жаль тяжкіи раны сушитъ.
Нѣ машъ жадной хвилѣ, щобъ мнѣ послужило,
Щобъ ся мое сердце хоць разъ утѣшило.
За вѣкъ бы менѣ стало.

тихъ. 49. начнут. 50. В кождомъ. 52. В якѣй... колибъ минѣ знайти. 53. А якъ. 54. всюгда знати будутъ люде. 56—90. vacant.

Крвавые слезы з очій моихъ плынутъ,
Хоць бы на одинъ часъ, то не перестанутъ.
Плачутъ мои очи, сердцемъ своимъ тужу,
Же я нѣ от кого радости не вижу.
Якъ же мнѣ не тужити?

Измилуйся, Боже, прошу, до тебе волаю,
Я в тобѣ надѣю тилко едномъ маю.
Боже з высокости, не дажд болшъ жалости
Менѣ мѣзерному, в свѣтѣ бездолному.
На вѣки тя буду хвалити.

Мотив такого самого опущення і недолї пробиваєть ся і з одної вірші співаника бібліотеки Оссолїньских ч. 3586 з акростихом „автор Е“. Як що в 9 рядку справити „стают“ на „встают“, а в 15 р. „а щожъ“ на „и щожъ“, то ся „Пѣсн свѣцка“ (4б—5а) є твором сього самого Левицького, якого вірша „Архистратигъ умнихъ силъ воевода“ надрукована в замітках „З культурного житя України XVII - XVIII вв.“ (ст. 42—43). Ось текст вірші, яка являєть ся немов наслїдуванням вірші Падальського:

А хтожъ ся на свѣтѣ без долѣ уродитъ,
Тому нѣgди люцка ценсура не шкодитъ,
Людем бо и щастя на свѣтѣ даруетъ,
А минѣ и тое житя одиймуетъ.

Волѣлъ бим не знати, що в себѣ свѣт може,
За що мя караешъ, ахъ, мой моцний Боже.
Ей, трудно ся минѣ на тое подняти,
Всѣм моимъ ворогам писки з'гамовати.

Трудно з ворогами да нѣщо чинити,
Прийдетъ ся якъ каменъ (в) воду утопити,
(**В**)стают и блискѣ сусѣде судятъ.
По дор(огах мя нес)лушнѣ (гудятъ).

Отца на мя и матку завше направляютъ,
На невинностъ мою бинамнѣ не дбаютъ.
А щожъ я учинивъ тимъ ворогамъ вашко,
Скарай ихъ, о Боже, на души ихъ тяшко.

Роскажижъ, о Боже, земли мя пожерти
Албо позволъ минѣ всѣ вороги стерти.

Ци на вѣки кажешъ той бѣди терпѣти,
Що вороги чинят, ажъ тяшко глядѣти.

Ей, бодай вороги тии скаменѣли,
Котрии на мое жи(тя ся ск)упили,
Бодай зуби, очи собѣ виобрехали,
(И як ка)менъ в воду, бодай такъ пропали.

У збірнику вірш і пісень, списанім найдалї до 1729 р., петербурської Академії Наук ч. (16. 6. 29) побіч віршів любовного змісту стрічають ся і вірші на тему сирітської долї або житя на чужині.

Бѣдна моя головонка, жалуеть ся автор одної,
Я на свѣтѣ сиротонька.
Умер отецъ, вмерла мати.
До когожъ мнѣ прибѣгати?

Батька й матїр заступить йому Ісус. Він потїшить автора в його жалю і тузї.

Оставивъ я всю родину, оповідаеть ся далї,
Зайшовъ в чужую краину.
Знайшовъ бувъ я хлѣба шматокъ
И покою тѣсний кутокъ;
И тое людѣмъ тяжко стало,
Що в убогомъ углѣ мало
Тугу свою раздѣлявъ,
Тѣсний кутокъ за рай мавъ.

Задумав переселити ся в инші околицї. А дорогу покаже йому Ісус, бо „шляхи злии, воровскии, перевози дорогии".[1])

Друга сирітська пісня з сього самого співаника заховала вже й свойого автора в акростиху. Се вірша з початком „И мнѣ тескно, жал не малий" з акростихом: Илія Бачьнски.[2]) В новій копії подаю сю віршу з співаника, описаного під № 9 (39б—41б). Тут мае вона заголовок „Пѣснь свѣтова":

1 Ахъ, мнѣ тескно, жал'немали[3]), Отца и матеръ оставилемъ,
Скорби многи мня обняли, А самъ от нихъ заблудилемъ.

---

[1]) В. Н. Перетцъ, Истор. лит. изслѣдованія, I, 2, ст. 167—68.

[2]) Тамже, ст. 171—72.

[3]) Текст в № 19 (27б—29а) мае заголовок „Пѣснь мѣзерному человѣку" й такі відміни: 1. И мнѣ тяжкий, жалъ немалий.

Лечъ в чужинѣ мушу жити,
С кревними ся не видѣти,
Хочъ умерти, не видати,
В чужомъ краю зоставити.

И они тежъ также не знаютъ,
Якъ я бѣдній пробуваю,
И о себѣ зна(е)гь не дають,
Чи всѣ живи пробуваютъ.

Я оставилъ усѣхъ живихъ,
А днес слишу преставленихъ.
Отецъ, мати преставися,
Ахъ, мнѣ сердце раздъвоися.

Бо жал' сердцу и скорбъ глави,
Що без мене повмирали.
Плачите, очи, слези лійте,
Отца и мат(и)ки не узрите.

Ахъ, нещасная година,
Що чужина не родина,
Куди гляну, не обачу,
Тол'ко стану да заплачу.

Чи не ґлупій розумъ стался,
Що я в чужину забрался,
Кревнихъ вкупѣ оставилемъ,
А сам от них заблудилемъ.

На чужинѣ пробувати,
Такъ чужину треба з(а)нати,
Анѣ чести нѣ поваги,
Тол'ко достати (и) зневаги.

Слези моя, Христе, пр(і)йми,
Житіе чисто даруй ми.
Ахъ[1]), от грѣховъ изведи мя,
Якъ спасенію настави мя.

Крестнимъ древомъ распятаго,
Все то для мене грѣшнаго,
Ахъ ко кресту припадаю,
Прощенія грѣховъ чаю.

Изъ глубини в(о)здвигни мя,
Правой стези настави мя,
А я долженъ отвѣтъ дати,
Тебе Творца вихваляти.

Не завидна доля сироти, Його
Ненавидятъ, гонятъ, бютъ, живцемъ пожираютъ,
Якъ яструби на бѣдного пташку нападаютъ.
Лютимъ огнемъ, яростію палаютъ безъ мѣри.
Сховати ся не може, а явно жити приходить ся тяжко.
Тайно гонятъ, явне бютъ, закидаютъ сѣти.
Ой, нѣкому боронити, нѣхто не ратуе.

---

2. мя. 3. Отца, матер. 5. Леч во... звик... 6. Со кревними ся находити. 8. Во чужомъ. 9. также не. 10. проживаю. 12. живѣ проживают. 15. приставися. 16. А мнѣ... роздвоися. 17. Бѣ жал... а скоро главѣ. 18. повмерали. 19. Плачте, оче, слезе лийте. 20. Отца, матер. 21—24. vacant. 25. Че не глупий разумъ. 26. во чужий край забравея. 29. На чужепѣ проживати. 30. чужену. 31. ни. 32. Толко достати зниваги. 33. Боже. 34. Жетие.

35—36. А я должен отвѣт дати,
Тебе Творца вѣхваляти.

38. грѣшного. 42. Ко прави... мня.

43—44 Во чужом краю зоставати,
Не дай, Боже, погибати.

[1]) В рукоп. Азъ.

Ніхто не чує плачу сироти. З його нещастя може його вира- тувати один Бог — така доля сироти в вірші з початком „Що я кому виноватъ, за що погибаю?“ (№ 9, 50б–51б).

Складно, гарно й реально малює долю сироти отся „Пѣснь свѣтова“ (№ 9, 41б—42б), зложена зівсім на народній лад:

А що в свѣтѣ за зрада великая стала.
Чили теперъ чили з давнихъ лѣтъ такая бувала?
Потратилемъ лѣта в свѣтѣ, втратилемъ надѣю,
Гдежъ я теперъ бѣдный сынъ подѣтися мѣю?
Не кождому, якъ бачу, Вкраина пануетъ,
Единъ плачетъ, другий скачетъ, а третій не чуетъ.
Единъ плачетъ, другий скачетъ, третій ся насмѣваетъ,
А о лиху, о печали своей не знаетъ.
А у лѣсѣ тонкимъ древомъ и вѣтеръ колишетъ,
А сирота на чужинѣ ледъви з лиха дишетъ.
А у лѣсѣ болшая пташка меншую збиваетъ,
А сирота на чужинѣ слези проливаетъ.
А хто схощетъ сироту къ себѣ прихилити,
Тол'ко треба ласки Божой о помощъ просити.
Прошу, прошу, измилуйся, о Божая Мати,
Не дай же мнѣ сиротойцѣ марне погибати.

Инший сирота від дитинства зріс ся уже так з своєю не- долею, що инакше жите крім вандрівного видаеть ся йому не- можливим. Долю такого бродяги малює инша „Пѣснь свѣтова“ з сьогож співаника, що й повисша (42б 43б):

Мѣзерія на семъ свѣтѣ мене спогонила (sic),
Обоюдная копѣя сердце мнѣ проразила,
Же не маю з молодихъ лѣтъ щасливои долѣ,
Тол'ко бѣду тяжку терплю от лихой неволѣ.
Скитаюся на семъ свѣтѣ якъ яка пташина,
Не знаетъ мя, где я живу, нѣ жадна родина.
Можебъ минѣ лучше било з родиною мешкати,
Тол'ко бѣда мѣз(е)рному, да що звикъ вандровати.
А вжежъ якъ буде, такъ буде, далѣ пов(а)ндрую,
А чей не пойду во глубину под землю сирую.
Хиба минѣ тая будетъ щирая родина,
Сяжень землѣ на цвинтарѣ, висока могила.

На той то могилѣ будеть написанно:
Той тутъ лежить той человѣкъ, що сиротою званно.

Видно, що мотиви, які стрічають ся у сїй вірші, повторювало більше вірш, що оспівували сирітську долю, бо трохи ширше розвинені вони в иншій вірші. Як „Пѣснь свѣтова" приходять вони в однім співанику XVIII в., який одержала бібліотека Наукового Товариства ім. Шевченка вже потім, як були видруковані аркуші з моїм описом співаників. Свою недолю малює ось як сирота в сїй вірші:

Бѣдажъ минѣ на чужѣнѣ бѣдной сиротонцѣ,
Не такъ же той сиро(тон)цѣ, якъ бѣдной головонцѣ,
Же не маю с кимъ приязни, туги разлучити,
Тѣлъко звиклемъ безъ престанъку на чужинѣ жити.
Хожу, блужу, по Юловъцѣ т(я)женко здйхаю[1]),
Же на той чужинѣ родини не маю.
Колибъ в мене тутъ була хочъ една родина,
Нѣхтобъ, нѣхтобъ мнѣ не сказавъ[2]), сщо я сиротина.
Летѣвъ орелъ через море, пѣро уронивъши,
А хтожъ тебе тамъ потѣшит, сирото наймилъший.
Ой, якъ тяжко сиву пѣру на земли лежати,
Охъ, такъ тяжко на чужинѣ, родини не мавши.
Летѣвъ орелъ через море, да подай, море, пити,
Трудно, трудно сиротонцѣ на чужинѣ жити.
Гой, сироти, гой, сироти, когда вамъ добро будетъ,
Що васъ уненавидятъ, еще судятъ люде.
Можебъ минѣ луче було з родиною мескати,
Тѣлко бѣда мѣзеръному, сщо звикъ манъдровати.
Ой, виду я за ворота, стану якъ сирота,
Нѣхтожъ мене не займае, бо роду не знае.
Алежъ бо той свѣтъ такъ до себе маетъ,
Що теперъ убогаго рад ся одрѣкаетъ.
Хиба минѣ тая будетъ щирая родина,
Саженъ земли на цвинтару, висока могила.
А на той могили будетъ написанно:
Тутъ той лежитъ человѣкъ нещасливий, що сиротою званно.

---

[1]) В рукоп. ждихаю. [2]) В рукоп. скажъ.

Да вся знають, мѣмо идуть, хто туть одъпочиваеть,
Той человѣкъ нещасливій, що туть роду не маетъ.

Автором сирітських вірш був і Роман Корецький, доказом чого його „Пѣснь (о) сиротѣ бѣдн(н)ому“ (№ 9, 6б—7б):

Размишляю окаяній и униваю
И до тебе Створителя слезне волаю.

Окомъ своимъ возри на мя и помилуй мя
И по смерти в огонь вѣчн(н)ій не осуди мя.

Милосердъствуй[1]) о мънѣ, Боже, и призри на мъя,
Да прибудетъ во чистотѣ нищета моя.

Ахъ, мѣзеръний естъ во свѣтѣ и удалений
И на пути спасения ненастав(и)леній.

Начну нинѣ с(в)ѣтовати и унивати,
Аби тебе Створителя моглъ ублагати.

К тебѣ, всещедрий Владико, сие возношу
И о(д) тебе прощенія о тое прошу.

Озми душу, мой Владико, и помилуй мя
И по смерти в огонь вѣчний не осуди мя.

Растогрънися (!), печаль моя, пойди от мене.
Твой рече святий, неба и земъли не презри мене.[2])

Едина ти мънѣ надежда, всещедрий Боже,
И ктожъ мя от любви твоей разлучити можетъ.

Цвѣти, травъніи вси мимоидуть и процвѣтаютъ,
А мъладіе моя лѣта марне спливаютъ.

К тебѣ, всещедрий Владико, возношу мой гласъ,
В[3]) день и въ нощи плачуть очи и на всякий часъ.

Вкінці ще оден віршописець сирітської долї. Акростих зраджує автора Василія. Хто криєть ся під сим голим іменем, викомбінувати не тяжко. В описї співаника Левковського згадує Петрушевич про священика Базилія Пашковського, що його дві вірші відчитав у згаданім співанику Петрушевич, а саме пісню на Великдень і св. Димитрію. При сїм зазначив

---

[1]) В рукоп. Милосердъствци.
[2]) В рукоп. твой рече стий нєба и земъли непрезри мене.
[3]) В рукоп. а.

Петрушевич далї „Україна в княжестві Смілянськім 1783 р.“[1]) Акростих „Базили“ в вірші „Благодаримъ тя, Создателю всего свѣта“ й обставина, що можна вказати й на пісню на Великдень з акростихом „Василій“, наводить мене на думку, що твором Василя Пашковського є й отся „Пѣснь о бѣдномъ сиротѣ“ (№ 9, 5а—6а):

Великий мой жалю, по что мя смущаешъ?
По что сердцу рани нестерпиме даешъ?
Аки мечемъ остърымъ пробождаешъ тѣло,
Ща(с)тие мое, де ся ти подѣло,
Жесъ мя оставило?

Ахъ, якъ трудн(н)о в с(в)ѣтѣ без тебе прожити,
Не маю я бѣдной где глави приклонити,
Анѣ пригадати, гдеб тя позискати.
Гдесь (в) такое времня залаяла мати,
Щобъ щастия не мати?

Самъ же я не знаю, що мнѣ такое,
Отецъ мнѣ и мати не мислили злое;
Тая то лютая смерть мя обѣдила,
О(т)ца и матеръ убила,
Мя нещаслива въ свѣтѣ оставила.

И ти, смеръте давна, жесъ немилостива,
Оставиласъ мене якъ блуднаго сина;
По свѣтѣ блукаю, отради не маю,
Жалюжъ мой, жалю, самъ же я не знаю,
Що чинити маю.

Лутше би мнѣ нынѣ вмерти в той годинѣ,
Нѣжли скитатися въ свѣтѣ якъ бидлинѣ.
Жалюжъ мой немалий, неугамований,
Що я жию въ свѣтѣ власне якъ вигнаній
Змежду хр(н)стиянъ.

И чтожъ мнѣ за полза, що я живу в с(в)ѣтѣ,
Без престаня тужу аки птица в клѣтѣ;
Лутше би въ пустинѣ жити наединѣ,
Нѣжли скитатися в свѣтѣ якъ бидлинѣ
(В) нещасной годинѣ.

---

[1]) А. Петрушевич, op. cit. ст. 103.

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКИЙ АРХИВ

ТОМ X.

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКИЙ АРХИВ

ВИДАЄ

ІСТОРИЧНО-ФІЛЬОСОФІЧНА СЕКЦІЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА

Т. X.

МАТЕРІЯЛИ ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ І ВІРШІ

II.

У ЛЬВОВІ, 1914.

З друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка.

МАТЕРІЯЛИ

ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ І ВІРШІ

ТЕКСТИ Й ЗАМІТКИ

ВИДАЄ

МИХАЙЛО ВОЗНЯК

II.

У ЛЬВОВІ, 1914.

Накладом Наукового Товариства ім. Шевченка.

XI.

Народня мова здобула собі розмірно ширші права в порівнанню з иншими духовними віршами в віршах, що мають темою світову суету, смерть і позагробові вірування, також і Христові терпіння. У віршах на тему світової марности не рідко стрічаєть ся і поетичний полет. Навіть такий нудний і позбавлений усякого літературного інтересу віршороб, як Кирило Транквілїон Ставровецький, оживлюєть ся у своїм „Перлї многоцїннім“, коли дає „Лѣкарство... роскошникомъ того свѣта правдивое“. Має се бути „Пѣснь вдячная при банъкетах панских“. Наведений тут цїлий ряд мотивів світової суети. Богатий пан заводить жалї, що смерть несподївано забирає його.

Где мои нынѣ замки коштовне мурованіи — питає він —
И палаци мои свѣтне и сличне маліованіи,
А шкатулы, злотомъ нафасованіи,
Възники под злотомъ цуґованіи?
Где мои пресвѣтлыи златотканныи шати,
Рысѣ, соболе, сличніи кармазини и дорогіи шкарлати?
. . . .
Где мои сады и красныи винограды?

Його скарби

. . . . . расхищены и побраны,
Шпаліери коштовніи пошарпаны.

Несподївано все забрала йому смерть і положила його „межи смродливыи трупы“.

Приятелѣ мои — нарікає далї — далеко от мене стали
И носы свои пред смрадомъ моимъ позатикали.
Вчера в дому моемъ было гойне веселя,
Музыковъ играня,
А спѣваковъ веселое спѣваня
И на трубахъ мѣдяныхъ викриканя,
Скоки, танцѣ, веселое плясаня,
Вина наливай,
Випивай, проливай,
Столы мои коштовними сладкими покорми покритіи,
Гостѣ мои и пріятелѣ персоны знаменитіи.

А нынѣ мене все доброе и веселое минуло,
Слава и богатство на вѣки уплынуло,
Тылко мя нынѣ все злое до себе пригорнуло:
Страхъ, болезнь, стогнаня
И плачивое нарѣканя.

Не зважала смерть на його молодість. Правда, приятелї плачуть по нїм, але вороги скачуть з радости. Вчера ордами ходили слуги за ним, а нинї нема нї одного. Одну прислугу зробили йому тільки, що положили до темного гробу, щоби його скоро „робаци ядовитіи расточили“. Смерть

на всѣхъ мѣчъ свой сроґій обнажила
И през него ольбримовъ силныхъ положила.
Под ноги свои сихъ потоптала,
А славныхъ вѣка сего побрала
И въ тмѣ безъ памяти сховала.
Где нынѣ сутъ міролюбци
И роскошныи сластолюбци,
А лакомыи златолюбци?
Всѣхъ сѣть гнѣвливои смерти помкнула
И въ тмѣ вѣчной несподѣване замкнула.
Где нынѣ тиранове неужитіи
И князи на земли знаменитіи,
Играющіи съ птицами небесными
И съ звѣрми иногда земными?
Смерть въ гробъ послала,
Веселіе и славу ихъ забрала.
Где нынѣ воинове горделивыи
И мучителѣ невинныхъ злосливыи?
Где сроґіи и страшніи гетманове?
Несподѣване смертнымъ мечемъ посѣчени
И безъ памяти въ тмѣ нынѣ заключени
И знагла ядовитимъ червіемъ расточени.

Гнївлива й страшна смерть здіймає корони цїсарям і королям, строїть „с премудрыхъ философовъ смѣховиска“, робить нїмим „в мовѣ и премудрого у словѣ“. Смерть

. . . . многим смѣхотворцумъ огноила незапертіи губы,
Тилко ся зостали огнилыи при нихъ зубы.

Приходить і мотив, який так пластично й прегарно віддав Шевченко в відомій думцї:

О смерти страшливая и нежалосливая!
Ты яко косаръ нынѣ неросудный
Под ноги свои крадешъ цвѣтъ барзо цудный.
Молодости и красоты жаловати не знаешъ,
Анѣ на единомъ святыхъ милости нѣ маешъ.

Значно поетичнійше оспівує мотиви „Лѣкарства“ Ставровецького отся вірша співаника колекції Ант. Петрушевича ч. 233:

О всесуетнаго свѣта
Мимо идутъ нашѣ лѣта,
Гинутъ, якъ роса утрняя.
Суета человѣческая.

Якъ прах вѣтром гонимый,
Человѣческій вѣкъ нещаслівый,
Сѣни удобряетъ ся,
Gды з свѣтом разлучается.

Яко цвѣтъ села красного
От пожару великого
Воскрѣ премѣняетъ ся,
Во пепел претворяется.

Вчорам бесѣдовал с вами,
Нынѣ мертвъ лежу пред вами.
Нѣстъ ми помагающаго
Развѣ Бога небеснаго.

Красота ми почорнѣла,
Смертъ мя с вами разлучила
От сродниковъ и знаемых,
Вселихся во гробѣх земных.

Сталемъ ся мерзскій пред вами,
Юж не бесѣдую с вами,
Богу всѣхъ вас поручаю,
В далекій путь отбѣгаю.

Не скорблю земной красоты
Ни свѣта того доброты.
Иду судищу предстати,
От своихъ дѣлъ отвѣтъ дати

Пред судію правдіваго,
Господа Бога своего.
К нему вы помолѣтеся
И слезами возплачѣтъ ся.

Ближніи и далекіи,
Сродници и знаемыи,
Послѣдне мя простѣте
В том гробѣ, где мя видите.

Юж мя от днес не ввидите,
Гласа моего не услышите,
Червъ ми уста зачервила,
Земля очи заступила.

Руцѣ и нозѣ связаны,
Слуха землею напхани,
Члонки вшистки омертвѣли,
Чорной ся земли прилучили.

Молѣте за мя грѣшнаго
Творца неба моего,
Абы ми грѣхи отпустил,
Вѣчного царства домѣстил,

Да не буду осужденный,
На лѣвици поставленный,
Где вѣgди тма не згибаетъ,
Оген не угасаетъ,

Но (з) святыми предстану
Нелицемѣрному Пану
И з аггелы заспѣваю,
Тебе, Христе, оглядаю.

На сю тему є дуже богато вірш. Авторів можна вказати тільки при деяких. Не рідка по співаниках вірша „Фалшивая юность“, якої автором є Теодор Кастевич. Відкриває автора акростих:

Фалшивая юност, зрадлива фортуно,
Служишъ человѣку во молодомъ вѣку,
Тепер оставила, ꙃди сила вступила,
Старостъ человѣчу к земли прихилила.
Ей, орлова юность, обновися нынѣ,
Потѣшъ человѣка в припадлой годинѣ.
О вѣтри буйние, с сторонъ повѣйте,
Юность молодости моей привернѣте.
Даждъ ми твою помощъ. Боже справедливій,
Бимъ тя хвалилъ завше, ахъ, я нещасливій.
О роскоши мои, где ся ви подѣли?
Нѣби у Дунаю бистромъ ся втопили.
Роспустѣтся, води, от земли вступѣте,
Сердце фрасовливе во мнѣ охлодѣте.
Куди обернуся, слези проливаю,
А в старости моей самъ ся осуждаю.
Ахъ, приходитъ время до гробу ступати,
Южъ не буду в свѣтѣ якъ орелъ лѣтати.
Самъ ся осуждаю в томъ земном падолѣ,
Же в свѣтѣ жиючи, ужилъ своей волѣ.
Тамъ возму заплату, якъ станутъ питати,
Ахъ, тяжко сердцу, якъ маю отвѣтъ дати.
Ей, тутъ ужаснися, кождій человѣче,
Же по смерти ревность яко мечъ сердце пресѣче.
Вѣдаешъ, же роскошъ не долго триваетъ,
Радитъ человѣка и во гробъ впроважаетъ.
И плачъ не поможе, когда смерть приходитъ,
Жаль немалій в сердцу в той часъ ся знаходитъ.
Чемъ ся не восплачешъ и не возридаешъ,
Же ся конецъ вѣка сего приближаетъ?[1])

---

[1]) Ю. А. Яворскій, Два замѣчательныхъ карпато-русскихъ сборника XVIII-го в., принадлежащихъ Университету Св. Владиміра, Київ, 1909, ст. 52—53.

Отсей текст узятий з співаника, в якім найстарша запиcка з 1721 р., пізнїйша з 1759 р. В біблїотеку київського унїверситету подарував в 1874 р. сю рукопись Яків Головацький. Які акростихи стрічають ся у співанику, його описець др. Юл. Яворський не подає сього. Поміж доданими до опису текстами можна вказати ще на один акростих, що правда, не повний, але все таки виразний. З змінами ввійшла ся вірша в „Богогласник“ з поч. „Излый мнѣ, Боже, со небесе слезы“. Первісний текст має такий вид:

Излій мнѣ, Боже, со небесе росу,
Да сему пѣнію начало принесу.

Откуду начну слези проливати,
Страннаго ми житія дѣла возвѣщати?

Ахъ, уподобихъ ся вранови нощному,
В денъ и в нощи во грѣсехъ пребивающому.

Навикохъ на вся дѣла моя злая,
Прето лишенъ буду небеснаго рая.

Туга мя нынѣ зѣло снѣдаетъ,
Мечъ обоюду острий сердце прободаетъ

Уви[1]) мнѣ грѣшному, что азъ содѣлаю,
Же от многихъ ми лѣтъ Бога прогнѣваю.

Разорихъ законъ Создателя Бога,
Уви, отриненъ есмъ свѣтлаго чертога.

Ой, душе, чему не радиши
И о грѣсехъ своихъ чем не поболиши?

Вѣдаешъ, тѣло, жесмо вкупѣ згрѣшили,
Совокупне, треба, бисмо поболѣли.

Сердце, неусипно подвигнися уди,
Ко познанію в немъ пребуди.

Кій плачъ воспою лечъ языкомъ моимъ,
Помилуй мя, Боже, по щедротамъ твоимъ.

Из глубини гласъ мой ізведшаго
Помилуй мя, Боже, помилуй мя падшаго.

При двох усправедливлених і незначних поправках являеть ся акростих Івана Туровського. Третім акростиховим віршописцем

1) На „уви“ перемінюю в текстї „горе“. 2) В текстї „ей“.

світової марноти є Лука Длонський, що його вірша, „въ нейже душа окаеваетъ тѣло, а тѣло душу о грѣсѣхъ“ увійшла рівнож до „Богогласника“. Приходить вона у співанику колекції Ант. Петрушевича ч. 254. Співаник складаєть ся з останків кількох співаників; сим і можна пояснити записки з початку XVIII в., з 40 і 50 рр. тогож століття і появу вірші „Тройца Богъ Отецъ“ десь з 60 рр. XVIII в. Вірша Длонського має у сім співанику назву „Ѱалма пок(у)тна“:

Лакнущій[1]) свѣте, чемъ на грѣшніе зѣло очатуешъ
И вмѣсто жизни[2]) отхланъ дѣдизни то намъ ознаймуешъ?
За учинки наш(і)е намъ тое,
Будем осужденни за тое,
Же отхлан горяща,
Будетъ[3]) намъ приаща
На вѣки.

Утратилемъ южъ небо презъ грѣхи у Пана моего,
Жемъ б(а)рзо слухалъ рошкошей (!) свѣта нѣжли хвали его.
Волѣлемъ в роскошехъ гуляти,
Що денъ веселим бувати,
Не засмутелемся (!),
Але втѣшилемъ ся
На завжди.

Како пред тебе судію Богу минѣ грѣшному стати,
Когда с небесъ прийдетъ с трубою злие обличати?[4])
Отче, змилу(й)ся, не помни
На роскоши, мои свиволѣ,
Бо то мое тѣло
Мене приводило
На тое.

Ахъ, отповѣстъ тамъ мерзенне тѣло за мене и за себе,
Бо би я била не согрѣшила, токмо же прес тебе.

---

[2]) В рукоп. жижни. [3]) В рукоп. бедетъ. [4]) В рукоп. обличата.

[1]) Текст співаника № 8 (2б—4б) має надпись „Dusza s ciałem sia przemowiała“ й такі відміни: 1. Łaknuszczy... hrisni. 3. uczynky nasza. 4. oszuždeny (!). 5. otchłą harascza. 6. spryiaszcza. 8. swoeho. 9. Barzi(j) słuchałem roskoszy. 10. w roskoszach. 11. Sczodę weseło. 13. tiszyłem sia. 15. sudyiu. . hrisnomu. 16. Kohda wo truba(c)h snydet s nebese złie obłyczaty. 17. O Otcze. 18. swawolny. 22. otpowic tam mizerne. 23. tilko ze. 24. Ty

То еще з млодости зводило,
Завше тосъ до мене мовило:
Гуляй, душе, в тѣлѣ,
Заки не пом(лѣ)ли
В мнѣ кости.

Шумѣласъ также, о душе моя, теперъ южъ не прися
И ти со мною на всяко дѣло нечисто згодися.
Поболѣемъ равно на тое,
Еще ти в(и)нна за тое,
Жесъ слезъ не точила,
Жалю не чинила
За грѣхи.

Доколѣ, тѣло, будешъ на мене слушне волати?
Доситъ южъ жалю на сердцу моемъ мнѣ виражати.
Помни, древня злобо, на себе,
Якъ ямъ мукъ терпѣла у тебе.
Горшъ нѣжъ в оковахъ,
У твоихъ утробахъ
Мучиламъ ся.

Латважъ то мука, о душе моя, еще била в мене,
Пожди, постѣди якъ буде, ꙁди вийдешъ от мене.
Тогда по росходѣ свѣтовомъ,
Якъ цале во гробѣ домовомъ
До часу лежати,
А покармъ давати
Робацтву.

Охъ, лутше било, о душе моя, на свѣт ся не родити,
Волѣламъ била во утробѣ маткі каменемъ сидѣти.
Лечъ ся южъ достану во муки
Пекелному аду во руки,

---

ieszcze. 25. Zawsze to do. 27. Poky ne pomliły. 28. Wsi kosty. 29. Szumiłasz tak tez. 30. Y ty na wsiako diło neczyste zo mnoiu. 32. winisza. 33. łez. 36. Dokoli tiło, swite, budet na mene nesłuszne hadaty? 37. na serczu (!) moiem seho wyrazaty. 38. drewnaa. 39. Jakich muk. 40. Horsze. 41. Wo twoich. 43. Łatwa to. 44. Pomny poslidnia, iak tebi budet, hdy. 46. Iuz, iuz ciłe w doli hrobowom. 49. Robatstwu. 50. O łutsze by było na swit czełowiku nigdy sia ne rodyty. 51. Woliłbym był w mat(e)rney utrobi. 53. Luczyperu złomu w ruky. 55. Hrisnyk(a)m. 57. praw-

Где бу(де)тъ отчизна,
Грѣшникъ дѣдизна
На вѣки.

На тебе тилко надѣю мѣю, Боже мой правдівый,
Вѣмъ, же не схощешъ мсти(ти)ся кривди, Пане добротливій.
Я ся на тіе слова заглядѣвъ,
Котріе ѱалмиста повѣдѣвъ:
Аще согрѣшиша,
Лечъ не отступиша
От Бога.

Свѣдчитъ и тайна сердца моего, сердцевѣдче Боже.
Ктожъ мя, якъ не ти, въ сумленю моимъ змѣрковати може?
Ѱа горшаго (!) гнилаго живючи,
На тѣмъ свѣтѣ много будучи,
Не чинилемъ благо,
Але всего злаго
Набилемъ.

Кому ся теперъ уподобилемъ презъ учинки мои?
Отдалъ бимъ душу, отдалъ бимъ тѣло в руцѣ, Творче, твои.
Лечъ в(с)ѣмъ, чи схощешъ ти приняти,
Бисъ не хтѣлъ до пекла отдати,
Не отсилай в муки
Луциперу в руки,
Прошу тя.

Избави войни, избави гладу всѣ(х) (в) тя вѣрующихъ,
Не даждъ намъ смерти, даждъ грѣховъ стерти на свѣтѣ жиющехъ (sic).
Горнему намъ отдай Сиону,
Нехъ будемъ достойни того, ѳрону
Твоему служити,
Со ангели пѣти:
Свят, свят, свят.

---

dywy. 58. s(c)hoczes mstyty sia krywdi, Pane dobrotływy. 59. Na tiem sia. 63. Ot tebe. 64. sercza moieho, ach, moy mocny. 65. Ktoz to, iak... moiem. 66. hor(s)ze... buduczy. 67. Dołho na sem switi zyiuczy. 68. Ne wczynył dobroho. 69. Ałe b(i)lsze złoho robyłos. 71. Komuz sia... pres uczynky 72. Chryste, w ruci. 73. Łecz sy (! czy) chosces, Tworcze. 74. oddaty. 76. Lucyperu w ruky. 78. Izbawy ohnia wienuiusczaho wsich nas. 79. Izbawy woyny, yzbawy hrada nas wsich zywusczych. 80. nas odday. 81. Hde budem dostoyny ko tronu. 82. Tamo tia chwałyty.

XII.

З инших богогласникових авторів є у згаданім співанику вірші Вольського, Івана Ґешицького й Бардинського. Вірша Ґешицького на Великдень „Ієрусалиме, свѣтелъ надъ звѣзды днесь буди“ стрічаєть ся у Супрасльськім співанику. Навіть у тексті „Богогласника“ задержане апокріфічне оповіданнє про вхід Христа до пекла:

Ґмахи пекелнія, вереи вѣчныя крушатся,
Врата мѣдная, ужя желѣзная ломятся;
Се бо съ крестомъ грядетъ Царь славы:
Отцы, вознесѣтъ въ радость главы.
Ты, аде, плачи и горко рыдай,
Же Христосъ воскресъ, повѣдай.

З вірші Ґешицького в співанику колекції Петрушевича ч. 254 остало всього шість строф, бо недостає дальших карток. Одначе текст мало чим ріжнить ся від тексту співаника № 21 (69б – 71а):

Ієрусалиме, свѣтися нинѣ над звѣзди,
Се бо Царъ твой спаслъ днесь от ада вся люди.
Вострубѣте, аггеловъ[1]) лики,
Поправъ смертію смерть на вѣки.
Всяко бо древо цвѣти пускаетъ,
Земля траву проныкаетъ.

О воскресеніи Створителевомъ ликуйте,
Моря и рѣки, со человѣки играйте.
Гори и холми, кедри помраченіи,
Днесь естесте свѣтлости наполненіи.
Солнце промени спущаетъ,
Спод скали темной сіяетъ

Аггелъ бо камень велій от гроба отвали,
Міроносицамъ радость велію пзявы,
Маріины слези отялъ от очію,
Реклъ имъ: идѣте во весь Галилею,

[1]) Відміни тексту співаника колекції Петрушевича ч. 254 такі: 3. аггели. 5. Всякое древо. 10. есте вси свѣта. 11. променѣ пускает. 14. Мироносицамъ. 15. очию. 16. Рекъ: Ідѣте во предню весъ.

Тамо обрящете Іисуса,
Грядущаго до Емауса.

Не плачъ, Маріе, не прикасайся ко хресту,
Глаголетъ Іисусъ, восхожду ко Отцу.
Иди ко братіи моей, сице рцы,
Да прославятъ мя пред человѣцы,
Азъ бо прийдохъ міръ спасти
И от ада вся возвесты.

Gмахи[1]) пекелнія, верія адова крушатся,
Врата мѣдяная, узы желѣзния ломятся.
Се бо со скиптромъ грядетъ Царъ славы
И вси людіе восплещайте руками.
Ты, аде, плачъ горко, ридай,
Же Христосъ воскресъ, в бездну бѣгай.

Evво праматы, се изволь знати торжество,
Сей день Господень единъ суббота празденство.
Скачи, играй, Давиде, со отцы
И вы пророцы и вси человѣцы,
Пиюще пиво новое
От тверда камене данное.

---

[1]) В рукоп. Dмахи.

17. Тамъ. 18. Градущаго. 22. чловеци. 23. прійдохъ вся спасти. 24. ада миръ возвести. 25. Згідно з № 21 Dмахи... и верія вси крушатся. 27. градетъ. 28. А ви, пророци, восплещаіте... 30. безну. 31. Ево... сіе. 32. суботамъ. 34. Тѣмже образомъ вси чловеци.

Відміни тексту співаника № 9 (25а – 27б) такі: 2. спасетъ от... вси. 5. Всякое бо. 8. Мора. 10. есте вси наполненіи. 11. Слонце... спускаетъ. 16. Рекъ имъ: идѣте в предьню весь Галилею. 18. Градущаго. 20. Азъ бо восхожду. 21. моей и рци. 22. тя вси предъ чловѣци. 23. вся спасти. 24. миръ возвести. 25. пеклнійя. 26. мѣдянная. 27. градетъ (с) съкиптромъ. 28. Восплещайте вси руками. 31. Ева... се испольни. 33. Играй, скачи. 34. Тѣмъ же образомъ вси чловѣци. 36. каменна. 37. наполненая. 38. на тое. 39. Воспой. 40. страшнимъ. 42. Ключъ безднй (!) 45. Побѣдителева грѣха воскъли(к)нѣте. 46. Во кимвалѣхъ доброгласно вдарѣте. 47. воскликнѣте. 48. ударѣте. 49. непобѣдимомо (sic)... славимомо (sic). 50. служатъ чини. 51. Мора. 52. Сили небесъния (в)ся ужасаютъ. 55. Криви селитя (sic) в крили своя вдарите. 57. нашъ от. 51. Радость велию намъ на земли принесъ. 60. Скорбъ и гнѣвъ свой отложѣте. 61–66. vacant.

Широта земная естъ наполненная свѣтлости,
Адаме, обачъ, призри на сіе с темности
И восной согласно пѣснь таковую,
Демономъ страшно зѣло ужасную,
Ключа дѣвія не вреди,
Лечъ ключъ бездны сокруши.

И ты, Соломоне, з мудрости своей що подай,
На триумфъ Христу воскресшему заспѣвай.
Побѣдителеви пѣснь воскликнѣте,
В кумвалѣ доброгласно вси ударѣте,
Клирицы и пѣвцы, воскликнѣмъ,
В трубы, органи ударѣм

Царю непобѣдимому, всегда славимому на вѣки,
Ему же служатъ сили, престолы, вся лыки.
Моря и рѣки его послушаютъ,
Воинства небесная ему ся кланяютъ,
Служаще, зрѣти не могутъ,
Же Христосъ воскресъ, вси поют.

Кріны селнія, в крила своя вдарайте,
Киты и рибы, морскіе звѣри, играйте.
Се бо Створитель днесь от гроба воскресъ,
Радость небу и земли принесъ.
Людіе, другъ друга пріймѣте,
Скорбы и гнѣвы отложѣте.

Відміни тексту співаника Ів. Пашковського (102аб) такі: 2. Царъ бо твой спасъ от гроба. 3. Вострубѣте днесъ лики. 4. Поправъ бо. 5. пускай. 6. проникай. 7. Сотворителевомъ. 8. Мора. 9. помраченнѣ. 10. Днес' свѣтлостию вси. 11. Слонце променѣ спускаетъ. 12. скази. 13. вели. 15. Мариинѣ. 16. идѣтъ во предню вес'. 17. Тамъ обращете. 18. Градущаго. 20. Глаголе... снисхожду бо. 21. братѣй. 22. прославлятъ убо человѣци. 23. испасти. 24. мир извести. 25. Ґмахи... верия вѣчная. 26. мѣдянная, узи желѣзная ломлятся. 27. з крестом градетъ. 28. И ви вси. 31. Ево... дождати. 32. суботи. 34. Такожде и ви вси. 37. естъ наполнена. 38. Адаме з Евовъ. 39. гласно пѣсн' днес'. 40. В пеклѣ демо(номъ зѣ)ло страшную. 41–42. Же ключи темних не вреди.
Лечъ ключи в безднѣ сокруши. На сім уриваєть ся текст сього співаника.

И тако рцѣмо сіе словеси: даруй намъ,
Христе воскресшій, сподоби жити, где будешъ самъ,
Бисмо жили з аггелскімы лики
И тя хвалили от нынѣ на вѣки.
Даждъ намъ вѣкъ зде прожити,
Сподоби в небѣ тя зрѣти.

Акростих у вірші Бардиського св. Миколаеви попсований. Цікаво, що в співанику Левковського відчитав Петрушевич акростих сього віршеписця „Бардійскій“.[1]) У співанику Івана Пашковського виходить акростих „Бардиски“, а у співанику колекції Петрушевича ч. 194 (50б—52а): Бардінски:

Болшаго нѣцъ[2]) на земли трона,
Хто хощетъ себѣ за патрона
Обрати Николае святе,
Бо в немъ естъ помощъ непонята
Разуму.

Ажеби потапалъ на морѣ,
Николай пребудетъ вскорѣ.
Токмо рци: Николае святе,
Ратуетъ, заразъ руку даетъ
Помощи.

Ратуетъ вязня ис темници,
Дасть помощъ сиротѣ и вдовици.
Тилко его потреба благати,
На помощъ къ себѣ призивати
Требуетъ.

Доситъ такъ естъ, нема такого люда
Дознати пресвятого чуда,
Тилко хто ему ся помолитъ,
Найменши члунокъ не заболитъ,
Дасть цѣлбу.

---

[1]) А. Петрушевич. op. cit. ст. 103.

[2]) В співанику колекції Петрушевича ч. 254 третя і четверта строфи пропущені Зрештою відміни такі: 1. вѣстъ. 3. Николая свята. 4. нипонята. 5. Разумомъ. 6. Аще бисъ... на мори. 7. Прибуде Николай. 8. святе Николай. 9. Ратуй мя,... руки дание. 10.

Ізведетъ от пути блудяща,
Скоро тя услишитъ моляща.
Не впадетъ между волки люти,
Разденетъ (sic) бѣсовскіи полки.
Не згинешъ.

Нехъ би билъ в якой напасти,
Не дастъ ти Николай пропасти,
Хоцъ би билъ осужденъ на згубу,
Впадетъ самъ напасникъ в пагубу
Вѣчную.

Сиротамъ онъ естъ опекуномъ,
А в рожнихъ справахъ естъ патрономъ.
Не (в)важай, хоцъ не маешъ злата,
Но проси Николая свята
Во помощъ.

Кормителъ естъ всему миру,
Хто отдастъ ему[1]) во офѣру,
Дастъ способъ, якъ жити на свѣтѣ,
Алчущихъ рачилъ кормити
Запевне.

И ми тежъ, всклониеши главу,
Дастъ намъ помощъ Николай яву.
О що его будемо благати,
Будетъ намъ во всемъ помагати
Николай.

---

[1]) В рукоп. еми.

На помощъ. 21. Изведетъ из пути блудяще. 22. моляше. 23. лютие волъки. 24. Ражденетъ бѣсовскии. 25. Ни. 26. Хоц и би билъ и. 27. Ни. 28. Хоцъ билъ южъ видан. 31. опѣкуномъ. 32. И в справахъ рузнимъ онъ патрономъ. 33. Ни важай, хоцъ ни. 35. На помощъ. 36. Кормителъ онъ естъ. 37. Хто тилко дастъ ему офѣру. 38. на свѣтѣ жити. 39. рачитъ накормити. 40. Зопе(в)не. 41. исклонивши (sic, исклонивши) глави. 42. нам явѣ. 43. (О) аще. 44. Намъ завше помагати.

Відміни тексту співаника Івана Пашковського (2б—3а) такі: 1. нѣст. 2. Кто. 4. милост непонята. 7. Пребудет Николай. 8. сватий Николае. 9. Ратуй нас, заразъ руцѣ дает. 11. темници. 12. Дажд способъ сиротѣ, одовици.

13—15. . . . . свѣтѣ жити,
Алчуща рачилъ накормити
Запевне.

Вірша св. Миколаєви „Іграймо, спѣваймо“ з акростихом „Іоан авторъ“ відома з співаника Івана Пашковського й надрукована в замітках „З культурного житя України XVII—XVIII вв.“ (стор. 43—44). У співанику колекції Ант. Петрушевича ч. 181 стрічаєть ся і „Пѣснъ святимъ апостоломъ Петру и Павлу“ з акростихом „Йоан“:

Истинная двоице, во мѣри іявися.
Петръ теплѣйшій, любезнѣйшій Христу примиріся.
Павелъ предизбранни
Сосудъ зготованній
Богу зготовися. От небесъ возва(с)я:
Савле, Савле, что мя гониши?

О твердѣйшій ти камен вѣри, Христосъ Петру вѣщаетъ,
Когда ключѣ царствия своего в руцѣ его вручаетъ:
Тебѣ паству даю,
Паси агнци моя
И вся избранния,
Паси овци моя.

Аще билъ Савелъ на вѣру гонителъ,
Потому тебѣ является очесъ просвѣтителъ.
Радуйся, радости,
Дамаску сладости,
Вѣру утвердивій и всѣхъ научивій
Поклакятися Богу во Тройци.

Нѣтъ изрещи трудовъ вашихъ от всея страни,
Благаемъ васъ: молѣте Христа за вся християни,
Да дастъ намъ во мѣри прожити,
Завше во вѣри вихваляти,
Завше прос(лав)ляти
На вѣки вѣковъ. Аминь.

16—17. . . . . немало люда
Дознали присватаго чуда.
21. Извидет исъ пути. 23. Не впадеш между лютіе волки. 24. Разженет бѣсовскіе. 26—30. vacant. 32. У съправах у розних патроном. 35. Даст помощъ. 36. онъ естъ. 37. Кто ему дает на офѣру. 38. Як на свѣтѣ жити. 39. Алчущаго рачил накормити. 41. исклонивша главу. 42. Даст и нам Николай во яву. 44. Рачит нам.

Вірша Іллї Бачинського „И мѣ теск(о)но, жалъ нимали“ має попсований акростих; у цїлости заховав ся „Илия“. Приносить згаданий співаник і імя нового віршеписця Прокопа. Видно се з акростиха отсеї вірші сього співаника:

Преподобная Маріе святая,
В Ерусалими во святіхъ святая
Со слезами сидяху[1]),
Же внити не можаху
Во церковъ.

Ревне со жалемъ под хрестом стояла,
На ико(ну) святу пелне (!) позирала
И Царицу благала,
Аби крестъ лобизала
Ісуса.

О пут правій извѣстно питает,
За Иор(д)анъ рѣку пойти умишляетъ.
В пустини хождаше,
Марію оглядаше
Ист(инно).

Ко Христу Богу молитву творяще,
Пламенемъ и студенъ на тѣлѣ терпяще,
В храминѣ не живяше
И ризи южъ не имяше
На себѣ.

Ой, Зосиме, велми потрудилъ ся[2]),
За Иорданъ рѣку пойти не лѣнися.
Во пустини хождаше,
Марию оглядаше
Исти(нно).

Преподобная Зосима молаше (!),
Пригоститися барзо требоваше.
Вона Духа святаго,
Креве (!) и тѣла его
Желаше.

Истинно святій великій Софоне (?),
Египтянина житія истина

---

[1]) В рукоп. сидахи. [2]) В рукоп. подрудилъ ся.

Во синодѣ втвердили,
Марію прославили
Изрядно.

До сього самого автора належить і пісня на Різдво Христа в співанику № 21 (13а - 14а):

Показася надъ вертепомъ свѣтлая денныца[1]),
Где раждаетъ Ісусъ Христа нескверная агница,
Которому на небеси
Вси аггели поютъ гласи:
Слава во вышнихъ Богу.

Росквѣтнулся жезлъ Ароновъ, квѣтъ з себе видае,
Где Марія Пречистая Ісусъ Христа раждае.
Тогда Іродъ засмутися,
Сердцемъ зѣло разярися,
Же Царъ міру родися.

Онъ посилаетъ своя воя Ісусъ Христа шукати,
Розказуетъ малихъ дѣтей от сосца убивати,
Аггелъ во снѣ ся являетъ,
Іосифу возвѣщаетъ
До Египту вступати.

Ко вертепу, пастиріе, прудко ся поспѣшайте,
Ягня возмѣтъ и понесѣтъ, Ісусъ Христа витайте:
Ласкавое пахолятко,
Пріймы от насъ то ягнятко,
Даръ пастирей убогихъ.

Первовѣчній Сынъ от Отца на сей свѣт естъ зосланій,
Незлобівій агнецъ Божій, откупител ласкавій,
Которому тріе цари
Поклонъ дають, кладутъ дари:
Злато, ливанъ и смирну.

---

[1]) Відміни тексту в № 10 (43а—44б) такі: 1. Показалася... пресвѣтлая деница. 2. Панна Сына. 6. Розквѣтнулся... видав из себе квѣтъ. 7. Же... царя Христа раждаетъ. 8. осумнѣлся. 9. розярился. 10. Же из неба родися. 11. Он шукаетъ, посилаетъ свои войска питати. 12. Ісусъ Христа. розказуетъ малихъ дѣтей убити. 13. Сіе аггелъ в снѣ являетъ. 15. вступити. 16. вертепѣ. 17. и пренесѣтъ, царя Христа витайти. 19. то дитятко. 20. пастирскій, убогій. 22. незлобивій. 24. Дають поклонъ. 25. Ливанъ, смирну и злато.

Іосифе, веселися о рождествѣ Христовомъ,
Слово плоть быст и вселися в мѣстечку Давидовомъ
И во Дѣвую вселися,
Человѣкомъ народися
Христос з Пречистой Панны.

И ми днесь Рожденаго весело вихваляймо,
Яко Богу безсмертному честь и хвалу отдаймо.
Тому поклонъ и пѣніе,
Во вѣкъ вѣковъ хваленіе
Буди от всѣхъ христіянъ.[1])

XIII.

Крім продуктів віршевої діяльности відомих акростихових авторів Стефана Дяченка, Йосифа Ревтс(ького) й Івана Вольського („Ісполнися небо и земля чудесъ твоихъ, Царице") заховав співаник, описаний під № 2, ще вірші авторів Миколая, Трофима й Гедеона Пазія. Перший з наведених авторів уложив „Пѣснь святому великомученику Дімитрію" (62а—63б):

На торжество вси мирно сотецѣмся,
Царіе, князи, купно веселѣмся.
И вы, царици, жены, дѣвици, восплещайте красно,
Воспѣвающе, восклицающе Дімитрію гласно.

И вси людіе, вынѣ притецѣте,
Радостно ему хвалу принесѣте.

По пятій строфі йде строфа з замітки з такими змінами: 1. родился, 2. мужейскаго от Дѣви воплотился, 4. Народился, воплотися. 5. Изъ Пречистой... 26. Іосефе... Христовѣ. 27. бысть во вертепѣ в мѣстечку Давидовѣ. 28. Со Дѣвою веселися. 30. Христосъ Богъ нашъ предвѣчній. 31. И ми вѣрніи рожденнаго Христа вихваляймо. 32. Яко Богу честь и хвалу предвѣчному отдаймо. 34. Хвала на вѣки вѣчніе.

[1]) Далї стоїть ось що: Здѣ полагается пунктъ под тон: осіялес.

Волъ и оселъ стоятъ в яселъ, где Христосъ Богъ родися,
Без сѣмене мужескаго из Дѣви воплотися.
Сей во плоти между скоти
Народися во чистости
Христосъ з Пречистой Панни.

На боцї: Кра(егранесіе): Прокопій. По четвертій строфі відсилка: По семъ да поется пунктъ нижае написаній.

Радуйся, святый, дар пребогатый у Христа обрѣлес'
И яко орел, а драгшій перел в небо возлетѣлес'.

Когда во Солунѣ Маξиміянъ приспѣ,
В благочестіи святаго увидѣ,
Всади в темницу свѣтлу денницу, славна Діматрія,
Хвалящу же ся, славящу же ся, кто побѣдит Лія.

О, християнынъ Несторъ быст именемъ,
Увѣдавъ сіе, ревностію движемъ,
Во темницу текъ, Дімитрію рекъ: о мнѣ помолися,
Да зложу дерзост, Лієву гордость, дабы побѣдился.

Лечъ Дімитріе знаменіемъ креста
Знамена чело, Несторъ Ліи предста.
На позорищи, царском тронищи зринувъ долу Лію,
Разори силу, его гординю святый побѣдію.

А Маξиміянъ посрамленъ бывает,
Егда и о той вещи увѣдаетъ,
Яко выновенъ Дімитрій славенъ смерти Лія того,
Посла ко нему ребра з Бодему, умучи святаго.

И ты, Солуне граде, веселися,
Свѣтилникъ в тебѣ пресвѣтлый явися,
Дімитрій чудес свѣтящій везде с знаменіемъ славнымъ,
Освѣщай нынѣ в грѣховной тынѣ всѣхъ насъ православныхъ.

А мы фестъ его вси свѣтло празнуймо,
В ѱалмахъ и пѣснехъ духовно ликуймо.
Радуйся, святе и пребогате Дімитріе чудный,
Дай нам прожити, Бога хвалити всѣмъ во долготу дный.

Вірша Трофима має і свій льокальний інтерес, бо зложена в честь Повчанської Богородиці (86аб):

Ты, Повче, гойне веселися,
Благодать в' тебѣ изявися,
Предпосланна з высоти
От Маріей чистоти
Мірови.

Радуйся, роде християнскій,
Же в Повчи квитнетъ тронъ сіонскій,
Держащая всезлата
Христова естъ полата
Маріа.

Органы Дѣвѣ принесѣте,
Устнамы и сердцем славѣте,
Священныци со ликы,
Миро з дармы великы
Пріймѣте.

Фѵникъ Дѣва всѣхъ найдостой-
[нѣйша,
Паче херувым гласом честнѣй-
Молим ти ся от сердца: [ша,
Прійми яко Младенца,
Маріе.

Избави грѣшных от немочи,
Прибѣгающихъ ко тебѣ до Повчи,
Буд' намъ в небѣ веселіе,
Душамъ нашим спасеніе,
Царице.

Маріе, Повчанская главо,
Радуйся, небесная славо.
Прибѣгаем мы к тебѣ,
Прійми нас всѣх ко себѣ
На вѣки.

З угроруського співаника кін. XVIII — поч. XIX стол. відчитав др. Франко в одній вірші акростих Гедеона Пазія, здогадуючи ся, що се угроруське складанне.[1] З неповним акростихом „Гедеон Пазі“ надрукована ся вірша в „Угроруських духовних віршах“ В. Гнатюка (ст. 73—76). Повний акростих заховав отсей текст „Ѱалми о страшномъ судѣ“ (88б—91а):

Горы, горы, душе моя, ко Творцу своему,
Бѣжи, бѣжи со еленемъ ко источнику живому.
К нему тамо припадѣмъ
И з него ся насладѣмъ,
Котрій завше напаваетъ,
Кто ко нему прибѣгаетъ.

Единъ, единъ той источникъ неисчерпаемый,
Вѣрнымъ, вѣрнымъ токмо людемъ всегда желаемый.
А ґды з него вкушаемъ,
То себѣ в нѣчто маемъ,
А потому червомъ быти
И во прах ся претворити.

День онъ, ден он страшный грядетъ, ґды самъ судія сядетъ
Грѣшныхъ, грѣшныхъ отлучати и геенѣ ихъ предати,
Абы ся там мучили,
Червъ пекелный кормыли,
Бо источныкъ презирали
И о Творцу забывали.

Едну, едну душу маешъ, а по что еи страчаешъ?
Охъ, вона в тебѣ драга вышше якъ свѣцка слава.
На тваръ Боску створенна,
Кровію окропленна,
А от тебе доброволне
Діяволу ест преданна.

Онъ Люцыпер з діяволи в пеклѣ завше пребываетъ,
Вшетечниковъ, клеветников тамъ ко себѣ призиваетъ
И всѣхъ грѣшных чекает,
Пугар[2]) в рукахъ тримаетъ,
Бо ихъ будетъ напавати[3]),
Вѣчнымъ огнемъ распаляти.

---

[1]) Др. Ів. Франко, Карпаторуське письменство, ст. 138.
[3]) В рукоп. Пагар. [2]) В рукоп. напапати.

Небо уже утрачаешъ, ґды сваволне жиешъ,
Бо во смродѣ, в лютыхъ грѣхах денно, нощне плаваешъ,
А до неба ничтоже Токмо все справедливаго,
Тамъ скверно выйти може Ко грѣху неповиннаго.

Плачи горко, о человѣче, поки ту часъ маеш,
Престань южъ болше грѣшити, да царство тамъ достанешъ.
Дайся до покаянія, А найпаче тѣло свое,
Звитяжишъ свѣтъ и діявола, Бо ест найзрадливѣйшое.

Алчи, жажди Христа ради, во свѣтѣ живючи,
На той источникъ небесный всегда взираючи.
Со страхом з него черпай, Да испустишъ як лелѣю
Сердце свое окропляй, Ко Творцу душу чистую.

Земля пуста, затвердѣла плоду не даетъ,
Еже сердце осквернено, то Богъ не пріймаетъ
Но твои очи отвори, Дабы землю оросыли,
Слезамъ токи испусти, Сердце твое очистыли.

Ісус Христос, Спаситель нашъ, всегда тя чекаетъ,
Кающыхся, плачущыхся радостно пріймаетъ.
Такъ и вы ся покайте, Твоихъ ради святых страстей
А до него волайте: Свободи насъ от напастей.

И нынѣ же, вси христіяне, изъ источныка пійте,
С плачемъ, со слезами своими Бога умолѣте.
Он естъ Отецъ ласкавый, Твари своей моленія
Исполнитъ вамъ дни благи, Пріиметъ сердецъ желанія.

Нового віршеписця Тимотея відкриває акростих у вірші до розпятого Ісуса в співанику № 3 (126—136):

Ти на крестѣ, Творче мой, баръзо уразений[1]),
От безъбожних геретиковъ копиемъ збоденний.
Все то для мя упадлаго
Человѣка мѣзеръного,
Злѣ окаянаго.

И моглъ бим я, Творъче мой, тебе ублагати,
Тилъко треба всѣхъ грѣховъ оразъ перестати,

---

[1]) В рукоп. урanену.

Аби моглъ в небѣ зостати,
Со святими гойновати
И свѣтлости наслаждатися.

Мишлю самъ себѣ самому, жемъ естъ злий, окаянний,
Даже от Адама естъ поданій.
Горе в горахъ,
Горе во вертепах,
Горе в пропастехъ земънихъ.

Охъ, нещасное тѣло, чесо ради почернѣло?
Же у свѣтѣ живючи много южъ грѣшило.
Пойди в кладяжъ нескопанний,
Тамъ обращешъ студенецъ долъгий
И благодати в нем полъний.

Ѳимиянъ води драгои в немъ преобращеши,
Умивъшися от грѣховъ, повелѣваеши.
Умивъшися, спомни на свѣтъ,
Же свѣтъ естъ злий человѣкъ
И души неприятел.

Ей, тѣложъ мое, тѣло, душѣ неспокойно,
Очи поглядают, на красу взирают,
Мисли найдутъ,
Зраки глянутъ
И руцѣ ся дотикают.

И волънение моръское и тии нърави мают
И волъненіемъ своимъ всегда ся колѣбают.
Вѣтеръ вѣнет,
Волни подиймет,
Корабли ся разъбиваютъ

Ревнуй теперъ, душа моя, бо южъ маешъ волю,
Абисъ на ономъ свѣтѣ мешкала в спокою,
Бо дияволъ на тя чатуетъ,
Дивни сѣти закидуетъ
И рихло тя поймует.

Житие баръзо меръзкое свѣтове понехай,
Творъцу неба и земъли хвалу ему воздай
И упавъши на колѣна
И повелѣ же Богъ дѣло,
Душа в тѣло меръзъское.

З инших акростихових авторів являють ся у сїм співанику вірші Івана Вольського, Деміяна, Луки Длонського, Мастиборського, Йосифа Ревтс(ького) й відомого з співаника Івана Пашковського Медицького (як у співанику Пашковського, так і тут акростих дає назву: Медзицки), якого зарваницька вірша „Мире окрестний“ надрукована в замітках „З культурного житя України XVII—XVIII вв.“ (ст. 40—41). На пізнїйше вложених картках співаника списана пісня св. Миколаєви „Chwału ty choszczu wozdaty“ Івана Пашковського.

XIV.

Дещо з його віршевої спадщини заховав йогож співаник, що переховуєть ся у бібліотецї Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові під ч. 370. Близший розгляд сеї рукописи, яка не задержала ся у цїлости й представляє в теперішнїм видї тільки останки колишньої антольоґії світської і духовної вірші і пісні, показує, що співаник зложений з кількох частий, писаних ріжними часами й почерками. В кождім разї пізнїйшим є сей почерк яким списані вірші з акростихами Івана Пашковського, прим. „Pieśń swiatowa, wydana Anno Dni 1764-to“ „Покинжъ думати, Боже, дай знати“.

Співаник Івана Пашковського дає змогу приписати богогласникову віршу св. Миколаєви „Трикрати блаженъ, пастиру“ Теодорови. Инша його вірша на Воведеннє „Трілѣтную Юницу“ має захований акростих у „Богогласнику“. Можу вказати й третю пісню сього автора „Трубы гласъ поднесѣмъ“. Доказом сього акростих Теодора в текстї сеї вірші у збірнику колекції Ант. Петрушевича ч. 181:

Труби гласъ подимѣмъ[1]), пѣснъ нову восклѣкнѣмъ,
Во святихъ святаго сокрасно прославимъ,
Поднесѣмъ, поднесѣмъ милодию гласно
І воскликнѣмъ пѣснъ нову прекрасно
Святу Николаю.
Емпѣретъ естъ земний і жителъ небесній,
Гражданинъ царствиа. Господь тебе приятъ,

---

[1]) Відміни тексту співаника № 19 (32б—33б) такі: 1. поднесѣм... восклекнѣм. 2. согласно. 3. мило(сер)дию. 4. И воспоем нинѣ... прикрасно. 5. Неколаю. 6. а жетел небесни. 8. непоколе-

Столпе вѣри непоколибими,
Доме всезлатій і необоримій
(В)сесвятия Тройци.
Отца сиротъ усѣхъ всещедра[1]) тя вѣми
І воспоймо нынѣ святителя пѣс(н)ми,
Пастира велика святителска лика,
Монаховъ сладосте, християнъ радосте,
Отче Николае.
Доситъ тя прослави(мъ) Господь всея твари,
Николае святе, в чудесех непоняти.
І ктожъ і ктожъ имя твое призоветъ святое,
На земли, на мори пребудетъ воскори
Тепли предстателъ.
Отче, отче, отче, драги помощниче,
Во бѣдахъ, тяжкомъ смутку скорій помощниче,
Призри нынѣ, сердечне волаемъ,
Ратуй, ратуй, до тебе воздихаемъ,
Отче Николае.
Радуйся, священій, в неби почтеній
Патронъ великъ зѣло. Тебѣ наше тѣло
Служитъ всегда безъ всякаго вреда,
От ересъ губящихъ[2]), на насъ брань носящихъ
Избави воскорѣ.
И ктожъ имя твое призоветъ святое,
В чудесехъ живяше, святій иерарше.
Ктожъ тя, ктожъ тя тилко имѣетъ за патрона,
Егоже не хибнетъ отъ Бога корона
На вѣки вѣковъ.

бимей. 9. всезлати и необоримей. 10. Святия Тройце. 11. все щедре. 12. И восхваляемо нинѣ святетел пѣсн(и)ми. 13. Пастеря. 14. християном. 15. Неколае. 16. прослави. 17. Неколае святе, во чудесѣх непоняте.

18—20. Кто тя толко имѣет за патрона,
Буди всѣм нам оборона
Твоя корона.

21. священниче. 22. во тяжком... скори заступниче. 23. на нас нинѣ... здехаемъ. 24. волаемъ. 25. Неколае. 26. священнѣй и во небѣ. 27. велми зѣло, ко тебѣ. 28. Служит без. 29. О ерее (!) губящех... носящех. 30. вскорѣ. 31. Ми тоже... призиваем. 32. Николае святе, во чудесѣхъ непоняти. 33. Кто тя толко. 34. Ейже (!).

[1]) В рукоп. вся щедра. [2]) В рукоп. гибащихъ.

Ось як змінений текст сеї пісні у „Богогласнику“:

Трубы́ гласъ поднесѣмъ, пѣснь но́ву соста́вимъ,
Во святых свята́го согла́сно просла́вимъ,
Поднесѣмъ, поднесѣмъ мело́дію гла́сно
И совосликнѣмо пѣніе прекра́сно
Свя́ту Ніколаю.

Аггелъ сый зе́мленный, человѣкъ небе́ ный,
Гражданинъ ца́рствія, на земли́ чуде́сный,
Столпъ пра́выя вѣры непоколеби́мый,
Домъ преукра́шенный и необори́мый
Всесвяты́я Тро́йцы.

Господь всея́ тва́ри велми́ тя просла́ви,
Іера́рше святе, во святы́хъ избра́вый;
Кто бо и́мя твое́ призове́тъ воскорѣ,
Предстае́шъ во по́мощь на земли́ и мо́рѣ,
Отъ бѣдъ избавля́я.

Си́ротамъ тя зна́емъ ско́ра предста́теля,
Алчу́щымъ и ни́щымъ бла́га пита́теля,
Неду́жнымъ и бо́лнымъ чу́дна цѣле́бника,
Узникомъ и плѣннымъ сла́вна засту́пника
Тя призыва́ющымъ.

Пла́вающымъ въ бу́рѣ пра́вый окорми́тель.
Въ за́вистехъ, напа́стехъ еси́ защи́титель,
Душа́мъ же и тѣломъ да́нны благода́ти.
Кто и́же подро́бну хтѣло́бы изчита́ти?
Отню́дъ не возмо́жно.

Тѣмже, о́тче щедрый, драгі́й свяще́нниче,
Во бѣда́хъ и ско́рбехъ о́бщій помо́щниче,
При́зри, при́зри на насъ, усе́рдно взыва́емъ,
Изба́ви от всѣхъ нуждъ къ тебѣ воздыха́емъ,
Те́плый предста́телю.

Пріими́ пѣсненное ма́ло хвале́ніе,
Возда́ждь потре́бнѣйше благотворе́ніе,
Изво́ль от вѣчныя ка́зни свободи́ти
И безконе́чныя жи́зни сподо́бити,
Ве́лій чудотво́рче.

У згаданім збірнику ч. 181 є ще й друга пісня Теодора, але в ній строфа з початковою буквою „е“ пропущена:

Тя пѣс(в)ми почтимъ, немолчними гласи, о неизреченна Дѣво [Марие;
Тисъ надъ в(с)ѣхъ святихъ вившенна лелѣе, подъ твои ноги [падутъ царие.
Тисъ ласки непребранна, Чистая голюбице,
Тисъ Богу укоханна, Пречистая Мати,
Драгая ластовице, Не дай погибати,
Своя пѣвци сохраняй.

О Монархине, имя твое слине, повсюду простр(е)ся неизреченно,
Что Мария Мати дастъ благодати во всякихъ потребахъ неи-
Мария, Мария очищщаетъ, Мария очи даетъ, [сказанно.
Мария, Мария уличае(тъ), Во всякой потреби
Мария, Мария воскрешаетъ, Приходяще к теби
Не от тіихъ посрамленъ.

(об.) **Д**ревле избранній іточникъ милости показася намъ з не- [плодной А(н)ни,
Не доумѣетъ всякъ умъ, како би изрече о сличности Пречи- [чистой Панны.
И Лука потрудися, Сличности удивися,
Начерта, почудися, О неизреченна,
Піенкности изумѣся, Будъ благословенна
От всѣхъ родовъ избранна.

О неизче(р)паемій кладязъ милосердия, подающе намъ все(г)да [здравие,
Всякъ, сущи (въ) бѣдахъ, не имѣ иннаго токмо глагола: ратуй,
Мария защищаетъ, Мария исполняетъ, [Марие.
Мария соблюдаетъ, Мария Мати
Мария сохраняетъ, Дастъ благодати
От (в)сѣхъ родовъ избранная.

Райскіе цвѣти, преслична лелѣя, киоте избраній, прекрасна роже,
Доме всезлати, киоте избраный, палато царска, преслична роже,
Пречина диявима (!), Аби намъ била винна
Пречина будъ до Сына, И отпущенна
Пречина ти едина, И разрѣшенна,
Осуди на вѣки. Аминъ.

Зложив Теодор і віршу в честь св. Димитрія (№ 4, 32аб):

Ѳя Соломска ясвѣточ украсися, Память страстотерпца,
Роде земный, днес возвеселися, Димитроя мироточца.

Егоже бокъ за Христа боденно,
Каплями зѣло прободено
Точит мира благодати,
Вѣрних лица умащати.

О пророче дивни Ісая,
На источник водъ іты вспѣю,
Сеже зде мира істачаяй
Страхомъ во вѣкъ.

Да похвалим Димитрия главу,
Християномъ пречудную славу,
Сияюще паче солнца
Во подсолнечная конца.

О веліки Христовъ страстотерпче
Димитрие, честни вѣнченоще,
Буди всѣмъ нам предводител
І во скорбех защитителъ.

Рачъ ся о нас, святый, причинити.
Егда во славѣ Богъ придетъ су-
Испроси во горнаго трону [дити,
Наслѣди(ти) нам корону.

Відомі є рівнож дві пісні Теодора в честь льокальних ікон. І так акростих вказує на Теодора як на автора пісні „Иисусу Христу распятому в Поповцахъ“ (№ 21, 53б—54б):

Тецѣте, царіе и князи, патріярси со владыки,
Священици со иноки, старцы, юноши со человѣки,
Притецѣте вси, зрите, съ небеси
Богъ всѣмъ явися и прославися.
В Поповцахъ веси распятій,
На престол до церкви естъ взятій
И днесь всѣмъ благодать даетъ.

Естъ на престолѣ якъ Царъ славы поставленій в церкви По-
[повской,
Чудами слинетъ такъ немало, нѣсть же изрещи в коронѣ це-
Російскіе страни, вси христіане, [сарской.[1])
Зрите, в образѣ Христосъ скараній,
Же солнце лучи[2]) испущаетъ,
Христосъ тваръ чисту измѣняетъ,
Кровъ из боку сточаетъ.

О чудо ужасное днесь явися в Поповцахъ веси,
Сотворитель, Богъ правдивій, подаетъ усѣмъ многи чудеси.
Слѣпимъ очи даетъ, хромихъ исцѣляетъ,
(В) всякой недузѣ всѣхъ очищаетъ.
Спѣшѣтъ нинѣ вси купно, странны,
Собравшеся вси христіаны,
Творцу воздадимъ пѣснь нову.

---

[1]) Ритм і рим указують, що в первіснім тексті стояло: в коронѣ полской. [2]) В рукоп. лучу.

Днесь во твоемъ храмѣ Успеніи (sic), Дѣво, Сынъ твой, о
[Панно, тваръ измѣняше,
Приводяще слѣпіхъ пред образъ, множествомъ паче громомъ
[страшаше.
Кричитъ, бѣжитъ в бездну, ничтоже дерзну,
Тако глаголетъ, слезне вопіетъ:
Не муч мя, Іисусе, Сыне Бога живаго,
Не имамъ сотворити ничтоже злаго
Сотворенію твоему.

О незлобывій, крѣпко любымій Боже ласкавій и Царю славы,
Тысь имѣешъ моцъ; ґди бысь восхотѣлъ, сотер бысь усѣмъ вра-
Плачте, людіе вси, что за чудеси [гомъ главы.
Творецъ що дѣетъ, такъ болѣзнуетъ
Терніемъ укоронованій,
У слупа тяжко бычованій.
За ввесь міръ Творецъ скаранній.

Руцѣ простеръ на крестѣ всѣхъ Творецъ неизреченній,
Которому бокъ пресвятій копіемъ прободеній.
Долготерпеливій Царю единій,
Даруй в храмѣ семъ, абы билъ спасенъ
Всякъ прибѣгающій в потребѣ.
Тому сподоби жити в небѣ
Со святыми на вѣки вѣковъ

Хоценський співаник Левицьких заховав і пісню Теодора Тиврівській Богородиці (Н. Т. Ш. 367, ст. 133–37):

Tecite, wsy hrady y wesy,
Yzbrannyie wsia łyky, caryie, władyky
Wostocznyie strany y wsia chrystyiany.
Kupno w swoiem łyci wospoyte Carycy
Sohłasno, prekrasno pisń nowuiu dneś,
Że dneś Diwa cżudna diła diiet w Tywrowi
Y blahodat prosiascżemu daiet woskori,
Twar czystuiu yzminiaet wo swoiem obrazi,
Syiaiuscze na prestoli aky wo cżertozi
Cżystaia Diwyca, Bożaia Maty.

Jest to roda cżudna, buduczy nepłodna.
Yzbra Boh Diẃycu, Mater Władycżycu
Yz matere ystoy z cżrewa Anny cżystoy.

Aky od czertoha pronże radość mnoha
Y dneś na prestoli wosyia.
Wsy tecite, prosławite Mater Carycu,
Yzbrannu czystu Pannu, Diwu Władyczycu,
Ze y mertwym żytyie czudesno daruiet
Y wsy, o sczo ieia prosiat, to skoro sprawuiet
Czystaia Diwyca, Bożaia Maty.

O czudo neskudno yzreczy to trudno.
Slipyie, chromyie zostaiut zdrawyie,
Ynohda z wiązenia, chotiaczy zbawlenia
Od pohybelna rowa, prytek do Tywrowa
Y pryspi ko Diwi Carycy.
Słezne moły y opały ieho weryhy,
Da, wydiaczy czudo syie, wsy prosławyły,
Ze Caryca y Diwyca, Bożaia Maty
Yzobylno chrystyianom daiet błahodaty,
Prytikaiuszczym wo chram toy.

Dneś wo chrami twoiem, o Mychaiłe,
Maty Bożaia czudesamy słyne.
Dowolno to znaiem, nebesna Caryce,
Żes Maty Bożaia odiianna w słońce,
Syiaiesz na prestoli czudesno.
Wostok, zapad, iuh y siwer sobrasza sia strany,
Wsy stecit sia, soberit sia, wospoyte so namy
Y wy, ryby morskyie, dwyzit sia sohłasno,
Y ty, Melozyno, wospoy dneś prekrasno
Na radost Carycy pisń prekrasnuiu.

O drażayszaia Diwo, Monarchyne,
Kto na tebe upowaie, nigdy ne pohybne.
Ty iesteś drażayszaia pacze wsiakoy własty,
W wsiakoy tuzi y neduzi ne daiesz propasty.
Kto tebe na pomoscz pryzywaiet,
Altorysta, Diwo czysta, tebi pryznaiet,
Że twoy obraz w Tywrowi czudesno syiaiet,
Ze strażdusczе bez dwa hody iuż smerty ożydał
Y błahodat od Carycy na sebi pryiał
Y dneś zdraw zostaiet twoy słuha.

Ratuy nas, Diwo, pohybszych wo switi,
Prosymo tia slezne (sic) wo wsiakom powiti.
Yspraw pokoy państwu ta w polskoy koroni,
Uprosy nam swoho Syna, sidiaczy na troni,
Po smerty w nebesy wiczne żyty.
Nadeżda nasża, ko tebi wo wsiakoy potrebi
Y czrez twoie mołenyie budem żyty w nebi.
Tokmo rcy słowo skoro, to hotowo
Syn twoy y Car sławy wincem nasża hławy
Uwinczaiet w nebesy na wiky wikom.

Як щойно наведена пісня Теодора просить о спокій „в полской короні", рівнож і пісня Тиврівській Богородиці[1]), яка ввійшла в „Богогласникъ" з початком „Согласно крикнѣте", має в останній своїй строфі прошенне через Богородицю до Ісуса,

Да дастъ въ полской коронѣ
Мирно всѣмъ намъ прожити.

Одначе не можна вичитати в сих словах ніякої вказівки на час, в якім зложена ся богогласникова пісня Тиврівській Богородиці. В кождім разї відгуком инших пісень є слова „Смири главы Агарянъ".

Цікавий у пісні один мотив. Наслїдком чудес Тиврівської Богородиці

Люциперъ темнѣетъ,
Же такъ власти не имѣетъ,
Сталъ ся Сатанаилъ ..
Отколь храмъ сей явися,

---

[1]) З помяника XVIII в. потіцької церкви холмської епархії надрукував А. Лонґінов пісню Тиврівській Богородиці „Пречистая Дѣво Мати, Словенъ раю". Через хибне відчитанне тексту або пропущенне в рукописи букви „в" вийшло в тексті „у Тирови" замість „у Тиврови". Наслїдком сього й невірне твердженне, що „подъ украинской Тиравой несомнѣнно разумѣется мѣстечко Тирава близь Санока, на ю. з. отъ Перемышля" (А. В. Лонгиновъ, Червенскіе города. Историческій очеркъ въ связи съ этнографіей и топографіей Червоной Руси, Варшава, 1885, ст. 365). Запись сеї пісні з уст лїрника подала за „Подольскими епархіальными вѣдомостями" (1889, № 7) „Кіевская Старина" (т. XXV, ст. 238). Приходить ся пісня і в співанику № 1.

Оттоль бѣсъ постыдѣся,
Трепещуще рыдаетъ,
Во тартаръ отбѣгаетъ,
Бѣдним̃ъ пакостити людемъ престаетъ.

XV.

У почаївських виданнях „Богогласника“ є дві пісні з акростихом „Василій“. Одна з сих пісень, а саме молитовна до Богородиції „Всѣхъ Царице, Владичице“ заховала акростих вповні. Друга вірша св. Михайлови „Воинства небеснаго силы“ має акростих попсований. Вірші сього автора ввійшли рівнож з змінами до „Богогласника“. Доказом сього друга з згаданих пісень з повним акростихом з співаника „Національного Музею“ у Львові ч. 61 О (29б—31а):

Воинства небеснаго сили Міхаилъ святый воевода.
Чрезъ него по бунтахъ у небѣ сталася совершенна угода.
Кто яко Богъ — крикнувъ, поклонимся,
Вси купно смиренно молимся,
Того естъ небо и земля Творца,
Царствію его не будетъ конца.

Аггели Міхаила вожда согласно уси послушаютъ,
Честь, хвалу во вышныхъ сѣдящу во пѣснехъ достойно отдаютъ.
Святъ, святъ, святъ Богъ единъ во Тройцы,
Духъ святый со Сыномъ во Отцы
Хвалимій нехъ будетъ во вѣки
Аггелами со человѣки.

С нами Богъ — покорни аггели мовятъ: Михаиле гетмане,
Вонмимъ твой совѣтъ исполненный, противныхъ враговъ соборъ [нехай гине.
Нехъ идутъ въ огнистое море,
Тамъ будетъ имъ вѣчное горе,
Нехъ летятъ, якъ дождъ со небесе,
Во подъземнія и темнія тараси.

Исаіа пророкъ то глаголетъ, что ся уже прежде вѣкъ стало,
Денница спадетъ со небесе, со нею злыхъ аггеловъ немало.
И яко риза очервлена
Не можетъ бити убѣленна,
Такъ духи нечистіи, зліи
Южъ не могутъ бити благіи.

Люципер, найвише створеня, помисливъ равенъ бити Богу,
З найвишшаго престола в небѣ учинилъ себѣ во адъ дорогу.
Гди Міхаилъ порвался до меча,
Люциферъ, в долъ летячи, кричалъ:
Горежъ намъ юж̃ъ на вѣки буде,
О страшливій Божій суде.

Имѣйможъ уси Міхаила предъизбранна за патрона.
Онъ естъ всѣмъ вѣрнымъ христіаномъ от враговъ душевныхъ
Онъ мечемъ враги проганяетъ, [оборона.
Тарчею от бѣдъ заступаетъ,
Онъ важитъ зліи и добріи дѣла,
Когда душа виходитъ от тѣла.

И наша гди от тѣла душа будется съ тѣломъ разлучати,
Рачъ в той часъ, святый Міхаиле, грѣшную душу ратовати.
Хоть чого до ваги не стане,
Просимъ тя грѣшніи непрестанне,
Сокруши діаволскѣ сѣти,
А дай (в) лице Боже въ небѣ глядѣти.

Апокріфічний мотив про струченне Люципера за гордість з неба до пекла задержав ся і в богогласниковім тексті. Вірша починаеть ся:

Воинства небеснаго силы Міхаилъ святый воевода,
Чрезъ него во демонской брани совершенна сталася згода.
„Кто якъ Богъ“ — рече, поклонѣмся,
Вси купно смиренно молѣмъ ся.
Послухали ангели свойого гетьмана, а непослушні злі духи пішли до пекла.

Люциперъ честнѣйшій во тварехъ помысливъ равенъ быти Богу,
Зъ найвышшаго престола въ небѣ вчинилъ себѣ во адъ дорогу.
Едва бо Міхаилъ мечь прія,
Гордый князь въ адъ слетѣ, вопія:
Горежъ намъ уже во вѣкъ буде,
О праведнѣйшій Божій суде.

Вірш з акростихом Василія е більше; не вільні вони від апокріфічних налетів. Зложив сей віршописець і пісню „на рождество с. Іоана“ (№ 12, 12б—13б):

Всемырныя радосты церковъ іcполныся,
От неплодной Іоанъ преславно родыся.

Страны вся окрестныя
Полны быша веселыя
Во рождестве̂ святаго
Пророка велыкаго.

Архаггелъ се́ Гавриилъ съ небесы благове̂стылъ,
Бо[1]) сове̂томъ бывшо(м), рече, Богъ насъ посе̂ты.
Зачатъ сына во старосты
I породы во радосты
Всего мыра све̂тыло,
Богу и людемъ мыло.

Старый святый Захарыя за неудобне̂ нынê
Глагола архангела свята, сего рады оне̂ме̂.
А во время рожденыя
Исполныся хваленыя,
Отверзъ уста на хвалу,
Зачатъ Христу Пану.

Імя ему Іоанъ начерта на дощыцы,
Посла Елысавете̂ жене̂ и пророчыцы.
Втомъ абіе прорыцаютъ,
Благословенъ Богъ спе̂ваютъ,
Іжы посе̂ты люды
Й от ада свободы.

Лыкъ пророчыскій лыкуетъ въ рождестве̂ святаго,
Іжы естъ совершеніе закону се̂новскаго (!).
А початокъ благодаты
От Іоана естъ завзяты
Прешестве̂я Христова.
Все̂мъ радость готова.

Іоаны пророчы и Христовъ Крестытелю,
Молыся выну за намы ко своему Спасытелю[2]),
Бы далъ время до покуты[3]),
А по смерты в небе̂ буты,
Где ест радость ве̂чная
Добрымъ зго(то)ванная.

І мы всы купно днесь сердцымъ (!) хвале̂мо Бога,
Же чрез Іоана до неба дорога
Все̂мъ ве̂рнымъ показана,
Чрез покуты обе̂щана,
Все̂хъ вовесты до неба,
Где ве̂чны жыты треба.

У співанику № 21 (117аб) виявляє акростих отсю віршу „честному кресту Господню“ сьогож автора:

Воспойте вси днесь пе̂снь нову
Кресту пречестному такову:
Крестъ христіаномъ похвала,
Крестъ ве̂рнимъ царемъ держава,
Наша слава.

Аще естъ древо крестъ святый,
Билъ на немъ Творецъ распятій,

---

[1]) В рукоп. Во. [2]) В рукоп. пасытеля. [3]) В рукоп. покиты.

Претерпѣлъ раны за нашъ грѣхъ,
Избавль отхланы насъ усѣхъ
Вѣрующихъ.

Сего ради в храмъ сей тецѣте
И людіе вси днесь рецѣте:
О, чудо велие явися,
Се всѣмъ спасеніе открися,
Смерть умертвися.

И Ева от древа прел'стися,
Адамъ под древомъ крестися,
Древомъ из рая изгнаній,
Древомъ крестнымъ к раю призваній
Из отхланы.

Люципербъ пекелній тескнѣетъ,
Же такой власти не мѣетъ.
Хрістіяни, в длани плещѣте,
Же врагъ попранній, рецѣте,
А крестъ славѣте.

И ви, собранніи, ликуйте,
Со нами купно праздну(й)те,
Вострубѣтъ в трубы со нами,
Во труби златомъ кованн,
В сей день славній.

И ви, священницы со лики,
Со избранными музики,
Клирицы и пѣвцы, не стойте,
Пѣснь нову Богу воспойте,
Органы стройте.

В цитованім уже співанику Миленевича „Кантики", списанім у Станиславові 1794 р., знаходить ся отся „Пѣснь Въскресенію Христову":

Въскресъ Христосъ днесь,
Раздрушив Адъ весь
И сущыя возведе,
Зѣницу имъ подаде.

Предитеча вопіетъ:
Господь, Царъ славы, грядет,
Ада разоритель,
Смерти побѣдитель.

Адама свободи
От адской побѣди,
За руку восприявій
Съ собою появій,
На небеса возведе,
Вѣнецъ подаде,
Освященъ кровію
Пренайдорожшую.

Сошедій съ небесе
През смерть свою нас спасе.
Вчера бил погребенный,
Въ гробѣ положенній,
Днесь смертію смерть поправъ
И въ гробѣ даровав
Живот будущым,
Древле жаждущим.

Из мертвых воставій,
Знак звитяжства приявій,
Крестъ четвероконечній,
Клейнотъ драгій, пречестній.
Прогонитель демонов,
Освященъ Христом Паном,
През которій Адъ стенет
И горко ридаетъ.

Лекто(то)р возглашаше,
Жидом проявляше
Христово востаніе,
Святыхъ свобожденіе
От Ада пекелнаго,
Вел'ориба онаго,
Пришедшаго къ нам,
Явл'шагося женамъ.

Іудова земли,
Днес вся себѣ внемли,
Же ся длятого родил,
Аби святыхъ свободилъ,
Древле умирающихъ
И до Аду идущихъ
В пекелніе муки,
В демонскіе руки.

И взійде къ Отцу,
Неба и земли Творцу,
Паки прійдет судити,
Мертвых от гроб будити,
Правіе мертвых дуси,
Грядѣте днес къ мнѣ вси,
Азъ упокою вы
И себѣ пріиму вы.

Написав Василь Пашковський і псальму св. Димитрієви, доказом чого співаник Дмитра Левковського.[1]) Крім того переложив на нашу мову відому коляду „Въ яслахъ лежитъ“.

У співанику Левковського відріжнюють ся виразно двох авторів: Василя Пашковського й „ерея Пашковського“.[2]) І коли покійний Петрушевич відчитав у співанику акростих Пашковського в вірші на Великдень, се буде або наведена щойно пісня на Великдень з акростихом Василій або инша з таким самим акростихом.

---

[1]) А. Петрушевич, op. cit. ст. 103.
[2]) А. Петрушевич, Сводная галичско-русская лѣтопись съ 1700 до конца Авг. 1772 г. Ч. І, Львів, 1887. ст. 211.

Правда, у співанику Левковського названий сей віршеписець Базиліем, але се не зносить зробленого здогаду, що більше, ідентичність Василія з Василем Пашковським, здаеть ся мені, стверджуе, бо саме в співанику № 9 (7б—9а) е отся „Пѣснь свѣтовая“ з акростихом „Базили“:

Благодаримъ тя, Создателю всего свѣта,
Жесь намъ здарилъ м(н)огая лѣта
Прожити без отвѣта.
Вси днесь блажимъ тя, не отрини милости твоей,
Пощади насъ своихъ дѣтей,
Да прославляемъ тя.
Буди тебѣ хвала, честь и слава
От всѣхъ насъ на всякъ день и часъ,
Прийми мольби, Отче благий,
Боже Сине, Душе святий,
В Тройци едини.

А(г)н(н)че пресщедрий, терпѣлъ еси за насъ страсти,
Не дайжъ(дъ) врагомъ в руцѣ впасти,
Избавъ от напасти.
О милостиве, призри с небесе, сидяй горѣ,
Услиши плачъ вѣр(ни)хъ вскорѣ,
Не даждъ пропасти.
Ми твои раби, посщади,
Не погуби насъ во огненній часъ,
А еще и достойніи тяжкой муки,
Не о(т)давай врагомъ в руки
Ради своея имена.

Зрите уси днесь, коликие от врага навѣти,
Како препинаютъ сѣти,
Хотятъ поглотити.
О чудо чудесъ, оплакани лѣта и годинѣ
Осьмой тисяща, а нинѣ
К(о)гожъ можетъ стерпѣти?
Гоненіе, стърахъ, тѣснота
От всѣхъ странъ на християнъ,
Законъ вѣри святой и спа(сеніе).
Разніи анътихристомъ южъ налщенни,
Умомъ помърачении.

Илия пророкъ мѣлъ от Бога посланъ бити,
Даби вѣру утъверъдити
Предъ антихристомъ.
От запада на востокъ анътихристовъ лживи
Пророкъ немилостиви, жестокий,
Прельщаютъ (!) отолъ вини
На християнъ. Каждий станъ миръский
И духовний, горъдости поболѣвий.
За роскоши свѣта и гонори
Кланяютъ ся болвановѣ.
Горе, горе будетъ таковимъ.

На основі сказаного думаю, що вірші з акростихом „Василій“ у „Богогласнику“ треба приписати Василеви Пашковському, а признані йому дром Щуратом дві вірші в „Богогласнику“ з акростихами „Пашковскіи“ і „І. Пашковскій“ се твори иншого Пашковського — Івана.

XVI.

З відомих досі авторів богогласникових вірш заступлений у співанику Івана Пашковського також Іван Моравський „Пѣснею Николаю“ (35а—36а):

Изливаеши чудеса миру,
Архиерею, кто крѣпку вѣру.
Тебе серцемъ испрашаемъ
И на помощъ тебе призиваемъ,
Чудотворче Николае.

Обранъ еси от Вишняго
На Арию, стерти главу его.
Ми же сердцемъ и устами
Вопиемъ ти, Николае,
Радуйся, священная главо.

Агрикъ тебѣ вопияше,
Со Евлавиемъ глаголаше.
Со ан(н)гели ликуеши,
Старимъ крѣпост даруеши,
Лукавъ язикъ связуеши.

Не вѣмъ, кую похвалу дати,
Кими пѣсньми тебе вихваляти.
Серцемъ токмо проникаемъ
И на помощъ тя призиваемъ,
Алилуя вси спѣваемъ.

Миру всему миро многочудно
Лиеши, отче, неоскудно,
Врачъ, заплати не требуя,
Полезное всѣмъ даруя
Притѣкающ(им)ъ вѣрно.

О велики чудотворче,
В бѣдахъ, скорбихъ скори по-
[мощниче,
Врачъ, заплати не требуя,
Полезное всѣмъ даруя
Притѣкающимъ вѣрно.

Радуйся, отче святителю,
Всѣхъ глаголъ небесних стро-
[нтелю.
Подаждъ брани на варвари,
Круши силу шатаномъ органи,
Отче отцемъ Николае.

Вси ко храму прибѣгаемъ,
Под ноги твои глави прикла-
[няемъ:

Ратуй, ратуй во ден суда,
Моли Творца, на(й) бѣсомъ па-
Святителю Николае. [губа,

Кими пѣснми тебе вихваляти,
Токмо душу в опеку отдати,
Призри на насъ во ден страшни,
Благай Творца в судъ напрасни,
Даждъ, аби ся всѣмъ намъ
[спасти.

Як текст отсеї вірші відбігає від богогласникового, так і текст вірші Розпятю „И ктожъ такъ запамяталий“. Як автор указаний у „Богогласнику“ не Іван Моравський, а Іван Муравський. Се свідчить, що автор не був відомий редакторам. Перехрещенне Моравського на Муравського війшло через перероблення первісного тексту, в якім виходить акростих: Моравскі. Доказом сього текст співаника № 21 (51a—52a):

І ктожъ такъ запамяталий,
Ктожъ твердѣйшій над всѣ ска-
Зряще на Інсуса раны, [ли,
Же такъ збигій, змордований
Не плачетъ?

Множество нань клеветаху,
А потомъ к Пилату волаху:
Крижуй Маріина Сына,
Христа и Назаряніна,
Волаютъ.

Огородокъ, тись граде славній,
В тебѣ видокъ всѣхъ мукъ явній.
Прозрѣ Избавитель свѣта,
Же иматъ въ тридцатъ и в три
Умерти. [лѣта

Обачъ, каждій человѣче,
Пилатъ слова тіе рече:
Не повиненъ онъ естъ смерти,
Горе невинне умерти
Синови.

Ахъ, Отче, аще возможно,
Нехъ идетъ чаша тая тощно.
Дондеже скорблю душею,
Южъ днесь з волею твоею
Буди мнѣ.

Райскіе древа усихали,
Скали, опоки падали,
Солнце во тму премѣнися,
Луна во кровъ претворися,
Плачмося.

Народъ тогда ввесь собрался,
Скоро на Христа шатался,
Хотяше его цѣниты,
А потомъ с(т)родзе убити
На крестѣ.

Ахъ, чловече, ужаснися,
Зряще, горко прослезися,
Твой Панъ збитій, змордованній,
На смерть тяжко изсказанній
Невинне.

Вострепета округъ свѣта,
Страшніе, похмурніе лѣта.
Панъ над пани укоханній
Виситъ южъ укрижованній
На крестѣ.

Сотраслъ землю и смуті ю,
Умеръ, сиру оставі ю.
Плачмо уси христіяни,
Зряще на Іисуса раны
Слезяще.

К тому каждій усумнися,
А о грѣсехъ своихъ попецися.
Дай отраду Христу Пану,
Онъ дасть милость пожаданну
Богъ щедротъ.

І днесь отдай сердце Богу,
Пойдешъ в спасену дорогу
Тамъ, где аггелскіе лики
Святъ, святъ, святъ Господь
Спѣваютъ. [Богъ на вѣки,

Мирович уважає Івана Моравського черцем єзуїтського ордену. Признає його автором релїґійних писань, виданих у 1700 р. п. з. „Ambona Ducha świętego do serca mowiącego“ й „Namowi Ducha swiętego na pustyni bogomyslney“.[1]) Правда, в „Богогласнику“ є піснї, але польські з надписами „dzieło zakonnika towarzystwa Jezusowego“, правда також, що видавець наведених двох писань Іван Моравський був єзуїтом[2]), як єзуїтом був і якийсь Іван Вольський[3]), одначе говорити про їх тожсамість з авторами богогласникових пісень нема ніяких даних. Зрештою вірші з акростихами обох сих віршеписцїв появляють ся у співаниках розмірно пізно (в найстарших співаниках їх нема), а польські жерела не говорять нїчого про їх віршеву дїяльність.

З инших авторів богогласникових пісень є у співанику Івана Пашковського по однїй вірші Бардинського (властиво Бардиского) й Івана Ґешицького. На другій до половини захованій картцї співаника в теперішнїм станї є в части заховані сї строфи богогласникової піснї Западинецькому св. Миколаєви з початком „Море тя чудесы“, які відповідають чотиром останнїм строфам богогласникового тексту сеї вірші. У співанику дають

[1]) Мировичъ, op. cit. ст. 54.

[2]) Józef Brown, Biblioteka pisarzów assystencyi polskiej Towarzystwa Jezusowego, Познань, 1862, ст. 284—287. Походив з нинїшньої Галичини. До єзуїтів вступив в 18 р. житя 1651 р. Був професором фільософії, математики й теольоґії й на порученнє польського короля Івана III мав диспути з православними. Вичислено тут 26 його писань. Умер 1700 р.

[3]) Тамже, ст. 427. Уродив ся також на українській землї Умер 1729 р.

вони кінець акростиха ...нскі. З початку вірші є у „Богогласнику“ ще пять строф. З віршеписців, що їх вірші досі не відомі в „Богогласнику“, є тут плоди пера згадуваного вже Медицького, автора пісні на тему сирітської долі Е. Левицького, далі Костецького й Васіяна Бро...

Вірша Е. Левицького св. Михайлові „Архистратигъ умнихъ силъ воевода“ з подвійним акростихом, надрукована в замітках „З культурного житя України XVII—XVIII вв.“ (стор. 42—43), не одинока памятка його віршовання. У співанику бібліотеки Оссолїньских ч. 3586 є така пісня св. Миколаеви (№ 25, 5б—6а):

Аггелъ хори воспѣвайте[1]),
Людіе, днес пред им грайте.
Николая велегласно,
Чудотворца, о, прекрасно
Пѣс(н)ми почтѣте.

Во снѣ цару изявляет,
Евврадію возвѣщает
Невинние испустити
И мечъ страшній отдалити,
Бога хвалити.

Кими пѣс(н)ми тя днес, отче,
Вси похвалим, чудотворче?
Христиане утѣшает
И чудеса изявляетъ
Во мирѣ преславно.

Ти Арію обличилес
И в ланиту ударилесъ,
(Николае), отче святый,
От тя Арія трекляти
Срамоту приим(ует).

Отче, отцем предизбранне,
Церквам строи(телю даннный),
О(т) потопу избавляетъ
И до неба проважает
Вѣрующих ему.

Рачся за нами ставити
Ко Богу, отче, (збавити)
От противних всѣхъ нас страни,
Подаждъ помощъ во день брані,
Да не погибнем.

Егда схочетъ Богъ судити
И по дѣломъ всѣмъ платити,
Тогда бисмо в небѣ жили,
Его сполне вси хвалили
Во вѣк вѣка со святыми.
[Finis.

[1]) Відміни тексту в № 11 (30аб) такі: 1. возиграйте. 2. Вси людые, воспѣвати. 3. велыгласно. 4. и прекрасно. 5. Пѣсньмы почтѣм. 7. Авлавѣю. 8. Невынныя. 11. Кѣымы пѣсньмы... отчы. 12. чудотворчы. 13. Хрыстыанны утѣшаяй. 14. Чудеса ізявляяй. 15. В мирѣхъ днесь. 16. обличылысь. 17. ударылысь. 18. отчы. 19. О(т) тя Арыя проклятый. 20. Сромоту встрымуе. 21. Отцемъ отче предізбранный. 22. строітылю. 23. ізявляитъ. 24. впроваджаетъ. 25. тебѣ. 26. Рачъ за намы статы. 27. Бога Отца ублагаты. 29. в день бранны 30. pohybnym люіѣ. 31. схощет. 34. сполом. 35. На вѣки вѣков(м)ъ.

Як звучить прізвище Васіяна Бро..., може відкриє який свіжий співаник. Його „Пѣсн на Преображение Господне“ ріжнить ся навіть розміром від тексту, надрукованого в „Угроруських духовних віршах“ В. Гнатюка (ст. 186 - 87). Текст співаника Ів. Пашковського отсей:

Велиимъ гласомъ и ужасомъ днес, Давиде, викрикай,
Мову свою южъ давною з радостию поѳторай.
Ѳтаьоръ, Ермонъ о имени,
З твоей пресвятой пламени
Гойне возрадуемся.

А гдежъ твои древнии гусла, днес на нихъ нинѣ заграй,
Хоч старими, леэъ святими арфами провозглашай.
Гдися глаголъ твой сполняетъ,
Правдою ся називаетъ
Всѣмъ будучим явственно.

Сионскую люб святую гору Ѳаворъ славную
Преждаетъ (!), вивишаетъ от Бога днес даную,
Котрий на ню виступивши
И на ней ся воцаривши,
Днес преобразуется.

Истину тежъ непремѣну Ѳаворъ всѣмъ показуетъ,
С фѣґурою тае(м)мною самъ ся южъ презентуетъ.
Правда теперъ триумфуетъ,
Богъ, котрий ся показуетъ
Днес на Фтаворской горѣ.

А на бокахъ на облакахъ со Мойсеомъ Ілия,
Где страшливий, прораскливий (!) свѣтъ с небесе восия
Петръ, Іаковъ под святою
Со Іоаном(м)ъ горою
От ясности упали.

Бо ґдижъ лице яко слонце от ясности сияло,
Жиющаго, будущаго Бога в тѣлѣ вказало,
Же яснѣйше Богъ сияетъ,
Слонце весь свѣтъ просвѣщаетъ,
Тилко же плоть закрило.

Ризи свои найбѣлѣйшѣ яснии показует,
Бозтва своего предвѣчнаго хвалу нам презентует

И невинность гербъ свой мает,
Ясностю ся заставляет,
Котрий долго тримаетъ.

О святая найяснѣйша горо, ґдиж тя обибралъ,
Бо (з) своими угодними на тебѣ ся показалъ.
Годно би тя небом звати,
Поневажес годна мати
Бога на своем тронѣ

XVII.

Сам власник співаника, про який отсе була мова, полишив у нїм ледви три виразні слїди своєї віршеписної штуки. Дня 10 вересня 1764 р. написав віршу в честь св. Миколая „Помрачніе часи, днес ся виясняйте" (З культурного житя України XVII—XVIII вв., ст. 44—45). Дня 2 січня, здаєть ся, 1766 р. зложив віршу на Богоявленнє „Іерей днесъ зъ крестомъ градетъ" (З культур. житя, ст. 45—46). З світських писань певна є його пісня, написана 1764 р. „Покижъ думати, Боже, дай знати" (З культур. житя, ст. 58—59). З записок у співанику довідуємо ся, що був „бакаларом предградским" і певно пізнїйше вже мишковицьким парохом правдоподібно в Тернопільщинї. Писав вірші й за часів львівського епископа Білянського.[1]) Про щасте для нього просить св. Миколая у закінченню отсеї піснї (№ 3, 44а - 47а):

1 Chwału ty choszczu wozdaty,
Sohłasno pisn zaspiwaty,
Archiiereie, pastyru dobry[2])
Słowesnych owec, iesteś wyborny.
5 My k tebi smyrenno wsy prybihaiem
Y so słezamy tia upraszaiem,
Zastupy, sochrany
Ot zła chrystyiany,
Nykołaie.

---

[1]) Поставленнє Петра Білянського на львівського епископа відбуло ся 12 вересня 1781 р. у львівській святоюрській церкві.

[2]) Відміни тексту співаника № 21 (129б—131б) такі: 3. добрій. 4. словесніхъ овецъ тись есг виборній. 5. къ тебѣ усердно. 9. Ніколае. 10 мірлікійскій. 11. Тись есть. . мірскій. 12. Радость...

Ierarcho myrłykiyski,
Tyś utiszytel myrski,
Radość słeziaszczych, nahich odeżda,
Wo bidach y skorbech iesteś nadeżda.
Otwerzy dweri myłoserdnyia,
Uprosy wicznaho spasenyia
Wo Troycy sławymaho
Boha iedynaho
Dla nas hrisznych.

Prawyło wiry, krotosty,
Zhasyłeś newirnych złosty,
Ariia luta y bezumnaho
Werhł iesy dobre posramłennaho,
Ohnenna słowesa yspuszczaia,
Sawełyia pod nohy sokruszaia,
W Nykiei so otcy,
Kłaniaty sia Troycy
Nauczyłeś.

Anhełom sobesidnycze,
Prewełykiy czudotworcze,
Zwizda preswitłych, w noszczy błudiaszczych,
Wsich oswiszczaiesz wirno molaszczych,
Na zemły, po moru sposobstwuieszy,
Nawalnost szatańsku prohaniaieszy,
O swityło neba,
O radosty myra,
Nykołaie.

Szafuiesz złatom prymnohim
Trem diwam y wsim ubohim.
Ne dopuskaiesz brak skwerny znaty
Y wspomahaiesz, otcze preświaty.
O predywnaia radost iest starcu,
Triiech diw z płoty rozdennu otcu,

нагихъ. 13. В бѣдахъ. 14. Огвори двери милосердія. 15. спасенiа. 16. Въ Тройци. 21. Арію. 22. долу посрамленнаго. 23. испущаяй. 24. Савелію... скрушаяй. 25. В Нікеи. 30. Звѣздо. 32. и мору собствуеши. 33. Навалность шатанску. 34. небу. 35. радосте міру. 36. Ніколае. 37. премногимъ 38. убогимъ. 39. скверній. 40. пре-

Już wsich wraz winuiesz,
Czystość zachowuiesz
Neskwernuju.

Kormytel iesteś ałczuszczych,
Utiszenyie płaczuszczych,
Bolaszczych wraczu, czudes ystocznyk,
Syrotam, wdowam iesteś pomosznyk,
Mładęcew krotki nakazatelu,
Starych, nedużnych ukripytelu,
Ruku nam podaiesz,
Ot bid zastupaiesz,
Nykołaie.

Ohnia, trusa, mecza, hłada,
Wsiakaho yzbawy wreda,
Błahay za nami Chrysta raspiata,
Kotraia myłość iest neponiata,
Usłyszy nas molaszczych sia tebi,
Bysmo mohły so Chrystom zyty wo nebi,
O wsebłahi otcze,
Tepły zastupnycze
Nykołaie.

Wostok, juh, zapad y siwer
Czudes twoich już iest wiren
W branech, w powitrach y w nahłoy smerty,
W tuhach smertełnych ne daść umerty,
Pomahay nam, uhodnycze Boży,
Y sochraniay ot myrskich miateży,
Jako mużey tryiech
W temnycy sidiaszczych
Yzbawyłeś.

святій. 42. с плоти рожденна. 43. Вразъ всѣхъ южъ. 44. Чистост. 46. алчущимъ. 47. Утѣшеніе прачущихъ (sic). 49. помощникъ. 50. Младенцемъ кроткій. 51. Старимъ, недужнимъ. 52. Руку всѣмъ. 54. Ніколае. 57. нами. 48. Котраго милость. 59. Услиши молящихъ ся. 60. съ Христомъ жити в небѣ. 61. всеблагій. 62—63. Скорій помощниче Ніколае. 67. Въ грѣгахъ (!).. не даешъ вмерти. 68. Божій. 69. мірскихъ. 70. тріехъ 73. Ніколае. 74. Сердце тя,

Swiatytelu Nykołaie,
Serce, myśl moia tia znaie,
Ze skory iesteś w prozbach pomosznyk,
Ne otchodyt wsiak ot tebe toszcznyk.
Pohody nepryiatełem jazyki,
A nam prawowirnym władyki
Dażd rychło dożdaty,
W myri ohladaty
Szczasływe wsim.

Kymy pochwalnymy wincy
My k tebi wospoiem piwcy,
Raduy sia, otcze, pastyrem hławo,
Iereyskaho czyna pochwało.
Uprosy u Boha Bielańskomu
Petru, pastyru chrystyiańskomu,
W szczastiu wik prożyty,
Wrahow potłumyty
Pod nohi wsich.

З нагоди посвячення Петра Білянського на львівського епископа зложив Іван Пашковський віршу св. Миколаеви (№ 21, 130а—131а):

Хто патрона потребует,
Нехай вѣрне приступует
Въ храмъ святаго Николая, знайдетъ благая.
Онъ разуму научаетъ,
На путь правій наставляетъ,
Во глубинахъ и въ бистринах руку подаетъ.
Но молися умилно,
Вилій слези всесилно;
Що схощешъ одебрати,
Готовъ ти будетъ дати.

мисль моя знае. 75. Же скорій. 77. неприятель. 78. правовѣрнаго владыки. 79. Даждь скоро. 80. Въ мітрі. 82. Кіми похвалними. 85. Іерарскаго. 86—87. Упроси у Бога Левѣцкому
[1]) пастиру христіанскому.
89. Враговъ покорити. 90. ноги.

---

[1]) Вільне місце на імя; очивидно, переписчик не знав, яке імя Левицького.

Онъ ликуетъ и царствуетъ въ небѣ со святители.
Помилуй мя, Ніколае,
Ґдижъ тя міръ весь прославляе
И я бѣдній, непремѣнній твой вѣрній слуга.
Даждь ми всегда памятати,
Би Бога не ображати,
Притѣкаю, испрашаю тя яко мога.
Чудесъ много прелялесь
И теперъ не престалесь,
Ґдижъ тя кто упрашае,
Рихло помощъ дознае,
Ижъ въ хоробахъ и въ жалобахъ, въ смуткахъ потѣшаеш всѣх.
Алщущихъ насъ всѣхъ укрѣпи,
Въ бранехъ, въ скорбехъ вразъ посѣти,
Превеликій чудотворче, пастиру добрій.
От нагости и напасти,
От напрасной всегда смерти
Обороня и свободи, отче пресвятій.
На колѣна впадаемъ,
Помощи твоей желаемъ,
В день и в нощи просяще,
Со слезами моляще
В той святинѣ всегда, нинѣ и въ каждой годинѣ.
Шатанскія навалности,
Отганяй ихъ от нас злости
Непремѣнно, вожделѣнно в каждой годинѣ.
Негодния молби моя
Присилаю в руцѣ твои,
Хотяще тя ублагати яко синъ блудній.
Пріими мя заблужденна,
Очисти зло и скверна,
В тебѣ надежда моя,
Токмо нехъ ласка твоя
Очищаетъ, просвѣщаетъ въ мирѣ многогрѣшнаго.
Ко Господу помолися,
За нами тежъ причинися,
Печаль в радость нынѣ в сладость вскорѣ премѣни.
Ко пренайсвятѣйшой Дѣвѣ,
Пренайласкавшой Маріи,

Та едина своего Сына рихло умолитъ.
Вразъ с тобою, Царица,
Благайтежъ Бога Отца,
Бисмо в мирѣ прожили,
Тронъ его вси хвалили,
Що годинн вѣрнии сины прагнемъ вси умилно днесь.
О глубина той щедроти,
Незмѣрима святость цноти
Яко жрудла необлудна нань изливаешъ.
Слабихъ, хромихъ подвишаешъ,
Младимъ память, разумъ даешъ,
Неправедна брака скверна всѣмъ забраняешъ.
Даешъ злато дѣвицамъ,
Тремъ нескверннмъ агницамъ,
Якъ отецъ ихъ вѣнуешъ
И чистость заховуешъ,
Путь временній, превиборній показуешъ сиротамъ.
В лѣто року тисящнаго
(Сѣмъ сотъ вѣсѣмъдесятаго[1])
Щедротами, молитвами святый[2]) Николай
Пастиря намъ поставляетъ,
. . . . [3]) оглашаетъ
В мѣстѣ Львовѣ катедровѣ въ церкви достойно.
Коґноменумъ (Бѣлянскій)[3]),
Пастиръ каѳолическій,
Нехъ пануе дознойне (sic)
Вѣкъ щаслеве коханній,
Всеусилно, вожделѣнно жиче твой вѣрній слуга.
Скиптръ, жезлъ метрополѣтанск(і)й
Презентуетъ ѯіондзъ (Бѣлянскій)[3])
Въ рукахъ славно в мітрѣ явно на главѣ святой.
Южъ дѣвствуетъ, триумфуетъ,
Желающихъ посвящуетъ
Въ мітрѣ зѣло и всецѣло при вгодности той.
Даждь, святій Ніколае,

[1]) В рукоп. осмсот, а далї лишене чисте місце. Доповнення з иншого співаника.
[2]) В рукоп. стшй.
[3]) В рукоп. чисте місце.

Яко онъ тя спрашае,
Би моглъ спокойне жити,
А потомъ въ небѣ бити[1])
И ми просимъ, да относимъ ласки твоей на вѣки.

З кінця XVIII до початку XIX стол. походить одна його вірша на Великдень. Цїкава вона не тільки апокріфічним мотивом входу Христа до пекла, але й виразним натяком, що в часї грози з боку Наполеона йому ходило передусім о спокій на Поділю. Видно се з закінчення отсього тексту (№ 21, 72б – 73б):

Істинно Давидъ Ѱалміста
Проповѣдъ своима уста.
Во вечеръ плачъ бысть, заутра радость,
Дозналисмо вси днесь тую сладость.
Недавно ляментá отягчевни,
А теперъ радости наполненіи,
Ґди Христосъ от гроба,
Панъ, наша оздоба,
Днесь воскресе.

Поклонѣмся воскресшему
Христу, Цареви нашему.
Той смерть упразднывъ, насъ всѣхъ ввеселівъ,
Адама, праотцевъ из тмы вибавилъ,
Врата мѣдянная вся сокрушилъ,
Смокъ пекелній барзо ся засмутилъ.
І ми вси людіе
Днесь воскресеніе
Празднуемо.

Аще утѣха на земли,
А в небѣ далеко вел'ми.
Гори и холми, моря, играйте,
Звѣріе и вси вразъ викрикайте.
Ото Кроль над крол'ми триумфуетъ,
Правовѣрнымъ всѣмъ небо даруетъ.
Архаггели грают,
Хори вразъ спѣвают:
Христосъ воскресъ.

---

[1]) В рукоп. жижи.

Шибкая птицы, пернати,
Орлы (з) своими пташаты,
Возлѣтайте вси южъ под небеси
И прославѣте преднѣ чудеси.
Южъ солнце Христосъ взійшолъ от гроба,
Сынъ Пречистой Панны, наша оздоба.
Царіе, людіе,
Князы и судіе,
Радуйтеся.

Каинъ уби своего брата,
Горка ему бысть заплата.
А вы, жидове, чемъ не познали,
Творца своего кровъ проливали?
О, заслѣпленій народъ ужасенъ,
Копіемъ бокъ пробилъ Христу страшенъ.
Будете на вѣки
За тое горѣти
В пеклѣ страшном.

О Христе, з гроба вступилесь,
Девять хоровъ опустилесь,
Котріе служатъ тебѣ пред вѣки,
Вразъ вихваляютъ со человѣки
Съ намы, бо нележно обѣщался,
Длятого на крестѣ распяти дался.
Ахъ, невимовная
Радость предивная
Христосъ ко намъ.

В суботу рано во преди
Прійшли жидове до ради.
Рекутъ Пилату: архіерее,
Книжницы и вси вразъ фарісее,
Абы кустодію гробъ запечаталъ,
Жебъ Христа з ученыкъ котрій не укралъ.
Христосъ от гроба всталъ,
Печати не рушалъ,
Воскресъ славно.

Скиптри цесареви
И державы Францѣшкови

Даждъ щасливіе в каждой годинѣ
И воеиіе (sic) всегда ог нинѣ,
Нехай французскій народъ ридаетъ,
В Подоля нѣгди не заглядаетъ.
А ми заспѣваймо,
Честь Богу отдаймо:
Христосъ воскресъ.

Пісня Івана Пашковського св. Миколаеви „Хвалу ти хощу воздати“ ввійшла щойно в львівське виданне „Богогласника“. В почаївських виданнях є дві инші його вірші: на Великдень „Іисусъ днесь от гроба встаетъ“ і вірша про муки в чистилищі „Помяните, помолитеся ко Господу дати свободу“. Популярна в галицькій Україні різдвяна пісня „Херувими святъ“, друкована часто по збірничках коляд і духовних вірш, се рівнож твір Івана Пашковського. Вистарчить у тексті, надрукованім проф. Грушевським межи „Кількома духовними віршами з Галичини“, поправити перше слово другої строфи на „иже“ й переставити третю і четверту строфу, щоби одержати доказ сього ствердження.[1])

XVIII.

Нераз досї була згадка за співаник № 9. Є тут і пісня Олександра Падальського й вірші Іллї Бачинського, Романа Корецького, Василя Пашковського й инші вірші на тему сирітської долї і народнї пісні. З богогласникових текстів являють ся у нїм вірші Івана Ґешицького, Семена Пясецького, Йосифа Ревтс(ького) й Евстафія. Вірша останнього, перероблена в „Богогласнику“, має тут отсей вид (30а—31б):

Елеонъ гора нинѣ свѣтит(с)я,
Богъ бо от нея днес вознесется.
Аггели служаху,
Апостоли зряху
Возносима Христа Бога на небеса.

Вознесся Христосъ днес на небеса
И Утѣшителя послетъ от Отца

[1]) Записки Наук. Тов. ім. Шевченка, т. XIV, Misc. ст. 6—8.

Своимъ ученикам
И всѣмъ ч(е)ловѣкомъ,
Вѣрующимъ въ него бити. Сына Божія.

Свѣтли тя облакъ подъятъ, Іисусе,
Не остави насъ сирими, Спасе,
Но посли святаго
Намъ Духа твоего,
От Отца исходящаго.

Тебѣ, о Царю, служатъ аггели,
Умилно на тя зрятъ апостоли
И Матеръ Царице,
Слѣчная Дѣвице,
Отдаетъ сама себе яко сыну.

Апостоломъ Спасъ повелѣваетъ,
Во Иерусалим ити кажетъ
И тамъ параклита
Обѣщаетъ свята,
Посл(и)етъ ученикомъ его во радость имъ.

Фестъ знаменитий свѣтло празнуймо[1]),
Духа святаго вси ожадаймо (sic),
Который насъ потѣшитъ,
От бѣдъ избавитъ,
Иже подасть жити в мирѣ немятежно.

Іисусе Цару, призри на люди,
Молитви нашой милостивъ буди,
Услиши, помилуй,
Где жити намъ даруй,
Твоя сохраняющая заповѣди.

Избави глада и огня и меча,
Тебе благаетъ (sic), своего Творца,
О Христе, всѣхъ Цару,
Тое намъ всѣмъ даруй,
Би тя вину вихваляти во вѣкъ вѣк(а).

Збільшує співаник і число акростихових віршеписців ще одним. Відразу видно, що в отсїй псальмі попсований акростих Георгія (116—13а):

[1]) В рукоп. празнуемо.

Гей, доколѣ нещасливий во свѣтѣ живу,
Призри, Боже, з високос(о)ти, я к тебѣ зову.
В день и в нощи,
Без помощи,
Утонулъемъ в морѣ,
Волъни мя воскорѣ
Понудятъ,
Приводятъ.

Єсли такъ мя породила мати на сей свѣтъ,
Горко[1]) будетъ мнѣ воздати за дѣла моя отвѣтъ.
Дѣла, мисли
Вся зависли,
Во остатню годину.
На душу едину
Уважай,
Памятай.

Окаяный человѣче, чему не дрижишъ,
Нѣгди на смерть не спамятаешъ, тол'ко в марностехъ зришъ.
Улѣтуйся,
Измилуйся,
Перестань грѣшити,
. . . . [2])
Покутуй,
Не жертуй.

Радъ бись потомъ (от)отдати вся скарби своя[3]),
Скоро зажмуришъ[4]) своя очи, то вся не твоя.
Бо г(е)гмановъ
И всѣхъ пановъ
Смерть беретъ до гроба.
Де же ихъ оздоба?
Пропадетъ,
Зогниетъ.

(Гей), уважъ, кажъдий человѣче, якъ въ морѣ пѣсокъ,
Продолъжъ, Боже, человѣку еще який рокъ.
Дѣво, Мати
Благодати,
Буди намъ умоленна
У своего Сина
Якъ мати
Дитяти.

И приятель мя не заступитъ анѣ моцный градъ,
Червий тѣломъ накормитъ ся, а душа пойдетъ во адъ.
Бо до церкви
Спятъ якъ мертвѣ.
Хочъ якъ звони дзвонятъ,
Якъ на панщину гонятъ.
Глаголютъ,
Не чуютъ.

Измилуйся, Боже Отче, творяй чудеса,
Пріими духъ мой в руцѣ свои к себѣ на небеса.
Тебѣ хвала
И держава
Да будетъ на вѣки
За вся человѣки,
Боже мой,
Творче мой.

---

[1]) В рукоп. гроко. [2]) Пропущений рядок.
[3]) В рукоп. своя скарби. [4]) В рукоп. жамуришъ.

У співанику, з якого навів я пісню про сирітську долю „Бѣдажъ минѣ на чужѣнѣ“, є також памятка віршеписної штуки сього автора. Се вірша в честь св. Параскевії. Тут заховав ся акростих у цїлости:

Гори, сладость искапайте,
Вси людие, возиграйте.
Се дѣва Параскева,
Возлюбленица[1]) Христова,
Гонителя,
Мучи(теля)
Посрами крѣпъко,
Идола прудъко
Изметаетъ.
Ожидаетъ.
Зримъ святую Тройцу.

Единъ Богъ естъ во Тройци,
Котораго пророци
Прежде рождества Христова,
Я умрѣти зань готова,
Возвѣстиша
И сломиша
Вражию силу,
Всѣмъ не(ви)диму.
Во темъници
Аггелици[2])
Зримъ Параскеву.

О твердий Адаманте,
Жили и бичми въдарайте,
Сѣцѣте, жѣте (?) напрасно,
Не щадѣте лице красно,
Бо ругаетъ,
Називаетъ
Идоломъ Бога.
Кая тривога
Поражаетъ,
Обличаетъ
Тебе, невѣста?

Разсмотри себѣ, о панно,
Геемонъ рече явно,
Богомъ моимъ поклонися,
Лютихъ мукъ ужаснися,
Бо жалѣю,
Же имѣю
Власть надъ тобою,
Пойди со мъною
До божници,
Где дѣвици
Богомъ честь дают.

Глава твоя безумъна,
Словеса[3]) твоя студна.
И ти Христу поклонися,
На мя всуе не ярися.
Я Христова
Параскева,

---

²) В рукоп. Аггли̂ці̂.
³) В рук. словесā.
¹) Відміни тексту співаника, свіжо присланого до бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка, описаного далї під ч. 27, такі: 4. Возлюбленница. 8. Идоловъ. 12. естъ Богъ. 13. Которого. 19. Тѣмъ неунилу. 20. И в. 21—22. Во апостолскомъ лици Параскеву. 24. Жилми и бичми ударайте. 25. Сѣцѣте киами напрасно. 26. лица красна. 29. Идола. 33. Мене. 35. И Гемонъ рече к ней. 37. Лютой муки. 45. безумная. 46. Слава твоя студная. 47. помо-

Тя не стиждуся,
Мукъ не убоюся,
Бо возметъ мя
И въведет мя
В черътогъ ко себѣ.

И Инъдію сооружите,
Рече: крѣпъко стружите.
Мучители предстояху
И свѣщами ребра паляху
И нещадно,
Лечъ нрадно
Мечъ изостриша,
Кровъ испус(ти)ша.
Несрамотно,
Лечъ охотно
Кресту пострада.

И насъ, дѣво, восприйми,
Со мудрими дѣвами
Память твою прослави.
От Агаранъ ратовати,
А въ часъ смеръти
Дажъдъ намъ стеръти
Демоновъ смѣло.
Молимъ тя зѣло:
Прийми сие
Моление,
Параскевие.

XIX.

Жаль, що досї не віднайдений інтересний співаник Дмитра Левковського в крилошанській бібліотецї у Перемишлї. Поки що знаємо про нього се, що зазначив в своїй описи Антін Петрушевич. Уродив ся Левковський 26 жовтня 1759 р. Подорожував по Росії, Польщі, Нїмеччинї й Угорщинї. В 1777 р. перебував в Барі на Поділю, в 1787 був в Рихвалтї в західній Галичинї, в монастирі св. Онуфрія у Смілянщинї, а 12 липня у Київі. Умер 1821 р. в червнї в дрогобицькім василіянськім монастирі.

Лишив збірку духовних вірш „Начало съ Богомъ Пѣсней на праздники Господскія, Богородичныя и Святыхъ, списанныя чрезъ Димитрія Левковскаго 1777—1787“. В передмові до збірника зазначив Левковський, що списані вірші „въ градѣ Львовѣ, (від) бывшаго тотъ часъ аудитора фѣлозофѣи р. б. 1783 и на рожныхъ мѣсцяхъ зостаючого“.[1]) З акростихів відчитав Петрушевич імена отсих віршеписців у збірнику: Бардійського,

---

лися. 51. Мукъ не боюся 52. Тя не боюся. 53. Онъ изметъ мя. 54. Воведетъ мя. 55. В чертогъ ко Христу. 58. Спекулатори предстаху. 59. Свѣщами... опаляху. 66 Ко Христу (sic). 71. И в день. 73. Муриновъ. 74. Молимся.

[1]) А. Петрушевич, Сводная галичско русская лѣтопись (XVIII в.) ч. II, ст. 103.

Івана Вольського (з датою 1759), Дуйковського, Стефана Дяченка, Дмитра Левковського, Мастиборського, Мишковського, Івана Моравського, Олександра Падальського, Василя Пашковського, Семена Пясецького, Дмитра Рійницького, Свентовського, Василя Тарнавського й Якимовича.

Що тикаеть ся Дуйковського, вірша на Зелені свята з його акростихом досї не відома. З вірш самого Левковського не стрінули ся досї з його акростихами пісні: св. Йосифови Обручникови, св. Михайлови, на Покрову, Зачате і Великдень (1788). Вірша Падальського мае тут заголовок „Пѣснь о плачливомъ станѣ нищаго студента". Не відомі також досї ніякі різдвяні пісні Василя Тарнавського; а були рівнож у співанику Левковського, як і невідома пісня св. Іванови Богослову Якимовича. З иншої замітки Петрушевича виходить, що у співанику були вірші і „ерея Пашковського"[1]), отже Івана.

Співаник, описаний Петрушевичем, не є одиноким документом залюбовання Левковського до старої вірші і пісні. Один з збирачів пісень для відомого видання Якова Головацького Олександер Павлович, приходський священик під Карпатами на Угорщині в селї Біловежа пряшівської епархії, писав між иншим (цитую з рукописи між паперами Як. Головацького в бібліотеці „Народного Дому" у Львові): „Теперь посылаю, что у мене находится, стародавный пѣсникъ руско-польскій и латинскій Левковского поеты изъ 1759 года"...

З акростихами Левковського є в „Богогласнику" отсї вірші: св. Йоакимови й Аннї „Днесь торжествуимъ вси празднующе", св. Параскеві „Любовію и со страхомъ вси днесь прибѣгаймо", св. Димитрію „Ликуй днесь весело, Греція", св. Космі й Даміянови „Люту бывшу гоненію от Діоклитіяна" й св. Петрови й Павлови „Днесь вси христіяне радостно ликуютъ". Можливо, що Левковському треба приписати пісні: на Покрову „Лучи благодати" й на Зачате „Днесь от корене Іессеова".

У вірші св. Йоакимови й Аннї виводить Левковський Йоакима з поколїння Юди, а Анну з поколїння Леві. Обоє старі, бездітні приносять раз у свято жертву. Одначе

---

[1]) А. Петрушевич, Сводная галичско-русская лѣтопись (XVIII в.), ч. I, ст. 211.

Разгнѣванъ зѣло о неплодствіи
Архіерей реклъ къ нимъ въ безчестіи:
Не достойни суть офѣри сія
Безчадныхъ вины ради грѣховныя.

Пригноблений вийшов з святині засоромлений Йоаким, засумував тяжко, пішов у пустиню, постив там і молив ся. Анна гірко плакала в саді. Тоді зявив ся ангел, заповів її зачате доньки і велів назвати її Марією. Зачувши сю вість, Йоаким

Отиде въ церковъ, отложивъ тугу.

Там застав „свою супругу" й дякував Богу. Подане в пісні і число літ Йоакима й Анни:

Іоакімъ святъ бяше осмдесятъ,
Анна праведна бяше седмдесятъ
Лѣтъ всѣхъ житія и духъ предаша,
Во веселіи Господу предсташа.

З якими змінами ввійшли вірші Левковського до „Богогласника", не маю матеріялів сказати щось у сїй справі. Здаєть ся, стрінула їх доля инших вірш.

Богогласникової пісні „Іисусе прелюбезный, сердцу сладосте" не можна вважати писаннєм Дмитра Левковського, бо вона приходить уже у співанику Ундольского ч. 900 з запискою 1754 р.[1]) В „Богогласникъ" увійшла пісня з невеличкими змінами, доказом чого текст співаника колекції Ант. Петрушевича ч. 181:

1 **І**сусе мой прелюбезній, сердцу сладосте,
Едина в скорбехъ утѣха, моя радости.[2])
Рци души моей: твое есмъ азъ спасение,
Очищение грѣховъ, въ раѣ вселение.
5 **М**нѣ же тебѣ Богу благо естъ пр(и)леплятися,
От тебе[3]) милосердия намъ надѣятися.
Никто же мнѣ в моихъ бѣдахъ грѣшному поможе,
Аще не ти, о всеблаги Ісусе Боже.

---

[1]) В. Н. Перетцъ, Новые труды по источниковѣдѣнію древне-русской литературы и палеографіи (київські „Университетскія Извѣстія", 1911, № 11, ст. 79 і 82).

[3]) В рукоп. 1 в тебе.

[2]) Варіянт співаника колекції Петрушевича ч. 357 має такі відміни: 2. во скорбех утѣхи моей радосте. 3. душе моя, твой есм. 4. И очищеніе грѣхов моих, в рай. 5. благо прилѣплятяся. 6. А от...

Хотѣние мнѣ едином̆у с тобою бити,
Даждъ мнѣ тебе, Христе, всегда имѣти.

Изволъ во мнѣ обитати, благъ являйся,
Мною грѣшнимъ, недостойнимъ не вознушайся.

Исчезе во болѣзни животъ мой без тебе Господа,
Ти мнѣ крѣпость и здравие, ти слава многа.

Радуюся азъ о тебѣ и веселюся
И тобою во вся вѣки, Боже мой, хвалюся.

З акростихом „Димитри“ стрічаеть ся у співанику № 22 (25а—27а) така „пѣснь о смерти“:

Душе, не знаешъ, кому ся достанешъ
И в день остатный с тѣлом ся ростанешъ.
Тѣло будетъ въ гробѣ робаство[1]) точити,
А ти будешъ в чисцу муки те(р)пѣты.

И отецъ и мати южъ тя не откупятъ,
Братъ, сестра родна в злом разѣ отступятъ,
Плачъ, душе, теперъ и ридай до зѣла,
Жесь чрезъ грѣхи свои Бога образила.

Марности свѣта, душе, угаждала,
А о покутѣ не памятала.
Была бись теперъ часъ вол'ній имѣла
И таковой муки тяжкой не терпѣла.

Имѣлась, душе, власть бол'шу якъ тѣло,
На щосъ позволила робыти зле дѣло?
Алесъ, душе, съ тѣломъ посполу гуляла,
А о грѣхахъ своихъ не памятала.

Тогдасъ, душе, с тѣломъ едну раду мѣла,
Брата и сестру ненавидѣла.

милосердія надѣятися. 8. о преблагій. Стрічки 9—10 й 11—12 переставлені. 9. Хотѣнія мнѣ едину. 10. тебе Христа в сердцу. 11. благъ мнѣ являйся. 12. не возмушайся. 13—14. vacant.

Відміни тексту уривка співаника, описаного під № 26 (14а): 5. благо прилѣплятися. 6. милосердия надѣятися. 7. И ктожъ. 8. о преблаже. 9. бути. 10. мнѣ, Христе, в сердцу всегда. 11. Извелъ... благъ мнѣ являйся. 13. Ищеже (sic) в болѣзни. 14. здравие и слава моя. 15. Радуйся (sic). 16. вѣки веселюся.

[1]) В рукоп. робатсво.

Сиротамъ, старцемъ ал'мужни не дала,
Якъ ишовъ убогій, брами замкала.

Размишляти було, душе, о грѣхахъ,
А не о гуляню, о жартахъ и смѣхахъ.
Била бисъ теперъ часъ имѣла
И таковой муки не терпѣла.

Измилу(й)ся, Отче Сотворителю,
Душъ хрістиянскіхъ откупителю.
Пріими мя едину якъ заблудшее овча,
Жемъ тя образила своего Творца.

З самого імени рівнож відомий акростиховий віршеписець, що його богогласникова вірша на Благовіщеннє „Взбранная Дѣво Мати" має такий вид у співанику № 21 (42а—43а):

Возбранной Дѣво Маты,
Пучину (sic) благодати,
Наполненна радосты
От небесной сладости.
Радуйся, всѣхъ Царице,
Пречистая Владычице
Неба и земли.

Емпѣрейская главо,
Аѳинейская похвало,
Глубыно незмѣрима,
По всемъ мірѣ славима.
Радуйся, листовице,
Блудящимъ помощнице,
Мати всѣх Царя.

Нескверная Маріе,
Тебе славятъ царіе,
Ковчеже позлащеній,
Киоте одушевленій.
Радуйся, избавленіе,
Бѣсовъ темныхъ вызъ паденіе
Во всякой вещи.

Еже тайна открися,
Сынъ Божій воплотися.
Ко ней благовѣсти рекъ
Архистратигъ человекъ:
Радуйся, игралище,
Царево сѣдалище
В небѣ на тронѣ.

Дѣва со страхомъ стоя,
Аггелъ ко ней глаголя:
В чревѣ зачнеши Сына
Нескверна и нетлѣнна.
Радуйся, обрадованная,
Тебѣ благодать данная
И вожделѣнна.

Избранная Царице,
Свѣтлѣшшая над солнце,
Дѣвствующихъ похвало,
Падающихъ забрало.
Радуйся, злато чисто,
Дѣвице и невѣсто
Неневѣстная.

Кораблю водъ текущихъ,
Кивоте всѣхъ жаждущихъ,
Дворе овецъ словесныхъ,
Дерзосте силъ небесныхъ.

Радуйся, Богомати,
Ківоте благодати,
Господь съ тобою.

Тѣмъ тя видимъ явленну,
По всемъ мирѣ славыму.

Во вся дны во вѣкъ вѣкомъ
Буди помощъ человѣкомъ.
Маріе, Дѣво чистая,
Радуйся, невѣсто
Неневѣстная.

З уваги, що первісні тексти можуть віддати деяку прислугу при означуванню авторської приналежности поодиноких вірш, не від річи буде й навести ось тут богогласникову пісню св. Іванови Золотоустому Мишковського з Хоценського співаника Левицьких (ст. 31—32):

Мысль и разум люцкій не достиже
Іоана Златоуста, іже
Христа вѣрныхъ утверждаше,
Егда на престолѣ бяше
Посажденный.

Извыклъ добрѣ в мирѣ сем разума,
Быстрѣйшаго бо достиже ума,
Нижли мудрецъ Ливаніе
Люб нижли Адраганѳіе,
Златоустый.

Шествоваше ко богомолію,
Исклаяше низу свою выю,
Когда писаніе чтяше
И сіе истолковаше
Духновенно.

Ктож не почтет ту днес Іоана,
Еже митра на главу му данна?
И восквитнул в царском градѣ
Як грозно во виноградѣ
Златоустый.

О ктож не даст Іоану славы,
Дерзнувшому обличити явѣ
Злост Евдоѯіи царици,
Юж восхитившой вдовици
Винограды?

Велегласно воздадѣм пѣніе
Іоану, когда нам житіе
Свое на взор выставляше,
Егда твердо ся постяше
Архіерей.

Симъ пѣніем почтем его зѣло,
Іже стражда нищих ради мило.
И притецѣм, да нас к себѣ
Всѣхъ воспріймет, зане в небѣ
Обитает.

Ко образу грѣшны притѣкаем
И в Полян'ской церкви упадаем.
Призри, призри, Іоане,
И ратуй насъ, пуки стане
Сего мира.

И тебѣ ся вручаем усилнѣ
И о то тя молимо умилнѣ,
Быс пред Царем всего свѣта
Был предстател' до отвѣта
Нашых дѣлов.

З „Богогласника“ звісні дві пісні Василя Тарнавського: на Воведенне „Въ Соломоновой церкви явися“ і трьом святим „Торжественно воскликните“. З позабогогласникових текстів заховалася його пісня Туринецькому Ісусови (№ 8, 6а—7б):

Trą Boha wysnaho
Isusa sładkaho
Na pisci
Fundac(i)y nowoy
Wo cerkwy preswiato(y)
W Turynci,
Iak słonce syiaet,
Wirnych proswisczaiet
Tamo pry(c)hodiasczych,
O po(mo)sc prosiasczych
S nebese.

Ach, wirny człowecze,
Spasytel se recze
Ko tebi:
Prydite ko mni wszy (!)
Ymusci hriszy (!)
Wo sebi.
Az wy upokoiu,
Pacze sniha wbilu.
Sòhriszych, tokmo rezy:
Miiu zal wo serczy,
O Chryste.

Radosty ohodyt,
Kto tilko prychodyt
Ko chramu,
Proszyt oborony,
O(d)daiet pokłony
Wsich Panu.
Pryemłet zdrawie
Y duszspaseni(e).
Potichy wo skorby
O(d)daiet za trudy
Spasytel.

Naywyszye trony,
Skłaniayte korony
Pod nozi
Czarstwuiusczych Czaru (!),
Czudesnomu Panu
W obrazi.
Yze wam derzawy,
Pobidy na wrahy
Daruiet na potom,
Wo czarstwii swiatom
Dast prestoł.

Ahnec myra, hrichy
Wzemlay dla potichy
Dusz wirnych,
Stoiit na prestoli
Iako wo Szyoni (!)
Łucz switłych.
Smyraiet hniwływych,
Podwyza linywych,
Smutnych potiszaiet,
Smyrnym słuchy daiet
Za hrichy.

Woshwalim (!) wsy Pana,
Wospoymo osana
Wo wysnych.
Dadim Bohu chwału,
Ze nam wirnym sławu
Na nyżnych[1]),
Błahodat nowuiu,
Ykonu swatuiu,
W ney łask swoich skarby[2])
Zamknuł, da wo skorby
Spomozet.

Spomozyz, o Pane,
Wiruiem, ze stane
Łask twoich,
Iak kropel dozdewnych,
Na zemlu sp(u)sczenych
S chmar swoich.[3])

---

[1]) В рукоп. zinych. [2]) В рукоп. skorby.
[3]) В рукоп. s hmar swioch.

Bolsza mylost twoła,
Niz nebo y zemla,
O tuiu t(i)a proszym,
Sercze, ruci znoszym
Ko tebi.

Kazdy to pryznaiet,
Kto tilko o(d)aiet
Pokłony,
Ko ykoni swiatoy
Pry(c)hodyt so wsiakoy
Storony,
Ze za nahorodu
Bere o(c)hołodu,
Bo w kazdom złom razi
Iest pry tim obrazi
Poticha.

Isuse přescedry,
Na wsich myłoserdny
Zobyłno,
Na twar upadaiem,
Słezy wyływaiem
Umylno.
Ratu(j) nas, o Chryste,
Daruy serce czyste,
Bezhrisno prozyty,
Potom w nebi byty
Na wyky.

XX.

Новий причинок до історії „Богогласника“ приносить уривок співаника[1]) з якого подана висше вірша Георгія. Маю на думці отсю „пѣсн' кресту“ (14б – 15а):

[1]) № 26 складаєть ся з 16 карток кантичкового виду. Походить з другої половини XVIII в. Зміст його такий:

1а. Пісня на Рідво Христа без початку.

1б. Пѣснь стителю Николлаю. Трикрати блаженъ. Пор. № 17, 44б.

3а. Пѣсн' ѡ смерти. Смотри в'сякъ насмерти ѡбразъ сухой.

4а. Пѣсн' Рождеству Христову. Цвѣтъ мисленний. Пор. № 21, 11б.

4б. Пѣсн' Рождеству Христову. Даръ днес' пребогатий. Пор. № 17, 30б.

5б. Пѣсн' Рождеству Хр҇ву. Щасливие часи вѣка юж' нинѣ настали.

6б. Пѣсн' кресту. Виждь тя накрестѣ. Пор. Бог. 1790, ч. 45, 1825, ч. 45, 1850, ч. 50, 1886, ст. 103; почаївська збірка кін. XVIII в. ч. 16.

7а. Пѣсн' Рождеству Хр҇тву. Слава буди во вишнихъ, Пор. № 21, 9а.

7б. Пѣсн' Благовѣщенію П. Бци. Возбранной Дѣво. Пор. № 21, 42а. Акростих: Венедикт.

8б. Пісня Камінецькій Богородиці. Пречистая Дѣво мати. Пор. № 25, 31б.

Крестнимъ древомъ Распятаго от невѣрънихъ иеврей[1]),
Которие руцѣ, так те(ж) и нозѣ
Острими твои пробо(до)ша сквозѣ.
Плачмося, вси християне.

О каковий страхъ и узасъ, земля зѣло потрясеся,
Солнце позна Сотворителя, луна во кровъ претворися.
О невѣръни и злосливи,
Сердца въ нихъ зѣло камени,
Не хтѣли Творца познавати.

Родъ еврейский тамо собрася, во тъще себѣ вмѣняху,
Отидоша от Распятаго, на крестъ еще взираху.
Логина приведъше, ребра прободъше,
Кровъ его свята на тваръ и(з)тече,
Зѣнъници ему отверъзе.

Егда Матка ста подъ крестом, сие слова волала:
О жалю мой нестеръпний, очи къ горѣ поднесла.
Ахъ, Сину, Сину, чемъ (м)я едину,
Днесь ос(т)авъляешъ и умѣраешъ
На томъ д(р)евѣ високомъ?

Цару, страсти претерпѣлес', Iсусъ Христе коханий,
Для народа человѣча, даби не билъ в отъхлани.

9б. **Пѣсн' Покаянію. Горе мнѣ грѣшнику сущу.** Пор. № 23, 20а,

10а. **Пѣсн' Іоану Богослову. Іоана Богослова.** Пор. № 23, 40б.

11а. **Пѣсн' стой великомученици Параскеви. Гори, сладост' искапайте.** Акростих: Георгий.

12а. **Пѣсн' Воскресенію Хсву. Играй, новий Иерусалиме.** Пор. № 21, 68б. Акростих: Иоан Масти(борский).

13а. **Пѣсн' о страсномъ судѣ.** (Подъ): **Неплачъ, Рахилй. Росмислйте, христиане.** Акростих: Роман Т.

По 13 к. недостає карток.

14а. „Iисусе прелюбезный“ без початку. Пор. № 19, 10б. Кінець акростиха: минах (!) Димитри.

14б. **Пѣсн' кресту. Крестнимъ древомъ распятаго.** Пор. № 21, 49а. Акростих: Корец(кій).

15а. **Пѣсн' свѣтова. Бѣдажъ мнѣ начужѣнѣ.**

16б. **Пѣсн' Пресвятѣй Дѣви Богородицѣ. О пресвятая Дѣво помощъница.** Пор. № 22, 9а.

[1]) Один рядок пропущений.

И ми тя просимъ: змажъ грѣхи наша,
Даби не била тамъ душа наша,
Лє(ч)ъ в небѣ на тронѣ.

Не зашкодить порівнати з отсим дещо попсованим текстом богогласникову віршу з акростихом „Клебановка“, яка представляє вповні відмінну редакцію тексту:

Кре́стнымъ дре́вомъ Распята́го, увѣнча́нна те́рніемъ,
Невѣрнія Іуде́е прикова́ша гво́здіемъ.
Иҗе ру́цѣ и но́зѣ Лютѣ прободо́ша,
Святы́я его́ сквозѣ́ Ко́сти изочто́ша.
Пла́чмося, хрістіа́не.

Ло́ггінъ те́мный приведе́ный Спасу́ прободе́ ре́бра.
Истече́ кровь дража́йшая па́че зла́та и сребра́.
Паде́ ка́пля еди́на Очи отвори́ла,
На тварь те́мна Ло́ггіна, Благода́ть яви́ла
Ему́ спаси́телную.

Евре́йскій родъ, сіе́ ви́дяй, во зло себѣ́ вмѣняше.
Ко Іисусу уме́ршу я́ростію диша́ше.
Ахъ, якъ велми́ злосли́вый, Се́рдца ка́меннаго,
Дото́ль неувѣ́ривый, Яко и́стиннаго
Не позна́ Творца́ тва́ры.

Богъ на крестѣ́ умира́етъ от лютѣ́йшой со́нмицы,
Еще́ средѣ́ лука́вых вмѣняется убі́йцы.
Три бо крести́ созда́ша, Господь между́ дво́ма
На ко́еждо распя́ша, Бысть разбо́йникома.
О ужа́сна зрѣ́нія!

Аще же и средѣ́ двою́ разбо́йнику бѣ ви́ся,
Но крестъ твой мѣрило пра́вды, Господи, яви́ся.
Еди́нъ ихъ тя ху́ляше, Тѣмъ тому́ па́губа,
Другі́й богословля́ше, Сему́ же сугу́ба
Ра́дость съ тобо́ю въ рай.

Новъ гробъ тебѣ́ съ Нікоди́момъ Іо́сифъ устро́иша,
Ма́жуще ми́ромъ съ слеза́ми, та́мо упоко́иша;
Но и въ немъ тя ху́ляху, Страже́й поста́виша,
Евре́и па́костяху, Ка́мень печатлѣ́ша,
О долготерпѣ́нія.

Кáко сія́ терпѣлъ еси́, Іисусе любимый,
Бы́лесь воистинну въ любви́ ко намъ неизмѣримый,
При́зри днесь съ креста́ на ны, Не съ распина́тели
Въ царствіи св помяни́, Твои́ рачи́тели,
Да пріи́мемъ часть на вѣки.

Так далеко відмінну редакцію тексту можна всяко пояснювати. Не виключений сильний вплив на автора вірші з акростихом „Клебановка" вірші з акростихом „Корец(кий)". Одначе треба здогадувати ся тут ще можливійшого випадку. Припускаю, що обі редакції вірші вийшли від одного й сього самого автора Корецького, якого вірша про сирітську долю „Размишляю окаяній и униваю" уже наведена в X розділї. Видно, автор був сучасником редакторів „Богогласника" й з сеї причини скрив акростих свойого імени за акростих назви, припустім, своеї парохії.

Хоч вірша в уривку співаника № 27 з початком „Росмисляйте, християне", дає акростих „Роман Т", але ледво чи потрібно приписувати її авторство кому иншому, а не сьому самому Романови Корецькому? Вказувала би на се привичка починати віршу якоюсь формою дієслова „розмишляти". Ось текст згаданої вірші:

Росмисляйте, християне,
Судъ зближися, теперъ стане
Кара Бога. Страхъ видѣти,
Пред очима вожделѣти
Конъчини свѣта.

О страшна[1]) естъ кара данна,
За грѣхъ людцки всѣмъ зосланна.
Образили люде Бога,
Страсна присла до нихъ тривога
З неба н(а) землю.

Милость и судъ но спомнѣте,
Кари з неба вже вѣдите.
Ужаснися ти, грѣшнику,
Тяжкихъ грѣховъ, такъ из вѣ(ку)
Не било в свѣтѣ.

---

[1]) В рукоп. стаста.

Ахъ, но стали, з людей чари
Злими роблять, таки мари
До гроба ихъ озмуть тѣло.
Шатанъ пожретъ, поръветъ душу и тѣло
Тихъ людей в пекло.

Навѣ спомни ти о чари,
В судѣ Божомъ твоей кари.
Якъ в Содомѣ стали люде,
Во вѣкъ вѣковъ всегда буде
Чародѣйниковъ.

Такъ тепера в людей стаютъ,
Крвавихъ з очей слез наливаютъ.
Хочъ найболъши грѣхи учинивъ,
Сповѣдатись не въспомнитъ
З блуду своего.

Характер вірші промсвляв би за сим, що її автор був священиком.

Вкінці ще одна вірша в честь трьох святих з акростихом Романа заховала ся у рукописній збірці духовних вірш початку XIX в. в бібліотеці „Народного Дому“ у Львові ч. 273 (123а—124б). Співаєть ся на мельодію пісні св. Михайлови „Вонми днесъ, небо“. Вписана вірша в співаник по богогласниковій пісні трьом святим Василя Тарнавського як „Пѣснь вто́рая святи́мъ тріемъ святи́телемъ Васи́лію Вели́кому, Григо́рію Богослову и Іоа́ну Златоусто́му“. Ось текст її:

Радостно вси днесь воскликнѣте,
Тріехъ святи́телей прославіте:
Вели́каго Васи́ліа, Златоуста Іоана;
Богосло́ва Григо́ріа, Сви́шше имъ благода́ть да́нна
Духа святаго.

О явніи міру благодѣтели,
Правосла́вной вѣри учи́тели,
Аріанъ побѣди́ша, Бога Отца, Духа, Сына,
Вожда ихъ посрами́ша, Ра́вна въ е́ствѣ еди́на
Пѣти научи́ша.

Мы днесь къ вамъ, о́тци, прибѣга́емъ,
Подъ ва́ша сто́пи главы склавя́емъ:

Пасѝте своѐ ста́до, На ва́шей бла́гой па́жити
Къ вамъ горну́тися ра́до, Пася́щеся свято жи́ти
Человѣ́къ мо́жетъ.

Аггелами святыми[1]) тоти быша,
Вселе́нную всю научи́ша
Бога въ Тройцу вѣровати, Вѣру, надежду храни́ти,
Ерети́ковъ отмѣта́ти, Любо́въ найпа́че имѣ́ти
Другъ ко дру́гу.

Нынѣ вси до́лжни праздновати,
Тріемъ святи́телемъ честь отдава́ти,
Да въ го́рнемъ Сіо́нѣ, Моля́тъ о насъ Царя́ сла́ви,
Сѣдя́ща на тронѣ Да вѣнча́етъ на́ша гла́ви
Вѣнце́мъ сла́ви.

XXI.

Вкажу ще на деяких аматорів акростихового закріплення свойого авторства в сім пересвідченню, що їх ряд пізнїйше дасть ся значно доповнити. Пісня про Христові терпіння у співанику XVIII в. Виленської бібліотеки після описи Ф. Добрянського ч. 234 (16) дає акростих: Симеонъ Малишевичъ, бакаляръ Шепетовскій.[2]) У співанику бібліотеки Оссолїньских ч. 3586 є пісня на Різдво Христа з акростихом „Гавриил" (37б, 38а):

Граде славній Вифлееме, ликуй нынѣ и веселися,
Же царъ слави в тебѣ родися
От чистія Дѣвици.
Се Дѣвая родитъ Сына предвѣчнаго
Емануила, глаголюще: с нами Богъ.[3])

А(гг)рхангели со анг(г)ели слава во вышни(х) в небѣ спѣвают,
Рожденнаго прославляют
От чистія Дѣвици.

Волсви тріе приходяще,
Трие дари приносяще
От чистія Дѣвици.

---

[1]) В рукоп. стымъ въ.

[2]) Ф. Добрянскій, Описаніе рукописей Виленской Публичной библіотеки церковно-славянскихъ и русскихъ, Вильно, 1882, ст. 334.

[3]) Повторюєть ся по кождій строфі.

Радуют(ся) пророци, же пророчество ихъ открися,
Єди южъ Христос народися
От чистія Дѣвици.

Ирод велми засмутился, же южъ Христос народился[1])
И во яслехъ положился
От чистія Дѣвици.

И ми вси днес вихваляймо и с нами Богъ викрикаймо,
Рожденнаго вихваля(й)мо
От чистія Дѣвици.

Любовію се поюще, честь и хвалу воздающе,
Христос раждаетъ ся, днес поюще,
От чистія Дѣвици.

Чотирох свіжих акростихових авторів виявляє співаник № 21. На мельодію богогласникової пісні „Рождество славно" співаєть ся вірша на Богоявленне з акростихом „Івасенко" (356—366):

Іорданъ рѣка течетъ трепещуща,
Узрѣвшы Іисуса креститыся грядуща,
Вспять возвратися Узрѣвши Бога
И ужасеся, Стояща нага
Во струяхъ своихъ.

Вси архаггелы в небѣ торжествують,
Вся силы и аггелы купно ликовствуютъ,
Ликовствующе Христу рождшуся
И пѣснь поюще И крещшемуся
От Іоана.

Адамъ со Еввою вѣсть нову приемлют,
Суще во отхланы, сице вопіютъ:
Се чаяніе, На землю прийде,
Всѣхъ спасеніе Да насъ возведе
От здѣ и сущих с нами.

Свѣдѣтелствуетъ Богъ Отецъ небесный
Со небесе гласомъ: Сынъ мой естъ истинный,
Во міръ посланній, Днесь омиваетъ
З Дѣвы рожденній, И очищаетъ
Древній грѣхъ Адамовъ.

---

[1]) Перечеркнено й написано „воплотися" і знов перечеркнено.

Ему предстоитъ пророкъ Іоанъ
И со трепетомъ простираетъ длань.
Не смѣю, рече, Да не опалюся,
Владыко Творче, Егда прикоснуся
Сѣно сій ко огню.

Нань же не смѣютъ аггелы взирати,
Како можетъ рабъ Владыку крещаты?
Еси бо пришелъ, Не токмо воды,
Дабы освятылъ Мене и люди
В тя вѣрующія.

К немуж Христосъ отвѣща, глаголя:
Остави нынѣ крестити мя, вопія:
На се бо прийдохъ, Падша человѣка,
Даби возведохъ Суща всѣхъ Владыка,
Правду исполныти.

О Христе Цару, тебѣ пѣснь воздаемъ,
Слишаты твой гласъ на судѣ желаемъ:
Прийдѣте ко мнѣ Воведу бо вы
Благословеннѣ, Во двори благи,
Где будете на вѣки.

Пахомський зложив отсю віршу на Вознесїннє (82б):

Пустинніе птыци
И вы вси горлицы,
Радостію днесь возлѣтайте.
Весна благодати
Хощетъ всѣмъ[1]) воздати,
Роди земніи, соберѣтеся.
Ликъ апостолскій, хоръ архаггелскій
Днесь ся собрали, поклонъ отдали
Вознесшемуся от насъ на небо.

Адаме, спѣшися,
Ему поклонися,
Которій страсть рачилъ подняти
За родъ христіанскій,

[1]) Відміни тексту почерку XVIII в. на марґінесї рукописного „Пролога“ XVI в. в колекції Ант. Петрушевича ч. 79 к. 117а такі: 5. зам. „всѣмъ“ — нам. 9. от нас на небо. Рядки 12--18

През судъ садукіскій
Осужденній, на смерть скаванній.
Мертвимъ даруетъ, намъ обѣцуетъ
На земномъ трону в небѣ корону,
Бисмо ся достали Сіону.

Хощетъ зде послати
Духа пресвятаго,
В Тройци святой нераздѣлнаго.
В крилѣ голубинѣ
Возноситcя нинѣ,
Сѣдитъ на престолѣ единѣ.
Отецъ возгласи: Сынъ возлюбленній
На тронѣ вишнемъ естъ посажденній,
На облацѣх всѣм естъ явленній.

Ми вси днесь спѣшѣмся,
Ему поклонѣмся
Сокрушившему адова врата.
Ко Отцу спѣшится,
В небо возносится
Царская прекрасна палата.
Роди земніи, соберѣтеся,
На тріумфъ Христу днесь спѣшитеся,
Которій смертію смерть поправъ.

Скорбнихъ утѣшаетъ,
Слези отираетъ,
Сиротъ насъ не оставляетъ.
Облаком шествуетъ,
Въ небо поступуетъ,
Мертвим животъ вѣчній даруетъ.
Взійде яко Богъ во гласѣ трубнѣ
Со Отцемъ и Духомъ в славѣ единѣ
При апостолском днесь соборѣ.

Кими тя устнами
Восхвалимъ, Царице

30—36 переставлені. 12. рачил страсть. 14. садукейскій. 15. Осужденний, на крестъ распятий. 16. Христосъ даруетъ. 18. ся достали ко. 24. в славѣ единѣ. 25. возгласит. 27. облацехъ. 34. Лици земніи. 37. Скорбящихъ. 39. нас зде. 43—45 = 16—18. 48. Мати Дѣво и.

Всего свѣта и Владычице.
Призри на насъ нинѣ
Въ нещасной годинѣ,
Нескверная Мати Дѣвице.
Радуйся, земле неоранная,
Радуйся, ниво несѣянная,
Радуйся, невѣсто неневѣстная.

Третїм свіжим віршеписцем у згаданім співанику є Руденський, що зложив віршу св. Димитрієви (127а—128б):

Роди, вси днесь возгласите,
Мученика восхвалите,
ДіміТріа угодника,
Тройци святой поборника,
Наслѣдника царя Христа.
За Христа мученній,
В ребра прободенній,
Той прослави всему міру страст
[Спасителя.

Устнами тя вси прославимъ,
Сердцем к тебѣ всегда молимъ.
Ти бо хрестомъ ограждаешъ,
Вѣрних людей заступаеш
От невидимих шатановъ
Крѣпостію явне.
Димітріе славне,
Даждь намъ крѣпость на вся
[силы сопротывнія.

Днесь вся странни созиваетъ,
Къ торжеству прекланяетъ,
Аггелъ лики воспѣваютъ,
Мученики прославляютъ
Украсителя своего.
Ми крикнѣмо гласи:
Нашъ разумъ украси,
Да прославимъ вси достойно
[Тройцу святую.

Емпѣре, ти веселися,
Святитель ти примножися
Въ небѣ велій, совершенній,
На земли міромъ почтенній
Во страданіихъ за Христа.
Всине небесній,
Даждь намъ мечъ свой крестній,
Да хранимся Агаряновъ иску-
[шающих.

Наслѣдниче благодати,
Хощетъ намъ днесь изляти
Кровъ невинну Христа глави,
Душу свою занъ заклавій,
Дімітріе страстотерпче.[1]

Страданіемъ похвалися
И во Христа облекійся,
Врага мя поборівій
И Нестора укрѣпівый
Даннымъ креста знаменіемъ.
Намъ даждь знаменіе,
Вѣри храненіе,
Да хранимся ис тобою во
[остатній часъ.

Кто днесь міра благодати
Хощетъ себѣ предизбрати,
Благай свята Дімітрія,

---

[1]) Лишене далї місце для закінчення строфи не записане.

Котораго ест' велія
Молитва къ Тройци святой.
Святе мученниче,
Скорій помощниче,
Даждь намъ крѣпост на вся
[вѣки искущающе (sic).
И ми купно вси почтѣмо,
Діміитрія умолѣмо,
Би онъ, ликующе въ небѣ,
О нашой каждой потребѣ
Молитву къ Богу приносил.
Димитріе, моли,
Бисмо на судъ могли,
Тя, стояще одесную, на вѣки
[хвалили.

Як нічого не говорить імя Гавриїла, так рівнож і Симона, що зложив віршу св. Параскевії (126а—127а):

Снидѣтся, вси празднолюбци, восхвалимъ святую
Преподобну Параскеѵу пустинножитную.
Въ молодости лѣтъ изучися
И въ пустиню водворися,
Купно со лви пребиваше,
Святу Тройцу умоляше
Во соединеніе вѣрное
Православно каѳолическое.

Изливаешъ, преподобная, чудеса повсюду,
Хранишъ грѣха смертелнаго и тяжкаго блуду,
Слѣпим очи просвѣщаешъ,
Хромихъ, сухихъ исцѣляешъ
И въ каждой тяжкой потребѣ,
Кто тилко молится къ тебѣ,
Даешъ руку къ помощи,
Разганяешъ бѣсовъ моци.

Мощи твоя суть внесенни во славній град Терновъ,
Идеже всѣмъ подаеши чудесъ твоихъ даровъ.
Бѣсовъ темнихъ прогоняешъ,
Недужния исцѣляешъ,
Вдовицамъ предстателствуешъ,
Дѣвицамъ вѣнци даруешъ,
Аггеломъ сожителнице,
Параскиѵіе дѣвице.

Одесную предстоиши Отца предвѣчнаго,
Со Сыномъ и Духомъ святимъ въ Тройци равнаго.
Благай за вся христіани,
Свободи адской отхлани,
Заховай цѣли на вѣки
И сподоби вся человѣки
Со аггели ликовати,
Тебѣ пѣсню сію спѣвати.

Нынѣ къ тебѣ вси молимся, преподобна мати,
Сохрани вси христіани от напрасной смерти,
От потопа, труса, глада,
Огня, меча, супостата,
Дару(й) здѣ, Параскіѵіе,
Лѣта жити щасливіе,
По смерти въ небѣ тя зрѣти,
Бога въ вѣки хвалити.

З одноі рукописи в приватних руках скопіював я перед кількома літами віршу Івана Мартиновича. Прізвище зраджує

акростих, а імя і прізвище разом з становищем віршеписця вичитуєть ся з надписи: Piśń Świataho Otca Nykołaja, skompowana S. P. Xiędza Jana Martynowicza Roku 1785. Paro(c)ha Wsi Medynic, spiewa się, iak Ioana Bohosłowa:

Myrłykiwskiy Cżudotworcże
Nykołaje, Swiate Otcże,
Ty wo bidach potiszytel
I wo nużdach zastupytel.

Anheły tia woschwalajut,
Lude k tebi prybihajut,
Znajut tebi zastupnyka
W nebi pred Bohom wełyka.

Raduiutsia wsy swiatyi.
Na sobori wo Nykyi
Ty Aryia obłyczywy
I ot sobora otłuczywy.

Troyсu swiatu rawnu byty
Spodobył sia wsich uczyty,
Boha Otca, Boha Syna,
Boha Ducha czest iedyna.

Izbawlaiay wojewody
I ot smerty ich swobody.
Zapril jesy wo sni caru
Darowaty tryiem karu.

Nyni starec z trema dszcze(r)my
Chwałyt tia po wsia dny welmy.
Dosyt złata w noczy dałeś,
Wsich ot hricha zachowałes.

Otcże swiaty Nykołaje,
Kto tia na pomoszcż wzywaie,
W bidach, nużdach i frasunku
Jesteś skory wsim w ratunku.

Wełyczaja twoich czudes
Ne ispowist kupno myr wweś,
Chot by mnohy mił jazyki,
Ne dospijut anheł łyki.

I my tebi sia kłaniaiem,
Na pomoszcz tia pryzywaiem,
Bys nas ot zła oboronył
I ot hricha oswobodył.

Cżaiem łaski błahodaty,
Mołym tia, otcże preswiaty,
Spodoby nas w nebi byty,
Z Bohom wo wik tia chwałyty.

„Пѣснь Дружкопѣлска“ співаника колекції Анг. Петрушевича ч. 194 (3а—6а) дає акростих „Герасим“:

Годъ пребогатий
Райскои полати
Марію намъ раждаетъ,
Матеръ с небесъ даетъ
Всему миру,
Матеръ даетъ всему миру.
Ктожъ противу всему вѣру
Хощетъ мѣти нинѣ
В такъ великомъ кринѣ,
Зраще доброту?

Ми вси приходѣмо,
Красоту уздрѣмо
В градѣ в Дружкополѣ,
Вонныхъ крино(в) колѣ,
Не зраще подобной,
Звѣздами оздобной,
Царицу всего свѣта.
Елико треба
Намъ всѣмъ днесь неба,
Ко ней вси приходѣмо,

Честь, хвалу воздадѣмо
Велегласно.
Честь дадѣмо велегласно,
Вопѣюще тя прекрасно:
Радуйся, Маріе,
Тя славятъ царие
Всего свѣта.
Тя служатъ патриярси,
Хвалятъ и ерарси
Со небесними двори,
Со ангелскими гори (sic),
Сили херовими,
Славни серафими,
Поюще непрестано.
Радо(с)ць толика,
Юность велика
Намъ естъ всѣмъ християномъ,
Пагуба Агараномъ
В сей годинѣ,
Агараномъ в сей годинѣ.
Чесно естъ зѣлне между кринѣ
Тебе, Дѣво квѣте,
Ясни миру, свѣте,
Утреняя де(м)нице.
Весилися, чине
Францѣшка едине;
Тебѣ неба Мати
Зволитъ всегда дати,
Раю, цвѣте прекрасни,
Очесомъ свѣтъ ясни
Христа в мзду твоихъ трудовъ.
Ангеловъ лики
Со человѣки,
Марію похвалѣте,
Прикрасно вострубѣте
В тимпанѣхъ.
Вострубѣте во кимвалѣхъ,
Воскликнѣте во тимпанѣхъ.
Буди хвала тебѣ
На земли и в небѣ,
Маріе, наша Мати.
Трубѣте, органи,
И вдарайте, тимпани,
Гусли, воскликнѣте,
В кимвали вдарите.
Дадѣможъ честь Царици,
Неба Владичици,
Надъ слонце яснѣша (sic).
Сияетъ славно
Всѣмъ свѣтъ явно
Чудеси несказано,
Усти неизглаголано
Во сватинѣ (sic),
Неизглаголана во сватинѣ
Святого Францѣшка чинѣ,
Где приходитъ совѣта
Миру презъ многи лѣта,
Серца в жертву даючи.
Приходятъ велможи
До сея госпожи,
Злата жертву даютъ,
Здравие приймаютъ,
Темнихъ видѣніе,
Глухихъ слишаніе,
Мертвихъ житіе маютъ.
(И) юнци славятъ,
Мирстіи хвалятъ
Тебе, Маріе Мати,
Веселия благодати
Украмлена.
Благодати украмлена,
Златимъ вѣнцемъ оздоблена.
Луна со звѣздою
Всегда пре(д) тобою,
Служаще, пре(д)стоятъ.
Слонце свѣтлосць свою,
Зраще ясносцъ твою,
Под нозѣ складаютъ (sic),

Тебѣ в (с)лужбу даетъ,
Прекрасна Дѣво,
Ращящая ниво,
Гобзованая (sic) щедротъ.
Маріе красна,
Врагомъ ужасна,
Буди намъ всѣмъ
Приходячимъ
Во сладосцъ,
Вопѣющимъ во сладосцъ.
Всѣмъ вопѣющимъ,
Чесцъ, хвалу воздаючимъ,
Иже градетъ нинѣ,
Твоя вѣрни сини.
Под кровъ милосердия
Прими насъ, о Мати,
Не даждъ работати
Ада моцареви,
Да поетъ цареви
Пресватую славу,
Приклонивши главу,
На вѣки вѣковъ. Амѣнь.

Здаєть ся, сього-ж автора вірша „Горе человѣку, тѣлу служащему“ в „Угроруських духовних віршах“ В. Гнатюка (ст. 76).

Віршеписця Кривицького виявляє акростих в отсій вірші на Великдень (у співанику[1]), присланім свіжо до бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка):

[1]) № 27. Співаник без початку й кінця, 27 кк., скорше кінця XVIII в., ніж початку XIX стол. Зміст його такий:

1а. Перша сторона цілком замазана.

1б. **Пѣснъ Святителю Николаю, Трубки гласъ поднесѣмъ.** Пор. № 19, 33б. Акростих: Теодор.

2б. **Приде година.** Пор. № 22, 16б.

3б. **Пѣснъ Преͨтой Бц͠и. Іграй, свѣте, і веселися.** Пор. Бог. 1790, ч. 140, 1825, ч. 141, 1850, ч. 141, 1886, ст. 311. Акростих: Іоан Мастиборский.

5а. **Пѣснъ Стефану Мученику. Страданіе мученика Стефана.** Пор. № 21, 26б. Акростих: Стефан Дяченко.

6а. **Пѣснъ Рождеству Хͨтву. Нб͠о й земля͠ нн͠ѣ ликовствуйте.** Пор. Бог. 1790, ч. 10, 1825, ч. 10. 1850, ч. 12, 1886, стор. 11.

7а. **Пѣснъ Рождеству Хͨву. Даръ днесъ пребогати.** Пор. № 26, 4б.

8а. **Пѣснъ ѡ страшномъ судѣ. Помишляйте сегда и ѡнъ дн͠ъ страшни.**

8б. **Яхъ, мнѣ тенскно, жалъ немалий.** Пор. № 19, 27б.

9б. Рiздвяна орація:

Я мали дячокъ,
Якъ лѣтни шпачокъ,
Полетѣвъ би я до неба.
Чого тамъ мене потреба?
Тамъ смер(ть) страшная,
Бо в ей коса замашная.
Колибъ мнѣ якъ звѣ(д)ти якъ утѣкти,
Казав би мамунѣ отакого пирога
То я вамъ зичу и желаю, [спекти.
А рождествомъ Хр(истовим по-
[здоровляю).

Крикнѣте радосно, всѣхъ языковъ роди,
Христосъ бо воскресе і весь миръ свободи.
Се Адъ стинаетъ, Адамъ ликуетъ
Горко ридаетъ, И торжествует
Весело.

Великодна орація:
Христосъ воскресъ,
Намъ радость принесъ
И показавъ свою ласку
И казав ѣсти паску,
С(е)вящене
Порося печене
И казавъ веселитися
И горѣлки напитися
И другъ друга приняти
И намъ трохи подати.
То я вам (желаю).

10а. **Пѣснь великопостна. Црю Хрсте справедливи.** Пор. № 21, 47а.

10б. **Пѣснь Постная Страстемъ Хртовимъ. Цару Хрте, Пане мили.** Пор. № 24, ст. 18.

11б. **Пѣснь Великопостная. Родъ жидо(в)ски затворени.** Пор. № 19, 40а.

12а. **Пѣснь воскресен'ска. Радуйтеся, нбса, ‖ Стритайте всѣ Іиса.**

13а. **Пѣснь на воскресеніе Хртово. Весело крикнѣте.** Пор. № 3, 41б.

13б. **Пѣснь воскресению Хву. Подобенъ. Сей да придетъ Ра. Крикнѣте радосно всѣхъ языковъ роди.** Акростих: Кривицкий.

15а. **Пѣснь ѡ страшномъ Судѣ. Егда душа ѿ тѣла разлучаетъся.** Пор. № 25, 33а.

16а. **Утѣшит(ел)ю миру.** Пор. № 23, 85а.

17а. **Пѣс... Блажимъ вси мученикъ.** Пор. Бог. 1790, ч. 152, 1825, ч. 153, 1850, ч. 154, 1886, ст. 335. Картка майже до половини віддерта; правдоподібно вірша дає акростих: Боянс(ки).

17б. **Пѣснь Престой Тройци. Источникъ духовни.** Пор. № 24, ст. 39. Останок акростиха: Иосиф (Ре)утс.

18б. Так само майже до половини віддерта картка. З дальшого тексту виходить, що се вірша св. Параскеві „Гори, сладость искапайте“. Акростих: Георгий.

19б. **Пѣснь успению Престой Бци. На: радуйтеся, ангелъ лики. Госпоже дво Црце.** Пор. П. Безсоновъ, Кал. перех. Ш, ст. 50—51; Пѣсенникъ, ст. 245—46.

20б. **Юже декретъ подписуетъ.** Пор. № 23, 85б.

21а. **Вонми, нбо и з(е)мля.** Пор. № 21, 34б.

22а. **Щасливи часи вѣка нинѣ южъ настали.**

22б. **О горе менѣ грѣшнику ко юдолъ плачемъ предстати.** Пор. № 1, 3а і № 3, 59а.

Радость всѣмъ явися в сей день торжествени,
Праздну(й)те, людие, празникъ божествени
Нынѣ (с) пророци　　　Всѣ патриярхи
И со отроци　　　В чертогъ монархи
Внидоша.

Играють, спѣвають анг(г)елские хоры,
Веселѣтеся купно, архаггеловъ двори.
Вниде Царъ слави,　　　Враговъ во адѣ,
Сокруши главн　　　Вся ко отрадѣ
Возведе.

Возопи, Давиде, своя пѣсни гласно,
Се женихъ ізиде от чертога красно.
Да воскреснетъ Богъ　　　Всѣхъ людей вѣрнихъ,
И вознесетъ рогъ　　　Сотре невѣрних
Под ноги.

Изиде класъ жизни триднevно,
Сѣяний прими отраслю, бо нова истино
Се естъ манна　　　Не во пустинѣ,
От Бога данна　　　Но из яскинѣ
Каменя.

Царъ царемъ Христосъ Богъ приемъ плѣнь от Ада
И сподоби вся праотци чада,
Разриши плениці,　　　Пѣснь побидную,
Да поютъ вся лици　　　Избранную
Воскресшу.

Кровию іскупилъ от адовской плѣни,
Аки от снаносталъ возбуждъ і яви нетлѣна.

23б. **(Пшибїе)желѣ до бетлїеемъ пастирже.** Пор. Kantyczki, II, ст. 61—62.

24а. Чиста сторона.

24б. **Пѣснь рождеству Хр^с^тову. Вѣдѣ Богъ, видѣ Творецъ.** Пор. № 24, ст. 2.

25б. **Пѣснь Пресвятой Бци. Всѣхъ Царице.** Пор. № 17, 40а. Акростих: Васи(лий).

26б. **Пѣснь Кресту Хр^с^тву. Воспойте вси днъ пѣ^с^нъ нову.** Акростих: Василий.

27б. **Пѣснь воскресению Хр^с^тову. Їграй, новий Иерусалиме.** Пор. № 26, 12а Акростих: Іоан.

Вся человѣки,
Живша на вѣки,
Паки возводитъ
И сладость приводитъ
Первую.

Источникъ безсмертни грихи отмиваетъ,
Отчуждениҳъ грѣховъ паки призиваетъ.
Произиде Богъ,
Внидите в чертогъ,
Вся ізмовенни
И очищени
Кровию.

Изидѣмъ, вѣрни, воскрешшаго срѣтаймо,
Мисль і душу и тѣло согласно отдаваймо.
Смерть побидиви,
Вся свободиви,
Жизнь даровавий[1])
И вся прославий
На вѣки.

Живу участь велить брати всій природї з нагоди воскресіння Христа Григорій Кровіцький у піснї на Великдень (№ 15, 66, 7а):

Гори и холми, весело играйте,
Древа дубравніи, цвѣти испущайте.
Христос от гроба приходитъ,
Радость велію приноситъ
Живущимъ на земли.

Родъ еврейскій нинѣ посрамленній,
Се бо встал зъ мертвих ко кресту пригвозденній,
Егоже гвоздми пробиша,
Копіемъ бокъ отвориша,
Христосъ укоханній.

И ти, Аде, возридай нинѣ зѣло,
Христосъ от гроба идетъ къ тебѣ смѣло,
Аби тебе побѣдити
И всѣхъ святихъ свободити
Съ пекелной отхлани.

Грай весоло во гусла, Давиде,
Христосъ от гроба со триумфомъ изійде,
Смертію смерть южъ поправій,
А нам живот даровавій
Всѣм христіяномъ.

---

[1]) В рукоп. даровании.

О Маріе, веселися нинѣ,
Христосъ воскресъ из гробной яскинѣ,
Побѣдилъ бо смерть преславно,
Нинѣ съходитъ з гроба явно
Сынъ твой укоханній.

Рѣки и води, нинѣ возшумѣте,
Звѣри и скоти, весело крикнѣте,
Воскрешшему хвалу дайте
Й охотне превитайте
Воставша изъ мертвихъ.

И ви птици, въ крила ударяйте,
Вдячними гласи усѣ заспѣвайте,
Пойте, пойте велегласно,
Возсія бо солнце красно
Съ под камене тверда.

Кромъ печали буди вси створеня
И возигра на земли всяко племя,
Крини селнія, процвѣтайте,
Елементи, вси спѣвайте
Веселіе пѣсни.

Вѣтви древесъ прекраснаго сада,
Людіе вси словеснаго стада,
Другъ ко другу приникайте,
Христосъ воскресъ заспѣвайте
Весокими гласи.

Царя Христа усѣ привитаймо,
В ѱалмѣхъ и пѣснехъ чуйне прославляймо,
Котрій Ада побѣдивій,
Царство его разрушивій
Со всею силею (!).

Кій язикъ бо нинѣ не воспоетъ,
Воскрешшему Христу не воззоветъ,
Иже намъ животъ даруетъ
И царствіе всѣмъ готуетъ
На вѣки вѣчніе.

Віршеписців, відомих тільки з самого імени, є більше. „Пѣснь Рождеству Христову“ під мельодію „Въ яслахъ лежитъ“ зложив „Самуилъ“ (Б. Н. Т. Ш. ч. 367, ст. 39—41):

Се славное, предивное чудо днесь исполнися,
Же во плоти между скоти Богъ правдивый явися.
З чистой Дѣвы нарожденный
Лежит в яслехъ положенный
В виѳлеемскомъ вертепѣ.

Ахъ, длячого рожденного видим во яслехъ Бога?
Ижъ от вѣка человѣка згуба видима многа,
Юже діявол дѣяше,
Народ люцкій утапляше
През грѣх прародителей.

Мати свята и зачата без наймен'шыя змазы,
Грѣха Еѵы, лесть зміевы нынѣ зѣло поразы
През рождество Бога Сына,
Мати и Дѣва едина,
Пречистая Марія.

Уклякаймо и отдаймо низкій поклонъ Маріи,
Воскликнѣмо, возгласѣмо, же главу сотре зміи,
Діявола проклятаго,
Врага вел'ми борющаго
Человѣческій народъ.

И грядѣмо, поспѣшѣмо до малои дѣтины
И воскорѣ руцѣ горѣ возносѣмъ, дабы вины
Нашѣ рачилъ отпустити,
А по смерти учинити
Участниками неба.

Лѣемъ скоки слезъ потоки, руцѣ горѣ возносим,
Не забуди, ласкавъ буди, тебе, Боже, мы просимъ,
Сохрани утрапленія,
А домѣсти насъ царствія,
Бы тя во вѣкъ хвалити.

Трьох нових акростихових авторів виявляє співаник, описаний під № 23. Нема даних, чи приписати відомому віршепнсцеви Ілії Бачинському, до якого належить і вірша Богородиці „Буди возхваленна от всѣх родовъ земныхъ“ (№ 16, 21аб), також пісню св. Іванови Предтечі. Проти приписання промовляв би акростих „Илияш“, не „Илия“. Ось текст згаданої вірші (81аб):

Иоанъ Предитеча, пророкомъ славный,
Пострадалъ в темници за Христа раны,
Мовилъ Іоанъ Иродови,
Проклятому чесареви:
Жену имѣешъ брата своего.

Ликуетъ Иоанъ (о) Божомъ Сыну,
Же Иродь проклятъ есть за тую жену.
В той часъ Иродъ разгнѣвался
И на него похвалился,
Заказалъ его вязати,
В темницу дати.

Иродова (д)щеря теж ся веселитъ,
До своего отца Ирода молитъ:
Даждь, ми, отче, що тя прошу,
Ласку твою не(х) одношу,
Даждь ми главу Иоанову.

Якъ Иродова (д)щеря вчинила,
Святаго Иоана главу взяла,
На блюдѣ ей оглядаетъ,
Матци своей подаетъ,
Иродъ ся задумѣвъ[1]),
Што тое учинилъ.

Шарпали его за главу святую.
Проклятый буди за мысль такую!
Иоана Крестителя,
Исусъ Христова учителя,
Его хвалити,
Всегда славити.

Здаеть ся, що нічого спільного не має з Василем Пашковським автор вірші св. Юрієви „Во мученицехъ славне Георгие“ (41б — 43а), що сховав ся під акростихом „Василий“ з дальшим додатком „попович“ або „поп“ з прикметником від села з назвою, яка зачинаеть ся на: вич.

Во мученицехъ славне Георгие,
Празнуютъ днесь твои вѣрныи людие
За престателство, еже намъ дарова
От Христа Бога.

---

[1]) В рукоп. запуимѣвь.

Аще претерпѣлъ еси мучения,
Проси от Христа намъ избавления,
Молимъ от сердца яко заст(у)пника
И мученика.

Свыше благодать намъ всѣмъ нниспослати,
Избавление от Бога прияти,
Се намъ умоли яко добръ храборникъ,
Великій заступникъ.

Изпусти ми умъ свыше во удеса,
Яко заповѣдъ вся твоя чюдеса,
Иже восприяхъ от Бога во мирѣ
Во святой вирѣ.

Люто страждуще при царѣ сверипомъ,
При суперници с Богомъ великомъ,
Иже ко себѣ привести повелѣ
Заклати себѣ.

И невредимый от сего оттече,
Но точию кровъ из него изтече,
Зане убо в немъ копии согнѣвшей
И не вр(е)дившой.

И на колесѣ ономъ устроенъ,
Ниць привязанъ быхъ, со коима[1]) спущенъ
Бѣ и раздробленъ, вѣсть, паки цилъ бывая
Исцилевая.

По семъ явися царю все сверипу
И Магнатию его присинику,
Жруще идоломъ, зане цилъ явися,
Не сокрушися.

О Христѣ во виру привлеченый быша,
По семъ во главу усѣченый быша,
Иныи, ихъ же внѣ града изведше,
Смерть возприемше.

Приступи кресту Алеѯандра,
Жена Диоклитияна, злишаго погана,
Исповида Христа Бога быти,
Ему служити.

---

[1]) В рукоп. хоима.

Вѣровавши же инии в Христа,
Егоже роди Дѣва Пречиста,
К тому от сердца велми воскликцаймо,
Всѣ восхваляймо.

И нещадно биенъ жилами
От погановъ злых, зѣло волаеми.
И се претерпѣ яко добръ страдалецъ
И приемъ вінецъ.

Чистыи нозѣ в сапоги обувше,
Иже з гвоздия желѣзны имуще
И в нихъ страждуще.

Аще воскреситъ от гроба мертваго
И вѣруемъ во Бога живаго,
Рече Мазнентий (!) яко злый преступникъ
И невѣрникъ.

И Мазнентий и Гликерие тамо з нами бяше,
Емуже вола святый пострадаше,
Исциляше, возприяхъ винецъ
Неувядаемый свыше. Аминь.

Так само дещо попсований вид має вірша св. Михайлови з акростихом „Потап Толстий“ (61б, 62а):

Поставь, монархо, з высокого трону,
Мы прибѣгаемъ под твою оборону.
Ратуй насъ, ратуй, святый Михаиле,
Просимо тя смиле.

Оушикуй войска, небесныи духи,
Роступи сердца небесныи, тихи,
Додай помощи, святый Михаиле,
Просимо тя смѣле.

Твою даждь пѣти ангелскую силу
Яко человѣку Исусу Навину.
Ратуй насъ, ратуй, святый Михаиле[1]),
Просимо тя смѣле.

---

[1]) Сей рефрен повторюєть ся по кождій дальшій строфі.

Архистратиже, и мечь твой острый
Яко пребирамъ (?) во кирви омыешъ.

Показуючи чюдо во Ерихѣ,
Во своей златой стоячи корунѣ.

Толстыи муры на землю упали,
Скорыи воины на смерть забивали.

Угроруський співаник № 4 заховав попсовані акростихи: в вірші „Славни град чудесъ исполнися" (16аб) Сераф(и)на, а в вірші „Вострубѣте, трубы, гласом" (41б, 42а) Василя (?) Ільницького. Вірша Богородиці „Архангеловъ всѣхъ радосте" (№ 20, 23аб) має попсований акростих Александра. З самого імени відомий і віршеписець Андрей у співанику „Національного Музею" ч. 41 Q з „Пѣсни Андрею Стратилату":

Аггелски радости нынѣ,
Же не причащалъ ся смертной
О Андрее Стратилате, [винѣ,
Мучениче Христовъ святе,
Радуйся.

На земли тя всуе мѣли,
Же тя за Христа нещадно били,
А ты ся тому радуешъ,
Съ аггели триумфуешъ
Въ горнем Сіонѣ.

Давидъ древле явѣ пропиявъ,
Жесь за Христа муки приявъ,
Проходитъ сквозѣ огнь и воду,
Двѣ тисящи въ единомъ году
Къ вѣрѣ привлекл.

Ранъ премногихъ приятъ,
Двѣ тисящи иматъ,
Сотъ приява девятъ, десять и три-
И кровъ твою проливали [ста ли
За Христа и Бога.

Еще єму аггелъ возвѣстилъ,
Же ся будешъ кровію крестилъ,
А ти ся тому радуешъ,
Съ аггели триумфуешъ
В горнемъ Сіонѣ.

И мы тѣмъ днесь съ человѣки
Прославляймо Христа на вѣки,
Абы насъ равно съ собою
Вѣнчал в небѣ короною
На вѣки.

Дві пісні на Різдво Христа зложив Радецький. Одна з них отся:

Радуйся, Вефтлеемска странна,
Рождествомъ Христа освящен-
Днесь ся въ тобѣ сполнило, [на,
Що возвѣщенно было
Пророкомъ.

Ароня лоза цвѣтъ пустила,
Гды Дѣва Сына породила.
Языци вѣроваша,
Когда Христа узрѣша
Въ яслахъ.

Давиде, въ гусли ударяй же,
Адаме зъ Евовъ, возыграй же,
Бо Христосъ адъ разорылъ
И васъ ôтъ узъ свободилъ[1])
Адовыхъ.

Царіе зъ востока прійдоша,
Съ Персиди дары принесоша:
Злато, ливанъ и смирну,
Купно милость безмѣрну
Владыцѣ.

Едеме, дверъ Богъ ôтъверзаетъ,
Ангели въ міръ посилаетъ
Славу Богу глашати
И пастирямъ вѣсть дати
Радостну.

Кровъ дѣтей Иродъ розливаетъ,
Убити Христа намѣряетъ.
Вы тѣштеся, младенцы,
Пріявши въ небѣ вѣнцы
За Христа.

Ісусе, намъ днесь нарожденный,
Въ убогихъ яслахъ положенный,
Изволь тебѣ честь дати,
Съ ангелами заспѣвати:
Съ нами Богъ.

Другий текст починаєть ся буквою „Г", може початковою буквою імени автора пісні:

Готовися, Веѳлееме, ты граде Ісравля,
Бо до тя грядетъ Маріа родити Спасителя,
Которого пророци,
Святіи праотцы,
Іесей также гласитъ,
Же ся въ тобѣ
О той добѣ
Ісусъ на свѣтъ народивъ.

Рекла Марія Іосифу[2]): въ дорогу идѣмо,
На приказъ царя Августа въ книгу ся въпишѣмо.
Въ градѣ Давида,
Нашого прадѣда,
Въписатися намъ годитъ,
Бо намъ съ того
И славного
Граду нашъ рôдъ походитъ.

А пришедше въ Веѳлеемъ, о господу питатися,
Бы по трудахъ своей пути отпочинокъ мати.
Но не найшли мѣстця,
Спокойного кутця
Въ градѣ Веѳтлеемѣ,
Бо вже всюда
Много люда
Было тамъ въ каждôмъ домѣ.

---

[1]) В рукоп. свободолъ.
[2]) В рукоп. Іосуфу.

Докôль же мы, Іосифе, будемо такъ ходити
И жителей Веөлеема о господу просити?
Пôйдемо до оной
Шопины убогой,
Тамъ собѣ возляжемъ,
Чей тамъ сѣна
Одробину
И сухій кутъ найдемо.

Еще тобѣ, Іосифе, маю я щось сказати,
Же днесь мои (и) удеса маются розвязати.
Прійшла бо година
Для мене една
Сына на свѣтъ родити,
Котрый отцамъ
И праотцамъ
Мае рай отворити.

Цыть, Іосифъ, не страхайся, есть Боже дѣло,
Же слово Господа Бога во мнѣ ся вселило.
Пророцы такъ глашаше
И архангелъ вѣщаше,
Же Месію порожу,
А тымъ радость,
Міру сладость
На всемъ свѣтѣ возбужу.

Когда прійшла о пôлночи та щаслива година
И Марія въ зертепѣ породила Сына,
Небеса заяснѣли,
Ангели ся съявили,
Слава воспѣвали Богу,
Возвѣстили радость многу.

Иродъ тиранъ съ Веөлеема о рождествѣ чуетъ,
На нарожденного Христа вырекъ сый декретуетъ,
Бы згибло отроча
Отъ острого меча,
Шлетъ въ Веөлеемъ воины,
Абы въ злости
Въ окресности
Сѣкли чада невинны.

Іосифу и Маріи ангелъ въ снѣ сказуетъ,
Же ся Іродъ съ воинами на Ісуса готуетъ.
Въ ночи выйшла Пречиста,
Взявши[1]) малого Христа
Въ Египетску краину,
Коли тамже
Доколь враже
Племя взяло кончину.

Як указує уже правопись сих двох текстів, співаник, звідки вони взяті, новійшого списання, з рр. 1878—1883.[2])

---

[1]) В рукоп. Въвзявши.

[2]) З духовних вірш є тут іще отсї: Шедше тріє цари. Пор. № 21, 4а. Що за радость на свѣтѣ повстала. Пор. М. Гр. Зап. XIV, Misc. ст. 2; Собраніе колядъ, Унґвар, ст. 44—5. Згадати би й за гумористичну пісню на Різдво „Запрягъ Юзефъ кобилу въ вôзокъ“.

Списав його Іван Кудрик з Бутин, як був вихованцем дяківського заведення у Перемишлї. З акростихових авторів відомі ще: Юстин Кортенський, що написав віршу „Иже совершивый смотреніе“ (Угроруські духовні вірші, ст. 183—186), Чурпеський (о скільки добре заховав ся акростих) з віршею „Чуйте, людіе, трубу Господню“ (тамже, ст. 256—57) і Савчак з віршами „Сень день свѣтлостенъ“ з співаника „Національного Музею“ з другої полов. XIX. в. і „Странное слишаніе“ (Цвітна недїля). Перша з них отсе недотепне римованнє пустих слів:

Сей день свѣтлостенъ,
Міру радостенъ.
Бога избраная
Анно святая,
Успеніе чесное
И достохвалное
Вси торжествуемъ,
Вѣрни ликуемъ.
Христа праматери
Небесния двери
Агг(н)елъ отверзаетъ
Весело спѣваетъ.
Вѣтай, голубице,
Нескверна агнице.
Христова прамати
И всѣхъ благодати.

Архаггеловъ хори
И святихъ собори
Утѣкаются,
Утѣшаются,
Видяше на лонѣ
Во горнемъ Сионѣ
Свѣтло увѣнчанно
Преславную Анну.
Радуйся, взивають,
Гласомъ восклицаютъ,
Богу избранная,
Всегда почтенная,

На земли славима,
Чесна, недвижима,
Породила еси
Царицу небеси.

Всеславимая,
Богомудрная
Райская сладости
Великой мѣлости.
Прамати Христова,
Всѣмъ вѣрнимъ готова
Буди заступнице.
Мисленная ластовице,
Богу возвѣстивы (!),
Яже породиви
Небрачну юницу
Марію Дѣвицу,
Превизшу всѣхъ
Аггелъ Царицу,
Архаггелъ Матеръ
Истиннаго Бога
Предвѣчнаго.

Чудно и славно
Всему свѣту явно
Анни успеніе
И в небо шествіе,
Внукъ праматеръ свою берет,
До покою небесной столици
Мѣсце на правици. [даетъ

Ісусъ, Богъ правдиви,
Рождени от Дѣви
Пречистой Марии,
Квѣтнущой леліи,
Будетъ царствовати,
В небѣ пробивати.

Анно святая,
До небесъ вшедшая,
Упроси намъ внука,
Егда придетъ разлука
Души от тѣла,
Би с тобою била
При небесномъ троьѣ
В (г)орнемъ Сионѣ.
Ти еси праматн,
Можешъ ублагати,
Бисмо в небѣ били
И с тобою жили,
Спаса вихваляли

И с нимъ царствовали
Купно съ аггели
И съ архаггели.

К тебѣ прибѣгаемъ,
Подъ ноги падаемъ,
Милостива буди,
Всѣхъ насъ не забуди.
Демонской неволи
На земномъ падоли
Крипко сохрани
Вся-християни
Російской вѣри.
Вѣкъ спокойни в міри,
А по смерти в небѣ
Би служити тебѣ,
Рачъ то ублагати,
Христова праматн
Анно всесвятая,
Всегда славимая.

Може дещо ліпша є „пѣснь вѣханію" з співаника „Національного Музею" ч. 64:

Странное слишаніе,
Чудное вѣденіе,
Дѣти еврейскѣя, вопію пѣснь нову,
Осана во вишнихъ Сыну Давидову.
Вчера от гроба четверодневнаго
Воскресивъ Лазара, юже смердящаго.
Марѳа и Марія, сестри Лазареви,
Ку но(г)амъ падоша яко Господеви,
Іисуса славя, же живъ Лазаръ братъ.

Аггелское пѣніе
Вси днес поют людіе:
Благословенъ гради, всякъ род оглашает,
Радость пожаданна ку нам привжджаетъ
Въ градъ Іерусалимскѣ на худом жребяти
Спасеніе мѵру, Іисусъ благодати.
Множество народа видити желают,

Богатими ризи пути устроают.
Дѣти малия кладут ваия.

Вѣтви от древесъ рижутъ,
Жребяти под ноги кладутъ[1]),
Ваия финикѣ во руках держаху,
На воход Владики при пути стояху.
Сокрушенныиъ сердцемъ воскланяютъ глави,
Радосно вопіютъ: витай, Цару слави,
Здавна пожадани, нынѣ приижджаешъ[2]),
Всякія печали от насъ отвержаешъ,
Боже правдиви и милостиви.

Чудно и странно зѣло
Явно Божіе дѣло.
Весь Іерусалим потрасенъ бываше,
Егда вишныхъ хоровъ Царъ в онъ прииждаше.
Невѣрни Евреи убити желаютъ,
Дѣти же маліе весоло спѣзаютъ.
Осана во вишныхъ Сыну Давидову,
Прекрасными гласи вопіютъ пѣснь нову.
Радость велія міру восия.

А ктожъ научилъ дѣти
Сію радость вопити?
Ты, пречудни Боже, уста отверзаешъ
И безумнимъ дѣтемъ мудрости додаеш.
И ми же вси днесь вѣрны(мъ) ликуймо,
День вѣханія радосно празнуймо.
Осана во вишныхъ, весоло співаймо,
Благословенъ гради, всегда оглашаймо.
Скланяем глави пред Царем слави.

Ктожъ днесь не веселится,
Когда сисъ нам явится?
Дѣти безумнія Іисуса познали,
Ваїя финики под ноги складали.
Ми же, вѣ(р)ніи, Іисуса витаймо,
Сокрушенна сердца под ноги складаймо.
Отче мило(с)тиви, возми своя дѣти[3]),

[1]) В рукоп. кладудъ. [2]) В рукоп. приижджедешъ.
[3]) В рукоп. дѣѣти.

Абисмо с тобою могли всегда быти
Во вишнимъ Сvонѣ в небесном тронѣ.

XXII.

Богатий і цінний матеріял для історії української духовної вірші, специяльно „Богогласника“, заховав співаник свіжо подарований до „Національного Музею“ у Львові парохом у Конюхах, бережанського повіту, о. Ксенофонтом Сосенком. Зложений він найменше з двох частий і писаний кількома почерками другої половини, а навіть останньої четвертини XVIII в. Записки вказують на коли пиїх власників співаника. На к. 49б на долї читаєть ся: „Благослови, Боже, сіе ѱалми и мене недостойнаго раба твоего Иоана. Сие ѱалми Иоана Коропатницкого“. На долї к. 49б: „Сие ѱалми Иоана с Коропатникъ Стаха Боднарового“. На долї к. 101б: „сіе ѱалми Иоана родича Коропатницкаго“, „поп(а) лебединскаго“. В відверненім положенню на долї к. 115б зроблена записка: „В тенъ часъ в Козѣвцѣ на бакаларіи билъ“, правдоподібно той сам, що так часто зазначував свої права до співаника. Вказувала би на се записка на долї к. 116б у відверненім положенню: „Родича Коропатницкаго року аѱне“. Знову на к. 117а є записка: „Сіи ѱалми Иоана Навичинскаго“, а на к. 128а: „Сия ѱалми Іана Навичинскаго, дяка Коропатникъ“.

З досї згадуваних акростихових авторів є у співанику вірші: Луки Длонського (Лакнущи свѣте), Антона Добросинського (Ахъ, удивися; акростих попсований: Антоний Доб(р)о(син)скій), Василя Пашковського (Всѣхъ Царице), Івана Мастиборського (Михаиле гетмане; Милосердний Богъ от грѣхъ насъ свободити — св. Трійці, акростих: Мастиборс; Іграй, новій Іерусалиме; Милостивій Богъ, акростих попсований: Мстиабоскі; Миръ во свѣтѣ, акростих попсований: Мастиски; Мандатъ Божий; Майте, чловеци; Іграй, свѣте; Источниче благодати, акростих: Иоан Мас.; Милосерднѣшій Богъ, акростих попсований: Матисбор); Йосифа Ревтс(ького) (Істочникъ духовній, акростих попсований: Іосіф Руетс), Теодора (Трил(ѣ)тную, акростих: Теодор Ц; Тецѣте, вси гради); Свентовського (Троне вишній), Димитрія (Древо трисвятое), Івана Ґешицького (Иерусалиме, свѣтися), Івана Пашковського (Хто патрона потребуетъ; Хвалу ти хощу воздати; Ісусъ днесь от гроба востаетъ), Іоана (Істинній триумфъ южъ на свѣтѣ на-

ставъ); Венедикта (Возбранной Дѣво), Івана Моравського (І ктожъ такъ запамяталій), Йосифа (Істинное чудо явися, акростих: Іосіф), Пахомського (Пустиніе птици), Івана Вольського (Воскресенія день) й Деміяна (Да прійдетъ).

Що тикаеть ся нових даних, які можна добути з сього співаника, передусім цікавий акростих „Антоний“ (85б–86б) в отсїй богогласниковій вірші:

Ахъ, южъ часъ приходитъ, треба умирати,
Хочь які достатки, треба покидати.
День, година утѣкаетъ,
Страшни ся судъ приближаетъ,
Готуйтеся вси.

Небо крестъ покажет справедливымъ ясно,
А для грѣшнихъ в той часъ будетъ усѣмъ страшно,
Будут очи закривати,
Виликій страхъ будутъ мати,
Якъ сниде Христосъ.

Тогда вси мертвѣи разомъ ся обудятъ,
Якъ на штири части аггели затрубятъ:
Живѣ, мертвѣ, уставайте,
Добрѣ дѣла отдавайте
Пану своему.

Огненая рѣка будетъ кликотати,
Земля осквернена будетъ очищати,
Поднесется к небеси,
Потомъ (впа)детъ со шумомъ вся
В преисподнюю.

Нещасливъ человѣчъ, що будетъ гадати,
Когда от правици будутъ разлучати,
Тогда крикнутъ вси святіи:
Идітъ от насъ, проклятіи,
Во вѣчну муку.

И ктожъ тебе в той часъ будетъ ратовати,
Не заступитъ тебе нѣ отецъ, нѣ мати,
Волѣлъ бимъ ся не родити,
Нѣжъ у пеклѣ ся смажити
На вѣки вѣковъ.

(И мы христіяне), грѣшити престанмо,
Пред Сотворителемъ Богомъ[1]) упадаймо,
Би намъ рачилъ пировати,
Лице его оглядати
На вѣки вѣкомъ.

Три акростихові вірші переховали ся тут Дунаївського. Перша „Пѣснь на Воскресеніе Господне“ (22а—24а):

Днесь солнце правди з гробной яскинѣ,
Христосъ Спаситель восия нынѣ.
Чудо велie
На веселіе
Яви намъ всѣмъ,
Гди от гроба воскресе
И всѣмъ радость принесе
Неизглаголанную,
Мирови поданную
Сотворитель,
Откупитель.
Свѣтли день воскресеніе.

Уснувъ плотію Царъ всего свѣта,
С нами поживетъ тридцятъ три лѣта.
Воскресъ славно
З гроба явно
На радость всѣмъ.
Возъдви(г) ис тля Адама,
Ноя і Авраама·
И смерть под ноги поправъ,
А намъ животъ даровавъ,
Достойнимъ въ царствіи корону
[вѣчну обѣщавъ.

Нинѣ южъ свѣта и веселіе
Полни небеса, так тежъ и земля,
Ґди Ісусъ Христосъ
Воистину воскресъ
Славно яко Богъ,
Же ми ко гробу прийшли,
Лечъ Іисуса не знайшли,
Глаголаше а...,
Да откриетъ имъ тайну,
Же преспѣли,
Не о(брѣ)ли
Іисуса, в гробѣ лежаща.

Аггелъ бо ко нимъ тако вѣщаетъ,
Сія словеса отповѣдаетъ:
Зрѣте, о жени,
Нѣсть со мертвими
Распята Христа.
О полнощи воскресе,
В той часъ Адомъ потрасе.
О(ни) то услишавше
И от плача преставше,
З радостію веліею от гроба воз-
[вращаху.

---

[1]) Невиразно.

Іона прежде въ чревѣ китовѣ
О востаніи з мертвихъ Христовѣ
Всѣхъ праотцовъ,
Богоотцовъ
От мукъ уволнилъ,
Которіи чикали,
С темности виглядати
Лѣтъ четири тисящи
Плоти Христа. Пришедши,
Южъ днесь видятъ
И вси гласятъ
Тридневно воскресеніе.

В гробѣ плотію, якъ писано, билъ
З душею, с тѣломъ якъ Богъ уступилъ,
Проображаше
И знаменаше
Непремѣно,
Же имѣет(т)ъ воскрести,
Всѣхъ ко себѣ привести
Яко старихъ,
Такъ от пропасти адовихъ
Вѣрующихъ,
Визнающихъ
Воскресеніе его преславно.

Скиптри в руцѣ кесару даруй,
Звитяжати враговъ всѣмъ поборствуй.
Просимъ тя вси непрестане: [помилуй насъ.
Даруй в мирѣ прожит(и),
Воскрешаго хвалити
На земномъ намъ падолѣ,
Потомъ в небѣ на тронѣ
Со аггели
Архаггели
Даждь намъ всѣмъ тя огля- [дати.

Друга „Пѣснь Зачатію Пресвятой Богородици“ (28а—29а) має такий вид:

Духовно сполн днесь ликуймо, торжествующе, вся христіани,
О преславномъ Зачатіи веселимъ ся Пречистой Панни,
Се бо днесь зачата
Слѣчная полата
Предвѣчна Царица,
Дѣва Владычица,
Насъ христіанъ всѣхъ заступница.

На радость праведной Аннѣ, такъ тежъ Паннѣ чистой спѣвваймо,
Со тимпани сладкогласно пѣсни красно вси воскліцаймо.
Се дивніи вещи
На радость изрещи,
Же ся Пан(н)а стаетъ,
Анна зачинаетъ,
От суха жезла плодъ прозябаетъ.

Анна въ себѣ помишляше и вѣщаше Іоакиму,
Како вмѣщаше во чревѣ прежде вѣка от всѣхъ славиму.
О котрой вѣщали
И пророковали,
Во ветхомъ завѣтѣ
Явно по всемъ свѣтѣ
Паннѣ Пречистой Богородици.

Иоакимъ со Анною праведною сполн веселятся,
Зане матъка[1]) спасенія прозябаетъ, днесь радуются,
О(б)разъ херувими · Зачатой спѣваютъ,
Вси со серафими Гойне поздравляютъ,
Со родители ей вихваляютъ.

Воспоймо вси к ней устнами со слезами чистой
Зачатой Монархинѣ всего свѣта, по вся часи Паннѣ Пречистой.
Радуйся, Маріе, Безъ грѣха зачата
Слѣчная (лелѣе), Во рождествѣ свята,
Прибѣжище всѣхъ насъ христіянъ.

Скиптръ державн в руцѣ цару, господару нашему, даруй,
Воемъ его воевати звитяжати враговъ поборствуй.
К тебѣ вси волаемъ, О Пречиста Мати,
До ногъ упадаемъ, Не даждь погибати,
Даждь с тобою всѣмъ царствовати.

Як у сих двох віршах є прошенне до Бога о побіду для цїсаря, розуміеть ся австрійського, так і в третїй „Пѣсни святому Михаилу“ (146б—147а):

День пресвѣтлій приспѣ днесь,
Радуетъ ся миръ увесь
Повсюду славно.
Ми же гойне вси крикнѣмо,
Силъ небесныхъ славимо.
Во кимвалѣхъ со тимпани на триу(м)фъ ударяймо сладкогласно
Чистимъ сердцемъ поймо на радость ужасно [і прекрасно,
Михаилу, Гавриилу, княземъ горнихъ силъ.

Уриила вси почтемъ,
Рафаила вразъ со нимъ.
Хвалу воздаймо
Яко хранител(ем)ъ нашимъ і во въсемъ поборникомъ
І в напастехъ діяволъскихъ намъ всѣмъ заступникомъ,
А (в) часъ смерти молимъ стерти
З реестровъ вини вашей причини,
Бисмо сполне во Сионѣ Творца хвалили.

---

[1]) В рукоп. заниматъку.

Началнику вишнихъ силъ,
Люцифера низложилъ
Во дно адово,
Ґди помислилъ на небеса(х) равна себе бити Богу,
Тогда архангелъ Михаилъ сотвори с нимъ тривогу.
Ізгоняетъ, випихаетъ,
Со въсѣми слугами во адъ істручаетъ,
Мечемъ остримъ проганяетъ от основаніи.

И ктожъ силній яко Богъ,
А онъ на то не возмо(гъ)
Нѣчто прорещи.
Со шумомъ бо зѣло страшнимъ со небесе летяше,
Штири десятъ дни и нощій до мѣста достязаша
Адоваго преисподняго
Со дѣяволами, своими слугами,
В вогни вѣчномъ безконечномъ, тамъ заключеннимъ.

Вси начала, ангели.
Служители Господни
И вся воинства,
Молитеся за насъ Творцу, небесну Господару,
Да подасть крѣпость и помощъ на врагъ нашихъ кисару
Побѣдити, потлумити
Днесь и на всякой часъ воюющихъ на насъ
Злихъ бесурманъ и агаранъ под ноги наша.

Коимъ серцемъ и усти
Бога в Тройци хвалити
Грѣшнѣ возможемъ?
Воспоймо вси днесь согласно со ангелскими лики,
Святъ Господь Богъ нашъ во Тройци от нинѣ на вѣки
Буди славній, прославленій
Со Матеріею, чистою Дѣвою,
Со ангели, архангели на вѣки вѣкомъ.

Вірші Дунаївського цікаві своїми апокріфічними налетами й часом повстання. Правдоподібно в усїх трьох віршах просить він о побіду для австрійського цїсаря Францїшка.

Так само тільки апокріфічними налетами інтересна вірша самого власника співаника Навичинського, а саме „Пѣснь на воскресеніе Христово“ (140а—142б):

Нинѣ вси днесь веселѣмся, роди вси вѣрніи, же из гроба Христосъ восия. Нинѣ свѣту помрачену-ж отвираетъ намъ правдивій Христосъ Месія. Вечеръ плачь, лямента, в пулнощи южъ облиста. Жени с миромъ приспѣли, в гробѣ Христа не обрѣли. На гробѣ каменъ велий и неотваленій, кустодіями запечатаній.

Ахъ, ти Боже всемогучій, для насъ билъ распятій, копіемъ в бокъ святій билъ пробожденій. Руцѣ твои и нозѣ гвоздями острими тяжко до креста пригвоздили, строгѣ муки завдавали. Невѣрніи бесурмани хтѣли Христа поглотити, аби его уморити. Нѣсть ли не обрѣли, пекло заробили. Христосъ воскресъ и Адомъ потрасъ.

В соботу пришли Жидове, рекутъ вси Пилату книжници и вси фарисее, жебъ гробъ за(пе)чаталъ зѣло и стражію поставивъ, жебъ его ученици з гроба не взяли. О Христе, з неба ступилесь, девять хоровъ опустилесь, котрѣ служатъ тебѣ пред вѣки. Визнаемъ вѣрне вси человѣки. Длятого на крестѣ смерть, муки претерпѣ, а насъ з отхлани вѣчной уволни.

І ви вси злосливѣи Жидове невѣрніи, чему Христа не познаете, с которого видите чуда дорогѣи? Кровъ его пресвятую проливаете. І ви злосливи Логина темна привели, трость в руки дадоша, в ребра его прободоша. І тамъ чудъ явивій, кроплевъ просвѣтівій, зѣници темноту в немъ отворивій.

Честно ми вси радуймося, вѣрнѣ христіани, бо южъ за насъ претерпѣлъ муки. І ви в отхлани веселѣтся знову запродани, бо южъ з шатанской видеръ[2]) насъ руки. Христосъ з гроба встаетъ, в небѣ аггели спѣваютъ. Слонце, мѣсяцъ, звѣзди, гори, вси дубрави, скоти і звѣрата, пернати, пташата, радуйтеся: Христосъ воскресе.

Изведе ис тми смертнія Адама и Еву и всѣхъ святихъ праотецъ нашихъ. Узѣя ихъ растирзаетъ, во рай впроважаетъ, истиній животъ Богъ намъ даруетъ. З гробовъ умерліи встаютъ днесь живіи. Христосъ воскрешаетъ, радость изъявляетъ. Христе Цару Пане, пріими насъ до хвали. Днесь вси спѣваймо: Христосъ воскресе.

Нынѣ ми вси, христіяни, приуподобѣмъ ся воскрешему Откупителю, отдаймо му честь, хвалу, нѣгди нескончану за труди его и смерть крестную. Котрій слѣпихъ просвѣщаетъ,

---

[1]) В рукоп. дла. [2]) В рукоп. видаръ.

прокаженихъ очищаетъ. Апостоли дуютъ ся, чудесъ его лякають ся. О воскрешій Отче, неба и земли Творче, ми согласно вопіемъ: Христосъ воскресе.

Собралися апостоли, бяху затворени. Ісусъ Христосъ посредѣ ихъ ста и миръ буди, имъ вся реклъ, пробитими гвоздми руцѣ, нозѣ своя показа. Фгома не увѣривъ, доки перста не вложивъ в рани, в бокъ пробитій. Много до вѣри приведий Христосъ отвираетъ, рани показуетъ, а намъ у небѣ царство готуетъ.

Кія усти, кія пѣсни тебѣ днесь воспоймо, воскрешій нашъ Откупителю? Сохрани насъ глада, войни и наглой смерти, Христе Цару Избавителю. Ми тебе вихваля(й)мо, имя твое просл(авл)яймо, аби рачилъ даровати, лице твое оглядати, со святими жити, завше тя хвалити, со аггели, архаггели всегда тя зрѣти.

З його акростихом заховала ся у співанику й „Пѣснь святому Георгію великомученику" (142б - 144а):

Нинѣ весна благодати,
Начнѣмъ днесь торжествовати.
Славній Георгій процвитаетъ,
Всѣхъ насъ к себѣ призиваетъ.

Ахъ, онъ твердѣйшій над камѣнь,
В сердцу запаливій пламень,
Не восхотѣ в санѣ бити,
Токмо Христу Богу служити.

Велѣ мучитель представити,
Копіемъ в бокъ его пробити,
Жилами крѣпко тѣло бити
И в темницу его всадити.

І Диоклитіанъ здумѣвся,
Корінь острѣ согнувъ му ся,
Строго до боку летяше,
В ребра его не вредяше.

Чудесемъ тѣмъ вси удивлени,
Бога знати научени,
Аггелъ его тѣло исцѣли,
Много в Христа увѣрили.

И народъ весь бисть удивленій,
Магнентій рече, воскресий
Святій над гробом помоливій,
Мертва от гроба воскресивій.

На Георгіа мучитель
Зосталъ велми зѣло мститель,
В ровъ вапленій велѣ вринути,
В сапуги желѣзни обути.

Славяще святій Христа Бога,
Труди на себѣ зноситъ многа,
Ни вапно его не сьѣде,
В сапугахъ равно иде.

Кія цара Максиміяна
Въ Христа царица увѣрила.
Ѓди сіе мучитель познaлъ,
Со святимъ посѣщи приказалъ.

Идоли словомъ в прахъ обративъ,
Невѣрнихъ зѣло засмутивъ,
Днесь насъ вѣрнихъ просвѣщаетъ,
З собовъ до неба запрашаетъ.

Воине Христовъ Георгіе,
Пресвятое имя твое.
Не допускай глада, войни,
Даждь намъ всегда лѣта споко(й)ни.

Ми тя должнѣ прославляти,
Імя твое вихваляти
И с тобою Творца хвалити
И с нимъ в небѣ на вѣки бити.

Недотепний віршеписець і якийсь Зукевич, що його „Пѣснь на Воведеніе Пресвятой Богородици“ (1086—1096) представляеть ся ось як:

Зѣница неба ведетъ на себо (!) предивной хвали з милости данной. Прийми, священне Захаріе, скорбъ твой в домъ твой, преосвященне.

Узримъ квѣтъ вдячній збожевъ сердечне Дѣвою бити, Сина родити. Що то, що то ся стаетъ, же Дѣвая в травѣ Духа Сина раждаетъ?

Како би(с)ть може, рождевій Боже, же ся такъ стастъ, з Дѣви раждаетъ? Ого Богъ милосердній, же ся родитъ Сынъ без отца с Пречистой Панни.

Единѣмъ словомъ Богъ ся сталъ тѣломъ в чревѣ Дѣвици и Владичици Дивній естъ судебъ тайній, же ся родитъ, Синъ естъ его единородній.

Вища всѣхъ еси, Дѣво святѣйша, бось естъ вибранна и Матеръ данна. Дерзай во м(илость) Сину; тя имѣемъ вси грѣшніи чудесъ причину.

I ми днесь. лики, со человѣки поймо вси пѣсни Паннѣ Пречистой. Прійди ближняя ея на триу(м)фъ слави, хвали дѣвства твоея.

Части годнѣша, надъ всѣхъ святѣша неба Царице и Владичице, буди на вѣки чтенна, от всѣхъ земнихъ и небеснихъ благословенна.

Вкінці ще один виразний акростиховий віршеписець з сього співаника, відомий тільки з імени. Акростих „Григори“ дає „Пѣснь святому Николаю чудотворцу“ (144а - 145а):

Гори, сладость всѣмъ днесь
I вси вѣтви, возиграйте [дайте,
В день святаго чудотворца
Николая, отцемъ отца
И хранителя.
Которій чудно всѣм ся являетъ,
Сиротамъ, въдовамъ в помощи
Яко пастиръ бодрій [стаетъ
И во всемъ скорій
Всегда предстаетъ.

Рцѣмъ купно нинѣ непрестано
Чудотворцу вси ужасно:
Радуйся, отче святителю,
Христіяномъ хранителю
I заступниче.
Радуйся, главо священная,
Во Тройци святой почтенная
Буди. Творецъ свѣта
На многіе лѣта
Всѣмъ ся обѣща.

Иже молишися ко Владыцѣ
[Богу,
Упрашаешъ намъ милость многу
Приходящимъ к тебѣ
Во всякой потребѣ.
Всегда предстаетъ.
Хто тѣлко тебе призиваетъ,
Вотще от тебе ізмождаетъ (?),
Не токмо тѣлесное,
Лечъ тежъ и душевное
Ісцѣленіе пріемаетъ (sic).

Гордаго Арія зѣло посрамилесь
I во тму вѣчну на вѣки съкру-
Же хтѣлъ на соборѣ [шилесь,
Раздѣлити вскорѣ
Тройцу святою (!).
В Некеи явися,
Зѣло прославися,
Же Арія тѣмъ
Пог(р)ебе совсѣмъ,

Якоже иногда
Прославися, тогда
Изчезе.
И дѣви оніе въскорѣ услишалесь,
Злата отцу ихъ довольно подалесь,
Жи вси не видяше,
Откуду то бяше,
И удивишася.
Радуйся, нищихъ одѣяніе,
Сиротамъ, вдовамъ воздвиженіе,
Радуйся, святителю
И всѣхъ защитителю,
Отче Николае.

XXIII.

Деяким доказом сього, як богато знайдеть ся ще з акростихових віршеписців крім наведених, може бути й „Богогласникъ“, у якім стрічаєть ся значне число акростихових імен, не відмічених досї в рукописних співаниках. До часу появи „Богогласника“ має українська вірша свою трохи не тристалїтню історію. Подати хоч менше-більше докладну історію розвою сеї вірші поки що передчасно й навіть не можливо. Дослїди в сїм напрямі проф. Перетца й його школи, дра Франка („Забутий український віршописець XVII віку“ й инші праці) й нечисленні инших дослідників далеко не обіймають ще цілости предмету. Навіть про такого визначнійшого нашого діяча, як Кирила Транквілїона Ставровецького[1]), нема моно-

[1]) Головним документом його віршеписної штуки є книжка, що вийшла першим виданнєм у Чернигові 1646 р., а пізнійше другим виданнєм у Могилеві 1690 р. п. з. „Перло многоцѣнное“. Про вартість віршовань сього автора дає недвозначне свідоцтво отся „Епиграма“:

Если ты що нестройного поета мудрый обачитъ,
Проше, нехай ми пребачитъ,
Ґдыжъ теолоґія свята в колѣ филиозофском вакуе,
А поетами и выборними бракуе.
Сама жие у славѣ свѣтородной,
Тылко ся часомъ показуе души годной
З дару бозкого знамените,
Мудростю своею незакрите
У свѣтлости свои славы
Безъ поетицкой забавы.
А то она у своей моци мает,
Же байки поганскіе розбивает
И на вѣки до нихъ ся не знаетъ,
А сама въ правдѣ паче солнца сіяетъ
Прето поета, бы и наймудрѣйшій,
И филиозофъ, розумомъ острѣйшій,
Муситъ гордои думы роги схилити,
А небесной царици самъ низко ся поклонити.

ґрафії. Сама назва його книжки „Перло многоцѣнное“ свідчить, що сам автор був високої думки про неї; а далї й присвята книжки польському королеви. Тут уважає її Ставровецький „даромъ коштовнимъ, въ которомъ лежитъ слава несмертелная дому“ королївського. За свою „презацную працу“ сподївав ся автор від короля панської ласки. В передмові до читача „о той презацной книзѣ“, яку видав автор не тільки „для высокого богословского разума“, але й „для сладкоглаголивого риторского языка и поетицкого художества“, поясню́єть ся, „длячого авторъ важилъ ся подыймовати такъ великую и тяжкую працу около тои презацнои книги, реченои „Перло многоцѣнное“. З любовю повинен приймити читач його „таковую працу трудную“, бо „правдиве многими трудами тая книга свята взяла свое совершенство; а звлаща въ поетицкомъ художествѣ богословская речъ. И правда, латвѣйша просто писати, але под метрами бозкіи речи трудно и барзо трудно; тилко той тое знаетъ, кто того ремесла заживаетъ“, розумієть ся, з такими висиленнями й успіхами, як у Ставровецького.

Представником безвартісних віршописців треба назвати чернигівського епископа Максимовича. Хоч віршеві проби Семена Полоцького треба поставити вже дещо вище (прим. перевіршовану псалтиру), одначе й йому відмовляють дослїдники найменшої іскри поетичного хисту. І коли я ось тут згадаю про книжку Самуїла Мокрієвича, не для її лїтературної стійности, а радше з причини її рідкости. Маю на думцї

„Виноградъ, домовитомъ благимъ насажденный,
В немже наслѣдникъ вѣков всѣхъ бысть убиенный.

А що оглядати разумныи очи нашѣ:
Ямбѣкусъ, трохеусъ, спондеусъ.
Тогда тое хотѣли слуги вашѣ
Провадити межи поганскіи боги.
Але прудко поломали свои ноги,
Предъ свѣтлостю богословіи утѣкаючи
И жадного до неи приступу нѣ маючи.
Прето, що ся кому бачитъ,
Волно, яко собѣ рачитъ.
Убѣ дивинумъ ильлюмѣнаціо,
Ибѣ тацет поетарумъ шконъдаціо.

Въ точилѣ крестномъ кровю ризи обагренны,
През которого всѣ роды зостали спасенны.
Певный знакъ побѣды вожем надъ врагами,
Покаратся язицы, зряще, же Богъ съ нами.
Въ новой веснѣ".

Твір присвячений „ясне велможному его царского пресвѣтлого величества несмертелной славы войскъ Запорозких гетманови его милости пану п. Іоанну Мазепѣ, благому домовиту винограда малоросийскаго, милостивому своему добродѣеви офѣрованный от найнижшого подножка Самоила Мокрѣевича. Року ахчз".

У передмові „къ благоразумному читателю" заявляє автор, що хоч „на веснѣ плодъ здрѣлъ нѣгды не бываетъ", читач має дивити ся на „грозды спасенны" сього винограду. Автор як „въ послѣдний час пришедший дѣлатель" приносить „малъ плод" і „малым трудомъ",

не хотя подъ спудомъ
Малаго свѣта пред людми сокрыти,
З приемшым талант един бы не быти.
Мало трудихся, — признаєть ся, — малой естем силы,
В послѣдний часъ дне не работах цѣлый.
Далї звертаєть ся до читача з прошеннєм:
И мнѣ худому дѣлнику въ сем трудѣ
Покажи ласку, да не буду въ студѣ,
Не стихов ради, въ метрах положенных,
Сладости спробуй въ одах сокращенных.
Не все й залежало від автора:
Не всегда чтити книги был час волный,
Засипалъ очи часом пѣсокъ полный
І житійская нужда докучала,
Трудитися мнѣ много збороняла.
Просить, щоби читач був оглядним:
Не будь зоилем лихой працы сея,
Прости вся вины, читай стихи миле.
Ніхто не без гріха. Зрештою що до автора:
Не от человѣкъ есмъ славы ищущий,
От тебе прошу, Боже всемогущий.
На відворотній сторонї титулу є герб Мазепи й отсей вірш на нього:

Щобы въ гербѣ Мазепов крестъ значил роздер(тый),
Котрого явленіемъ на небѣ врагъ стертый.
На фундаментѣ крѣпкомъ сей естъ утвержд(енный),
Горѣ зась на два роги зосталъ раздѣлен(ный).
(Бог)у цнотами милый, рогъ единый значит(ъ),
Другий милость отчизны, всякъ сынъ ея бач(итъ).
(Зв)ѣзда якъ волхвовъ ведетъ побожностю къ (Богу),
Мѣсяцъ сыномъ отчизны свѣтлость явитъ многу.
(Крес)тъ столпъ крѣпокъ от лица врагов заступ(аетъ),
Знакомъ побѣды небо въ звѣздахъ той явля(етъ).
Нехай же, поки дніе небу будетъ трвати,
(Бо)гу, отчизнѣ милый якъ солнце сѣяти.

Посвята „ясне велможному несмертелной славы гетманови его царского пресвѣтлого величества войскъ запорозкихъ его милости пану п. Іоанну Мазепѣ, милостивому добродѣеви" підписана: „велможности вашой пана моего и милостивого добродѣя вѣрный слуга и найнижшій подножокъ Самоилъ Мокрѣевичъ". Далі іде заява: „Краткое собраніе Библии Иеронимом до Павлина, въ предмовѣ Библии же положенное, преложихъ стихами, не хотяще праздным въ весь день стояти, котрое якимъ порадкомъ святымъ Іеронимомъ исправленно, таковимъ въ малой сей положихъ лихой працѣ". Автор уневинюєть ся, що хоч Арґус мав сто очий, все таки Меркурій позбавив його чуйности. Тому відзиваєть ся до читача:

Презри барзѣй въ помилки, читателю, щодрост;
Стихи въ метрахъ всѣ равны авторомъ изданны,
Лечъ въ прасѣ типоґрафской стали ошуканны.

На зміст книжки Мокрієвича складаєть ся віршована парафраза Мойсеєвих книг, євангелія св. Матея, „Сборничокъ дванадесяти мѣсяцей"[1]) і молитва до всїх святих.[2])

Одначе сї друковані вірші, навіть о скільки мали духовний характер, були призначені до читання і не можна їх вязати з співними духовними віршами, так званими набожними піснями.

[1]) Соборникъ дванадесятъ мѣсяцей стіхами
Пою въ честь святых Божихъ рабъ боримъ грѣхами,
Котрих молбами грѣшный да буду спасенный,
Даждъ, молю, въ святых своихъ Боже прославленный.

[2]) Примірник у колекції старих друків Ант. Петрушевича.

Друком стали появляти ся вперше українські набожні пісні завдяки публїкаціям з нагоди коронації чудесних ікон. Принайменше на основі досї відомих біблїографічних знахідок можна про се говорити. В 1734 р. вийшла без означення місця друку пісня „Пресвятой Дѣвѣ болесной чудотворной Рогозейской, совершена года афлд“; одинокий відомий біблїографам примірник сеї пісні переховуеть ся у виленській Публичній бібліотеці.[1]) Одна пісня в честь Почаївської Богородиці надрукована в книжці „Гора Почаевска стопою и образомъ чудотворным Пресвятой Богородицы почтенна“ (Почаїв, 1742) на кк. 41б, 42аб, а саме „Весело спѣвайте, чоломъ ударайте“.[2])

У першім виданню „Пѣснь Пресвятой Дѣвѣ Богородици о побѣдѣ почаевской надъ Агаряны“[3]) виглядає відмінно від богогласникового тексту:

Ве́село спѣва́йте,
Чоло́мъ удара́йте
Предъ Ма́ткою Царевою.
Гла́сы подносѣте.
Стра́нам возвѣстѣте
Сла́вное звитя́зство но́во.
Его́же дозна́ла,
Поча́евска ска́ла,
Где Ма́тка Божая стоя́ла,
Проти́въ во́йскомъ много́им
Аки звѣрем сро́гим
По́лки а́ггелъ шикова́ла.
Въ часъ зъбара́зкой войны́
Мѣста, се́ла по́лни
Премно́гихъ во́йскъ бесурма́нскихъ.
Форте́цы лама́ли,
Кровъ неща́дно льля́ли
Зъ вѣрныхъ люде́й христіа́нскихъ.
О недо́ля на́ша,
И самъ иде́тъ па́ша
Зѣло зъ вели́кими во́йски,
Бы монасты́ръ взяли́,

---

[1]) А. И. Миловидовъ, Описаніе славяно-русскихъ старопечатныхъ книгъ виленской Публичной библіотеки (1491—1800 гг.), Вильна, 1908, ст. 86.

[2]) Примірник у музею Ставропигійського інституту ч. 237. На кк. 45—51 „Житіе блаженнаго отца нашего Іова Желѣза“, а на кк. 52 і 53 „Исторія о мощехъ святой великомученицы Варвари“.

[3]) У „Богогласнику“ має пісня зазначенне свойого змісту: „о преславной побѣдѣ ея надъ Турками, бывшей року Божія ахѳе мѣсяца іюля к дня“ і такі відміни: 1. Челомъ ударяйте. 3. Хрістовою. 4. возвышайте. 5. Міръ весь утѣшайте. 6. Побѣдою днесь новою. 7. Еяже. 9. Мати Божа. 10. врагомъ многимъ. 11. срогимъ. 13. Збаражской. 14. Бяху неспокойны. 15. Гради вся от Бѣсурмановъ. 16. ломлющихъ 17. ллющихъ. 18. Зъ правовѣрныхъ хрістіановъ. 19. Ахъ, недоле. 20. Тягнетъ и самъ баша. 21. Съ премногими

Въ нево́лю отдали́
Всѣхъ людѐй тамо живу́щихъ.
Во́йска приступи́ти,
Гору́ оточи́ли,
На ней же монасты́ръ да́вный
Богомъ фундова́ній,
Поча́евъ назва́ній,
Где Пречи́стой о́бразъ сла́вный.
Вѣ́рніи рыда́ютъ,
Предъ о́бразъ па́даютъ,
Зъ не́ба по́мощи чека́ютъ.
Ру́ки своя́ зно́сятъ,
Ма́тки Божой про́сятъ,
Слеза́ми ся залива́ютъ.
Щасли́ва годи́на,
Ма́ти Божія Сы́на
На це́рквѣ ся показа́ла,
Омофо́ромъ я́снымъ,
Бесурма́номъ стра́шнымъ,
Монасты́ръ свой покрыва́ла.
Пла́чущихъ утѣша́етъ,
Сле́зы отира́етъ,
Всѣхъ подъ кровъ свой собира́етъ.
А злыхъ Агаря́новъ,
Злыхъ махомета́новъ
От насъ стремъ-главъ отганя́етъ.
Небе́сные си́лы
Зѣло ся диви́ли
Тако́вой чу́дной по́мощи,
Же сама́ бодрству́етъ,
Свои́хъ слугъ рату́етъ
Ма́ти по вся дни и но́щи.
Ктожъ въ зе́мномъ Тріо́нѣ
И въ по́лской коро́нѣ
Щи́римъ се́рдцемъ не признае́тъ,
Же проти́въ Ту́рка шту́рмом
Поча́евскимъ му́ромъ
Та́рчею ся Дѣва стае́тъ.

Книжка мала богато видань. В виданню з 1774 р. е крім сеї пісні ще й инша „Пречистая Дѣво Мати". У львівській брошурі з 1752 р. „Piesni o najswiętszey Maryi Pannie, ktore się spiewają przed Jej Cudownym Obrazem koronami Wa-

агаряны. 23. забрали. 24. Сущыи въ немъ хрістіаны. 27. Идеже. 28. фундованый. 29. названый. 30. Въ немже Дѣвы образъ. 34. Руцѣ свои взносятъ. 38. Бога. 39. Верхъ церкви себе являетъ. 41. Для Турковъ ужасныиъ. 42. покрываетъ.

43—44. Слезы отыраетъ,
Въ смутку потѣшаетъ.

45. Скиптромъ своимъ защищаетъ. 46. Мерзскихъ. 48. Стремглавъ от насъ прогоняетъ. 49. Небесныя. 51. Чудесной такой. 53. Слугъ своихъ. 54. Царица вся дни. 55. во земномъ тронѣ.

58. Ижъ Дѣва Пречиста,
Мати Бога иста,
Всѣхъ от враговъ заступаетъ.
Почаевски мури
От турецкой бури
Съ землею бы ся сровнали,
Аще не бы тою
Дѣвою святою
Свою цѣлость одержали.
Тѣмъ плещите въ длани,
Поюще вся страни
Сей возбранной воеводѣ,
Церковь купно съ нами
Вѣрными сынами
Хранящей во всей пригодѣ.

tykanskiemi ukoronowanym od oyca s. Benedykta XIII w roku 1727 dnia 15 sierpnia u W. W. OO. Dominikanow na Swiętey Gorże Rożancowey nad miastem Podkamieniem Centurowskim" подана як „Piesn szósta o teyże Najswiętszey Maryi Pannie Ruskim texstem od pewnego nabożnego złożona"- дуже популярна серед українських униятів пісня „Пречистая Дѣво Мати рускаго краю".[1]) Можна припускати, що й межи піснями, які видано з нагоди коронації чи й по коронації образу Богородиці в костелї львівських Домініканів, був якийсь церковнославянський чи славяно-український текст, бо раз Домініканн мали спеціяльні претенсії до українських земель, а далї не без впливу міг остати тут і Підкамінь. Вістку про пісні в часу коронації подав Баронч[2]), одначе не навів титулу.

З дальших аналоґічних друків[3]) треба більшу увагу звернути на почаївську збірку пісень (16 карток), оправлену

---

[1]) Н. Мировичъ, op. cit. ст. 56. Польський бібліограф Естрайхер не знає про се виданнє. Примірник є в Імператорській Публичній бібліотецї у Петербурзї.

[2]) Sadok Barącz, Cudowne obrazy M. N. ст. 154.

[3]) Не ставлю собі метою вичислити всї друки подібного роду в XVIII в. У книжечці „Obrona Polskiej Korony od granic Ukrainskich, Marya w Berdyczowskim Obrazie" (Бердичів, 1760, примірник у бібліотеці Чарторийских у Кракові) надрукована як „Piesn Osma Czudownoy Preświatoy Bohorodycy" пісня-переклад з польського тексту „Wzywaiet tebe ciła Ukraina". Зазначу тут заразом, що „Концерту Пресвятѣй Дѣвѣ Богородицѣ Бердичевской народно увѣнчаннѣй" в початком „Божія Матерь сіяетъ", надрукованого в „Богогласнику" в 1790 р. під ч. 127, тут нема.

З аналоґічних летучих листків згадаю ось такий. На отвертім піваркуші знаходить ся образ Ровнятя Ісуса в Туринцї із підписом: „Prawdziwy Wizerunek Zbawiciela Chrystusa Pana w Turynieckim Obrazie Cudami y Łaskami słynącego", поміченний „T. Korhacholski". Далї надруковані дві пісні: „Piesn o Panu Jezusie w Turynieckim Obrazie Cudami y Łaskami słynącym od XX Missionarzow Ruskim Dyalektem wydana, na tę notę, jak: Straszliwego Majestatu Panie etc. Myłoserdny Isuse sładczayszy, || Zbawytelu nasz Nayukochańszy" i „Piesn Druga na wzwyż wyrażoną Notę. Myrskia dneś yzyidite łyki || Pred Obrazom błahaho Władyki". Примірники в „Національнім Музею" і в колекції Ант. Петрушевича Др. Свєнціцкий здогадуєть ся, що друк виданий у Львові 1767 р. й вяже появу сих пісень з іменем туринець-

разом із збірником хоценського поповича Івана Левицького в колекції рукописий А. Петрушевича в бібліотеці „Народного Дому“ у Львові ч. 224. На початку збірки пісень є дереворит Божої Матери в Почаїві з датою 1762. На восьмій картці дереворит св. Варвари, помічений L G(oczemski)[1]) - 1755. Під іконою на першій стороні титул **„Пѣсни ѡ прест҃ѣй Бг҃ородицѣ, къ Ікѡнѣ Почаевской, чудотворной“**. Зараз за титулом починаєть ся пісня:

Нынѣ прославися Почаевска скала,
Идѣже Божія Мати стопою знакъ дала,

з першою строфою під нотами. Текст пісні важний під історичним оглядом і дає вказівки що до часу написання пісні. Оповідаєть ся у ній, як

Богъ за грѣхи въ мимошедшемъ лѣтѣ
Казнилъ тяжкимъ моромъ всюду и въ здешнемъ повѣтѣ,
Подгѣря, Покутя, подолскій Камянецъ,
Околичне на Волиню и мѣсто Кремянецъ.
Тисящнаго седмсотъ седмдесята года
Бысть казнь сія смертелная, морова пригода.

Тоді не знали себе знайомі, батьки, братя і приятелі. Батько бояв ся приймити сина до хати й мати нічого не помогла бідній донці. Бездомні морили себе голодом. Богато церков і монастирів стояли пусткою. Трупи нагло померших лежали непохоронені на жир звірям. Остала одинока надія на

Дѣву Богоматеръ въ чудовномъ образѣ,
Аки крѣпкій щитъ противу моровой заразѣ.
И не погрѣшихомъ надежди своея, — оповідаєть ся далі —
Вси живи, цѣли остахомъ молитвами ея.

кого пароха Пясецького (Бібліоґрафічний куріоз, Записки Наук. Тов. ім. Шевченка, т. LXXIX, ст. 159—160).

Наслідуванне пісні підкаменецькій Богородиці стрічаєть ся у книжці „Nabożeństwo do Matki Boskiey. Dla wygody tych, którzy Jey mieysca święte upodobane i cudami wsławione nawiedzaią. Osobliwiey iednak dla wygody nawiedzaiących Obraz Niepokalanego Maryi Panny Poczęcia cudami w Tartakowie słynącego“. Доступне мені третє львівське видане в 1797 р. містить як пяту пісню текст „Preczystaia, preczudnaia Diwo i Maty“.

[1]) Доповнене д-ра Іл. Свєнціцкого; пор. Рукописи львівських збірок, II (Українсько-руський архив, т. VI), ст. 211.

Богато вірних, що терпіли від зарази й постановили піти в Почаїв до образу,

Нечаяно здрави, цѣлк остали;
Первіи от нихъ Подгорцы той ласки дознали.
Егда уже моромъ паде болѣе ста,
Надъ надежду въ едину нощь сѣчь смертная преста.
Подъ Гусятиномъ весь Товстенька дознала,
Въ ней же заченшаяся сѣчь морова устала.
От за Бардичева зъ Нехворощи мѣста
Уже посредѣ зарази моровои бѣс а
Зе двадесятъ домовъ себе въ руцѣ вдаша
Почаевской Матцѣ Божой и живи осташа,
Аще и по домахъ не заключалися
И въ зараженными купно во всемъ общалися.
Въ веси Судобичахъ, егда моръ начался,
Самъ панъ велможній наслѣдникъ со всѣми вручался
Въ опеку Пречистой въ чудовномъ образѣ,
Зосталъ живъ, токмо тринадцятъ пато въ той заразѣ.
Слуга три недѣли южъ безъ смысла болѣлъ,
Приложеніемъ до главы образа исцѣлѣлъ.
Въ мѣстѣ Ярмолинцахъ въ пресвитерскомъ дому
Умре двое въ той заразѣ, въ тузѣ сущу тому.
Усвувъ, зритъ инока, зъ Почаева суща
Съ трема печатми въ хартіи, писмена дающа
И по трижды рекша: не бойся умрѣти,
Аще Почаевску будешъ Патронку имѣти.
Воспрянувъ пресвитеръ житія въ надеждѣ,
Безъ боязни Сакрамента дѣйствоваше вездѣ.
Со всѣмъ домомъ въ бѣдѣ моглъ смерти избыти.
Прочіихъ чудотвореній нѣсть мощно вмѣстити.

Свідчать про них люде, що приходять з численних міст і сіл до Почаєва як „недобитки моровін". Кінчить ся пісня молитвою до Богородиці.

Текст пісні у збірці майже не ріжнить ся від тексту в „Богогласнику".[1]) В останнім подано в надписи, що автором

[1]) Більшою можна би назвати ріжницю тільки в однім місці. Текст збірки говорить, що „многи церкви, монастири нынѣ пусти быша", а текст „Богогласника" має замісць „нынѣ" — „тогда". Деталь не маловажний при означуванню дати зложення пісні.

пісні чернець-Василіянин. Зазначений і зміст „о избавленіи помощію ея от повѣтра мороваго, бывшаго въ лѣто ҂аѱо҃“. Тому, що в тексті згадуєть ся про спустошення, які робила ся зараза „въ мимошедшемъ лѣтѣ“, пісня зложена 1771 р.

На новість пісні

Вселенная, вся страны, земляне,
Совокупльшеся вси христіане,

що починаєть ся на оборотній стороні третьої картки, вказує підложенне першої строфи під ноти. Правда, в пісні співаєть ся, що

Царіе, князи великой славы
Скланяютъ своя покорне главы
Предъ образомъ Монархинѣ,
Иже въ Волинской краинѣ
Временми давній,
Чудами славный,

але се скорше поетичний вислів величі Божої Матери, ніж малюнок дійсного поклону царів і князів перед образом в час коронації. Пісня звеличує Богородицю за се, що уздоровлює усяких хорих, згадує, що

Егда бѣсурманъ, кровопролитель,
Обступилъ войскомъ сію обитель,
Хотѣлъ подъ моцъ свою взяти,
Надъ тимъ муромъ Дѣва Мати
Ратунокъ дала,
За тарчу стала.

Та здаєть ся, для питання про час зложення пісні найважнійший деталь, як Богородиця „защитила и прославила“ почаївську „обитель“,

От давнихъ лѣтъ гонимую,
Въ нашихъ очахъ томимую.

Виходило би, що пісня зложена також з самого початку 70 рр. XVIII стол.

Дальша пісня „Пречистая Дѣво Мати Рускаго Краю“ (5а) не підложена під ноти правдоподібно тому, що її мельодія та сама, що й популярної уже тоді пісні Підкамінецькій Богородиці. Згадуєть ся у пісні, як „первіе видѣли“ Богородицю

на верху скали
Стоящую въ столпѣ огня, яко признали
Два иноцы и присущій
Іоаннъ, череду пасущій,
Прозвискомъ Босій.

Сіи тріе свидѣтеле достигше мѣста
Видѣннаго, но ничтоже болше узрѣста,
Токмо изображеніе,
Правой ноги знаменіе,
Полное воды.

Ся вода дає умерлим жите, сліпим очи;

Суть доводомъ дѣянія
Болшъ чтырехъ вѣкъ писанія
Въ томъ монастирѣ.

Коли в часї війни „въ потугою прійде бѣсурманъ", вдруге побачили Богородицю, як була

щитомъ надъ мурами
Окруженна аггелами
Въ свѣтѣ великомъ.

В піснї є така історична вказівка:

Корона полска съ великимъ княжствомъ литовскимъ
Находящу на ны бѣду гнѣвомъ синовскимъ
Проситъ от насъ отвратити,
Можеши бо умолити,
Мати, Владику.

У виданню „Богогласника" з 1825 р. слова „Корона полска съ великимъ княжствомъ литовскимъ" справлені на „Скипетръ царскій со предѣломъ мало Россійскимъ". Тут і причина хибної думки Мировича, що пісня зложена вже по роздїлї Польщі.[1])

Дальша пісня, здаєть ся, знов нового походження, бо перша строфа підложена під ноти, а саме

К тебѣ, Божія Мати, прибѣгаемъ,
Обремененни грѣхами взиваемъ.

---

[1]) Мировичъ, op. cit. ст. 73.

Згадавши, як Почаївська Богородиця „знаменіе въ скалѣ стопы дала“ й як оборонила монастир перед турецькою навалою, оповідає автор:

Инока стара, обрѣтши на полѣ,
Посѣкъ Татаринъ за садомъ на долѣ,
Взять свою главу неслъ, пред образъ паде,
Благодарящи Богу, духъ предаде.
День успенія празденствомъ сіяше,
Инокъ въ неволѣ татарской стеняше,
Узы на ногахъ имущь принесенный
И въ монастирѣ въ той день поставленный.
Паде въ студенецъ на помощъ призвавый:
Ратуй, Пречиста, — обрѣтеся здравій.
Мертвій въ вторій день веземлемій до гробу
Твоимъ могутствомъ оживе въ ту добу.
Пятнадесятъ лѣтъ невидѣвій свѣта
Кирілъ съ Подляшша прійде въ наша лѣта,
Ста пред образомъ внегда отворенній,
На пѣснь: Достойно — прозрѣ ослѣпленній.
Егда сѣмена прузы изядяху,
Всюду по полях на здешны летяху,
Мы, гя призвавше, противо изійшлы,
Узрѣвши сіе за предѣлъ отишли.
Савва зъ Россіи ослѣпленъ очима
Слыша о чудахъ своима ушима,
Обѣща пойти къ Чудовной въ образѣ,
Въ тую нощъ уснувъ и прозрѣ въ том разѣ.

Як і чуда, зареєстровані в попередніх піснях, так і в сій, внесені до поодиноких видань „Гор-и Почаевск-оі“. Одначе ся обставина мало дає опори для питання про хронольоґію пісень. З уваги, що три згадані пісні, яких перші строфи в збірці положені під ноти, зазначені в „Богогласнику“ як продукти „Инока чину с. Василіа В.“, можна здогадувати ся, що всї вони походять від одного й сього самого автора й хронольоґічно не відбігають далеко від дати пісні „Нынѣ прославися почаевска скала“.[1])

---

[1]) Чотири пісні до Почаївської Богородиці надруковані в брошурі Гаврила Андрія Каспаровича п. з. „Zrodło ogrodow, Studnia

Пісня великомученицї Варварі з поч. „От тернія ідолскаго“ з першою строфою під нотами (8а) має на кінцї замітку, що 1714 р. була тяжка морова зараза на Поділю і Волинї. Щоби переблагати Божий гнів, почаївські Василіяни завели щоденний спів до Почаївської Богородицї і до св. Варвари. Коли минула зараза без нїяких жертв у монастирі, постарали ся черцї, що вибудувано вівтар в честь св. Варвари, а на його посвяченнє запросив почаївський ігумен Гедеон Левицький луцького й острожського епископа Йосифа Виговського. Епископ дарував для нового вівтаря палець великомученицї Варвари, при чім сказав: „азъ имамъ сей многоцѣнній бисерь, сі есть мощы сія, от моего сродника Я. В. Е. М. Пана Виговскаго, Воеводи Кіевскаго и Гетмана тогда украинскаго, которій моленіемъ получи у иноковъ обители Святоміхайловскія кіевскія“.

Замітка про палець св. Варвари викликана сим місцем піснї, де говорить ся, що ласки св. Варвари

и почаевская обитель дознала,
От повѣтра морового цѣлая остала.
За сіе избавленіе
Стяжа перстъ твой въ храненіе,
Созда предѣлъ украшенный;
Въ немъ блюдомъ есть положенній.

Кінчать збірку: пісня „от притчи евангелской о богатомъ и Лазарѣ“ з поч. „Хощу страшну притчу сказати“, яку велить ся співати на мельодію „О горе мнѣ грѣшнику сущу“, пісня „въ бѣдахъ сущему“ — діяльоґ туги й розваги з поч. „Возопихъ въ печали моей“, що співаєть ся як „Богородице Царице“, й пісня про смерть, суд, пекло й небо „Помысли, человѣче, прегоркій часъ смерти“, якої текст вповнї відмінний від богогласникового. Тому, що на всїх вісїм пісень половина

---

wod żywych... to iest Godzinki Nayś. Maryi Pannie na Gorze iasney Poczaiowskiey .. (Львів, 1765): перша на ст. 16 - 18 „Weseło śpiwayte“, друга на ст. 18 – 20 „Panno oraz Matko Boska Ruskiego Kraiu“, третя на ст. 20 22 „Witay, cudowna Matko w Poczaiowie“, а четверта на ст. 22—23 „Naywyższa Niebieska y ziemska Ozdobo“.

призначена в збірці звеличанню чудес Почаївської Богородиці, можна припускати, що збірку викликало якесь більше монастирське свято. Таким була коронація Почаївської Богородиці 1773 р. До рр. 1772—1773 треба й віднести надруковане сеї збірки.

XXIV.

До появи друком духовних вірш причинила ся і пропаґанда унії при помочи місії. Брошура Шимона Майхровича[1]) „Nauka zbawienna Na missyi Societatis Jesu zwyczayna. Krótko obiaśniaiąca. co każdy powinien wiedzieć, czynić y czego się wystrzegać“ має попри польські і славян -українські тексти набожних пісень. „Pisni Ruskoi“ (sic) ідуть від оборотної сторони 21 картки: наперід „Troyca Boh Otec, Boh Syn, Boh Duch Swiaty“, потім вірша „o Milosty Bozoy“ „Boże, kochaiu tia, cyłym sercem kochaiu tia“ (23a), а вкінці „Pisn o Boharodycy Maryi“ „Preczystaia Diwo Maty Ruskoho kraiu“ (24a). Друге видання появило ся у Львові 1767 р.[2]), перше рівнож у Львові 1764 р.[3])

З місійних кругів походить і дуже рідка збірка духовних вірш, яка переховує ся у бібліотеці Ягайлонського університету під ч. 4020. Завдяки охочій ввічливости директора бібліотеки Оссолінських дра В. Кентжиньского я мав нагоду в сій бібліотеці використати сю бібліографічну рідкість. Се 8 карток 4°. З огляду на рідкість, невеличкий обєм і мову друку позволю собі навести його ось тут. Мова сих текстів дуже богата польонізмами. Сю велику скількість польонізмів тим лекше пояснити, що сї тексти правдоподібно представляють у цілости переклади з польської мови. Все таки богатство польонізмів рівноважить ся у деякій степени досить значною течією живої української мови. При текстах не крескую a (á), не задержую там великих букв, де вони нічим не усправедливлені, розділюю неналежні до себе слова й справлюю інтерпункцію.

Збірочку зачинає:

---

[1]) Доказ ствердження, що се брошура Майхровича, містить ся на ст. 24б на долі: Doctrina tam salutaris a Patre Simone Maychrowicz S. J. Missionario per (dioe)cesim Premisliensem, hoc libello contenta“ і т. д.

[2]) Примірник у бібліотеці Оссолінських ч. 10839.

[3]) Józ. Brown, op. cit. ст. 89—90.

Pisn katechizmowa.[1])

Troyca Boh Otec, Boh Syn, Boh Duch swiaty,
W Troycy Boh odyn, tak wsim treba znaty.
Boh Otec z pred wik z sebe Syna rodyt,
Duch swiat od Otca y Syna pochodyt.
Syn Bożу staw sia czołowikom, maie
Duszu y tiło. a wirnych spasaie
Poczaw sia z Ducha swiatoho, ne z muża,
Zrodyła krasna Marya iak ruża.
Trydciat try lita żyw z ludmi na świty,
Rady spasenia na kresti zabyty.
Woskres w den treti, wstupyw na prawyciu,
Otca nebesnu dedyczyt stołyciu.
Od tuda pryde, swit sudyty maie:
Dobrym dast nebo, złych pekłom karaie.
Bo zły czołowik prykazanie złamaw,
W chorobi, w szkodi do czarow sia wdawaw.
A Boh persz każe: wir w Boha odnoho,
Druhe: ne bery darmo imia Joho.
Tretie: nedilu światkui preświatoiu,
Czetwerte: szanui otca, matku twoiu.

---

[1]) Текст „Naczatki-в zytyia Nebesnaho Na zemły“ (стор. 221—29) значно твердший, як показують відміни:
Piśń Katechyzmowa. 2. iedyn. 3. Otec pred wik. 4. ot Otca i.
Syn Bożу Bohom byty ne perestał,
Chot duszu, tiło iak czełowik pryiał.
Z Ducha swiataho, ne z muża poczał sia,
Rody sia z Diwy, świtu pokazał sia.
Trydesiat try lit tu na żemły (sic) żyty
Raczył, krest i smert za nas preterpity.
Woskres w deń trety, wstupił na stołycu
Otca predwiczna, w nebesnu prawycu.
I znowu pryidet na sey świt sudyty,
Prawednym nebom, złym pekłom płatyty.
Bo złyi lude Boha zneważaiut,
W chorobach. w szkodach do czarow sia wdaiut.
A Boh nam nadał desiat prykazania
Pod hrychom tiaszkim wsim do zachowania.
Persze: ne szukay bohow czużych nad Mia,
Druhe: ne wzyway darmo Bоże imia.
Trete: nedelu w pobożnosty światkuy,

(15) Piate: ne ubyi, szoste: ne czużołoż,
Siome: ne krady, osme: fałszu ne mnoż,
Dewiate: żony ne żadai bliźnioho,
Deset: ne żadai żadnoi ryczy ioho.
Piat prykazania cerkownych sut tyie:
Swiata światyty, szczo uroczystyie,
A Służby Bożey w nedylu, w deń światy
Słuchat prystoyne, posty odposzczaty.
Spowid czynyty błysko k wełykodniu,
Pryczastie braty, tiło, krow Hospodniu.
Sim sakramentow: kreszczenye, znowa
Mirom mazanie, tiło, krow Chrystowa,
Spowid, kapłaństwo, małżeństwo mir maie,
Jeleomazanyie pred smertiu pryimaie.
Syia pryczyna Bożoho karania,
Ze Boże łamłem, cerkwey prykazania.
Hto chocze duszu spasty iedynuiu,
Katołyczesku wiru preświatuiu
Nechai trymaie y soiedynenie
Z cerkwoiu Rymu, maty me zbawłenie.
Odyn Boh, odno kreszczenie, każe
Paweł apostoł, odna wira, także

Czetwerte: otca, matku, starszych szanuy.
Piate: ne ubyi, szeste: ne cużołoż,
Sedmoie: ne krad, osme: ne świdczy na łoż.
Dewiate: żeny ne żaday czużoi,
Desiate: ryczey żadnych, szczo ne twoi.
Tyi prykazania społniay, czełowicze,
Aszcze żadaiesz zryty Boże łyce.
Cerkwy zaś swiatoy iest piat prykazania,
Szczyraho choszczut od nas zachowania.
Persze: swiatyty dny uroczystyi,
Druhe: słuchaty służby Bożoy w tyi.
Trete: postyty cerkownyi posty
Tiłom i duchom pry wstremezływosty.
Czetwerte: spowid czynyt k wełykodniu,
Sakrament braty, tiło, krow Hospodniu.
Piate: prychody cerkwy oddawaty
Lub desiatyny, w tom ne spereczaty.
Sedm sakramentow: perszy: kreszczenyie,
Druhy: swiatoie myrom maszczenyie.
Trety sakrament iest Eucharystyia,

Cerkwi Petr hława y nastupcy ioho,
Sia wira dobra, inszych chotiai mnoho
(2a) Wiry rachuiut, w nych żaden czołowik
Spasen ne bude, tylko zhine na wik.
Boh toie ziawiw, wse wirym dla toho,
Bo Boh ne zmylit, ne zdradyt nikoho.
Straszna trywoha na sey świt nastane
W toi czas, w kotory tiło zmartwychwstane.
Stemniie słońce, misiać, a wsy żory (sic)
Na zemlu spadut aż z nebesney hory.
Zadryżyt zemła (sic) od anhelskiey truby,
Hrysznik z duszeiu, z tiłom doyde zhubi.
Toi den ostatni nebes strase syły,
Odczynyt hroby, odsłonyt mohiły.
Pohnyłe tiło, złamanyie kosty
Za iedno pryidut do swoiey ćiłosty.
Wernet sia dusza do swoioho tiła,
Aby sia sprawiw hrysznik z swoho diła.
Stanut w dołyni Jozafata lude,
Tam pryiatelstwo wytaty sia bude.
Lecz ne na douho rozłuka nastane,

Czetwerty: tayna pokuty swiatyia.
Piaty: w chorobach iest masłoświatyie,
Szesty: kapłaństwo, sedmy: winczanyie.
Kto choszczet duszu wiczne spasty swoiu,
Nechay trymaiet wiroiu żywoiu
Z cerkwoiu Rymu soiedynenyie,
Bo na tom wysyt wsich nas spasenyie.
41 Iedyn... iedno kreszczenyie. 42. iedna. 43. Cerkwy... ieho.
44 Se... dobra iedna świta wseho.
45 Chotiay rachuiut jeretyki mnoho
Wir, ałe tyie ne spasut nikoho.
Boh toie ziawyw czrez pysma swiatyi,
By tak trymały wsi prawowirnyi.
Strasznyi trwohy na sey swit nastanut
W toy czas, koły wsich tiła z mertwych wstanut.
51 Stemniiet... misiac i wsi zory. 52. spadut z nebesnyia. 53. zemla ot anhełskoy. 54. Hrysznyk.. z tilom (sic) doydet zhuby. 55. Toy deń... straset. 56. Otworyt... otsłonyt mohyły. 57. Hnyłoie. 58. Zyidut sia w toy czas do... ciłosty. 59. swoieho. 60. sprawył hrysznyk. 61. Iosafata. 63. A w toy hodyni rozłuka.

Zważai, switlubcze, zważteż, chrystyane
Rozłuczat matku od rodnoi doni,
Doczka do pekła, a maty w koroni.
Albo też doczka poyde męż (sic) swiatyie,
A neszczastywu (sic) matku porwut złyie.
(25) Brat z bratom, oteć z synom sia rozstane,
Odon (sic) ku nebu, druhy sia dostane
W chon pekelny, neszczasny czołowik.
Y muż z żonoiu rozłuczat sia na wik.
Horko slozami koli hołosyty
Lud bude, w toy czas Chrystos swit sudyty,
Hto złe pomysływ, złe uczyniw komu,
Szczo złe wymowyw, skażut w oczy iemu.
Boh sprawiedliwy usich diła znaie,
Hto iak zasłużyt, tak zapłatu daie.
Reczet że iednym: do neba, swiatyie,
Chodte, a druhym: w ohoń, proklatyie.
Szczasływ, hto w nebi bude wikowaty,
Proklat toi, koho bude pekło żraty.
Kai sia, hryszniku, wday sia do pokuty,
Perestań hrychow, w nebi możesz buty.

---

64. Tut switowyi zważte, chrystyiane.
65. Razłuczat muża ot własnoi żony,
Jedno do pekła, druhe do korony.
Także i doczku od matki razłuczat,
Jedna w roskoszy, druhu złyi muczat. 69. otec.
70. Otec w propasty, a syn sia ohlanet
W nebi albo tez otec so swiatymy,
A syn zły w pekli na wik z proklatymy.
73. Koły żałosne budut... 74 Chrystos na toy czas budet świt. 75. Chto... chto złe mowyw.
76. Albo uczynkom zaskodyw (sic) błyżnomu. 77. sprawedływy wsich nas... znaiet. 78. Kto... zasłużyw... daiet.
79. Jednych do neba budet zapraszaty,
Druhych w pekełny oheń otsyłaty. 81. chto... budet.
82. Neszczasływ, koho pekło budet maty.
83. Kay sia, hrysznyku, miy sia do... 84. mozesz (sic). 85. ne karaiet. 86. Horkich słez... czekaiet. 87. Koły... ne budesz czynyty. 88. Na wiki w pekli budesz hołosyty. Amiń.

„Пѣснь катехизмова“ в „Народовѣщанію“ з 1768 р. має такі відміни: 1. святый. 2. Въ Тройцѣ. 3. Отецъ предъ вѣкъ съ себе. Дальші відміни в порівнанню з текстом нотки такі: 5. Божій...

Łaskawy Hospod tebe ne karaie,
Hurkich słoz twoich, spowidy czekaie.
Koli pokuty ne żmoże (sic) dożdaty,
Zhynesz na wiki y budesz proklaty.

O nadeyi.

Jak bystro oreł w horu wylitaiet,
Jak szwitko woda w dołynu spływaiet,
(3a) Nech chrestyanin to dobre zważaie,
Ze chutniey żytie k smerty sia zbłyżaie.
Pry smerty, lubcze, ciły świt pokynesz
Y bez pokuty na wik wikow zhynesz.
Czemuż świt marny serdeczne kochaiesz,
O duszu, nebo y Boha ne dbaiesz?
Czyli tia z ohnia lub pekelnoy łażni (sic)
Wybawiat świta ciłoho pryiaźni?
Syn, donia, maty szczo tomu pomoże,
Koho do pekła wkynesz na wik, Boże?
Prawdu tak iawnu koły uważaiu,
Pred maiestatom twym, Chryste, padaiu.
Nech o tym w każdoy pracy pametaiu,
A żytie moie chutny poprawlaiu.
Szczo koły uczynisz dla twoiey myłosty,
Dawnoho żytia pozabudesz złosty.

престалъ. 6. Хочь... пріялъ. 7. почався. 8. указався. 9. Тридцятъ три лѣта ту на земли. 10. Рачивъ. 11. третій, въступивъ. 17. надавъ десять. 18. грѣхомъ. 21. недѣлю. 24. крадь. . свѣдчь. 26. рѣчей. 27. Тѣ приказаня. 28. Если жадаешъ зрѣти. 29. пять. 30. Щирого хочутъ. 31. урочистіи. 33. церковніи. 34. при встремежливости. 35. сповѣдь. 37. доходи церквѣ отдавати. 39. першій крещеніе. 40. Другій. . мащеніе. 41. Третій... еvхаристіа. 42. Четвертій. 43. Пятій... маслосвятіе. 44. Шестый: капланство, седмый: вѣнчаніе. 45. Кто 46. Нехъ то. 47. Рима соедипеніе. 48. спасеніе. 46. тіи. 47. святіи. 48. правовѣрніи. 49. Страшніи. 51. Стемнѣетъ солнце. 52. съ небесной. 54. Грѣшникъ съ душею, зъ тѣломъ. 55. Той день остатній. 60. грѣшникъ свого. 62. пріятелство. 64. свѣтовіи... христіане. 65. Розлучатъ. 67. розлучатъ. 69. ростанетъ. 72. Въ небѣ, а сынъ злый на вѣкъ съ проклятыми. 75. Хто зле помысливъ любъ зле мовивъ кому. 76. зашкодивъ ближному. 77. справедливій. 78. Хто. 80. въ пекелній огонь. 81. кто. 83. грѣшнику. 84. грѣховъ... буты. 85. Ласкавій Господь. 88. Конецъ, Богу, слава.

Pred twoim carstwom nysko upadaiu,
W tobie (!), moy Chryste, wsiu nadeiu maiu,
Ze chotiam hoden, na wiki ne zhynu
Y neskończoney w pekle kary minu.
Wira nas uczyt: iesy sprawedliwy,
Y ta prydaie, żeś iest myłostywy,
Chocz sprawedływost chocze skaraty,
Łaskawost twoia bude nam maty.
(3б) Pryioweś (!) syna marnotrawnoho,
Ach, ne zabudesz y mne hrysznoho.
Z Dawyda, Petra prykładu maiu,
Z nymy pod twoiu łyt›st prybihaiu.
Na toś krow rozływ y poranyw tiło,
Zebym ruk twoich ze zahynow (sic) diło.
Prez krow y muku Tebe błahaiu,
W zasłuhach twoich nadiiu maiu.
Chocz na mne prydet ostatnia hodyna,
Perebłahaiesz kochanocho (sci) Syna.
Neskwerna Diwo, Preczystaia Maty,
Pry tobi lubo bude konaty.

Pisn o miłosty Bozoy.

Boze, kochaiu tia, ćiłym sercem[1]) kochaiu tia.
Szczo iest na zemli stworynia,
Odminiaiu w miłost pinia,
Nech tia chwalat, wysławlaiut,
A mni do uszu wołaiut: Boze, kochaiu tia &c.
Słońce, misiać y wsi żoıy (sic),
Rok, hodyny y czas skory,
(4a) Nocz y deń nechai tia chwalat,
Serca miłostiu zapalat. Bożе &c.
Szczo sia na zemli znayduie,
Szczo nad zemlu wylituie,
Szczo w rykach, w moru pływaie,

[1]) Відміни тексту співаника № 1 (63а – 64а) такі: 1. сердцемъ. 2. земли створѣня. 3. Отмѣняю. 4. хвалят, выхваляютъ. 6. Солнце, мѣсяцъ и вси зори. 7. скорый. 8. Нощъ. 9. Сердца милостю. 10. земли знайдуетъ. 11. вылѣтуетъ. 12. въ рѣкахъ, въ морю

Nechai tuiu pisn spiewaie (!). Boże &c.
Mnocho (sic) trawok sia rachuie,
Mnocho listkow sia znayduie,
Tolko nech iazykow maiu,
Z nych kożdym z serca wołaiu. Boże &c.
Dusza, tiło y wsi syłý
Tebe tylko ulubyły,
Y szczo sia wo mni znayduie,
Mylost twoia wse krempuie. Boże &c.
Rozum, wola, chuty, zmysły,
Sława, honor y iak stysły
Affekt serdca korrumpuie,
Wicznym prawom zapysuie. Boże &c
Usi tchnenia y stuplenia (sic)
Znaczat myłosty prahnenia,
Kolko razy puls wdaraiet,
W myłosty sia wymiraiet. Boże &c.
Chocz sia oczy zamykaiut,
Snu z potreby zażywaiut,
(4б) Dusza, serdce, chuty czuiut,
W pisn presładku wylituiut. Boże &c.
Iesły choczesz mia słuchaty,
Boze, budu w hłas wołaty:
Woźmy, szczo iest switowoho,
Dai myni sebe samoho. Boże &c.
Marny świte, szczo iest twoho,
Woźmi, szczo iest pyszczonoho,
Tym sia welmi utyszaiu,
Koli tuiu pisn śpiwaiu. Boże &c.
Ani mene marnost zwede,
Ani od Boha odwede,
Wsiomu świtu iuż diakuiu,

плываетъ. 13. спѣваетъ. 14. Много. 15. Много листковъ. 16. Тилко. 17. Нимъ кождымъ зъ сердца. 18. Душа тилко и вся. 19. тилко. 22. Разумъ... смыслы 24. Афектъ... корумпуе. 26. Всѣ тхненя и ступленя. 28. Колко разы пулсъ въдаряетъ. 29. вымѣряетъ. 30. Хоць. 31. съ потребы. 36. Возми, що естъ свѣтоваго. 37. менѣ... самаго. 38. Марный. 39. Возми... пещоного. 40. велми утѣшаю. 41. Коли тую пѣсвь спѣваю. 42. марность мене. 43. от Бога от-

K tobi serdcem wylituiu. Boże &c.
Smutok y dołechływosty (sic)
Ne odminiat mey myłosty,
Kłopot y preślidowanie
Zmucniat moie ukochanie. Boże &c.
Nech sia y pekło nasrożyt,
Myłosty mey ne stryważyt,
Nikomu wże ne hołduiu,
Lecz w tych słowach tryumfuiu. Boże &c.
(5a) Nech zo mnoiu, szczo chocze, stane,
Chocz mene opustysz, Pane,
Chocz wse złe na mene padne,
Wołaty budu wsiuchdy snadne:
Boże, kochaiu Tia, ćiłym sercem kochaiu Tia.

Pisn o pekle

Nech sia nauczu muk boiaty.
Szczo iest pekło, choczu znaty.
Ach, neszczasnyi hrysznych doli.
Horyt w pekli, iak w newoli,
Na wiki.
Dusza terpyt, szczo iest muky,
Ne bude nyhdy poruky. Ach, neszczasnyi.
Ohłedaie wraha swoho
O, iak muczat lubych ioho. Ach, neszczasn.
Ohoń oczy pożyraie,
Horkie slozy wytyskaie. Ach, neszczasn.
Strach słuchaty, bo wsi łaiut.
Deń, hodyny proklinaiut. Ach, neszczas.
Otec, maty czom zrodyła,
Czom ne kamen wyronyła? Ach, neszczas.
(5б) Lypsz myni było ne żyty,
A w pekli się (sic) ne smażyty. Ach, neszczas.
Druh na druha narykaie,
Otec syna proklinaie. Ach, neszczas.

веде. 44. Всему свѣту. 45. Къ тебѣ. 46. долегливости. 47. Не отмѣнят моей. 48. и преслѣдоване. 49. Значат мое. 50. не срожит. 51. Милости моей. 52. все не. 53. Лечъ. 54. со мною що хочъ. 55. Хоць. 56. Хоцъ. 57. всюды сладне. 58. сердцемъ.

Robak kusaie sumłenie,
Zhubyweś duszy spasenie. Ach, neszczas.
Zamknuweś hrychami neba,
Zyty w pekle na wik treba. Ach, neszczas.
Neszczaśliwyi swywoli,
W iake tiahnete newoli? Ach, neszczas.
Łychy iazyk Boha-swoho
Kłyne, szczo zotworyw (!) ioho. Ach, neszczas.
Na krow Chrysta narykaie,
Bo ta muki pryczynaie (!). Ach, neszczas.
Instyhuiut samy rany,
Aby w pekło byw posłany. Ach, neszczas.
Odniaw Duch swiat świtło swoie,
Kłyne serce proklatoie. Ach, neszczas.
Mayteż bacznost, żywy lude,
Jaka hrysznym muka bude.
Ach, neszczasney hrysznych doli.
Horyt w pekli iak w newoli.
(6a) Albo z hrychu powstawaty
Albo Boha proklinaty
Musysz w neszczasnoy doli,
Zażywszy pekła newoli
Na wiki.
Szczoż Boh winien, że tia uczynyw,
Szczo tobi Chrystos zawynyw?
Y żytia ti ne żałowaw
Y nebo na wik zhotowaw.
Ey, lipsze Bohu służyty,
Nyż w pekelnych mukach wyty
Na wiki.
Ey, lipsza (!) Boha słuchaty
Nyż neszczasnu wicznost znaty
Na wiki.
Ey, lipsza teper terpyty,
Nyż w pekelnym ohniu żyty
Na wiki.

Pisn o żalu za hrychy.

Boze, w dobrosty nikoli nezbrany,
Zadnym iazykom niewypowidany,

(66) Żeś Ty iest hoden wszelakoi myłosty,
Poszanowania, chwały, uczlywosty

Tia choczu, prahnu y ważu samoho
Nad wsi dobra, Ty u serca moho
Naybulsze dobro, Ty w naybulszey cenie,
Sam odyn w mene nad wse stworenie.

Chocz byś nikoli za hrychy, moi Boże,
Ne karaw, iednak kolko serdce zmoże,
Ach, żałował bym dla toho samoho,
Zem Tia obrażyw (sic) Hospoda dobroho.

Otoż moi Boze, y teper żałuiu
Dla toho, że Tia nad wse myłuiu,
Y to u sebe stateczne stanowlu,
Ze hrychow moich nikoli ne znowlu.

Maiu sia wolu spowidaty szczyre
Y to z Toboiu trymaty prymire,
Szczo koły wczyniu ia nużny czołowik,
Nadiia Tebe ohladaty na wik.

O Boze dobry, Boze łytostywy,
Bud moiey duszy hrysznoi myłostywy,
Narodom dai mir, nech maiut poprawu,
Chrystu y cerkwi Rymu skłaniat hławu.

Вкінці на кк. 7 і 8 поданий „Katechizm krotko zebrany"

З місіями стоять у тісній звязи й инші летучі листки з піснями. Бібліотека варшавського університету має рідку брошурку, зложену з 4 карток 8°. Є тут „Pisn katechyzmowa", „Pisn o miłosty Bożoy" й „O żalu za hrychy". Вийшла „Pisn katechyzmowa" й осібно та знов разом із „Nauko ою z słowes Chrystusowych (sic) ewanhełyi światoj Matfeja Swiataho".[1])

Зложеннє катехизмової вірші „Тройца Богъ Огецъ" в уніятськім дусї приписує згідно традиція Тимотееви Щуровському. З огляду на се, що український видавничий рух XVIII в. має йому завдячувати дещо, може не від річи буде подати ось тут вязку житеписних даних про нього. Уродив ся 20 листопада

[1]) K. Estreicher, Bibliografia Polska, т. XXIV, Краків, 1912, ст. 331.

1740 р. в Лїшнї на милю від Володиміра. Батько був володимірським судьєю. Початкову науку одержав дома, а пізнїйше удав ся до василіянської школи в Володимірі. Чуючи в собі покликаннє до духовного стану, удав ся звідси по скінченню шкільних наук в 18 р. житя до міста Битеня в новгородськім воєвідстві дві милї від Жировиць і мимо спротивлення брата Йосифа допрошував ся дуже, щоби його приймити до василіянського новіціяту. По скінченню річної проби в новіціяті і по виповненню усїх формальностий, приписаних для чину, став його членом. Тут відбув приписану науку і став учителем у Володимірі. Молодий учитель мав гарне поле відзначити ся, зєднав собі розголос доброго вчителя і провідника численної молодїжи. За гарні виклади любили його ученики, а вдячні були родичі й опікуни.

Тодїшнїй митрополит Пилип Володкович видів працю молодого вчителя, прикликав його до себе, лишив при своїм боцї і повірив йому обовязки авдітора. Тут щойно мав нагоду молодий учитель-чернець виявити свої здібности, розвинути свій талант і здобути прихильність свойого наставника. Митрополит зробив йому пропозицію, щоби на його кошт удав ся до Риму й ще основнїйше познайомив ся там з предметами, відповідними його станови. З великою радостию приняв Щуровський пропозицію і вибрав ся до Риму, де потонув майже в стосах книжок. З цїлою пильностию вертував їх, читав, робив витяги й осягнув степень доктора теольоґії. Потім став проповідником у Вильнї. Память мав надзвичайну, знав сїм мов і всїма говорив і писав легко. Жидівської мови навчив ся у Римі, де майже цїлі ночи проводив на читанню і писанню. На його проповіди горнули ся товпи, бо говорив огнисто й пориваючо. Не тільки християне, але й іновірцї на вістку, що буде проповідати Щуровський, тиснули ся; не рідко можна було побачити на його викладах навіть Жидів, Татарів і т. д. Церква й кожде місце, де промовляв, були повні слухачів усякого стану, пола й віроісповідання. По кількох лїтах став маґістром новіціяту в Битеню, а потім ігуменом монастиря в Біллій. Умер 15 цвітня 1812 р., проживши 73 лїта. Перед смертю перейшов наново на латинський обряд.[1])

---

[1]) Pamiętnik religijno-moralny, т. XXV, Варшава, 1853, ст. 446–52 (статя Адама Бартошевича)

Полишив значне число писань релїґійного змісту. Найстарше датоване його писаннє се віршований діяльоґ з 1770 р. „Głos pochwalny nieba i ziemi“. В 1772 р. вийшли в Супраслї його „Wzory doskonałości panienskiey“, між якими є й проби славяно-українських вірш. У сім самім роцї видав у Почаїві писаннє п. з. „Gospodarz chrześcianski“. З 1774 р. походить його віршований діяльоґ „Widok mądrości w obrazach od pogan wyśmiany, od Leona Izauryka zdeptany, od Jana Damascena wsławiony“. В рр. 1780 - 83 вийшли в чотирох томах у Вильнї проповіди „Hasło zbawienne, nauki apostolskie“. Инші його писання такі: Rozmowy zbawienne o nauce chrześciańskiej w czasie missyi (Супрасль, 1787), Missya bialska (в чотирох томах, Супрасль, 1792), Miesiąc cały przez codzienne uwagi prawd wiekuistych Bogu poświęcony. Славяно-українські його духовні вірші приходять у „Missyi bialskiej“ і в люблинській збірцї з 1801 р. п. з. „Piesni pobozne Naukę Wiary i obyczaiów Chrześciańskich w sobie zamykaiące dla uzytku i zachęcenia Bractwa Nauki Chrześciańskiey W całey Diecezyi Chełmskiey Po wszystkich Cerkwiach Parafialnych ustanowionego“. Польські духовні вірші зібрані в „Dodatku do Śpiewnik-a kościeln-ого“ з 1842 р. Мйодушевского (ст. 579—678).

Ся обставина, що в місійній збірцї Ягайлонської бібліотеки приходить вірша Щуровського „Тройца Бог Отец“, позволяє менше більше означити час друку збірки. Вірша Щуровського являєть ся і в місійній брошурі Шимона Майхровича „Nauka zbawienna“ з 1767 р., правдоподібно і в виданню з 1764. Подвійне виданнє брошурки в так короткім часї дає свідоцтво, як численні були тодї місії. До 60, найдалї 70 рр. XVIII в. треба віднести й надрукованнє висше передрукованої збірки. Можна припускати, що зложив її Щуровський, а що його друки від 1770 р. виходять уже з датами й зазначеннєм авторства, можна й здогадувати ся, що збірка могла вийти навіть до 1770 р. Можу скріпити своє припущеннє ствердженнєм, що в його віршах з початку 70 рр. уже значно тверджа мова, нїж у збірцї, про яку мова. Як що отсе передрукована місійна збірка належить дїйсно Щуровському, представляє вона ще найвартнїйші його славяно-українські вірші.

З місіями найзнаменитших тодїшнїх єзуїтських місіонарів в 1776 і 1777 р., великими, 15 дневними в Станисла-

вові, Надвірній, Рожнятові і Журавні[1]), треба поставити у звязь нове видання „Nauk-и“ Майхровича з 1776 р.[2]) Що більше він видав у Перемишлї в 1772 р. „Początki Zycia Niebieskiego Na Ziemi: Przez złączenie się z Bogiem i Swiętemi Jego: Na każdy dzień w tygodniu sposobem na Missyi S. J. zwyczaynym rozłozone“.[3]) Не дослівний переклад, а радше церковно-славянська перерібка сього молитовника мала кілька видань. Найстарше видання „Naczatk ів“, — по анальоґії додання при кінцї „Nauk-и“ й славяно-українських пісень —, могло вийти з бажання самого Майхровича не довго по першім польськім виданню. Довершив перерібки якийсь Василіянин, як свідчило би „Pinye Pochwałnoie Monachamy S. Wasyłyia Wełykaho spysannoie“ на стор. 82—84 й пісня св. Онуфрієви. Тексти пісень у сім співанику не покривають ся з текстами вірш у „Katechizm-i“, доданім до василіянського місійного „Methodus-a“ з 1772 р. Навіть не сї самі піснї приходять у молитовнику та й у „Katechizm-i“.

XXV.

Одначе так невеличкі збірнички духовних вірш, які появляли ся протягом XVIII в., далеко не заспокоювали заінтересовання сим родом духовної творчости. Повстала велика сила рукописних збірників, що їх зміст не все відповідав чи навчанню уніятського духовенства, чи навіть загалом християнської церкви. Тому й задумали почаївські Василіяни видання, яке з одного боку взяло би під увагу в головному матеріял рукописних співаників, з другого боку подало би надруковані піснї в такім видї, щоби їх можна було співати і в церкві і в часї релїґійних обходів. Цїль видання означу-

---

[1]) Ks. Stan Załęski, Jezuici w Polsce, т. IV, ч. IV, Краків, 1905, ст. 1700.

[2]) Є воно в бібліотецї Ягайлонського унїверситету (K. Estreicher, Bibliografia Polska, т. XXII, ст. 38). Уродив ся Майхрович у Галичинї 1727 р., до Єзуїтів вступив 1741 р. в Самборі, вчив там 3 роки граматики, а потім теольоґії 23 роки аж до часу касати ордену (Encyklopedya kościelna, Варшава, 1886, ст. 84).

[3]) Примірник у Ягайлонській бібліотецї. Від численних пізнїйших видань ріжнить ся се видання приписокою на кінцї, де просить християн помолити ся за нього й за сього, з якого „namowy iest ta ksiązka spisana“.

вала його характер і робила з нього вибір, антольоґію духовної вірші, відповідно зредаґовану. Редактори його приняли навіть готовий розклад матеріялу, який знайшли в рукописних співаниках, на чотири части: Господські, Богородичні вірші, в честь святих і инші вірші, які не підходили до перших трьох. Сим способом прийшло до найціннїйшого вкладу в українську літературу з боку уніятів по кінець XVIII в., яким треба вважати великий збірник духовних вірш під заголовком „Богогласникъ".

Повний заголовок книжки: „Богогла̂сникъ Пѣснѝ Бла̃говѣйныѧ Праздникѡ́мъ Гсдьскимъ, Бг҃орѡ́дичнымъ, и҆ Наро́читыхъ С҃тыхъ чре́зъ ве́сь го́дъ приключа́ющымсѧ, к̕ си́мже нѣкоторымъ Чꙋдотво́рнымъ И҆ко́намъ слꙋжа́щыѧ, та́же разли́чныѧ Покаа́нныѧ и҆ ᲂу҆мили́телныѧ содержа̃щъ. Со́бранъ, по си́лѣ и҆спра́вленъ, четы́рми Ча́стми ѿпредѣле́нъ, Ти́помъ и҆ Че́ртами Мꙋсикі́йскими Напеча́тасѧ и҆ и҆зѡбра́зисѧ. Въ ст҃ѣй чꙋдотво́рнѣй Ла́врѣ Поча́евской, Тща́нїемъ И҆но́кѡвъ Чи́нꙋ С. Васі́лїа Вели́кагѡ Лѣ́та ѿ Рождества̀ Хрсто́ва ҂аѱ҃ч". На відворотнїй стороні титулової картки є дозвіл на друковання Валеріяна Сеницького, „Ч. С. В. В. въ діец. Луцк. и Остр. книгъ разсудителя", бо книжка не тільки „ничтоже въ себѣ содержитъ противно православнымъ святыя каѳолическія вѣры догматомъ, ниже непорочнымъ святыя соборныя церкве нравомъ", але й може причинити ся до направи людських обичаїв і послужити „ради чтенія, пѣнія и слышанія".

„Предословіе ко благоумнымъ пѣвцемъ и слышателемъ пѣсней" зазначує, що „многія въ честь всемогущаго Бога, Пречистыя Богоматере и святыхъ его угодниковъ от различныхъ стіхотворцевъ и пѣснописцевъ искони сочиненныя въ міръ изыдоша пѣсни, но иныя въ пра̀вду худо и неискусно составленныя быша, того ради весма отриновенныя и непотребныя явишася; иныя аще искуснѣ и мудрѣ составишася, но не бѣ мощно увѣдати приличнаго имъ гласа, убо и тыя къ прочтенію токмо, не къ пѣнію послужиша; иныя въ конецъ добрѣ сочиненныя и по своему гласованію увѣданныя бяху, обаче егда писменемъ от единаго другому пѣвцу предаватися начаша, чрезъ ненаказанныхъ писцевъ тако повредишася, яко не токмо стіхи ихъ слоговъ, но ниже удобна разумѣнія своего возъимѣша. За любовь труда тщаливѣйшихъ оныхъ изобрѣта-

телей пѣсней требѣ бяше творенія ихъ собирати, разсмотрѣвати художество, достигати намѣренія мыслей, елико мощно исправляти, слоги стіхомъ изобрѣтати, многая нова ветхимъ прилагати; и се тыяжде пѣсни вамъ, благоговѣйніи пѣвцы и слышателіе, не инако, но аки снѣдъ иными смаками утворенная и на ново приуготованная, аки одежда обветшавшая, прешита же и отновленна или аки потемненное сребро, искушенно же огнемъ и очищенно седмерицею, предлагаются. Да не мнитъ же кто начинающихъ сіе дѣло и предлагающихъ свой гласъ сыновомъ человѣческимъ вездѣ текущій воздухъ всуе ударяти или глухому весма пѣсни пѣти; не безизвѣстно бо есть коемуждо здрава совѣта и смысла мужу, яко благо говѣйными пѣснми украшаются праздники церковныя, воздается сугубѣйшая неже от чтущихъ честь Богу и святымъ его, возглашаются тайны святыя вѣры, возсылаются гласовнѣ, соборнѣ, тѣмже и благопріятнѣе моленія наша къ престолу Вышнему, воспоминаются и прославляютъ величія Божія, къ спасенію насъ грѣшныхъ содѣянная и днесь дѣйствуемая. Еще же благонадежно есть, яко пѣснопѣнія ради мнози могутъ убѣжати тщетныя праздности въ дни неделныя и святыя, изволяюще паче сему присутствовати, нежели екверныимъ игралищамъ, баснемъ, смѣхотвореніямъ, плясаніямъ, піятикамъ, свaромъ и инымъ непреподобнымъ дѣломъ; отженутъ тлетворное сѣтованіе, тугу, скорбь, горесть опечаленнаго сердца и, что болѣе реку, негли умиленіе душы, сокрушеніе сердечное и возникновеніе ко исправленію житія и истинному покаянію воспріймутъ“. Коротко й просто сказавши, редактори „Богогласника“ не обмежили ся зредаґованнєм готових пісень, але й позволили собі на менту чи більшу перерібку текстів у мові і змісті не тільки для підобрання мельодії, але ще більше тому, щоби зредаґовані пісні послужили уморальняючою і навіть богослужебною книжкою.

Корисність книжки з набожними піснями стверджують „иноцы чину святаго Васіліа Великаго“ цитатами святого Письма, прикладом Давида, що „толико псалмовъ благовѣрному Іисраилю написа и самъ я купно пояше и ударяше въ гусли“, „да удобнѣе привлечетъ и ко благоговѣнію и возбудутъ ко всякимъ добродѣтелемъ“, — вкінці прикладами Божої Матери й церкви.

Пісні поділені на чотири части. Перша частина обіймає „пѣсни благоговѣйныя праздникомъ Господскимъ, страстемъ Іисусъ Христовымъ, нѣкоторымъ недѣлямъ и чудотворнымъ иконамъ приличныя вмѣщающая". Славяно-українських текстів є у сїм відділї: на Різдво Христа 23 (з сього 9 „иныхъ пѣсень на Рождество Іисусъ Христово вмѣсто небогоугодныхъ обычныхъ колядъ простшымъ пѣвцемъ служащихъ"), на Богоявленнє 5, Стрітеннє 3, недїлю про блудячого сина 2, мясопусну 3, сиропусну 1, на недїлї великого посту 5, цвітну 1, Велику пятницю і суботу 2, на Великдень 9, Вознесїннє 4, Зелені свята 3, св. Трійцї 2, на Боже Тїло 2, Преображіннє 3, Воздвиженнє 3, Ісусови Боремельському 1, Зборівському 1, Зарваницькому 1, псальмова 1 й про Боже провидїннє 1. У другій частинї приведені „пѣсни благоговѣйныя праздникомъ Богородичнымъ и нѣкоторымъ чудотворнымъ ея иконамъ приличныя, таже нѣкія къ ней молитвенныя въ себѣ вмѣщающая": на Різдво Богородиції 5, Покрову 4, Введеннє 6, Зачатє 3, Благовіщеннє 3, Состраданнє 3, Положеннє ризи 1, Успеннє 5, Богородиції Почаївській 6, Піддубецькій 1, Підгорецькій 1, Тригірській 1, Зимнянській 1, Бердичівській 1, Тиврівській 1, Барській 1, Тернопільській 1, Струмилово-камінецькій 1, Буцнівській 1, Новосамбірській 1, Підкамінецькій 1, молитовних пісень 8. Закінчує сей роздїл „пѣснь Пресвятѣй Дѣвѣ Богородицѣ Маріи на пренесеніе чудотворнія народно увѣнчаннія ея иконы от притвора въ новую церковь, благодатнѣ наданимъ от святаго апостолскаго престола осмодневнымъ отпустомъ почтенное, благословеніемъ же его милости господина діецезалнаго пастыря бывшее во с. обители почаевской ч. с. В. В. дня й септемвріа въ лѣто ѕаѱча восп̃ѣта" з початком „Изійдите, двори, со собори" й рівнорядними текстами славяно-українським і польським. Тут же й ікона. Доказує ся пісня, вклеєна перед третьою частиною „Богогласника", що „Богогласникъ" вийшов щойно в 1791 р. й був анальоґічною появою з огляду на монастирське свято з 1791 р., як давнїйша збірка пісень з огляду на 1773 р.

Трета частина се „пѣсни благоговѣйныя праздникомъ нарочитыхъ святыхъ чрезъ годъ приключающымся приличныя, начеише от мѣсяца септемвріа въ себѣ вмѣщающая": св. Йоакимови й Аннї 2, Йосафатови (Кунцевичеви) 1, Параскеві 3,

Димитрієви 3, Козмі й Даміянови 2, Михайлови 3, Іванови Златоустому 1, Андреєви 1, Варварі 4, Миколаєви 10 (між ними по одній Западинецькому й Олексинецькому), Стефанови 1, Василієви Великому 3, трьом святим 1, Олексієви 1, Юрієви 2, Іванови Богослову 3, Онуфрієви 3, Іванови Хрестителеви 2, Петрови й Павлови 2, Ілії 2, Пантелеймонови 1 й на Усікновение 2. Останній розділ книжки творять „пѣсни благоговѣйныя, покаянныя и умилителныя, различнымъ нуждамъ служащыя въ себѣ вмѣщающая“: 23. Крім сього в книжці є три латинські тексти, а 33 польських, у сім також пісні Богородиці Почаївській, Загорівській, Кременецькій, Білостоцькій, Загаєцькій, Пугинській і Любарському Онуфрієви.

Перед поданнєм змісту є таке „Пристеженіе“:

Совершихомъ, предложихомъ лѣтны пѣсни цѣло,
Нѣкіими говѣйними желанное дѣло;
Въ семъ ветхія и новія обрящеши себѣ
И старѣйшымъ и юнѣйшымъ угодити требѣ.
Вся суть стройни въ ірмолойни тони на чертъ чтири,
Токмо сія зуп'графія имать характіри,
Сі есть: такти, полутакти, чверти, единожди
Ломанія, не инія, да увѣси кождій.
Где оксіи въ согласіи разнствуютъ от черти,
Дѣли такти на полтакти, полтакти на чверти.
Гди ни тако, но инако есть ти пожеланно,
Не горѣе, но добрѣе пѣти не возбранно.
Нѣгдѣ явѣ во исправѣ тексти небрежении
Быти зрятся, да не мнятся зѣло повреждении.
Въ конецъ прости, не лѣности се плоди наручня,
Зты органи на пеани суть недостаточни.
Оставшія краснѣйшія довольни суть зѣло,
Навершити, улѣпшити пѣсней нашихъ дѣло.
На сія же, видишъ яже, не тчи похвалъ сѣти,
Воспой красно и согласно, имашъ слышавъ быти.

Мимо так великої обємистости й важности „Богогласникъ“ звернув на себе досить пізно увагу дослідників. Навіть в кругах, де „Богогласникъ“ тішив ся дуже великою популярностию, він не знайшов хоч трохи справедливої оцінки. У „Замітках о руской літературі“ Іван Вагилевич навіть не згадав за „Богогласникъ“, хоч є згадка навіть за катихизм

Нероновича з 1756 р. Згадавши за дві пісні Добриловського в збірнику Вацлава Залеского (Дай нам, Боже, добрий час і Станьмо, братя, в коло), писав Вагилевич: Стоїть він на переді почаївських ритмомазів, що їх твори співають сліпі лірники по празниках і ярмарках замісць прегарних світських леґенд. Від них також узяли початок переклади польських кантат на свята, передусім на Різдво Господне, ще гірші, ніж ориґінали.[1]) Другий священик — історик української літератури Омелян Огоновський використав замітку І. Неймана про один з прототипів „Богогласника", про співаник збірки Т. Кибальчича.[2]) Хоч у замітці Неймана ставить ся співаник у відношення до „Богогласника", Огоновський не вважав потрібним навіть згадати за нього.

Недостача згадки за „Богогласникъ" в першім томі Історії літератури Огоновського не усправедливлена й тому, що тоді вже було кілька відзивів і статей, присвячених сій памятці старої української літератури. Як що й уйшла уваги часописна стаття І. Котовича „Богогласникъ, его значеніе и употребленіе" в 127 ч. „Виленскаго Вѣстника" за 1866 р., так треба було займити якесь становище супроти вислову П. Безсонова, що „Богогласникъ" се „енцикльопедія усеї двовікової книжної творчости віршів і псальм Білоруси й України, цінна як своїм змістом, так і мовою, методами, захованими іменами складачів, а передусім заціліли́ми давніми напівами"[3]). Зрештою була й спеціяльна моноґрафія, присвячена „Богогласникови", Н. Мировича п. з. „Библіографическое и историко-литературное изслѣдованіе о Богогласникѣ" (Вильна, 1876).

Виходячи з становища, що межи творами так званої устної словесности дуже часто „приходить ся стрічати в народнім уживанню і вірші, в яких замітним являєть ся по загально принятому вислові книжний елемент, вірші, що завдячують своє походженнє перу й артизмови складачів, що підіймали ся над народньою масою і освітою і вміннєм укла-

[1]) И. Онишкевича Руска Библіотека, т. III, Львів, 1884, ст. 153.

[2]) Ом. Огоновський, Исторія литературы рускои, ч. I, Львів, 1887, ст. 416—417.

[3]) П. Безсоновъ, Калѣки перехожіе, Москва, 1864, ст. III.

дати в віршево-поетичні рамки такі чи инші сюжети" (ст. 1), зазначив автор, що се явище спостерігаєть ся на віршах „Богогласника". З нього присвоїв собі наш нарід немало пісень, як видно з порівнання його з новійшими збірниками пісень і стихів, записаних з уст народу. „Така популярність збірника, що ось уже коло сто літ істнує і кермує релїґійною свідомостию народу, не тратячи нї своєї свіжости, нї живого інтересу, з яким стрітив його нарід зразу (як можна думати про се по богато виданням „Богогласника", з яких кожде в числї кількох тисяч примірників розходило ся скоро й розкуплювало ся радо), така популярність „Богогласника", говоримо, дає йому повне право на нашу увагу як в цїли наукового заінтересовання, так і в цїли критичної оцїнки сього, о скільки справедливо так довго й таким величезним впливом на релїґійну свідомість православного народу тїшить ся збірник, що вийшов зпід униятської редакциї, яка, як відомо, далеко не прихильно відносила ся до православя" (ст. 3).

З сеї причини заняв ся Мирович „Богогласником" на основі видань з 1805 і 1825 р. З видів духовної творчости відмітив автор вірші: біблїйні, евангельські, обрядові або вірші в честь святих і молитовні, покутні й подібні. Враженнє можуть викликати поперед усього піснї четвертої части „Богогласника". „Але й тут (зрештою з невеличкими виїмками) образи, змальовані в піснях, передусїм сї, що дотикають позагробового житя людини, відбивають у собі страховища, які могла сотворити середньовічна фантазія і які в силї швидше розворушити співчутє до долї бездольного людства, ніж почування сердечного жалю і каяття" (ст. 6).

У змістї пісень „Богогласника" стрічаєть ся усе, що й знаходимо в церковно-богослужебних співах. Окрім пісень, яких зміст уважають правдою усї християнські віроісповідання, є й такі, що зложені в дусї православної церкви, в більшости в дусї униятської церкви. Згідними з навчаннєм православних признав Мирович піснї, в яких висловлюєть ся думку про походженнє св. Духа тільки від Отця, в яких називаєть ся християнську віру просто православною або східньою, а Богородицю Материею Сходу, що її славлять християне від сходу сонця і т. д. Межи піснями в честь святих є вірші, основані на аґіоґрафії православної церкви. Значна частина пісень за-

вдячує своє походженнє впливови західної церковно-богословської літератури. Належать тут вірші, що викладають доґми про Filioque, про непорочне зачатє Анною Марії, про зверхність папи, навчаннє про чистилище. До таких пісень зближають ся пісні св. Василієви, св. Петрови й Павлови. „Таким способом у піснях „Богогласника“ виложені всї точки християнської науки, що в їх розумінню розходить ся православна церква з римо-католицькою“ і вложені в римо-католицькім дусї.

Далї перейшов Мирович до впливу апокріфічних оповідань на пісні „Богогласника“, а саме про розваленнє ідолів в Єгипті, про перенесеннє апостолів облаками й про пригоду з Афонієм. Вплив західної леґендарної літератури слїдний у начисленню 606.060 ран Христа, ще більше в піснях св. Онуфрієви, Йосафатови Кунцевичеви й деяким чудотворним іконам. „Таким способом попри замітний вплив православного навчання у піснях „Богогласника“ відбивають ся не менше досить яскраво й впливи західно-богословської, апокріфічної і вкінці леґендарної літератури. Очивидно се все не дає „Богогласникови“ права на назву строго-православного збірника й на сю популярність, якою він користуєть ся довго вже серед наших православних братів. Одначе „Богогласникъ“ не є тільки проста репродукція впливу сеї або иншої літератури, а є противно свідома перерібка сього впливу, що вилила ся в поетичній формі, инакше говорячи „Богогласникъ“ є „збірником творів духовної творчости“ — відси його історично-літературний інтерес“ (ст. 32).

У звязи з питаннєм, якого роду творчість стрічаєть ся у „Богогласникови“, подав автор побіжний огляд історичного розвою духовної лїрики в нас і на заходї Европи. Трохи довше спинив ся Мирович на історії польської набожної пісні. Близьке сусїдство й полїтична тїсна звязь Польщі з Україною і Білорусю промостили шлях сьому впливови й на творчість останніх. „Латинське духовенство й тут по части само складало канти, а в части брало в свої руки твори духовної творчости України й Білоруси, а деколи й Великоруси, й переробивши та й обробивши їх по свойому, пускало знов в народній ужиток під назвою кантів і псальм“ (ст. 40). Вихованцї братських шкіл перероблювали твори світської народньої лїрики на ду-

ховні вірші. Наводячи попри великоруські приклади український, зазначив автор, що мотив латинської вірші „Stabat Mater dolorosa“ узятий з української пісні „Їхав козак за Дунай“. „Зрештою псальми й канти не були тільки виключно перерібкою духовних і світських вірш, що були в народнїм ужитку, вони, як і набожні піснї, були часто перекладами з латинської мови, — инші писали ся у чисто польській мові. А українські й білоруські твори, що вийшли зпід редакції латинського духовенства, були запестрені великою силою польонїзмів“ (ст. 41).

Уладженню українських шкіл по взірцям і програмі польських відповідав і виклад риторики й поетики. „Силябічні стихи або вірші з релїґійним змістом стрічають ся разом у давнїх риторично-поетичних підручниках давньої київо-Могилянської школи як зразки поетичних творів, що називали ся так, як і в Поляків, кантами й псальмами. Складали сї взірцї для поетичних підручників учителї поетики, та канти писали й ученики як письменні вправи або задачі учеників. По більшій части виконували сї вироби ученики перед надходячими святами й вони прикладали ся до змісту або історичного значіння останнїх. Вільні від шкільних занять в часї свят ученики розносили свої твори, зредаґовані вчителями, і розширювали їх у масї народу. Нарід вислухував сї плоди наукових занять бурсаків, не рідко приймав їх навіть на свою власність, винагороджуючи, розуміеть ся, авторів відповідним святочним гонорарем. Пізнїйше сї ходження учеників і студентів з привітними псальмами й кантами під впливом польського звичаю стали приймати драматичний кольорит і вкінцї дійшло до сього, що й вихованцї українських і білоруських шкіл (юго-западныхъ школъ русскихъ) пішли з вертепами, яслами, звіздами, шопками й т. п. (ст. 42—43). Так твори духовної творчости, відомі під назвою псальм і кантів, як такі, що повстали з одного боку під впливом заходу й Польщі, з другого під впливом руського елементу й київської освіти, представляють осібну історично витворену формацію духовної лірики, так названу середню межи польсько-латинською і великоруською північно-східньою. Своїм змістом псальми й канти вповнї ідентичні з „набожними піснями“, себто і в псальмах так само, як і в піснях, оспівують ся і звеличують ся важнїйші подїї

з біблїйноі історії, евангельської, вияснюєть ся зм
исл і значїннє їх в ряді Божого навчання про наше спасїннє, роблять ся моральні висновки, прославляють ся житя і чуда Богородиці і святих, викладаєть ся ученнє про воскресїннє умерлих, про позагробову долю людини і т. д. і т. д., се все, розуміють ся, виложено в більше або менше дидактичній формі. З верхнього боку псальми й канти відріжняють ся від так званих старших стихів тим, що в них на взір польських уведені скрізь рими й передусім строфи, що їх діленнє дуже штучне, примховате й вигадливе“ (ст. 43). Обємом псальми й канти не великі, значно менші від старших великоруських стихів, але за се вони більше інтензивно розвинені, скрізь слїдне стремлїннє сказати богато в небогато словах, дійти глубини змислу, надати змістови таємничости, нераз і дуже темної, грати словами та значіннями слів. Зверхньою ознакою псальм і кантів є також уживаннє чужих слів: Люципер, емпірей, параклїт і т. д.

В приложенню до „Богогласника“ завважив автор ось що. Нема тут великоруських духовних стихів, хоч стрічають ся пісні, „зближені до великоруського складу“, за се „значно більше стрічаєть ся у сїм збірнику пісень, зложених в українській і церковно-славянській мові“ (ст. 44). Крім сього подибуєть ся у „Богогласникови“ переклади з латинської на польську й славяно-українську мову. „Що тикаєть ся строю версифікації і загалом зверхньої обробітки пісень „Богогласника“, не знаходимо між ними поперед усього строго-силябічних віршів з виїмкою латинських і польських пісень, хоч стрічають ся останки силяб або так звані погані силяби в кождій пісні, навіть зложеній церковно-славянською мовою. Під сим оглядом пісні являють ся, можна сказати, першими пробами увільнити ся від неприродної для русько-славянських віршів силябічної версифікації, хоч далеко їм іще до успіху в сїм напрямі. Рим також являєть ся неминучим товаришем в кождій пісні і не рідко для захований риму вносить ся у текст цїлком зайве слово, а деколи й таке, що вповні затемнює або псує змисл пісні“ (ст. 45). Далї вказуєть ся на велике число польонїзмів і чужих слів. Одним словом „і в внутрішній і в зверхній будові пісень „Богогласника“ стрічаємо всї характеристичні прикмети „набожних пісень“ і „псальм і кантів“ України й Білоруси, які виродили ся з них, а не подибуємо

в них тільки сього, що творить характеристичну прикмету великоруськоЇ народньої духовної творчости. Се очивидно дає „Богогласникови“ місце в ряді духовної творчої літератури, відомої під назвою псальм і кантів, літератури, що розвивала ся на окраїнах Росії і Польщі і яка зродила ся як під впливом жерел строго православного характеру, так і під впливом взірців богословської і леґендарної західної літератури“ (ст. 45—46). З виїмкою одного випадку в „Богогласнику“ термін „псальма“ замінений терміном „пѣснь“ за прикладом польських набожних пісень. Наслїдуваннє набожних пісень видно й у компілятивнім характері збірника й позичках готового матеріялу в польській мові і перекладах з неї. „Сим робом „Богогласникъ“ являєть ся збірником передусїм псальм і кантів або загалом релїґійних пісень, що їх збрали, редаґували і видали уніяти, наслїдуючи польські набожні пісні і по їх взірцям“ (ст. 49).

Що до жерел „Богогласника“, Мирович з застереженнями згодив ся з думкою А. Хойнацького, висказаною в книзї „Западно-русская церковная унія въ ея богослуженіи и обрядахъ“, що деякі пісні взяли редактори „Богогласника“ з народнього ужитку, бо в народнїм уживанню стрічаєть ся пісні безсумнївного книжного походження (Нова радость стала і т. д.). Далї вказано на надписи над піснями, в яких часто називаєть ся їх складачів. Попри рукописні збірки користали редактори „Богогласника“ і з готових друкованих збірок духовних вірш.

Як у „Богогласникови“ зібрані пісні ріжних авторів, так і ріжних часів. Про час зложення пісень „Богогласника“ не можна говорити на основі їх мови і будови, бо підпали редакційній роботі видавців. Тому набирають значіння у сїм питанню останки історичних вісток, про які згадують пісні. Такими є пісні в честь деяких чудотворних ікон. Подавши деякі вістки про час, коли пісні „Богогласника“ дістали ся до рукописних збірників, писав Мирович: „Таким способом показуєть ся, що пісні „Богогласника“, бодай сї, що про їх час походження ми говорили, не дуже давні, тільки не богато з них і то з сумнївами можна віднести до XVII століття; а більшість сих пісень треба признати творами XVIII століття і навіть останньої четвертини сього століття“ (ст. 84).

Підчеркнувши велику ріжницю межи рукописними текстами й богогласниковими, таку, що в „Богогласнику“ задержали ся деколи ледви дві-три стрічки рукописного тексту, зазначив автор, що редактори „Богогласника“ „бажали дати йому місце в ряді уніятської богослужебної літератури“. Межи богогласниковими піснями є немало віршевих оброблень богослужебних псальм і церковних співів. Є й пісні, які тільки нерідко буквально віддають у деяких стрічках текст церковних співів і молитов. Богослужебне призначіннє має ціль видання збірника. Пісні четвертої части збірника є на думку Мировича тільки способом спопуляризувати цілий збірник поміж народом, а разом із сим спопуляризувати унію. „Популяризація унії дорогою пісень „Богогласника“ робила з одного боку не так замітним тенденційний напрям сих пісень, — народня свідомість, присвоюючи пісні з „Богогласника“, згідні по більшій части з православно-христіянським ученнєм, рівночасно, так сказати, незамітно для самої себе, вчила ся і римо-католицької догматики, — з другого популяризація унії дорогою пісень „Богогласника“, як не можна ліпше, підходила до смаку народу, що загалом дуже любить вивчити й повторювати в пісні все, що дороге й святе для нього“ (ст. 89).

Богата змістом і добутими даними розвідка Мировича про „Богогласникъ“ вперше підчеркнула ширше історично-літературний інтерес до сеї замітної памятки старої української літератури. Не перешкодили авторови віднести ся загально обєктивно до предмету свойого досліду й його симпатії до православя. Деякі помилки зроблені через се, що автор не видів першого видання книжки.

Цінним доповненнєм позитивних висновків Мировича була статя Івана Франка „Нашѣ коляды“ в фейлетонах „Дѣла“ за 1890 р. й видана окремою відбиткою (16°, ст. 59). Зазначивши, що набожні пісні „значно ріжнять ся від сих церковних „пісень“ (гимнів, славословій, канонів і т. д.), які обняті церковним уставом і співають ся від віків в часї богослуження по грецькому обрядови“ (ст. 3), вказав автор на поширеннє набожної пісні, з окрема коляд не тільки серед уніятів, але й в околицях, де або унія упала або ніколи не мала сильних підстав. „Безперечна поетична стійність многих набожних коляд довела до того, що в деяких околицях нарід зовсїм пере-

забув стародавні світські колядки, а співає тілько сї книжні, церковні“ (ст. 4).

Набожні пісні мали також „деякий вплив і на поетичну творчість нашого Кобзаря як одні з перших взірцїв книжної поезії, які дійшли до відома бідного сільського школяря в дяківській школї“ (ст. 5). Доказом сього се місце з Шевченкового „посланія до Козачковського“, де поет говорить, як списував у своїй маленькій книжечцї, обведенїй хрестами й візерунками з квітками, пісні Сковороди або „Три царіе со дари“ і сам собі в буряні виспівував та й плакав. Се місце доказом для автора, що „й сам Шевченко, бувши сїльським школярем, списував і співав колядки з „Богогласника“ (ст. 11). Під згаданою колядою у Шевченковій поезії видить автор відому прекрасну колядку „Радость ся нам являє“, якої друга строфа починаєть ся від слів „Тріе цари со дари“. „Можемо отже без великої помилки приймити, — стоїть у статї, — що наші уніятські набожні пісні від самого малку полишили значний слїд в памяти Шевченка і мали деякий вплив на його поетичну творчість“. Сей вплив слїдний „в релїгійній окрасцї його поезій, в сїй чудовій наївности і простотї, з якою привик наш поет обертати ся у всяких нагодах до Бога; ся наївність є одною з перших характерних признак Шевченкової поезії, яка впадає в очи чужинцеви“ (ст. 6). Доказом сього слова Францоза в статї „Kleinrussische Poeten“.

Хоч уже се одно може звернути увагу історика української лїтератури на наші набожні пісні, заслугують вони на пильний дослїд і тому, що „становлять безперечно найцїннїйший вклад, який внесли в нашу лїтературу уніяти в XVII і XVIII віках“ (ст. 8), а ще більше для процесу повстання сих пісень, для жерел, з яких черпали свій зміст, для лїтературних традицій, що знаходили в них більше або менше ясний відгомін, а порівнаннє їх з церковними піснями инших народів улекшить їх властиву лїтературну стійність. Ядерний погляд на розвій української лїтератури від кінця XVI столїтя і ролю, яку відограли тут православні й уніяти, довів автора до думки, що „Богогласникъ“ се найважнїйший твір галицько-української лїтератури XVIII в., одинокий важний уніятський здобуток на полї нашої лїтератури до часів Шашкевича. „Богогласникъ“ се „збірник церковних пісень, що повстали в лонї

унії в різні часи, походили від різних авторів і писані були в різнім дусї. Се не збірна праця ґрупи людей, але радше здобуток довгої роботи кількох поколїнь“ (ст. 16). Що до авторів пісень, на думку Франка „прості братчики й монастирські послушники, світські духовні й дяки“ (ст. 18) були авторами сих пісень, загалом верства бідна, робуча, покривджена долею.

В дальшім роздїлї стверджуєть ся, що „в наших колядах далеко менше, ба навіть таки дуже мало є елементів, занесених із західно-европейської релїґійної драми“, бо „майже одиноким незапереченим свідоцтвом сього впливу“ (ст. 25) є пісня „Не плачь, Рахили“. Також деякі польські „пасторалки“ послужили взірцем для наших коляд, але загально „наша церковна коляда є далеко більше строгою і повздержливою, коли ходить о реалїстичне мальованнє деталїв, нїж нїмецькі і польські піснї, й тільки денеде проскочить дві-три побутові рисочки“ (ст. 26). Автори пісень ретушували на думку автора кольорит своїх творів сим способом, щоби достроїти ся до загального духа нашого богослуження, „більш строгого, більше зверненого в глуб, більше дїлаючого на чутє, а менше на фантазію“ (ст. 27). Се й не дивне, коли зважить ся, що сї автори мали цїле житє дїло з церковними обрядами й піснями тай переняли ся наскрізь їх духом. Зрештою головним і найвидатнїйшим жерелом сих пісень були церковні й богослужебні книжки. „Поетичні нераз, часто одначе тільки риторичні й доґматично заострені канони, стихіри й антифони богослужебних чинів, писання отців церкви, прологи й житія, акафісти й толкування святого Письма, а вкінцї апокріфічні леґенди, що мимо заказів церковних властий часто користували ся такою самою повагою, як і канонїчні писання, і переписували ся та й друкували ся поряд з ними, ось що мусїло давати їм канву до укладування пісень, ось що мусїло в головній мірі вплинути на їх кольорит, а в части й на їх поетичну стійність. Вплив сих жерел, переважно византійських творів з доби великого упадку смаку, мусимо назвати не дуже користним. Велика часть наших церковних коляд не здужала охоронити ся від сеї самої риторичности й доґматичної хитроумности, від сих далеких і за волосє натяганих порівнань і ремінїсценцій з старого завіту, які характеризують вище наведені твори. Тільки

в немногих випадках, де наша колядка черпала зміст просто з євангельського оповідання, а форму з народньої пісні і де крім сього правдиво релїґійний настрій і глибоке чутє автора здужали перетопити сї далекі від себе елєменти в одну орґанічну цїлість, там тільки ми одержали правдиво взірцеві пісні, твори високої поетичної стійности, яких не постидала би ся жадна лїтература на світї і які сміло можуть видержати порівнаннє з найкращим, що є тільки на полї християнської гимнольоґії, твори, що справедливо й по заслузї здобули собі серед народу так широку популярність і не стратять її досї, доки серед сього народу тріватн буде тепле релїґійне чутє і привязаннє до своїх гарних і поетичних звичаїв і обрядів" (ст. 28—29). Стверджує сю думку аналїза сих різнородних складників, що зложили ся на утвореннє наших коляд.

Межи піснями „Богогласника" переважають рефлєксійні пісні. В сїм родї епічний скелет майже зовсїм не істнує або являєть ся тільки в уривках. На перше місце висунений тут доґматичний скелет з своїми складовими частями: гріхом Адама й тезою, що Христос — Бог, Син Бога Отця, Слово. Автор ілюструє свої думки на колядах: „Богъ натуру" й инших. Друга ґрупа коляд основана на апокріфічних леґендах, а третя не величка, за се найвартнїйша, наївного типу. „Пісні сього типу мають в основі головно євангельське оповіданнє, а епічний скелет має у них перевагу, й хоч користують ся вони потроxи й пізнїйшими доґматичними катеґоріями, та нїколи не ставлять їх на першім місцї, але беруть їх тільки мимохід для доповнення і відповідного освітлення основної повісти. Простота композиції і тону й заразом тепле чутє — ось головні характеристики сих пісень" (ст. 44), з яких найкращою з усїх наших набожних пісень загалом уважає автор відому коляду „Богъ предвѣчный". З такого самого радісного настрою виплили коляди: Всселенная веселися, Радость ся намъ являе, Новая радость свѣту ся зявила й Дивная новина, уложена чисто народнїм складом.

Бачучи добре й хиби наших набожних пісень: риторичність їх великої части, надмірну штучність форми в парі з недостачею мельодійности й ґраціозности їх мови, — автор дивував ся, що в нас „виродила ся думка, що сї церковні пісні з погляду на змисл і форму — твори без вартости, звичайнї

собі віршилища, яких не можна брати поважно"[1]) (ст. 51). Я задержав ся довше над оцїнкою „Богогласника" одного з найліпших знавців нашої літератури раз, щоби вказати на цїнність сеї розвідки, а далї й тому, щоби протиставити сю оцїнку думкам таких істориків і критиків нашої літератури, яких представниками є Іван Вагилевич і Омелян Огоновський у відношенню до „Богогласника". І в пізнїйших коротких і довших оглядах та нарисї історії української літератури спинював ся залюбки др. Франко на сїй замітній її памятцї. „В цїлій давній українській лїтературі до Котляревського — писав сей автор три роки пізнїйше — не було так популярної книжки, як „Богогласникъ". „Був він може одинокою унїятською книжкою, що здобула собі трівкий і сильний вплив на православну Русь і з Почаїва пустила корінне аж за Днїстром і аж на Лемківщинї".[2]) В цінних вступних студіях до І, II й III тт. „Апокріфів і леґенд з українських рукописів" виказані впливи апокріфічних оповідань на богогласникові тексти.

П. Житецький користав з „Богогласника" в працї „Мысли о народныхъ малорусскихъ думахъ" (Київ, 1893) і визначив йому належне місце в гарній синтезї українського лїтературного житя XVIII в. „Энеида Котляревскаго и древнѣйшій списокъ ея въ связи съ обзоромъ малорусской литературы XVIII вѣка" (Київ, 1900). Проф. М. Грушевський указав на два наукові дезідерати в відношенню до „Богогласника". Публїкуючи Зарваницький співаник у XV і XVII тт. „Зап. Н. Т. ім. Шевч.", піднїс проф. Грушевський у вступній статї потребу вистудіювати саму сю редакційну роботу укладчиків „Богогласника", як вони користали з того лїтературного матеріялу, що мали в руках, в якім напрямі зміняли. „Богогласник" як найбільш популярна, безперечно, книжка з цїлої нашої старої друкованої лїтератури варта такої студії. З другого боку — треба вистежити історію лїтератури віршевої до зведення її в „Богогласник" і поза ним".[3])

[1]) Коло сього часу, що й „Наші коляди", написаний й вступ до студій над „Богогласником", а опублїкований в 1913 р. в 113 т. „Записок Наук. Тов. ім. Шевченка" п. з. „Духовна й церковна поезія на Сході і на Заході" (ст. 5—22).

[2]) Ів. Франко, Charakterystyka literatury ruskiej XVI—XVIII wieku (Kwartalnik historyczny, 1892, зош. IV, ст. 723).

[3]) М. Грушевський, Сьпіванник з початку XVIII в. (Записки Наук. Тов. ім. Шевченка, т. XV, ст. 6).

З 58 українських духовних вірш Зарваницького співаника ледви четверта частина ввійшла в „Богогласникъ“, хоч співаник уложений в місцевости, дуже близькій до Почаїва. Всі псальми співаника змінені в „Богогласнику“, між ними деякі відміни мають характер зовсім довільної перерібки.[1])

В сім часї притягнув „Богогласникъ“ до себе увагу нового дослїдника, що не тільки своїми цїнними дослїдами поклав трівкі заслуги для розроблення української лїтератури, але й витворив цїлу школу з своїх численних учеників, — проф. В. Перетц. Частину першого тому „Историко-литературныхъ изслѣдованій и матеріаловъ“ присвятив проф. Перетц „Богогласникови“: заняв ся питаннєм авторства богогласникових пісень, зілюстрував редакційну роботу видавців книжки віршами: Іисусе мой пресладкій и Творче свѣта, Не плачь Рахили, Превѣчный родилъ ся подъ лѣти, Насъ дѣля Распятаго Маріа видящи, Богомъ избранная Мати Дѣво отроковице, вкінцї на основі друкованих збірників виказав широку популярність богогласникових текстів на російській Україні і на Білоруси.

Спеціяльно питанням авторства й часу повстання частини вірш „Богогласника“ присвятив осібну розвідку др. В. Щурат в 1908 р. п. з. „Із студий над почаївським „Богогласником“. „Квестиї авторства і часу повстаня деяких пісень“ (Відбитка з „Ниви“, 8⁰, ст. 48). Виказавши при помочи надписий над піснями, акростихів захованих в цїлости й попсованих, а відчитаних в формі здогаду (кант Юрія Кониського на основі такого здогаданого відчитування ніби попсованого акростиха приписав автор якомусь Діонїзієви) або при помочи співаника Миколи Гриневецького з XVIII в. цїлий ряд авторів богогласникових пісень, писав автор: „Замітити мушу, що з двох акростихів: Димитрій і Іеромонах Димитрій я не роблю двох авторів, бо оба вони можуть означати одну і ту саму особу. Ідучи ще дальше в тім напрямі, я готов припустити, що ті пісні, яких акростихи зазначують імя: Димитрій, можуть походити від Димитрия Левковського, а не конче від якогось иншого Димитрия (прим. Ростовського). І таксамо готов я дивити ся на акростих: Василій, що може бути акро-

---

[1]) Тамже, ст. 7.

стихом Василя Тарнавського або й Василя Пашковського, який „Базиліемъ" був названий в „Началѣ съ Богомъ пѣсней" списаним через Дмитра Левковського. Таксамо й акростих: Адриян може бути акростихом Адрияна Шубовича, Дионисій може бути акростихом Отця Вислоцького, Теодор — акростихом Медовського пароха, Теодора Кучинського. В такім случаю замість виказаних проф. Перетцом 19 авторів випало би приймити їх лише 18, доповняючи те число вже не 19, але 15 авторами, що в результаті дало-б нам 33 авторів" (ст. 11—12). Наведена виписка може показати, як місцями арґументація автора хитка. Що єромонаха Димитрія не можна ідентифікувати з Дмитром Левковським, наведені на се докази понизше; так само Василій не Василь Тарнавський, а Василь Пашковський. За се вірші з акростихом Пашковського в „Богогласнику" се вірші Івана Пашковського. Приписати вірші Теодора Медовському парохови Теодорови Кучинському не позволяє ся обставина, що богогласникові вірші Теодора з виїмкою одної мають так попсовані акростихи, що й годї їх відчитати, а вірша Кучинського заховала вповні так довжезний акростих: Теодор Кучински, парох Медовски. До чого доводить така будова не на основі даних, видно з сього, що автор не тільки що приписує кант Юрія Кониського Діонїзієви, але ще й думає, що сей фікційний Діонїзій се Діонїзій Вислоцький, про якого говорить ся в Овруцькім катальозї Василіян.

На згаданім Овруцькім катальозї Василіян і на степени консервації акростиха опер автор свою хрональоґічну драбину віршевої діяльности богогласникових авторів. Обі підстави більше нїж хиткі. Василіяни зазначували, коли вірша яка вийшла зпід пера Василіянина. Поза сим робота Василіян (питаннє, чи виключно їх?) ограничувала ся до зібрання, приготовання до друку й видання матеріялу сеї антольоґії української духовної вірші. Шуканнє авторів богогласникових пісень поміж Василіянами поза сим, що зазначене в „Богогласнику" самими видавцями, доводить автора до того, що ідентифікує Антона Добросинського з Антоном Метельським, а богогласникову віршу „Отъ небесъ посланна" з акростихом „Отец Висл." зложену по всякій правдоподібности в останнїй четвертинї XVIII в. (що найменше я не стрітив її нї в однім раншім співанику), при-

писує Діонізієви Вислоцькому, що вмер 1753 р. Ніякої критичної проби не видержує означуванне віку вірші на основі сього, в якій степени заховав ся її акростих. Можна вказати цілий ряд вірш у записях кінця XVIII або початку XIX в. з дуже добре захованими акростихами авторів перших десятилїть XVIII в. і цїлий ряд вірш з попсованими акростихами, хоч вони зложені недавно перед закріпленнєм у співанику. На се складали ся ріжні обставини, що надавали такий характер степени докладности записаної вірші. В результаті метода така дала се, що в великій части не можна помістити богогласникових авторів в сих чвертьвіках, де визначив їм місце др. Щурат.

На реальнім ґрунті опер автор означуванне часу повстання вірш в честь льокальних ікон. Одначе тут повідкривано богато такого, що було відоме з розвідки Мировича, яка остала невідомою авторови. Що тут і там дійшов Мирович до певнїйших означень, сю прогалину надоложив др. Щурат пробами означення часу пісні в кількох випадках, лишених уваги Мировичем. Окрім сього позитивними даними з розвідки д-ра Щурата є: бистроумна комбінація при приписанннюю авторства вірші „Троне вышный“ Свєнговському, опублїкованнє трьох рукописних текстів богогласникових вірш і введеннє в українську біблїографію місійної брошури з 1768 р. з коротким катехизмом і місійними віршами.

Для ріжних питань, звязаних з „Богогласником“, стають у великій пригоді описи співаників, опублїковані проф. Перетцом, дром Франком, дром Іл. Свєнціцким, Вол. Гнатюком, дром Юл. Яворським і иншими. Щоби при дальших описах звернути увагу на богогласникові вірші (акростихи, відміни тексту то що) й приблизити сим робом можність одноцїльної монографії про так важну памятку нашої старої лїтератури, подаю ось тут в догіднім для користання азбучнім порядку показчик усїх вірш „Богогласника“ з зазначеннєм усього того, що дотеперішнїми дослїдами добуго для історії кождої пісні, отже справи авторства, часу, слідів апокріфічних оповідань то що. Кожда вірша означена черговим числом, на яке покликую ся, як що мельодія пісні ідентична. Число в скобках при черговім числї означає число пісні в „Богогласнику“ після першого видання з 1790 –1791 р. Римські цифри, що мають улек-

шйти орієнтацію при означуванню хронольоґії вірш, се скорочені відсилки до таких співаників: I — Зарваницького (опублїкованого проф. Грушевським), списаного до 1718 р.; II — Радимнянського, готового 1726 р.; III — співаника петербурської Академічної бібліотеки, готового 1730 р.; IV — Камянського, готового 1734 р.; V — Супрасльського 40 рр. XVIII в.; VI — співаника Івана Пашковського; VII — співаника Коропатницького-Навичинського, готового до 1785 р. Як що на місцї римських цифр стоїть арабське число з №, се означає відсилку до описаного під черговим числом співаника у моїх „Матеріялах". Де з співаників, з яких користав я для своїх „Матеріялів", мав я розмірно старші тексти богогласникових вірш, подаю їх також. Як що при означуванню авторства нема відсилки, се знак, що автор зазначений в самім „Богогласнику" або вказаний у моїх „Матеріялах".

1 (88). Архіерее ‖ Захаріе, ‖ Пріими Дѣвицу (Воведенне) дає акростих:-Архангел пріятъ. Текст співаника № 3 (65б—67б) отсей:

Архиерее
Захаріе,
Пріими Дѣвицу,
Трилѣтную Агницу,
Приведенную,[2]
Обрученную
Богу самому,
Въ Тройци единому,
Тебѣ данну
Пречистую Панну,
Во храм к тебѣ приведенную
Небесную манну.
Радуйтеся,
Веселитеся,
Іоакиме и Анна,
Же Пречистая Панна
Въ храмъ приведенна,
Благословенна
Рукама
Іереовима.
Киотъ злати
И приятій
Приведоша, воспиташа
Во святая святих.

[1]) Др. Юл. Яворський прислав ласкаво менї спис вірш співаників: Радимнянського (41) з 1726 р. й Дамяна Левицького (141) 1739—1740 р. і визначенне, в яких инших співаниках його збірки приходить 54 богогласникових текстів. За сю прислугу складаю йому на сїм місцї щиру подяку.

[2]) У співанику з виразною датою 1760 р., який саме щойно набув „Національний Музей" (ч. 15189), має текст сеї піснї такі відміни: 5. Приведенну. 6. Обрученну, Богу данну. 11. Во храмъ тебѣ приведенну. 13. Радуются. 14. И веселятся. 15. Іоа-

Храмъ Соломона
З найвишаго трона
Приде витати,
О Божая Мати.
Архіерей
Аки Мойсей
Пріят скрижали
От гори не мали
Не от синайскія,
Но от небеснія.
Пречистая Дѣва Марія
Вданна Захаріи.

Архаггели
И аггели
Тамо служаху,
Дѣви свѣщи вожигаху.
Со веселіемъ
И смиреніем,
Во храмъ ведоша
Красніе юноша
Трилѣтствующую
Юницу, Пречистую
Марію Дѣвицу,
Богородицу.

На единѣ
Пречистой Паннѣ
Даша горлицу
(Тамо и дѣвицу)
Заключенну
И храненну.

Аггеломъ
И архаггеломъ Гавриіломъ
Питаема,
През девятъ лѣтъ
Заключаема,
Въ горници пребиваема.

Глада же тамо
Не терпѣлас, Панно
Маріе,
От Тройци лелѣе,
Питаема,
Насищаема
Манною
Архаггелскою
Презъ девят лѣтъ.
Преслѣчни цвѣтъ
Не увядает, но процвитает
Жезлъ Іесеовъ.

Еюже
Не возможе
Родъ сей сокрити
И умертвити.
Цвѣтъ Христа Бога,
Нам радост многа.
Плодъ сей прозябоша,
(И не увядоша)
В лѣто дванадесятое
Изведенно,
Панно Маріе,
З двери заключенныхъ.

кимъ и Анна. 21. златий. 22. И принятий. 24. Во свята. 27. Прийдетъ. 33. Ни. 34. небесния. 35. Пречистая Панна Дѣва Марѣя. 36. Данна Захариі. 40. вжигаху. 43. В храмъ. 44. Красное. 48. И Богородицу. 51. Вдаша в горници. 52. Тамо и дѣвици. 53. Заключенную. 54. И храненную. 55. Аггели. 56—7. И архангели питаема. 58—59. През лѣтъ девятѣ насищаема. 60. пребила. 61—2. Гладаж тамо не претерпѣлась, Панно. 64. В Тройци. 70. Преслѣчний квѣтъ. 73. Егоже. 77—8. Иста премнога. 79—80. Прозябша и не увядша. 82—4. Изведенна Панна Марѣя з дверей заключенныхъ. 85. Луна.

Лоно Христа,
Дѣво чиста,
Панно над панни.
От небесной манни
Христа раждает,
Прозябаетъ
Миру на радость
Во вѣчную сладость.
Породила
Въ шопѣ и повила,
С персей своихъ его кормила.
Христа, всѣхъ Цара.
Гавріилъ
Архаггелъ
Серафим
Со Духом святымъ
Посланни,
Избранни
Совѣтникъ
И благовѣстникъ.
Отче слово
Гаврiилъ вѣщаетъ
Духа свята, Марію приймаетъ
Блаженно чрево.
Пріятъ во чревѣ
Обитель церквѣ
Дѣвая
Пречистая Марія
Стамну (!) злата
И пріята.
Манну имуща,
Христа Бога суща
Богородица
И Мати,
Рачъ нам животъ даровати
На вѣки вѣкомъ. Аминъ.

2 (36). — III. Ахъ, горе мнѣ грѣшнику въ юдоль плача предстати, || Где Богъ судія будетъ всѣхъ дѣла обличати (Мясопісна неділя). Темою вірші страшний суд. У співанику № 1 (3а—4б) має вірша такий вид:

О, горе мнѣ грѣшному в юдолъ плачевъ предстати,
Где тамъ будутъ аггели всѣхъ злых обличати.
Ахъ, ахъ, ахъ, ахъ, Боже Сотворителю,
Буди милостивый, всѣхъ нас Откупителю.
Ахъ, рѣка огненная тамъ страшливе потече,
Грѣшныхъ людей, злосливых во ад вѣчный повлече.

87. Панна. 90. И прозябаетъ. 91—92. Бога въ вертепѣ. И со бидляти. 93—4. Породила и повила. 96. Матка едина вам. Христа, всѣхъ Цара. 97—8. Архангелъ Гаврилъ. 101—2. Посланъ бистъ от Бога. 104—108. От его слова Марѣя Христова благовѣщенна архангеломъ приятъ (!) во чревѣ. 110. Дѣвѣ Царевѣ. 113. Стамна. 114. И принята. 116. сущи. 117. Богородице. 118. О Дѣво Мати. 119. в небѣ даровати. 120. Амѣнь.

[1]) Відміни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 41 Q (її заголовок тут „Пѣснь о грѣшнихъ людей“): 1. плача престати. 2. всѣхъ дѣлъ обличати. 4. милостивій. 5. страшная. 6. злосли-

Ахъ, ах, ах, ах, како азъ отвѣщаю,
Понеже отвѣта найменшаго не маю.

Когда солнце и луна свѣтити престануть,
Когда вси человѣци на судъ наги предстануть,
Ахъ, ах, ах, ах, там ни слава, ни дружба,
Отецъ, мати не поможет, тилко якъ чія служба.

Небеса видимая якоже снѣгъ растлѣютъ,
Звѣзды с тверды небесной тутъ на землю приспѣютъ.
Ахъ, ах, ах, ах, южъ свѣтити не будутъ,
Кгды страшливе пред пеклом грѣшници загудутъ.

Судія справедливый на облацехъ славно
Прійдетъ всѣхъ судити невидимый явно.
Ахъ, ах, ах, ах, святѣйшихъ патріярховъ,
Царей, князей и гетманов и велможных монархов.

Інокувъ, іереевъ и монаховъ препростыхъ,
Владыковъ и калѣковъ и всѣхъ пановъ роскошныхъ.
Ахъ, ах, ах, ахъ, рицировъ знаменитыхъ,
Судіевъ земных, жолнѣров и людей посполитыхъ.

Поставит одесную всѣхъ своихъ справедливыхъ,
Поставитъ ошую грѣшныхъ людей злосливыхъ.
Ахъ, ах, ах, ахъ, якъ пастырь наставляетъ,
Когда овци от козловъ на страну разлучаетъ.

Невѣрныи Еврее начнутъ горко плакати,
Горы, горы, покрыйте насъ, лицем к земли вдаряти.
Ахъ, ах, ах, ах, Бога видимъ днесъ в тѣлѣ,
Той правдивый, котрого мы ко кресту гвоздами прибили.

Тамо пріймут вси людіе такій декрет правдивый,
Іже будетъ фероватн судія справедливый.
Ахъ, ах, ах, ахъ, праведници до царства,
А грѣшници пойдут в муку в дѣмонскіе моцарства.

вихъ въ огнь страшній. стр. 9—12 vacant. 14. небесній. стр. 15—16 = 11—12. 17. справедливій. 18. невидимо. 19. святѣшихъ. 20. Царей, кролей, гетманов и пресвѣтлих. 21. іереовъ, монахѡвъ. 23. рицеров. 24. Судій. 26. ошуюю. 28. овцы и козлов. 29. Невѣрніи. 30. покрыйте... къ земли драти (!). 31. днес видим. 32. Сей правдивій, котрогосми на крестѣ прибили. 33. Тогда пріймутъ. 34. Которій будетъ ферованій судія справедливій. 35. правдивіи до. 36. А грѣшніи... въ демонскіе. стр. 37—40 vacant.

Просимо тя, Христе Пане, змилуйся над нами,
Избави насъ от вѣчныхъ мукъ и пекелнои ямы.
Ахъ, ах, ах, ахъ, бысмо тебе хвалили
И с тобою, Створителю, в небѣ вѣчне жили.

3 (217). Ахъ, доколѣ окаянный на свѣтѣ живю? || Призри, Боже, со небесе, къ тебѣ вопію. Звертаеть ся увагу на світську суету й закликуеть ся до каяття.

4 (239). — VII. Ахъ, пора приходитъ, треба умирати || И душѣ от тѣла горко отставати. Темою загальний суд умерлих. Вірша Антонїя (Добросинського ?).

5 (233). Ахъ, смотри, кто живъ, на преждный мой вѣкъ, || Яковъ я бывалъ въ свѣтѣ человѣкъ. Вірша на тему смерти Андріевського, як указуе захований акростих; кінчить ся запевненнем:

Истинно не лгу, же вси помремо,
Достатковъ съ нами не заберемо;
Красни уроки, драгія шати
Червіе будетъ после насъ драти.
Мы пойдемъ на судъ
И всякъ за свой блудъ
Отдамо отвѣтъ
И приймемъ обѣтъ.

6 (132). — № 1. Ахъ, удивися, || Зрящи ужаснися (Буцнївській Богородиці). Автор Ангін Добросинський.

7 (227). Ахъ, ушлижъ моя лѣта, || Якъ вихоръ съ круга свѣта. Надпись подае, що се „жаль надъ злѣ иждивеннымъ временемъ житія“. Як на автора сеї вірші вказав Петров на Сковороду.[1])

8 (85). Благовѣствуимъ днесь радость всему міру; || Дѣва Пречистая во горнемъ Емпіру (Покрова). Текст співаника № 1 (55аб) о одну строфу коротший і ріжнить ся від богогласникового:

1 Благовѣстите днес радост всему миру,
Панна Пречистая во горнемъ Емпѣру

[1]) Н. Петровъ, Очерки изъ исторіи украинской литературы XVIII вѣка. Кіевская искуственная литература XVIII вѣка, преимущественно драматическая. Київ, 1880, стор. 19.

Святыи свои руцѣ простираетъ,
Якъ Матка Сына за нами благаетъ.

Со всѣми святыми и аггелскимъ хоромъ
Насъ покрываетъ своимъ омофоромъ.
Паче алектра омофоръ сіяетъ,
Насъ всѣхъ вѣрныхъ людей[1]) покрываетъ.

Сію на воздусѣ видѣ Андрей чудный,
Христа молящую намъ во долготу дній.
Чудо ужасно, а невѣрнымъ страшно,
Намъ христіяномъ зѣло ест прекрасно.

Днес, благовѣрніи, начнѣмъ праздновати,
Со всѣми роды весело спѣвати,
Молися выну ко своему Сыну,
Тя бо имамы ко Богу причину.

Жезлъ Аароновъ цвѣтокъ из Іесея,
Избави насъ нужды временныя сея.
Не дажд во скорбехъ в свѣтѣ погибати,
Бысмо тя могли всегда выхваляти.

Ты бо предстоиши у небесномъ трону,
От святыя Тройци имѣешъ корону,
Тебѣ истканну от седми звѣзд слѣчне,
По смерти жити даруй в небѣ вѣчне.

9 (152). Блажимъ днесь ликъ ‖ Святыхъ мученикъ (св. Параскеві). У Черненськім співанку відчитав др. Юл. Яворський попсований акростих: Бсюнскій. Чи се не перекручення названа: Боянский (№ 27)?

10 (2) — VII. Богъ натуру ‖ Хотяй избавити (Різдво). Будову сеї пісні розглянув др. Франко в „Нашихъ колядахъ“ (стор. 32—33).

11 (103). Богомъ избранна ‖ Мати и Панна. (Сострадання). Тема терпінь Богородиці при Христовім хресті.

---

[1]) Відміни тексту співаника Івана Пашковського такі: 8. Нас усѣх людей своих. 9. святи Андрей чудній. 10. за нас во. 11. и. 12. ест зѣло ужасно. 13. благовѣрніе начнут. 14. Избранно от всѣхъ родовъ весело. 16. Тя бо имѣемъ ко нему. 17. и квѣтъ Иесеовъ. 18. Избранна Царица от всѣх родовъ. 20. могли вси усердно пѣти. 21. въ небеснаго трону. 23. сплетенну з дванайцят.

12 (141) — I. Богомъ избранная Мати, Огроковице, || Дѣвству похвала, Пречистая Владычице. Ся молитовна пісня до Богородиці має у співанику колекції Петрушевича ч. 169 отсей вид:

Богом избранная Мати, Дѣво Отроковице,
Дѣвством похвала[1]), Пречистая Владычице.
Во молодом вѣку видиш мою сваволю,
В тяжкои (sic) впадаю грѣховъ моихъ неволю.
В небо очи мои, ах, поднести не смѣю,
Тис мое небо, на тебе я уфность мѣю.
Вибранас над солнце, свѣтиш ми в темности,
Тис моя свѣтлость в моей телесной злости.
Тис моим раем, Христа квѣток породила,
Абис нас грѣшнихъ до раю впровадила.
Смѣлости не маю, ах, до Бога моего,
Ей, причинися, Панно, до Сына своего.
Простирай руцѣ, котрие Бога носили,
А показуй перси, котрие Бога кормили.
През тебе радость на свѣт ся нам показала,
Аби душа наша нѣґди смутку не знала.
През тебе клятву сам Богъ знесл ис того свѣта,
Благослови нас, Панно, на многие лѣта.
Архаггели з мертвих ґди востануть будити,
Ґди Сынъ твой а Богъ нашъ будетъ нас судити,
Нехай я на той час ратунку дознаю,
Всю мою надѣю в тебѣ, Панно, покладаю.
Матко лѣтости, надо мною злѣтуйся,
Матко милости, надо мною змилуйся.
Покрий нас, покрий, Панно, твоѣм омофором,
Нехай ми будемо служити под твоим дворомъ.

---

[1]) Відміни тексту в рукописи колекції Петрушевича ч. 181 такі: 2. похвалная. 3. видишъ мене (въ) своемъ вѣку. 4. (Въ) тяжкомъ припадку грѣховъ. 6. я на тебе уфносць. стр. 7—10 vacant. 11. Смѣлосци. По стр. 12 стр. 17—18, потім 13—14, вкінці 25—26. 13. руци, которие. 14. тие перса, которие Христа кормили. 17. Чрезъ... избравъ з сего свѣта. 18. Благословижъ... многия. 25—26. Покрій же насъ, Панно, своимъ чеснимъ омофоромъ,
Служити ми вѣчне будемъ чрезъ (sic) твоего Сина троне(м).

13 (139). Богородице Царицѐ, ‖ Пречистая Владычице. Походить з XVII в. Стрічаеть ся у збірнику XVII в. архиву св. Синоду ч. 3693. У співанику № 1 (5б—6б) має вірша такий вид:

Богородице Царице,
Пречистая Владычице,
Мати всѣхъ Царя, Царя и[1]) Бога,
Милость его на насъ многа.

Творца всѣхъ питала еси,
Престолъ имущъ на небеси.
Молитвы внемли сущихъ на земли,
Болѣзнь душъ нашихъ отемли.

Аггели тя воспѣвают,
Пророци вси прославляют
Сущу Царицу, всѣхъ заступницу,
О всемъ мирѣ молебницу.

Рогъ возвыси христіянскій,
Побѣди полкъ агарянскій,
Брани отврати, плѣнныхъ возвраты,
Христа Спаса всѣмъ дай знати.

Заступай обидимыя,
Всегда утѣшай сирыя.
Болныхъ посѣщай, темныхъ просвѣщай
И всѣхъ вѣрныхъ насъ озаряй.

Прилѣжно вопіемъ тебѣ,
Яко да обрящем себѣ
Твоего Сына намъ милостива,
Во день судный лѣтостива.

Даждъ нам твой глас услышати,
Одесную тебе стати,
Отче и Сыне премилостиве,
Душе святе незлобиве.

---

[1]) Відміни тексту співаника колекції Петрушевича ч. 169 такі: 2. Пана и Бога. 4. его ко нам. 5. Ти Творца. 11. Сущую... и всѣхъ. 15. Храни, борони, плѣних. 20. нас сохраняй. 21. Прилежно вопием. 23. Твоего Сына премилостива. 24. Христа Спаса незлобива. 27. Отца и Сына премилостива. 28. В день судний незлобива.

Відміни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 17 Q отсї: 4. ко намъ. 6. Престолъ его. 11. Сущую. 15. Храни, от-

14 (222) — № 1. Боже, люблю тя, || Цѣлымъ сердцемъ люблю тя. Темою любов Бога. Переклад з польської мови для місійного ужитку.

15 (127) — VI. Божія Матерь сіяетъ, людіе, грядѣте, || Благодать всѣмъ изливаетъ, радостно почерпѣте (Бердичівській Богородиці). На підставі слів:

Божія Матерь сіяетъ, людіе, грядѣте,
Благодать всѣмъ изливаетъ, радостно почерпѣте
Въ Бердичевѣ въ Украинѣ,
Кармелѣтанской святынѣ,
Вѣнчанна нынѣ —

відніс др. Щурат дату зложення пісні до 1756 р., бо тодіж 16 липня відбула ся коронація Бердичівської Богородиці, а „сам заголовок пісні, а еще більше початкові стрічки говорять, що вона була написана спеціяльно для звеличення коронаційного торжества“.[1])

Менї відомий текст сеї вірші в двох співаниках перед появою „Богогласника“ й нї в однім, нї другім нема слів: „Вѣнчанна нынѣ“.[2]) Текст співаника Коропатницького-Навичинського (16а—17б) має три строфи:

врати. 16. дай всѣм. 17. Заступи. 19. слѣпыхъ просвѣщай. 20. нас сохраняй. 21—24. vacant. 25. глас твой. 28. святый.

Відміни тексту збірника колекції Петрушевича ч. 181 такі: 3. Христа и Бога. 4. к нам премнога. 6. Престолъ его на. 7. и сущих. 11. Истиную Царицу и всѣмъ намъ. 13. возвѣщай християнскій. 14. Побѣждай. 15. Храненіе превратм, плѣненіе свободи. 17—24. vacant. 27. и Сыне, Сыне премилостиве. 28. святій незлобівій.

[1]) Др. В. Щурат, op. cit. ст. 30.

[2]) На такім матеріялі, як „вѣнчанна нынѣ“ в друкованім текстї, головно побудував др. Щурат свою рецензію на мої замітки „З культурного житя України XVII—XVIII вв.“ в фейлетоні „Дїла“ за р. 1912 ч. 264, на яку вважаю відповідним зазначити ось що. Про молитовник „Naczatki“ я написав тільки, що вийшов уже по 1734 р., не означуючи терміну ad quem (відбитка, ст. 8). Пісні у сім молитовнику анї не сї самі, що в місійнім катихизмі з 1768 р., анї не такі самі тексти сих вірш, що приходять і тут і там. Почаївська збірка з 1791 р. не є передруком брошури з 1773 р., бо раз брошура з 1773 р. є відома, а потім противить ся тому й поміщеннє вірші „Izydyte, dwory“ (ст. 12). В одній з дальших глав знайдеть ся доказ, що віршевий матеріял „Пѣсень

Божая Матерь сияетъ, людіе, градѣте,
Благодать всѣмъ изливаетъ, радостно[1]) почерпѣте
(Въ) обители на престолѣ
Въ Кармалѣтовъ въ Берьдичовѣ
Аки на тронѣ.
Градѣте въскорѣ, зраще к горѣ
Со слезами и въ покорѣ.
Естъ бо Мати всѣхъ милосерднѣйша,
Принимаетъ кающихъ ся, би найгрѣшнѣйша
Омофоромъ покриваетъ,
(Въ) всякихъ бѣдахъ и печалехъ утѣшаетъ,
Прокаженихъ очищаетъ,
Слѣпихъ, хромихъ и уломнихъ исцѣляетъ.
Не отвѐргаетъ.
Всякъ, кто прийдетъ, помощъ прійметъ,
Нѣхто вотще не отидетъ.
И дознати, же ти Мати
Исполнена благодати,
Даждь намъ, Панно, тя величати.

Агнца и Пастира Мати, земли несѣянна,
Царскіе злат(о) и полата в слонце одѣяна,

благовѣйныхъ" можна віднести до XVIII в., хоч у своїх замітках згадав я про се виданнє з 1806 р. як про наслідуваннє „Богогласника" (ст. 13). Не можна було, не тільки не „варто було заглянути" до почаївського молитовника з 1770 р. „умилительная нѣкая пѣсни содержащ-ого", бо й такого нема; є тільки почаївський молитовник з 1770 р. „умилителная нѣкая пѣнія и молитвы... содержащій", а під „пѣніями" розуміють ся такі співи, як „Тебе Бога хвалимъ". Про віднесеннє дати зложення пісні до 1756 р. на основі слів „вѣнчанна нынѣ" в друкованім тексті вже сказано; підчеркую ще, що я зазначив, що перших 12 карток співаника Івана Пашковського писані відмінним почерком і є уривком иншого співаника (ст. 22 і 32). Пісня Бердичівській Богородиці списана на 10 к. Про хронольоґічні рамки сих 12 карток може др. Щурат поспоречати ся, тільки на основі якихсь даних.

[1]) Відміни тексту співаника Ів. Пашковського отсі: 2. радосно. 3. пристолѣ. 4. Бардичевѣ. 8. Ест бо всѣхъ Мати милосерднѣша. 9. Приймуетъ. 12. Прокаженних. 13. уловних (!) исцѣлаетъ. 15. пийдетъ. 17. же естъ Мати. 18. Исполненна. 20. Земле неорапна. 21. Царские золотие палати. 22. Римъскія церкви естъ

Римской церквѣ держава,
Кармалѣтовъ похвала,
Наша слава.
От четирехъ странъ повѣта
Желаютъ тя, Панно, зрѣти,
Сердцемъ гораще, к небеси зраще.
Спѣшитъ вскорѣ к Бердичевѣ, слезне просяще:
Не остави насъ всѣхъ, Мати,
Изволь Сына милостива ублагати.
Смущаютъ[1]) насъ супостати,
Не дай же намъ вѣрнимъ сеномъ погибати,
О благодати.
Всего свѣта естъ дражайша,
Во болѣзнехъ Матко наша,
Матеръ иста Ісусъ Христа,
Дѣво чиста и невѣста,
Споручнице всего свѣта.

Звѣздо утренна сходяща, повсюду сияешъ,
Рѣко присно текущая, вѣрнихъ напаяешъ,
Алчущихъ кормит(елнице),
Христіаномъ заступнице
Непостидная.
Призри на мя в скорбѣ суща,
Услиши гласъ волающа:
Азъ рабъ твой смиренъ, в ровъ грѣха вверженъ.
Впадохъ низу, скаляхъ ризу, азъ билъ облаченъ.
К тебѣ руцѣ простираю,
Такъ слезами и устнами призиваю:
Простри длани, збавъ от хлани,
Да не буду от врагъ всюду посмѣяній
Азъ окаяній.
Яви на мнѣ твою милость
Нинѣ, да прославлю твою щодробливость,
Имя твое пресвятое,

державы. 23. Кармалѣгинской горѣ похвала. 24. И наша. 25. От читирехъ стран повѣги 27. Серцемъ. 28. Спѣшат скорѣ въ Бардичевъ, слезно. 29. усѣхъ. 32. пам бѣдним синамъ. 35. И въ болѣзнехъ. 37. И нивѣста, Дѣва чиста. 38. Споручница. стр. 39—57. vacant. [1]) В рукоп. смищаютъ.

Во чудесехъ преславное
От всѣхъ родовъ славимое.

16 (173). Болша нѣсть земнымъ оборона, ‖ Егда кто себѣ за патрона (св. Миколаеви). Мельодія ся сама, що пісні під 87. Вказаний акростихом автор: Бардински.

17 (180). Васіліа Великаго, ‖ Пастыря кесарійскаго (св. Василеви) дає акростих незазначений друком видавцями: **Васілій.**

18 (3). — VI. Весела свѣту новина, ‖ Ґди Панна повила Сына (Різдво). Текст співачика Ів. Пашковського отсей:

Веселая свѣту новина,
Гди Панна Сина повила.
Зъ неба ангелскіе гласи
Славят Бога во вся часи:
Свят, свят, свят Богъ, возивают,
Спаса своего виличают.
Убогие пастирѣе
Славят[1]) Бога и нѣмѣе
Бидлята му на колѣна
Впадут, оразъ вся звѣрина.

Иосиф ся старий радует,
Же на руках Христа пѣстует.
И Дѣва ся утѣшаетъ,
В сѣно Христа повиваетъ.
Волъ и ос(е)лъ загрѣвает,
Ан(г)гел перѣстирѣгает.
Сѣно краще якъ лелѣя,
На которомъ Бога Мар(ѣя)
Всему свѣту породила.
Зъ неволѣ миръ висвободила.

Везут дари монархове,
Питаются, где чуда нова,
Где Дитина спочивает,
Его звѣзду каждий знает.
Тая звѣзда от исходу
Ведет[2]) царей к Господу.

О чудніе Божие дѣло,
Прийми миро и кадило,
До рук своих прийми злато,
А нас благослови за то.

Ирод тиран тое чует,
Декрет дает, испитует:
Нехай дитина чловеча
Гинет от остраго меча,
Же ся мает такий народити,
Же бес конца мает жити.
От перъсий дѣтей стинает,
Жадному не перебачает.
Жалосливе матки плачут,
Въ дѣток смерть окрутну бачат.

Виѳлееме, жес не годенъ,
Ого Синъ единороденъ
До Египта уступает,
Матка к себѣ притуляет.
И вол осла поганяет,
Ангелъ перестерѣгает.
О Ироде, о тиране,
Юж ся на твоимъ не станет,
Бо Христос, Цар всего свѣта,
Будет жити во вся лѣта.

Славимъ Бога безсмертнаго,
Же ся родит для нас наго,

[1]) В рукоп. слават. [2])В рукоп. ведут.

И Матеръ его святую
Дѣву Марѣю чистую,
Же нам на свѣт(ѣ) Цара видала,
Нехъ ей будет вѣчна слава.

Тебѣ приносим пѣсн сию,
Благослови всему миру
И намъ, слава ти поюще,
Во вѣкъ вѣка глаголюще.

19 (108). Веселися, горній Сіоне, ‖ Украсися, небесній троне (Успеннє).[1])

20 (112). — V. Весело спѣвайте, ‖ Челомъ ударяйте (Почаївській Богородиці) „о преславной побѣдѣ ея надъ Турками, бывшей року Божія ҂аχо҃є мѣсяца іюля к҃ дня“. Друкована в 1742 р. Мирович висловив ся про час зложення сеї піснї, що „не маємо підстави думати, що ся пісня зложила ся пізнїйше 1675 р.“ й що „в усякім разї не можемо припустити, щоби ся пісня зложила ся пізнїйше 1720 р., себто часу, як можна припускати, переходу почаївського монастиря в унїю“.[2]) У піснї закликаєть ся вірних звеселити цїлий світ „побѣдою днесь новою“; відповідають сї слова отсим із старшої редакції: Странам возвѣстѣте ‖ Славное звитязство ново.

21 (99). — VII. Взбранная Дѣво Мати, ‖ Пучино благодати (Благовіщеннє) акростихом означує автора Венедикта.

22 (57). Взыде Богъ во гласѣ трубнѣ, во восклицновеніи, ‖ Предрече во божественномъ Давідъ своемъ пѣніи (Вознесїннє).

23 (60). Взыде Богъ къ Елеонстѣй горѣ, ‖ Срѣтаютъ аггелстіи хори (Вознесїннє) оповідає, як часть ангелів не пізнала Ісуса. Сей мотив являєть ся і в отсїм значно довшім текстї співаника № 1 (39а—40б):

Взыйде Богъ ко небеси горѣ,
Стрѣтают аггелскіе хоры,
Другъ ко другу вопіют,
Кто сей грядет, глаголютъ,
Возмѣте.

Царъ силамъ от нѣдръ Бога Отца,
Денница предвѣчнаго солнца,
Плот на земли восприят
И на крестѣ былъ распят
За весь миръ.

Возмѣте врата, князи, ваша,
Грядет бо се утѣха наша,
Ризы имущъ червленны,
Кровію окропленны
Царъ силамъ.

Адамле истлѣвше естество
Обновилъ своимъ си божествомъ,
Во дно ада нисходилъ
И всѣхъ вязней уволнилъ
З отхлани.

---

[1]) Чи не останок акростиха: Виилсатоп?
[2]) Н. Мировичъ, op. cit. ст. 64.

Той хощетъ жизнь намъ в нéбѣ
Се грядет мѣсто готовати, [дати,
З лики святых от вѣка
Причтити человѣка
В небесехъ.

Апостоли скорби исполненни,
На земли суще оставленни,
Горѣ к небу взирают
И плачевне волают
Ко Спасу.

Не остави сиротъ своихъ, Отче,
Возми насъ со собою, Творче,
Пречистая, молбами
Буди всегда со нами
Земными.

Аггели апостоломъ рѣша,
Егда к нимъ з неба слетѣша,
Выже что стоите,
Скорбно в небо что зрите,
Паки прійдетъ.

Паки прійдетъ во велицей славѣ
Царъ силамъ воздати суд явѣ,
Обличити вся дѣла,
Что на земли содѣла
Всяка плоть.

Аще бо Іисус не взыйде
На небо, Духъ святый не прійде
На землю ко створеню,
Своему си племеню
Потѣха.

Но вы вси днесь идѣте,
В Іерусалимѣ Духа свята ждѣте,
Который васъ освѣтитъ,
На путь правый наставит
Воскорѣ.

Тогда вси стали потѣшени,
Аггелскими словы утверждени
З Дѣвою Пречистою,
Маткою Божіею
Радостни.

Радостни такови обѣты
З архаггелскими совѣты
В Іерусалимъ течаху,
Славу Богу пояху
Солично.

И мы днесь бренными устнами
Молимъ тя: буди, Царю, с нами,
Даруй намъ вѣкъ спокойный,
Храни гладу и войны
Всѣхъ вѣрныхъ.

Пісня співаеть ся як 171.

24 (6). Видѣ Богъ, видѣ Створитель, же весь міръ погибаетъ, ‖ Архаггела Гавріила въ Назаретъ посилаетъ (Рівдво). У співанику № 1 (87аб) текст о дві строфи коротший:

Видѣ Богъ, видѣ Творецъ, же миръ погибаетъ,
Архаггела Гавріила[1]) в Назаретъ посылаетъ,
Возвѣстити в Назаретѣ,
Слово стало во вертепѣ.
О прекрасный граде Вифлееме,
Отверзи врата, Едеме.

---

[1]) Відміни тексту співаника Івана Пашковського: 2. Гавриѣл. 4. сталося в. 5. прекрасни. 7. слонце. 8. Идетъ. 9. восияла.

Незаходимое солнце от дѣвическихъ ложеснъ
Грядетъ восіяти, просвѣтити міръ весъ.
Звѣзда ясна возсіяла,
Путь к вертепу показала,
От Персиды тріе цари
Несутъ Христу дары.

Ливанъ, смирну и кадило Христу принесоша
И пришедши во храмгну, на колѣна впадоша.
Іродъ велми засмутилъ ся,
Же южъ Христос народилъ ся,
Слуги своя посылает,
Христа вбити шукаетъ.

Чтыри пядесят тисящей дѣтей малыхъ забилъ
Іродъ проклятый, Сына не пощадѣлъ.
Малейкіе усѣ дѣти
Казалъ Іродъ погубити.
Праведные финики
Процвѣтаютъ на вѣки.

Рахиль, престани по чадѣхъ рыдати.
Якъ я маю перестати, печалная мати,
Сердце мое умлѣваетъ,
Іродъ дѣти побиваетъ,
Юже печалная мати
Мушу умирати.

Богогласниковий текст говорить про чотирнайцять тисяч убитих дітий. Пісня відома й на Білоруси, а свідоцтвом її популярности одинайцять варіянтів у 3 т. „Трудовъ" Чубінського.

25 (45). Вижду тя на крестѣ, Іисусе, висяща, ‖ Кая тя сердца, ахъ, мой Боже, не восплачутъ ся зрящя (Велика Пятниця над Божим гробом) — приходить у співанику Данила Соколовського.[1])

Зам. стр. 19—30 отся строфа:

Плачъ во Вифлеемѣ во странахъ Іудейскихъ,
Дѣтокъ малихъ забиваетъ въ предѣлехъ вифлеемских.
Мечемъ острим истинаетъ
І о каменъ розбиваетъ,
Кровъ невинныхъ проливаетъ,
Христа убити шукаетъ.

[1]) Співаник другої четвертини й половини XVIII в. (пор. Ю. Яворський, op. cit. ст. 25).

26 (156). Вышнихъ хоровъ началниче, ‖ Міхаиле поборниче (св. Михайлови).

27 (226). — III. Владыко мой и Боже мой, ‖ Печаленъ азъ зѣло рабъ твой (плач вязня у кайданах у темниці).

28 (162). Во всю землю произыде ‖ Вѣщаніе, еже прійде (св. Андрієви) має й апокріфічні мотиви про Андрієві пригоди в краю людожерців. У первіснім тексті (№ 1, 66 – 67б) сї мотиви виступають іще виразнійше. Ось сей текст:

Во всю землю изыйде
Вѣщаніе твое славне,
Апостоле Андрее
Первозванне, прехвалне.
Апостолъ первѣйшій,
Андрее прехвалнѣйшій.
Учителя оставляет,
Ко Іисусу поспѣшаетъ,
Сороднику ознаймуетъ,
Пут спасенія показуетъ
Ко Избавителю,
Всѣхъ Откупителю.
Ото пришолъ пожаданный,
От пророкъ проповѣданный,
Той то прежде вѣкъ родися,
Теперъ на земли явися,
Бы насъ взялъ от злаго
До прибытку свого.
О Андрее прехвалне,
Апостоле первозванне,
Позналесь Творца своего,
Послѣдова стопамъ его
И еще питаешъ,
Где обитель маешъ.
Іисус тебѣ жизнь обѣцуетъ,
Ловца человѣкомъ готуетъ,
Оставилъ межу рыбарскую,
Обрящет жизнь вѣчную,
Где не будетъ конца
У моего Отца.

Андрей стаетъ на молитву,
Оставляетъ рыбъ ловитву,
Послѣдова стопамъ Христа,
Надѣетъ ся в небѣ панства,
Где з нимъ пребывати,
Вѣчне царствовати.
Беретъ крестъ свой на рамо.
Идетъ сѣмо и тамо[1])
Во страны ввосаитскія
И в грады македонскія,
Проповѣда Христа
Велегласно иста.
Во Византію прихождаетъ,
Первый Христа проповѣдает,
Чермнаго моря досязаетъ,
Многія страны научаетъ
Во Тройци еднаго
И всѣмъ славимаго.
Во синодѣ[2]) дерзновенно
Ставъ противо мужественно
Противъ звѣрей сверѣпѣющих,
А отвести лютѣйших,
Тамъ претерпѣвъ многа
За Христа и Бога.
По земли влечаху,
Из устъ зубы терзаху,
Жилами нещадно біяху,
Каменіемъ нань метаху
И тамъ здравъ явися,
От ранъ исцѣлися.

---

[1]) В рукоп. иѡамо. [2]) В рукоп. синотѣ.

Доспѣлъ страны р(о)ссійскія
И на горахъ (!) кіевскія,
На которой крестъ поставляетъ,
Благодать многу изявляетъ,
Ижъ ту возсіяти
Божой благодати.

Ознаймуетъ о благодати
На горахъ кіевскихъ сіяти,
Радость нынѣ тамъ являетъ,
Тебе велми прославляет.
И мы прославляемъ,
Тебе величаемъ.

29 (205). — I. Возрыдай, красная пустыни, || Родяща безъ болѣзни сыни (Усікновеннє). Тон пісні 160.

30 (21). Возсіявый надъ солнце во вертепѣ нынѣ, || Іисусъ мой возлежитъ во яслѣхъ на сѣнѣ (Різдво).

31 (158). Воинства небеснаго силы, Міхаилъ святый воевода. || Чрезъ него во демонской брани совершенна сталася згода (св. Михайлови). Вірша Василя Пашковського з апокріфічним мотивом стручення Люципера за гордість з неба до пекла.

32 (25). — № 27. Вонми, небо, земле, играй славно, || Прійде креститися Господь явно (Богоявленнє). В пісні згадуєть ся, що Ісус „грѣхи омиваетъ и главы стираетъ зміевія“.

33 (56). Воскликнѣмо, пѣснь начнѣмо, || Всю тварь въ радость созовѣмо (Великдень) — дає акростих: Вербецка ѱалма.

34 (69). Восплещайте, возиграйте, Ѳаворскія горы, || Воскликните, вострубите, аггелстіи хори (Преображіннє).

35 (67). Воспоймо Творцу всякія твари, || Давшу толики отъ небесъ дари (Боже Тїло) — мельодія пісні 190.

36 (84). — № 3. Воспойте согласно || Пѣснь нову прекрасно (Покрова). Вірша Івана Вольського.

37 (234). Востани, о душе, востани, что спиши? || Грѣхми помрачениа по что не радиши (смерть).[1]

38 (92) — V. Вострубите, воскликните, || Матерь Цареву прославите (Введеннє). Марію приймає Захарія, а в храмі кормить її ангел:

Спѣшитъ во храмъ Дѣва Маріа,
Пріемлетъ ю Захаріа
Трілѣтствующу от Анны,
Питаему хлѣбомъ манны
От руку аггелъ.

---

[1]) Чи не останок акростиха: Вастксиб (Василя Тарнавського?).

Нема сього деталю з житя Марії у тексті співаника № 1 (14аб):

Вострубѣте, воскликнѣте[1]),
Матеръ Божію созовѣте
Входящу во святая,
Приносящу нам благая,
Солнце предвѣчное.

Вводитъ ся ластовица,
Сладкопѣснивая ослица,
Чину аггелъ Монархиня,
Неба и земли Господарыня,
Восточная Мати.

Дѣвы свѣщѣ украшаху,
Со юноши восклицаху:
Отверзѣте ваша врата,
Се бо входитъ царска полата
Преукрашенная.

Предитекут херувими,
Злѣтаютъ ся серафими,
Даютъ в руцѣ Захарію
Божію Матеръ, Дѣву Марію,
Пан'енку свою.

Благаймо днес со вѣрою
Во церковъ приведенную.
Со пророки выхваляймо,
Со аггели прославляймо
Ея на вѣки.

---

[1]) Відміни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 17 Q отсї: 1. воскліѣкнѣте. 2. Цареву зовѣте. 4. Приносящую намъ вся. 5. Слонце. По стр. 5 отся строфа:

Играй, свѣте материны,
Нехъ не будетъ сиротины,
Тебе даю чистую Панну,
Со небесе нам дарованну
От Бога Отца.

Далї ідуть стр. 16—20. Стр. 17—20:

Чисту Панну, аггелъ Монархінѣ,
Неба и земли господинѣ,
Восточну Матеръ.

Потім ідуть стр. 11—15. 11. свѣщи приношаху. 12. Во юности вопияху. 13. райскія врата. 14. Царская. 15. Во святая святая святихъ. Потім ідуть стр. 6—10. 6. Вводится. 7. Краснопѣсненна цѣвница. Стр. 8—10. Съ святими воведенна,

Съ пророкі прославленна
Восточна Матеръ.

Зам. стр. 21—25 отсї три строфи:

Даютъ въ руцѣ Захарии
Пречистую Дѣву Марію.
Иде, иде свѣтло на офѣру
С подивленем аггелъ Богу щиру
Сличная Панна.

39 (9). Вселенная, веселися, || Богъ отъ Дѣвы днесь родися (Різдво) — приходить в рукописи Археольоґічного музею при київській Духовній Академії з 1741 р.[1])

40 (95). Вселенная, торжествуй днесь, || Небо, земля, купно міръ весь (Зачатє). Вірша Вольського, співаєть ся на мельодію пісні 198. Через Зачатє Марії

Анна неплодна
Поношеній свободна
Пребываетъ...

А Йоаким

Дѣйствіемъ благодати
Зъ веселою новыною
Зъ смутной пустынѣ
Изыде нынѣ.

41 (111). Вселенныя вся страны, земляне, || Совокупльшеся вси хрістіане (Почаївській Богородиці) — має зазначеннє у надписи, що се писаниє Василіянина.

42 (197). Всемірнаго днесь начало || Веселія возсіяло (Різдво св. Івана) — також писаннє Василіянина.

43 (94). Всемірну радость Анна являетъ, || Ибо въ утробѣ днесь зачинаетъ (Зачатє).

Аггелъ благовѣсти
Сицевыя вѣсты:
Породишъ міру
Радость зъ Емпіру.

Все в молитвах ридала Анна, „воздѣвши руцѣ", і „къ небу взывала", щоби Бог дав її плід у старости й розвеселив її. Одначе може вже перестати „сѣтовати, неплодства рыдати", бо Йоакимови

Гавріилъ вѣщаетъ,
Же вамъ Богъ обѣщаетъ
Плодъ святый дати,
Дщерь воспріяти.

44 (64). Вси тя хори, || Небесъ двори (Трійції).

45 (136). — VII. Всѣхъ Царице, || Владичице (Молитовна пісня Богородиці) — дає акростихове означеннє автора: Василій.

Там аггелы воспитанна,
Пред вѣкѣ Богомъ избранна
За матеръ Сыну прежде вѣкъ [рожденну,
По семъ подъ лѣти воплощенну
От Духа свята.

Триумфуйме, веселмеся,
Вси людіе, радуймеся,
Ижъ ся намъ зближатъ спасеніе
И душамъ очищеніе
Чрезъ тую Панну.

[1]) Н. Мирович, op. cit. ст. 82.

46 (1). Вси языцы, ‖ Купно лицы (Різдво) — ввійшла в „Богогласникъ“ незначно змінена. Слід апокріфічного мотиву відбив ся і в старшім тексті (№ 1, 29б–30б):

Вси языци,
Купно с лица
Аггелскія нынѣ
Младенца в яскинѣ
Днес грядѣте
И узрите,
Же во плоти
Между скоты
Возлежитъ повитый,
Хощет избавити
Человѣка
Всѣхъ Владыка.
Узы грѣха смерти
Во вѣкъ будут стерти
Рождествомъ преславным,
Никды неслыханнымъ.
От боку Дѣвици,
Нескверной агнлци
Прошедшее слово
Оставитъ готово
Погибшу натуру.

Днес стихія
Внушатъ сія,
Хоры аггелъ гласы
Во златые часы
Возвѣщаютъ
И взываютъ:
Приступѣте
И пріймѣте
Цвѣтущъ вѣнецъ на вы,
Миръ вѣчныя славы
От десници,
Человѣци.
Но да сіе время
Человѣче племя
Прорастет от глави[1])
Предисточникъ славы,
Текущъ в яскинѣ
От Марія нынѣ,
Дождетъ параклита,
Тайна ест открита
Живущимъ на земли.

Тріе цари
Текут с дари
Рожденна витати,
Младо отрочати
Лгванъ, смирну,
Злата гривну
Принесоша
И в'падоша
Пред нимъ на колѣна,
Признают едина
Бога быти,
Примирити
Вся власти, державы,
Скиптры и булавы.
Адамъ умерщвленный,
Вторымъ исправленный,
Родится под лѣты,
Аки красныя цвѣты,
Ґды смерти держава,
Сокрушитъ ся глава
Адска исполина.

Пастыріе,
Скоро тые
Чуда услышавши,
От аггелъ пріявши,
Іже быша,

[1]) В рукоп. влаги.

Близъ узрѣша
Бога в плоти,
Из охоты
К вертепу бѣжали,
На радост влагали
Агнцу дары,
Творцу твари.
Здѣ проображаше,
Юже имѣяше,
На крестъ вознесенный,
За весъ миръ пожренный
Быти агнецъ Богу.
Намъ далъ жизнь премногу,
Даруетъ нетлѣнну,
Во вѣкъ непремѣнну
Из ним царствовати.

47 (89). Въ Соломоновой церкви явися || Чудо преславно, ахъ, удивися (Воведенне) — дае акростих автора Василя Тарнавського. По семій строфі замітка на марґінесї: Вкратцѣ можется кончити доселѣ, изволяя же до конца да поетъ.

48 (202). Галаадскій славне пророче, жителю, || Иліе, теплѣйшій Божій служителю (Ілії) — звеличує старозавітнього пророка й так:

Аггели тя въ пламень огненъ повзваху
(Родитель въ снѣ видѣ) и огнемъ питаху.

А трохи далї:

И предъ вторымъ страшнымъ пришествіемъ Христа
Ты обличити лесть прійдешъ антіхріста.

Оба сї деталї, як і згадка за попаленне „лстивыхъ пророковъ“ і розділенне „рѣки (Йордану) милотію“, взяті з апокріфічних оповідань.

49 (26). — № 25. Глаголъ Господень на водахъ глашаетъ, || Пророкъ Владычню верху ся касаетъ (Богоявленне). Текст співаника Ів. Пашковського отсей:

Глас Господень на водахъ вопѣетъ,
Пророкъ Владичний[1]) верху ся касаетъ.
Простре длань,
Зритъ Иордан.
Више небесъ
Видим тя вси днес
Радость ту.
Ти пророче, предитече не убоялся,
Ісус Христосъ крестителемъ истино сталея.
Слава ти.

---

[1]) Відміни тексту співаника „Націон. Музею“ ч. 41 Q (49аб) отсї: 2. Владыцѣ. 5. Вишше. 6. Видимъ вси. 8. убояся. 9. истинно

Духъ святий сходитъ в крилѣ голубинѣ,
Іоанъ слишитъ глас доброй пустини:
Сей естъ синъ мой   Сей услишит
Прелюбимий,   И увидитъ,
Же естъ Богъ.
Той крещаетъ, омиваетъ весь грѣхъ Адамовъ
Плоти адской. Днес спѣшимся ко Иордану
В той рѣцѣ.

Ми же вси днес радостно пойдѣмо,
Воду сладкую во уста уймѣмо,
В которомъ весь   Лики хоровъ
Пребилъ днес   И соборовъ
Трехъ особъ.
Богъ Отецъ самъ пребиваетъ здѣ нераздѣлно,
Духъ же святий в трехъ особахъ естъ непремѣнно,
Яко Синъ.

Почерпѣмъ воду со веселиемъ,
Примѣм то Божее спасение
От него   Которе
Самаго,   (Естъ) веселаго
Зослал естъ.
Сущи(хъ) во тмѣ, во оковахъ вси просвѣтимся,
Скочивъ хромий яко елень, возвеселимся
Оттуду.

Раздѣлишася води сюду и туду,
Когда услишатъ духовную трубу.
От небесъ   Ко Сину
Зритъ Отецъ,   Прелюбиму
Зосланъ Духъ.

звался. 11. сходитъ крилѣ. 12. въ доброй пустинѣ. 16. И унемлитъ. 18. умиваетъ. 19. людской днес спѣшится къ Іордану. 21. И мы же днесь. 22. Воду сладку въ уста пріймѣмо. 24. Прибилъ. 25. Ликъ. 28. Богъ самъ пребиваетъ здe нераздѣлно. 29. въ особѣ естъ неотмѣнно. 31. И почерпѣмъ съ веселіемъ. 32. Пріемъ того Божіе (!) спасеніемъ. 35--37. Котрій намъ радость тую подаетъ. 38. Сущи(мъ) въ тмѣ, въ оковахъ вси просвѣтятъ ся. 39. Скочит... аки... возвеселятся. 40. О тебѣ. 41. Растаяшася... сюду и сюду.

Синъ пречистий верхъ свой склонитъ Иоанови,
Днес сполнений радостию, слава Ливанови,
Видим вси.

Воспѣваймо ѱалми со славою,
Даймо поклонъ вси Сину Божию,
Аби намъ Котору самъ благодать
Даровалъ, К нам послалъ
Спасенну.
Слава Отцу, всегда Творцу и Синови его,
Духа свята во вѣкъ вѣки всегда славимому,
Да хвалимъ.

50 (59). Господь вознесеся на небеса нынѣ, || Да Духъ святый снидетъ ко сіонской сѣни (Вознесїнне) — дае акростих: Гора Елеонская. В збірнику колекції А. Петрушевича ч. 181 кінця XVIII в. акростих уже попсований.

51 (151). Граде Солунскій, собирай рожи, || Яже ты сѣетъ вѣрній рабъ Божій (св. Димитріеви).

52 (98). — IV. Да прійдетъ всему міру радость, || Отъ небесъ чрезъ Назаретъ въ сладость (Благовіщенне).

---

45. Къ Сину. 48. склонивъ. 49. Исполнися днес радости, слави Ливанови.

51—57 И выспѣваймо ѱалми днесь славно,
Воздаймо поклонъ Сынови явно,
Абы намъ самъ, Благодать
Котору далъ, Ту вослалъ
Спасенну.

58. всего Творцу и его Сыну. 59. Духу святу въ вѣкъ вѣка всегда славиму. 60. Да будетъ.

Відміни тексту співаника № 25 такі: 2. Владычну ся верху коснетъ. 3. Простри. 5. Вишше. 6. Видим вси. 9. Христу. 11. крилѣ. 12. слишал... пустинѣ. 16. И унемлитъ. 19. люцкой. Днес спѣшится. 21. радосно. 22. сладку в уста приймѣмо. 23. днес. 24. Пребудет ве(сь). 25. Ликъ днес хором. 26. И собором. 28. Отецъ Сынъ... зде. 29. святый во особѣ. По стр. 30 ідуть стр. 41—50, потім 31—40 стр. 31. Почерпѣмо... со веселіе. 32. Божіе. 33. От сего. 35. Котораго. 37. в оковах... просвѣтятся. 39. Скочитъ... возвеселится. 40. О тебѣ. 43. Из небес. 46. Прелюбимому. 48. склонилъ. 49. сполнишася радости слави. 53—57. Би намъ далъ, котрую самъ благодать нам вослалъ спасенну. 58. всего Творцу, Синови. 59. вѣка всегда славимаго.

53 (215). Да прійдетъ нынѣ радость новая, || Сердцу благія мысли подая (Каяттє) — дає акростихове означеннє авторства: Достоевски.

54 (18). — V. Даръ нынѣ пребогатый отъ небесъ прійде, || Яко капля каплющая на землю сниде (Різдво). Поширена й на території російської України.

55 (238). Два рази слѣпъ, кто вопредъ на смерть не взыраетъ, || Два рази глупъ, кто по смерти встати не чаетъ (воскресіннє умерлих). Текст вірші являєть ся кантом з першого акту „Воскресенія мертвыхъ“ Юрія Кониського.[1]) В 1747 р. виставлено сей діяльоґ у київській Академії; се заразом час повстання канту. В „Богогласникъ“ увійшов кант в незначними змінами й з додатком пятої строфи. Текст у „Богогласнику“ відбігає о стільки від тексту в драмі, що там він зближений більше до великоруської мови, а тут замінили редактори великоруську закраску церковно-славянською.[2])

56 (203). Дивенъ Богъ во святыхъ своихъ въ крѣпости силы, || Того еже бысмо пѣсньми днесь прославили (св. Пантелеймонови). Мельодія пісні 168.

57 (133). — IV. Дивна твоя Тайна, Чистая, явися, || Новосамборская церковь чудесъ исполнися (Новосамбірськiй Богородиці). У співанику № 1 (9б, 10а) має пісня такий вид:

Дивны твоя тайны, Чистая, явися,
Новосамборская церковъ чудес исполнися.

Ґды ікона твоя слезы источила,
Невидящимъ очи дала, хромых исцѣлила.

Слезыє выливала до своего Сына
И плакалає, чистая Панна, якъ Матка едина.

Плачемъ не пребывши, сто дній исполнивши,
Совываешъ, дары даешъ, Бога умоливши.

Мы тежъ прибѣгаемъ, до тебе волаемъ,
Якъ Царици всего свѣта под ноги впадаемъ,

---

[1]) Н. Тихонравовъ, Лѣтописи Русской литературы и словесности, т. III, отдѣленіе III, ст. 41—2.

[2]) Вказав на се вже Мирович (op. cit. ст. 58). Без найменшої підстави приписав др. Щурат кант Юрія Кониського винайденому Діонізієви (Із студій над почаївським „Богогласником“, ст. 6).

Быс насъ боронила, от бѣдъ свободила,
Ог повѣтра, наглой смерти всѣхъ нас избавила.

Рукою своею, котрою со лзою
Под час смерти плѣни враги, пойми нас з собою.

Хвалимъ Бога Отца, всего свѣта Творца,
Нынѣ, всегда и на вѣки онъ не маетъ конца.

Славимъ Сына его, Бога предзѣчнаго,
Невидимо сошедшаго, з Дѣвы рожденнаго,

И Духа святаго, Бога истиннаго,
Яко Отцу, такъ и Сыну в божествѣ равнаго.

Тройце всесвятая, спаси рабы своя,
Призри на нас, помилуй нас, всегда славимая.

Оповіданне про слези позволяе припускати, що пісня не зложена перед 1721 р., бо до сього року відносять прослезінне Богородиці в хаті міщанки Олени Добрянської.[1]) Думка Мировича, що пісня зложена в 1769 або 1770 р., в такім разї хибна.[2])

58 (16). — II. Дивная новина, нынѣ Панна Сына || Породила въ Вифлеемѣ Марія едина (Різдво).

59 (174). Дивный во дѣлѣхъ святытель великій || Явися міру предстатель толикій (св. Миколаеви) — представляе такий старший вид (№ 1, 23аб):

Дивный во дѣлехъ святитель великій
Явися миру, предстатель толикій.
Николае святѣйшій,
Во чудесехъ славнѣйшій[4]),
Богъ тя избравъ избравый.[3])
От сосцъ матернихъ чудотворецъ позналъ ся,
Предстатель теплѣйшій всѣмъ намъ показалъ ся.

---

[1]) Фр. Рабій, Коротка исторія чудотворнои иконы Преч. Дѣвы Маріи въ парохіяльнôй церквѣ Самбôрской, Самбір, 1889, стор. 10—27.

[2]) Мировичъ, op. cit. ст. 67.

[4]) Рефрен — повторюеть ся по кождій строфі.

[3]) Відміни тексту співаника Івана Пашковського отсї: 4. всеславнѣйшій. 5. тя избравий. 8. имаши. 10. просяще. 11. помощъ,

Ог свѣга славы имеши благая,
Тму еретиковъ хулныхъ сокрушая.
Всякъ бо просящій на земли и в мори
Пріемлетъ помощъ от тебе воскорѣ.

Дѣвы во юности, цвѣтуще прекрасно,
Поют непрестанно пѣснь тебѣ велегласно.

Царіе и князи, патріярховъ лики
Воспѣвают тя присно и со человѣки.

Гроздъ еси здрѣлый Христова винограда,
Сочини насъ купно духовнаго стада.

Пріими от насъ пѣніе, смиренно молимъ ся,
Да причтенни стаду твоему явимъ ся.
Пастыру великій словеснаго стада,
Соблюди нас грѣшниковъ пекелнаго ада.

Сподоби предстати свѣтлаго чертога,
Просимъ тя, святителю, моли Христа Бога.

60 (200). Днесь вси хрістіане радостно ликуютъ, ‖ Востокъ со западомъ купно торжествуютъ (св. Петрови й Павлови) — має акростих імени автора: Димітр Левковскій. Згадуєть ся тут між иншим, що „въ римскихъ вратѣхъ“ зявив ся Ісус Петрови, щоби „сообразно къ нему преставился“ за се, що приняв хрест за нього.

61 (186). Днесь отверзеся весна благодати, ‖ Начнѣмъ, вѣрніи, день торжествовати (св. Юрієви).

62 (96). Днесь от корене Іессеова ‖ Прозябаетъ лѣторасль нова (Зачатє) — мельодія пісні 72.

63 (155). — III. Днесь созиваетъ всю вселенную ‖ Божія церковъ на пѣснь похвалную (св. Козмі й Даміянови). Текст сеї вірші у співанику № 1 (72б – 73а) має отсей вид:

Днесь созывают всю вселенную
Божія церковъ ко похваленію.

Начнѣте, людіе, праздновати
И в день пресвѣтлый духовно спѣвати.

отчә, воскорѣ. 13. непрестано. 15. Воспѣваютъ присно купно со. 16. еси зрѣниемъ. 17. насъ жилищемъ духовнаго. 19. причтено... твоему поклонимся. стр. 20—23. vacant.

Ѱаломскимъ гласомъ вси выхваляймо,
Святая дѣвойца, радуйся, волаймо.

Иже намъ дарова Богъ Спаситель,
Христос всещедрый, великъ дародатель,

Праведныхъ врачевъ и безсребрниковъ,
О душахъ нашихъ всегда молебниковъ,

Козму, Деміяна богомудрыхъ,
Исцѣлителей хитрыхъ и премудрыхъ.

Они болящимъ здравіе даютъ
И безсловесныхъ скотовъ уврачуютъ.

Демияна тѣло погребѣте
И в едномъ гробѣ тамо положите.

На мѣстѣ Фермано именовано,
Мощами святыхъ барзо просвѣщенно.

Лечъ вѣнча васъ Господь вѣнцемъ славы,
Сподоби и насъ в небѣ оглядати.

Хвалимъ тя, Царю всѣхъ, со человѣки,
Буди благословенъ от всѣхъ нас на вѣки.

64 (144). Днесь торжествуимъ, вси празднующе, || Іоакіма и Анну чтуще (Йоакимови й Анні). Мельодія пісні 8; автор вказаний акростихом: Діміртрій Левковскій. Тут виводить ся Йоаким з поколїння Юди, а Анна з поколїння Леві. Обоє бездїтні, старі приносять жертву в одно свято. Але

Разгнѣванъ зѣло о неплодствіи
Архіерей реклъ къ нимъ въ безчестіи:
Не достойни суть офѣри сія
Безчадныхъ вины ради грѣховныя.

Засоромлений Йоаким вийшов пригноблений із святинї, гірко засумував, пішов у пустиню, постив і молив ся. Анна тяжко плакала в садї. Тодї зявив ся ангел, заповів її зачате доньки й велїв назвати її Маріею. Зачувши сю вість, Йоаким

Отиде въ церковь, отложивъ тугу,
Тамо обрѣтши свою супругу —

дякував Богови. Подане в пісні і число лїт Йоакима й Анни:

Іоакімъ святъ бяше осмдесятъ,
Анна праведна бяше седмдесятъ

Лѣтъ всѣхъ житія и духа предаша,
Во веселіи Господу предсташа.

65 (224). — VI. Доколѣ, уме пернатый, ‖ Доколѣ будешъ лѣтати? (вибір становища). Текст співаника Ів. Пашковського має отсей вид:

Доколѣ, уме пернати,
Доколѣ будешъ лѣтати,
Доколѣ по повѣтру крилѣ
Своя простирати?

Змѣрилъ еси гради, веси,
Поля, холми и дубрави,
Не знайшолъ где приклонити
Своей бѣдной глави.

Час би уже, часъ перестати,
Трудно проти силѣ стати,
Богу тако изволися,
Гдѣколвекъ вселися.

Господня то вездѣ земля,
Авраамле в земли племня.
Силенъ бо естъ сотворити,
Тя благословити.

Смотрихъ, икринъ силний ростетъ,
Бѣдна пташка въ свѣтѣ живетъ.
И тую бо одѣваетъ
И о семъ про(ми)сливаетъ.

Колми паче человѣка
Богъ возлюбилъ естъ открити,
На избавленіе мира
Далъ своего Сина.

Щадѣлъ еси аки птенецъ,
Котори любилъ первенецъ,
Послалъ спасти человѣки
На вѣчние вѣки.

66 (72). — VII. Древо трісвятое, ‖ Бѣсомъ ужасное (Воздвиження) — дає акростих: Дімітри. Що сього „Димитрія“ не можна вважати Дмитром Левковським, доказом сього й се, що текст сеї вірші приходить у співанику „Національного Музею“ з запискою з 1760 р. Мельодія пісні 6. У пісню, яка звеличує хрест як знаряд смерти Христа й пригадує деякі випадки, що стали ся перед його смертю, дістав ся апокріфічний налет, що Христос „три древа возлюбивый“.

67 (235). Егда душа от тѣла разлучаетъ ся, ‖ Страхъ великій видящи, ужасаетъ ся (смерть). До 1729 р. вспіла здобути місце в рукописях, пор. рукопись 213 збірки Петрушевича:

Егда душа от тѣла разлучается,
Страхъ великий видячи, ужасаетъ ся,
Забивает при(я)теля, отца и матку, жену, дѣти и все богатство,
Не помнитеж о мешканю тяжком смутномъ и вздиханю земнаго панства.

Туга велия зѣло оставит тѣло,
На воздусѣ велик страх за злое дѣло.
Гонима бѣ аки птица,
Волаетъ як горлица
По своемъ сину:
Ратуй, Пане, ратуй, Творче,
Милисердній (sic) Боже Отче,
Грѣшну едину.

Тогда страшних митарства, воздушніх князства
Душу грѣшную гамуютъ, не дойде царства.
Т(а)к теж блуди и всѣ згуби
Душу грѣшну до пагуби
В пекло вручают.
Запісано усѣ справи,
Дѣла, мисли, праздні свари
В реестрахъ маютъ.

Тилко зри ко аггелу, строжу своему,
Жалосне со слезами вопіетъ к нему:
Преслушах тя изъ марности,
Блудитъ тѣлом не по дѣлом
Вѣчной карности.
Не допускай хранителу (!),
Всему злому мучителю
Вѣчне упасти.

Аггелъ смутне вопіет: о розкош(ни)че,
Спомни себѣ жалосне, о чловече.
Любо вѣри не помѣри
Избиралес, сокривалес
Себѣ богатство.
Не давалес, запиралес
Свои врата пред сироти,
Втратилес царство.

Тогда грѣшное тѣло все почернѣло,
В земли червми снѣдено, а страдно зѣло,
Бо подѣломъ душу
Разлучаетъ и вручает
В пекло на вѣки.
От всего злого, проклятаго
Нас борони и сохрани
Уся чловеки.

68 (219). Ей, не рѣкъ, не два и не десятый, ‖ Якъ той боль грѣха на душу взятый (каяття) — переклад латинської вірші „Non unus, alter, decimus annus“.

69 (58). — № 9. Елеонъ гора нынѣ свѣтится, ‖ Же Богъ отъ нея вишръ возносится (Вознесінне). Акростиховий автор „Евстапій“ не вказаний редакторами.

70 (160). — III. Златокованну трубу ‖ Восхвалимъ вси свѣрѣль пастирскую (св. Іванови Золотоустому). У співанику № 1 (94аб) має пісня отсей вид:

Златокованную трубу,
Восхвалимъ днес свѣрил пастырскую
И низложшаго пѣснь муссикійскую,

Органъ чудный Духа святаго,
Іоанна Златоустаго.

Днес позлащенная труба
Цвѣтетъ якъ финиѯъ, ласкава горлица
Ждетъ во Емпѣру, коштовна столица
Іоанна Златоустаго,
Архіерея царигородскаго.

Вѣчной славы Царъ,
Слово превѣчное аггелскимъ чиномъ
Тебе взываетъ укоханымъ сыномъ:
Прійди, чадо, мнѣ укохане,
В чертогъ славы днес, Іоанне.

Аггели чудятся,
Зряще Іоанна, в звѣзды оболченна,
Митра на главѣ херувимомъ данна,
Крестъ побѣда пастыремъ славы
В руцѣ его на зміевъ главы.

Цѣвнице духовная,
О трубо златая, арфо елеонская,
Тимпанъ златый, ты церковъ сионская.
Когда прійде Господь с трубою,
Не забуди стати со мною.

71 (145). — V. Злату трубу, ‖ Словесъ губу (памяти полоцького й витебського архиепископа Йосафата). Автор Василіянин, а мельодія пісні 122.

72 (50). Играй, Іерусалѵме новый, ‖ Пѣснь воскресшему Хрістовы (Великдень). Автор Іван Мастиборський.

73 (140). Играй, свѣте, и веселися, ‖ Се бо въ тебѣ Мати явися (Молитовна пісня Богородиці) — дає акростихове означеннє автора: Иоан Мастиборскій.

74 (80). — VI. Играйте, царіе, во праздникъ Маріи, ‖ Воспойте, пророцы и отцы святыи (Різдво Богородиції). Текст співаника Ів. Пашковського має отсей вид:

Днесь грайте, царіе, на триумфъ Марие,
Воспойте, пророци, со святими отци

Начатокъ радости и веселія,
Се прозяблъ жезлъ неплодній ради спасенія
Народу.

Сей день Господень рождество Дѣвия,
От неплодния Анни родися Мария!
Окрестния странни, славѣте Анну,
Серцемъ вси витайте рожденну Панну
Прекрасну.

Адаме и Ева, в радости буди,
Неплодная Анна Дѣву породи,
Крѣпко днес во гуслехъ вдáрай, Давиде,
От неплодве денес плодъ произийде
Прекрасно.

Отъ востокъ до западъ имя твое славно
В небеси и на земли, Пречистая Панно,
Ангели, чловеци вси ся радуютъ,
Во рождествѣ твоемъ вси ся утѣшаютъ
Царие.

О дивное чудо рождество превише ума,
Тебе славитъ солнце, тебе славитъ луна,
Тежъ нинѣ вси роди утѣшаютъ ся,
Адъ плачетъ и бездна устрашаютъ ся
Тя, Дѣво.

Радуйся, Дѣва, радуйся, и Мати,
Даждъ рождество твое Аннѣ празновати,
Ратуй нас, Чистая, к тебѣ волаемъ,
Приими всѣхъ нас, к тебѣ до стопъ упадаемъ
На вѣки.

75 (55). Іерусалvме, днесь празднуй радость велію, || Совокупно спѣвайте, вси народи, пѣснь сію (Великдень) — дає акростих з іменем автора Івана Моравського (буквально: Морявскій).

76 (49). — V. Іерусалvме, свѣтелъ надъ звѣзды днесь буди, || Се бо Царъ твой спаслъ есть от ада вся люди (Великдень). Ся вірша Івана Ґешицького.

77 (52). — III. Изыйдѣте, аггеловъ лики, || Во срѣтеніе Владики (Великдень). Текст у співанику № 1 (37б—38б) отсей:

Изыйдѣте, аггеловъ лики,
Во стрѣтеніе Владыки,
Изыйдѣте, архаггеловъ хоры,
Готуйтеся, небесныя дворы.
Се грядетъ Спаситель,
Градет побѣдитель
И ада разоритель,
Обронца.
Плѣнь сіонскій от Вавилона,
Ведет его до Сіона,
Ведет его спод земнаго края,
Во первую сладость рая
Адама со отроки,
Отцевъ со пророки,
Оттоль слезныя утоли токи.
Яже подялъ всѣхъ со собою,
Когда воевалъ сам собою
С тиранами лютѣйшими зѣло,
Мучащими душу и тѣло,
Оружіемъ крестнымъ
З діяволомъ лестнымъ,
Смерть грѣха прелести
До смерти.
Изыйдѣте ко вертограду
За потокъ Кедрскій от хладу,
Соберѣте крвавые рожи,
Яже сѣет нам Сынъ Божій.
Увѣнчаемъ главы
Вѣнцемъ его славы,
Яже насъ избави
От всѣхъ бѣдъ.
Изыйдѣте и воскликнѣте,
Всю тваръ к себѣ созовѣте,
Составѣте тимпанъ и лики
И вся избранныя музики,
Воспойте Цареви
И всѣхъ Господеви,
Побѣдителеви
Пѣснь нову.
Ликующе и воспѣвваймо
И руками восплещаймо:
Христос воскрес, воистинну воскресъ,
Хвала его превышше небесъ.
От нынѣ и до вѣка
Спасает человѣка,
Царствующаго в адѣ во вѣкъ [вѣка.

78 (107). — № 3. Изыдите, вси архаггеловъ хори, || Къ Геѳсиманіи спѣшѣтся воскорѣ (Успеніе). Вірша Івана Вольського. Оповідаєть ся тут ось що:

О успеніи Сынъ ю извѣщаетъ,
Прежде тріехъ дней ко ней посылаетъ
Архаггела свята,
Бы царская палата
Въ Сіонъ была взята.

На Оливній горі молить ся Марія, а
Всѣхъ апостоловъ облацы собрали,
Въ Геѳсиманіи Царицы предстали.

А далі: На воздусѣ Царь съ небесними вои
Пріятъ Матере душу въ руцѣ свои.

79 (між 142 і 143). Изійдите, двори, || Со соборы (Почаївській Богородиці) — має зазначенне у надписи, що сю пісню відспівано 8 вересня 1791 р. з нагоди перенесення чудотворної ікони з притвору до нової церкви.

80 (42). Изыйдѣте, дщери сіонскія, нынѣ, || Зрите премудрѣйша Царя въ коронѣ (четверта великопісна неділя) — писанне Василіянина.

81 (169). Изливаеши чудеса міру, || Архіерею, кто крѣпкую вѣру (св. Миколаеви). Автор Іван Моравський.

82 (218). Излый мнѣ, Боже, со небесе слезы, || Да восплачю моя погубныя стези (каятте). Вірша Івана Туровського. Приходить у співанику Соколовського.

83 (181). — III. Изліяся от устъ твоихъ, отче блаженне, || Васіліе преподобне, небо явленне (св. Василеви). Коли в „Богогласнику“ має вірша 8 строф, у співанику № 1 (24аб) є всього 5 строф:

Изліяйся от устъ твоихъ, отче прехвагне,
Василіе пребогате и всеизрядне[1]),
Богодуховенныхъ словесъ,
Изобилно миръ тя вес
Похвалим тя днес.

Ты бысть пастыръ, отче святый, словесных овецъ,
Всехитрійшихъ азыковъ якъ рыбамъ ловецъ.
Показася весъ изрядне,
Буди от нас днес похвалне,
Отче пресвятый.

Научивый вся языки Бога во Тройци
Почитати, Отца во Сынѣ, Сына во Отци,
Духа свята неразлучна,
Отцу и Сыну соприсносущна
И сопрестолна.

---

[1]) Відміни тексту співаника „Національного Музею“ у Львові ч. 17 Q отсї: 2. Васіліе преподобне и всеизбранне. 4. тя мир увесь. 5. Похваляемъ днесь. 6. И былъ еси пастыръ Христовъ словесных. 7. И всехыгрѣшим языком. 8. Показался весь изряденъ. 9. Будижъ... похваленъ. По стр. 10 ідуть стр. 16—20, 11—15 і 21—25. 12. Отца въ Сынѣ почитати, Сына. 14. Зъ Отцемъ, Сы-

Кесарійская похвало, прійди воскорѣ,
Утоляяй суетіе в мятежномъ морѣ,
Да приплынетъ безмятежно
Ко обители небесной,
Хвалѣ безсмертной.

Буди от насъ днесь похвалне, отче пресвятый,
Да во пѣснехъ тя смиренно всегда прославимъ.
Но помилуй рабы своя
И воведи до покоя,
Христе, всѣхъ Царю.

84 (48). — VII. Іисусъ днесь отъ гроба встаетъ, ‖ Часъ горкій въ радость премѣняетъ (Великдень). Акростих: І. Пашковски не вказаний видавцями.

85 (243). — І. Іисусе мой пресладкій и Творче свѣта, ‖ Еще хочъ мало моего пожди обѣта (зітханнє до Ісуса). Мельодія пісні 86. Автор: єродіякон Герасим Парфенович.[1])

86 (242). Іисусе прелюбезный, сердцу сладосте, ‖ Едина въ скорбехъ утѣха, моя радосте (зітханнє до Ісуса) — дає акростих: Іеромонах Димитри. Приходить у співанику Ундольського № 900, готовім до 1754 р.

87 (43). — VI. И ктожъ такъ запамяталій? ‖ Ктожъ твердѣйшій надъ всѣ скали? (пята великопісна неділя). Автор Іван Моравський.

номъ присносущна. 15. И равнодушна. 17. Укрочай мятеж людій (въ) суетном. 18. Где приплыну. 20. Славѣ безмѣрной. 21. Будижъ... похваленъ. 22. въ пѣснех тя усердно всѣ прославим. 24. И доведи. 25. Христа, всѣх Царя.

Відміни тексту співаника Ів. Пашковського такі: 1. преславнє. 2. всеизраднє. 3. Богодухновенихъ овецъ. 4. у миръ увесь. 6. Всехитрѣйший. 7. Показался весь израденъ. 8. похваленъ. 12. в Синѣ. 16. Кесарейская. 17. Утоляя суетие. 18. приплинемъ. 20. Слави. 21. похваленъ. 22. всуда преславимъ. 23. твоя. 24. доведи. 25. Христа, всѣхъ Царя.

[1]) Правдоподібно сьому самому авторови приналежить „Пѣснь образу Пресвятыя Богородицы іверскія, како его украси Ніконъ святѣйшій, патріархъ россійскій“, яку зложив „іеродіаконъ Герасимъ“. На сю віршу в рукописи Імператорської Публичної Бібліотеки Q XIV, № 25 (к. 108б і дальші) вказав проф. В. Перетц (Историко-литературныя изслѣдованія и матеріалы, І, 1, ст. 347).

88 (143). Іоакімъ со Анною во законѣ живяху, ‖ Бѣста оба престарѣла и чадъ не имѣяху (Йоакимови й Анї). Мельодія пісні 103. Вірша основана на апокріфах. Перестарілі Йоаким і Анна не мають дїтий:

Убо въ новомѣсячіи говяда приведоша,
Свѣщи дата до ківота, ницъ на землю падоша,
Но съ церкви изгнаша, Свѣщы отвергаютъ
Офѣръ не пріяша, И ихъ укаряютъ,
Зане бяху неплодни.

Засумований Йоаким пішов до своїх стад, щоби там знайти яку розраду, й гірко плакав, глядячи на ягнята й ослята, що гарно грали ся. Анна, молячи ся у саду, побачила, як птиці вили собі гнїзда, з жалю ослабла й припала до землї. І явив ся Йоакимови ангел і сповістив його:

Надъ надежду Анна Дщеръ всѣхъ предизбранну,
Благодарствованна, Міру пожаданну
Зачала въ той годинѣ.

Почувши таке, Йоаким пішов скоро домів й оповістив її, що чув від ангела:

Есть намъ обѣщанно Во даръ е возложимо
Чадо пожаданно, И Богу вручимо
Въ церкви въ святая святыхъ.

Далї підчеркнено в вірші, як то

Сице зачатъ праведная Анна дщерь богоданну,
Божію Матерь и Дѣву, пророки обѣщанну.

89 (190). — IV. Іоанна Богослова ‖ И ритора сладкомова (св. Іванови Богослову). У „Богогласникъ“ увійшла вірша цїлком переробленою. І в перерібцї і в первіснім текстї приходить апокріфічний мотив з позагробового житя про прихід Антихриста. Ось старший текст вірші № 1 (65а—66а):

1 Іоана Богослова
И ритором сладка[1]) мова
Достойно может воспѣти,
Ниже мало восхвалити.

---

[1]) Відміни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 17 Q такі: 2. риторовъ красна. 3. можемъ. 6. над перли яснѣйшій. 7. Над

Чистотою той чистѣйшій,
Над снѣгъ, перлы бѣлѣйшій,
Над лелѣю и над рожи,
Чиста избра самъ Сынъ Божій.

Премудрости сей глубина,
Наперстникъ Божія Сына,
Дѣвы Маріи сожитель,
Во потребахъ ей промыслитель.

Орелъ в небо возлѣтае,
Солнца правды поглядае,
Пишет: в началѣ бѣ слово,
Евангеліе Христово.

Сто и пят лѣтъ жилъ во мирѣ,
Утверди нас всѣхъ во вѣрѣ.
Сам си кажет гробъ копати,
Мѣстце тѣлу готовати.

Ученици втомъ приспѣли,
Уже тѣла не обрѣли.
Знат до квитнущаго края
Живъ Іоанъ прейде рая.

Сей убо ест житель рая,
З гроба й дня мая
Прахъ яко мглу испущает,
Всякій недугъ улѣчаетъ.

Ґдыся мает судъ зачати,
Антихриста обличати
Прійде святитель великих трох,
Іоанъ, Ілія и Енохъ.

Презъ тых и през Іоана,
Боже, нех намъ будетъ дана
Ласка на правици быти,
Во вѣкъ вѣка тя хвалити.

лелию. 8. Чисто. 10. Божіяго. 12. Въ потребахъ. 13. подлѣтаетъ. 14. Слонце правды возвѣщаетъ. 18. Утвердивый всѣхъ. 19. Самъ себѣ. 20. На смерт себе. 21. Апостоли ґды приспѣли. 22. Лечъ и тѣла. 23. Взят быст от земнаго краю. 24. Вмѣсто пресвѣтлаго раю. 26. Ив. 28. Всяку болѣзнь исцѣляетъ. 31. Прійдетъ святыхъ

90 (27). Іордане, уготовися, ‖ Іоанне, скоро спѣшися (Богоявленне) — дає акростихове означенне автора: Іоан Волски. З нагоди хрещення Ісуса:

Вспятъ Іорданъ ся возвращаше,
Море въ бездни своя бѣжаше.

91 (28). — І. Іорданъ рѣко, уготовися, ‖ Се бо приходитъ Богъ креститися (Богоявленне). Текст співаника № 1 (31б—32б) не вільний, як і богогласниковий, від апокріфічного налету:

Іорданъ рѣко, уготовися,
Се Богъ приходитъ[1]) креститися.
Плотію идетъ на своя струя,
От Іоана услугъ требуя.

О Іоане, хтѣй послужити
И верхъ Владыцѣ спѣшъ ся омыти.
Іоанъ пророкъ длань простираетъ,
Се агнецъ Божій, ясно волаетъ.

Се гласъ от Отца свѣдителствуетъ:
Сей Сынъ мой любимый, того показует.
Духъ святый сходитъ видомъ голуба,
Показа того Отцу согуба.

Христосъ явися всѣмъ просвѣщеніе
И даруетъ ся во спасеніе.
Днес грѣхъ Адамовъ омываетъ ся,
Глава зміева сокрушаетъ ся.

Днесь человѣци вси ся радуютъ,
Аггели в небѣ вси триумфуютъ.
Водная струя ужасошася,
Видѣвши Бога, обнажишася.

великіхъ трехъ. 32. Ілія, Енохъ. 33. тыхъ святых, Іоана. 34. Благодат намъ буди. 35. Даждь нам на. 36. Во вѣкъ вѣком тебе чтити.

Відміни тексту співаника Івана Пашковського отсї: 2. риторовъ. 5. той бѣлѣший. 6. над перли чистѣший. 10. Наперсник. 11. Дѣвѣ Маріей служитель. 13. возлѣтает. 14. Слонце... погляцаетъ. 18. Утвердиш. 20. Мѣсце. 22. Юже. 24. Иоан прамо (г)рая. 26. дне. 28. Всякихъ недугъ. 31. святихъ. 33. Прес. 34. Ласки Божия будетъ данна.

[1]) Відміни тексту співаника колекції Петрушевича ч. 169 такі: 2. Се бо приходит Богъ. 6. верхъ Владычний. 10. Сынъ мой

Море, видѣвши, преч уступаетъ,
Іорданъ рѣка вспят ся вертаетъ.
Мы Іордану уподобимъ ся
И чистымъ сердцемъ приуготовѣмъ ся
На рѣчныхъ струяхъ тя оглядати,
Бога во Тройци единаго знати
Купно со Отцемъ и святымъ Духомъ,
Тому честь, хвала на вѣки вѣкомъ.

92 (198). Искапайте, горы, днесь сладость || И, холми, взыграйте въ общую радость (Різдво св. Івана). Ся вірша, вложена Василіянином, як стоїть у надписи, має такий старший вид (№ 1, 21а—22а):

Искапайте, горы, днесь сладость,
И холми, возыграйте радость.
Се ластовица и горлица,
Весна благодати, всѣмъ намъ познати,
От неплодныхъ ложеснъ
Раждаетъ ся, являетъ ся
Предтеча и отроча
От престарѣлыхъ чреслъ.
Захарія, днес возыграй,
Елисавеѳо, сосцемъ питай.
Отято твое поношеніе,
Не к тому ридай, но пѣснь воскліцай
Богу велегласно.

возлюбленний то. Стр. 13—14 vacant. 22. Іорданъ видитъ, в зад ся. 23. уподобѣмъ ся. 24. Чистими сердци приовдобѣмъ ся.
26. Бога и тебе миле дай вихваляти.
Во Тройци единаго знаймо,
Ѱалми и пѣсньми так заспѣваймо:
Дай то нам, Боже, весело жити
И со аггели тебе хвалити
Купно...

Відміни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 17 Q отсї: 2. Се бо приходитъ Богъ. 5. хтѣй му. 6. А верхъ Владычный. 7. длани. 10. Сынъ... то. 11. во видѣ. 12. Той показует Отца бо сугуба. 13. Намъ даруется. 21. юж преч уступует. 22. Іордан видѣ, в зад. 23. Іоану. 24. Чистыми сердцы приготовимся. 25. тебе оґладати (!). 26. И тебе миле о том витати. стр. 27—28 vacant.

В тимпанѣ лицѣ Царю Владыцѣ
Пой велегласно и купно красно
Богу согласно.
Свѣтилникъ свѣта предгрядетъ,
Денница солнцу сопросіяваетъ.
Іоанъ пророкъ, небесный отрокъ,
Явѣ со солнцемъ всѣмъ мира концемъ
Совозсіяваетъ.
Труба златогласна и златокованна,
Велми шумяща и всѣмъ гласяща
Радост изявляетъ
О преславному чудеси нову,
Раждаетъ ся свѣтилникъ гласъ слову,
Иже прежде связанъ языкъ весь день раздрѣшити
И всѣхъ утѣшити
Рождествомъ своимъ,
Иже прежде молчаше, а днесь пояше:
Благословенный и препрославленный
Богъ Ізраилевъ.
Аггелстіи хоры, днес ликуйте,
Человѣци, вси торжествуйте,
Ибо аггелъ земный, человѣкъ небесный,
Происходитъ днес от неплодныхъ ложеснъ
Іоанъ пророкъ.
Людіе, возыграйте, пѣснь восклицайте,
Ибо радост многа данна от Бога,
Небесный отрокъ.
Крестителю Христовъ, моли Бога о насъ,
Да не посрамимъ ся во оный часъ,
Тройцу святую нераздѣлимую,
Во тріехъ лицехъ несѣкомую,
Христовъ Предтеча
Ми же имя твое на вѣки святое
Будемъ выхваляти и прославляти,
Іоане пророче.

93 (201). — I. Исполненній благодати, ‖ О Иліе, въ небо взятый (Ілії) — має мельодію пісні 18. Текст співаника № 1 (43а – 44а) такий:

Источнице благодати, о Іліе, [взятый[1])
През аггеловъ двохъ крыла- [тыхъ,
Іліе славный.
Іліе великій пророче,
Пред пришествіемъ вторый [предтече,
Іліе славный.[2])
Аггелъ земный, человѣкъ Бо- [жій,
На земли плот восприемый и на [небо возлетѣвый,
Іліе славный.
Ты пред Богомъ предстои- [ши,
Со аггели ликуеши,
А о мирѣ Бога молиши,
Іліе славный.
Ты вдовицу утѣшивый,
Из мертвыхъ сына воскре- [сивый,
Іліе славный.
Тысь пророковъ потлумивый,
На потоку поразивый,
Іліе славный.
Тыс царя поразивый,
А царицу засмутивый,
Іліе славный.
Тыс Іорданъ посуху перешовый,
Ілисея потѣшивый,
Іліе славный.
Ко Господу припадѣмо
И ко Дѣвѣ притецѣмо,
Іліе славн(ий).
А Ілію умолѣмо
И ласкъ его упросѣмо,
Іліе славн(ий).

94 (131). — № 1. Исполнися небо, земля чудесъ твоихъ, Царице, ‖ Избранная яко луна, якъ солнце свѣтла сице (Струмиловокамінецькій Богородиції). Вірша Івана Вольського.

95 (187). Истинна намъ наста весна, ‖ Зарями солнца небесна (св. Юрієви) — має мельодію пісні 13.

96 (73). — № 1. Истинна радость крестъ Христа, ‖ Иже носилъ Бога иста (Воздвиженнє). Се вірша Івана Вольського, яка співаєть ся на мельодію пісні 13.

97 (86). Истинная Мати свѣта, Пречистая Панно, ‖ Припадаемъ до ногъ твоихъ, святѣйша Діанно (Покрова). Вірша Івана Вольського.

98 (130). — VII. Истинное чудо намъ изявися, ‖ Ласкавая Мати їди прослезися (Тернопільській Богородиції). Невказаний

---

[1]) Відміни тексту збірника колекції Петрушевича ч. 213 такі: 1. в небо взяте. 3. славне. 5. предотеча. 6. славне. 7. Аггелъ Божий, человѣкъ земний. 8. плод сотворивий. 9. славне. 10. Ти всегда пред Богом стоиши. 12. І о вѣрніх Бога. 15. в мертвихъ... воскресивий, а невѣрніхъ потлумивий. Зам. стр. 17—25:
Ти рукою своею Елисея благословивий
Пророком его и цѣлебникомъ.
27. притецѣмо, а Ілію умолѣмо. стр. 30. vacat.

[2]) Сей рефрен повторюєть ся по кождій строфі.

видавцями акростих дає імя автора: Иосиф. Старший вид вірші представляєть ся у співанику Коропатницького-Навичинського (106б—108а) ось як:

Істинное чудо явися,
Ласкавая Мати (їди про)слезися,
Въ Тернополи на престолѣ мѣсце обираетъ,
(Въ) церкви Бога Ісусъ Христа чудеси сияетъ,
Всѣхъ приймуетъ, не уймуетъ
Ласки своеи, кто ся до неи
Отдаетъ п(о)дъ опѣку.

О томъ презнати могутъ рожденни вси,
Же гойне спливаютъ в градѣ чудеси,
Образъ Дѣви істиной могутъ увѣдати,
Кто приходитъ, не отходитъ безъ ей благодати.
Просящему помагаетъ,
Болящему цѣлбу даетъ
И всѣхъ потѣшаетъ.

Сынъ на руцѣ ея на лѣвой страннѣ
Сердцемъ указуетъ ласкавой Панѣ,
Же милуетъ, то сказуетъ безъ браку каждаго,
Примовати яко Мати обицуетъ много,
Ласкъ премногихъ для убогихъ,
О Царице, Владичице,
Воспримаешъ для себе.

І ктожъ би билъ сердца каменаго,
Іжъ би не удалъ ся до жродла сего,
Видящъ, Панни ласки данни плинутъ яко рѣки,
Омиваетъ, очищаетъ много грѣшники.
І ми к тебѣ (своя) вия
Прикланяемъ, в(о)сприймаемъ,
Ратуй насъ от наглой смерти.

Фрасунокъ и троскость рачъ, Панно, отдалити,
В щасливой годинѣ позволь, Матко, прожити.
И шатани поторгани нехай маютъ сѣти,
Би своими покусами не могли владѣти.
Твоя слуги вся под ноги,
Дѣво Мати, ударати
Будетъ челомъ на вѣки. Амѣнь.

99 (61). — VI. Источникъ духовный, || Радости виновный (Зелені свята). — Се вірша Йосифа Ревтсь(кого).

100 (135). — № 1. Источниче благодати, || Пречистая Дѣво Мати (Молитовна пісня Богородиці). Автор Іван Мастиборський.

101 (236). Кажутъ люде, же я умру, а я хощу жити. || Сколько живши на семъ свѣтѣ, потреба умрѣти (смерть). У співанику колекції А. Петрушевича ч. 194 (24а—25а) має ся вірша такий вид:

Кажутъ люде, що я умру, а я хочу жити,
Бо живючи на семъ свѣтѣ, треба согрѣшити.
Ище слонце не заходитъ, спати положуся,
До сповѣди не готуюся, Богу не молюся.

Гей, спогадай, человѣче, на далшее часи,
Когда твое грѣшные тѣло по(ло)жатъ на марахъ.
Дадутъ тебѣ смутне трумло и темное ложе,
Не дай в грѣхах умирати, ахъ, мой моцни Боже.

Ой, якъ вдаратъ усѣ дзвони об третой годинѣ,
Поклонюся всему свѣту и своей родинѣ.
Зостане(т)ця срѣбло, злото, дорогѣе шати,
А вжежъ менѣ и(з) собою нѣчого не взяти.

Гей, хоць бимъ взявъ и(з) собою, тамъ того не треба,
Сажень землѣ, стири дошки, спасенія з неба.
А якъ вкинутъ грѣшнее тѣло в г(л)убокие доли
И присиплютъ пѣскомъ очи, не глянутъ нѣколи.

102 (185). — № 3. Коханаго ся остала || Мати сына и рыдала (Олексієви, чоловікови Божому). Мельодія пісні 201. Текст співаника Ів. Пашковського отсей:

Коханаго, gди вмирала,
Матка сина жаловала.
Охъ мнѣ (2), охъ, мой горкий [свѣте,
Сину (2) Алексее, квѣте.

Веселя нагстовала,
Сусѣдъ милихъ избрала.
Гдежъ естъ, мой молодий пане,
Сину мой еден коханий.

Ямъ тебе, сину, кохала,
Потѣхи ся, сподѣвала.
Нинѣ прес то умираю,
Втѣхо, gдиж тя не видаю.

Ждетъ тебе облюбленица,
Троскочетъ якъ горлица,
Плачет, слези виливаетъ,
Втѣхо, gдиж тя не видаетъ.

Если ся на насъ гнѣваешъ,
Чемъ на отца не зглядаеш,
Старецъ[1]), котрий умираетъ
За то, ґди тя[2]) не видаетъ.

Не такъ ям ся сподѣвала,
Колимъ тебе колисала.
Сину, же през тебе мати
Мушу умирати.

Теперъ естемъ всѣхъ бѣднѣйша
И (и) многихъ мѣзернѣша.

Сину, що маю почати,
Же тя не можъ оглядати?

Пташки щебечутъ, спѣваютъ
И здѣ так ся утѣшаютъ.
А я бѣдна умлѣваю,
Втѣхо, ґдиж тя не видаю.

Плачемъ нашимъ умилися,
А до отца навернися.
Сину, хентне тя чекаемъ,
Миле на тя виглядаемъ.[3])

103 (71). — № 26. Крестнымъ древомъ Распятаго, увѣнчанна терніемъ || Невѣрніи Іудее приковаша гвоздіемъ (Воздвиженнє) — дає акростих: Клебановка. З проколеного Христового ребра впала одна капля на лице темного Лонгина й отворила йому очи. Вірша Романа Корецького (?).

104 (114). К тебѣ, Божія Мати, прибѣгаемъ, || Обремененни грѣхами взываемъ (Почаївській Богородиці). Тон пісні 225 або 152. На думку Мировича пісня зложена між 1764 і 1770 р.[4])

105 (208). Кто добрѣ свѣтъ познаетъ, || Ничтоже въ немъ желаетъ (Марність світа). Переклад Василіянина латинської вірші „Qui mundum probe noscit“.

106 (78). Кто тилко знаетъ, же Господь на небѣ, || Нехай ся не журитъ о своей потребѣ (Боже провидіннє) — вірша „простими словеси, но благоумно составленна“. Її старший вид отсей (№ 1, 44а – 45б):

Кто[5]) тилко знаетъ, же Господь на небѣ,
Нехъ ся не журитъ о своей потребѣ;
Коли Спаситель росказалъ намъ жити,
Той розгадаетъ, що исти и пити,
Одежду дасть грѣшному тѣлу,
Упасти не дастъ свому дѣлу.

---

[1]) В рукоп. стерецъ. [2]) В рукоп. та.

[3]) В рукоп. вигладаемъ.

[4]) Мировичъ, op. cit. ст. 72.

[5]) Відміни тексту співаника № 3 (60а—61б) так: 1. Хто... що. 2. На що ся журишъ. 3. Створитель. 4. Онъ.

Тилко всякои справы
И (!) в руки ласкавы,
Будешъ доброй доли,
Не згинешъ николи
При его милости.

А хоць хто прикро и на тебе глянетъ,
Вдовѣ, сиротѣ нехъ сердце не вянетъ.
Крикнешъ до Бога: ратуй мя, Господи,
И потѣшай мя во моей пригодѣ,
Прудкая пред нимъ летит стрѣла,
Твоего ани рушит тѣла.

В полудень и в нощи
Ближшій Богъ помощи,
Ани з своими браты
Тужи вѣчнои страты,
Господь Богъ над нами.

Ани позваляй такъ богато губѣ,
Щобъ тилко мѣла привести ко згубѣ.
Перед аггелы ани кажъ нарокомъ,
Кобы Господь на тя не глядѣлъ свымъ окомъ,
Бо о тое разгнѣвавшися, бачу,
Всейко дѣло свое утрачу.

Такъ карати з неба
Для рукъ его треба,
Щоб все было в порѣ,
Голосъ такій з горы
Дастъ тому вѣра.

А пташинята ни оруть ни сѣютъ,
Хоць бы збирали, гдешъ тое подѣютъ?
А нашъ Богъ Отецъ всейко тое живитъ,
Кождый своимъ окомъ нехъ ся в небо дивитъ.
Ясно небо облакомъ прикрыетъ,
Дробнейкимъ дождемъ землю злѣетъ.

7—8. Тил'ко вшелкіе справи
Кинь въ руцѣ ласкави.

9. волѣ. 10. нѣколи. 11. При его порадѣ. 12. На приходящихъ милимъ окомъ глянетъ. 13. Сиротам, вдовамъ нехъ серце. 14. Крикнетъ убогій. 15. Потѣху его оберни во правду. 16. Шибкая твоя ясна стрѣла. 17. Моего анѣ. 18. В полудне и въ ночи. 19. Ближки (sic) Богъ въ помочи.

20—22. А своими брати
Вѣчной туги, страти
Нашъ Господь ласкавій.

стр. 23—33 vacant. 34. пташенята, що нѣ... нѣ. 35. Хочби... гдежъ. 36. нашъ батенко усе. 37. Кажди ся въ небо своимъ окомъ дивитъ. 38. Онъ небо. 39. Онъ землю дробним дощомъ злиетъ. 41.

Годуетъ быдлята,
Наветъ кручинята,
Не скупитъ такъ дати
Кождому звѣряти,
Благодаритъ щире.

А южежъ я теперъ ани гадки маю,
Богъ мой надѣя, в немъ ся потѣшаю.
Юже я теперъ не боюся лиха,
Богъ мой надѣя, Богъ моя потѣха.
Онъ мене глядитъ якъ власного ока,
Беретъ под скридла хочай то звысока.
З милосердя свого
Не дастъ мя грѣшнаго
Хочъ за тяжки грѣхи
Людемъ на посмѣхи,
Нижъ роздавъ, болшъ мае.

107 (65). Кто яко Богъ на херувімѣхъ? ‖ Пророкъ Давідъ поетъ во ѱалмѣхъ (Трійці). Впливом апокріфічного оповідання про Авраама є отсї слова вірші про нього:

Сей трохъ зрѣлъ, единаго
Реклъ Бога небеснаго,
От всѣхъ аггелъ, архаггелъ славимаго.

108 (214). — № 3. Лакнущій свѣте, чемъ на грѣшники такъ зѣло чатуешъ ‖ И вмѣсто жизны, вѣчной дѣдизны, отхлань имъ готуешъ? (каятте). Вірша Луки Длоньского.

крученята. 42. якъ дати. 43. Куждому звѣрати. 44. Благословитъ. 45. А вже я теперъ анѣ. 46. надѣя, нѣм ся утѣшаю. 47. Южъ теперъ. 48. Богъ мой Отецъ, Богъ. 49—50 vacant. 51. З милосердія своего. 53. за якіе грѣхи. 55. Нѣ дастъ мя нѣкому.

Відміни тексту співаника Івана Пашковського отсї: 1. Хто .. счо. 3. Створетель. 4. Онъ... сщо ѣсти. 6. злому (!) дѣлу. 7. вшелкие. 8. Кинь в руцѣ. 9. Доброй будеш волѣ. 10. нѣколи. 11. При его порадѣ. 12. На приходясщихъ милимъ окомъ глянет. 13. Сиротамъ, вдовамъ нехъ серце. 14. Крикнетъ убогий. 15. В потѣху его обернетъ пригода. 16. И шибкая при ясномъ дни стрѣла. 17. Моего анѣ. 18. носщи. 19. Близки. 21. Вѣчной туги. 22. Нашъ Господь. стр. 23—33 vacant. 34. пташенята, сщо нѣ... нѣ. 35. Хоцби... деж. 36. нашъ батенко усе. 37. На каждаго ся милимъ окомъ дивитъ. 39. И землю дробним досщемъ злиетъ. 41. крученіата. 42. якъ. 43. Каждому звѣрати. 44. И благословитъ счире. 45. А вжеж... анѣ. 46. ним ся навтѣшаю. 47—48 vacant. 49. Онъ мя пилнуетъ якъ бистраго. 50. хочай и звисока. 51. З милосердия. 52. Глянетъ на гришнаго. 53. тяжкие. 55. Не дасть Господь всѣх грѣшнихъ.

109 (149). Ликуй днесь весело, Греція, ‖ Имущи славна Димитріа (св. Димитрієви) — дає акростихове означенне авторства: Левковский. Мельодія пісні 84.

110 (100). — Ликуй днесь, Сіоне, возиграйте, гори, ‖ Возгласите въ трубы, аггелстіи хори (Благовіщенне).

111 (157). Ликуютъ вси на небесехъ ‖ Умы аггелъ во словесехъ (св. Михайлови). У вірші згадуєть ся про Сатанаїла Автор відзиваєть ся до св. Михайла:

Реклесь: вонмимъ, Міхаиле,
Бѣжи въ тму, Сатанаиле!...

А далї: Хтѣлесь быти равенъ Богу,
Падъ якъ молнія подъ ногу.

В текстї співаника № 1 (83аб) нема назви Сатанаїла, тільки загальний іменник діявол:

Ликуютъ вси на небеси
Архаггелскіе словеси,
Собравшеся в толикое
Собраніе великое.
И мы тежъ днесь соберѣмъ ся,
Фесту сего увеселѣмъ ся,
Же попрана сила діявола
И забвена горкая неволя
Всѣмъ врагомъ.

Реклъ еси, вонмѣмъ, архаггеле,
Бѣжи во тму, діяволе,
Гордость твоя проклятая
Естъ на вѣки подножная.
Богъ рекъ на тя наступати,
Силу твою побѣждати,
Далъ власть на змію, на скоропію
И на всю силу діяволю,
Богъ Творецъ.

Хтѣлесь быти равенъ Богу,
Впалесь якъ молній под ногу,
Искушалесь Бога во пустыни,
Да будет тебѣ хлѣбомъ каменнымъ.
Алесь за то осужденный,
Жесь зосталъ житель пекелный.

Увы, увы лютѣ восклицаешъ,
Горшой муки ожидаешъ
В день судный.

И мы тежъ днесь з дожданія
Архаггелскаго собранія
Со радостію возвеселѣмъ ся,
В ѱалмахъ и пѣснехъ уподобѣмъ ся,
Поюще: творя аггели своя
И слуги своя пламенъ огненный,
Благодать насъ осѣняетъ
И всѣхъ вѣрныхъ просвѣщаетъ
Архаггелъ Михаилъ.

112 (8). Ликующе, возиграймо днесь, ‖ Явися намъ благодать съ небесъ (Різдво) — має у співанику № 25 (35аб) акростих „Ликуй“:

Ликующе, возиграймо днес
И явися нам благодатъ от небесъ.
Христос народися от Дѣви,
От непорочной Панни Маріи
Во мирѣ для нас.

Иосифе, тис нам торжествуй
И ти, Давиде, радостъ нам исправуй.
Днес то для нас естъ подани,
Емануилъ зъ неба зосланній
По пророчеству.

Ко Вифле(е)му дари носяще
Царіе, припадающе,
Хвалу воздаютъ умилъно,
Кладутъ златъто, ливанъ, смирну
Усердно ему.

У Вифлеомѣ днес положенній
Младенецъ, от Маріи рожденній.
Пастіріе на свѣрилъ поют,
Томужде хвалу воздают
Богу рождену.

И ми ся днес спѣшѣмо,
Рождество его честно славѣмо,

Аби рачилъ нам даровати
В горнемъ Сионѣ царствовати
На вѣки вѣкомъ.

113 (125). Лѣти давну, зъ чудесъ славну вси ублажаймо, || Въ Зимнѣмъ нынѣ Монархинѣ поклонъ отдаймо (Зимнянськiй Богородицї). Вірша Василіянина. Зимнянський монастир уважаеть ся найдавнійшим на Волинї. Се сей „лежащій близь града Володимера" монастир, „иже нарицаютъ его святая гора", а в якім помер в половинї XI стол. перший київо-печерський ігумен Варлаам. Через 600 лїт був монастир православним. В XVIII в. навернув його луцький епископ Заленський на унїю. Також дуже давньою уважають чудотворну ікону Богородицї в сім монастирі. Переказ говорить, що се сей сам образ, що ним константинопольський патріярх благословив грецьку царівну Анну на вінчанне з Володимиром Великим. Чудотворною уважала ся ікона від 1724 р. Тодї продав власник Зимна князь Казимир Чарторийский свое село Чацкому. Новий набувець села зайшов до церкви зимнянського монастиря і посміяв ся над старим образом. За кару осліп і провидів по молитві до Богородицї. Від тодї, як свідчить інвентар Зимнянського монастиря, мае ікона славу чудотворної. Тому, що про виздоровленне слїпого не згадуеть ся у піснї, відніс Мирович зложенне піснї до 2 полов. XVIII стол.[1])

114 (87). Лучи благодати || Тщитеся пріяти (Покрова). Мельодія піснї 6.

115 (148). Любовію и со страхомъ вси днесь прибѣгаймо, || Параскеѵу всечестную пѣснми прославляймо (св. Параскеві). Автор Левковський; мельодія піснї 103.

116 (154). Люту бывшу гоненію отъ Діоклитіана, || Оболгаша къ нему святыхъ Косму и Даміана (св. Козмі й Даміянови). Автор Левковський; мельодія піснї 103.

117 (138). Мати милосердія, море щедротамъ, || Буди милостива бѣднимъ сиротамъ (Молитовна пісня Богородицї).[2])

118 (121). Мати свѣта, многопѣта небесъ оздобо, || А по Бозѣ въ чести мнозѣ перша особо (Підгорецькій Богородицї

---

[1]) Мирович, op. cit. ст. 78—9.
[2]) Чи не останок акростиха: Микроцдзис?

на Плїснаску). Вірша Василіянина; мельодія пісні 179. На зложенне по 1770 р. вказав Мирович.[1]) З історичних вісток згадує пісня отсї:

Сію страну Іоанну царю ґди горда
Пустошила и палила злослива орда,
Ты въ томъ болѣзновала, Потѣшая,
Мѣсяцей пять плакала, Утоляя
Гнѣвъ должній Сына.

Се водою хтѣлась тою врага згубити
И въ той тонѣ всей коронѣ цѣлѣй пребыти.
Якожъ пречъ уступила Укротима,
Лютая варваръ сила Прогонима
Зъ тихъ странъ тобою.

Оттоль главу въ твою славу король скланяетъ,
Церкви твоей въ странѣ своей посагъ надаетъ,
Твоя тебѣ приноситъ Со сынами
И пріяти тя проситъ И со нами
Вдячность такую.

По семъ нынѣ въ сей святынѣ, юже возстави
Въ руской странѣ перша панѣ для твоей славы,
Юже сынове полскѣ Ту сіяешъ
Здобили Конецъполскѣ, И раздаешъ
Дари просящимъ.

Далї між иншим дякуеть ся Богородиці, що
въ повшехной заразѣ (1770 р.) Мы всецѣли
При семъ твоемъ образѣ Въ нашемъ тѣлѣ
Здрави зостали.

А що в кінцевій строфі просить ся Богородицю, щоби дала „въ родъ и родъ булаву Ржевускимъ“, можна припустити, що пісня зложена перед прилученнєм Галичини до Австрії.

119 (75). Милосерднѣйшій Богъ пресвятѣйшій въ превѣчномъ Словѣ, || Вси прибѣгайте, главы скланяйте въ градѣ Зборовѣ (Зборівському Ісусови). Вірша Івана Мастиборського. На зложенне пісні по 1755 р. вказав Мирович.[2])

---

[1]) Мировичъ, op. cit. ст. 66. [2]) Также, ст. 69.

120 (177). Міру всему точиши мvро, || Избранная свята порфvро (св. Миколаеви в Олексинцях на Поділї). Незазначений видавцями акростих виявляє автора: Маркев(и)ча. Мельодія пісні 136.

121 (161). Мысль и разумъ земный не достиже || Іоанна Златоуста, иже... (св. Іванови Золотоустому). Вірша Мишковського.

122 (110). Многими усты || Гласи испусти (Почаївській Богородиці, „року ѦѰОГ ватиканскими діадимами народно увѣнчаннѣй"). Вірша Василіянина. Мирович припускав, що зложена між 1773 і 1780 р.[1])

123 (176). Море тя чудесы || Господь сый небеси (св. Миколаеви в Западинцях). Автор „М . . . нскі". В піснї заховала ся ось яка згадка з історії:

Ветхими времены
Образъ поставленый
Въ храмѣ твоемъ.
Того Агаряни
От полуденной страны
Прійдоша и паляху,
Разорити хотяху
Яростно.

Ты въ своей иконѣ
Сущый якъ на тронѣ
Невидимо
Вѣрнымъ хрістіаномъ
Противу Агаряномъ
Велію оборону
Съ небеснаго Сіону
Даровалъ.

Про образ говорить ся, що він

естъ въ полскомъ свѣтѣ
Въ кремянецкомъ повѣтѣ.

124 (70). — III. На горѣ преобразися Христосъ Господь славно, || Со пророки бесѣдова видимо и явно (Преображінне). Співаеть ся на мельодію піснї 133.

125 (34). — V. На рѣкахъ сѣдохомъ горка Вавvлона, || Внегда помянути прекрасна Сіона (Неділя блудного сина).

126 (101). — III. Насъ дѣля Распятаго Маріа видящи, || Ахъ, увы мнѣ, чадо мое, вопіетъ, слезящи (Сострадание) — являеть ся також в рукописи 213 колекції Петрушевича:

Нас дѣля Распятаго Маріа видящи,
Ахъ, уви мнѣ, чадо мое, вопия слезящи.

---

[1]) Мировичъ, op. cit. ст. 70—71.

Тя болѣзнену, уединне(ну)
Зрящи на древѣ, ахъ, уязвлен(ну),
Сердце ми от болѣзни строзе умлѣвает,
Ибо меч страстей твоих силне пробождает.
Уврачуй рани за мир скараний,
Бо Пастир мира, з неба зосланий.
Утѣш мя Матер свою, востани из гроба,
Да прочее и мнѣ неизной не згорит утроба,
Яже во рождествѣ радост при дѣвствѣ,
Да сохранит цѣлу и по рождествѣ.
Нинѣ подаждъ радост печелному сердцу,
Да не вянетъ лѣпота въ дѣвическомъ вѣнцу.
Прекрасний крине, слове едине,
На радост миру воскресни, Сину.
И мир тя, всего свѣта Создателю, славим,
Единаго во Тройци на земли да хвалим,
Крест претерпѣвий, во гробѣ пребивий,
Вѣрнихъ от ада и всѣхъ свободивий.

127 (10). — III. Небо и земля нынѣ ликовствуетъ, ‖ Пророческій ликъ купно торжествуетъ (Різдво). Мельодія пісні 38.

128 (5). — I. Небо и земля нынѣ торъжествуютъ, ‖ Аггели людемъ весело спразднуютъ (Різдво). Належить до популярних і в російській Україні.

129 (76). Неизглаголанна тайна во мірѣ явися, ‖ На крестномъ тронѣ Царь славы всюду прославися (Зарваницькому Ісусови).[1]) Мельодія пісні 180. Текст пісні виглядає у співанику Ів. Пашковського ось як:

Неизглаголанна тайна во мирѣ познася,
На кри(ри)жовомъ тронѣ Царъ слави всюду прославися.
Сему страхомъ херувими
И трепетомъ серафими
Служатъ вину, предстояще,
Со ангели всѣхъ гласяще:

---

[1]) В бібліотеці „Народного Дому“ у Львові переховуєть ся під ч. 11.857 летучий листок (8⁰, 2 кк.) з образом Розпятя. В польськім підписі зазначено, що Зарваницький образ апробував Атанасій Шептицький 1742 р. На трьох дальших сторінках подана молитва до Зарваницького Ісуса в церковно-славянській мові.

Тецѣте, вѣрнихъ язици,
Ко мѣстечку Зарваници.

В Зарваници, миломъ градѣ, дари непребранни,
От Распята черпютъ, зраще вѣрою на рани.
Бѣдныхъ, вреднихъ, темнихъ, хоромихъ
И на одрехъ отнесенних,
В всякихъ скорбехъ смутнихъ суще,
От духъ нечистихъ страждуще,
Цѣлби радостно приемлютъ,
Несрамотно вси глаголютъ.

Востокъ, западъ, югъ и сѣверъ, окресния страни,
Рцѣте, где Богъ возвеличилъ милостъ его с нами.
В худомъ градѣ Зарваници
През Сина небес Царици
Ту ласкъ море разливаетъ,
Бѣсовъ сили потопляет,
Страждущимъ цѣлби даруетъ,
Приходящим рай готуетъ.

Зри со страхомъ и ужасомъ, о неизний человѣче,
Яко Творци для милости твоея кровъ истече.
В рукахъ, в боку, в ногахъ рани,
За корону вѣнецъ даний,
Желчъ и оцетъ, копие, трость,
Да загасится грѣховъ злость.
Виждъ со страхомъ и унемли,
Падаючи ницъ ко земли.

Кокошъ птици под крилѣ свои соб(и)раетъ,
Данъ на крестѣ Творецъ неба руцѣ простираетъ.
Знакъ милости показуетъ,
През бокъ сердцу тракт готуетъ.
Гради, бѣдний, гради, вредний,
Гради, юний, гради, средний,
Гради, носяще сѣдину,
Милост обращишъ едину.

Тецѣте на свято с нимъ, жени Самаранини,
Искапайте мѣста свята обращенне нинѣ
Во мѣстечку Зарваници,
Где вси купно человѣци

Честь, поклонъ, славу отдаютъ,
Подножию ся кланяютъ,
Славяще Христа Владику,
Давшего благодат велику.

Царъ пророковъ исполн духа свята, зри, человѣче,
Ти и киотъ святи(н)я твоея и что предрече.
Се зде киотъ естъ святиня,
Слѣчна небесъ монархиня
В чудахъ[1]) над слонце сияетъ,
Токи слезне изливаетъ
О мирѣ днес и нощъ вину,
Ко Распяту зраще едину.

И ми спѣшно вси тецѣмо ко граду Зарваници
Чест, хвалу дати Распяту и Дѣви Царици,
Да убѣгнемъ гладу, войни
И восприймемъ вѣкъ спокойний,
Цѣлби, сердцемъ вѣрующе,
Рани Творца лобзающе,
Да спасетъ миръ и вся люди,
Милость его с нами буди.

130 (4). — I. Не плачь, Рахили, || Зря чада цѣли (Різдво) — має під титулом поданий зміст: Въ нейже Рахилъ плачетъ о отрочатехъ от Ирода убіенныхъ, пѣвецъ ю утѣшаетъ. Ся надпись відкриває діяльоґову форму пісні. Не має такої форми первісний текст Зарваницького співаника. На вплив західно-европейської драми на пісню указав др. Франко[2]), на звязь первісного тексту з українською вертепною драмою проф. М. Грушевський[3]) і проф. В. Перетц, що й виказав, як сильно перероблений первісний текст увійшов у „Богогласникъ".[4])

131 (24). — № 25. Нынѣ, Адаме, возвеселися, || Еva прамати отъ слезъ отрися (Різдво). Текст співаника Ів. Пашковського отсей:

---

[1]) В рукоп. В судахъ.
[2]) Нашѣ коляды, ст. 25.
[3]) Записки Наук. Тов. ім. Шевченка, т. XVII, ст. 83—4.
[4]) Изслѣдованія, I, 1, ст. 358—60 і 363—6.

Нинѣ, Адаме, возвеселися,
Праматв Ева, исполнися.
Оттоль, котрого жадали
И с тескностю его чекали,

Нинѣ с Панни
Предизбрани
Въ Вифлеомѣ
В Давидовѣм домѣ
Родился,
Явился,

Gди въ Емпѣру
Радость миру,
Своего Сына,
Бога едина,
Сниспослалъ,
Даровалъ.

Вси патриярси и вси пророци,
Воспоймо купно со Богомъ, отци.
Ликуй нынѣ и веселися,
А ти ветхий[1]) завѣте, сокрися.

Новий з неба,
Его треба
Било давно,
Нынѣ явно
Снисходитъ,
Приходитъ.

Ему цари
Кладутъ дари:
Злато, миро
И кадило
З востока
Ведлугъ пророка.

Слава во вишнихъ, пѣсни спѣваютъ,
Богъ народилъ ся, намъ повѣдаютъ,
Которого новонарожденна
И (въ) вертепѣ ясне положенна

Звѣзда ясна
И прекрасна
Обясняетъ,
Просвѣщаетъ,
Же то Панъ
З неба дан.

Так тежъ въ яслехъ
Волъ и оселъ
Gди стояли,
Тамъ познали,
Же то Панъ
З неба данъ.

Витай, малое, витай, дитятко,
Златоруное з неба пахолятко.
Пастирие прибѣгаютъ
И со дари днес тя витаютъ,

Кладутъ бульку
И гамалку

И до того
Масла много,

---

[1]) В рукоп. всякий.

А ягня
Пре(д) Дитя.
Потомъ в труби,
Другие в дуди,
На цимбали
Третие грали,
Спѣвали,
Играли.

Ликуйми и ми, ликуймо зѣло,
Же Богъ на себе взялъ наше тѣло,
Котори нынѣ народилъ ся
И (въ) вертепѣ но положился.

Предто Богу
Хвалу многу
Со ангели,
Архангели
Воспоймо,
Воспѣваймо,
Же поступилъ,
Насъ навѣстилъ
З високости
На низкости
Забвенихъ,
Мѣзернихъ.
За що щиримъ
Сердцемъ милимъ
Приступѣте,
Принесѣте
Честь, хвалу Христу Богу
Новонарожденому.

132 (117). Нынѣ прославися почаевска скала, ‖ Идѣже Божія Мати стопою знакъ дала (Почаївській Богородиці). Автор Василіянин; про дату зложення пісні зазначив Мирович, що не скорше зложена, ніж при кінці 1771 р., бо виратуванне останнього з згаданих у пісні стало відоме черцям 21 червня 1771 р.[1])

133 (22). — III. Нова радость стала, яка не бывала, ‖ Надъ вертепомъ звѣзда ясна свѣтло возсіяла (Різдво) — приходить у тексті вертепу Галагана. Популярна на російській Україні. Текст співаника № 3 отсей:

Нова радость стала яко в небѣ хвала,
Над вертепом звѣзда ясна Богу возсияла.

Зде Христосъ родился, з Дѣвы воплотился,
Якъ человѣк пеленами убого повился.

Которому цары великіе дари:
Ливан и смирну, злато, дари пред нымъ покладали.

Пастушки з ягняткомъ перед тимъ Дитяткомъ
На колѣна упадают, ему ся кланяютъ.

---

[1]) Н. Мировичъ, op. cit. ст. 65.

Давидъ милюдейне виграваєт гойне,
На всѣ струны ударают, ему ся кланяютъ.

И ми ся кланяймо, Христа оглядаймо,
Из Маріи нарожденной Бога вихваляймо.

134 (19). — II. Новая радость свѣту ся зъявила, || Пречистая Панна Сына породила (Рiздво). Текст співаника № 1 (28а—29а) отсей:

Новая радость свѣту ся зявила,
Панна чистая Сына породила.

У Вифлеемѣ в мѣстѣ барзо рано
Витати Пана пастыремъ казано.

Звѣзда услугу тую отправяла,
Трехъ царей перскихъ со дары призвала.

Принесли ему ливанъ, смирну, злато,
Взяли заплату по коронѣ за то.

Аггели слава во вышнихъ спѣваютъ,
А на колѣна быдлята впадаютъ.

Іродъ злосливый с того засмутилъ ся,
Же Панъ предвѣчный з Дѣвы народилъ ся.

Казалъ жолнѣромъ землю сплюндровати,
Нарожденнаго в вертепѣ шукати.

Іосифъ старецъ Марію поймуетъ
И до Египту з Христомъ уступуетъ.

Нехай же Іродъ вѣчне погибаетъ,
Нашъ Богъ предвѣчный вшиткихъ потѣшаетъ.

Честь Богу, хвала на высокомъ тронѣ,
А на земли миръ и в каждой сторонѣ.

135 (165). — IV. О Варваро мученице, || Въ наглой смерти помощнице (св. Варварі). Мельодія піснї 89. Текст співаника № 1 (67б—68б) такий:

О Варваро мученице,
В наглой смерте помощнице,
Возлюбленна Христу Богу,
Туруй намъ в небо дорогу.

Будучи на столпѣ жива,
Позналась Бога правдива,
Тамъ идолы сокрушает,
На небо всегда взираешъ.

Позналас Бога во Тройци,
Создалас домъ, три оконци,
Которыми солнце сіяло,
Тамъ Варвару просвѣщало.

Ґды услышалъ вѣсть такую,
Чтуще Тройцу пресвятую,
Зараз хотяше тя убити,
Свое чадо не живити.

Вшедшу в каменну пещеру
Узрѣ Диоскоръ дщеру,
За власы тя порываетъ
И о землю розчибаетъ.

Диоскоръ ся засмучаетъ,
Ко своей вѣрѣ принушаетъ,
Отдаетъ Маѯіміяну,
Страны тоя бывшу пану,

Котрый тя всадил в темницу,
Сущу Христову агницу,
Назначаетъ многи раны,
Бы тебѣ были заданы.

Одежду с тя кажет зняти,
Перси твоя отрѣзати,
Главу тяжким млатомъ бити,
По граду нагу водити.

Потом под мечъ провадити,
От отца истятой быти,
Котрый меча добывает,
Главу твою отсѣкаетъ.

Діоскоръ тя посѣкает,
Огнь с небеси испадаетъ,
Опаляетъ родителя,
Бывша тебѣ мучителя.

Ґды прійде наша кончина,
Проси намъ Бога единa,
Бысмо могли в небѣ жити,
Бога в Тройци всегда хвалити.

Не допускай наглой смерти,
Вѣчному аду пожерти.
Мы тя всегда выхваляем,
Имя твое прославляемъ.

136 (129). О всепѣтая Мати, ‖ О Мати благодати (Барській Богородиції) — приходить в рукописи з 1741 р. Археольоґічного музею при київській Духовній Академії.[1])

137 (47). — VII. Огнь горящій во сердцѣ моемъ не можетъ изгасти, ‖ Помянувше Спасителя и на его страсти (Велика Субота, при Божім гробі).

138 (33). — III. О горе мнѣ грѣшнику сущу, ‖ Горе благихъ дѣлъ не имущу (Неділя блудного сина). Текст вірші, списаний 1780 р. на доданих картках до „Zródła ogrodow" Гаврила Андрія Каспаровича, виданого у Львові 1765 р., в примірнику колекції Ант. Петрушевича 1587 отсей:

1 О горе[2]) мнѣ грѣшнику сущу,
Горе благих дѣлъ не имущу.
Како пред судъ Божій явлюся,
Како со святыми вселюся?
5 Отступих от Бога злобою,
Грѣхолюбивъ сам со собою,
Темность паче свѣта кохаю,
В свѣтѣ благодати не маю.

---

[1]) Мировичъ, op. cit. ст. 82.

[2]) Відміни співаника № 26 (9б, 10а) отсї: 1. Горе. 6. самъ сый (собою). 10 Грѣхолюбивъ самъ сий собою. 12. Погубляю душу

Совлекохся первой одежды,
Которой лишихся надежды.
Се моя одежда и дѣло
Убиваетъ бренное тѣло.

Отидохъ далече на страну,
От рожец питатися стану.
Се чуждъ небеснаго Владыки
Недостоинъ есм с человѣки.

Временная предпочитаю,
А о славѣ вѣчной не дбаю.

Что имамъ тогда сотворити,
Когда прійдетъ Господь судити?

Восплачуся горко з слезами,
Да не буду блудно со вами,
Пойду пред Отцем и смирюся,
Да не его пощи лишуся.

Пойду и реку ему смѣло:
Согрѣшихъ ти, Отче мой, зѣло,
Прійми мя заблуждшаго сына
От наемник аки едина.

139 (102). О Дѣвице всечестная. ‖ Мати благословенная (Сострадание). Являеть ся в рукописи Ундольського кінця XVII в. № 897. Текст співаника № 1 (32б—34а) має отсей вид:

О Дѣвице Пречистая,
Мати благословенная,
От всѣхъ родовъ избранная.[1])
Во рождествѣ Іеус Христа,
Вшедшаго тя Бога иста,
Обрѣтеся Дѣва чиста.
Симеонъ старецъ прорече,
Сердце твое мечъ протече,
Егда с Христа кровъ истече,
От невѣрных закланнаго,
Убитаго, вплеваннаго
Агнца пренепорочнаго.
Солнце во тму премѣнися,
Луна во кровъ претворися,
Богъ бо на крестѣ явися.
Ты же со плачемъ вопіяше,
Непрестанно ридаеши,
Гласъ жалосный испускаше:
Увы мнѣ, Сыну прекрасный,
Свѣте очій моих ясный,
По что жес такъ барзо страшный?
Вижду тя юж окрвавленна,
Ребра твоя прободенна
От рода неумиленна.
Что Жидомъ сотворилъ еси,

и тѣло. Далї такий порядок стрічок: 17—24, 13—16 і 25—28. стр. 14. И от. 15. Дому чуждъ. 16. Недостоинъ жити со человѣки. 19. Чтожъ я маю бѣдній сотворити. 20. Господь Богъ. 21. со слезами. 22. Єди не будетъ милостивъ над нами.

23—24. Чтожъ уссушу (!) и стражду на вѣки,
Ахъ, бѣда мнѣ и жаль превелики.

27. заблудъшаго сина.

[1]) Відміни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 65 О такі: 3. избранная. 5. Вшелшагося. 7. Семион. 8. Твое сердце. 10. закланнаго. 11. Убита, оплюваного. 16. с плачем. 17. Непрестано и рыдаше. 18. испущаше. Далї ідуть стрічки в такім порядку: 28—30, 25—27, 19—24, 40—42, 31—39, 43—54. 21. Чему же так. 22. Вижду тебе окрвавлена. 24. неумилена. 26. По

По что на крестъ возшелъ еси,
Престолъ имущъ на небеси?
Увы мнѣ, Сыну любимый,
Оставляешъ мя едину
В девятую дня годину.
Комужъ ты мя поручаешъ,
Кому мя в опѣку даеш,
Поки еще духа маешъ?
Видишъ мене убогую,
Видишъ мене мѣзерную,
За вес миръ отпущенную.
Где приклоню главу мою,
С ким потѣшу жалост свою,
Чемъ мя не берешъ з собою?
Испусти гласъ, чадо мое,
Нехай слышу слово твое,
Вижду, же южъ остатнее.
Христос на крестѣ прорече,
Іоана сыномъ нарече,
Се Мати твоя, чловѣче.
Незлобивый агнче Царю,
Страсти твоя благодарю,
На небеси Господарю.
Притерпѣвый за нас страсти,
Свободи нас от напасти,
Дѣмонскія ненавѣсти.
Дайся вѣрнымъ оглядати,
Где маешъ от мертвых встати,
По всемъ свѣтѣ кролевати.

140 (20). — II. О превѣчный Боже, || Кто изрещи може? (Рiздво).

141 (191). О преподобне и треблаженне || Онуфріе святе, богоявленне (св. Онуфрієви) Текст співаника Ів. Пашковського має отсей вид:

О преподобне и триблаженне[1])
Онуфрие святе и преизрадне,
Ти зъ дитини
Во пустини
Боголюбнѣ,
Боготруднѣ
Подвизася
И плакася,
Егда моляся.

что воздвижен еси. 28. Увы мнѣ, мой любый Сыну. 31. Кому мя ти. 32. в опеку. 33. Покѣ. 35. мизерную. 36. отпущеную. 38. бѣду свою. 42. Вижу. 47. Самаго тя. 49. Претерпѣвый. 51. Бѣсовскія ненависти. 52. Дай всѣм вѣрным. 54. Посем в небѣ царствовати.

Відміни тексту співаника „Національного Музею" ч. 17 Q сї: 4. Въ рождествѣ. 7. Семіон. 8. Твое сердце. 10. закланаго. 11. вплеванаго. 12. всене(по)рочнаго 14. премѣнися. 16. с плачем. 17. и ридаше. 18. испущаше. Далї порядок стрічок: 28 30, 25—27, 19—24, 40—42, 31—39, 43—54. 22. Вижду тебе скривавленна. 24. неувѣревна. 28. мой любый Сыну. 31. мя ти. 33. Покый. 34. мѣзерную. 35. убогую. 36. ввесь. 46. Цару. 47. благодару. 48. господару. 49. Претерпѣвый. 51. ненависти. 54. По всем небѣ кроловати. Алилуя.

[1]) Відміни тексту „Національного Музею" з запискою з 1760 р. такі: 1. преблаженне. 2. и богоблаженне. 5. Боголюбно. 6. Мно-

Царские полати оставилъ еси,
(В) густую пустиню возлюбилъ еси.
Царские трони
И корони,
Берло, бул(ав)и
И ихъ слави,
Ахъ, мой Боже,
Нивочтоже
Вомѣнил еси.

Шѣздесят лѣтъ тамо живяше,
Человѣча образа не видяше,
З доброй вѣри
Дикіе звѣри,
Розние птаси
И возгласи
Прекрасне,
Возгласне
Тогда слишаше.

А gди южъ одежду в мяхку одежду,
Тогда положилесь Богу надежду.
Била молитва вислухана,
Другая брада тебѣ данна,
По всем тѣлѣ
Власи бѣлѣ
Слонцем киптѣли.

А gди южъ пришло животъ кончити,
Тогда вси звѣрие пришли служити:
Лви, медведѣ
В той часъ тебѣ
Долъ копали,
Викидали,
А плачучи,
Рикаючи,
Велми волали.

Анг(г)ели тебѣ со плачемъ служаху,
Егда душу с тѣла воздиймаху,
Сходния пѣсни сладцѣ пояху,
Жалосние ѱалми припѣваху,
А злихъ духовъ прокли(наху).

Ото и келия в той часъ подася
И смоковница испровержеся,
Бистрая струя не стукаша,
От того часу усихаша,

готрудно. 10. Царския. 19. Шестдесят три лѣта. 23. Дробніе. 24. И ихъ гласи. 25. Прекрасніе. 26. Согласніе. 27. Всегда. стр. 28—34 vacant. 35. прийшов час. 36. Розніе звѣри прийшли тебѣ служити. 39. Гробъ. 41—43. Рикаючи, ховаючи, велми ридали. стр. 44—48 vacant. 49. Отож... падеся. 50. И смоковница опроверження. 51. Водная струя не течаше. 52. усихаше. 53. И жаж-

А жаждущихъ
И прагнущихъ
Не напояша.
О преподобне Онуфрие отче,
Упроси намъ Бога, чого душа хоче:
Пред судъ страшний лицемъ стати,
Бога в небѣ оглидати,
Со ангели,
Архангели
Всѣмъ царствовати.

Приходить у співанику Соколовського.

142 (142). — II. О пресвятая Царице, помощнице моя, || Помагай намъ въ утрапленях, всегда милость твоя (Молитовна пісня Богородиці). Текст співаника № 1 (10б, 11а) отсей:

О Пресвятая Дѣво, помощнице моя,
Помагай нам в утрапленю[1]), завше милость твоя.
Ты бо во грѣсехъ первородныхъ не естесь зачата
И до неба презъ аггеловъ естес, Панно, взята.
А ктожъ тебе на помощъ не схощетъ взывати,
Нещасливый той человѣкъ можетъ ся назвати.
И тебѣ ест власт надана грѣшныхъ вспомагати,
Вѣмъ бо, можешъ Христа и Пана за нас ублагати.
Ублагай же, о Царице, у престола его,
Створителя неба и земли, а Сына своего,
Бы намъ здарилъ на семъ свѣтѣ спокойне мешкати,
А по смерти лице его в небѣ оглядати.
Аллилуія, аллилуія, слава тебѣ, Боже,
Не забудь насъ, Владычице, чистая Госпоже.

дущихъ. 55. наповаше. 56. Просимо тя, Онуфріе, святѣшший отче. 57. в Бога, елика хощемъ. 58. Пред суд Божий чистимъ стати. 59. Лице его оглядати. 62. Всегда спѣвати.

[1]) Відміни тексту співаника колекції Петрушевича ч. 233 отсі: 2. въ утрапеню. 3. въ грѣху первородном 4. Прето до неба горнего естес. Між стр. 6 і 7:

Се бо мое упованіе на тя покладаю
И до ног ти всесвятѣйшихъ, Панно, упадаю.

5. А хто... не хощет. 6. тот. 7. дана... спомагати. 8. Христа Бога. 10. небу, землѣ. 12. его вѣчне оглядати. стр. 13—14 vacant.

143 (74). О пресладкій и всещедрый Іисусе, мой Боже, || Умъ пояти, языкъ изрещи чудесъ твоихъ не може (Боремельському Ісусови). В пісні звеличуеть ся Ісус „чудовный въ Боремли, въ церквѣ крваво плачущій". Між иншим стоїть також тут ось що:

От многихъ лѣтъ своихъ калѣка ползающій по землѣ
Зъ чудотворной ти благодати зосталъ здравымъ въ Боремлѣ.

„Historya o Ziawieniu się Cudownego Obrazu Chrystusa Pana w Mieście Boremli na Wołyniu, blisko Łucka Roku 1773. 30. Marca, według dawnego Kalendarza, z Processu Kommissarskiego i z Inkwizycyi Swiadków Poprzysiężonych wprowadzona" оповідае, що сей образ на замовленнє пароха Василя Помаранського намалював маляр з Кремінця Семен Борант (Szymont Borzant). В 1733 р. 30 марта по ст. ст. побачила в Велику Суботу парохова служниця Катерина свіжу кров на образі і закликала попадю, що прийшла з двома старшими бабами. Вони признали, що кров походить від образа. Сей образ по оповіданню брошури „між иншими чудами зівсім уздоровив калїку, що сував ся на руках і ногах по містї Берестечку. На здивованнє народу він станув на ноги". Не диво, що з усіх сторін надтягають товпи народу, бо про чуда Боремельського Ісуса свідчать „szczudła od wielu kalików uzdrowionych zostawione, wielość wotów srebrnych". На основі сього можна думати, що пісня до Боремельського Ісуса зложена вже по 1773 р., а навіть по 1776 р., бо нема її і в „Nabozenstw-i do Pana Jezusa Boremelskiego" з 1776 р.[1])

144 (175). — V. О святѣйшій отче, святытелемъ славо, || Ніколае чудотворче, священная главо (св. Миколаеви). Мельодія пісні 133. Текст співаника № 1 (22а – 23а) отсей:

1 О святѣйшій отче, святителемъ славо,
Николае чудотворче, священная главо.
Наслѣдниче Христовъ, пастырю всѣхъ[2]) добрый,
Молитвенниче о душахъ христіянскихъ бодрый,

---

[1]) Мирович (op. cit. стор. 70) вказав, що пісня зложена по 1771 р.

[2]) Відміни співаника колекції Петрушевича в бібліотеці „Народного Дому" у Львові ч. 194 (6а – 7б) такі: 3. пастиру всѣмъ. 4. молитвениче. Межи стр. 4 і 5:

Благай неприступна, неприкосновенна,
Молимъ бо тя со слезами вся колѣна земна.

Узри, Николае, з высокого неба,
А намъ грѣшнымъ окаяннымъ пилно тебе треба.

Узри, Николае, з высокои горы,
Ты бо бесѣдуешъ завше з аггелскими хоры.

Узри милостиве, святый Николае,
Нѣхай грѣшникъ нещасливый нѣґды не вмирае.

Ублагай Марію, Пречистую Панну,
Захован цѣлу на вѣки вѣру православну.

Ратуй, Николае, к тебѣ прибѣгаемъ,
В день и в нощи и на всякъ час тебе призываемъ.

Сирымъ заступниче, утѣхо плачущимъ,
Буд намъ в бѣдах и во скорбех помощником сущимъ.

Мы тя будемъ выхваляти, поки стане свѣта,
Имя твое всечестное по вся наша лѣта.

145 (104). — VI. Отъ всея страни || Вся хрістіани (Положенне ризи). Мельодія пісні 11. Являеть ся в рукописи з 1741 р. Археольоґічного музею при київській Духовній Академії.[1])

146 (204). От небес посланна || Благодать бѣ данна (Усікновенне). Мельодія пісні 6. Незазначенний видавцями акростих: Отец Висл.

147 (164). Отъ тернія ідолскаго Варвару дѣвицу, || Израстшую аки рожу, христомученицу (св. Варварі). Мельодія пісні 180. На зложенне пісні по 1770 р. вказав Мирович.[2])

148 (241). Памятайте, хрістіане, || Что ся зъ вами потомъ стане (вічність).

Благай Христа Бога за вся хр(и)стияни,
Подай супостать нашу и всѣхъ Агарановъ.

5. Благай непрестанно, неприкосновенно. 6. Моли бо. По стр. 6 ідуть 13 і 14 стр., потім стр. 9 і 10, вкінці 7 і 8. 7. Возрѣ... з емпѣрейскаго. 8. Ахъ намъ... окаянимъ... 9. Возрѣ. 10. бесѣдуешъ вину со... 11. Возри, святителю. 12. грѣшний, окаяни нагле.

[1]) Н. Мировичъ, op. cit. ст. 83.

[2]) Тамже, op. cit. ст. 68—68.

149 (206). — III. Память твоя, Крестителю, есть со похвалами, || Нѣсть болшаго кромѣ тебе въ рожденныхъ женами (Усікновенне). Текст співаника Ів. Пашковського такий:

Память твоя праведная естъ со похвалами,
Нѣстъ болшаго кромъ тебе рожденна женами.
Тебѣ бо естъ прилично правду глаголати,
Покайтеся от грѣховъ, судомъ устрашати.

Ти бо еще во чревѣ матернѣмъ познался,
Когда Ісусъ в Пречистой Дѣви возграся.
Ти же естесь, пророче, с предстарѣлихъ родися
И по рождествѣ от сосцовъ в пустиню вселися.

Іспустивий на рѣку Иордань зближися
И от тебе Царъ царемъ в той рѣцѣ крестился.
Ти же шедше во градѣхъ и в суду провѣща:
Покайтеся от грѣховъ, судъ Божий возвѣща.

Слишахъ еси Иродъ, подъ Тиръ себѣ собравши,
Братъньюю жену Филипа за жену пон(я)въши.
И рекълъ еси Ироду, не достоинъ (!) тебѣ
Братнюю жену в Филипа, сие внемли себѣ.

Иродъ, тое слишавше, зѣло розярися,
Казалъ взяти пророка, пророче, подщися.
Жена бивши Филипа, дѣвицу науча:
Проси глави пророчой усѣкнути вѣща.

Дѣвица же пришедши, цару лестми рече:
Дажд ми, отче мой, молю тя, чего ся мнѣ хоче.
Ирод же ей кленется: дамъ ти пол царствия. Она паки [вѣщаше:
Дажд ми Предитечу Иоана пророка, главу ему усѣщу.

Ирод же такъ всумнися, яко клялся зѣло,
Казалъ стять пророка, обнаживши тѣло.
Спекула(ла)таръ взем главу, несет ис темници,
Честно прием на блюдѣ, даде плясовици.

Дѣвица же даде матери илжици,
Тогда исполнися кровъ и(з) склянници.
Ученици прийдоша, взяша трупю главу,
Погребоша пророка в честь и во славу.

Ирода червъ снѣдаша, дѣвицу бѣсъ бия,
Иродияду илжицу угризнула змия.
А моцъ твоя святая якъ слонце сияетъ,
Крещением своимъ людей омиваетъ.

Молим тя, Крестителю, пречудная главо,
Сладкий мудре Иоане, пресвѣтлая славо.
Настави нас благими стезями шествовати,
А ми до(л)жни живот твой честний прославляти.

150 (93). — № 25 і V. Патріарси, торжествуйте, ‖ Отроковицы, бодрствуйте (Воведенне). Вірша Петра Запотоцького.

151 (37). — IV. Плачи, душе, слезъ излій море, ‖ Помящи судищное горе (страшний суд). Мельодія пісні 138. Старший текст сеї вірші має у співанику Коропатницького-Навичинського такий вид:

Плачи, душе, и ридай горе,
Спамятавши пекелния (sic) море,
Како імать избити,
Тогда прийдетъ Богъ судити.[1])

Аггели где во труби затрубятъ
И всѣхъ мертвихъ от гроба возбудятъ,
Звѣзди на землю испадутъ,
Рѣки огненния потекутъ.

Измѣнятся луна прекрасная,
Напалятся страха ужасная,
Тогда не можетъ познати,
Где царъ, где князь, где владика, где нищъ, где богатій.

І плачущаго грѣшникъ где волаетъ,
Отца і матеръ свою (проклинаетъ):
Проклятъ той день и година,
В нюже мати мя родила.

І ми же ся того хранѣ(мо),
Ісусъ Христа Бога умолѣмо:
Той намъ рачъ животъ даровати,
Со аггели, архаггели, со святими в небѣ царствовати.

---

[1]) В рукоп. сидити.

152 (216). Плачите, сердца моего зѣницы, ‖ Впадохъ въ тяжчайшы грѣховни пленицы[1]) (каятте відступника від віри).

153 (232). — І. Помысли, человѣче, прегоркій часъ смерти, ‖ Же не на вѣки жити, но треба умерти (смерть). Текст співаника № 1 (2а—3а) такий:

Помысли, человѣче, прегоркій часъ смерти,
Же на вѣки не жити, но треба умерти.
О горе, слезъ море от очій излѣймо,
Фрасунокъ за трунокъ во уста улѣймо.

Когда бовѣмъ прійдетъ смертная година.
Не дастъ помощи в той часъ жадная родина.
Ни милости дитяти угодити можетъ,
Жалѣетъ, болѣетъ, никто не поможетъ.

Южъ ни сребромъ, ани златомъ, ни иншими дары
Не можемъ ся откупити, когда южъ на мары
Во гробѣ в жалобѣ смерть нас покладаетъ,
А злато во блато от насъ откидаетъ.

Не фолґуетъ царемъ, ни славнымъ гетманомъ,
Ни премудрымъ, ни простымъ, ни духовнымъ станомъ.
Всѣхъ коситъ, голосит, же умерти треба,
Караетъ, питаетъ: ціс не стратилъ неба?

Охъ, стратилемъ небо презъ грѣшные дѣла,
Постуй, смерти, от души не разлучай тѣла,
Бо згину, не мину пекелнои муки,
Якъ вниду, а впаду в демонскіе руки.

О пресладкій Ісусе, прошу тя презъ раны,
Да не наглою смертію буду я караный.
Соблюди всѣхъ людій со мною поспölу,
Да внійдемъ, изыйдемъ ко твоему престолу.

154 (119). Помози намъ, Хрісте Боже, ‖ Бо нашъ разумъ самъ не може (Піддубецькій Богородиці) — дає акростих: Поддубецка. Автор Василіянин. Опираючи ся на словах „Корона царска въ звитязтва да зацвитетъ“, Мирович[1]) відніс зложенне пісні в честь Піддубецької Богородиці, чудотворної

---

[1]) Чи не останок акростиха: Пдвки?
[2]) Мировичъ, op. cit. ст. 76.

вже перед 1761 р., до кінця XVIII в. Одначе в першім виданню є таке прошенне:

Корона полска въ звитязтва
Да зацвитетъ и вся князтва
Съ нею вѣрно совокуплени.

Переміна Польщі на цареську корону в пізнїйших виданнях „Богогласника“ кілька разів довела Мировича до хибних виводів.

155 (193). — № 3. Помощника кто ищеши, имаши вскорѣ, || Аще токмо руцѣ твои вознесешъ горѣ (св. Онуфрієви). Мельодія пісні 164.

156 (237). Помяните, помолитеся ко Господу || Дати свободу (чистилище) — дає незазначене видавцями акростихове авторство: Пашковскій.

157 (189). Похвалѣмо красно пѣсньми свята Богослова, || Трубу златокованную и друга Хрістова (св. Іванови Богослову). Оповідаєть ся згідно з апокріфами, що св. Іван Богослов був „списатель новой благодати“, що має

предъ днемъ страшнымъ въ тѣлеси предстати
Купно съ Иліею и Енохомъ въ мірѣ,
Предъ Антіхрістомъ всѣхъ утверждати въ вѣрѣ.

158 (171). Правило вѣры, образъ кротости, воздержанія учителя || Яви тя Господь стаду своему предъизбраннѣйша святителя (св. Миколаєви).

159 (188). Празднественно нынѣ почтимъ Іоанна, || От дванадесятыхъ апостолъ избранна[1]) (св. Іванови Богослову). Найбільше улюблений ученик Ісуса

Жилъ долго на свѣтѣ,
Въ стодвадцятомъ лѣтѣ
Велитъ гробъ копати,
Но долгъ смерти дати
Прійдетъ въ часъ антіхрістовъ.

160 (17). Превѣчный родилъ ся подъ лѣти, || Хотячи землю просвѣтити (Різдво) — приходить в рукописи Ундольського ч. 897 кінця XVII в.

161 (31). Предивное торжество, || Въ тѣлѣ людском Божество (Стрітенне).

---

[1]) Чи не останок акростиха: Пкрпнвич?

162 (163). — V. Предстателницу Варвару святую сущымъ во смертной годинѣ, ‖ Юну дѣвицу, образъ всѣмъ житія, въ пѣснехъ восхвалимъ вси нынѣ (св. Варварі). Вірша Семена Пясецького.

163 (199). Пресвѣтлыя князи церковныхъ соборовъ, ‖ Началныя вожди небесныхъ дворовъ (св. Петрови й Павлови). Автор Василіянин. В описї смерти апостолів слїдний вплив апокріфу:

Сей кресту стремглавъ бысть пригвожденный,
Той въ главу мечемъ бѣ усѣченный;
Овъ просто путемъ къ небу идяше,
Сему от выи млеко течаше.

164 (134). — IV. Пречистая Дѣво Мати рускаго краю, ‖ На небеси и на земли тя величаю (Підкамінецькій Богородицї). На кінцї брошури з 1724 р. „Inscriptiones Sancti Montis Sacratissimi Rosarii apud RR. Patres Sacri Ord. praedicatorum provinciae Russiae prope civitatem“ подана польська пісня Станислава Ледуховского Підкамінецькій Богородицї. На основі сього правдоподібно витворила ся устна традиція про приналежність піснї „Пречистая Дѣво Мати“ перу Ледуховского.[1]) Докази сього не знайшли ся поки що. Текст співаника № 1 (6б—7б) такий:

Пречистая Дѣво Мати з руского краю,
На небеси и на земли тя величаю.
Ты грѣшниковъ з тяжкои муки
Черезъ твои збавляешъ руки,
Не дай пропасти.

Тебѣ вси святіи служатъ, Родице Бога,
Мы грѣшніи хвалимъ тебе вси яко мога.
Цѣлымъ сердцемъ нехай мило
Тебѣ служитъ душа и тѣло,
Мати чистая.

Кто не вдячитъ ласки твоей, скажи, который?
З Подкамѣня для збавлѣня идутъ до горы.

---

[1]) Поширив сю думку Баронч у своїх писаннях, а не знаючи про се, відкрив сю тайну й о. йос. Застирець.

Темныхъ, хромыхъ и уломныхъ
Очищаешъ тамъ притомныхъ,
Прошу и мене.

Подай руку в тяжкой бѣдѣ и в утрапленю,
Даруй ласки просящому мнѣ ко избавленю.
Будь же намъ всѣмъ оборона,
Проситъ тя полска корона
Яко Царици.

Май в бачности и милости вѣрнаго слугу,
Не дай же насъ управляти в велику тугу.
Скажи теперъ, коли бы знати,
Що (з) грѣшнымъ будешъ дѣлати,
Мати чистая.

Утѣкающимъ ся до тебе в всякой потребѣ
Знаю, же утвердишъ нас всѣхъ вѣрныхъ якъ в небѣ.
Не выпускай же насъ на вѣки
З твоей пресвятой опѣки,
Мене грѣшнаго.

З Сыномъ твоимъ намъ любимимъ буди ласкава,
Которому нехъ с тобою вся честь и слава
Во вѣкъ вѣковъ не престане,
Поки сего свѣта стане
И всѣхъ слугъ твоихъ.

165 (115). Пречистая Дѣво Мати рускаго краю, || По истинѣ любящихъ тя сладостный раю (Почаївській Богородиції). Мельодія пісні 164. Автор Василіянин. Правдоподібно се переклад пісні 240. Друкована була пісня у збірці з нагоди коронації ікони.

166 (35). — V. Прійдетъ часъ, приспѣетъ время, егда Господь славно || Имать всѣхъ людей судити видимо и явно (Мясопісна неділя).

167 (63). Прійдите днесь, || Новый Іcраиль весь (Зелені свята). Мельодія пісні 204.

168 (30). Приноситъ Дѣва Младенца во церковь нынѣ, || Егоже Сvмеонъ старецъ срѣте въ святынѣ (Стрітенне).

169 (83). — III. Радость велія явися, || Богоматерь днесь родися (Різдво Богородиції). Мельодія пісні 39. Текст співаника „Національного Музею“ ч. 17 Q отсей:

Радость велия нынѣ явися,
Пречистая Панна з неплоды ро-
От Іоакіма бо и Анны [дися,
Для збавлѣня плодъ поданы
Нынѣ всему миру.

Ко Іоакіму отцу идѣте,
Во скорби бывшаго увеселите,
Нехай гойне днес ликует,
Господь дщеръ ему даруетъ,
Матеръ и Дѣву.

Веселися, Адаме, нынѣ,
Избавшеся грѣховнои вины,
Чистая Дѣво Богородице,
Маріе, Мати Царице,
З неплодве родися.

Голосно в гусли вдаряй, Давиде,
Из неплодве плод произыйде,
Из неяже без сѣмени
Произиде Панъ над паны,
Христос, Царъ и Господъ.

И Ева днесь в радости буди,
Анна неплодна Дѣву породи,
Ликуй нынѣ, веселися,
Чистая Дѣва днес родися
Для нашего збавлѣня.

И всему миру радост велія,
Ґды ся вродила Дѣва Марія,
Измет вѣрных от напасти,
Не дастъ вѣрным в грѣхи впа-
Негасимому огню. [сти

Сподоби же насъ, чистая Панно,
Молим ти ся вси непрестанно,
Твое рождество выхваляти,
Из аггелы ти спѣвати:
Радуйся, Маріе,
На вѣки вичные.

170 (153). Радостнымъ сердцемъ возвысимъ гласъ, ‖ Страстотерпицу чтуще въ сей часъ (св. Параскеві). Текст співаника № 1 (25б, 26а) отсей:

Радостнымъ сердцемъ возвыш-
Параскевіе, [шаемъ гласъ:
Слѣчная лелѣе,
Красная дѣвице,
Райская ластовице,
Моли Бога о насъ.

Твой женихъ вѣнчахъ тя воз-
Христос Спаситель, [любленный
Нашъ Откупитель,
С Пречистой Панны
Намъ пожаданный,
Богомъ вожделѣнный.

Ты муки всякія притерпѣла
От еретиковъ,
Невѣрных языковъ,
А днесь у Бога
Красимъ чертога
Вѣнцемъ украшенна.

Свѣщами паляху и стручаху,
На колѣ мечали (!),
Біяху бичами,
Красную дѣвицу
Ввергоша в темницу,
Перси отрѣзаху.

Ты Пречистой Панны служеб-
Аггеломъ равна, [ница,
Мученице славна,
Ко Христу и Богу
Туруй намъ дорогу,
Будь намъ молебница.

Мы к тебѣ молимъ ся прилѣж-
Бос ты вѣнчанна [но вси,
От Христа и Пана.

Того яко Бога,
Бы к нему дорога,
За нами упроси,

Абы намъ даровалъ спокойный
Имя его чтити, [вѣкъ
На вѣки хвалити,
Бы пріялъ моленіе,
Такъ тежъ и пѣніе
От всѣхъ насъ человѣкъ.

171 (44). — III. Радуйся зѣло, дщи сіоня, || Се Царь твой возсѣдый на коня (Цвітна неділя). Текст співаника колекції А. Петрушевича ч. 233 (стор. 19—20) має отсей вид:

Радуйся зѣло, дщи сионя,
Се Царь твой восѣдый на ко́ня,
Софо́ния вопіетъ,
Заха́рия глаго́летъ
Влады́цѣ.

Во Виѳанію днес' Христосъ прихо́дитъ
И всѣх нас от бѣд висвобо́дитъ,
Лазаря́ воскресити,
От уз висвободити
Умерша.

Сестры Лаза́ря к тебѣ прихо́ждаху,
Со пла́чемъ сіе глаго́лаху,
Аще бы ты зде пребы́лъ,
Не бы братъ наш умерлъ был,
Нан' зряще.

Ста Іису́съ надъ Ла́заря гро́бом,
Возгла́си уме́рша тым словомъ.
Реклъ: Ла́заре, гря́ди вонъ,
Испусти адъ со гнѣвомъ
З темница.

Гря́ди, Сіо́не, и возвеселися,
В Іерусалимъ Христос днес спѣшится.
Всѣдъ на подяре́мника,
Да спасет человѣка
От грѣховъ.

Народ многъ тéбе устрѣтаху
И вѣтви тебѣ постилаху
От вáія, финúка,
По нихъ грядет Владыка,
Всѣхъ Царъ и Богъ.

Изъ устъ младенéцъ прияялъ еси хвáлу,
Склáняху низу свою главу.
Глаголáху: осанна,
Благодать тебѣ данна,
Всѣхъ Цару.

Прихóдитъ к вол'ной своéй страсти,
Хотяящи нас от áда спасти,
Бы далъ в небѣ веселие,
Душамъ нашимъ спасеніе
На вѣки.

172 (106). — V. Радуйтеся, аггеловъ лики, ‖ Градетъ до васъ Матерь Владыки (Успенне). Апокріфічний деталь про перенесенне апостолів облаками задержав ся у „Богогласнику" з первісного тексту; доказом сього текст співаника № 1 (15б—16б):

Радуйтеся, аггеловъ лики,
Грядетъ до насъ Матеръ Вла-
[дыки.
Гавріилъ ей вѣсть принесе:
Зоветъ тя Сынъ твой со небесе.
Нынѣ прійди от Ливана,
Мати моя укохана,
Мати укохана.

Апостоли вси со слезами
Восхищени сут облаками,
До Геѳиманіи предстали,
О Царице, там рыдали.
Грядешъ от нас, Царице,
Гряди, гряди, Голубице,
Гряди, Голубице.

Егда тѣло на рамо взяли,
Аггеловъ там тмы спѣвали:
Возмѣте врата, князи, ваша,
Грядет до нас втѣха наша,
Давно от нас пожаданна
Божія Мати, чистая Панна,
Чистая Панна.

Старѣйшіе аггеловъ лици
Страхом вземлют душу Дѣвици.
Вселюбезно ей окружали,
Главы своя искланяли,
Другъ ко другу приникают,
Арфы своя устрояютъ,
Арфы устрояютъ.

Тужъ Царъ грядетъ с страш-
[ными вои,
Самъ вземъ душу во руцѣ свои.
Чест отдаетъ материну:
Пойди, ближняя, будеш вдну

На правици посажденна,
В солнце, свѣтло оболченна,
В солнце оболченна.

Во триумфѣ в небо впровадилъ,
Близъ тройческа трону поса-
[дилъ.

Вѣнчает ей Царъ короною
У престола тройческою,
А за шату солнце само,
Под ноги ей мѣсяць дано
И такъ заволано:

Витаемъ тя, Царице давна,
Воеводо и преизбранна.

Витаемъ тя, увелбленна,
Сыномъ Богомъ посажденна,
Во вѣкъ вѣка царствовати,
За миръ Творца ублагати,
Творца ублагати.

Ублагай же благословенна
Преблагаго Бога рожденна,
Во твоемъ днес успеніи
Да будемъ вси почтенніи
Пред престоломъ святѣйшаго
Сына твого наймѣлшаго,
Сына наймѣлшаго.

173 (79). — V. Рождество славно присно Дѣвыя || Восхвалимъ вси днесь во гласѣхъ пѣнія (Різдво Богородиці).

174 (23). — III. Рцы намъ, о Маріе, || Что естъ чудо сіе (Різдво).

175 (212). Свѣтъ, діаволъ, власне тѣло || Душу ни во что вмѣнило[1]) (марність світа). Мельодія пісні 87.

176 (82). Свѣте, внемли || И пріемли (Різдво Богородиці). Мельодія пісні 94. Акростих: Санкта.

177 (137). Свѣтлѣйша денница, || Дѣво Владичице (Молитовна пісня Богородиці).

178 (32). Свѣтло днесь ликуймо, пѣсни восклицаймо, || Бога Отца Створителя сердцемъ вихваляймо (Стрітенне).

179 (81). Свѣтло небо со аггелы веселися днесь, || Возиграйте, гори, холми, и ты роде весь (Різдво Богородиці) — дае невказаний видавцями акростих: Сопатицки.

180 (192). — V. Се бѣгая удалися, вселися въ пустыни, || Удаливъ ся от палаты, чая благостыни (св. Онуфрієви). Текст вірші у співанику „Національного Музею" з запискою 1760 р. згадує про унїятського митрополита Фльоріяна, очивидно Гребницького, що був митрополитом від 1748 р. до 1762 р.:

Се бѣгая удаліся, во пустиню водворіся,
Удалихся от палаца царствия своего отца,

---

[1]) Чи не останок акростиха: Степписпибнк(ій)ок?

Не бреглъ еси земной слави
Анѣ царския державы,
От Египта изийде,
(В) Θаворския горы прийде,
Возълюбих общежити(е),
Преподобне Онуфрие.

Вси иноци тя взивають себѣ яко брата,
Показует им грамоту, жес раба богата,

Святу Лавру утвердивий
И завѣт ей виполнивий.
Се ревнуя пустинному
Антонию великому
И послужил есы и нравъ
Великих скитянов.

Крестъ свой веемше з аггелскими на рамена крилѣ,
Узку стезю шествуеши в глубоку яскиню,

З рукъ аггелскыхъ поживалес,
Тайни Христови принялес,
Мѣлес доброcть горливу
И ко Богу молитву щиру,
Возлюбыв общежитие,
Преподобне Онуфрие.

Боговодным (!) источник тебѣ отворился,
Финыковом гроздиемъ през свой вѣк живилесъ ся,

Риза рту юж не стаегъ,
Брада тѣло покривает,
Многим лѣтем сего вѣка
Не видѣлес человѣка,
Токмо на конци жития
Оглядалесь Пафнутіе.

О блаженномъ успеніи твоем, Онуфріе,
На том мѣсцу мѣлъ жити блаженний Пафнутіе.

Скоро язик твой умолкнетъ,
В той годинѣ финік усхнетъ,
Воді жродло умалися
И храмина раздрушися
Избраннаго и дивнаго
Гражданина пустиннаго.

При остатной южъ годинѣ сопричасникъ смерти
Даетъ душу Богу в руцѣ. Дажд нам враги стерти,

Пафнутие. Юж пофторне
Приходитъ к нему безмолне,
Ризы своя раздирает,
Слезне погреб воспѣвает,
Чинне во гр(о)б уставляетъ,
Мощи твоя прославляетъ.

Ясне преосвященному архиепископу
Фліоріану, всея Россіи метрополиту,

Злату митру с пасторалом,
Святу славу с кардиналомъ
На синодах исправляти,
Вѣру святу потверждати
Даруй ему каθолицку,
Благочестну, святоримску.

Даруй в обителехъ своихъ щасливе прожити
Игуменомъ з братіею неоскудно жити,

Пріймы и поклоны и пости,
Храни от всякія злости,
Так тежъ и мирскіе люди
От непреязны соблюди,
Онуфріе, ясне слонце,
Преподобне чудотворче.

181 (91). Скинія Слова ‖ Градетъ готова (Воведенне).

182 (11). Слава буди во вышнихъ Богу, ‖ Дающему радость премногу (Різдво). Текст співаника № 1 (29аб) отсей:

Слава буди во вышнихъ Богу,
Дѣющему благодать многу,
Рожденну, явленну,
Во яслехъ безсловесныхъ положенну.

Волъ и оселъ Пана витаютъ,
Пастыріе чудо прославляютъ,
А цари со дари
З Персиды поклонъ дают, кладутъ дари.

Ты вертепе, возвеселися,
Се Богъ, свѣтъ намъ, в тебѣ явися.
Іграйте, спѣвайте,
Людіе, рожденнаго выхваляйте.

Бы златые даровалъ намъ лѣта,
А в покою заживати свѣта
Во мирѣ, во вѣрѣ,
Рожденнаго выхваляйте при офѣрѣ.

Будемъ вѣчне царствовати,
З Богомъ в небѣ пребывати;
Поки свѣтъ,
Поки вѣкъ, Христа рожденнаго славѣтъ.

183 (179). Соберитеся зъ вселенныя, вся пѣвцевъ лики, ‖ Во честь Владыки (св. Василієви). Мельодія пісні 122. Автор Василіянин.

184 (128). Согласно крикнѣте, ‖ Хрістіане, ся снидѣте (Тиврівській Богородиці). Текст вірші в співанику Коропатницького-Навичинського заховав щось в роді акростиха „Голюбич“ (евентуально „Голубич“) або „Г. Любич“[1]):

Гойне днесь крикнѣте,
Во вся страни со тимпани
Грядѣте, поюще вся,
Играйте, спѣва(й)те.

Зрѣте к горѣ, же в Тевровѣ
Съ небеси зослана чистая Панна
Днесь благодать подаетъ,
На престолѣ сияетъ.

---

[1]) В „Богогласнику“ дають перші букви поодиноких строф: Словк.

Слѣпѣ ищутъ дороги,
Зрѣти чаютъ въ Тевровѣ,
Би дознати,
Же ти Мати
Божія естесь.

Люцеперъ трентвѣетъ,
Же такъ сили не имѣетъ.
Въжасенъ бѣ Сатанаилъ,
Же днесь Михаилъ
С небеси предстатель,
Вишнихъ хоровъ обитатель,
Горащъ мечъ тримаетъ,
Бѣси въс(т)рашаетъ.
Скоро велитъ Царица,
Спѣшитъ, добилъши меча,
И подъ нозѣ поверже,
Якъ съсохшій листъ ист(расе)
Предъ твоимъ образомъ, о Мо-
[нархине.

Богомъ днесь избранна
Исцѣляешъ, чистая Панна,
Приходящихъ[1])
Слѣпихъ, хромихъ
Предъ твой образъ днесь.
Царіе и князи, что зраще
В томъ образѣ, немолчно из-
Чудо естъ чудесъ. [рещи,
Скоро намъ сей явися,
Заразъ бѣсъ посрамися,
Трепещуще ридаетъ
И самъ в бездну бѣгаетъ,
Слѣпихъ, хромихъ и уломнихъ
[здравихъ пущаетъ.

И ми днесь к тебѣ, Дѣво,
Прибѣгаемъ в Тевровѣ (жи)во
Зрѣти тя на престолѣ
Аки на тронѣ,
Которой Домѣнѣкани
У престола чистой Панни
Служаще, моляще
За христіяни.
От огня, труса, глада
Умоли намъ Господа,
Геретиковъ, бесурманъ
Сотри глави Агаранъ,
Вознеси рогъ вѣрнихъ усѣхъ
[христіянъ.

Что ти маемъ воздати,
Дражайшая Дѣво Мати,
Бисмо тя в день судній
Могли оглядати?
Ти Матко едина,
Будь за нами тогда вина,
Умоли мольбами
Своего Сина,
Сѣдящаго на тронѣ.
Даруй полской коронѣ
В покою в (щастю) прожити,
Потомъ въ небѣ тя зрѣти,
Яко Матку Царицу вѣчне хвалити.

185. (213). Согрѣшихъ, о Боже мой, отнюдъ не таюся, || Согрѣшихъ, виновенъ есмь, того не запрюся (каяттє).

186 (53). — III. Соторжествуйте вси купно нынѣ, || Хрістосъ воскресе зъ гробной яскинѣ (Великдень).

187 (13). — VI Стань, Давиде, зъ гуслами, || Бряцай пѣсни со нами (Різдво). Текст співаника Ів. Пашковського має такий вид:

---

[1]) В рукоп. приходящимъ.

Встань, Давиде, з гуслами,
Брацай пѣсни со нами.
Христу рожденному играймо
И весело спѣваймо.
Грай, грай, граймо, граймо,
[играймо, спѣваймо
Днес во рождествѣ твоемъ.[1])

Народился убогий Панъ
С Пречистой Панни,
Же Богъ от юга придет,
Сущихъ от тми возведетъ.

А Иродъ цар смутит(ся),
Же Богъ с Панни родися.

Послалъ до Вифлеому,
Войска своего дому.
Аггелъ со небесъ ступилъ,
Іосифу возвѣстилъ,
Би Марию поймовалъ,
До Египту утѣкалъ.

Утѣкаймо ми ко нему,
Створителю своему.

188 (178). Страданіе мученика Стефана прославляймо, ‖ Во кvмвалѣхъ доброгласныхъ пѣснь ему восклицаймо (св. Стефанови). Автор Стефан Дяченко. Текст співаника № 1 (77б—78б) отсей:

Страданіе мученика Стефана прославляймо,
Во кимвалѣхъ доброгласных пѣснь ему восклицаймо.

Той о фѣрѣ с фарисеи[2]) начатъ ся истязати,
Они ему не можаху противъ мудрости стати.

И в семъ его восхитиша, приведше на сонмище,
Ложные тамо свѣдители сташа на соборище.

Фарисее, садукее, возрѣвше нань сѣдяща,
Видѣвше же лице его якъ аггела свѣтяща.

Аще убо разоритъ мѣсто сіе Назарей,
Даждъ намъ отвѣтъ, Стефане, глаголетъ архіерей.

На высокомъ мѣсцу тогда святый Стефанъ стояше,
От Авраама до Христа подробну повѣдаше.

Доколѣ ви, Іудее, слѣпи во дни ходите,
Богъ явися во плоти, вы его не видите.

Ярящеся нѣбы волци и сердца распаляху,
Нѣбы дивые звѣріе зубы нань скрежетаху.

---

[1]) Сей рефрен повторюєть ся по кождій дальшій строфі.

[2]) Текст в № 21, (26б—27б) має такі відміни: 3. съ фарисейми. 5. Емше его. 6. тамъ свѣдителіе. 7. сидяще. 8. свѣтяще. 9. разорите... Назорей. 10. Даждъ отвѣтъ. 14. воплотися. 15. Ярят—

Чесо ради яритеся, нынѣ васъ упрашаю,
Се вижду небо отверто, тое вамъ повѣдаю.

Еще славно в немъ на тронѣ Бога Отца сѣдяща
Одесную Бога Сына, паче солнца свѣтяща.

Нань рикнувше нѣбы волци и сердцы распаляху,
Нѣбы дивые звѣріе зубы нань скрежетаху.

Ко Ісавлю юноши ризы своя складаху,
Окрутнымъ каменіемъ Стефана побиваху.

Отпусти имъ, Боже Отче, рече архидіяконъ:
Пріймы, Христе, в руцѣ духъ мой на вѣки вѣкомъ.

189 (12). — III. Страни всего свѣта, слышите, ‖ Вси людіе внемлите (Різдво). Текст співаника № 1 (27б, 28а) такий:

Страны всего свѣта, слышите,
Вси людіе, внемлѣте,
Щожъ то за причина?

Днесь ся показала в яскини,
Бос маткою дѣтины,
Того не встыдайся.

Трудно Бога в стайни таити,
Со аггели пѣснь пѣти,
Весело спѣваймо.

Народилъ ся в Вифлеомѣ
В Давидовом домѣ
Богъ предвѣчный.

Народилъ ся з Дѣвици,
З Пречистои Голубици
Богъ правдивый.

Волъ и оселъ пред ним стали,
Устнами го загрѣвали,
З Дѣвы рожденнаго.

Днесь ся показала под лѣты
В Вифлеемском повѣтѣ,
Ґды родила Сына.

Слава днес Богу рожденному,
И во яслехъ положенному,
Аггели спѣваютъ.

190 (66). IV. Твоя честь, слава вѣковъ, Господи, ‖ Да не престанетъ въ вѣчныя роди (Боже Тїло). Мельодія пісні 91. Вірша є перекладом польської „Twoja cześć, chwała, nasz wieczny Panie", пор. „Piesni katholickie nowo reformowane" (Kраків, 1695). Текст співаника № 1 (41б—43а) виглядає ось як:

хуся... сердце. 17. Чесо на мя ярытеся... упрошаю. 18. Се бо выжду. 19. слонца. 21. волцы и ушы затыкаху. 22. Горкимъ вѣло каменіемъ Стефана побываху. 23. юноша... стеляху. 24. И окрутнымъ каменыемъ на Стефана метаху. 26. Пріймы духъ мой в руцѣ своей, Христе, на вѣкы вѣковъ.

Твоя чест, хвала, нашъ вѣчный Пане,
На вѣки вѣковъ да не престане.[1])
Тебѣ небеса гласы давали
И возлюбленнымъ Сыномъ узнали.
Днесь земля поетъ должные гласы,
Чест, покловъ, хвалу вѣчными часы,
Отсылающе пѣснь до столици
За той даръ зацный слезными лици,
Жесь недостойнымъ далъ ся видѣти,
На землю с небесъ рачилъ зступити.
Тѣло пріялесь милости ради,
Труд, зной терпѣлесь, варъ без отхлады.
Да от тмы во свѣтъ миръ премѣниши,
От смерти в животъ насъ преселиши,
Рогъ си крестъ понесъ от сердца болю,
Бога Отца дѣлающъ волю.
На конецъ тѣло далъ крижовати
И кровъ невинну з боку проляти.
Не мѣлес фолґи в сроґой жалобѣ,
За грѣхи наша уснулъ во гробѣ.
Третій день воскреслъ, радост явилесь,
Когда всѣмъ грѣшнымъ рай отворилесь.
Луцѣ Клеопѣ сопутшествуешъ,
Миръ заключеннымъ учнемъ даруешъ.
Пріймѣте Духъ святъ, возопилъ еси,
Молимъ, да сего и намъ подаси.
Воходящъ в небо, даждъ земли влагу,
Препосли живность от себе драгу.
Се азъ есмъ с вами, никто же на вы,
Призри на землю, Боже ласкавый.
Видимъ тя, видимъ днесь притомнаго,
В томъ сакраментѣ неотступнаго.
Плачевнымъ сердцемъ к тебѣ вздыхаемъ,
Видѣти радость с небесъ желаемъ.

---

[1]) Відміни тексту співаника „Національного Мувею" ч. 17 Q такі: 2. На вѣчны часы нехъ не устане. Дальший текст має отсей вид:

Тобѣ днесъ даемъ въ войскемъ тыхъ люди
Поклонъ и пекне мы твои людe.

Корону полску цѣлу сохрани,
А намъ пожити позволь без брани,
Нерастлѣнную церковъ соблюди,
Миръ людемъ вѣрнымъ даждъ, не забуди.
Насъ по сей жизни воспрійми к себѣ,
Аминь, о Творче, вси зовемъ тебѣ.
Даждъ по коронѣ земному роду,
По сегосвѣтныхъ нуждахъ свободу.

191 (240). Тлитъ боязнь сердце, мыслю и трухлѣю, ‖ Ґди лѣта вѣчна въ памяти имѣю (вічність).

192 (184). Торжественно воскликните, ‖ Во пѣснехъ вси восхвалите (трьом святим) — дає акростих імени автора: Тарнавски. Мельодія пісні 38.

193 (172). — VI. Трикрати блаженъ, пастырю, предявленный съ небеси. ‖ Ты бесѣдовалъ со Богомъ, ґди літурґісалъ еси (св. Миколаєви). Вірша Теодора.

194. (90). Трілѣтную Юницу, ‖ Нескверную Агницу (Воведеннє) — дає акростих: Теодор.

195 (29). Тройце святая, Боже ласкавый, ‖ Просвѣти сердца яко Богъ правый (Богоявленнє). Текст співаника № 1 (74а—75а) отсей:

1 Тройце святая, Боже ласкавый,
Который себе днесь намъ показавый[1])

Дякуючы велъце твоей вельможности,
За тотъ даръ зацный твоей вшехмоцности,
Жесъ ся даровалъ намъ ничъ негиднымъ
В тымъ сакраментѣ тобѣ подибнымъ.
Рачылесъ зослати въ так(о)й особѣ
Для насъ гришниковъ, не фолъґуючы собѣ,
Тѣло твое святое, котре крижовали,
И Кровъ найсвятѣшу, котрую проляли.
Пришедлъшы на свѣтъ Панъ вѣчной хвалы,
Ужылесъ веле ненъджы не(нъ)малей.
Далесъ ся потимъ зъ велъкой милости
На муки сроґи безъ твоей лѣтости.
Вступуючы засъ до хвалы вѣчъной,
Зоставилесъ намъ тен' то даръ зацъный.
Тобѣ мы, Боже, терасъ спѣваме,
Предъ твоіовъ свѣтлостіовъ нисъко падаме.

[1]) Відміни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 17 Q отсї: 2. Котрій... показуетъ. 3. трех персонах. 4. Отче со. 5. Ко-

Во тріехъ лицехъ, Божествѣ единомъ,
Отцемъ со Духомъ и Богомъ Сыномъ,
Которого для насъ з неба зосларесь,
Намъ людемъ твоимъ збавленя далесь.

Благодаримъ тя и воспѣваемъ,
Смотреніе ти вси прославляемъ,

Имже спаслъ еси насъ погибающъ
И грѣхъ потреби смерть намъ раждающъ.

Во горнемъ мѣстѣ се содѣлавый,
Сѣдящимъ во тмѣ свѣтъ восіявый,

Просвѣти и насъ тебе славящихъ,
Во вѣки вѣковъ тебе хвалящихъ.
От супостатныхъ враговъ видимыхъ
Успокой насъ всѣхъ в бѣдахъ гонимыхъ,

Да прославимъ тя купно во мирѣ
Соединени в той святой вѣрѣ

Безначалнаго Бога и Отца,
Всемогущаго всѣхъ речій Творца,

Купно со Сыномъ Откупителемъ
И святымъ Духомъ потѣшителемъ.

Рачъ же здарити, Творче небесный,
Во тріехъ лицехъ Боже единый,
Абысмо трвали вси непорочно
В той святой вѣрѣ единодушно,

Твоея правды слово правящихъ,
Во вѣки вѣковъ тебе хвалящихъ.

196 (166). Тройцы святой поклонъ даймо, Варвару прославляймо, || Къ ней отъ сердца взыряюще, съ слезами воздыхаймо (св. Варварі). Мельодія пісні 188. Невказаний видавцями акростих відкриває автора: Теодор Кучински, парох медовски.

трого. 6. збавленє. 8. возхваляемъ. 9. еси миръ погибающ. 10. смерти. 11. И в горнем мѣстѣ се содилавый. 12. Сѣдящихъ. 14. Во вѣкѣ вѣком тебе любящихъ. стр. 15—18 vacant. 20. речи. 22. утѣшителемъ. 23. Рач то здарити. 24. Во трех персонах нелестный. 25. всѣ. 26. еднодушно. 28. Во вѣкѣ вѣком тебе славящихъ.

197 (123). Тройцы четцы, хрістіане, грядѣте нынѣ, ‖ Къ григорской благоговѣйно текемъ пустынѣ (Тригірській Богородиці). Твір Василіянина з акростихом: Тригор.

198 (105). — Троне вышный, днесь двигнися, ‖ Роде земный, усумнися (Успенне). Акростих: Тростянец. Апокріфічні деталї про подїї, що товаришили переставленню Марії з землї на небо, стрічаеть ся і тут і в старшім текстї співаника № 3:

Троне вишъний, днес двигъния,
Роде земъний, усумнися.
Се Дѣва благодати
Днес градет обитати
В горънемъ тронѣ
Во Сионѣ
Равно со Сином
В градѣ единомъ.
Воскликнѣте,
Вострубѣте
Вси согласно днес.

Рцѣмо нинѣ вси устънами
И возовѣмъ со слезами:
Царице предизбранна,
Богомъ Отцем в небо званна,
Призри нинѣ
От святини
З гойной полати,
Се Дѣва Мати,
Даждъ намъ миръно,
Правовѣръно
Тя величати.

О Диянно, всѣхъ моцнѣйша,
Монаръхине найславнѣйша,
Тебе днес вси собори
Купно с небесними двори
Вси витають
И взимают:
Возмѣте врата,
Се бо полата
От Ливанна
Пожаданна
Градетъ вѣнъчана.

Стрѣтаются херувими,
Окружают серафими,
Радостно вси волают,
До стопъ ея упадают:
Призри, Мати
Благодати,
Сяди на тронѣ
В горнемъ Сионѣ,
Будъ намъ вину
За причину
Ко своему Сину.

Тѣмъ днес небо триумъфует,
Земля горко болѣзънует,
Апостоли ридают,
Со слезами волают:
Не остави,
Но прослави
Всѣхъ нас, Царице,
Мати Дѣвице,
В земном тронѣ,
Даждь на лонѣ
Жити в Сионѣ.

Явственно днес естъ всѣмъ явѣ,
Зримъ Царицу в горней славѣ
К небеси провожденну
И на земли прославленну,
Ибо нынѣ
В той годинѣ
Мечъ изощренни

Всѣмъ естъ явленни;
Посѣкаетъ,
Устрашаетъ,
Мглу отганяетъ.

Народъ тогда ужаснулъ ся,
Киотъ Божій не здвигнулъ ся.
Родъ еврейскій посрамленій,
Аѳоній стал рук лишеній,
Пад ницъ смѣло
И всецѣло
Видѣ Царицу,
Слѣчну Дѣвицу
Проводиму,
Горѣ зриму,
Всѣми славиму.

Емпѣретъ, днес двигнися,
Роде земний, ужаснися.
Се Дѣва градетъ явѣ
На подпору твоей славѣ.

Предизбранно,
Пожаданно
Тщится прияти;
Се Дѣва Мати,
Пожаданна
Чистая Панна,
Богомъ вѣнчанна.

Цѣвница естъ благодати,
Даждь намъ вину прославляти
Бога Отца со Сыномъ,
Духа во Тройци единомъ,
Бисмо в мирѣ
Вси во вѣри
Тя православно,
Маріе Панно,
Вси хвалили
И славили
На вѣки явно.

199 (170). Трубы гласъ поднесѣмъ, пѣснь нову составимъ, ‖ Во святых святаго согласно прославимъ (св. Миколаєви). Вірша Теодора.

200 (38). Уви, откуду отпадохъ бѣдный, ‖ Что день, что время, то часъ послѣдній (Сиропісна неділя) — має надпись „Плачь Адама праотца изъ рая изгнаннаго". Сим реченнєм і вичерпуеть ся зміст пісні. Поворот до раю загороджений на завжди Адамови. В поті чола мусить орати землю і в трудах прожити свій вік. Між иншим насуваєть ся йому й отсе протиставленнє:

Морска пучина, вода глубока
Была мнѣ вмѣсто моста широка;
Но се волни на мя востаютъ,
Въ глубинѣ гробъ уготовляютъ.
Обладахъ всѣми звѣрми нѣмыми,
Царь быхъ поставленъ владѣти ими;
Но и гласа ихъ днес боюся,
Да злыхъ зубовъ ихъ сохранюся.

Як у сї рядки вдерли ся апокріфічні налети, так закінченне вірші являєть ся звичайною парафразою апокріфічного Адамового плачу. В закінченню вірші звертаєть ся Адам до раю отсею строфою:

Раю святѣйшій, саде Владыки,
Врагъ азъ явихся Богу толикый.
Ты мнѣ убо купно споболи,
Шумомъ листвій Творца умоли.

201 (41). — I. Уже декретъ подписуєтъ, ‖ Пілатъ судія вказуєтъ (третя великопісна неділя). Текст співаника колекції Петрушевича ч. 169 такий:

Юже декрет подписуетъ,
Пилатъ вирокъ юж готуетъ[1]):
На смерть[2]) крижовую агнца,
Тебе[2]), всего свѣта Творца.

Юж окрутне зготованно,
Крестъ и гвозди покованно,
Ланцухъ на шию вкладаютъ,
В руки Христа катом даютъ.

Идетъ с крестомъ Пан нашъ смутно,
За ним Жиди всѣ окрутно
Кричат: Нехай то Сынъ Божій
Рихло свой живот положитъ.

Матка ґди то увидѣла,
Падши на землю, умлѣла.
Сыну, чемъ смутне волаешъ,
Лзами землю поливаешъ?

Пан кровлю с крестомъ сплиненний,
На посмѣхъ Жидом поданний.
Не машъ, кто би поратовалъ,
Пана аби пожаловалъ.

---

[2]) Як у сїй, так і в дальших словах два перші склади третьої і четвертої стрічки в співі повторюють ся.

[1]) Відміни тексту співаника „Національного Музею" ч. 17 Q такі: 2. юж сказует. 6. Криж... поковано. 9. с крижемъ Панъ сромотне. 10. всѣ Жиди охотне. 13. ґды то оглядѣла. 14. Впавши на землю, зомлѣла. 15. як смутне. 17. Упал с крижем крвю сплыне-

Всѣ болести проникали,
Ґди Жиди на Пана волали:
Забий, нехай болшъ юж не живет,
Ґди ся Сыномъ Божимъ зоветъ.

Нехай на гору Голгоѳу
Крестъ свой несетъ на висоту,
Нехъ же будетъ осужденний,
На смерть цале южъ веденний.

Идетъ с крестом Пан на гору,
Кроль архаггелскаго хору.
Вкрижуй Марнина Сына
Христа и Назарянина.

Южъ на крестѣ разтягненно,
З Пана шати изкиненно.
Нагий за нас смерть подносит,
На крестъ свои руцѣ зноситъ.

Прагнет на крестѣ висячий,
Котрий на пущи прагнучий
Народ напоѣлъ живою
З боку кровлю и водою.

(Сво)и очи запираетъ,
А нам царство отвираетъ
Ісус (з лас)ки то своеѣ
Вмѣсто роскоши райскоѣ.

ный. 18. поданый. 19. Нѣмаш. 22. Пану Жиди. 23. болшъ не живе. 24. Що ся... Божімъ зове. стр. 25—28 vacant. 29. Ступил с крижем на гору. 30 Кролю аггелского.
31—32. Богу Отцу офѣру отдати,
А намъ вѣчне подъеднати.
33. крижу ровтягнено. 34. С Пана суквѣ юж зомкнено. 35. Нагій... встыдъ. 36. Котрый словомъ всяческая носитъ.
37—40. Котрый напоил на пущи
Народъ водою прагнучи,
Теразъ ласкою своею,
З боку кровію своею. 41. Юже очи.
43—44. Ісус Христос в ласкѣ то своей
Даждъ радости всѣм нам небесной.

Відміни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 65 О такі: 2. вирекъ южъ сказуетъ. 5. скатованно. 8. Христа катом

202 (62). — V. Утѣшителю міру, || Храни нашу віру (Зелені свята). Текст співаника № 1 (78б, 79а) такий:

Утѣшителю миру,
Храни нашу вѣру,
Духу святый, увесели,
Радостію вѣрныхъ сердца наполни,
Неразлучно соедини,
Странными глаголы,
Странными языки
Пѣснь возвѣстите Владицѣ,
Огнь убо орошаше
И всѣхъ враговъ опаляше,
Единогласно славити
Всесвятый Духъ.
Во всю землю изыйдетъ,
Когда Духъ святый прійдетъ.
Духу святый, увесел.

Дхнетъ Духъ, потекутъ воды,
Грѣховъ разбіютъ люди.
Духу святый, увесели.
Вдячный з Емпѣру приходитъ,
Весну ласки приводитъ.
Духу святый, увесели.
Седмъ даровъ садитъ овоцы
В сталомъ фундаментѣ моци.
Духу святый, увес.
Нехай свѣтъ не всыхаетъ,
Ласка твоя орошаетъ.
Духу святый, увесел.
Буди слава твоя
Во вѣкъ нескончоная.
Духу святый, увесел.

203 (77). Хвалите Господа со небесъ, || Сотворшаго свѣтъ выше словесъ (псальмова пісня).

204 (51). Хвалу Богу || Воздати премногу (Великдень). У вірші оброблений мотив Ісусового входу до пекла. Побідний Христос „зъ червленнымъ примѣтомъ“ дарує світови спокій

Месть врагомъ готуетъ
Оружіемъ крестнымъ
Діаволомъ лестнымъ,
Побѣждъ ихъ державу,
Поразивъ на главу

И грѣхъ, смерти жало,
Что въ адѣ держало
Лучи молніеносныя
От плоти божественныя,
Силно низводяй на тія.

Христові вороги „егоже слѣди падше персть лизаху“ й заводили:

в руки дают. 9. с крижем Панъ сромотне. 10. всѣ Жиди охотне. 11. Божый. 15. так смутне. стр. 17—27 vacant. 29. Ступает с крижем на гору.

31—32. Богу Отцу офѣру отдати,
А нас царством даровати.

стр. 33—36 vacant. 37. висячи. 38. жіючи. 39. напоивъ водою. 40. кровію своею. 41. Южей. 42. нам небо.

43—44. Вмѣсто роскошы райскои
Ісус Христос с ласки своей Панскои.

Погибе держава
И вся наша слава
От сего едина
Маріина Сына,
Сему наша роги
Падоша подъ ноги,
Сему силній князь отхлане
Люциперъ зъ своими пани:
Пагуба (зоветъ) прійде на ны.

Він має повну власть і силу, бо є природним Божим Сином.

Уне къ намъ онаго
Не прійти еднаго,
Не быхомъ позбили
Царства всея сили,
Власть, нами пріята,
Не былабъ отята.
Всего винно бяше
В томъ неситство наше,
Что плѣненныхъ душъ бысть [от вѣкъ.

205 (40). — III. Хрісте Царю справедливый, || Такжесь велми терпеливый (друга великопісна неділя). Текст співаника № 27 має такий вид:

Царю Христе справедливи,
Тожъ естъ такъ барзо терпливи,
Єдиж тя моцно скатованно,
Лице без мѣри сплюванно.
Єди молился во огородцу,
Мовилъ ко своему Отцу:
Отче, южъ добре знаю,
Чашу з радости приймаю.
Єди прибѣгли там Жидове,
Злие сини и катове,
Агнца в огродцу поймали,
Назадъ руцѣ завязали.
Ведутъ Христа тамъ на гору,
До Пилатового двору.
Пилатъ руцѣ свои умил,
Бо барзо ся тому ізумилъ.
Отожъ руцѣ умиваю,
Сина Божия не знаю.
Знаю, что онъ естъ правдиви
Іисусъ, агнецъ незлобиви.
Ведутъ Христа до Ганаша,
Правдивого Месияша.
Ганашъ чловекъ за фалшиви,
На Христа не милостиви.

Ведутъ Христа мордовати,
В слупа рани завдавати.
Все тѣло и главу збили,
Тернови винец наложили.
Єди до слупа привязали,
Скали впол ся разсѣдали,
Земля впол ся разсѣдала,
По всемъ свѣтѣ задрижала.
Слонце и мѣсяцъ все зминило,
Не такъ, якъ предтим било.
Звѣ(з)ди вси хмурни стали,
Творца на крестѣ познали.
Єди прибѣгла Матка к Сину:
Оставля(е)шъ мя едину,
Сниди с креста ажъ (до) долу,
Умру посполу с тобою.

206 (54). Хрістосъ Господь воскресе, ‖ Смерть для смерти принесе (Великдень).

207 (14). Хрістосъ родися, ‖ Богъ воплотися (Різдво).

208 (39). — I. Царю Хрісте незлобивый, ‖ Агнче долготерпеливый (Перша великопісна неділя). Пятистрофова польська пісня з початком „Jezu Chryste, Panie miły, ‖ Baranku barzo cierpliwy" є в краківськім виданню з 1695 р. „Piesni katholickie noworeformowane". Текст співаника № 1 (90б—91а) отсей:

Царю Христе, Пане милый,
Тыє баранку незлобивый.[1])
В четвертокъ вечеру бывшу,
Собѣ живот сотворившу,
Стали Жидове гадати,
Якъ бы Христа поймати,
Же намъ законъ уставляет,
Царем ся нам называетъ.
Царя не имамы иннаго,
Токмо кесаря еднаго.

[1]) Відміни тексту співаника колекції Петрушевича ч. 169 такі: 4. Совѣтъ Жидом. 6. би нам. 7. уставуетъ. 8. називуетъ. 9. инаго. 10. единаго. 12. Прибѣгши. 13. Що. 18. серце запаливши.

А Іуда к нимъ притече
И притекши до нихъ рече:

Что ми дасте? предамъ его,
Я естемъ ученикъ его.
Мовили: сребрники дамо,
Тилко ты нам предай его.

А Іуда розглядѣвши,
Свое сердце запалѣвши,
За сребрники продалъ Христа,
Южъ ся позбылъ всего панства.

Бывши у нихъ, прибѣгъ знову,
Якъ бы не былъ у ихъ дому,
Позналъ Христос з своей моци,
Же онъ Жидомъ не помочи.

Христос хлѣбъ преломи да яст
И всѣмъ ученикомъ подастъ,
Вмочивши в соли, Юдѣ даст:
Той мя от вас Жидом предаст.

Мовилъ Христос ученику
Іоанну наперстнику,
Мовилъ имъ: не спѣте, чуйте,
Моей муки очекуйте.

Прискорбна душа ко смерти,
Южъ часъ приходит умерти,
Приспѣлъ конецъ и пришолъ часъ,
Востанѣте, иду от вас.

209 (7). — V. Цвѣтъ мысленній днесь ся родитъ, ‖ Богъ от небесъ зде приходитъ (Різдво). Мельодія пісні 198. Популярна й на російській Україні. Текст співаника Ів. Пашковського має отсей вид:

---

19. сребники предалъ. 20. ся он. 21. Бил теж. 22. би он. 25. преломивъ. 29. Мовил своему ученику. 30. Іоану наперснику. 31. Мовил всѣм: не... 35. Приспѣ конец и прийде. 36. южъ иду.

Відміни співаника „Національного Музею" ч. 65 О отсї: 2. незлобливый. 4. Собѣ Жидом (!) сотворивщу. 6. би нам. 7. уставует. 8. называет. 9. Мы царя не имам инаго. 15. Мовячи: сребники. 18. запаливши 19. сребники предал. 22. Якъ би он не былъ в их. 25. преломил хлѣб. 27. въ сол. 30. Іоану наперестнику. 31. Мовил Христос всѣм: не спѣте. 33. къ смерти. 35. Приспѣ... и прійде.

Цвѣтъ мисленни днес ся родитъ,
Богъ от небесъ приходитъ.
Егоже лелѣя
Пречистая Мария
Днесь раждаетъ
И питает
Сосци своими
Зѣло благими
(Въ) подлой шопѣ
Между скоти
Преславно нинѣ.

Трие цари путьшествуютъ,
Со звѣздою послѣдуютъ,
Злато, ливанъ отдаютъ,
На колѣна впадаютъ,
Рожденому
Бесмертному
Владицѣ Богу
Честь даютъ многу,
Во яскинѣ
Славно нинѣ
Поклонъ отдаютъ.

Пастирие тамъ приспѣли,
Бога в яслехъ видѣли.
Анг(г)ели приникаютъ,
Согласно воспѣвают:
Слава Богу
По премногу
Миръ просвѣтившу,
Благоволившу
Жити гойне
Всѣмъ спокойне
Людемъ[1]) на земли.

Тѣмъ ȣ вертепу вси тецѣмо,
Со анг(г)ели восхвалѣмо
Рождена, воплощенна,
Днесь в яслехъ положенна
Бога в плоти
Между скоти
Явшеся нинѣ
Въ яслехъ на сѣнѣ,
Же от вѣка
Человѣка
Возлюбилъ[2]) естъ Богъ.

210 (150). Что воздами Христу Богу, || Дивну въ святыхъ по премногу? (св. Димитрієви). Мельодія пісні 198.

211 (109). Чудо преславно, || Мірови явно (Успенне). Мельодія пісні 130. Заховала апокріфічний деталь про Афонія і Фому. Єсть він і в старшім тексті співаника „Національного Музею“ ч. 17 Q:

Чудо преслáвно,
Въ свѣтѣ явно
От всѣхъ видѣнно,
Недоумѣнно.
В новой благодати,
О Божая Мати,
В небо шествуе,
Миръ всѣм даруе.

От всякоя страны
Всюды розесланы
До аггелскихъ хоровъ,
Събра апостоловъ,
Даде орлѣ крилѣ,
Бы ся съзлетѣли
На погребеніе,
О чудо веліе.

---

[1]) В рукоп. Лудемъ. [2]) В рукоп. Возлубилъ.

В едной годинѣ
Събрани едини
Апостоловъ хоры,
Святыхъ соборы
Опровачати,
О Божая Мати,
В небо шествуе,
Мир всѣм даруе,
Петръ горко ридае
И опровач(а)е,
Молитъ съ слезами:
Будъ, Матко, со нами.
Царица даруе,
Ему обѣцуе.

Що плачешъ без мѣры,
О каменю вѣры?
Не оставляю,
Но пребываю
Въ свѣтѣ въ вѣки
И съ человѣки
Молбу къ Сыну
Приношу вину,
Яже желаю,
Да отпѣщаю (!)
Всѣхъ от бѣдъ спасати,
Сиротъ заступати
Небесной оградн,
Слаткия отради,
Всяких надеждъ буди,
Одержим за труды.

Өома преславный,
Въ свѣтѣ явный,
В Індий забавился,
На погребъ спознился
Дѣви Пречистой,
Матки Божей истой,
Слѣчной голубици,
Уснувшой Царици.
А потом приспѣлъ,
Въ гробѣ я узрѣлъ,
Зѣло там рыдалъ,
Къ гробу припадалъ,
Жалосно волаетъ,
Слезы проливает.

А хто нинесытый (!),
Иродъ кторый ядовіті
Въскорѣ бѣжаше,
От града достизаше,
Нача хулити,
Хотя струтити
Пречистую Панну,
Слѣчну у стану.
Аггелъ з мечемъ сташа,
Руцѣ отсѣчаша,
Аөоній волае,
Дѣву прославляе,
Же ест всѣхъ Царица,
Дѣва Владычица,
Мати Бога явна,
По всем свѣтѣ славна.

212 (68). Широта земная твоихъ чудесъ глаголати || Не возможетъ, Хрісте, и честь воздати (Преображінне).

213 (168). Явный всему міру благодѣтелю, || Православной вѣры извѣстителю (св. Миколаєви). Автора відкриває акростих: Я(ков) Кулчицки.

214 (231). А, а, а, przyjdzie godzina (смерть). В співанику „Національного Музею“ ч. 144 Q приходить у такім перекладі:

А, а, а, Придетъ година,
А година оплаканна,
От всѣхъ жыющихъ узнанна
На земли.

Е, е, е, Що въ тотъ часъ речемъ,
Умерати мнѣ люцкостъ каже,
Часъ щоденне кріски маже,
Часъ умерти.

И, и, и, Смерть с косою гонитъ,
А подобно и в той хвилѣ
На вѣки ся компасъ схылитъ,
Тужъ, тужъ смерть.

О, о, о, Страшна годино,
Кого не засмутишъ много
Твоею памнятію албо кого
Не взрушишъ?

У, у, у, Часъ ити до гробу,
Не препущаютѣ никому,
Выносятъ на марахъ з думу (!)
Каждаго.

И, и, и, Сыплятъ могылы
И привалитъ каменъ сроґый,
Не откупитъ клейнотъ дрогый
Декрету.

215 (18a). Anioł trzody pasącym (Різдво) — на підставі латинського тексту „Angelus pastoribus dixit nowo poprawiona“ вірша з мельодією пісні 161.

216 (19a). A cóż z tą dziecіną będziemy czyniili? (Різдво). Автор езуїт.

217 (46). Ach, wypłyńcie, oczy, ze łzami (Велика Пятниця). Вірша Василіянина. Начислено тут шістьсот тисяч шістьдесять і більше Христових ран:

Rwą łańcuchy żyły, rwą bicze,
Plwociny zeszpeciły oblicze,
Sześćset sześć tysięcy
Sześćdziesiąt i więcej
Ran okrutnych z Brygidą liczę.

218 (220). Ach, mój Boże, czyliż może być w niebie? (каятте) — дає незазначене видавцями акростихове означеннє автора: Adrian.

219 (182). Bazylego a wielkiego Boskiego sługi (св. Василієви) — „dzieło wielmożnego Grzegorza Iwaszka, wojskiego owruckiego“ з мельодією пісні 179.

220 (167). Barbaro panno, męczenniczko święta (св. Варварі). Мельодія пісні 225.

221 (122). Boga wierni hołdownicy (Білостоцькій Богородиці). Вірша Василіянина з акростихом: Białystok. В пісні говорить ся, що в Білостоці славлять Богородицю „blizko półtora sta“. Дата заснованя монастиря в 1636 р. луцьким писарем Семеном Гулевичем Воютинським дає в такім разї основу віднести зложеннє пісні на рік переходу монастиря в унію 1776 р. або недовго потім.[1]) Промовляє за сим і таке прошеннє:

Miej nas wszystkich w swej obronie,
Bądź pamiętna o zakonie
I ten klasztor w twej się pieczy
Niech ubezpieczy.

222 (17a). W żłobie leży (Різдво). Ся пісня зазначена як „najużywańsza“.

223 (15). Wzruszcie się, stworzenia (Різдво). Пісня „nowonapisana“.

224 (91). Witaj, Święta i poczęta niepokalanie (Зачате). Автор єзуїт; мельодія пісні 179.

225 (113). Witaj, cudowna Matko w Poczajowie (Почаївській Богородиці) — „dzieło p. x. Kasprowicza, notaryusza apostolskiego“. Дату зложення пісні відніс Мирович між літа 1750—70.[2]) Одначе пісня була друкована вже 1765 р. В пісні заявляеть ся, що Волинь і ціла Росія свідчить про се, що Почаївська Богородиця дає зір темним і житє умерлим. З чудесних вісток згадують ся отсї:

Tyś na tem miejscu widomie chodziła
I bisurmańskie zgraje odpędziła;
Gdy Michał święty stanął przy kościele
Z wojskiem anielskiem, pobił Turków wiele.

---

[1]) Мировичъ, op. cit. ст. 76—77.
[2]) Тамже, стор. 72.

Nazad leciały puszczone tu strzały;
Co widząc zgraje otomańskie drzały,
Kiedy się na nich broń ich obróciła
I trupem zaraz poległo ich siła.
Ścięty na polu zakonnik żelazem
Głowę tu przyniósł, złożył przed ołtarzem,
Sam krzyżem padłszy, za twoją obronę
I za męczeńską dziękował koronę.
Tyś na powietrzu, gdy zbarazka trwała
Wojna, swym płaszczem klasztor okrywała,
Zastawując się sama w swej osobie
Za ten monaster ulubiony tobie.

226 (225). Żegnam cię, świecie, wieczne daję vale (прощанне черця із світом).

227 (183). Zakonodawco, grzeszników patronie (св. Василієви). Мельодія пісні 231.

228 (124). Zrzódło łask, wzorze cnót, nieba ozdobo (Загаєцькій Богородиці). Автор Василіянин; мельодія пісні 235. В пісні говорить ся про добродіїв монастиря:

Tu dom Malińskich wraz z Ledochowskiemi,
Wzór urzędników tej wołyńskiej ziemi,
Mając trzy krzyże, gwiazdę w herbie Jełło,
Plemię ich całe czcić ciebie zaczęło...
Snać ci do serca dość dobrze przypadli
Cni Jarmolińscy i w nadziei zgadli,
Że sukcesorów ich wezmiesz w opiekę.

З огляду на час зложення дарів вичисленних жертводавців дійшов др. Щурат до думки, що пісня зложена по 1770 р.[1])

229 (207). Qui mundum probe noscit (марність світа) — „authore quodam religioso“.

230 (120). Królowa niebios, Pani (Кременецькій Богородиці). Автор Василіянин. Мирович указав, що пісня зложена по 1770 р.[2]), бо в пісні говорить ся про заразу з 1770 р. Акростих: Krzemieniecka pieśń. Про походженне ікони говорить ся ось що:

---

[1]) Др. В. Щурат, op. cit. ст. 32.
[2]) Мировичъ, op. cit. ст. 67.

Z wiedeńskiej zyskał wojny
Woderadzki mąż zbrojny
Cię w najdroższej zdobyczy,
Którą nasz kraj dziedziczy.

Внесена в пісню і вістка про таке чудо:

Miasto twoje stołeczne
Krzemieniec jest bezpieczne
Od ognia ciężkiej szkody;
Gdy w dwóch pożarach wprzódy
Jedna część Woradczyna
Płonie, twój obraz nie gore;
Odwróciłaś (kazdy przyzna)
Wicher z płomieniem powtóre.

231 (159). Książe niebieski, święty Michale (св. Михайлови).

232 (209). Kto dobrze świat ogląda (марність світа). Переклад вірші 229.

233 (195). Ktokolwiek w jakiem utrapieniu jesteś albo będziesz zostawał (св. Онуфрієви). Мельодія пісні 31.

234 (228). Moriendum, hoc est certum, lex est immutabilis — „hymnus imus de morte“ — „rytmus illustrissimi Adami Casimiri Starzymowski, canonici Plocensis“.

235 (118). Najmilsza niebios i ziemi ozdobo (Загорівській Богородиці). Автор Василіянин. У пісні стверджуєть ся, що

Dość w Zahorowskiej widzimy nizinie,
Gdzie więcej dwóch set lat obraz twój słynie,
Umarli wstają na twe zawołanie,
Dziękują chromi za wyskakiwanie...
Przezacne domu Zahorowskich plemię
Mile przytula, całuje tę ziemię,
Gdzie na Wolicy pradziad zmartwychwstały
Zrobił z kaplicy przybytek wspaniały...
Piotr jeszcze dziecię, potem mąż księżniczki,
Na wielkich włościach Ostrogskich dziedziczki,
Zmarłe z westchnieniem życie bierze razem
Za położeniem przed twoim obrazem...

Місцевий переказ, записаний в інвентарі загорівського монастиря, свідчить, що ікона Богородиці в сім монастирі була чудотворною на довго перед 1567 р. Переказ говорить про фундатора загорівського монастиря Петра Загоровського, що він у дитинстві вмер по тяжкій хоробі. Зажурена мати принесла вмерлого перед ікону Богородиці і помолила ся до неї, а син одержав назад жите. Про се й говорить згадка про Петра в пісні. Окрім ствердження, що ікона відома з чудотворности більше двох соток літ, для справи часу зложення пісні інтересна остання строфа:

My teraz serca topiąc na westchnienia,
A łzy na perły, przydajem modlenia:
Matko pokoju, zrządź Polski swobodę,
Zachowaj boju, daj zbawienia zgodę.

Можна згодити ся з думкою Мировича, що таке прошенне „було виключно тоді можливе, коли Польща в виді осібного полїтичного орґанїзму, так сказати, поволи топнїла на картї европейських держав".[1])

236 (218) Non unus, alter, decimus annus (каяттє).

237 (146). Nowa jutrzenko w zachodzie wschodząca. (Вірша Василіянина в честь Йосафата.

238 (196). Od Boga nam za patrona łaskawie zrządzony (Любарському Онуфрієви). Автор Василіянин; мельодія піснї 180. Акростих: Onufry. Найцїкавійша строфа з отсею вісткою:

Fortecę bezpieczną znalazł klasztor w twej opiece,
Zbudowany bezobronnie tuż przy Słuczy rzecze.
Dwudziesty rok dawno mija,
Gdy rabusiów kompanija,
Padłszy w miasto, rozbójniczy
Gwałt czynili dla zdobyczy:
W tę stronę który poskoczy,
Zasłania mu ciemność oczy.

239 (194). Onufry, przedziwny patronie (св. Онуфрієви).

240 (116). Panno oraz Matko Boska ruskiego kraju (Почаївській Богородиці). Над текстом зазначено, що се переклад піснї 165. Акростих: Poczajowska. Була друкована в „Górze Poczajowskiej" 1757 р. Можна згодити ся з думкою дра Щурата, що ся пісн準 являеть ся ориґіналом для славяно-українського тексту „Пречистая Дѣво Мати рускаго краю" Почаївській Богородиці[2]), хоч що тикаеть ся акростиха, можна заважити, що польський текст „W żłobie leży" без акростиха, а переклад дає акростих: Василий.

241 (147). Posłuchajcie, co zrobiła ‖ Wściekłych buntowników siła[3]) (піснā „historyczna" в честь Йосафата). Мельодія піснї 208.

---

[1]) Мирович, op. cit. ст. 75.

[2]) Др. В. Щурат, op. cit. ст. 43.

[3]) В 1672 р. вийшла в Вильнї брошурка: Nabozny Affekt do Błogosławionego Iozaphata Męczennika Arcybiskupa Poło-

242 (230). Postrzeż się z rozumu obrany, co się twemu oku podoba (смерть). Мельодія пісні 31.

243 (126). Przed wieki niebios i ziemi królowa (Пугіньський Богородиці). Мельодія пісні 225. Згадує про фондованнє монастиря:

Jaśnie wielmożni wielbiąc ją Wilgowie,
Czcią niewygasłą nabożnie szanują,
Monaster hojnie z missyą fundują.

244 (16a). Radość wielka nam nastała (Різдво).

245 (223). Tego u siebie zostaję zdania (покривдженнє на добрій славі).

246 (229). Umrzeć trzeba, to rzecz pewna, ustawa nie wzruszona (смерть). Переклад Василіянина вірші 234.

247 (210). Cóż stąd za korzyść i co za zapłata, że światu hołdujesz? (марність світа).

248 (211). Czemuż, serdca ludzkie, czemuż nierozmyślnie doczesny świat nazbyt kochacie? (марність світа). Вірша „pewnego zakonnika“.

249 (221). Czyli wodą, czy lądem (каяттє).

XXVI.

Поминаючи справу авторства польських вірш у „Богогласнику“, можна вказати тут ряд акростихових авторів, що їх вірш у старших передбогогласникових текстах не стрічав я в рукописних співаниках, хиба копії з „Богогласника“. Належать тут: Андрієвський (Ахъ, смотри, кто живъ), Отець Висл... (От небесъ посланна), Достоєвський (Да прійдетъ нынѣ радость новая), Яків Кульчицький (Явный всему міру благодѣтелю), Медовський парох Теодор Кучинський (Тройцы святой поклонъ даймо), Маркевич (Міру всему точиши мvро), Сопатицький

---

ckiego, Patrona Wielkiego Xięstwa Litewskiego, Gorącego Promotora Iedności świętey z Kośćiołem Rzymskim w Ruskich kraiach Przełożone z łacińskiego Officium na Polskie (Za) pozwoleniem Zwierzchnośći Duchowney. З друкарні Василіян. Примірник бібліотеки Оссолїньских (ч. 145) має деякі слова титулу заклеєні при оправі. На зміст брошури складають ся: Godzinki o Błogosławionym Iozafacie, пісня „Posłuchayćie, co zrobiła || Wśćiekłych odszczepieńcow śiła“ i Svmmarivsz Zywota y Męczeństwa Przebłogosławionego Iozafata Arcybiskupa Połockiego.

(Свѣтло небо со аггелы веселитеся днесь) і Шубович (Широта земная твоихъ чудесъ глаголати). В сїм самім році, коли закінчив ся друк „Богогласника“, вийшла збірка духовних вірш латинкою у Почаїві, викликана тодїшнїм монастирським святом, але для історії акростихових вірш не дає вона нічого нового.

Кількох нових акростихових авторів принесли почаївські „Пѣсни благоговѣйныя“ з 1806 р. З осьмома віршами виступив тут Дроздовський: Днесь вси возиграйте (Різдво), Днесь, моря, играйте, рѣки, восплещайте (Богоявленнє), Да прійдетъ новая радость міру днесь (Великдень), Днесь прійдите, воскликните, Дѣвы предидуще (Воведеннє), Днесь прійдите, Дѣву прославите (Благовіщеннє), Днесь играй, ветхій человѣче, съ нами (Обрізаннє), Да гримитъ небо, играюще днесь, днесь (св. Василію) і Днесь возыграйте (св. Юрієви). Про час, коли складав свої вірші сей автор, нехай говорить „пѣснь Святителю Христову Василію, архіепископу Кесаріи каппадокійскія, сложенна року Божія ѧѱпѕ (1786)“.

Надруковані тут і три вірші Сильвестра чи Сильвестра А...: Согласно и прекрасно поимъ пѣсни преизбранны (Стрітеннє), Создателю Боже (Олексієви, чоловікови Божому) і Соторжествуйте днесь, ангеловъ хоры (св. Катерині). Незазначений у виданню акростих Івана Плїсовського при вірші св. Кирови й Іванови „Играй всецѣло, вся римская страна“. „Парох Онишковски“ зложив віршу в честь св. Івана Хрестителя „Прійдите, вси языцы“, а „иеромонах“ „пѣснь святому священномученику Антvпѣ, имѣющему благодать цѣлити зубную болѣзнь“ з початком „Избранный сосуд Хрістов Антvпа“. Стрічаєть ся й такі акростихи: Плач Маріи, автор, Христос воскресе изъ мертвыхъ, пасха вѣрныхъ, пѣснь Николаю, вера, поправся. Вперше надрукована тут гарна коляда „Радость ся намъ являетъ“.

Вже згаданий 1786 р. при вірші Дроздовського позволяє бодай деякі його вірші віднести до XVIII в. Та правдоподібно цїла збірка з 1806 р. складаєть ся з віршевої творчости XVIII в. Можна припускати, що вихід „Пѣсень благоговѣйныхъ“ в рік по другім виданню „Богогласника“ викликало се виданнє, яке являло ся передруком першого, отож і лишило без уваги сих віршеписцїв, що вперше виступили в „Пѣсняхъ благоговѣйныхъ“.

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКИЙ АРХИВ

ТОМ XI.

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКИЙ АРХИВ

ВИДАЄ

ІСТОРИЧНО-ФІЛЬОСОФІЧНА СЕКЦІЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА.

Т. XI.

МАТЕРІЯЛИ ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ І ВІРШІ

III.

У ЛЬВОВІ, 1925.

З друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка.

МАТЕРІЯЛИ

ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ І ВІРШІ

ТЕКСТИ Й ЗАМІТКИ

ВИДАЄ

МИХАЙЛО ВОЗНЯК

III.

У ЛЬВОВІ, 1925.

Накладом Наукового Товариства ім. Шевченка.

Число духовних вірш, яких автори звісні, мале в порівнанню з числом таких вірш, що їх авторство ледви чи й вдасть ся коли дослїдити. Декілька акростихових вірш, знайдених головно вже по зложенню відповідних роздїлів „Матеріялів", подані далї по духовних віршах місцевого характеру. З инших духовних вірш вибираю ось тут тільки сї, що замітні або сильнїйшою течією народньої мови та складу або являють ся цїкавими причинками для якогось лїтературного напрямку. З огляду на значну поправність текстів, досить рідку в найстарших співаниках, подаю також недруковані духовні вірші з співаника, описаного під № 1. До них додано кілька текстів з співаника колекції А. Петрушевича ч. 233 з сеї самої причини, а з співаників № 5 і 15 з огляду на се, що вони являють ся приватною власностю.

Значно рідші, хоч без порівнання цїннїйші, по рукописних старих співаниках світські вірші і пісні. Штучне й народне змішане тут, стоїть поруч себе, зближене одначе до себе не тільки правописом, але й не рідко змаганнєм і мову народньої пісні хоч позірно не дуже віддалити від мови штучних вірш (прим. окінченнє тъ в 3 ос. одн. теп. ч.). Поданий по духовних віршах ряд світських вірш і пісень се частина сього репертуару, яким жили українські півінтелїґентні і інтелїґентні верстви не тільки перед народженцєм нової української лїтератури, але й ще довго потім; а й нинї ще є предметом розривки.

А являють ся вони не тільки документами нашого культурного житя з загального погляду, але й спеціяльно подають матеріял для характеристики часу й обставин народження нової української лїтератури в російській і австрійській Українї. Є тут і вірші на тему „Москаля Чарівника" Ів. Котляревського є й віршеві і пісенні виливи сирітської недолї, житєвого безталання, забійчого суму й розпуки, що мають анальоґію у поетичнім дорібку Маркіяна Шашкевича. Дають також старі співаники матеріял для вдумчивого реформатора українського правопису. Подаю на разї тексти, а дослїдови їх у звязи з народженнєм нової лїтератури, її манерами й характером, маю надію присвятити окрему розвідку, призбиравши богатший матеріял для неї.

1. Ѱалъма Христу Распятому Заръваницъка.[1])

Златокованіє труби, днес восътрубѣте,
Распятому Христу Царю пѣснъ принесѣте.
Во полъской коронѣ сіяетъ,
Чуда велія изъявляетъ
У Заръваници.

Радостъ нынѣ исп(ущайте), розніе гласи,
Воспѣвайте, вси людіе, соленне[2]) гласи,
Назарета визнавайте,
Над Стрипою тамъ витайте
Пана своего.

Оръганъ чудне возглашаетъ въ повѣтѣ земномъ,
Просвѣщаетъ, въздоровляет въ мѣсътечку маломъ,
З розъниxъ краевъ притѣкают,
Вре(д)ниxъ всюду очищает
З милости его.

Грай, цѣвъннце духовъная, въ славъной коронѣ
Христу Богу распятому на крестномъ тронѣ.
Вѣръниxъ въ Сіонъ (приз)иваетъ,
Давидъ въ гусла ударяетъ,
Въ прекрасном свѣтѣ.

Аръфи, свѣту голосѣте дивъніе тайни
Во въся струни и музики, присъпѣйте, страни,
Умиленно возиграйте,
Со аггели восъпѣвайте
Чудо преславно.

Трисвятое[3]) древо райское квѣтънет во славѣ
Насажъдено на мѣстѣ тамъ Адама главѣ,
Море води освящает,
Главн зміевъ сокрушает
И въсю иxъ силу.

---

[1]) Перших шість строф в № 3 (78б—81а), дальші в № 1 (1а—2а).
[2]) В рукоп. соменне.
[3]) В рукоп. Трисъвятую.

Израилю крестомъ Мойсей воды раздѣли,
Презъ глубины проходили, гласъ высотъ мѣли.
Фараона потопляетъ,
Войска его погружает
И всю ихъ силу.[1])

Над Стрипою являетъ ся Царъ Назарейскій,
В Зарваници всего свѣта Царъ Іудейскій
Чуда с небесъ посылаетъ,
Враговъ темныхъ проганяетъ,
Панство ихъ крушитъ.

Агнецъ Божій тамъ сіяетъ, истинна радость,
Просвѣщаетъ всѣхъ вѣрныхъ явне во сладость.
Открываетъ таемници
В подломъ мѣстѣ Зарваници
Его славящимъ.

Ѱалмы Царя прославляйте во Тройци равна,
Хоры аггелъ, восклицайте, звыклост то давна.
Вылялъ за нас кровъ святую,
Побѣди смерть проклятую
И вѣчность еи.

Аггели ся ужасаютъ, славы видяще,
Крылѣ лица закрываютъ, в небѣ гласяще.
Патріярси воспѣваютъ,
С плачемъ на крестъ возираютъ,
Сердцемъ палаютъ.

Людемъ твоимъ подай силу во мирѣ жити,
Не допускай еретикомъ вѣру хулити,
Святый Боже милостивый,
Услыши гласъ жалосливый,
Кролю правдивый.

---

[1]) З дальших строф тексту № 3 подаю тільки відміни: 31—35. vacant. 37. свѣта Кролъ. 40. Пекло ихъ. 42. И въсѣхъ вѣрнихъ призиваетъ явно во славѣ. 43—45. vacant. 46. Цара прославъляйте. 47. звиклостъ южъ давна. 49. Побѣдилъ. 50. его. 52. Крили лици закриваху, къ себѣ гласяще. 54. Со плачемъ... възираютъ. 56. своимъ... во вѣрѣ. 57. геретиковъ вѣру хранити. 58. Боже святій. 62. Сохрани нас въ тяжкихъ скорбехъ и тяжкой

Мысли наша вся просвѣти и сердца тайны,
Заступай насъ в скорбехъ тяжкихъ и всякой брани.
Змилуйся, Пане, над нами,
Упадаемъ со слезами
У Зарваници.

Агаряновъ в прахъ сокруши и всю ихъ силу,
Сохрани всѣхъ в тяжкихъ бранех, пріймя под крылу.
Мы тя будемъ выхваляти,
Імя твое прославляти
На вѣки вѣкомъ.

2. Пѣснь сладчайшему Ісусу.[1])

З емпѣровъ горныхъ Богъ ся являетъ,
У Зарваници чуды сіяетъ;
Ликуетъ миръ весъ, весъ, весъ,
Трепещетъ адъ днесь, днесь, днесь.
Мы вѣрне припадѣмъ,
Христу ся поклонѣмъ
Вси равно, вси, вси равно, вси.

Адамъ пред часы видѣвъ на крестѣ
Христа распята на древѣ райстѣ;
Во снѣ зряще тамъ, тамъ, тамъ,
Пророковалъ самъ, самъ, самъ.
Мы вѣрне прип.

войни. 63. надъ нами, Пане. 65. Под ноги твои. 66. Агарановъ. 67. Сохрани насъ... скорбехъ...

Відміни тексту співаника Ів. Пашковського (54а—55а) такі: 1. Златомъ ковании. 2. Предвѣчному Цесарови пѣснъ. 3. В полской. 4. велии дѣлаетъ 5. Людемъ у. . 6. Милость нинѣ исполнися в позние часи. 8. Назария. 11. чудний изявися. 14. Вредни вси ся очищают. 19. в гусли виграваетъ. 20. тронѣ. 21. голосние. 22. Со вся струни. 23. Умилно вси виигравайте. 25. Чуда преславна. 27. Посажденно на мѣстѣ томъ. 29. змиемъ. 31–35. vacant. 37. свѣта Кроль. 40. их панство. 41. истинная. 42. И всѣхъ вѣрнихъ призиваетъ. 44. градѣ. 45. Яко (sic) хвалящихъ. 46. Цара. 48. Побѣдилъ. 51. Аггелскии ся хори ужасаютъ. 52. Крили. 53. Патриярхи. 54. до него волаютъ.

[1]) № 1 (60б–63а). В співанику Пашковського має назву „Пѣснъ Зарваницка". Відміни сього тексту (52б, 53а) такі: 1. зявляетъ. 4. Трепечетъ. 5. вѣрно. 8. видѣ. 10. зраще. 15. Вов-

Роды земніи, соберѣтеся,
У Зарваницы веселѣтеся;
Возвышшаетъ Богъ, Богъ, Богъ
Христіянскій рогъ, рогъ, рогъ.
Мы вѣрне припадѣмъ.

Вышніе силы, здѣ приступѣте,
Въ мѣстечку маломъ сіе видите:
Цвѣтетъ райскій цвѣтъ, цвѣтъ, цвѣтъ,
Веселитъ ся свѣтъ, свѣтъ, свѣтъ.
Мы вѣрне припадѣмъ.

Агнецъ предвѣчный во миръ посланный
З милости ко намъ востала закланный.
Созываетъ людъ, людъ, людъ,
Показуетъ чудъ, чудъ, чудъ.
Мы вѣрне припад.

Надъ Стрипою зримъ градъ Зарваницу
В кролевствѣ полскомъ аки орлицу,
Над водами гласъ, гласъ, гласъ,
Богъ взываетъ нас, нас, нас.
Мы вѣрне припад.

И здѣ Подгайци соленне нывѣ
В щасливой з миромъ грядутъ годинѣ.
Изливаетъ водъ, водъ, водъ,
Намъ великій входъ, вход, вход.
Мы вѣрне.

Царю, избави насъ гладу и войны,
Огня, повѣтря,араждъ часъ спокойный.
Веселитъ ся градъ, градъ, градъ,
Уступаетъ гладъ, глад, глад.
Мы вѣрне припад.

К тебѣ грядущихъ молбы услыши,
Правовѣрныя царя утѣши.

вишаетъ. 18. Вишния. 20. Квѣтнетъ. 23. Ангелъ пред часи... пославний. 24. З милости его ко намъ восланний. 28. Зарваници. 29. аки царици. 34. гладу години. 36. Насъ веселитъ входъ. 38. Цару, збави. 39. Огня и повѣтра. 43. градущихъ молбу. 44. цари утиши. На 46 стр. урываєть ся текст.

Августъ в Полщи царъ, царъ, царъ
Проситъ о той даръ, даръ, даръ.
Мы вѣрне.

Архиереи руцѣ износят,
Гласы от сердца слезне приносятъ.
Солнце, мѣсяцъ, свѣтъ, свѣтъ, свѣтъ
Просятъ многихъ лѣтъ, лѣтъ, лѣтъ.
Мы вѣрне припад.

Язплесь во снѣ крестъ Костантину,
Звитяжство далесь ты, Божій Сыну,
Вручилесь го в мечъ, в мечъ, в мечъ,
Прогналъ враговъ codeчъ, codeчъ, codeчъ.
Мы вѣрне припад.

Ѱалмы и пѣснми крестъ восхваляймо,
На немъ Распяту хвалу воздаймо.
Ідетъ в небо гласъ, гласъ, гласъ:
Крестъ заступитъ насъ, насъ, нас.
Мы вѣрне прип.

Арфы з гуслами, днесь ударяйте,
Трубы, се свѣту оголошайте.
Ты, Давиде, грай, грай, грай,
Идутъ люде в рай, в рай, в рай.
Мы вѣрне прип.

Людіе тебѣ днесь ся кланяютъ,
У Зарваницн поклонъ отдаютъ,
Приходяше днесь, днесь, днесь;
Взираетъ миръ весъ, вес, вес.
Мы вѣрне прип.

Моляще всегда во дни и в нощи,
Полскому кролю подай помощи,

Текст сеї вірші в співанику Б. Н. Т. ім. Ш. ч. 367, стор. 159—161 має заголовок „Пѣснь о чудовномъ образѣ Зарваницком" і такі відміни: 5. вѣрно (постійно). 7. равне (в обох равах). 8. видѣ. 20. Квитнет. 23. превѣчпый. 24. для нас естес закланый. 33. поган'цѣ (sic). 34. с миром. 36. Намъ щасливый. 38. вбави. 40. Веселый то. 41. Уступуетъ. 50. Слонце. 53. Явилесъ. 54. Звитяство далес. 55. Вругалесъ (sic). 58. Ѱал'мы и пѣсн'ми крестъ восхва-

Кресть за сцептрумъ даждъ, даждъ, даждъ
От вшелякихъ враждъ, враждъ, вражд.
Мы вѣрне.

Абы Агаряномъ сокрушилъ главы,
Вѣрному вручилъ скиптры в державы.
З высокости страхъ, страхъ, страхъ,
Врагъ сокруши в прахъ, в прахъ, в прахъ.
Мы вѣрне припадѣмъ,
Христу ся поклонѣмъ
Вси равно, вси, вси равно, вси.

Ся вірша, без сумніву галицького походження, дістала ся в виривках на Угорщину й дала причину дрови Франкови до несправедливого здогаду, що „пісня зложена ще при кінці XVII в. під вражіннем турецьких нападів на Угорщину“.[1]) Що Зарваницька псальма здобула собі популярність на Угорщині, доказом сього й се, що в найповнїйшім на Угорщині збірнику духовних вірш „Пѣсеннику“ є також текст сеї псальми о 10 строфах.

3. Пѣснь Зарваницка Пресвятой Богородици.[2])

Мире окрестніе странни, сія в себѣ внемли,
Яже сіяетъ Богъ в чудахъ на земли,
(Дѣвици) В мѣстечку Зарваници
Сынъ Маріи Дѣвици,
Царъ слави.

Егда нѣстъ мощно сія намъ изрещи
Богомъ дѣемая преславніе вещи,
Токмо вси припадѣмо,
На колѣна впадѣмо,
Вѣрніе.

Даръ пребогатій на земли явися,
Врачъ бо духовній всюду прославися,

лѣмо. 59. славу дадѣмо. 68. к тебѣ. 74. Кролю (імярекъ). 79. Вѣрному царю скиптра. 80. С высокости.

[1]) Др. Ів. Франко, Карпаторуське письменство, ст. 111.

[2]) № 3 (56б—57б).

Темнихъ, хромихъ влѣчаетъ,
Демоновъ проганяетъ
От человѣкъ.

Земле, от нынѣ трепетна вся буди,
Понеже насищенна еси блюди;
Кончина приближися,
Чистая Панна прослезися
За весъ миръ.

Истинно токи слези изливаетъ,
Цара распята за грѣшнихъ благаетъ,
Чудесно сияюще,
Ко Сину взирающе
Распяту.

Царице, вѣрнимъ еси заступнице,
Славою почтенна от Бога Отца,
Просимъ тя, чистая Панно,
Не дай насъ Агаряномъ
Во областъ.

Когда приспѣетъ смертная тривога,
Будъ и в денъ суднiй причина до Бога,
Не забудъ тя молящихъ,
Имя твое славящихъ
Въ Зарваници.

Избави насъ, Панно, от лѣвия странни,
Да не поперутъ демони ногами,
Даждъ одесную стати,
Поклонъ тебѣ отдати
В Сионѣ.

4. Пѣснъ Зарваницка на подобенъ Источ.[1])

Кто яко Богъ Избавителъ,
Царъ царемъ, всѣхъ Спасителъ,
Со Отцемъ и Духомъ сущимъ и владѣющимъ по предвѣчному [совѣту
С преспѣвшему уже лѣту смиривъ прейде к сему свѣту,
Преклонивъ небеса нас ради.

---

[1]) Б. Н. Т. Ш. 370, 56а—57а.

О сладчайший, предражайший,
Над вся вѣки височайший
Всѣхъ силъ Творецъ воплотися и родися, бист человѣкъ совер-
Да мир от ада пожренній паки будетъ избавленій [шений,
Кровѣю твоею, Цару.

Милостивій, незлобивій
Агнецъ Божій крестъ носивий,
От иудеи Богъ попрася и распяся, что зра слонце помрачися,
Луна во кровъ спреложіся и мир зѣлнѣ измѣнися,
Ридая: увы мнѣ, мой свѣте.

Но вечер плачъ вод(во)рися,
Заутра радост явися.
Воскръ(ъ)с, взийде во славѣ на небеса явѣ, остави здѣ имя
Вся царствѣя изобилно, да знаемъ ей неомилно, [силно,
Поюще: свят, свят, свят Богъ наш.

Возмѣтъ врата, роди свѣта,
Стрѣчайте входъ здѣ Распята.
Трубнимъ гласомъ восхвалѣте, вси градѣте на Голгофту в сем
Лобзати Христа на тронѣ, на Аврамло(ло)м лону. [Сионѣ
Устроитъ по смерти всѣх нас.

Святихъ лики в Зарваници
И домъ пресвѣтлой Царици.
Здѣ и Синъ Божий царствуетъ, ся болѣзнуетъ, во вѣрѣ нас
Да пребудемъ уповая, приях в небѣ вся благая, [утверждая,
Во вѣки хваляще Бога.

5. Пѣснь Пресвятой Богородици Буцневской.[1])

Со горныхъ высотъ предста долнымъ
Благодать изобилна болнымъ,
Являема в Буцневѣ
От Пресвѣтлой Маріи
Царици.

Пріемлет богатые дары
Человѣческій род и всякія твари;

---

[1]) Текст в № 1 (19а—20б), заголовок і відміни з № 25 (12а—13а): 2. изобилно. 4. От Пречистой. 6. богатія. 11. Очевъ

Вредни здрави зостают,
Чест и хвалу воздают
Дѣвици.

Очесъ вси лишини зрятъ нынѣ,
Во нуждахъ и смертной годинѣ.
Суще, радость пріемлютъ,
Сердцемъ и усты глаголютъ:
Радуйся.

Дѣво, всѣмъ скора помощнице,
Зовущимъ тепла заступнице,
Яко в горнемъ Сіонѣ
Сѣдящая на тронѣ
Красуйся.

Гладъ тяжкій, супостатъ мечъ острый
Отврати, Сына гнѣвъ укроти,
Призри на христіяны,
Низложи бесурманы
Гордыя.

Агаряномъ сокрушати главы,
Вѣрнымъ даждъ скиптро во державы,
Всѣмъ бо можешъ владѣти,
Даждъ побѣды видѣти
Новыя.

Елика хощемъ получити,
У Бога можешъ упросити.
Хваляще имя твое
Паче солнца свѣтлое
В Буцневѣ.

Царице, радостне взираемъ
На образъ и слезне волаем:
Пути наша исправи,
В рай сладости призови
К себѣ.

вси лишенни зрат. 16. скорая. 17. теплая. 19. Сидящая. 21. тяшкий... мечъ страшній. 22. гнѣвъ ужасній. 25. Гордія. 26. Агараном. 27. скиптра во державі. 31. Елико хощет. 32. испросити.

33—35. Прийми наша обѣти,
Злих разори совѣти
Собою.

Всяка власт, о Госпоже, тебѣ
Ест дана на земли и в небѣ;
Немощных исцѣляешъ,
Аггеловъ превышшаешъ
Славою.

Егда Богъ восхощет судити,
Рачъ насъ всѣхъ тогда избавити;
Прійми наша отвѣты,
Злыхъ разори совѣты
Собою.

Ликуют окрестныя страны,
Видячи от Бога даны
В чудотворной іконѣ
Сѣдящаго на лонѣ
Царя всѣхъ.

Истинну тя зримъ Дѣву суще,
Творца всѣхъ на рукахъ имуще;
Рачъ твоей благодати
Здѣ пришедшимъ подати
Всѣмъ новой.

Како днес воспоемъ Марію,
Видячи нам радост велію,
Прежде вѣкъ утаенну,
В послѣдній час явленну
В Буцневѣ?

Идеже бѣсы знемагают,
Во бездну далече вбѣгают,
Зряще славна чудеса,
Яже нѣ сутъ небеса
Зрещи тѣхъ.

---

36. волаем. 37. твой и.. взираемъ. 38. направи. 40. Ко себѣ. 42. данна. 44. превишаеш.

48—50. Хвалящихъ имя твое
Паче солнца свѣтлое
В Буцневѣ.

51. окрестнія. 52. Видяще миръ от Бога даннії. 54. Имѣюще на лонѣ. Стрічки 56—60 і 66—70 переставлені. 56. сущи. 57. имущи. 59. Здѣ пришедше воздати. 62. Видяще. 64. В остатній час. 67. Во безну... бѣгаютъ. 68. славная. 70. Зряще тѣхъ. 74. вихваляти.

Хвалу ти воздаемъ, Царице,
Просяще слезне, о Дѣвице,
Даждъ одесную стати,
Тя в небѣ оглядати
На вѣки.

6. Пісня Богородицї в Лїнковій.[1])

Чудная Помощнице, Пречистая Мати,
Изобилно повсюду твоей благодати.

У Лѣнковой, малой веси, чуд всѣмъ изявляеш,
В Новгородскомъ повѣтѣ як солнце сіяешъ.

Просвѣти насъ, Владычице, от нашей темности,
Отжени от насъ грѣшныхъ всякоя лѣности.

Небесная Владычице, царская полато,
Ты естесь дражайшая над щирое злато.

Ог востока до запада имя твое славно,
От юга до сѣвера усѣмъ вѣрнымъ явно.

Процвѣла еси у сѣверп, прекрасная Роже,
Болящихъ исцѣляешъ, Маріе Госпоже.

Велможи тя, Пречистая, златомъ украшаютъ,
Священници, пѣснословци молебно спѣваютъ.

Должни есмы, Владычице, имя твое знати,
От нынѣ и до вѣка тебе выхваляти.

7. Пісня Тиврівській Богородиції.[2])

Пречисгая Дѣво Мати, словесныхъ раю,
А у веси у Тивровѣ, краинскомъ краю,
Чуда своя показала,
Ґды в палацахъ плакати стала
Чистая Панна.

Еґомось панъ Калѣтинскій того дознаетъ,
Видячи тя в палацахъ своих, главу скланяетъ.

---

[1]) № 1 (10аб).

[2]) Текст з № 1 (12б, 13а). Відміни з № 12 (21аб): 1. Словенского раю. 2. Антымъровѣ (sic) у мѣстечку во краинском краю. 5. Czystaia Panna. 6. Egomość pan Kałystyyskiy. 7. A wcho-

Жиди стали заразъ кричати,
Крещенія потребовати
В палацахъ его.

Потомъ казалъ священниковъ к себѣ созвати,
Пречистую Дѣву Марію до церкви взяти
И тамъ чуда (чуда) показала,
Темныхъ, хромых исцѣляла
Чистая Панна.

И тамъ стоитъ на престолѣ в храмѣ святаго
Николая чудотворца мирликійскаго.
Людіе к ней прибѣгаютъ,
Исцѣленія пріймают
В потребахъ своихъ.

Нескверная, неблазная Панно едина,
Упроси намъ Бога нашего, твоего Сына,
Бы намъ рачилъ животъ даровати,
Лице его в небѣ оглядати
На вѣки вѣковъ.

8. Пѣснь вторая.[1])

Тивровъ град, гойне веселися,
Благодать во тебѣ явися,
Препосланна з высоты
От Маріи чистоты
Мирови.

Ікона чудесно сіяет,
Врачество болящим подаетъ.
Вредни здрави зостают,
Честь и хвалу воздают
Царици.

---

diaczy do pałacu, hławu. 9. Kresczenyia. 10. W pałacu eho. 11. Zaraz... k sebi prywesty. 12. diewu Maryiu. 13. czuda swoia. 14. iscielała. 16. I dneś stoit na prestolie. 18. Ludyi k ney prychozdaiu(t). 19. Iscielenyia pryymaiut. 21. Matko iedyna. 22. Ubłahay... swoho Syna. 23. raczył darowaty. 25. Na wieki wiekow.

Відміни тексту співаника „Національного Музею“ № 41 Q такі: стр. 1—5 vacant. стр. 6. Еґомосць пан Калитин'скій того дознае. 7. А входячи до палацу, главу скланяе. 8. Жидове заразъ стали волати. 11. заразъ... къ себѣ волати. 12. церкве. 13. тамъ заразъ. 14. Хромихъ, хорихъ. 16. И днесь стоитъ. 19. пріймовають. 21. Матко едина. 22. Ублагай намъ Христа Бога, своего Сына. 25. вѣкомъ.

[1]) № 1 (84б—85б).

Велможност ласки доступила,
Первіе палацъ просвѣтила.
Вторымъ раемъ называет,
Всѣхъ вѣрныхъ впроважаетъ
До неба.

Радуйся, роде христіянскій,
В Тивровѣ видимъ трон сион-
Дражайшій паче злата, [скій,
Христова чест и полата
Марія.

Органы Дѣвѣ принесѣте,
Устнами и сердцемъ славѣте
Ченстоховску лелѣю
Днес в Тивровѣ Марію
Во церкви.

Вѣрніи страны, торжествуйте,
Во ѱалмахъ в пут шествуйте.
Священници со лики
И миръ дары велики
Пріймаютъ.

Слезы очій ваших утолит,
Скорбъ и болѣзн, вражды отда-
Умных, темных просвѣтит, [лит,
Сердце, мысли обратит
Ко Богу.

Короны увѣнчает главы,
Со Сыномъ провадит до славы
Чистост в свѣтѣ хранящих,
Еи вѣрно служащих
И Богу.

О Дѣво, всѣхъ найдостойнѣйша,
Глаголет, херувимъ честнѣйша,
Будь нам в небѣ спасеніе,
Вѣчно душам веселіе
На вѣки.

Изведи грѣшниковъ из рова,
Пришедшихъ к тебѣ до Тиврова,
Молимъ ти ся от сердца
Твоя рабы младенца
Маріи.

9. Пісня Тиврівській Богородиці.[1])

Hoyne dnes kryknite, usia strany, so tympany
Hradite, poiuszcze, wsia chrystyjany.
Ihrayte, spiwayte, zraszcze w hori, ze w Tywrowi
Z nebesy zesłanna czystaia Panna
Dnes błahodat podaiet,
Na prestoli syiaiet.
Slipi iszczut dorohy,
Zrity czaiut w Tywrowi
I doznaty,ześ ty Maty Bożaja iestes.

Od Boha izbranna dla nas wirnych czysta Panna
Prywodyt myr uwwes pred swoy obraz dneś.
Caryie i kniazy, zraszcze tia w tom obrazi,
Ne mohut izreszczy czudes czudesy.
Skoro ku nam iawy sia,
Zaraz bis posramy sia,
Trepeszczuszcze rydaiet
I tak w bezdnu bihaiet,
Slipych, chromych i ułomnych zdrowych puskaiet.

---

[1]) Відміна тексту, надрукованого на стор. 457—8, з приватної рукописи.

Lucyfer trętwijet, ze tey mocy ne mijet,
Swoju włast utaił, kohda Mychaił
Z nebesy predstaiet, wyszny ch chorow obytaiet,
Horaszczy mecż pryimaiet, bisow ustraszaiet.
Skoro wełyt Caryca, I pod nozi powerże,
Spiszyt, dobyłszy mecża, Aki zsochł łyst istorże
Pred obrazom kazdom razom, o Monarchini.

Wimy tia wsy, Diwo, prybihaiem w Tywrowi żywo,
Zraszcże tia na prestoli, aki na troni.
Tyś Matko iedyna, nechay budet nasza wyna,
Uprosy molbamy w swoieho Syna,
Sydiaszcże tia na troni. W pokoju wsim prozyty,
Day cesarskoy koroni Tia Bohomater chwałyty,
Jako Diwu czystuju wsehda sławyty. Finis.

10. Пісня Теребовельській Богородиці.[1])

Кія страшныя пѣсни ужасныя
Пречистой Дѣвѣ воспоемъ красныя?
Радуйся, Панно, архаггелъ волает,
Радост повѣдаетъ.

Кое духовно принесемъ пѣніе
Кролевой неба, земли хваленіе?
Радуйся, Дѣво, аггеломъ Царице,
Наша заступнице.

Преславно чудо в тебѣ показася,
Милости жродло всѣмъ вѣрнымъ подася,
О Пресвятая Дѣво святѣйшая,
Аггелъ славнѣйшая.

Тебе племена славятъ, вси языци,
Низко падаемъ скорой Помощници.
Радуйся, Матко предвѣчнаго Бога,
Тыс наша к нему дорога.

Предивна Мати, горо скалистая,
Свѣтло сіяешъ, Дѣво Пречистая,
Якоже солнце луча простираешъ,
Вѣрныхъ озаряешъ.

---
[1]) № 1 (52а—54а).

Кто притѣкаетъ к тебѣ, дивная горо,
Пріиметъ исцѣленіе от тебе скоро.
Дѣво чистая, твой образ сіяетъ,
Струя подаваетъ

Источникъ цѣлбы, о горы святыя,
Паче синайскія горы дивныя
Тамо купина огненна горяше,
Мойсей ю видяше.

Трембовелская дивнѣйшая гора,
Мати и Дѣва помощница скора.
Даніилъ видѣвъ гору несѣкому
В твоемъ святомъ дому.

Патріярхъ видѣвъ лѣствицу высоку,
Богъ Слово прошед от твоего боку.
Яко лелѣя в терню проквитаешъ,
Болныхъ исцѣляешъ.

Рощко Аарона, нынѣ квитнущая
И яко рожа слѣчне пахнущая;
Гедеонъ видѣ руно орошенно,
Со небесъ пущенно.

Чертоже славный, Богу зготованный,
Маріе Дѣво, от звѣзд згаѳованный,
Пространнѣйшая и небесъ ширшая,
Дѣво найчистшая.

Домъ твой пресвятый нехай проквитаетъ,
Во благодати всякой пребываетъ,
Преизобилна струя прегорчиста,
Мати Дѣво чиста.

Возри своимъ окомъ на всѣхъ правовѣрныхъ,
Ратуй насъ, Панно, от бѣдъ многозѣлныхъ.
Сохрани вцѣлѣ благовѣрныхъ пановъ
И всѣхъ христіяновъ.

Пріими моленіе и поклоненіе,
Во дни и в нощи от насъ хваленіе,
Тыс Молебница ко своему Сыну
В каждую годину.

Да постыдятъ ся, образъ твой хулящe,
Вси еретици, на тя рыкающе.
Мы похваляемъ, тебе величаемъ,
Поклонъ отдаваемъ.

11. Пісня Панковецькій Богородиці.[1])

Цвѣтъ мысленный
И кринъ полный,
Во Панковецкой малой веси
Чудо бяше от небеси.
От солнца солнце, от луны луна,
Слѣчна Діянно, Пречистая Панно, Панно,
Чудомъ славна здавна
Богородице.
Панковецкая
Весъ славная
Чудо веліе показуетъ,
Царствіе вѣрнымъ всѣмъ готуетъ.
От солнца...
Осанна ти вопіемъ,
Святъ, свят, свят, вси глаголемъ.
Архаггели, херувими,
Серафими и вся силы с ними.
От солнца солнце...
Страшит громомъ, устрашает,
Бѣсовъ темныхъ проганяет.
Бѣсы от нея утѣкают
И во бездни забѣгаютъ.
От солнца солнце...
Клейнот драгій, дарованный
И молитвы услышанный.
Пастырская деснице,
За фундаментъ Дѣвице,
Не отврати лица.
От солнца солнце...
Не предаждъ насъ ямѣ темной
И гееннѣ пекелной,
Просимо тя со слезами,
Змилуйся, Панно, над нами.
От солнца солнце.
Не предаждъ насъ Вавилону
И на вѣчную неволю.
Рай правды утверди
И до царствія всѣхъ насъ воведи.
От солнца солнце...

12. Пісня Львівському Онуфрієви.[2])

Пойте вси согласно, дающе пѣснь красну Онуфріе днес во хвалу,
Которій з младости стяжа душу ясну, славним будучи от малу;
Во огни преславно и(с)крушеній,
От неба израднѣ прославленій,
Гди в лѣтех дитяти
Начат звитяжати
Гордост Люциперови.

---

[1]) № 1 (83б—84б). [2]) № 3 (53б—54б).

Занедбавши завѣтъ, свѣтліе гонори, царскаго назван сынъ дому,
Возненавидѣвши служащее двори боку отца пресвѣтлому,
Побѣди вся пекелних темности,
Укроти уставичніе злости,
Восприемши силу,
Богу цноту милу
И всѣмъ аггеломъ его.

Возлюби Христа, слиша во отца эсобѣ глас влекущъ на бого-
[мисленном
И призивающи во манастир ко себѣ на ползу. И пилности ми-
Сподобался. Хлѣб даю ти, [лостив вшедши в онъ,
Взаем теж пищу, даръ прііймати
От Христа десници,
Матки на правици,
Будущи на образѣ.

Десят дос(т)конале жилъ лѣт в манастирѣ, потомъ шестдесят
[во пустини,
По сих Пафнутіе восхвален во мирѣ, погребаній во яскинѣ,
От Тройци до неба принесеній,
От аггел зацне возвеличенній
Свѣту патронъ новій,
Во бѣдахъ готовій
Святѣйшій защититель.

Дальшого документъ веси Лвовѣ образѣ, будущ бо Базилянов,
Гди всѣх утѣшаетъ в натарчивомъ разѣ скорбних, смутних хри-
Богъ всяку скорбъ, болѣзнь погублетъ, [стиянов.
От людей бѣси самъ проганяетъ,
Фебри[1]) ускромляет,
Завше притѣкает
На прозбу человѣком.

Справляй непрестане таковіе дари, Онуфріе пре(д)израдне,
Защищай от скорбей и вѣчной кари, да врагъ над нами не
Испроси здравіе души и тѣлу, [владнет.
Соблюди душу[2]) в чистотѣ цѣлу,
Би тя вихваляти,
Бога оглядати
В небѣ на вѣки вѣком. Аминъ. Finis bonus.

---

[1]) В рукоп. фрбри. [2]) В рукоп. души.

17. Пѣснь Крилоска Пресвятой Богородици.[1])

Нескверная, неблазная
Дѣво Мати Пресвятая,
Тронъ себѣ тамъ уліоковала,
Радость покутскимъ краемъ [дала.
А в Крилоской малой веси
Недавно билъ чудъ с небеси.
Чудишася сему людіе вси,
Ижъ видѣли искорченнихъ,
Щасливе зась раздрѣшеннихъ,
Же повстали раздрѣшенни,
От шатановъ уволненни,
Ко здравію привручении
На горѣ веси Крилоской
От чудотворной Матки Бозкой.[2])
Запевнес сщаслива веси,
В тебѣ слинетъ чудъ со небеси,
Образъ Матки чудотворний,
Людъ ꙁди стаетъ здрави боль- [нимъ.
Искорчении ꙁди повстаютъ,
На тварь свою припадаютъ,
Слезн гойне виливаютъ
К тебѣ, Мати благодати,
Ижесь дала здравствовати,
Мольби завше простираютъ,
Чуда твои вихваляютъ.
Ктожъ твоихъ чудовъ не при- [знаетъ,
Же зде больний здравъ стаетъ?
Искорченний право стаетъ,
Тебе, Матко, вихваляетъ,
Же с Крилоса прокаженний
Отходитъ южъ свобожденний,
На здравію улѣченний.
Все то Царици тое признати,
Бось ти Мати благодати,
Же ти хорихъ вздоровляешъ,
Наветъ смутнихъ потѣшаешъ.
Подай и намъ руку твою
Во утрапленю пресвятую.
Скорбящий нехъ дознаетъ,
Же ся презъ тебе избавляетъ
Віпелякихъ бѣдъ, так тежъ скор- [би,
Бос ти Матка естъ свободи,
Вселяешъ сердца от жалоби.
Сама всѣхъ нас потѣшаетъ,
Сину своему залѣцаетъ.
Ктожъ невдяченъ ласки такои,
Скажи Матко, твоеи пресвятои?
Прийми от насъ сие пѣніе,
Даждь оглядати твое зрѣніе.
А ꙁди прийдемъ на судъ страшъ- [ній,
Даждь услишати гласъ твой [вдячній
З Синомъ твоимъ намъ люби- [мимъ,
Во щедротахъ неи(з)слѣдимимъ,
Во милости непостижимимъ:
Прийдѣте ко мнѣ днес, вси звани,
От Матере моей избрани,
Жесте ей величали
И чудеса вихваляли.
Буди тебѣ вѣчна хвала,
Жесь обитель зде си обибрала
В патриярхи чину святаго
Василия, Матко, Великаго.
И сияешъ зде чудеси,
Признаютъ то людіе вси,

---

[1]) Національний Музей, інвент. ч. 15189.
[2]) Два останні рядки повторюють ся по кождій строфі.

Патрiярховъ Царице с небеси, Хвалажъ тебѣ вѣчна буди,
Же ти хорихъ вздоровляешъ, Матко, завше от всѣхъ людий
Наветь смутнихъ потѣшаешъ. На вѣки вѣчнiе, на вѣки вѣчнiе.

14. Пѣснь Пресвятой Богородици (в Луцку).[1]

Пречистая Мати Дѣво в польской коронѣ,
От повѣтра, голоду, войни насъ[2]) оборони.
Ти грѣшниковъ покриваешъ
И отъ гнѣва ихъ уганяешъ
Сина своего.

Тебѣ служатъ вси святии, Богородице,
Ми грѣшънии славимъ тебе, чистая Дѣвице,
На небесехъ во вишъния
И на земли, ласкавая,
И въ образахъ твоихъ.

Кто взиваетъ ласки твоей въ людзскомъ (sic) образѣ,
Отбираетъ, о що проситъ, в кождомъ своемъ разѣ.
Тамъ умерлихъ воскрешаешъ
И всѣмъ прочимъ помощъ даешъ,
Панно чудовна.

Вложи твоихъ чудовнихъ кропель води, обливающе
И людъ (sic, Луцкъ) мило, свѣдчатъ народи, тамо приходяще,
Бо ти у волинской столици
Молишъ Бога по правици
Яко у небѣ.

Слѣпихъ, хромихъ и уломънихъ чинишъ здоровихъ,
Уменчаешъ мукъ и огнiовъ душамъ чисцовимъ.

---

[1]) Нацiональний Музей, iнвент. число 15189.

[2]) Вiдмiни тексту спiваника „Нацiонального Музею" ч. 61 Q такi: 2. глада и войни всѣхъ насъ 4. от гнѣву утоляешъ. 6. Бога Родице. 7. И ми грѣшни... чудна Дѣвице. 8. во вишняя. 10. В образахъ своихъ. 11. в луцкомъ. 12. в каждом. 14. Всѣмъ просящимъ. 16—20. Болше твоихъ чудовъ лѣчимъ нѣжъ кропель води,
Обливающе Луцкъ мѣсто, свѣдчатъ народи,
Бо ти в волинской столици
Молишъ Бога по правици
Въ небѣ за насъ.
22. Уменшаешъ мукъ и гнѣву. 24. одганяешъ. 26. Зачарованнихъ,

Неволниковъ уволняешъ,
Разбойников отганяешъ,
Отдаешъ шъкоду.

Щарованнихъ, ту згиненихъ уздоровляешъ,
Навѣженихъ от шатановъ ту уволняешъ,
Утонувшихъ, зануренихъ
И (с)под леду видобуванихъ
Ставишъ на берегъ.

У пожарахъ огнистихъ людіе тебе взиваютъ,
З риштованя испаденни здрави зостаютъ,
Тилко: ратуй, заволати,
Помощъ твою одобрати,
Ласкава Дѣво.

А у ночи позволилась твое лице видѣти
И твой образ чудовний мертвимъ носити,
Поздния стори[1]) спѣвающе,
На помощъ тя взивающимъ
Усѣмъ вѣрнимъ.

Хтожъ наконецъ чудовъ твоихъ злѣчити може,
О которихъ тилко знаешъ, предвѣчний Боже.
Правда, що день, що година
Оглашаетъ с(и)я новина
О ласкахъ твоихъ.

Вшакъже кажетъ во всѣхъ бѣдахъ себе призивати,
Комуколвекъ що потреба, усюди благати,
Бос ти въ образѣ чудовна
И ласкись Божои повна,
Сама признаешъ.

ти зраненихъ. 27. Навѣжонихъ от шатановъ ти. 28. И тонучи. 29. Спод лоду видобуваешъ. 30. Ставишъ на брегу. 31. Въ пожарахъ огнистихъ люде. 32. спаденіи здраво. 33. заволали. 34. одобрали. 35. Дѣво ласкава. 36. В ночи. 37. чудотворний образ.

38—40. По кляшторѣ спѣваючи,
На помощъ тя взиваючи
Всѣмъ вѣрнимъ людемъ.

41. чуда твои. 43. Праве. 45. О, ласка твоя. 46. кажешъ... взивати. 47. потреба, завше просити. 48. Бось въ тимъ образѣ. 49. И ласки Божія.

[1]) Sic, По кляшторѣ.

Допоможиж, Пречистая, слугамъ вѣрнимъ твоимъ,
Нехъ тя славимъ безпрестане зо всѣхъ силъ своихъ,
Нехай сердце уставичне
Тебе славитъ в день и в нощи
За ласки твоей.

51—55. Вспоможижъ насъ, Пречистая, слугъ вѣрнихъ твоихъ,
Нехъ тя славимъ безпрес(та)нни во всѣхъ силъ своихъ.
Нехай сердце, уста, очи
Тебе славятъ въ день и в ночи
За ласки твоя.

Май въ бачности и милости папу римскаго
Венедикта слугу твого трин(а)дцятаго,
Которій ти далъ корону,
Абись була в оборону
Корони полской.

Благослови и Францѣшка імператора,
Канцлѣра кроловей мосцѣ и сенатора,
Которій ти стверднлъ славу,
Укоронованши главу
В луцкомъ образѣ.

Твоей ся ласцѣ корона полска отдала,
Гди златою короною главу прибрала,
Бо естесь наша Царица,
От непріятелей лица
Насъ оборони.

Подай руку в тяжкой бѣдѣ и утрапленю,
Даруй ласку намъ просящим ко избавленю,
Буды всѣмъ намъ оборона,
Просит тя полска корона
Яко Царици.

Покажися ласкавая в оной годивѣ,
Коли станешъ по правици при своемъ Сынѣ;
Якъ всѣхъ засядетъ судити,
Просимъ декретъ отмѣнити
Страшнои кари.

Покривай насъ, Пресвятая Богородице,
Просим тя цѣлимъ сердцемъ, Мати Дѣвице,
Бисмо тя всегда кохали,
З Синомъ твоимъ вихваляли
В небѣ на вѣки.

15. Пісня Віцинській Богородиці.[1])

О всепѣтая Мати,
Кто тя может вихваляти,
По всем свѣтѣ естесъ славна,
От Бога Отца поволна,
О всепѣтая Мати.

У Сына своего корону,
Котрый сидит на трону;
Тому служатъ херувими
Со святими серафими,
О М.

О всепѣтая Мати,
Рач же нас ратовати,
До Сина ся причиняти,
Бы(с) нас рачил боронити,
О всепѣтая Мати.

О всепѣтая Мати,
Дай нам тое оглядати.
Будемо тя выхваляти,
Поки жити будемъ,
О М.

От поганъ, людей злосливихъ,
Вѣри нашей нежичливых,
Котріи на нас воюют,
На хрестиян наступуютъ,
О всепѣтая Мати.

О всепѣтая Мати,
В прозбѣ рач нас вислухати,
Не допущай на нас войны,
Нехай будетъ люд спокойный,
(О всепѣтая Мати).

Молимо тя со слезами,
Покажи ласку свою над нами,
Рач намъ тое даровати,
Бысмо могли отрымати,
О М.

Панно Пречистая,
Чудотворна вицинская,
Подай руку, вси жадаем,
Подай обѣ, прийми к собѣ,
О М.

О всепѣтая Мати,
Со слезами[2]) будемо волати,
Ратуй вицинская
Чудотворна Пречистая,
О всепѣтая Мати.

16. Ѱалмъ Богородици чудовной Лисовецкой.[3])

Ликуйте нинѣ вси
Во Лисовцех веси,
Се бо Царица,
Мати Владичица,
На престолѣ сияет нинѣ.

Играймо, спѣваймо,
Марію витаймо,
С небес Дияну,
Пречистую Панну
Вси согласно днесь вихваляйте.

---

[1]) Національний Музей, 17 Q. [2]) В рукоп. злезами.
[3]) № 5 (25а—26а).

Склонѣтеся вѣки
Вси со человѣкн
В пол'ской державѣ
В покровенцком храмѣ
Сущей вѣрѣ во бла(го)стинѣ.

Ото от востока
Заразъ без пророка
Лисовецка Дѣва
В с(б)разѣ жива
На престолѣ слинет оттолѣ.

В храмѣ покровенском
На тронѣ сионском
Нинѣшними вѣки
С небесними лики
Избра мѣсце святое себѣ.

Егда молится Сину
В день и в нощи вину,
Слѣпимъ дает зраки,
Бѣсом гонитъ мраки,
Темних, хромих творит свободни.

Царице пресвята,
Умоли Распята
И справъ наша пути
На всякъ час, мѣнути
Твоему Сыну служити вину.

Кто тебе не ублажит,
Милости не узритъ,
А Сина твоего,
А Бога нашего
(В) час смерти своея каждий.

А ми тя хвалимо.
Во пѣснехъ славимо:
Радуйся, Мати,
Дѣво благод(а)ти,
Невѣсто неневѣстная.

Мати благодати,
Даждъ намъ оглядати
Сына твоего,
А Бога нашего
На вѣки вѣковъ. Аминь.

17. Пiсня Бердичiвськiй Богородицї.[1])

Wzywaiet tebe ciła Ukraina,
Diwo Caryce, nadeždo jedyna,
Abyś podała ruku y w pryhodi,
W ohniu, powitru, woyni y hołodi
Ty nam czrez Syna zbawłeńie sprawyła,
Choć dusza z tiłom mnoho sohriszyła.
Ne day propasty, maiesz do nas prawo,
Otženy sylno wsiako zło łukawo.
K tebi ot wsich stran lud sia sobyraiet,
Bo wsich pryimuiesz, kto tia pryzywaiet.
Tu w Berdyczowi kto tia o szczo prosit,
Ciło radostno błahodat[2]) odnosyt,

---

[1]) З книжечки „Obrona Polskiey Korony od granic Ukrainskich" 1760 р.
[2]) Хибно: Błochadat.

Slip, ch(o)ry, chromy buwaiet zdorowy,
W smutku ratunok odbyraiet nowy,
Syła bisowska y ta odstupaiet,
Pomocz Maryi syiu prohaniaiet.
Ymze słuczyt sia w wodach potopaty,
Zywot daruiesz, prebłahaia Maty.
Buduczy uze słozenny na mary,
Chwalat tia, Diwo, y prynosiat dary;
Swidczat tabłyci, ruk, noh połny stiny,
Mnoho łąsk wziały od łaskawoy siły.
Nech woïewodstwo kiiowske h(o)łosyt,
Jak mnqho darow z ruk twoich odnosyt.
Ty swawołnyie kupy prohonyła,
Ot naszestwyi ych hrad twoy chranyła,
Ty pokoy sładki dała Ukraini,
Za sczo tia chwalat od wika do nyni.
Pomahay, Matko, nam w każdoi potrebi
Zywusczym na zemły y spodoby w niebi (sic)
Łycem ko łycu Boha ohladaty,
S nym y z toboiu wiczne carstwowaty.

18. Пісня Тартаківській Богородиці.[1])

Preczystaia, preczudnaia Diwo i Maty,
Żeś łaskawa na słuch (sic) twoich, wsim daiesz znaty.
Krwawy słezy wyływaiesz,
Pered Synom zastupaiesz
Od hniwu hrysznych.

Wzywaiuszczym imia twoie skoro predstaiesz,
Utopaiuszczym wo wodi, ruku podaiesz,
Slipym oczy otwyraiesz,
Chromym nohi iscilaiesz,
Diwo Czystaia.

Ktoż ne znaiet, żeś czudowna w twoim obrazi?
Ktoż ne doznau łaski twoiey wo wszem (sic) złom razi?
W Tartakowi i powsiudu
Połno twoiey łaski, czudu,
Diwo Czystaia.

---

[1]) З третього видання „Nabożenstw-a do Matki Boskiey“.

'Kto tia prosyt, kto tia sławyt, kto serce tebi
Poruczaiet i w nim maiet za Matku sebi,
Semu spomoszcz (sic) twoiu daiesz,
Od prypadku zasłaniaiesz,
Diwo Czystaia.

Tebi dary ze wsich storon i pokłon daiut,
Pred toboiu łaski twoiey iawne wyznaiut.
K(o)toryi tia wzywały,
Czudow twoich tu doznały,
Diwo Czystaia.

Sam Tartakow nech pryznaiet, w iakoy potrebi[1])
Doznau łaski czudnoy twoiey, nech pomnet sebi.
Kto w nem żyiet, nech pryznaiet,
Że od tebe żytyie maiet,
Diwo Czystaia.

Ty hniw Syna umołyła w powitra czasi,
Ty płacz ludey[2]) utołyła w tom tiazkom strasi:
Ty od smerty boronyła,
Ty powitre oddałyła,
Diwo Czystaia.

Za szczo Bohu nehay (sic) budet wicznaia sława,
Tebi honor, cześć i pokłon, Maty łaskawa,
Wo wik wikow ne prestanet,
Poki secho (sic) świta stanet,
Diwo Czystaia.

Czuda twoi kto zrachuiet, Rodyce Boha,
Mylost twoia, kto zmirkuiet, iak iest premnoha.
Ratuy, Diwo, wopyiuszczych,
Spasay hrysznych, zde zywuszczych,
Diwo Czystaia.

Daway pomoszcz w tiaszkoy bidy i utrapłeniu,
Daruy łasku rabom twoim dusz ku zbawłeniu.
My tia budem wełyczaty,
Czuda twoi wysławiaty,
Diwo Czystaia.

Moły Syna o nas hrysznych, Maty Chrystowa,
I w czas smerty ratowaty budy hotowa.

---

[1]) Хибно: petrebi. [2]) Хибно: ludoy.

K[1]) tebi nyni prybihaiem,
Pred toboiu[2]) upadaiem,
Diwo Czystaia.

19. Пѣснь Матцѣ Божой Тартаковской.[3])

Пѣсми похвалимъ Матерь Божую
В чудовномъ образѣ Тартаковскую.
К ней прибѣгаемъ яко Царици,
Матери Божой и Владичици.

Аще тя будемъ на помощъ взивати,
Ратуй насъ, Дѣво, Божая Мати,
Заховай повѣтра и войни крвавой,
Покрый насъ, Дѣво, своими чудами.

И ми грѣшніи, елико можеши,
Сына своего за насъ умолиши,
Аби на судѣ по правой сторонѣ
Сподоби(лъ) вѣрнихъ в небесномъ тронѣ.

О Монархине, небесна Царице,
Сподоби вѣрнихъ и, Владичице,
Ти знаешъ скорбъ нашу, же погибаемъ,
Токмо на тебе, Дѣво, уповаемъ.

Инніи дознали подъ часъ повѣтра,
Главу сотерла люта Голоферна.
Гди Богъ за грѣхи людей караетъ,
А Матка Сына к себѣ умоляетъ.

У Тартаковѣ стоишъ во олтари,
Божая Мати, во великой славѣ.
А хто хощетъ чуда дознати,
Нехай же знаетъ, що Божая Мати.

Людіе волаютъ при твоемъ образѣ:
Ратуй насъ въ бѣдахъ и в тяжкомъ разѣ,
Ти знаешъ скорбъ нашу, же погибаемъ,
Токмо на тебе цѣло уповаемъ.

Родъ правовѣрнихъ возвишаешъ горѣ,
Же естесь чудовна Мати въ Тартаковѣ.

---

[1]) Хибно: H. [2]) Хибно: teboiu. [3]) Національний Музей, 61 О.

А хто хощетъ чуда дознати,
Нехай же знаетъ, що Божая Мати.

Огнемъ палимимъ доми ратуешъ,
Хромимъ ходити, слѣпимъ взрокъ даеш.
Из опинтанихъ духи вигонишъ
И от подручнихъ насъ бѣдъ боронишъ.

Змій под ногами, стерши свою главу;
Прійми от насъ пѣснь сію въ похвалу,
Дабисмо били вскорѣ вислуханни,
Прійми от насъ, Сыну укоханный.

У Тартаковѣ стоишъ во олтари,
Божая Мати, во великой сла(в)ѣ.
Отецъ предвѣчный над главою стоитъ,
Руцѣ простираетъ над дщерыю свою.

Милосердная Божая Мати,
Не дай намъ вѣрнимъ в свѣтѣ загибати.
Три дубки вѣтромъ били урванни,
Еднакъ през тебе были затриманни.

Вийшла Нѣмкиня, не вмѣла читати,
Заразъ научила Божая Мати.
А хто до неи со вѣрою прійдетъ,
То неомилно помощъ заразъ пріиметъ.

Сина умерлаго несла невѣста,
Даровала житіе, гди вишла до мѣста,
Же от перона зѣло зараженна,
Еднакъ прес тебе била уздоровленна.

Котрѣи приходятъ, не имутъ вѣри,
Огбираютъ ласку, не даютъ офѣри.
Една невѣста вѣри не имѣла,
Же естесь чудовна, заразъ онѣмѣла.

И ми твоей ласки будемъ оглядати,
Же естесь чудовна, Божая Мати.
Будемъ вихваляти купно со лики,
Ратуй дочесне, а в небѣ на вѣки.

20. Пісня Туринецькому Ісусови.[1])

Myłoserdny Isuse sładczayszy[2]),
Zbawytelu nasz nayukochańszy,
Hrisznych zowesz do pokuty,
By wsy w nebi mohły buty
Yz toboju.

Ty na kresti za hrisznych wmyrałeś
Y w bołesty ko Otcu wołałeś:
Prosty, Otcze, dołhy hrisznym,
By ne buły ohnem wicznym
Skaranyi.

Ktoż ty toie może odsłużyty,
Żeś na kresti za wsich był zabyty?
Byś ożywył duszu naszu,
Ieszcze daiesz pyty czaszu
Spasenya.

O dobroto wiczne neprebranna,
Z kotroho krow za wsich iest wylana,
Daiesz sia wo snid dla hrisznych,
Byś ich wczynył synow wicznych
Zyzny wicznoy.

O Isuse, w Turynci syjajesz,
Wirnych k sebi wsich nas pryzywaiesz:
Pryidit ko mni wsy, żełajesz,
Łasku swoju wsim rozdaiesz
Prosiaszczym tia.

Człowecze, iak żeś zapamiatały,
Gdy Zbawytel żdet tia czas ne mały,
Dneś sokruszy serce szczyre,
Spowiday sia sprawedływe
So słezamy.

---

[1]) З згаданого вище на стор. 344 летучого листка.

[2]) Відміни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 61 О отсї: 1. Милосердный Ісусе сладчайшій. 2. найукоханшій. 5. Ис. 6. умиралесь. 11. отслужити. 12. забитій. 15. спасенія. 16. вѣчна. 17. С котраго... вилляна. 18. снѣдь. 20. Жизни вѣчнія. 22. всѣхъ насъ к себѣ. 23. всѣхъ желаю. 24. Плоть .. роздаю. 25. мя. 26. за-

Myłoserdny o Hospody Boże,
Nech mni łaska twoia dopomoże,
Pred ołtarem chwały twoiey
Pozbuty sia złosty moiey
W sey swiatyny.

Szczo dla duszy moiey gdy sia stane,
Wozlublu tia, myłostywy Pane,
Z ufnostyjù budu k tebi
Prybihaty, bym y w nebi
Ohladał tia.

21. Пісня Туринецькому Ісусови.[1])

Myrskia dneś yzyidite łyki
Pred obrazom błahaho Władyki,
Na kolina upadayte,
Sercem, usty wychwalayte,
Ze nowaja darow rika
Na potichu czełowika
Jest otwerzta.

Płynet syja na wsia wraz storony
Z czudotwornoy Isusa ikony,
Kotraja dnes wozsyjała,
Turynecki chram obrała
Za meszkanie, hde by sławno
Udilała łask wsim rawno
Wirnym ludem.

Hradyż tamo, człowecze mizerny,
Znaydesz pomoszcz, bo Pan myłoserdny

памяталій. 27. немалій. 28. сердце. 31. Милосердный. 32. Нехъ намъ. 37. милостивій. 38. Зъ уфностію. 39. бимъ моглъ в... 40. Оглядати тя. Дальші дві строфи такі:

Кто ся з вѣрнихъ сему не удивитъ,
Въ (на)дѣи жаденъ ся не утолитъ;
Би за грѣхи сплакалъ ревне,
Южъ у небѣ будетъ певне
Ис тобою.

А ґди кому плачу недостане,
Право далесь в тимъ сакрамен(то)талне:
Би учинилъ сповѣдь щиру,
А поправу справедливу,
Будетъ збавленимъ.

[1]) З сього самого летучого листка.

Y łaskawy w tom obrazi
Potiszyt tia w nahłom razi,
Mocnu tokmo tu miy wiru,
Serdce odday na ofiru
Sokruszenno.

Ne lakay sia tohda złoy pryhody,
Ani boy sia w domu twoiem szkody;
Choćby na tia swoja syły
Samy pekła poruszyły,
Ne dopustyt niczo złoho
Na tia imia sładczayszaho
Spasytela.

Nechay skażut neduhom złożenny,
Iak od smertnoy bidy swobożdenny,
Nechay skażet bidna maty,
Kotra na świt otroczaty
Wydaty sył ne ymiła
Y ko smerty sia zbłyżyła
Wydocznoy.

W takom smutku muż jey so słuhamy,
Gdy wzywał tia wirno so słezamy:
Ach, Isuse, w utrapłeniu
Prybud twomu sotworeniu,
Iawne pomoszcz odbyraiet,
Bo w poł wmerła płod rażdajet
Tak czudesno.

Switłośt nebes toy skarb objawyła,
W Turyneckoy sey cerkwi złożyła,
Aby wirnym newozbranno
Udilał sia neprestanno,
Tak na duszu, iak na tiło
Wyznaiuszczym wsiudy śmiło
Łask obfitośt.

Ach, Isuse, wyżdu iuż na oko,
Że strumeń twych łask płynet szyroko.
Ja nebaczny traczu lita
Na marnosty seho świta,
W hrichach tonu okajanny,
Od tak spasennoy fontanny
Odbihaju.

Lecz (sic), w dobroty neprebranny Pane,
Póki ducha w tili moiem stane,
Poty hłas moy żałosływy
K tebi, Boże dobrotływy,
Budu zawsze wozwyszaty,
Bym mohł hrichow odebraty
Proszczenye.

Błahosłowenye wirnym daiesz,
Gdy z obraza ruku prostyraiesz,
Prahnesz wsich k sebi pryniaty,
W nebi wiczne lokowaty;
Pryimyż mene marnotrawna
Z zuchwałosty syna jawna,
Nadeżdo moia.

22. Пісня Перемиськії Богородиці.[1])

Wytay, swiata i zaczata czysta Diwyce,
W Peremysły, hradi naszem, krasna Caryce.
Tu, zaczawszy carstwowaty,
Ne prestaiesz łask dawaty
Wsim trebuiuszczym.

Tebe iehda czełowicy wsim sercem prosiat,
(W) wsiakich nuždach, bidach, skorbech łasku odnosiat,
Hład, powitre, smert' uticze;
Tu uday sia, czołowicze,
Do Diwy czystoy.

Ne boymo sia hrada, mecza, ohnia i wody,
Jehda maiem zastupnycu od wsiakoy szkody
W sem obrazi Franciszkańskim,
Dwery ludem chrystyiańskim
W każdoy potrebi.

Syn na rukach diwyczeskych sidyt odwraszczen
Aky[2]) od łyca maternia, ko nam obraszczen.
Adwratyw (sic) sia, to ne dywo,
Bo na nas zryt myłostywo
Iako Spasytel.

Toiey myłosty pokazaw iuż neraz dowod,
Bo z Peremyśla oddaływ powitra, hołod
Czrez pryczynu osobływe
Matki swoiey, nam szczasływe
Hospodstwujuszczoy.

Prypomnimo Chmelnickaho owyi woyny,
W kotoryi Peremyśl hynów iak bezborony,
No ne dała tuteyszaia
Zahynuty Preczystaia
Panna łaskawa.

---

[1]) Н. М. 15592, стор. 232—234. Збірка має заголовок: „Pieśni nabożne rozmaitc, litanii, godzinki i modlitwy przepisane w Kulczycach od dnia 25-o lutego r. b. do dnia 18-o kwietnia roku Pańskiego 1832. Antoni Baraniecki". Пісня співаеть ся на тон пісні Підкамінецькії Богородиції.

[2]) В рукоп. aku.

Za kotoroy my łasky, Preczysta Maty,
Ne prestanemo tebe tu wychwalaty:
Raduy sia, Maty Diwyce,
Prekrasnaia Hołubyce,
Panno czudowna.

Z Synom twoim nam lubymym chwałyma budy,
Od wsich wirnych, Zastupnyce chrystyian, ludy,
Doday łaski dobre żyty,
Posem w nebi tia chwałyty
Wo wiky wikow. Amiń.

23. Пѣснь святителю Николаю в Олеѯін(ци).[1])

Что се ново грядутъ на всѣ
Русь, Поляки, [шляхи
Вота даютъ, упадаютъ.
Предъ святою іконою
Въ Олеѯінцы?
Тѣшится Подоля, же в том краю
Съ небесъ раю
Сладкій патронъ улюбилъ трон.
О, як чуда слинутъ всюда
Ніколая!
Не иннаго кого дѣло тое,
Тилко твое,
Чудотворче, мірotочче.
Тись причина, же кончина
Воинъ седмълѣтних.
Страхъ видѣти било образъ съ
В церковъ взяти, [хати
С которого время много
Все потъ ллялся, хоть стирался
Под часъ разу.
В седмдесятомъ року изявлен-
Возлюбленній [ній
Богу мітра; в часъ повѣтра
Кроплѣ трвали, ажъ залляли
Той гнѣвъ Божій.
Ніколае, чудесъ источниче,
Чудотворче,
Скажи, чие путшествіе
Билъ крокъ еденъ безнадежденъ
Зауфанній.
С той причины ми тя взиваемъ,
Пѣсн спѣваемъ:
Ти, владыко, насъ въ опѣку
Пріими, входи, вся исходи
Благослови.

24. Пѣснь Інсусу Христу распятому въ Зборовѣ.[2])
Под: вселенная вся.

Ахъ, якъ чудъ великій в Зборовѣ нынѣ
Видимъ на распятомъ Божомъ Сынѣ.
От предивнаго дѣла
В день святаго Міхаила

[1]) № 21 (133б—134а). [2]) № 21 (54б—55б).

Образъ искрвавленій
Дѣтем зявленій.

Грѣхъ то ради нашихъ сталося дѣло;
Взявши Богъ на себе людское тѣло,
Терпѣлъ муки, страсти, раны
И розги, крестъ, в смерть сказанній
В тридцять в три лѣта
Панъ всего свѣта.

А в тисяща в сѣмсотъ пятдесять пятій
Крвавіе краплѣ Христосъ распятій
З рамене, з колѣнъ, з рукъ, з ножныхъ ранъ,
Почилъ на крестѣ Христосъ Панъ,
Бокъ окрвавляетъ,
Дари зліваетъ.

Прибѣгайте вси днесь ко граду Зборову,
Скланяйте главы к Божію слову,
Простеръ руцѣ васъ приймати,
Тѣломъ, кровію вктати,
Приклонивши главу
Іисусъ ласкаву.

Ласкавій Богъ во дны, ласкавій в нощы,
Маетъ хромимъ ноги и слѣпимъ очи,
От бѣдъ, от врага темна
Боронитъ чловека земна,
От грѣха, злости,
Врага, лютости.

Немощнымъ здравіе даетъ на тѣлѣ,
Грѣшнимъ спасеніе даруетъ вцѣлѣ,
Даетъ помощъ въ всякой требѣ,
Готуетъ корону в небѣ
Сынъ Бога живаго
И предвѣчнаго.

О Пане ласкавій, якъ на Логіна
Излій и на мене блуднаго сына
Кровъ и воду благодати,
Не имѣю бо що дати,
Панъ на крестѣ вознесенъ,
Гвоздми пригвозденъ.

О Боже чудовній, тутъ на престолѣ
Не даждъ намъ (в) плачевномъ бити удолѣ.
От повѣтра, труса, глада
Борони Зборова града,
От огня и войны
Всѣхъ насъ сохрани.

25. **Ѱалма распятому Христу (в Зборові).**[1])

Зборе вѣрнихъ, соберѣтеся,
Чудомъ велѣимъ присмо(трѣ)-
У Зборовѣ з Божой волѣ [теся.
В церквѣ святой на престолѣ
Панъ надъ пани
Вкрижований
Бокъ откриваетъ,
Кровъ проливаетъ.
Даетъ знати,
Же карати
Хощетъ грѣшника.

Боже ласкавій и Творче свѣта,
Аггеловъ великаго свѣта,
Иже миръ свой возлюбилесь,
Ґди на землю и(з)ступалесь
Для грѣшника
Человѣка.
Такъ улюбилесь,
Би уволнилесь
От пропасти,
Хотяй спасти
Злѣ падшагося.

Охъ, якъ тяжко утерпѣлесь,
Розніе муки имѣлесь,
От ногъ до глави нѣсть цѣло-
Изочтени биша вся кости [сти,
Моего Пана.
З боку рана,
Руцѣ и нозѣ
Пробиша сквозѣ.
Весь страждаше,
Бо хотяше
Грѣшника спасти.

Ридай, мире оплаканий,
Же для тебе Богъ коханий
Потъ крвавій испущаетъ
И кровъ свою проливаетъ.
Даетъ знати,
Же карати
Войною, гладомъ,
Тучею, градомъ
И в неволю
За сваволю
Отдаетъ на вѣки.

От вѣка се слишанна,
Ижъ в Зборовѣ содѣланна.
Тамъ бѣсове трепещуще,
Утѣкати не могуще,
Бо не стерпѣти[2])
Анѣ зрѣти
Икони Бога,
Иже чуда многа
Откриваетъ
И раждаетъ
Всѣмъ вѣрующимъ.

Весь еси желаніе и весь сладость,
Ісусе сладчайшій, и радость,
Исцѣли сокрушиних,

[1]) Н. М. 15046. [2]) В рукоп. шестрпѣти.

Оцѣсти ни прокаженнихъ
От грѣховной злости
И с темности,
Тя призиваемъ
И припадаемъ,
Тя хвалящe
И просяще
Ласки твоея.

Самъ ти вѣси, что намъ треба
Ласки твоея из неба.
Даждь во мирѣ мирне жити,
Чуда твоя... славити,
Бись(мо) во мирѣ
Вси во вѣрѣ
Мирно прожили[1])
И возложили
Уфность нашу
В Месияшу,
Сладкомъ Iсусѣ.

Кто тя достойно возможе
Хвалити въ чудахъ, ахъ, Боже?
Аггели, архангели,
Херувими и серафими
Поклонъ даютъ
И припадаютъ,
Всѣхъ святихъ лики
Со человѣки
Торжествуютъ,
Трву(м)фуютъ,
Всегда славяще.

Ахъ, я грѣшникъ мѣзерній,
Мой Iсусе милосердній,
Сердце, главу прикланяю[2]),
Рани твоя лобизаю,
Нозѣ цѣ(лу)ю
И обицую
До самой смерти
З . . ши умерти,
Тя славити
И хвалити
На вѣки вѣкомъ.

26. Пѣснь пресвятѣй Богородицѣ Почаевской.[3])

Пасли пастире овци на горѣ,
Видѣли Матеръ Божу на скалѣ.
На той скалѣ стопку знати,
Где стояла Божа Мати.
Тамъ воду беругъ,
Всѣм вѣрнымъ даютъ.

О Пречистая Дѣво Марiа,
Где въ Почаевѣ iкона твоя,
Чуда твои над чудами
Показалас над Турками,
Бо твоя сила
Всѣхъ побѣдила.

З града Збаража въ Почаевъ прiйшли,
Много народу христiанъ знайшли.
Зачалися уганяти,
Якъ бы могли всѣхъ достати,
Раду складают,
Всѣ ся змовляютъ.

Въ вѣвторокъ рано браму облягли,
Законникови главу изтяли.

---

[1]) В рук. прожити. [2]) В рук. приклaнiю. [3]) № 21 (134б—136а).

Онъ взялъ, несе свою главу, Пред образ паде,
Матцѣ Божой даетъ славу, Духъ свой предаде.

А въ монастерѣ плачутъ, ридаютъ,
Руцѣ подносятъ, крижемъ падаютъ:
Змилуй же ся, Дѣво Мати, В нещасной долѣ,
Не дай же нам погибати Турковъ неволѣ.

За еденъ бо день з турецкой землѣ
Сталъ в Почаевѣ чернецъ з неволѣ
Матеръ Божую благати, Злихъ бѣсурмановъ,
Жебъ схотѣла розогнати Махометановъ.

Божая Мати всѣмъ ся зявила
И омофором вѣрнихъ покрила[1]):
Не бойтеся, христіане, Во свои руки
Не возмут васъ бѣсурмане В тяжкои муки.

Іовъ Желѣзо предъ Маріею
Сталъ на повѣтру всѣм видимую.
Просит Панѣ монархинѣ: Яко Царица
Не опускай той святинѣ И Владычица.

Турки, Татари смѣло ступаютъ,
На гору стрѣлби якъ дощъ пускают,
Уганяются з мечами, Ихже всѣ стрѣли
Маютъ стрѣлби за плечами. Назадъ летѣли.

Крикнувъ на войско турецкій баша:
Вси ми погибли, недоле наша.
Стрѣли назадъ ся вертают Що я такого
И насъ самихъ забивают. Бачу дивного?

С того ся Турки всѣ дивували,
Такого чуда нѣтъ ни видали.
Знати, съ небесъ божѣ сили Насъ проганяютъ
Полки войска наступили, И убиваютъ.

Вы христіане, Турокъ питаетъ,
Що то за панѣ в горѣ сіяетъ?
З нею войско из мечами Не идетъ землею,
Поступае все за нами, Но облаками.

---

[1]) В рукоп покрира.

А христіане такъ имъ сказали:
То Матеръ Божа стоитъ съ аггели.
Ей образъ в монастирѣ Котору мастъ
Славенъ, чуден в Божой силѣ, И всѣм являетъ.

Страхомъ великимъ всѣ закричали,
Божую Матеръ божкомъ назвали:
На повѣтру стоитъ божка, Недоле наша,
С нею прійшло много войска, Забитій баша.

Вси бѣсурмане з мѣсця рушают,
С коней падают, карки ламают,
С Почаева утѣкают, Маріи сила
Неволниковъ оставляютъ. Страшна имъ била.

О Мати Бога, можна Царице,
Ми пред тобою падемъ на лице:
Пребудь в помощъ въ часъ [смерти, Предстателнице,
Всѣх заступнице.
Не дай въ грѣхахъ намъ умерти,

27. Пѣснь Матцѣ Божой Почаевской.[1])

Пречистая Дѣво Мати, в волинскомъ краю
Презъ свой образъ прославляешъ, поклонъ ти даю.
В Почаевѣ пребиваешъ,
От всѣхъ скорбей избавляешъ
Прибѣгшихъ к тебѣ.

Ис камення вода тече нѣби в пустини
Ісраилю жаждущему не безъ причини.
Новій Израиль жаждетъ пити,
Жажди наша утолити
(3) ласки глубини.

Стопа твоя пресвятая в скалѣ вприта
Криница естъ ласки твоей намъ незакрита.
Всякой немощи исцѣляешъ
И демони проганяешъ
Огнемъ паляща.

---

[1]) Н. М. 61 О.

Возвишенна на вся хори въ небѣ Емпірѣ
Ту на скалѣ на висоцѣ нѣби во мирѣ
Престолъ себѣ виставила,
Чудесами освѣтила
Аки звѣздами.

Освѣт же насъ, о Царице, в нашой немощи,
Ослѣпленними марностями отри намъ очи,
Бисмо свѣтъ твой оглядали,
Чуда твоя прославляли
В небѣ на вѣки.

Главу стерла Люциперу, свѣдчимъ стопою,
Которого повидѣлъ Богъ стерти ногою.
К Почаеву приведенній
От моци братъ свобожденній,
Всѣ то признаемъ.

Свѣтъ твой великъ съ Почаева всюду сіяетъ,
Которій слѣпъ сталъ билъ с Турками, видитъ и знаетъ.
Гди глумили бѣсурмане,
Боронили христіане,
Припомни.

Кто бо к тебѣ прибѣгаетъ (в) всякой потребѣ,
Прибѣжище невозбранно имѣетъ себѣ.
Вси ми к тебѣ прибѣгаемъ,
В руцѣ твоя поручаемъ
Душу и тѣло.

Возми, возми, о Царице, в свою опеку,
Гди розкажутъ на судъ Божій стати чловеку,
Тогда душу, так тежъ тѣло,
Хочъ от страху удо млѣло,
Не дай на вѣки.

28. Пѣснь пресвятой Богородицы Гошовской.[1])

Обновися днесь, гора, Гошовомъ названна,
Ґди на тебѣ о Марія чудами преславна.

[1]) Національний Музей, 41 Q.

В мѣстѣ Дунаю взрѣли тя чудами з'явленну;
В палацу арцибѣскупскомъ слезну вси узнанну.

Гды увидятъ слезы твоя з очій источенны,
На колѣна упадаютъ, вси стаютъ змѣненни.

Плачевна пребывши дній четиридесять,
Хорѣ, хромѣ, утрапленнѣ о ратунокъ просятъ.

Не еденъ смертелне на одрѣ лежащій
Отдалъ уклонъ, чудомъ твоимъ сталъ онъ нѣби спячій.

Истинно узнаютъ рождество ты славно,
Утрапленніи отходятъ вси уразумленно.

Мы к тебѣ едине подъ ноги впадаемъ:
Ратуй, Панно, ратуй, Матко, к тебѣ прибѣгаемъ.

Гору Гошовскую рачъ приоздобляти,
Чуднымъ своимъ омофоромъ всѣхъ насъ покривати.

И коронѣ пол'ской даруй звитяжати;
На Агарянъ и бѣсурманъ рачъ имъ помощъ дати.

Упроси намъ Сына, бось Матка едина,
Борони насъ наглой смерти, а ты будь намъ причина.

Чуднимъ си образомъ рачъ насъ боронити;
У Сына своего ласки даждъ намъ упросити.

Мы недостойніи подъ ноги впадаемъ,
Слезнымъ воздиханіемъ усердно волаемъ.

И тебѣ, о Маріе, Сынови твоему,
Буди слава Богу Отцу, Духови святому.

Просимо тя вси усердно, змилуйся надъ нами,
Уволни насъ от вѣчнихъ мукъ, пекелніи ями.

Ахъ, ахъ, ахъ, ахъ, абисмо тя на вѣки хвалили
И с тобою Створителем в небѣ вѣчне жили.

29. Пѣснь Пресвятой Богородици Самборской.[1])

1 Чистая Панно, Матко утѣсненныхъ,
Потѣшителко людей утрапленныхъ,

---

[1]) Текст з № 1 (8б, 9а), заголовок і відміни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 12454: 1. утѣшенна. 2. утрапле-

Чистая Панно, до тебе волаемъ,
Сердечне с плачемъ слезы выливаемъ.

Рачъ на насъ возрѣти оком своим ласкавымъ,
Додай помощи грѣшникомъ неправымъ.

Смутная новина южъ по свѣтѣ слынетъ,
Не единъ теразъ без сповѣди гинетъ.

Розказалъ Господь Богъ, Сынъ твой, аггелови,
Бы не фолґовалъ ани грѣшникови.

Далъ му мечъ острый, стрѣлы ядовиты,
Бы людзко племя было היречъ выбито.

Лежатъ аки снопы братя и сестры,
Бо ихъ убиваетъ той мечъ барзо острый.

Зостань ми ся, Панно, прозбою до Сына,
Бы мя не каралъ грѣшника едина,

Ґды бы мя не каралъ из запалчивости,
Бы мнѣ отпустилъ з ласки своеи злости.

Ісусе сладчайшій, Пане укрижованный,
Кролю над кролми, а Пане над паны,

Оборони насъ, Панно, от повѣтря злаго,
От наглой смерти, огня пекелнаго.

30. Пісня Самбірській Богородиці.[1])

Возиграйте, дубровы,
Яви бо ся Самборови
Источникъ воды живия,
Мати Христова Марія,
Приносяще здравіе.

Да отвѣщает нимфа морска,
Що ест катедра самборска.
Ест оцеян благодати
Плачущая Дѣва Мати,
Изливающе дари.

ніхъ. 5. узрѣти. 6 Додай намъ ласки. 8. терасъ... згинетъ. 9. Розказуетъ, Панно, Синъ. 10. Аби не фолґовалъ анѣ. 11. ему мечъ острій... ядовитіи. 12. люцкое... вибитіи (!). 13. яко снобки братя, такъ и... 14. Гди... баръдзо острій. Між стр. 14 і 15:

А еще до того погребовъ не маютъ,
Яко бидлята в полю ся ховаютъ.

15. Застався за нами, упроси намъ Сина. 16. Би віе(н)ци не... 17. Би его не. 18. Би ему отпустилъ з ласки его злости. 19. слачайшій... крижованій. 21. Борони... повѣтра. 22. пекельнаго.

[1]) Б. Н. Т. 367, стор. 207—208.

Гербовный елень жаждаше,
Ко источнику вхождаше,
Нынѣ скачет, выгравает,
Егда воды много мает
В новосамборской церкви.

Аще кто жаждет, да прійдет,
Ко источнику да внійдет
Во святый дом чистой Дѣвы,
Дом чудесы исполнивый,
Той получит здравіе.

31. Пісня Рогозенській Богородиці.[1])

Побудила до скрухы сердечной, кто тя видѣвъ болесну
В рогозен'скомъ образѣ Царицу чудотворну, небесну.
Слугою не можется звати,
Который бы(м) слез изліяти
С тобою, Панно, не хтѣлъ.

Очи твои над муками Сына ще не усхли слезныи,
Обмывают нечистыи дуси з грѣховъ слезныи, любезныи,
Точащихъ на нас призирают,
В потребах всяку помощ дают
Слѣпымъ, хромымъ, страпленным.

Серце седмъ мечовъ проникает болесную утробу,
Страпили безсѣменной Дѣвѣ, когда Сынъ ей ко гробу
Положенъ; очи закаменѣлы,
Чловече, грѣшно твое тѣло,
Же мечъ жалю не пройдетъ.

А на тое естъ сила доводо(въ), же без змазы зачата
Первородной, Пречистая Дѣво, злости, тежъ и грѣху проклята.
Учинку Маріинамъ (?) мѣста
Не мает, а за що невѣста
Со Сыном же состраждетъ?

Затягненный на насъ первородный грѣхъ праотецъ Адама
Учинковый, который приводитъ тѣло, свѣтъ и злост сама
Шатан'ска, абы былъ змазанный,
На смерть Сынъ Маріи сказаный,
Мати же с нимъ состраждетъ.

Крижуетъ в грѣхах затвердѣлых каждый Божого Сына,
Пофторне над кровію его плаче Матка едина.

---

[1]) Б. Н. Т. 367, стор. 162—164.

Ей, хоц' бы серце з скалы было,
Юж бы ся от слез искрушило;
Мы в грѣхахъ твердѣемо.

Пріими слезы мои, Дѣвице, и сподоби угодно
Пріиматн ми тѣло Христово со страхом достойно.
Справъ, прошу, абы Христос во мнѣ,
А я в нем щасливѣ жилъ згоднѣ
По глаголу Господню.

32. Пѣсн святому Іоану Сочавскому.[1])

Граде, встани,
Воспой на вся страни,
Коего имѣетъ,
В себѣ нинѣ криетъ
Свята Іоана,
Сочавскаго званна.
Не довлѣет
Бѣлъгород, что пѣетъ
В мартирской порфирѣ,
Окиянском мирѣ,
Коль умретъ сей явна чудеси
Для Христовой храбъ мужъ [вѣри
Мученъ, дая самъ прѣмѣр(ѣ)и
Во отвѣтѣ своемъ.

Фрагъ коварствомъ,
А демон тиранствомъ
Предаетъ на муки
Персияномъ в руки,
Даби били зѣло
Всеесвятое тѣло
Пустъ аж до кости.
Бютъ тиранамъ злости,
Тѣло отлѣтаетъ,
Персъ ожесточаетъ
Гнѣвомъ распаленній,
Адамъ зараженній.
Обаче мужъ здравъ на тѣло,
Отвѣтъ даетъ Персу смѣло,
Попра кумирѣ его.

Пребиваетъ,
В мукахъ не устаетъ
Тиранъ злобствовати,
До коня вязати
Велитъ главу свята
От Жида оттята.
На коемъ мѣстѣ
В нощи отвѣтнѣ
Жидовъ тамо било,
Егда ся явило,
Сталъ столпъ огненній
От облакъ до землѣ.
Аггели округъ стояще,
Согласно воспѣвающе
При мощехъ святихъ.

Древле к Сочавѣ
Взятъ билъ к болшой славѣ,
Потом Іоаномъ
Королемъ вѣнчаномъ
Зде пренесиний,
В церквѣ сохраненний.
Кто о що проситъ,

[1]) Б. Н. Т. Ш. 370 (57а—58а).

Помощи относятъ,
Здравія болящимъ,
זракъ невидящим,
Во всѣхъ нуждехъ дѣлний[1])
Ходатай презѣлний[2]),
Ужасним врагом биваетъ,
Прокаженихъ исцѣляетъ.
Богу честь, слава.

33.[3])

Архангеловъ всѣхъ радосте,
Херувимовъ всѣхъ сладосте,
Моли за ны Исус Христа,
Спасителя, Бога иста.

Ласку твою ожидаемъ,
Серцемъ бодро воспѣвайме:
Покрый же насъ, Дѣво чиста,
От всѣхъ враговъ и злодѣйства.

Егда къ тебѣ прибѣгаемъ,
На колѣна упадаемъ,
Велегласно вси воспоемъ,
Сердцемъ, усты возхваляемъ.

Квѣтомъ краснымъ украшенна,
Ко небеснымъ возглашенна,
Се Дѣва Богомати
Исполненна благодати.

Свѣтишъ красно, о зорнице,
Небесныхъ ликъ о денице,
Вышнихъ жилищъ селеніе,
Грѣшныхъ рабовъ веселіе.

Славно Христа породила,
Безъ скверны и нерушена,
Гавріиломъ возвѣщенна,
Духомъ святымъ исполненна.

Нынѣ насъ, Дѣво Мати,
Не остави благодати,
Не лиши насъ и милости,
Сохрани насъ до вѣчности.

34. Пѣснь на воскресеніе Христово.[4])

Агнецъ Божій, Сынъ отчъ, от гроба воскресе,
Іже з Дѣви родился, жизнь намъ принесе.
Весело крікнѣмо,
Ісуса славимо:
Христосъ воскресе,
Жизнь намъ принесе,
Воскресе от гроба.[5])

Новый Іерусалиме, нынѣ свѣтися,
Торжествуй, Сіоне, демоне, смутися.

Да будетъ и тебѣ, Дѣво всепѣтая,
Родице Бога, честь и слава вѣчная.

Радость велия вселенная празнуетъ,
Воставъ з гроба, Адамъ и Ева ликуетъ.

---

[1]) В рукоп. дѣлнихъ. [2]) В рукоп. презѣлнихъ.
[3]) № 20 (23аб). [4]) Н. М. 14937. [5]) Рефрен.

Еси побѣдитель, Ісусе, крипосте,
Надеждо наша, душевная свѣтлосте.

Имущи людве Спасителя в небѣ,
Ахъ, к нему прибѣгаемъ въ каждой потребѣ.

35.[2])

Буди возхваленна от всѣх родовъ земныхъ
И возвеличенна от хоров аггелских,
Богородице, небесъ Царице,
Чистая Панно, ласкавая горлице.[1])

Архангелом сладость, херувимомъ радост,
Безъ сѣмена красого, выше всѣх славима.

Чистотою, дѣвством выше всѣхъ славнѣйша.

Изъбрала от грѣхов Адама и Еву,
От первородныя избавила клятвы.

Надъ солнце и луну выше всѣхъ славнѣйша,
Пресвѣтлый гласъ.. будет над нами.

Силою святаго Духа была осѣненна,
Престолъ Царицевъ, на тронѣ посажденна.

Которого во своемъ животѣ зачала,
Просящим нам буди ласкава.

И испроси по смерти блаженну годину,
Уготовай нам в небѣ корону.

---

[1]) Рефрен.

[2]) Текст в № 16 (21аб); відміни в № 20 (38аб) такі: 1. восхвалена. 2. хоровъ земныхъ. 5. сладосте.., радосте. 6. Всесвятая красото, всѣмъ грѣшникомъ жалостъ. 7. Чисто(то)ю дѣвства вышше всѣхъ славима. Межи 7 і 8. Богу предвѣчному прежде вѣкъ любимая.

8—9. Изъ боку своего Христа породила,
Адама и Еву дѣ(в)ствомъ свободила.

10—11. Надъ сонце(мъ) и луну красота избранна,
Близь пресвѣтлой Тройци во трону посажденна.

12—13. vacant. 14. Котораго у... почала. 15. Проси ихъ, намъ будетъ ласка(ва) его данна. 16—17. vacant. За то є ще така строфа: Смертную не дай намъ лихую годину,
Але дай намъ во небѣ вѣчную коруну.

36. Пѣснь святому Николаю.[1])

Великий чудотворче
Николае, святителю отче,
Радуйся, Николае,
Скорій помощниче,
Теплий заступниче
И молитвенниче
О душахъ нашихъ.

Сили тебе усѣ хвалятъ,
Небесніи превозносятъ,
Сироти волаютъ,
Помощи желаютъ,
Би око святое
Глянуло на тое
Во печали ихъ.

Арія[2]) ти посрамивій,
Аки бѣси облачивій,
Во Никіи преславномъ
На соборѣ седмомъ
Вѣру утвердилесь
И всѣхъ научилесь
Пѣти Тройцу святую.

Ликуетъ мирскій (?) ввесь,
Триу(м)фуетъ и миръ увесь
Же . . . .
. . . .
Же ся о то старалъ,
Би ся чловекъ досталъ
До вѣчности святой.

И Мирликіи градъ билъ явній,
Где Николай чудотворецъ славній,
Якъ онъ в немъ зоставалъ,
Усѣмъ сладость давалъ,
Би ся всѣ собрали,
Богу хвалу давали
На вѣки вѣчніе.

37. Пѣснь страстемъ Христовымъ.[3])

Древо пресвятое,
Бѣсомъ ужасное
  Предивно.
И демони прогонитъ,
Християни боронитъ,
Самъ Панъ Избавитель,
Простеръ руцѣ Откупитель
  На тебѣ.

Исусе любимий,
Тожес милостивий
  Усердно.

Три древа возлюби,
Кров и воду испусти
Из боку святаго,
От Ирода проклятаго,
  Умилно.

Мойсея пророка
Послав для вирока
  Ко Израілю,
Котораго возлюби,
Манну з неба испусти.
Они то отдавали,

---

[1]) Н. М. Співаник Коропатницького-Навичинського.
[2]) В рукоп. Азия. [3]) Н. М. 15189 (16а—17б).

Желцемъ, оцтомъ наповали
  За манну.

Иуда ильстивий,
Ученикъ любимий
  Найперший
И той ся усумнѣ,
Продав Христа без цѣни,
Самъ ся об(в)ѣсивий
И небо опустивий
  На вѣки.

Терновъ вѣнецъ, Цару,
Склали на твою главу
  Евреи.
И земля ся потрасла,
Луна, слонце изгасла (sic),
Тьма бисть по всемъ свѣтѣ,
Панъ на крестѣ прибитий
  Окрутне.

Реторъ и Богословъ,
Наперсникъ и другъ Христовъ
  Стояше.
При крестѣ стоячи,
На Марію глядячи,
Слези изливаетъ,
Матеръ свою потѣшаетъ.

И ми мѣзернѣі,
В свѣтѣ облуднѣі
  Окрутне,
Ми к тебѣ прибѣгаемъ,
Поклон кресту отдаемъ,
Бо (sic, Бы) онъ нас заступилъ
От сатановъ окрутнихъ
  На судѣ.

38.[1])

Істинній триумфъ южъ на свѣтѣ наставъ,
Же Ісусъ Христосъ от гроба воставъ.
Южъ адъ плѣнися,
А смерть умертвися.
Пречистая Панно, возвеселися
О воскресенію.
Ти, Адаме, днесь не сумнися,
Южъ со Евою возвеселися,
Христосъ тіи примаетъ,
Рай (ихъ) не отвергаетъ
В радость первую.

О веселіе,
Где ти миліе
Нинѣ согласно
Спѣвайте прекрасно
Творца всего свѣта.
На многіе лѣта
Триумфъ не престане,
Поки свѣта стане,
О воскресеніе (!).
Нинѣ вси старци
Со младенци
І вси старици
Со дѣвици,
Христу воспѣвайте,
Честь Богу воздайте,
Христосъ воскресъ, заспѣвайте.

Адъ днесь ридаетъ,
Вся душа отдаетъ
С темници подземно(но)й,
Зъ отхлани пекелной,
Оразъ пророци
Со святими отци

[1]) Н. М. Співаник Навичинського-Коропатницького.

В темности видѣли,
Бога не видѣли
О воскресеніи.
Ти Давиде, днесь у гусли вда-
[рай
І что прекрасно на триу(м)фъ
Сотворителеви, [заграй
Откупителеви:
Христосъ воскресъ, заспѣвай.

Нинѣ союжъ (sic) весь Хри-
[стосъ растирзаетъ,
Всѣмъ человѣкомъ грѣхи отпу-
[щаетъ.
Нехай же будетъ Богъ нашъ
[похваленій
І от вс(ѣ)хъ родовъ всегда про-
На вѣки буди. [славлений
Христе воскресшій, даждь до-
[ждати,
На страшномъ судѣ одесну ста-
Во Тройци зрѣти [ти,
І всегда хвалити
На вѣки вѣком. Амин

39. Пѣснь святому Георъгию.[1])

Непрестанно Господа о насъ моли,
Призивающихъ тя всѣхъ насъ сохрани,
Воине Христовъ, мучениче[2]),
Вѣнъцемъ славимъ вѣнъченосъче
Георъгие, скорий помощъниче.

Избавляй насъ всякихъ напастей,
Не даждь всѣмъ вѣрным в грѣхи впасти.

Ко храму твоему вси прибѣгаемъ
И усеръно тя всы прославляемъ[3]).

О семъ идоли смятошася
И падоша, сокрушишася.

Любовию горащею владичнею
Упразднивий прелесть идолъскую.

А з гроба мертвия воскресывый
И многих ко вѣрѣ прыгласывий.

И ми Георгия вси хвалѣмо
И со слезамы к нему припадѣмо.

---

[1]) Співаник „Національного Музею“ ч. 15189.
[2]) Рефрен. [3]) В рукоп. прослявляемъ.

40. Пѣсн на рождество Христово.[1])

Херовими святъ, архаггели зрятъ
Чудъ невидимій, вельми славимій.
Ахъ, ахъ, зѣло вельми цѣло удивишася.
Прійдѣмъ, прійдѣмъ до шопи,
Узримъ Бога во плоти
И Матеръ его святу
Дѣву Марію чисту,
Которая Сына Матка едина в ясла вкладаетъ.

Іже невмѣстимій вельми вмѣстися,
З утроби Дѣвичой Христосъ родися.
О глубина всѣмъ разумна недовѣдима.
Витай, Пане и Кролю,
Витай, нашъ Спасителю,
Витай, скарбе предрагій,
Никогда же пребраній.
О радости и сладости, явилъ ся всѣмъ намъ днесь.

Предвѣчній Монархо, щожесь то вчинилъ,
Же в яслахъ скотияхъ ниско ся зложилъ?
Ахъ, ахъ, Пане, нехъ ся стане воля твоя.
Чемъ аггели не служатъ,
Чемъ волъ з ослом там дрижатъ?
Познали Бога в плоти,
Хочяжъ нѣміе скоти,
На колѣна упадаютъ, Творцу своему хвалу воздают.

Шукаетъ Іродъ, якъ написался[2]),
В которой страни Христосъ родился,
Воспрашаетъ и взиваетъ книжники своя.
Они же ему рѣша:
(В) Вифлеемѣ родися.
В той часъ зѣло заричалъ,
Власц своя потаргалъ,
Убити Христа рожденна барзо ся рихло готовалъ.

---

[1]) Н. М. 12454.
[2]) Ся строфа має йти щойно по найблищій. В уривку співаника „Національного Музею" під ч. 15290 є текст в якім захований здогаданий порядок (по А — Ш).

А може звѣзда идетъ пред цари,
Котріе несутъ велики дари:
Злато и смирно и ливанъ предивно Пану своему.
Барзо ниско кланяше,
Подарунки даяше,
Познали найвишаго
Спаса, Цара своего,
И тако во страни своя со веселіемъ возвратишася.

Кушается царъ Іродъ без ума,
Шлетъ войско свое до Вифлеема:
Идѣте, бійте, кровъ пролевайте всѣхъ дѣтей малихъ.
Десять тисящъ четири
Дѣтей малих побили,
Безневинихъ нев(инн)ятокъ,
Ревне плачущихъ матокъ
Кровъ невину пролевали аки воду во Вифлеомѣ.

О Вифлееме, азъ днесь не драхлюй
И ти, Рахиле, благодушествуй,
Не плачте, мати, ваши дѣти взяти естъ до неба.
Кролевати тамъ будутъ,
Васъ матокъ не забудутъ
И ублагаетъ Христа
Рожденнаго Пречиста,
Бисьте слезы своя ревне утолили и в небѣ били.

Волх то Валаамъ все пророковалъ,
Лечъ вбити Христа нѣхто не досталъ;
Южъ кролюетъ, обѣцуетъ в небѣ бити.
Тілько ми ся згаджаймо,
Щири его кохаймо,
Би намъ грѣхи отпустилъ,
Мукъ пекельнихъ уволнилъ,
Ударовалъ вся благая, в небѣ всѣм кролевати.

Скиптре во руцѣ кесару даруй,
Звитяжати всюди враговъ поборствуй,
Просим тя, Пане, всѣ непрестанне: допоможи намъ.
Даруй в мирѣ прожити,
Тя Рожденна хвалити,

Где на зе(мно)мъ падолѣ,
Потомъ в небѣ на тронѣ,
Со аггели, архаггели даждъ намъ всѣмъ тя оглядати.

41. Пѣснь святой Тройцы.[1])

Прійдите днесь,
Новій Ісраиль весь,
(В) церковъ украшенну,
Духомъ просвѣщенну,
Воспой пѣсны красно,
Да узриши ясно.
Слава Творца Бога,
Се бо милость многа
Будетъ тебѣ данна,
С висоти посланна
От Духа пресвята,
Діядіма злата.
Имѣяше щедроты Богъ,
Да вознесетъ горѣ свой рогъ,
Подаетъ міру толикъ даръ
[многъ.
Очистивше крещеніе славно
Духа исходяща со небесе явно
И от паракліта
Тайна естъ открита,
Да потекутъ воды
Во вся земна роди.
Пія усладимся
И возвеселимся.
Огненнія духа рѣки
Текутъ злати во вся вѣки
Просвѣтиты вся человѣки.
Егда обѣща Богъ Духа послати,
Утѣшителя ученикомъ дати,
Гдѣ совокуплени
Язики огненни
Раздѣлени стали
И проглаголали
Бога в Тройцы биты,
Научиша пѣти
Отца, Сына равна
И Духа исходна,
Апостоломъ строителя,
Всего міра Створителя
И невидимо зиждителя.
Три поютъ лица
Предвѣчнаго Отца,
Рожденнаго Сына,
Прежде вѣкъ едина,
Духа исходяща,
Намъ вѣрнимъ свѣтяща,
Сынъ бо естъ во Отцы,
А Духъ святъ во Тройцы
В существѣ единомъ,
Во вѣкъ нераздѣлномъ,
Да подасть всѣмъ славу
И грѣховъ избаву.
Не остави насъ, Владыко,
Пѣние тебѣ велико:
Святъ еси во вѣкъ, буди, буди.

42. Пѣснь на рождество Ісус Христово.[2])

Безконечной благостины
И незмѣрной милостины
Богъ днес во плоти явися.
Послѣдних вѣков

[1]) № 21, 87а—88а.
[2]) Колекція А. Петрушевича, 233, стор. 15—17.

Стал человѣком.
Всѣ ся утѣшайте,
Его витайте
Пожаданнаго,
З неба нам даннаго.
Аггели вдячне спѣвают,
Хвалу єму́ воздавают,
Якó своє́му Пану и Богу.
Слава во вишныхъ,
А мир на нижных,
Воспѣвают,
Возвѣщают
Вдячну новину,
Пѣснь Божію Сыну.
Пастыріе услы пали,
Же то аггелы спѣва́ли
Над верте́помъ на повѣтру.
Вся повергоша,
За то прійдоша,
Удиви́шас(я),
Поклонишася
Вся содержащу,
Во яслех лежащу.
От Персиды тріе цары
Тамо прійдоша со да́ры,
Где Богъ во плоти явися.
Поклон отдают,
Христа выта́ют,
Ливан и злато,
Абы принято,
Мы тежъ кади́ло,
Бы Богъ прия́въ ми́ло.
Христе Цару нарожденный
И во яслех положенный,
Тебѣ Богу и Творцу молимся:
Укрѣпи́ царей,
Соблюди людей,
Агарянскую,
Всю поганскую
Дерзост их сотры́,
А вѣрнымъ покоры.

43. Пѣснь на рождество Христово.[1])

Новый триумфъ явися,
Спасъ миру народися.
Во пѣснехъ, вси вѣрніи, ликуйте,
Днесь духовно торжествуйте
О рождествѣ его.

Емпѣремъ вертепъ сталъ ся,
Богъ бо в нем показался.
Южъ земля небеснымъ естъ
Держит неодержима [видима,
На себѣ Христа.

Миръ во мирѣ слышати
О Божой благодати,
Горняя со земными начала
Божая мудрость собрала
Во единой мысли.

Царіе, ся зближайте,
Царю дары давайте,
Пастыріе, крыкнѣте, возыграйте,
Велегласно воспѣвайте
Цару рожденному.

Все аггеловъ множество,
Составѣте торжество,
Слава во вышнихъ Богу, крикнѣте,
Рожденнаго славѣте
Днесь на земли Христа.

---

[1]) № 1, 86б—87а.

44. Пѣснь на недѣлю Крестопоклонную.[1])

Владыка твари и Господь славы
На крест пригвожденъ, Панъ вшелякой хвалы
Вѣнцемъ от терня укоронованный,
Оцтомъ напоенный.

На крестѣ виситъ Христосъ пригвожденный,
Копіемъ з ребра своя прободенный,
Заушенія пріемлет и раны,
Молитъ ся за нами.

Дѣвая Мати, на крестѣ тя зрящи,
Увы мнѣ, чадо, вопіет, стенящи,
Оружіе сердце мое проходитъ
И утроба горитъ.

Радуйся, кресте, намъ похваленіе,
Бѣсомъ побѣда и прогнаніе,
Днесь кланяемъ ся
Вси, похваляюще
И лобзающе.

Прійдѣмъ, вѣрніи, Христу поклонѣмъ ся
И чистымъ сердцемъ вси приготовѣмъ ся,
Абысмо его всегда выхваляли
И з ним царствовали.

Поклонъ отдаймо днесь кресту Христову,
Бысмо оглядали вси благодать нову.
Умилно с плачемъ к кресту припадѣмо,
Слезы принесѣмо.

О Христе Царю, змилуйся над нами,
Не даждъ воевати невѣрнымъ над нами,
Сохраняй вѣру и всѣхъ христіяновъ
От рукъ бесурмяновъ.

А мы тя будемъ всегда выхваляти,
Воскресшаго тя всѣмъ проповѣдати.
Даруй здравіе и всѣмъ пожитіе
И спасеніе.

---

[1]) № 1 (85б—86а).

45.[1])

Радость на свѣтѣ пануетъ,
Кды Пилатъ декретъ феруетъ
Сроґій на Сына Божего,
Творца всего свѣта того.

Дисциплѣны зготовано,
Крест и гвозды поковано,
Жиди на того совѣтуютъ,
Христа, бы умеръ, воюютъ.

Всѣ ся на то уложили,
Бы Христа на крест прибили,
Прето Пилату отдаютъ,
Злые свѣтки поставляютъ.

Терновъ вѣнецъ уплетенно
И в препруду облеченно
Христа, Агнца невиннаго,
Царя Емпѣру горняго.

Идет с крестом Панъ смутне,
Збитый от Жидовъ окрутне,
Змѣнилъ всю свою доброту.
Жиди волаютъ к Пилату:

Нехай будет осужденный,
На смерть цѣле поданный,
Вкрижуй Маріина Сына
Христа Назарянина.

Потом с крестом поднесенный,
Желчи з оцтом напоенный.
Тое Матка кды узрѣла,
Падши на землю, умлѣла.

Лзы з очій выливаючи,
Же южъ умеръ, волаючи,
(Зъ) жалю такъ ляментовала,
За нимъ умерти жадала.

Матку учневи злѣцает,
А в томъ духъ Отцу отдает.
Тростію бокъ ему пробито,
Текла кровъ з водою обфито.

Мы тежъ вси днес поклонѣмъ ся
И смиренно помолѣмся:
Христе Іисусе преблагій,
Всѣхъ насъ помилуй, всемоґій.

46. Пѣснь кресту.[2])

Древо райское ново процвѣтаетъ,
Во мѣсто смерти юностъ намъ раждаетъ.
Адамъ от древа вкуси овоцъ смерти,
Сынъ Божій древомъ рачилъ врага стерти.

Оружіемъ крестнимъ спасетъ человѣка,
Поразн Мойсей Ада амалика.
Константин, царь великъ, а втомъ знаменитій,
Идоли враговъ порази на вѣки.

Макарій Спаситель крестъ воздвизаетъ,
Радостію сердца вѣрних наполняет.

---

[1]) № 1 (35б—36б). [2]) № 15 (6аб).

Господи, помилуй, согласно волають,
Распятаго Пана усѣ прославляють.

Гди судія прійдеть судити вселенну,
Добрихъ до неба, а злихъ во геенну,
Крестъ прокаженнимъ есть знакъ триумфалній,
Посрами Жидов и всѣх безсурманов.

Устрашатся слави креста пресвятаго,
Устидятся Пана, на немъ распятаго.
Будуть волати: падѣтъ на насъ, гори,
Не стерпим муки, строгой Бозкой кари.

Крестомъ спасется, зійдеть изъ гроба тѣло,
А душам дарует оздобу цѣло.
На томъ падолѣ и на вѣки вѣковъ
Крестъ христіаномъ завше гербнимъ знакомъ.

Презъ крестъ твой, Христе, и невинніи страсти
Дайся намъ вѣрним по смерти спасти;
Посрами враги креста пресвятаго,
Вѣрнихъ сподоби житія вѣчнаго.

47. Пѣснь на воскресеніе Христово.[1])

Христосъ Панъ зъ мертвихъ
И звитязство отримал [всталъ
И житіе намъ направилъ
И грѣховъ[2]) насъ избавилъ.
Киріе, киріе, киріе, елейсонъ.
[Аллилуя.[3])

Истлѣвшее естество
Обнови своимъ божествомъ
Новій Адамъ Христос Панъ,
Которій умеръ для насъ самъ.

Кто Лазаря воскреси,
Верия вѣчния сокруши?
Сокруши ада Вавилонъ,
Соборъ его во Сіонъ.

Кто слѣпіи просвѣти
И прокаженния очисти?
Христос нинѣ зъ мертвихъ
[всталъ,
Мертвим живот даровалъ.

Аггели ся думѣютъ,
На Творца зрѣти не смѣютъ,
Пристолъ сили дивятся
И херувими чудятся.

Архаггели спѣваютъ,
Кто сей красенъ, волаютъ,
Котрій зъ Емпѣру зійшолъ,
А от всхода[4]) днесь прійшолъ.

---

[1]) № 15 (15б—16а). [2]) В рукоп. хрѣховъ.
[3]) Повторяеть ся по кождій строфі. [4]) В рукоп. восора.

Князи, врата отверзѣтъ
И, херувими, воззовѣтъ,
Возопійте: святъ, святъ, святъ,
Человѣческимъ умомъ не пой-
[нятъ.

О воскресшій Отче нашъ,
Возвишаемъ къ тебѣ гласъ,
Живому Богу воспоемъ,
Единѣмъ гласомъ глаголемъ.

Воспѣем ти устнами
И радуемся душами.
Вси согласно воспоемъ,
Единѣмъ гласомъ глаголемъ:

Слава Отцу и Сину,
Воскресшему днесь вину,
Такъ тежъ и Духу святому,
Во Тройцѣ святой единому.

48. Пѣснь на вознесеніе Господне.[1])

Вси языци, купно с лици
Вострубѣте и воскликнѣте,
Царю Богу принесѣте:
Вознесися, Боже,
Возмѣте врата, князи ваша,
Возыйде Царъ славы.[2])

Услышите и внушите,
Восплещайте рукама
И возглаголите устнама.

Аггели трепещуще,
Возмѣте врата, глаголюще.

Апостоли вопіяху,
Со слезами глас испущаху,
Не остави нас, глаголаху.

Отвѣща Царъ, глагола самъ:
Пребудѣте время мало сами,
Азъ параклита послю на вы.

Вознесися, воцарися
На престолѣ Бога Отца.
Царствію его не будетъ конца.

49. Пѣснь рождеству Пречистѣй Дѣвѣ Маріи Богородицы.[3])

На седми дарѣхъ Духа свята основанна
Царская дщи Марія, Пречистая Панна,
Родися, явися во кончину вѣкомъ
И спасе, принесе радость человѣкомъ.

Она с тѣломъ, з душею велце оболченна,
Без тмы грѣха во миръ сей от Анны рожденна.

---

[1]) № 1 (38б—39а).
[2]) Останні три рядки повторяють ся.
[3]) № 1 (13а—14а).

Величай и витай, душе моя, Дѣву,
Царскую златую сего свѣта ниву.

На нейже сѣмя Боiъ Царъ хощетъ ся всѣяти,
Егда с Пречистой крове будетъ ся раждати.
И тогда от ада свободитъ Адама,
Егоже смерть ложе и пекелна яма.

Слезами ся омыю, Дѣво чиста, нынѣ,
Бымъ у водѣ грѣховной не втонулъ (в) семъ мирѣ.
Подаждъ ми на воли будущаго вѣка,
Созижди приплысти якъ быстрая рѣка.

Во градѣ нашемъ храмъ твой, Дѣво, маешъ,
Егда к нему на молбу всегда прибѣгаешъ.
Где молимъ и просимъ: рачъ насъ заховати
От муки и руки адскаго княжати.

А кто ти услугуетъ, той и ктиторствуетъ,
Нехай с нами во мирѣ долго жителствуетъ.
Дай намъ, Дѣво, премирно всѣмъ многая лѣта,
А в небѣ при тебѣ зрѣти Бога свѣта.

50. Пѣснь вторая.[1])

Достойно естъ Дѣву величати,
От небесъ хвалу возвѣщаги.
Ґди аггелъ вѣсть принесе,
Успенiю взрече
Гаврiилъ,

Готова буди, Богомати,
Сынови душу днес воздати.
Потом с тѣлом злученна,
До неба вознесенна
Будеши.

Возмѣте врата небесная,
Воходит Дѣва Пречистая.
Одесную престола
Сѣдит Дѣва почтенна
От Тройци.

Со страхом аггели спѣвают,
Превышше хоровъ возвѣщают.
Днес бо о насъ умоли,
На земли всѣхъ соблюди
В покою.

Нескверна Дѣво Голубице,
Уснулас в Гепсvманстей (sic) сто-
Апостоли вси бяху, [лици.
Тридневно пѣснь пояху
Согласно.

Блажимъ тя послѣдняя[2]) роди,
Даруй нам со небесе плод(и).
Запад врагомъ принеси,
Христiяновъ возгласи,
О Дѣво.

---

[1]) № 1 (16б—17б). [2]) В рукоп. послядняя.

На всякъ день храни своя птенца,
Моли намъ своего Первенца.
Посли покровъ на миръ свой,
Воведи насъ во дворъ свой
На вѣки.

51. Пѣсн на рождество Пресвятой Богородици.[1])

Под: О Пресвятая Дѣво, пом.

О любимая Дѣво от царъскаго рода,
Величаемъ ти родины от истаго плода.

Тисъ виноградъ преслѣчный на горѣ Ливанской,
Процвитаешъ рождеством си во полатѣ царъской.

Тыс лелѣя пахнучая в смердящемъ юдолѣ,
Даси запаху душамъ нашым вознестися горѣ.

Ты солнце пресвѣтлое з Аннинoго неба,
Во темности вѣка свѣтишъ, чого было треба.

Ты звѣзда пресвѣтлая на востоцѣ свѣта,
Восходишъ рано пред сим солнцем, что сотвори лѣта.

О сладкая ластовице, зготованна Богу,
Якоже твои родины славити возмогу?

Небо и земля из аггелы страхом упадаютъ,
Новорождъшую тя, Дѣво, пѣснъми величают.

Езекія царъ тебе нарече стѣною
Для крѣпости всѣхъ вѣрных и обороною.

Давидъ засъ праотецъ твой ꙃды восхотѣ пити,
З выѳлеомской кирницѣ жажду си утолити,

Теды тебе видѣ в рунѣ окропленномъ
И росою Духа святаго в Сіонѣ змоченномъ.

---

[1]) Колекція А. П. 233, стор. 70—72.

[2]) Відміни тексту в сім самім співанику на стор. 53—55 такі: 2. родини от чистаго. 5. Ты лѣлѣя пахнуча. 6. запах. 7. з Аннинаго. 9. звѣзда преслѣчная. 12. Якоже азъ... славит. 13. Небо, земля з аггелы. 18. З выѳлеемъской. 19. тебе предвидѣ.

Дай же и нам тую росу на своих родинах
И напой нас вином свѣта в земних сих краинах.

Мы же тебѣ воспоем, воспоемъ на земли пѣснь нову,
Быс нам дала чути в небѣ глас аггелского трону.

52. Пѣснь покрову Пресвятѣй Богородици.[1])

О Пресвятая Царице, миру покрове,
Избавляй насъ от вѣчных мукъ пекелна рова.
Покрове, миру святѣйшій,
Над всѣхъ аггеловъ честнѣйшій,
Всегда славнѣйшій.

Царице небесная, покрове миру,
От еретиковъ невѣрныхъ сохраняй вѣру.
Сохраняй насъ отъ напасти,
Не дай же намъ в грѣхи впасти
Во адской власти.

Андрей видѣ на воздусѣ тя стоящую,
За христіянъ Христа Бога всѣхъ молящую.
Сохраняй насъ, соблюдай насъ,
Защищай насъ, не давай насъ
В руки грѣшникомъ.

Святителіе во церкви покланяютъ ся,
Апостоли со пророки вси радуютъ ся,
Ґды молиши Христа Пана,
Бы намъ была жизнь подана
На семъ падолѣ.

Бысмо тебе, Панно чиста, на вѣки хвалили,
Поки стане всего свѣта, во царствѣ жили,
Просимъ тебе, о Царице,
Моли Бога, Владычице,
Всѣхъ Помощнице.

---

20. свята. 23. тебѣ воспоемъ на земли. 24. в небѣ чути глас аггелска тону.

[1]) № 1 (17б—18а).

53.[1])

Устомъ моимъ, Матко, твоимъ чудомъ хвалу не лѣтъ воздати,
Ґды допѣро дражу зѣло языкъ пѣніямъ утверджати.
Но кролева сія нова внемли глаголи, понуди, возбуди болша-
[ковъ себѣ.
Правда, же той Панны святой годне нѣкт не выславилъ, о ве-
[лебна и хвалебна,
Створеня найзацнѣйша, твоя цнота даръ живота, бос выбран-
[на и вызванна,
Спокори, водвори святых многихъ, серафимъ славнѣйша.
Намъ Еѵина першая вина райскія врата затворила,
В[2]) иншой мѣрѣ, слушной вѣрѣ тыс нам небо отворила;
С першой матки вся отроки в одхлани во длани предани бы-
[ша в руцѣ демономъ.
А с той второй Матки драгой народ взялся збавленя,
Хвалу дати, не устати, то всѣмъ бы нам належало,
С которой Богъ нашъ взялъ на себе тѣло.
Воламъ к тебѣ (в) всякой требѣ: позволи, бымъ волилъ,
Сына едина твоего пилновалъ.
Барзо прошу, нехъ отношу, даждъ памяти таковой,
Бымъ тя годне и пристойне славилъ сердцемъ и словеси.
А змазаня и связаня вижду, тверджу быти збудити устомъ
[моимъ.
Еднакъ требѣ, бы ко небѣ, зносимъ хвалу ко тебѣ.
Хвалы вшелкой, цти великой годна речъ быти весола,
Чти Дѣвица и Родица, призри на насъ, помилуй насъ,
Даждъ помощъ Вышнему на сихъ людехъ и пребуди воскорѣ
[всецѣло.

54. (Пісня) Богородици.[3])

О пресвятая Дѣвице, к тебѣ прибѣга́ю,
А на по́мощ тебе́ всегда к себѣ призываю,
До ног ти впада́ю, слезы пролива́ю,
Спамятавши грѣхи́ своя́, сердечне вздыхаю.

---

[1]) № 1 (18а—19а).
[2]) В рукоп. З.
[3]) Колекція А. П. 233, стор. 45—46.

Ма́йстат Божій обрагилем, роспустне живучи,
Грѣхи́ своя́ безчисленны ув себѣ чуючи,
Бы́лем злости склонный, а грѣху поволъный,
Бо мя на то побужает умыслъ мой сваволный.

Причинися, Дѣво Мати, до Сына своего,
Бы мнѣ даровал попра́ву жи́тія моéго,
Бым мыслил о небѣ, а прибѣгалъ к тебѣ,
А по смерти рачъ мя приняти до царства к себѣ.

А я всегда аллилуя тебѣ воспѣваю,
Бога в Тройци единаго бы́ти визнаваю
И тебé Цары́цу и Богородицу
Со всѣми святыми поéмъ Влады́чицу. Finis.

55. Пѣснь Пресвятой Богородици.[1])

Усыхающимъ с прагненя
От чистцоваго спаленя,
Маріе,

И терпящим тяжку муку
Подай лѣтостиву руку,
М.

Тыс на жажду криницею,
Возри ока зриницею,
Мар.

А з твоего злѣтованя
Выбавъ грѣшных от караня,
Мар.

Ключу Давидовъ до неба,
Помочи душамъ потреба,
Мар.

Нехъ будут з муки вырваны
И на волност отданы,
Маріе.

Вшитких вѣрныхъ з вѣзерунку
Додай душам ратунку,
Маріе.

Тыи в небѣ волност мают,
Нехай помощи дознают,
Маріе.

Чрезъ твою причину
Грѣшных людей всяку вину,
Маріе,

Богъ отпустит из геенны,
Нехай будут свобожденны,
Маріе.

Подай добра человѣкомъ,
Не гордишъ грѣшникомъ,
Маріе,

Вырви ихъ судіи руки,
Нех не терпят тяжкой муки,
М.

---

[1]) № 1 (77аб).

Тыс для ока Предвѣчнаго,
Которому нѣсть равнаго,
Маріе,

Май нас в своей оборонѣ
При остатнем вѣка згонѣ,
Маріе.

Когда будет Богъ судити,
Рачъ ся, Панно, причинити,
Мар.

Да будет твоя причина
До твоего, Панно, Сына,
Маріе.

Мати Іисуса ласкава,
Котрого повсюду хвала,
Маріе,

Вси прибѣгаемъ ко тебѣ,
Бысмо были с тобою в небѣ,
Маріе.

56. Пѣснь Пресвятѣй Богородици.[1])

Днесь хоць вмираетъ Іисусова Мати,
Радость являетъ, не треба плакати.

Бо и, умерши, по смерти естъ жива,
Тая заченши породила Сына.

Слѣчная Панна смерти не причастна,
Зоря заранна по заходѣ ясна.

Престолъ щирокій и облакъ без хмуры
Берутъ облаки сіонскими цари.

Служатъ аггели и главы скланяютъ
И ликъ весело апостолъ спѣваютъ.

Внійди, Царице, внійди до Сіону,
Осядь, Дѣвице, на сыновскомъ трону.

Роже слѣчная небеснаго поля,
Завше красная неоранна роля,

Котрая стерла и зміеви главу,
В грѣсехъ не умерла, мѣй же вѣчне славу.

Справъ такъ намъ земнымъ в грѣхахъ не умирати,
В небо от земля преставленна Мати.

57. Пѣснь преподобному отцу Онуфрію.[2])

Онуфрій святый в старости рожденный,
От него шатанъ з млада посрамленный.

---

[1]) № 1 (92аб). [2]) № 1 (69б—70а).

Ґды зрадилъ огень, оттоль го вмѣтаетъ,
    Невредим зостаетъ.

Стондъ слуга Бозскій Онуфрій названный,
Ґды былъ во огни цѣлый захованный,
Прето го родичъ не собѣ ховаетъ,
    Но Богу отдаетъ.

Провадитъ сына яко царъ достойный,
Даетъ в монастырь убогій, пристойный:
Пріймѣте чадо, речетъ царъ, не мое,
    Але южъ Боское.

Королю перскій, что чинишъ такого,
Мѣвши дѣдича токмо единого,
Даешъ на службу в Тройци единому
    Богу предвѣчному?

Тамъ в монастыру ланя го питаетъ,
Опатрность Боска о немъ памятаетъ.
Самъ Христос Господь дает в свимъ образѣ
    Хлѣбъ ему в злом разѣ.

Давшися святый в Боску оборону,
Мечетъ южъ берло и перску корону,
Не хцет достатковъ на том свѣтѣ мѣти,
    Но Богу служити.

Провадитъ аггелъ дитя збытъ малое
На пущу, тилко шест лѣтъ маючое.
Аггелскимъ хлѣбомъ тамъ его питаетъ,
    Аггеломъ го знаетъ.

Такъ лѣтъ шестдесятъ поносилъ тѣсноту,
Упалъ солнечный, зиму и наготу,
А Богъ одѣваетъ якъ слугу своего
    Патрона нашего.

В лѣтъ го шестдесятъ на пущи знайдуетъ
Пафнутій святый и з нимъ бесѣдуетъ:
Яко ту живешъ, хощу цѣле знати,
    Всѣмъ проповѣдати.

Онуфрій святый иннымъ для прикладу
Житіе свое повѣдатъ по ряду,

Ижъ былъ кролевичъ, на пущу засъ младый
Шолъ з Боскои рады.

Онуфрій святый рекъ Пафнутіеви:
Южъ мнѣ часъ смерти приходит при тебѣ.
Отдает душу в руцѣ Бога жива,
Ґды южъ справедлива.

Душу самъ Христос провадитъ до неба,
Старцеви тѣло кдыжъ погребсти треба,
Львы теды сами гробъ ему копают,
Честно погрѣбаютъ.

О всемъ Онуфрій и ту памятаетъ,
При смерти вшиткихъ Богу залѣцаетъ,
Кто бы ся ему в опѣку поручилъ,
Бы вшитко получилъ.

Естес в нещастю, естесь в утрапленю,
Естесь в хоробѣ, естесь у вязеню,
Удайся заразъ до того патрона,
Оттоль оборона.

Ратуй насъ завше, теразъ и на вѣки,
А кгды по смерти замкнутъ ся повѣки,
Справъ, бысмо Бога в небѣ оглядали
И з нимъ кролевали.

58. Пѣснь священному Савѣ.[1])

Возвеселися, пустыни, цвѣтущи,
Іграй, Іорданъ, струями текущи.
Мужа святаго житіе сіяетъ,
Вѣрныхъ озаряетъ.

Ликуй радостно, преподобне отче,
Святыя Тройци великій угодниче,
О преблаженне, о священный Саво,
Аггелская славо.

Мужу желанный, пустынный жителю,
Слуго Господень, вѣрный служителю,
Пріими малое от насъ хваленіе,
Дай отпущеніе.

---

[1]) № 1 (706—716).

Тебе согласно вси днесь восхваляемъ,
Красныя пѣсни, отче, воспѣваемъ.
Всесвятый отче, молися за нами,
Своими слугами.

Аггеле земный, человѣче небесный,
Пастырю стада паствы своея словесный,
Умножил еси собранная стада,
Духовная чада.

Церкви Христовы учителю красный
И всѣмъ безплотнымъ дѣмономъ ужасный,
В подвизѣ своемъ пчела трудолюбна,
Словесныхъ премудра.

Чистымъ житіемъ преподобнымъ слава,
Аггелъ во плоти, постникомъ похвала,
Нектар небесный, аггелская сладость,
Каппадокомъ радость.

Саво блаженне, великій чудотворче,
О насъ молися, преподобне отче;
Ясное солнце, пресвѣтло сіяешъ,
Вѣрныхъ озаряешъ.

Церковъ ликуетъ праздественну память,
Твой день пресвѣтлый вси вѣрныи славятъ.
Рач умолити, Царя упросити
Со святыми жити.

Пѣснь ти приносимъ, ратунку жадаемъ,
Твою святую память почитаемъ.
Саво прехвалне, тебе величаемъ,
Поклонъ отдаваемъ.

59. Пѣснь тремъ святителемъ.[1]

Восхвалимъ пѣснми днесь торжественно
И воскликнѣмо купно пѣсненно
Трех свѣтилъ толикихъ,
Пастырей великихъ,
Согласно.

---

[1]) № 1 (81а—82а).

Иже во мирѣ ясно свѣтяше,
Егда на земли тѣломъ живяше,
А днесь на лонѣ
Видят южъ в Сионѣ
Сидяща

Во тріехъ лицехъ еднаго Бога;
Тамъ имъ естъ радост велми премнога,
Где аггелъ хоръ в лицѣ
Поюще Владыцѣ:
Святъ, святъ, святъ.

Василій бяше на земли стоящъ,
От земля главою небеси досяжащъ,
Во столпѣ огненнѣ
Видящъ южъ явленнѣ
Чудесе.

Григорій риторъ бѣ предизрященъ
В словесехъ рѣчи и преиспрящренъ,
Догмата храняше
И вѣру втверждаше
Дерзостно.

Златымъ языкомъ вѣща Іоанъ,
Когда умоленъ прейти от Команъ,
На престолъ возвращенъ
И на немъ посажденъ
Рекъ: миръ всѣмъ.

Сія же вина праздника бяше,
Егда велику распрю имяше
В тыхъ тріех велицѣхъ
Пастырехъ толицѣхъ
Неравни.

Внезаапу же явѣ предсташа,
Мужу премудру се глаголаша,
Да распру укротитъ,
В единъ день сочинитъ
Праздникъ ихъ.

Мы равни есмы у Бога, рекшихъ,
По семъ до неба видящъ ихъ вшедшихъ,

Ужасен зѣло бѣ,
Помысли во себѣ,
Чудъ зрящи.

Тогда отверзе умъ разумѣти,
Ѱалмы и пѣснми днесь обновити;
Когда се видяше
И распру имяше,
Предстанутъ.

И мы тожде днесь вси воззовѣмо,
В тройци святыхъ купно почтѣмо,
О помощъ просящимъ
И всѣмъ намъ славящимъ
Память ихъ.

60. Пѣснь святому апостолу и еѵаггелисту Христову Луцѣ.[1])

Что тя нареку, апостоле святый,
Служителю тайнъ, бось ты ест пречестный
Сосуд святаго Духа божественна,
В сей церкви славна.

Луко блаженне, столпе премудрости,
Свѣте пресвѣтлый Божіей свѣтлости,
Просвѣти сердца людей ту стоящихъ,
Тя днесь славящихъ.

Ей, причинися до всѣхъ Зиждителя
И упроси намъ свого Створителя,
Ижъ бы нас вѣчне за грѣхи не каралъ,
Ласкою даровалъ.

Еѵаггелисте, душамъ нашимъ врачу,
Днесь ся мнѣ покажъ, нехъ тя южъ обачу
Во помощъ себѣ и всѣмъ христіяномъ
В храмѣ твоемъ славномъ.

Прійдижъ в триумфѣ, свѣтозарный Луко,
Пріими молбу от насъ твоихъ слуговъ
И донеси я небесному Отцу,
Нашему Творцу,

[1]) № 1 (79а—80а).

Ижъ бы насъ грѣшныхъ в ласцѣ своей заховалъ,
По смерти нашей царство намъ даровалъ,
Котрого, святый, рачъ намъ упросити
Со аггели жити.

61. Пѣсн' великомученици святой Варварѣ.[1])

Плачися, душе, жалю неизмѣрна,
Зря́щи на дщер гнѣв отца невѣрна,
Како Диоскор дщер власну,
Видяй еи зѣло красну,

Поневѣрствія си́льно навраща́етъ,
Покло́нъ ідоломъ дати примушает.
Страждетъ Варва́ра святая
От Діоскора вся зла́я.

Отца и Сына и Духа святаго,
Вѣруетъ быти в Тройцу́ единаго
И Сына з Дѣвы рожденна,
Христа Бога воплощенна.

За то от отца́ на тѣлѣ мучима,
От Діоскора за вла́сы влачи́ма,
А за власную Христа сла́ву
Усѣ́ченна бысть во гла́ву.

Го́ре ти, отче, убивши дщеръ, го́ре,
О како́въ еси́ дерзокъ, Діоскоре,
Уби́вши дщеръ свою́ власну,
Невѣсту, Богу прекра́сну.

Лечъ милосердный всея видец спра́вы
Вѣнчал Варва́ру вѣчным вѣнцем сла́вы.
Мзда твоя́, Варва́ро, многа,
Моли́ за нас Христа Бога.

62. Пѣснъ о блуднимъ сыну.[2])

Нѣсм' достоинъ карещися сыном тво́имъ,
Сотвори́ мя хоч еднаго рабом своимъ.

---

[1]) Колекція А. П. 233, стор. 3—5.
[2]) ibid. стор. 96—99.

Егда́ поверза́ю себе́,
Прошу, про́шу пилно тебе:
Пощады́ мене́.

Злѣ расточих богатство, живючи блудно,
А иншого собирати юж ба́рзо тру́дно.
Но азъ поверзаю себе́,
Про́шу, прошу пилно тебе:
Пощади́ ме́не.

По́ки в гла́дѣ спро́сных грѣхов ги́нути буду,
Поки в тяжкой не́мощи, поки пребуду?
Но азъ поверзаю себе,
Прошу, прошу пилно тебе́:
Пощади мене́.

Наемником колико хлѣба избиваетъ,
А мнѣ крупицъ пада́ющихъ столу недостает.
Но азъ поверзаю себе́,
Прошу, прошу пилно тебе:
Пощади́ мене́.

Охъ мнѣ, лютѣ временными прелщенну сластми
И отвсю́ду уязвле́нну плотскими страстми.
Но аз поверзаю себе́,
Прошу, прошу пилно тебе:
Пощади (мене).

Ка́мо пойду, что сотворю́ треокаянный,
Стра́тивши дар креще́нія, от Бога данный.
Но азъ поверзаю себе́,
Прошу, прошу пилъно тебе:
Пощади́ мене́.

И обѣти юж преступих невоздержаніемъ
Побуджа́ем плотскихъ страстей желаніемъ.
Но аз поверзаю себе́,
Прошу, прошу пилно тебе:
Пощади́ мене.

Южъ не имашъ в моих скорбехъ, ахъ, нещасливій,
Тылко звати к тебѣ уже, мой добротливій.
Егда́ поверзаю себе,
Прошу пилно тебе:
Пощади мене.

63. Дума тѣла.[1])

Зна́ю, ижъ я естемъ я́ко паучи́на,
Порох, земля́ и пепел и сластна гли́на.

Зна́ю, ижъ всѣ мои́ лѣта сут я́ко цвѣтъ
И прудко миня́ют як в по́лю п'е́нкный квѣт.

Предц'я само себе́ и своего пана,
То ест душу нево́лю, своего гетмана,

Ведучи́ до грѣхов и иншой зло́сти,
Що не ест анѣ будет без тяжкой жа́лости.

Бо так я, як душа, в купѣ ся тѣшимо,
Во купѣ теж вѣчной муки ся боимо.

И хочъ я, уме́рши, в зе́млю ся оберну,
Лечъ по судѣ мушу взя́ти трвалост нескажен(ну).

То мя барзо трапит и без стро́гой муки,
Ижъ юж трудно умерти на вѣчніи вѣки.

Не будет там конца́ анѣ в ты́сячу лѣтъ,
Поки Богъ будет Богом и его твари свѣтъ.

Поти я з душею буду вѣковати,
Во пламени огністом согаряти,

Если́ не преста́нем Бога обража́ти,
А за грѣхи́ бридкіе серде́чне пла́кати.

Теразъ, теразъ, душе, Бога поизнаймо,
А себе́ роско́шами болше не прелщаймо.

Додай нам ратунку, Христе, Божій Сыне,
Бысмо тя препросили слезами умилне.

И ты, чиста Панно, додай ми чистости,
Скро́мности, тихости и встремезли́вости.

Не допускай ми ся спро́сне растила́ти,
Нечистоты́ злым огнем душу поджегати.

Але мое́ сердце взбужай до покути,
Би для грѣховъ не впа́ло в пекелніи нурти.

---

[1]) Колекція А. П. 233, стор. 93—95.

64. Пѣснь покаянная.[1])

З болестію сердца вопію до Бога,
Наступуетъ на мя нынѣ смертная тривога.

Обачилемъ, жемъ учиненъ из земнаго гною,
Кровъ, кости и все тѣло Бозскою рукою.

И знову тежъ неиданый в землю обернуся,
Не хотячи, мушу умерти, а суда боюся.

Ровно бо всѣмъ треба пред суд страшный стати,
Трудно наймудрѣйшему тамъ ся вымавляти.

Аггели кди во трубы страшливе затрубятъ
И всѣхъ мертвыхъ голосом от гробовъ возбудят,

Судія справедливый сядетъ на престолѣ
И осудитъ всѣхъ насъ бывших на земном падолѣ.

Ахъ, якъ же мнѣ грѣшному пред судъ страшный стати,
Поневажъ мя во грѣсехъ породила мати.

А щожъ менѣ за утѣха, жемъ уживалъ свѣта,
Роскошне мешкаючи, утратилемъ лѣта.

Фолґовалемъ тѣлу у марностей земныхъ,
Южъ естемъ негоденъ роскошей небесныхъ.

Надѣю тилко имѣю на Бога и Творца,
Онъ Богъ мой, живот мой и вѣчный обронца.

Владичествію его слава нескончона,
На вѣки вѣковъ нехай будет хвала розмножона

Архаггелскому Цареви на вѣчные лѣта,
Слава церквамъ строителеви широкого свѣта.

65. Пѣснь о страшномъ судѣ Христовомъ.[2])

Испомни, не спи, сердцемъ затвердѣлый,
Еще не плачешъ, такъ закаменѣлый.

Рад бымъ плакати за грѣхъ, слезъ не маю,
Омыти грѣхъ мой не знаю, якъ маю.

Мешкаю въ грѣхахъ и смерти боюся,
Ахъ, слезъ не маю, не вѣмъ, якъ спасуся.

---

[1]) № 1 (80аб). [2]) № 1 (75аб).

Нендзный азъ не вѣмъ, якъ умерти маю,
О страшномъ судѣ бынамнѣй не дбаю.

Ктожъ такъ согрѣшилъ якъ (я) на семъ свѣтѣ,
Моему Творцу, не вѣмъ, якъ ся явити.

Естемъ грѣхамъ бездна, не можъ изчитати,
Рад бымъ слезы мѣлъ, бы ихъ сполокати.

Кроль, панъ и нищій в купѣ мусятъ умирати;
В чомъ смерть застанетъ, в том пред Богом стати.

Рѣки от очій треба источити,
Кто хощетъ с Христомъ в небѣ вѣчне жити.

66. Пѣснь Сладчайшему Іисусу.[1])

Ты еси, Іисусе, ты моя радости,
Ты ми веселіе, ты моя сладости.

Іисусе, радости твоихъ насыти мя,
Одеждо веселія, тлѣннаго покрый мя.

Богатство земное нѣвощо вомѣняю,
Егда, зря на небо, Бога тя всѣхъ знаю.

Аще бы вся моя погубилъ во мирѣ,
Тя паче, Боже мой, имамъ все во вѣрѣ.

Аще бы людіе тя Христа познали,
Никогда бы гнѣвомъ тебе прогнѣвали,

Іисусе, Боже мой, Владыко владѣющихъ,
Іисусе, надеждо моя, утѣхо плачущихъ.

Хвалю тя, Боже мой, над всѣхъ святѣйшаго,
Славлю тя, Царю мой, над всѣхъ достойнѣйшаго.

Дверъ сердца нашего сокруши каменю,
Положи любовъ в насъ к себѣ пламеню.

Ты сердцу моему подаждъ веселіе,
По смерти животъ и утвержденіе.

Ты, хлѣбе животный, насыти мя алчущаго,
Разума источниче, напой мя жаждущаго.

Нищимъ одѣяніе, сиротамъ защитниче,
Іисусе, утѣхо моя и мнѣ помощниче.

---

[1]) № 1 (81аб).

Іисусе, теплото, грѣшнаго огрѣй мя,
Солнце праведное, свѣтомъ освѣти мя.

Аще тя познаемъ в молвѣ херувимской,
Тогда тя прославимъ в славѣ серафимской.

Хощемъ тя вси, Христе, усердно познати,
Лицемъ насъ ко лицу сподоби взирати.

67. Пѣснь о Адамѣ и о Евѣ, коли в раю были.[1])

Пожен же, Ево, быдло
До бору[2]) на кадило.

Не пожену я сама,
Бо ся бою Адама.

Не бойся мене, Ево,
Я естемъ Божое древо.

Указалъ Адамъ Евѣ
Пару яблокъ на древѣ.

Ева его питала,
Если ихъ исти мала.

Мовилъ Адамъ: ой, Ево, Ево.
Заказано то древо.

Ева то не слухала,
Овоцу заживала,
Адамови давала.

З раю, слѣчнаго мѣста,
Вигнана естъ невѣста

За япко вкушеное,
През венъжа поданное.

Вандруй же[3]), Ево, з раю,
Южъ тя ту добре знаю.

Мовилъ Адамъ: Ево, Ево,
Щоже есь учинила,
Жес мя з раю збавила?

Добре намъ было в раю,
В томъ зеленомъ гаю.

Пташкове намъ спѣвали,
Звѣрятка насъ слухали.

Адамъ рекъ: Ево, Ево,
Минути было то древо.

Не слухати было венжа,
Малась Адама мужа.

Вандруючи Адамъ з раю,
Станулъ си[4]) в земномъ краю.

Сидѣлъ потомъ на древѣ
Та шылъ бочкоры Евѣ.

Ох, ту бѣда на свѣтѣ
Якъ в зимѣ, такъ и в лѣтѣ.

Пусты краины оралъ,
На волы гейкалъ, волалъ.

Охъ, ту бѣда невзному
Чловеку страпленому.

Трафицъ до рая не могу[5]),
Стратилъ емъ безъ грѣхъ дорогу.

Слава Богу вишнему,
Во Тройци единому. Конецъ.

---

[1]) № 7 (16а—17б). [2]) В рукоп. вору.
[3]) В рукоп. вандруежъ. [4]) В рукоп. ся. [5]) В рукоп. могутъ.

68. Пѣснь рождеству Христову.[1])

Виѳлееме граде, гойне веселися,
Цару славы миле своему поклонися:
Витай, Цару нарожденій,
И въ ялехъ положеній.[2])

Сказуй царемъ земнимъ скоро поспѣшати,
Берла и корони Кролеви воздати.
Пріймы, Цару...

Сказуй потентатомъ и звитязцомъ свѣта
Лаври приносити звитязкаго квѣта.

Гурмовъ прииждджайте, вожди воевъ славы,
Новому Гетману даруйте булави.

(З) златими лѣсками, маршалки, спѣшѣте,
Маршалкови вѣковъ лѣски отдадѣте.

Звивайте хоронґви, бо южъ не до бою
Хоронжій приходитъ, але до покою.
Витай, Цару...

Зо всѣхъ сторонъ свѣта, вои, ся зиждджайте,
Небеснаго Вожда себѣ обирайте.

Зносѣте богатства, скарбы золотіе,
Пурпури и шати Пану дорогіе.
Пріймы...

И вы, пастиріе, с пастирми спѣшѣте,
Агнца Агнцу Христу новому дадѣте.

Пѣвци, гучно, вдячне пѣсни зачинайте,
Високчайшим гласом Пана привитайте.
Витай...

Оразъ все створеня до Творца спѣшися,
Единому Пану слушне поклонися.

69.[3])

Возвеселѣмся вси купно нинѣ,
Христосъ родися в подлой яскинѣ,

[1]) Співаник „Націон. Музею“, 41 Q.
[2]) Повторюють ся по кождій дальшій строфі з початком „Витай“ або „Пріими“, доки не зазначена зміна.
[3]) Співаник Ів. Пашковського. Надрукована з змінами в львівськім „Богогласнику“ з 1850 р.

В побѣдних вѣковъ
Сталъ (сталъ) человѣком,
Вси ся на земли втѣшаймо.

Вси ся втѣшайте на земли гойне,
Хвалу воздати ему пристойне,
Пожаданному,
З неба даному,
Котрий ввес свѣтъ откупилъ.

Котори вес свѣтъ откупилъ з аду,
Учинилъ вѣчне всѣмъ вѣрнимъ раду.
За тое ему,
Пану своему,
Пѣсни спѣваютъ согласно.

Пѣсни спѣвайте согласно миле,
Соторжествуйте абѣе щире.
Слава во вишнихъ
И миръ на нижнихъ,
Веселя свѣту гласѣте.

Веселя свѣту гласѣте явно.
Но прочъ еще пр(о)роки давно
Пророковали
Й повѣдали,
Же ся народилъ Царъ вѣковъ,

Же ся народилъ Царъ вѣка слави
И сотраслъ многимъ на земъли глави,
Которому цари
Прийшли со дари,
Поклонъ отдали валечне.

Поклонъ отдали валечне нынѣ
Яко малому Христу дитятку,
Ливанъ и злато,
Аби принято,
Так тежъ кадило со страхомъ.

Со страхомъ ему пастирие спѣваютъ,
Где волъ і оселъ Пана загрѣваютъ.
Ан(г)ели в небѣ
В его потребѣ
Умилне пѣсни спѣваютъ.

Спѣвают пѣсни нарожде(н)нному,
Во яслехъ нинѣ положеному.
И ми спѣваймо
И вихваляймо,
Его на вѣки величаймо,

Аби насъ здарилъ здѣ долго жити,
Цар(ст)вѣя его всѣмъ доступити.
Покори враги
Всѣмъ намъ под ноги,
Даждъ намъ в покою прожити,

Прожити в мирѣ долгоденствѣя
Служащим ему восхваления.
Чистая Панно,
Тя непрестанно
Хвалим со Сином на вѣки.

70. Пѣснь на рождество Христово.[1])

Соберѣтеся, вси человѣци,
На триумфъ нынѣ, аггели лики,
Спѣвающе весело,
Вискакуйте навколо:
Гоц, гоц, гоц, гоц, гоц, гоц, гоц, гоц, гоц.

Бо намъ Марія Дѣва Пречиста
В убогой шопѣ зродила Христа,
Которому хоть (в) будѣ
Грает Грицко на дудѣ:
Гу, гу, гу, гу, гу, гу, гу, гу, гу.

Зобачевши то пастухъ Данило,
Скочивъ до шопи, бо му не мило
При вовечка(х) застати,
На пѣщалку заграти:
Фю, фю, фю, фю, фю, фю, фю, фю.

Гаврило старій зловилъ барана,
Взявше на плечѣ, занѣсъ до Пана,
На коляду даруетъ
И в ноги цѣлуетъ:
Цмок, цмок, цмок, цмок, цмок, цмок, цмок, цмок.

---

[1]) Н. М. ч. інв. 12454.

Стахъ порвалъ за лобъ брата Бориса
И питается, где овца лиса.
Встань, ходѣмо, пѣймаймо
И Дитятку отдаймо:
На, на, на, на, на, на, на, на.

Фетько Мақима стиснувъ за ногу:
Вставай, втѣкаймо, видишъ тривогу,
Бачишъ, щосьмо[1]) заспали,
Братя поутѣкали.[2])
Охъ, ох, ох, ох, ох, ох, ох, ох.

Зійшовшися, въ порога вси стали,
Ведлугъ можности коляду дали,
Виграваля, спѣвали,
На колѣна вклякали:
Дя, дя, дя, дя, дя, дя, дя, дя.

Іосифъ старій вдячне пріймаетъ,
Би оглядали, Дитя вкриваетъ.
Оттутъ лежитъ Спаситель,
Всего мира кормитель:
От, от, от, от, тут, тут, тут, тут.

Марія Дѣва ся притуляетъ,
Аби не змерзло, Дитя вкриваетъ,
Притискаетъ, притуляетъ,
Пилюшками обвивает:
Лю, лю, лю, лю, лю, лю, лю, лю.

(А у) бидлятокъ осел из воломъ
(Стояли) в яслехъ, хухали сполом,
Огрѣвали Дитятко,
Невинное Ягнятко:
Ху, ху, ху, ху, ху, ху, ху, ху.

Тріе кролеве с перси(д)ской страни
Прійшли витати Пана над пани,
Дари офѣровали
И ниско ся кланяли:
Такъ, так, так, такъ, так, так, такъ.

Аггели з неба втомъ поспѣшають,
Слава во вишнихъ, пѣснь возглашаютъ

---

[1]) В рукоп. щожмо. [2]) В рукоп. поотѣкали.

Нарожденному Пану,
Аггелскихъ войскъ гетману:
Святъ, свят, свят, святъ, свят, свят, святъ.

И ми до шопи днесь прибѣгаймо,
Нарожденному хвалу отдаймо,
Спѣвающе: га, га, га,
Дrepresenting: на, на, на.
Пріими то, Христе,
Намъ до користе.

71. Пѣснь рождеству Христову.[1])

Во яслехъ лежитъ,
Квѣт в руках держит,
Непостижимій
И недвижимій.
Богъ намъ родился
И пеленами повился.[2])

Треба то знати,
Же из бидляти
Створител нынѣ
Лежит на сѣнѣ.

Въ полунощной нынѣ
Стало ся годинѣ.
Туди пастирѣ
Бѣгли як звѣрѣ.

Аггели святіи
Днес дают знати,
Бы ишли пастирѣ
Бога витати.

Козма з Демяном
Пред Христом Паном
Под едним дахом
Стали съ страхом.

Туди Микита,
Сам Бога вита,
При яслехъ ставши,
Шапочку знявши.

Савка з Іакимом,
З своимъ побратимом
Скоро прибѣгали,
Заразъ заспѣвали.

Туш (?) из Хомою
Полониною,
А Стах з Борисом
Прибѣгли лѣсомъ.

Яремко долом
Купно з Антоном
У едной лудѣ
Заплили тудѣ.

Іосифови
По перогови
З уклоном дали,
Бы оглядали.

Крамарѣ стали
И продавали
Близен'ко дверець
Ладанъ и перець.

Богу ихъ доли,
Рѣзники з воли
Рѣжутъ телята
У сіе свята.

---

[1]) Нац. Музей, 41 Q. [2]) Повторяєть ся по кождій строфі.

Марѳа и Дося
Спекли пороси;
Нѣмъ Бога узрѣли,
Порося з'зѣли.

Супругъ и Мина
Привезли вина
Тоей годины
Ажъ до храмини.

Данило по морозѣ
(В) драбинчастом возѣ
Привѣз горѣлки
Чтири барилки.

А Марко ледом
Прибѣглъ из медом,
Прудко ступает
И всѣхъ витает.

А берегами
Касіян ланями
Вѣзъ пива бочку
Тому Отрочку.

Всѣ или, пили,
Бога хвалили,
З святаго рождества
Весели били.

Грай же ти мило
В дутки, Курило,
А ти, Матвѣю,
Грай в жоломѣю.

Тебе, Кириче,
Самъ тя Богъ кличе.
И ти, Сеню, здурми (?)
Та бери сурми.

Кость у холоду
Поддеръ бороду,
Макаръ же упрѣв,
Нѣмъ Бога узрѣв.

Петро съ Стефаном
Пред Христом Паном
Пили горѣвку,
Грали в сопѣвку.

Сядь же ти в ножок,
Заграй у рожокъ,
Климе, тихен'ко,
Тил'ко красненко.

Другихъ два гостей
Андрѣй из Костем,
Чого жадали,
И дочекали.

Илко из Грицем
Едним лицем
Христу припали
И заспѣвали.

Через муравку
Вчинили лавку
Лазаръ з Карпою
Под храминою.

Гаврило в вѣчку
Ослови сѣчку,
Остап волови
Принѣс полови.

Маѯимъ из Стехом
А третим Лехом
Прудко бѣгали,
Аж полягали.

Усѣ Івани
Яко подданѣ
Робят мосточок
Черезъ поточок.

Туди рыбаки
Бѣгли на раки
И по плотицѣ
Дали Владыцѣ.

Усѣ орачѣ
Несли колачѣ,
Мѣрку пшеницѣ
Дали Владыцѣ.

Остап и Мокрѣй
А третій Купрѣй
Козла вхопили
И там носили.

Пилипъ з Макаром
Прійшол съ даром,
Пред Богом стали
И курку дали.

Павел изъ Стахом,
А третим Яцком
Несли барана
До Христа Пана.

Дмитеръ хитрен'ко
Прибѣгъ рихлен'ко;
Ставши в порога,
Обачивъ Бога.

А единъ Лучка,
Мудрая стучка,
Видѣв здалека
Бога чловека.

Усѣ пекарѣ,
Молодѣ, старѣ,
Бѣжут з орачѣ,
Несут колачѣ.

Василь же, сѣвши,
Руками плеще,
Грайте, пастирѣ,
Пѣснь тую еще.

Там же Лях з луком
Приихал з фуком,
Там на залогу
Втисъ ся къ Богу.

Велможніе паны,
Ґреки з Римляны
Честно входили
И навѣдили.

Венґри и Нѣмцѣ
Яко отмѣнцѣ
Здалека стали
И не довѣряли.

Тилко Волохи
Вѣрили трохи,
З Мултяни стали
И заспѣвали.

Серби з Болгари
И тріе цари
Падают до ногъ,
Глаголют: то Богъ.

Москва з Калмуки
Принесли муки,
Пероги варили,
Бога хвалили.

И мы идѣмо
И отнесѣмо
Богу офѣру,
Любов и вѣру.

Дай же, о Боже, всѣм тебе знати
И на небеси близъ тебе стати,
Жесъ намъ родился
И пеленами повилъ ся.

72.[1])

Збирал(и)ся, взивалися, якъ би оглядати,
Христа твари, Царя слави, чим би привитати:
Ходѣм, озмѣм хочъ по козиняти.

А одному ся ни дало споймати козлятко;
Бѣгаючи, лапаючи, да споймал ягнятко.
Идет, несет, витает Дитятко.

Прийми, Цару нарожденій, и мое убозтво,
Которе ся пригодило[2]), и мое хендоство;
Прийми, озми аки свое Бозтво.

На дарунках ни достало, стали приграватн
На пищалках и на дудкахъ, скочне затинати:
Трай нам, дай нам тебе оглядати.

Иосифе старесенкій, прошу, не лѣнуйся,
Поколисуй пахолятко, а болшъ не фрасуйся.
Гай, гай, люляй, от плачу гамуйся.

Нехай будет Богу слава в Тройци единому,
Богу Отцу, его Сыну, Духови святому,
Во вѣкъ вѣка всегда славимому.

73.[3])

Nuty[6]), nuty, bratia susidy,
Pokyńmo[4]) łycha, zabud'mo bidy;
Nech sia pomnożyt nasza poticha,
Kłopot i bida propaśt do łycha.
Treba, treba, bratia kamraty.
Rożdszu sia Bohu pokłon otdaty.[5])

Czy czułyśte, Mysku, Wasyłyi,
Iak na powitru anheły piły?

[1]) № 5 (1аб). Недостає початку. [2]) В рукоп. приᵈило.
[3]) Н. М. 15592, стор. 298—299. [4]) В рукоп. Pokuńmo.
[5]) По кождій строфі повторяєть ся.
[6]) Ся „пѣснь на Рождество Христово“ приходить у № 10 (32а – 34б) з такими відмінами: 1. Нуте, нуте. 2. нужди. 4. и нужда згинетъ. 5. камратя. 6. Нарожденому поклонъ. 7. Чи

Sława wo wysznych Bohu nech bude,
A wam na zemły myr dobryi, lude.

A znaiesz że, Olexa, Hnatku,
De treba nesty pokłon Dytiatku?
Ot ieho Maty złożyła w iasłech,
Z kotorych oseł i woł sia pasły.

Wse to wynna bidnaia Ewa,
Szczo zziła iabłka z rayskaho drewa;
W (w) newolu wweła wsi swoi dity,
Pryiszow Spasytel oswobodyty[1]).

A znaiesz, Olexa, Hnatku,
Iakyi to nesut pokłon Dytiatku?
Powidaw toie staryi Danyło,
Że iemu nesut złoto, kadyło.

Ływan, smyrnu, złato try cary
Prynesły iemu ot sebe dary.
A my bidnyi wsi z seła chłopky,
Szczo chatka maie, nesim do szopky.

Szczo chto maie, z dobroy ochoty
Daymo, a pryime Pan nasz zołotyi,
A wreśti daymo Isusu Chrystu
Duszu i tiło i sowiśt' czystu.
Pryimy, pryimy, nasz myłyi Pane,
Oto ty daiem, na szczo nas stane. Amiń.

чулисти, паны Васілій. 9. (буде). 10. Намъ миръ на земли, добрѣи люди. Далї стр. 15—18. 15. Всежъ то намъ тое зробила Eva. 16. Вкусила ябка. 17. Ввела в неволю насъ своя дѣти. 18. Прийшолъ Збавитель, хощетъ збавити. Потім така строфа:

Казавъ намъ тое нашъ мудрѣй Лука,
Же до ра(до)сти южъ естъ прынука;
Богъ ся народилъ, Спасъ во яскѣнѣ
Повитъ въ пеленахъ лежитъ на сѣнѣ.

Далї стр. 11—14. 11. Чи знаешъ ти, свати Игнати. 12. Же... Дитяти. 13. Бо его Мати вложила в ясли. 14. В которихъ волъ з осломъ ся пасли. Потім стр. 19—22. 19. Треба также и тое знати. 20. Якій то нести поклонъ Дитяти. 21. Казавъ намъ тое. 22. дають злато и. 23. Злато, ливанъ и смирну цари. 24. от себи. 25. всѣ самѣ хлопи. 26. хата... шопи. 27. А хто що. 28. Нехъ даетъ, а прий(ме)тъ той нашъ Панъ злотій. 29. А врештѣ. 31. милій Паны. 32. То ти даемо... стани. [1]) В рукоп. uswobodyty.

74.[1])

Запрягъ Юзефъ кобилу въ вôзокъ
Тай поихавъ подъ одеемъ до Вефтлеемъ
До Дитяти малого утоляти плачъ его.
Я(къ) ихавъ, тай упавъ
Въ велике багно.

Юзефъ бачитъ, мало не плаче,
Же кобыла не зблудила
Та упала у багно, застрягла по стегно;
Се стоитъ, се держитъ,
А далѣ лягла.

Юзефъ иде и гроши несе,
Жебы всѣхъ подѣлити, попросити,
Щобъ готови всѣ були вытягати кобылу;
Хто за хвѣстъ, тому грôшъ,
А тымъ всѣмъ по два.

Всѣ гукнули и крикнули:
Еще, еще вытягати кобылище,
Бо якъ нѣ, то въ багнѣ
Она пропаде.

Всѣ гукнули и рухнули:
Где кто знавъ, запопавъ;
Оденъ за хвôстъ, тай ôрвавъ.
Кобыла рушила
Сама на сух(і)е.

Юзыфъ зразнѣвъ, кобылу запрягъ
Тай зобачивъ, що нема у кобылн огона.
Засвиставъ, зарыдавъ:
Кроть бы его мать.

Юзефъ гукнувъ, вôзокъ завернулъ
Тай ставъ поганяти, доганяти
Шельму того мужика, що увѣрвавъ[2]) хвостика.
Якъ дôгнавъ, такъ злапавъ
Зъ заду за гиру.

---

[1]) З співаника в моіх руках. [2]) В рукоп. ôвѣрвавъ.

Що вы, дурнѣ, изъробили?
Мою шкапу такъ ошпитили,
Мою шкапу молодую, я вамъ того не дарую.
Заплатѣтъ одного, бо якъ нѣ, то въ дарѣ
По сто возмете.

75. Пѣснь страстемъ Христовимъ.[1])

Ахъ, якъ жаль тяжкій невинно умерти,
Тяжко терпѣти безъвинной смерти.
Если хощетъ хто дознати, Въ тяжкой такъ муцѣ,
Царя Христа испитати Простерши руцѣ.

Ахъ, якъ спомнути о его муцѣ
Волею шедшого безъ жадной руцѣ.
Ахъ, Иродомъ поруганна, Ахъ, поругакна,
Злими людми насмѣянна, И(з)смѣянна.

Терновій вѣнецъ кладутъ на главу,
Укороновали предъвѣчну славу,
Честуючи горкостями По твари того
И плюючи чесниками Сына Божого.

Сами вложили ланцухъ на шию,
Каменемъ митали на его колю,
Зряще, сами мостомъ, У воду пхали
А Ісуса вели просто, И понурали.

А гди южъ прійшли на гору Гол(о)гоѳу,
Во шестомъ часѣ на крестъ вознесли,
Ризи ему раздираху, Бокъ прободоша
Оцтомъ его наповаху, И отидоша.

А гди кжъ прійдетъ (!) судити свѣта,
Не остави насъ во остатніи лѣта,
Страсти твоя памятати На вѣки вѣковъ
И с тобою царствовати Всѣмъ человѣкомъ.

76. Пѣсн' о распятію Христовомъ.[2])

Скажи мѣнѣ, соловѣю, правду,
Где я своего Збавителя знайду,

---

[1]) № 15 (10б—11б). [2]) № 2 (26б—27б).

Ци на горѣ, цилѣ на долгнѣ,
Цилѣ на крижовой висить деревинѣ?

С хоръ небесних на землю и гору
Ступил Христосъ на нашу подпору.

Всѣ пташата жалосне спѣвают,
Божая Мати от жалю вмлѣваетъ.

Петръ трикратне Христу послюбивъши,
В домъ Каяфовъ поступивши.

Алекторъ скоро возгласивши,
Петръ спотнѣвъ, слезами ся вмивши.

Не вѣмъ, не вѣмъ того человѣка,
Не дам о немъ жаднаго отвѣта.

Жа(й)воронки в гору ся подносят,
Гробъ Творцу своему голосятъ.

Соловѣй цѣлую ношъ спѣвает,
Же южъ Христос на крестѣ умираетъ.

Пречистая Панна под крестом стояла,
Глядячися, от жалю умлѣвача.

Чемъ не спознешъ на то, человѣче,
Же для тебе Пан(н)ъ вмирает велице?

И ми з плачем до Христа волаем,
Воскресшаго тя оглядаемъ,

Аби дал намъ на свѣтѣ бити,
В царствѣ своемъ на вѣки вѣковъ жити

Пор. В. Гнатюк, Угроруські духовні вірші, ст. 167—8.

77.[1])

Вшелка моя потѣха и цѣла[2]) радости,
Ани я ся бою лоха, тилко з высокости.
Ствурцажъ мой батко, мати,
На щожъ мѣ ся клопотати,
А щожъ по журбѣ?

[1]) № 1 (45б—46а).

[2]) У співанику колекції Петрушевича ч. 194 (7б—9а) має вірша заголовок „Пѣснь старосвѣпка набожна“ й такі відміни:

Лѣпшей онъ то самъ знае, чого мнѣ потреба,
А онъ о мнѣ печаль мае з высокого неба.
Людзка пріязнь часомъ минет,
Спасителя з вѣка слынетъ
Истная правда.

Ещежъ бо той не згинулъ, кто ся боитъ Бога,
И всѣ здрады погинули лихого ворога.
Предвѣчная слава е вѣка
На своих власных человѣка
Рукахъ пѣстуетъ.

Богъ на крестѣ распятый терпѣлъ за насъ раны,
Щобы мене позыскалъ Спаситель коханый.
Черезъ твои, Христе, муки
Не выпускай з своей руки,
Крѣпко тя прошу.

А коли ся такъ дѣе, вы братя грѣшные,
Вшелкажъ наша надѣя в словахъ крвавыхъ лие.
В руцѣ Спаса поручаю,
Под твою ся стражъ отдаю,
Душу и тѣло.

---

1. А вся(к)жъ моя потѣха цѣлои. 2. Анѣ ся я. 3. Творецъ Богъ мой отецъ 4 На що ся мнѣ. 5. А що 6. Лѣпше онъ тое знае. 7. Он бо о мнѣ... з високаго. 8. Люцка приязнь омине. 9. Сотворитель мой от вѣка слине. 10. Неомилна правда. Між стр. 10 і 11:

Нѣхтожъ бо такъ не виненъ, якъ я нещасливи,
Грѣшачи на семъ свѣтѣ, ахъ, Боже мой (милий).
Предвѣчное Слово, от вѣка
На своихъ власнихъ чоловѣка
Рукахъ пѣстуешъ.

11—15. Ещежъ нѣхто не згинувъ, хто ся здавъ на Бога.
Враги погинули во свѣтѣ вороги.
Пречистая Дѣво Мати,
Не дай же мнѣ загибати.
Упроси Сина.

16. На крестѣ онъ распятий поднеслъ смерть и рани. 17. Аби мене поткалъ... 18. През твои то муки. 19. Не спускай мя. 20. Крипко. 21. Еслись поднесъ смерть и рапи для мене грѣшнаго. 22. Пр(о)шужъ тебе, ахъ, Боже мой, самаго единаго. 23. В святии руцѣ поручаю. 24. Под твою опеку отдаю.

78. Пѣснь набожная.[1])

Не сплюжъ я цѣлу[1]) нощъ, да встану ранейко.
На Бога моего раны погляну смутнейко.
Ручейки его, нозѣ пробили
И кровъ святую з боку пустили.
Лѣйтеся, слезойки.

А якажъ то бѣда, лотра за сусѣда
Близко себе маетъ, еще поглядаетъ
Очейками милейкоми,
Словейками щирейкими,
Рай му обѣцуетъ.

Возрѣвши болезно Мати Распятаго
На Бога и Сына найукоханшаго,
Анѣ вспомнѣти от жалю може,
Якую болѣзнь на крестѣ, Боже,
От Жидовъ терпѣлес.

Кто бы не заплакалъ на таку утрату?
Остатнюю кроплю вылялесь Пилату,
Еще за тое за ними просишъ,
До Бога Отца суплику вносишъ:
Отпусти им, Отче.

Не знаютъ, что творятъ, безумне жидовство,
Выполнитъ ся в той часъ все мое Божество,
И пекло само все затрясетъ ся,
И народ весъ н зад вернетъ ся
До роскоши небесной.

Востань, грѣшна душе, рыданію, плача,
Пришолъ Царъ небесный из горныхъ палацовъ

---

[1]) № 1 (73а - 74а).

[2]) Відміни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 12454
отсї: Не спав же я цѣлую. 3. ноги пробили. 4. И кровъ з водою
з боку сточили. 6. О, якаж .. сосѣда. 7. Блиско. 8. милими. 9. щи-
рими. 11. Узрѣвше болести. 12. Тя Бóга. 13. спомнити. 14. бо-
лезнь. 15. Ктож би не заплакавъ на такую втрату? 16. Тись
остатну кроплю крви вилялес(и). 17. за нами за тое. 18. суплѣку.
22. все мое пророцтво. 23. затрѣсется. 24. народъ Христовъ. 26

И тебе з собою обицялъ взяти;
Тилко потреба грѣховъ престати,
Вѣчне з нимъ жити будешъ.

79. Пѣснь набожная.[1])

Ґвалтомъ знята
Земля свята,
Кровію злита,
За роскошъ свѣта.
Богъ ласкавій
Для поправы
Хрістіаномъ
Даетъ кари.
Збурилъ царства вси,
Гради и веси,
Велможніе пани,
Вся хрістіани.
Остатная страта,
Повсталъ братъ на брата,
Биетъ отецъ сына,
Страшна руина.

Въ всемъ мірѣ
Злость безъ мѣри
Разяренна.
Якъ люти звѣри,
Свѣтъ злосливый,
Сребролюбивъ,
Заздросливый,
А немилостивъ,
Людъ такъ зуфалый,
Же церквы и хвалы
Божой руйнуютъ
И не респектуют.
Ахъ, страхъ, вянутъ власи,
Южъ время и часи,
Зближаются лѣта,
Кончина свѣта.

Нетерпимы
Намъ новины
Днесь настали,
Же неслиханны
Уся царства
И моцарства
Точатъ войны;
Дни неспокойны.
Здвигнувъ ся ввесь свѣтъ,
Же милости нѣтъ,
Шумятъ дубрави,
Рѣки кривави
Текутъ от народу:
Лют, пют кров як воду,
Не щадитъ и мати
Свого дитяти.

Шедша брани,
Движутъ страни,
Вся вселенна
Жалю сполненна.
Мовилъ Творецъ всѣхъ:
Престан'те от грѣхъ,
Богъ градет до вас.
(Въ) то время и час
Будете гоними
И ненавидими,
Оставите двоpы,
Пойдете въ горы.

Вѣчный Царю,
Міръ намъ даруй,
Втоли свой гнѣвъ,

Устань... рѣданію, плачу. 27. Виіде Царъ небесній до горнихъ палацу. 28. обѣцалъ. 29. грѣху. 30. будешъ жити. [1]) Н. М. 41 Q.

Боже милостивъ.
Тись, Христе, самъ
Реклъ еси намъ:
Толцѣте, просѣте
И дасть ся вамъ:
Христіани вси
Вразъ подъ небеси
Руцѣ под'носятъ,
О покой просятъ:
Даждъ міръ вѣрним паном,
Пощади христіаном,
Покори вся враги
Вѣрним под ноги.

80. Пѣснь покааню.[1])

Вострубѣте, судия градетъ,
Восклыкнѣте, при[2]) дверѣхъ идетъ.
Безъ отвѣту вставайте,
Рахунки отдавайте;
Жиючи в мирѣ,
Грѣшили смѣле.

Царіе, князи, вразъ и калѣки,
Со патриярхи днес и владики,
Господь градетъ судити
И всѣхъ разлучити,
Вострубѣте,
Насъ свободѣте.

Вел'ми кипящи, огненна рѣка
Идетъ отмстати днес сего вѣка;
Которіи грѣшили,
Покаяня не имѣли,
Днес: спаси мя,
Уже не времня.

Священници со судіями,
Мужіе, человѣци всѣ со женами,
С(в)ященици о людехъ,
Человѣци о чадехъ,
Каждій отвѣ(с)тъ
В новомъ завѣтѣ.

Воеводи, рицери, гетмани,
Оставляй(те) своя булави,
Войска кажутъ ступати,
Пред судію ставати,
Гори возвращайте,
Насъ покривайте.

Отдаймося Дѣви Цариці,
Христіанской всѣхъ поручници.
Она Сына умолитъ
И нас грѣшнихъ свободитъ·
Предъ судомъ страшнимъ
Голосомъ вдячнимъ.

Мѣймо безпечне в с(в)ятихъ надѣю,
А не согрѣшаймо в тую недѣлю[3]);
Горе, горе, ридаймо,
Покаяніе[4]) приймаймо
Трубнимъ страхомъ вси пред часомъ
Жалоснимъ гласомъ.

[1]) № 9 (43б—44б). [2]) В рукоп. пре.
[3]) В рукоп. надѣю. [4]) В рукоп. покаянію.

81. Пѣснь свѣтовая.[1])

Возри всякъ на смерти[2]) образъ сухой
И ти, человѣче, будешъ такой.
Нинѣ смерти не споминаешъ,
Всегда в роскошахъ гуляешъ
На сѐмъ свѣтѣ.

Смотри, чел(о)вѣче, и ужасайся,
Каждой година смерти сподѣвайся,
Ходитъ бо тайно, наглядаетъ
И дѣлъ твоихъ разсмотраетъ,
Какъ бй еще жилъ.

Аще застанетъ (в) недобрихъ дѣлехъ,
Не ра(з)суждаетъ, в каковихъ лѣтехъ,
Велитъ ступати в дорогу,
Хочъ в богату, хочъ убогу
На той свѣтъ скоро.

Радъ би ти тогда хочай годину
Прожить на свѣтѣ хоча едину.
Нема ласки и милости,
Годѣ, рече, до ситости
Грѣшить на свѣтѣ.

Не зритъ на прозбу анѣ на дари,
Якъ тя, чел(о)вѣче, озмутъ на мари.
Минутъ мисли и роскоши,
Маетъ носити многіе гроши,
Что еси збиралъ.

Простите мнѣ, братіе и миліе друзи,
Поля, холми и дубрави и зеленіе луги;
Та вже мнѣ по васъ не гуляти,
Приходитъ часъ умирати,
Прошу, простите и Бога молвте.

82. Пѣснь о страшномъ судѣ.[3])

Помишляю день и часъ страшний,
Егда услишу гласъ преужасній.

---

[1]) № 9 (32а—33а). [2]) В рукоп. смерть. [3]) № 9 (23а—24а).

Ґди вострубятъ аггели в труби, Ахъ, треба встати,
Отворатся мертвихъ гроби, Отвѣтъ воздати

Ахъ, уви, уви, кий воздамъ отвѣтъ,
В марности жию през увесь вѣкъ,
Анѣ спомню о вѣчности, Въгаждаю тѣлу,
Завше жию во лѣности, Кождому дѣлу.

Путь зде широкий сласти творити,
Но горко будетъ треба сполнити;
Когда вийдетъ душа с тѣла, Вкупѣ и тѣло
Страхомъ будетъ одержима, За злое дѣло.

Соравняюся сину блудному,
Горе минѣ, горе, в студному битиу!
Грѣховъ тяжкихъ валяюся, Горе минѣ, горе,
Прелѣчнихъ благъ лишаюся, Ждетъ пекел(н)ое море.

И чтожъ я бѣдний чинити буду,
Когда предстану к страшному суду?
Злая дѣла обличат мя, Вся сотворенна
Скверна, нага тамъ являт мя, Будутъ явлена.

Ей, Боже, Отче святий, пресвятий,
Прошу тя, будь мнѣ премилостивий,
Вся отпусти моя вини, З Марія Пан(н)и
Для ейи пр(е)святой причини Будутъ ублагани.

83а. Пѣснь о смерти.[1])

Бѣдажъ моей головойцѣ, гой, гой,
Що година коротится вѣкъ мой.
Що моментъ мине, вѣкъ плине,
Смерт на бре у[2]) ждетъ мене.

Устану я с постелѣ ранейко,
Спомну я собѣ, ажъ менѣ смутне(й)ко.
Сонъ мя зрадилъ, ошукалъ[3]),
В7 годинъ укравъ.

---

[2]) В рукоп. брего. [3]) В рукоп. ушукалъ.

[1]) Текст співаника „Національного Музею“ ч. 12454. Відміни тексту № 8 (76—8а) отсї: 1. оу, оу. 2. Sczo. 3. mene. 6. Spomnu sobi, az mini. 8. Dwanaycіat... ukrał. Далї і це така строфа:

Не знаю я, що тому чинити,
Ажеби ся нѣгди не старѣти.
Нѣ докторъ, нѣ зѣля,
Не поможе мнѣ доля.

А хочай бим жилъ и сетніе лѣта,
Прійде той часъ, же пѣти с того свѣта.
Все ся кончитъ и псуе,
Смерть на брегу трионфуетъ.

Такъ житіе на свѣтѣ не трвале;
Ах, змилуйся надо мнов, Пане,
Даруй безгрѣшне жити,
В доброй вѣчности бити.

Такъ житіе човече на свѣтѣ;
Поки здоровъ, здаешся, якъ в квѣтѣ,
В нещастю схнетъ, убиваетъ,
А по смерти согниваетъ.

Пресвятая Госпоже едина,
Упроси намъ ласки в свого Сина,
Бисмо[1]) жили, не грѣшили,
Бога в Тройци прославили.

Czym sia dali w zytyie wprawlaiu,
Tym sia barzi ko smer(ty) zbłyzaiu,
Czy lahu, czy wstanu,
Społna lit ne zastanu.

Потім ідуть стр. 13 16. стр. 13 A (c)hoc bym zył y sotnyie lit(a). 14. Prydet toy czas, ze trebа yty. 15. Ws(z)e .. psuet. 16. Sama smert tryunfuiet. Далї знов нова строфа:

Reczeno e: człowek iako trawa,
Net(r)wałaia iak cwit ieho sława.
Zrania rastet y cwytet,
O za(c)hodi iuz y s(c)hnet

стр. 23. zdaie sia 23. W neszczasciu s(c)hnet, umyraiet. 3 черги наступають стр. 9—12. стр. 9. scзo maiu c(z)ynyty. 12. Ne pomoze ni dola. Далї знов нова строфа:

A ponewaz zytyie ne trwałe,
O(c)h, zmyłuy sia nado mnoiu, Pane,
Daruy be(z)hrisne zyty,
Smert dobru zasłuzyty.

стр. 25. Preswiata. 26. Upros(z)y... łasky swoho. 28. Smert dobru zasłuzyły.

[1]) В рукоп. Бизмо.

83б. Пѣснь свѣтова.[1])

Бѣдажъ моей головонцѣ, гой, гой,
Що година коротится вѣкъ мой.
Що моментъ минетъ, вѣкъ (плине),
Смерть на брезѣ ждетъ мене.

Ой, кинуся с постелѣ раненько,
Спомну собѣ, ажъ мнѣ смутнейко.
Сон мя здрадилъ, ошукалъ,
Дванатцять годинъ укралъ.

Що я маю[2]) бѣдніи чиныти,
Якъ бы ту на свѣтѣ прожити?
Отвсюду мя трвожитъ, зближаетъ, гонитъ,
Ахъ, ктожъ оборонитъ?

Чым ся далѣй въ житіе въправляю,
Тим ся барзѣй ко смерти зближаю;
И ляжу и встану
И сполна лѣтъ не достану.

Речетъ иніий: чловекъ яко трава
Не трвал ес(т)ъ, якъ цвѣтъ его слава.
Зраня растетъ и цвѣтетъ,
О заходѣ южъ гинетъ.

Такъ, чловече, житіе не трвале.
А змилуйся надо мною, Пане,
Даруй безъгрѣшне прожити,
Бога въ Тройцѣ прославити.

Пресвятая Госпоже едина,
Упроси намъ ласки у своего Сина,
Бысмо жили, не грѣшили,
Бога въ Тройцѣ прославили.

84.[3])

Свѣтліе в небѣ полати
И трапези там богати.
Идѣте, дуси праведніи, во[4]) тѣ [полати

Тамо витати и близко Бога сѣ- [дати.
А грѣшници, не тужите,
Но скоро тамо идѣте.
Оставте грѣси

---

[1]) Н. М. 15539. [2]) В рукоп. моя.
[3]) Колекція А. Петр. 34, 696б—697а. [4]) В рукоп. до.

До утѣхи, радости.
К милому Богу любо(в) велію
[стяжите.
Вкупѣ с богатъ веселіся,
А богатий насладися
Тоя трапези тамо витати

И близко Бога сѣдати.
Поютъ музыци
Розними язици
Пѣснь Богу Сину
Презъ зѣло вину
Во час веселую годину.

85.[1])

Ach, ty wicznosty doł(c)ha, szyroka,
ach, dołha, szyroka.
Ktoż tia zgruntuie, kołys hłyboka,
ach, kołys hłyboka?
Do tey dnes no ty yty rozkażut,
ach, yty rozkażut,
Hde sia złyi diła okażut,
ach, diła okażut.
Stratywsze nebo, hde sia podiesz,
ach, hde sia podiesz?
Sudu sia ny boisz, choczay złe żyiesz,
ach, choczay złe żyiesz.
A złe żyiuczych smert zła czykaet,
ach, smert zła czykaiet,
A tebe, hrisznyku, nit ny lakaiet,
ach, nit ny lakaiet.
Nohoiu iednoiu nad pekłom stoisz,
ach, nad pekłom stoisz,
A sudu Bożaho w umi ny maiesz,
ach, w umi ny maiesz.
Kudy ydesz, wyrny sia do neba,
ach, wyrny sia do neba.
Wyrny sia, hrisznyku, wyrny sia do Boha,
ach, wyrny sia do Boha.
Hde twoie żytie, tam twoia d(o)roha,
ach, tam twoia doroha.

[1]) H. M. 15594.

86.[1])

Послухайте, грішні люди, о страшливім суді,
Як Бог сеньдзя злих і добрих судити нас буде.

Бо перед кончанієм світа страшні чуда будут,
Страшно гори і облаки розходитись будут.

А в той час гора в гору розбиватись будут,
Где найбільшая долина, всюда рівно буде.

Потім огонь спаде з неба та усе попалит,
Що Бог створил і що люди на світі встарали.

Святіі Михаіл затрубит трубов гласу свого:
Встаньте, души, о, ставтеся перед сеньдзя свого.

Ой, піде душа до гробу та по своє тіло,
А будет го ся питати, яке єго діло.

О, витай же, моє тіло, котре з гробу ідеш,
Як єсь си ту заслужило, нарікати будеш.

Бо там тіла справедливі будут очищені,
Грішних, чорних і брудливих, як вугле смолені.[2])

Видасть Христос для праведних вирок справедливиі
І вічноє царствоване в небі со святими.

Ідіт, добрі, царствовати до Отца моего,
Утримайте хвалу Божу без конца жадного.

Утішатся праведници, як неба дістанут,
Тішитися і витати з собов не пр(е)станут.

А грішникам видастць вирок і скаже до того:
Ідіть в пропасьць ви от мене, Господа вашого.

Не хотілисьте слухати приказаня мого,
Чинилисьте в перекорѣ мене, Отца моєго.

Горділисьте моѣм домом, душпастирем моѣм,
Надаремно клопотали до вас глави своѣ.

Законик з до(му) вашого з нічим отправленій,
Жебрак вбогиі не принятий, посміхом випхненний.

---

[1]) Ся вірша та найблизша в співаника в моїх руках.
[2]) В рукоп. смолених.

Ой, ідіт же ви од мене так Бога доброго,
Майте чорта в огни вічном за пана своего.

В той час лемент, рук ламане учинят грішници,
Коли увидят сендзю свого на правой столице.

В т(ой) час лемент, рук ламане і лементоване,
На отца тиж і на матку страшне нарікане.

Нещаслива моя матко, котрас мя зродила,
І ти земле нещасная, котрась мя носила

Проклятіѣ усі річи, котрі ям уживавъ,
Буду грішник я на віки в пеклі отпочивалъ.

О, ми усі, християне, гріхов ся хранімо,
На Ісуса Христа рани всегда спомянімо.

Як будемо ми Христові рани споминати,
То будем з ним на віки в небі царствовати.

87.

Ой, горе, горе, як на світі жити,
Брунь, Боже, хороби, буде Бог судити.

Поки человік здоров, кождіі его кохае,
Брунь, Боже, хороби, род го (ся) цурае.

Поки человік здоров, его кождий любит,
В великім нещасцю родина одступит.

Бо як тяшко, гірко камени вглодати,
Так ще гірше, тя(ж)ше діти згодувати.

Бо діти згодуеш, на тое не дбают,
Свого отца і матку ні за що не мают.

Нещаслива мати слези проливала,
На тебе, мой сину, всю надію мала.

Яж тебе кормила своіма перстами,
Ти мя проклинаеш лихими словами.

Бо кого Бог любит, того навідзае,
За отца і матку син Божій карае.

Сам Пан Бôг приказав отца і матку чтити,
Боже приказане на віки хранити.[1])

[1]) В рукоп. хвалити.

Бо котрая цурка матку зневажає,
С плачу умліває, дорібку не має.

Котрий син отца своєго шанує,
Бог му дає щасте, коруну готує.

А хто отца і матку свого не шанує,
Щезає як слина, марне погибає.

Бо по горах, горах, є по горах скали,
Ой, ні села, зела, ані в полю трави.

Бо вдарут посухи так бардзо сухіі,
Так висхнут ріки хоць які бистріѣ.

Бо як вдарут дзвони о смерт(н)ой годині,
Поклонюся світу, всіі своєй родинѣ.

Бо зірвутся вітри і будут буяти,
Хоць де які мури, не будут ст(о)яти.

Бо зіідет анцихрест і будет ходити,
А грішних людей пеклом голосити.

Рече Христос сам: не слухайт(е) єго,
Бо не он сам Господь, світ не земля єго.

Бо зіідет анцихрист на сей свѣт з смолою,
(В той) час не будет жадного напою.

Тілько сребло, злато буде ся блищати,
Неодная душа буде омлѣвати.

Бо на Іосафата долинѣ там страшній[1]) суд буде,
Всяке пріятельство витати ся буде.

Там рідн(и)й брат брата буде пізнавати,
Шлюбний муж з женою будет ся витати.

Ой, Ісусе Христе, царю Назарейскіі,
Умелосерднея на мир христіяньскій.

Ой, Ісусе Христе, царю крижованіі[2]),
Та не прогнівайся на мир православніі.

О Матко Божа, о Матко єдина,
Ублагай ласкі у своєго Сина!

---

[1]) В рукоп. страшніі. [2]) В рукоп. крижовоніі.

Увага.

Надруковану оце частину XI т. »Архиву« до стор. 577 влючно вискладано в друкарні ще перед приходом російських військ до Галичини в 1914 р. Дальший скрипт, іще яких 20 аркушів друку, лишив я перед своїм виїздом зо Львова в канцелярії друкарні. Він містив головно пародії набожних пісень, сатири, дальші нові тексти різдвяних і великодніх вірш-орацій, збірку української світської лірики XVII—XVIII вв., головно любовної, й найдавніші записи традиційних пісень у давніх збірниках віршів. Частина з них подавала повніші або поправніші варіянти відомих текстів, а головна маса приносила нові, досі невідомі тексти. На жаль вислід моєї дволітньої сливе в цілости на це присвяченої праці змарнувала военна заверюха: увесь рукопис запропастився; досі не стверджено навіть, чи його спалено, чи вивезено. Ніякої копії зібраного матеріялу я не лишив собі. Для виготовлення згаданої збірки я переглянув усі доступні львівські збірки рукописів і записи на стародруках, а крім того мав можність користати також із деяких приватних збірок чи поодиноких рукописів. Тому, що відбудова первісно приготованого тому в цілости належить до неможливостей, випускаеться надрукована в 1914 р. частина тому, а свіжо додаеться тільки орієнтаційний покажчик.

Покажчик.

Зміст.